SCHOLÆ CANONICÆ
SEU
UNIVERSI JURIS CANONICI
TOMUS II.

Continens

Librum Tertium Decretalium.
Librum Quartum Decretalium.
Librum Quintum Decretalium.

AUTHORE

F. BERNARDO SANNIG,
Ordinis Minorum S. Franciſci Reform. SS. Theologiæ Lectore Jubilato, & olim SS. Canonum Profeſſore in Conventu S. MARIÆ ad Nives; Scriptore Religionis, totius Ordinis Patre, Ex-Commiſſario Generali Cismontano, & iteratò Miniſtro Provinciali Provinciæ Bohemiæ.

EDITIO SECUNDA,
Auctior & correctior,
Cum Conſenſu & Permiſſu Superiorum.

PRAGÆ,
Impenſis JOANNIS ZIEGERI, Bibliopolæ Norimberg.
ANNO M DC XCII.

FACULTAS
REVERENDISSIMI PATRIS MINISTRI GENERALIS.

FRater PETRUS MARINUS *Sormanus à Mediolano Lector Jubilatus, Ex-Guardianus Jeroſolymitanus, Sanctiſſimæ Inquiſitionis Conſultor, ac totius Ordinis Minorum* S.P.N.FRANCISCI *Miniſter Generalis, & Servus. Dilecto Nobis plurimùm in Chriſto Patri Bernardo Sannig, Lectori Jubilato, Ordinis Patri, & Miniſtro Provinciali noſtræ Reformatæ Provinciæ Bohemiæ Salutem.*

Cùm juxta Apoſtolicas, noſtrique Ordinis Conſtitutiones reviſum, & approbatum fuerit quoddam Opus à Te collectum, cujus titulus eſt Schola Canonica, *ſeu* Univerſum Jus Canonicum, *methodo ſcholaſtica digeſtum*; Tomus II. complectens tertium, quartum, & quintum Decretalium: *Tenore præſentium ad ſalutaris Obedientiæ meritum facultatem Tibi impertimur, quatenus ſervatis ſervandis illud Typis mandare poſſis, & valeas. Dat. Romæ 19. Octobris. Anno 1686.*

Fr. PETRUS MARINUS
Miniſter Generalis.

Reg. tit. Prov. (L. S.)

De Mandato ſuæ Reverendiſſimæ Paternitatis

Fr. Franciscus à Bassano
Secretarius Generalis.

CENSURA

Aſſeſſoris Conſiſtorii Archi-Epiſcopalis Pragenſis.

POſtquam annô elapsô A, R. P. F. BERNARDUS SANNIG, Ord. Min. S. FRANCISCI Reform. Lector Jubilatus, totius Ordinis Pater, Ex-Commiſſarius Cismontanus Generalis, & iteratò Provinciæ Bohemiæ Miniſter Provincialis, induſtriosè Tomum primum Scholæ Canonicæ conſcripſiſſet; nunc ut Author ſit integri & perfecti Operis, Tomum ſecundum continentem Librum tertium, quartum, & quintum Decretalium pari claritate & induſtria, methodô Scholaſtica & ſtylo facili ita digeſſit, ut cunctas reſolutiones vel fundaverit in expreſſis textibus, vel ſolidâ Doctorum roboraverit authoritate: ita etiam attemperavit, ut nihil neceſſarium prætericrit, nec ſuperfluum immiſcuerit. Tomum ergo hunc ex commiſſione Perilluſtris, Reverendiſſimi, & Eximii Domini Wenceslai Bilek à Bilenberg Metropolitanæ Eccleſiæ ad S. Vitum, & Regiæ Capellæ ad omnes Sanctos Decani: Celſiſſimi Principis Archi-Epiſcopi Pragenſis Joannis Friderici è Comitibus de Waldſtein (tit.) in Spiritualibus Vicarii Generalis à me perlectum accuratè, bonis moribus vel Orthodoxæ Fidei contrarium continentem nihil, luce publicâ digniſſimum cenſeo. Dabam Pragæ 13. Januarij. Anno 1687.

JOANNES CHRISTOPHORUS SCHAMBOGEN,
J. U. Doctor SS. Canonum Profeſſor, S. C. M. Conſiliarius, Facult. Jurid. Senior, & p. t. Decanus, Archi-Epiſc. Conſiſtorii Aſſeſſor.

CENSURA

Theologorum Ordinis Fratrum Minorum S. Franciſci Reform.

POſt feliciter evulgatum ab A. R. P. BERNARDO SANNIG, iteratò Almæ noſtræ Provinciæ Bohemiæ digniſſimo Miniſtro Provinciali, Superiore noſtro obſervantiſſimo, Tomum I. Scholæ Canonicæ, nè quid ad Univerſalem Doctrinæ Canonicæ perfectionem deſideretur, ad publicam lucem properat Ejusdem authoris Tomus II. continens Tertium, Quartum, & Quin-

tum

tum Decretalium, ſimili novâ methodô Scholaſtica, pari claritate, & ſolida eruditione, Juriúmque Regularium, præſertim Minorum, pro materiæ convenientia, fundata enucleatione, quâ Tomus I. elucubratus, & digeſtus ita, ut nihil ſuperflui admiſſum, nihil neceſſarii in eo ſit omiſſum. *Finis*, inquit Philoſophus, *rationem optimi habet*, quod veriſſimum eſſe comperimus, dum prævià accuratâ perlectione finalem hunc Scholæ Canonicæ Tomum Orthodoxæ Fidei, Sacris Canonibus, ac bonis moribus optima ratione conformem deprehendimus, ac proinde ut *finis coronet opus* hoc Scholæ Canonicæ, illud ſicut Theologis, Canoniſtis, & Regularibus, ſingulariter Minoritici Inſtituti, utiliſſimum cenſemus, ita digniſſimum judicamus, ut per Typographicam editionem, quam merito ſuo ſibi vendicat, æternitati commendetur. Datum Pragæ in Conventu S. MARIÆ ad Nives Anno 1686. die 21. Septembris.

Fr. Bernardinus Ungar, SS. Theologiæ Lector Jubilatus, & in Generali Studio Pragenſi ad Nives Sacrorum Canonum Profeſſor actualis, ac Provinciæ Bohemiæ Diffinitor.

Fr. Sebaſtianus Schambogen, SS. Theologiæ Lector Generalis; Ejuſdemque Facultatis in Studio Generali Pragenſi ad Nives Profeſſor, & Actualis Provinciæ Diffinitor.

Fr. Antonius Hartmann, SS. Theologiæ Lector Jubilatus; & Ejuſdem Facultatis in Studio Generali Pragenſi ad Nives Profeſſor.

APPROBATIO ORDINARII.

TOmum ſecundum Scholæ Canonicæ, absque omni nævo morali, uti ex legitimis cenſuris mihi exhibitis conſtat, elaboratum, & compoſitum ab Admodum Reverendo Patre BERNARDO SANNIG Ordinis S. Franciſci Reform. Provinciæ Bohemiæ iteratò Provinciali approbo, & juxta Concilii Tridentini Canones Facultatem impertior, ut

Pragæ, die 18 Januarii Anno 1687.

Imprimatur

WENCESLAUS BILEK,
à Bilenberg Officialis.

PRIVILEGIUM CÆSAREUM.

Super impreſſione Librorum Auctorum Ord. S. Franciſci Regularis, & Strictioris Obſervantiæ.

PRivilegiô Cæſareæ Majeſtatis cautum eſt; ne quis per univerſum Imperium Libros à Patribus Ordinis S. Franciſci Regularis & Strictioris Obſervantiæ editos, aut edendos imprimat, recudat, aut alibi recuſos, intrà Sacri Imperii, Regnorumque ac Dominiorum hæreditariorum Domûs Auſtriacæ fines adducat, vendat, diſtrahat, abſque conſenſu & facultate eorundem Patrum, ſub pœna confiſcationis Librorum, & mulcta viginti marcarum auri puri. Ita ſancitum & decretum eſt in Civitate Ratisbonenſi, pridie nonas Decembris Anno 1636. Signatum.

FERDINANDUS

Infrà

Ad Mandatum Sacræ Cæſareæ Majeſtatis proprium.

JOANNES WALDERODE.

à latere. P. H. A. Stralendorff.

INhærendo Decreto Cæſareo FERDINANDI III. Auguſti edito ſuper Impreſſione Librorum, ab Authoribus Regularis & Strictioris Obſervantiæ edendorum, conſenſum & Facultatem do Domino Joanni Ziegero Bibliopolæ Norimberg. faciendi ſecundam editionem Tomi mei ſecundi Scholæ Canonicæ. Datum Pragæ in Conventu S. MARIÆ ad Nives die 14. Januarii Anno 1687.

Fr. BERNARDUS SANNIG.

INDEX

INDEX
TITULORUM & CAPITUM
TOMI II.
Et quidem
LIBRI III. DECRETALIUM.

Titulus I. De Vita & Honeſtate Clericorum.
Cap. I. Quid ſit Clericus, & quæ obligatio honeſtatis ejus. Pag. 1
C. II. Quænam in ſpecie expoſcat honeſtas Clericorum. 2
C. III. De tonſura, habitu, & modo vivendi Clericorum. 5
C. IV. De Vita & honeſtate Clericorum Minoriticorum. 6
Tit. II. De Cohabitatione Clericorum & Mulierum.
Cap. I. Cohabitatio mulierum quid ſit, quibus Clericis ea concedatur, & quibus non, ac de pœnis cohabitantium. Pag. 8
Tit. III. De Clericis Conjugatis.
Cap. I. De Cœlibatu Clericorum Latinorum. Pag. 10
C. II. De Clericis Conjugatis, qui fuere tales ante ſuſceptum Clericatum. 11
C. III. De Clericis conjugium ineuntibus poſt ſuſceptum Clericatum. 12
Tit. IV. De Clericis non reſidentibus in Eccleſia, vel præbenda.
Cap. I. Qui Clerici teneantur ad continuam reſidentiam in Eccleſia vel Præbenda. P. 14
C. II. Quæ pœnæ ſint Statutæ contra Clericos non reſidentes in Eccleſia, vel Præbenda. 15
C. III. Quæ cauſæ excuſent, à continua reſidentia in Eccleſia, vel præbenda. 16
C. IV. De reſidentia Prælatorum Ordinis S. Franciſcani. 18
Tit. V. De Præbendis & Dignitatibus.
Cap. I. Quid ſit Præbenda, & dignitas, & quotuplex. Pag. 19
C. II. De pluralitate & incompatibilitate beneficiorum. 22
C. III. De unione, & diviſione Beneficiorum. 23
C. IV. De reſervatione beneficiorum. 24
C. V. De Collatione beneficiorum. 25
C. VI. De qualitatibus promovendorum ad beneficia. 26
C. VII. Quid ſentiendum de Præbendis, & dignitatibus in Ordin. S. Franciſci. 27
Tit. VI. De Clerico ægrotante, vel debilitato.
Cap. I. Clericus ægrotans percipit fructus beneficii, ſed eget Coadjutore. Pag. 28
C. II. De Coadjutore ægrotantis Clerici. ead.
C. III. De Prælatis Minoribus ægrotantibus, vel debilitatis vel mortuis. 29
Tit. VII. De Inſtitutionibus.
Cap. I. Quid ſit Inſtitutio Canonica. Pag. 30
C. II. Qui poſſit inſtituere Clericos in beneficiis. ibid.
C. III. Varia circa Inſtitutionem reſolvuntur. 31
Tit. VIII. De Conceſſione Præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis.
Cap. I. Quot modis vacent Præbendæ ſ. beneficia Pag. 31
C. II. Prohibita eſt conceſſio, & compromiſſio Præbendæ non vacantis. 32
C. III An & quando vacantes Præbendæ concedi debeant. 33
Tit. IX. Ne ſede vacante aliquid innovetur.
Cap. I. Quæ non poſſit facere Capitulum ſede vacante. Pag. 34
C. II. Quæ poſſit facere Capitulum ſede vacante. 35

Tit. X

Tit. X. De his quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli.

Cap. I. An & pro quibus actionibus teneatur Prælatus requirere conſenſum Capituli. Pag. 36

C. II. In quibus actibus Prælatus Franciſcanus dependeat à Conſenſu ſui Capituli, vel Deffinitorio. 38

Tit. XI. De his, quæ fiunt à majori parte Capituli.

Cap. I. De Conſenſu majori & ſaniori Capituli, neceſſario ad acta valida. Pag. 38

C. II. Quomodo major pars Capituli vel Diffinitorii in Ordine S. Franciſci requiratur ad acta legitima. 39

Tit. XII. Ut Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.

Cap. I. Sine quibus modis diminutionis teneatur Collator conferre beneficia Eccleſiaſtica. Pag. 39

C. II. Variæ reſolutiones circa Penſiones beneficiorum. 41

Tit. XIII. De Rebus Eccleſiæ alienandi, vel non.

C. I. Quarum rerum Eccleſiaſticarum alienatio ſit prohibita. Pag. 42

C. II. Quarum rerum Eccleſiaſticarum alienatio poſſit fieri, & quomodo. 43

C. III. De cauſis, ſolemnitatibus, pœnis, & revocatione alienationis rerum Eccleſiaſticarum. 44

C. IV. Quid de alienatione rerum Eccleſiaſticarum, vel aliarum oblatarum in Ordine S. Franciſci. 46

Tit. XIV. De Precariis.

Cap. I. De quidditate, diviſione, modis, & obligatione contractus in genere. Pag. 47

C. II. De Contractu Precarii in ſpeciali. 49

C. III. De Contractu Precariarum. 50

Tit. XV. De Commodato.

Cap. I. De quidditate Commodati & rebus, quæ Commodari poſſunt. Pag. 51

C. II. De obligatione & actionibus ortis ex Commodato. ead.

Tit. XVI. De Depoſito.

Cap. I. Quid ſit & qua ratione permiſſum Depoſitum. Pag. 52

C. II. De Obligationibus & Actionibus ortis ex Depoſito. ead.

C. III. De Depoſitis in locis regularibus FF. Minorum. 53

Tit. XVII. De Emptione & Venditione.

Cap. I. Explicatur quidditas Emptionis. Pag. 54

C. II. De requiſitis ad Emptionem & Venditionem, ac pretio ejusdem. 54

C. III. Varia circa Emptionem & Venditionem reſolvuntur. 56

C. IV. Quæ res poſſint, & quæ non poſſint vendi. 60

C. V. Num FF. Minoribus de Obſer. & Reform. liceat vendere & emere. 61

Tit. XVIII. De Locato & Conducto.

Cap. De Quidditate Contractus Locationis & Conductionis. Pag. 62

C. II. Varia circa Locationem & Conductionem reſolvantur. ibid.

C. III. De Emphyteuſi. 65

C. IV. Quid de Locato in Ordine S. Franciſci. 67

Tit. XIX. De Rerum Permutatione.

Cap. I. Quid ſit Permutatio, & quæ res ſint permutabiles, & quæ non. Pag. 67

C. II. Qua ratione Res Eccleſiaſticæ inter ſe poſſint permutari. 86

C. III. Quid de permutatione in Ordine S. Franciſci. 69

Tit. XX. De Feudis.

Cap. I. De Quidditate & Multiplicitate Feudorum. Pag. 70

C. II. Variæ Reſolutiones circa Feuda. 71

C. III. Quibus modis acquirantur, & amittantur Feuda. 73

Tit. XXI. De Pignoribus & aliis Cautionibus.

Cap. I. Quid & quotuplex ſit Pignus, Hypotheca & Cautio. Pag. 75

C. II. Quæ res poſſint, vel non poſſint oppignorari, ſeu hypothecari. 76

C. III. De Effectibus, Pactis, Actionibus & Diſſolutione Pignorum. 76

C. IV. Quid de pignoribus in Ordine Minorum. 78

Tit. XXII. De Fidejuſſoribus.

Cap. I. De Quidditate Fidejuſſorum, & Fidejuſſionis. Pag. 78

C. II. Varia circa Fidejuſſores reſolvuntur. ibid.

C. III. Quid de Fidejuſſoribus Minoritis. 80

Tit. XVIII.

Tit. XXIII. De Solutionibus.

Cap. I. De quidditate Solutionis, uti etiam de Mutuo. Pag. 80
C. II. Variæ Reſolutiones circa Solutiones. 81

Tit. XXIV. De Donationibus.

Cap. I. De Quidditate & Diviſione Donationis. Pag. 83
C. II. De perſonis potentibus donare. 84
C. III. De Quantitate & Revocatione Donationis, deque modo perficiendi & interpretandi Donationes. 85
C. IV. Quid de Donationibus Franciſcanorum. 86

Tit. XXV. De Peculio Clericorum.

Cap. unic. de Varietate Peculii Clericorum & ejus Dominio. Pag. 88

Tit. XXVI. De Teſtamentis & ultimis voluntatibus.

Cap. I. De Quidditate, ac Solemnitatibus Teſtamentorum, & perſonis potentibus teſtari, ac inſtitui hæredes. Pag. 91
C. II Alia circa Teſtamenta & alias ultimas Voluntates reſolvuntur. 94
C. III Quid de Teſtamentis quoad FF. Minores. 96

Tit. XXVII. De Succeſſionibus ab inteſtato.

Cap. I. Quot ſint Ordines Succedentium: ubi ſpecialiter de Ordine primo Deſcendentium. 96
C. II. De Ordine Aſcendentium in Succeſſionibus ab inteſtato. 97
C. III. De Ordine Collateralium in Succedendo ab inteſtato. 98
C. IV. De Ordine Conjugum & Fiſci in ſuccedendo, ac de ſucceſſione in hæreditate relicta ab Eccleſiaſticis & Religioſis perſonis ab inteſtato. 99

Tit. XXVIII. De Sepulturis.

Cap. I. De Loco Sepulturæ. Pag. 100
C. II. De Electione & Jure Sepulturæ. 101
C. III. De Portione Canonica Parochiali & Epiſcopali à ſepulturis debita. 102
C. IV. Varia circa Sepulturas reſolvuntur. 103
C. V. Reſolutiones variæ circa Sepulturas in Eccleſiis FF. Minorum. 104

Tit. XXIX. De Parochiis, & alienis Parochianis.

Cap. unic. De Quidditate Parochiæ, & requiſitis ac Juribus Eccleſiæ Parochialis, ac aliis. 107

Tit. XXX. De Decimis, Primitiis & Oblationibus.

Cap. I. De Quidditate, Diviſione ac Obligatione Decimarum. Pag. 108
C. II. Quibus perſonis Decimæ ſint ſolvendæ. 109
C. III. Quæ perſonæ obligantur, vel non, ad ſolvendas Decimas, & quo loco & tempore ſolvi debeant. 110
C. IV. Varia circa Decimas reſolvuntur. 111
C. V. De Primitiis, & Oblationibus. 113

Tit. XXXI. De Regularibus, & tranſeuntibus ad Religionem.

Cap. I. De Quidditate & Eſſentia Religionis. Pag. 114
C. II. De Origine, Varietate, & Perfectione Religionum. 115
C. III. De Capacibus Ingreſſus in Religionem. 118
C. IV. De Conditionibus requiſitis ad validandam Profeſſionem, & Ratificatione invalidæ. 119
C. V. De Effectibus Profeſſionibus, & Novitiatiis Regularis. 121
C. VI. De Obligationibus Profeſſi in communi. & in particulari circa tria vota. 122
C. VII. De Tranſitu Regularium & ejectis ex Ordine. 124
C. VIII. De Regularibus, qui Fratres Minores de Obſervantia & Reformatione nuncupantur. 126

Tit. XXXII. De Converſione Conjugatorum.

Cap. I. An & quando liceat, vel non, Conjugibus converdi ad Religionem. Pag. 129
C. II. Quædam alia circa Converſionem Conjugatorum reſolvuntur. 130

Tit. XXXIII. De Converſione Infidelium.

Cap. Unic. De Matrimonio Infidelis & Converſi. Pag. 130

Tit. XXXIV. De Voto, & Voti Redemptione.

Cap. I. De Quidditate, Diviſione, & Materia Voti. Pag. 131
C. II. De Bonitate, & Obligatione Votorum. 133
C. III. De Redemptione Votorum, & primò per Irritationem eorundem. 135
C. IV. De Redemptione Voti per Commutationem eorum. 137
C. V. De Redemptione Voti per Diſpenſationem, cœterosque Modos tollentes Votorum obligationem. 138
C. VI. De Redemptione Votorum in Ordine S. Franciſci. 142

Tit. XXXV. De Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.
Cap. I. Variæ circa Monachos & Canonicos Regulares Reſolutiones. Pag. 143
C. II. Reſolutiones de Monialibus. 144
C. III. De Monialibus Subjectis Ordini S. Franciſci de Obſervan. & Reform. 145
Tit. XXXVI. De Religioſis Domibus, ut Epiſcopo ſunt ſubjectæ.
Cap. I. Quid ſentiendum de Religioſis Domibus. Pag. 146
C. II. De novis Religionibus. 147
C. III. De Religioſis Domibus FF. Minorum de Obſerv. & Reform. 147
Tit. XXXVII. De Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum.
Cap. unic. Quis præficiendus ſit Capellis Monachorum. Pag. 148
Tit. XXXVIII. De Jure Patronatûs.
Cap. I. De quidditate, diviſione, cauſis, & derogatione Juris Patronatus. Pag. 149
C. II. De Perſonis capacibus Juris Patronatus, ac Juribus Patronorum. 150
C. III. De Translatione Juris Patronatus, ac Præſentatione à Patrono facienda. 151
C. IV. Varia circa Jus Patronatus reſolvuntur. 153
Tit. XXXIX. De Cenſibus, Exactionibus, & Procurationibus.
Cap. I. De Cenſibus. Pag. 154
C. III. De Exactionibus. 155
C. III. De Procurationibus. 155
Tit. XL. De Conſecratione Eccleſiæ vel Altaris.
Cap. I. De Conſecratione Eccleſiæ. Pag. 157
C. II. De Conſecratione Altarium & Cœmeterii. 159
C. II. Quid poſſint Prælati Minorum circa Eccleſias, & Eccleſiaſtica Paramenta benedicenda. 160
Tit. XLI. De Celebratione Miſſarum, & Sacramento Euchariſtiæ, & Divinis Officiis.
Cap. I De Celebratione Miſſarum. Pag. 160
C. II. De Sacramento Euchariſtiæ. 163
C. III. De Divinis Officiis. 167
C. IV. De Privilegiis Minoritarum circa Celebrationem Miſſæ. 167
Tit. XLII. De Baptiſmo & ejus Effectu.
Cap. I. De Quidditate, Inſtitutione, Neceſſitate, Varietate, Materia, Forma, Miniſtro, Cœremoniis, & Patrinis Baptiſmi. Pap. 168
C. II. De Effectu Baptiſmi. 172
Tit. XLIII. De Presbytero non baptizato.
Cap. unic. De Sacerdote, quæ abſque Baptiſmo ordinatus fuit, & Sacramenta adminiſtrat. Pag. 173
Tit. XLIV. De Cuſtodia Euchariſtiæ, Chriſmatis & aliorum Sacramentorum.
Cap. unic. Quò pactò S. Euchariſtia & Olea S. ſint cuſtodienda. Pag 174
Tit. XLV. De Reliquiis & Veneratione Sanctorum.
Cap. I. De Reliquiis. Pag. 174
C. II. De Veneratione Sanctorum. 175
Tit. XLVI. De Obſervatione Jejuniorum.
Cap. unic. De Jejuniis. 177
Tit. XLVII. De Purificatione poſt Partum.
Cap. unic. Quid ſentiendum de Purificatione poſt Partum. Pag. 179
Tit. XLVIII. De Eccleſiis ædificandis vel reparandis.
Cap. I. De Eccleſiarum Ædificatione. Pag. 180
C. II. De Eccleſiis reparandis. 181
Tit. XLIX. De Immunitate Eccleſiarum, Cœmeterii, & Rerum ad eas pertinentium.
Cap. I. De Quidditate & Diviſione Immunitatis Eccleſiaſticæ, ac de Locali in ſpecie. 182
Cap. II. De Immunitate Aſyli. 180
C. III. De Immunitate reali & perſonali. 186
Tit. L. Ne Clerici vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.
Cap. unic. Quæ Miniſteria & Officia ſæcularia ſint prohibita Clericis. Pag. 188

LIBER IV.

LIBER IV.

Decretalium Gregor. IX.

Tit. I. De Sponſalibus & Matrimoniis.

Cap. I. De Quidditate, Diviſione, Requiſitis, Obligatione, & Effectu Sponſalium. Pag 190

Cap. II. De Arrhis, Solennitate Sponſalibus, deque Impedimento publicæ honeſtatis, ex eis reſultante. 192

C. III. Ex quibus cauſis diſſolvantur Sponſalia de futuro. 193

C. IV. De Quidditate, Inſtitutione, Materia, Forma, & Miniſtro Matrimonii. 195

C. V. De Conſenſu, tum Contrahentium, tum Parentum circa Matrimonium, & de Celebratione ejus per Procuratorem, vel Epiſtolas. 197

C. VI. De Matrimonio coacto, ſimulato, deque Indiſſolubilitate Matrimonii, & Polygamia. 198

Tit. II. De Deſponſatione Impuberum.

C. unic. Variæ Reſolutiones circa Sponſalia Impuberum, & de ætate nubentium de facto. Pag. 201

Tit. III. De Clandeſtina Deſponſatione.

Cap. I. De Matrimoniis Clandeſtinis. Pa. 203

C. II. De Solemnitatibus, quibus Clandeſtinæ Deſponſationes evacuantur. 203

Tit. IV. De Sponſa Duorum.

Cap. unic. Reſolutiones variæ de Sponſalibus geminatis. Pag. 205

Tit. V. De Conditionibus appoſitis in deſponſatione, vel in aliis Contractibus.

Cap. I. De Conditionibus appoſitis in Contractibus Sponſalium & Matrimoniorum. Pag. 206

C. II. De Conditionibus appoſitis in aliis Contractibus. 207

Tit. VI. Qui Clerici, vel Voventes Matrimonium contrahere poſſunt.

Cap. I. De Impedimentis Matrimonii in genere. Pag. 208

C. II De Impedimentis Matrimonii in ſpecie Sacri Ordinis, & voti continentiæ. 210

Tit. VII. De eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium.

Cap. I. De Impedimento criminis adulterii. Pag. 211

C. II De Impedimento Criminis Homicidii. 212

Tit. VIII. De Conjugio Leproſorum.

Cap. unic. Variæ Reſolutiones circa Leproſorum Connubia. Pag. 212

Tit. IX. De Conjugio Servorum.

Cap. I. De Impedimento Erroris, circa Conditionem ſervilem habiti in Contractu Matrimoniali. Pag. 213

C. II De aliis Erroribus intervenientibus in Matrimonii Contractu. 214

Tit. X. De Natis ex libero ventre.

Cap. unic. Reſolutiones concernentes hunc titulum. Pag. 215

Tit. XI. De Cognitione Spirituali.

Cap. I. De Quidditate, Contractione, Origine, & Conditionibus Impedimenti Cognationis Spiritualis. Pag 216

C. II. Variæ aliæ reſolutiones circa cognationem ſpiritualem. 208

Tit. XII. De Cognatione Legali.

Cap. unic. De Impedimento Matrimonii orto ex Cognatione legali. Pag. 219

Tit. XIII. De eo, qui cognovit Conſanguineam uxoris ſuæ vel ſponſæ.

Cap. I. De Impedimento Affinitatis, contracto ex copula illicita & inceſtuoſa. P. 220

C. II. Varia circa hunc titulum reſolvuntur. 221

Tit. XIV. De Conſanguinitate & Affinitate.

Cap. I. De Impedimento dirimente Conſanguinitatis. Pag 222

C. II. De Impedimento Affinitatis, orto ex copula licita. 225

C. III. De Impedimento dirimente Juſtitiæ publicæ honeſtatis. 226

Tit. XV. De frigidis & maleficiatis, & impotentia coeundi.

Cap. I. De Impedimento, orto ex Impotentia coeundi. Pag. 227

C. II. Variæ reſolutiones aliæ circa Impotentiam coeundi. 229

Appendix de reliquis impedimentis dirimentibus Matrimonii. 231

Tit. XVI. De Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ.

Cap. I Afferuntur Impedimenta tantum Impedientia Matrimonii. Pag. 232

C. II. De Diſpenſatione in Impedimentis Matrimonii. 233

Tit. XVII. Qui filii ſint legitimi.
Cap. I. Qui cenſendi ſint Filii legitimi, & qui illegitimi. Pag 234
C. II. De Legitimatione filiorum illegitimorum. 235
Tit. XVIII. Qui Matrimonium accuſare poſſunt, vel contra illud teſtari.
Cap unic. De Accuſationibus & teſtimoniis contra Matrimonia. Pag. 236
Tit. XIX. De Divortiis.
Cap. unic. Variæ Reſolutiones circa Divortia. Pag. 237
Tit. XX. De Donationibus inter virum & uxorem, & de Dote poſt Divortium reſtituenda.
Cap I. De quidditate Dotis & Donationum inter conjuges, earumque valore, vel non. Pag. 240
C. II. De Dotis Reſtitutione. 241
Tit. XXI. De ſecundis Nuptiis.
Cap. unic. Reſolutiones de ſecundis Nuptiis. Pag. 242

LIBER V.
Decretalium.

Tit. I. De Accuſationibus, Inquiſitionibus & Denunciationibus.
Cap. I. De Quidditate & Forma Accuſationis. Pág 244
C. II. De Perſonis habilibus & inhabilibus ad accuſandum. 245
C. III Variæ circa accuſationem reſolvuntur. 247
C. IV De Inquiſitione. 249
C. V. De Denunciatione & aliis modis procedendi in criminalibus. 250
C. VI. Quid Juris Regularis de Accuſationibus, Inquiſitionibus & Denunciationibus in Ordine S. Franciſci Obſerv. & Reform. 251
Tit. II. De Calumniatoribus.
Cap I. Variæ Reſolutiones de Calumniatoribus. Pag. 254
C. II. Quid Juris de Calumniatoribus in Ordine noſtro Franciſcano. 255
Tit. III. De Simonia & ne aliquid pro Spiritualibus exigatur vel promittatur.
Cap. I De Quidditate, Prohibitione & Diviſione Simoniæ. Pag. 255
C. II. De Labe Simoniaca, reſultante ex operationibus circa gratiam, Sacramenta, Sacramentalia, Ordines, Divina Officia, & Officia Prædicationis. 257
C. III. De Simonia interveniente in ingreſſu Religionis beneficiis & actibus Jurisdictionis Eccleſiaſticæ. 258
C. IV. Varia alia circa Simoniam reſolvuntur. 259
C. V De Pœnis Simoniacorum. 260
Tit. IV. Ne Prælati vices ſuas, vel Eccleſias ſub annuo cenſu concedant.
Cap. unic. Variæ Reſolutiones circa Vices, Jurisdictionem & Eccleſiam, datas ad annuum cenſum. Pag. 262
Tit. V. De Magiſtris, & ne aliquid exigatur pro Licentia docendi.
Cap. I. Variæ Reſolutiones circa Magiſtros, Facultates & Lectiones eorundem. Pag. 263
C. II. De Magiſtris in Ord Seraphico Obſerv. & Reform. 264
Tit. VI. De Judæis, Saracenis & eorum ſervis.
Cap. unic. Varia Reſolutiones circa Judæos & Saracenos. Pag. 265
Tit. VII. De Hæreticis.
Cap. I. De quidditate & requiſitis Hæretici. Pag. 266
C. II. De pœnis Hæreticorum. 267
C. III. Varia circa Hæreticos reſolvuntur. 268
C. IV. Reſolutiones ſpeciales de Hæreticis pro Ordine Franciſcano. 271
Tit. VIII. De Schiſmaticis & Ordinatis ab eis.
Cap. unic. Quædam Reſolutiones circa Schiſmaticos, & Recipientes ab eis Ordines. Pag. 272

Cap. I. De Apoſtatarum Quidditate, Diverſitate & Pœnis. Pag.
C. II De reiterantibus Baptiſma.
C. III. Quid de Apoſtatis Minoritis ſit ſpecialiter ſtatutum.

Tit. X. De his, qui filios occiderunt.
Cap. I. Reſolutiones circa Filiicidium & Parricidium. Pag.

Tit. XI. De Infantibus & Languidis expoſitis.
Cap. I. Revolutiones circa infantes & languidos expoſitos. pag

Tit. XII. De homicidio voluntario, vel caſuali.
Cap. I. De Quidditate homicidii in genere, ejusque deviſione, & requiſitis ad pœ[na] injuſti homicidii incurrendam.
C. II. De pœnis à Jure ſtatutis contra homicidas volontarios injuſtos, & de va[riis] ſpeciebus eorum.
C. III. Variæ aliæ Reſolutiones circa Homicidia.
C. IV. Quid ſpecialiter de Homicidio ſtatutum pro Ordine Franciſcano.

Tit XIII. De Torneamentis.
Cap. I. Quædam Reſolutiones circa Torneamenta. pag.

Tit. XIV. De Clericis pugnantibus in duello.
Cap. I. Variæ Reſolutiones de Duellantibus. pag.

Tit. XV. De Sagittariis.
Cap. I. Quid circa Sagittarios dicendum. p.

Tit. XVI. De Adulteriis & ſtupro.
Cap I. De Quidditate, prohibitione, modis, accuſatione & probatione Adulterii
C. II De pœnis Adulterii, aliisque ipſum concernentibus
C. III. De Stupro.
C. IV. De fornicatione, concubinatu, inceſtu, ſodomia, ſacrilegio, mollitie & ſtialitate. 2
C. V. Quid Juris regularis Franciſcani circa Minoritas lapſos in peccata carnis. 2

Tit. XVII. De Raptoribus, Incendiariis & Violatoribus.
Cap. I. De Raptoribus. pag.
C. II. De Incendiariis & Violatoribus Eccleſiarum

Tit. XVIII. De Furtis.
Cap. I. De Quidditate, Prohibitione & diviſione Furti. pag.
C. II. Variæ reſolutiones de pœnis Furti. 2
C. III. De Furtis Minorum. 2

Tit. XIX. De Uſuris.
Cap. I. De Quidditate, Diviſione Uſuræ & Prohibitione Uſuræ. pag 2
C. II. De Titulis excuſantibus ab Uſura & pœnis Uſurariorum 2
C. III. Variæ aliæ reſolutiones circa Uſuras

Tit. XX. De Crimine Falſi.
Cap. I. De Quidditate Falſi; & modis variis, quibus committi poteſt. pag
C. II. De pœnis Falſi. 3
C. III. De crimine falſi, commiſſo à Minorita. 3

Tit. XXI. De Sortilegiis.
Cap. I. De Sortilegiis. pag. 3

Tit XXII. De Colluſione detegenda.
Cap. I De Detegenda Colluſione. pag. 3

Tit. XXIII. De Delictis Puerorum.
Cap. I. De Puerorum Delictis. pag 3

Tit. XXIV. De Clerico Venatore.
Cap. I. Quæ Venatio Clericis prohibeatur. pa 3

Tit. XXV. De Clerico Percuſſore.
Cap. I De Clerico Percuſſore. pag 3
C. II De Percuſſore in Ordine Franciſcano. 3

Tit. XXVI. De Maledicis.
Cap. I. De Maledicis. pag 3
C. II. De Maledicis in Ordine Franciſcano. pag. 3

Tit. XXVII. De Clerico excommunicato, depoſito vel interdicto miniſtran[te]
Cap. I. De Clerico in Cenſuris miniſtrante. pag. 3

T

Tit. XXVIII. De Clerico non ordinato miniſtrante.

Cap. I. De miniſtrante in Ordine, quem non ſuſcepit. p. 310

Tit. XXIX. De Clerico per ſaltum promoto.

Cap. De Ordinatione per ſaltum facta. pag. 311

Tit. XXX. De eo, qui furtivè Ordinem ſuſcepit.

Cap. I. De furtivè ordinatis. pag. 312

Tit. XXXI. De Exceſſibus Prælatorum & ſubditorum.

Cap. I. De Exceſſibus Prælatorum circa Clericos ſubditos ac Religioſi Diœceſis 313

C. II. De Exceſſibus inferiorum Prælatorum & ſubditorum circa ſuos Prælatos. 314

Tit. XXXII. De Novi Operis Nunciatione.

Cap. I. De Nuntiatione Novi Operis. p. 314

Tit. XXXIII. De Privilegiis & Exceſſibus privilegiatorum.

Cap. I. De Quidditate, Diviſione, Acquiſitione & Perditione Privilegiorum. p. 316

C. II. Variæ Reſolutiones circa Privilegia 317

C. III. De Exceſſibus Privilegiatorum 320

C. IV. De Privilegiis Ordinis Seraphici. 321

Tit. XXXIV. De Purgatione Canonica.

Cap. I. De Canonica Purgatione p. 322

Tit. XXXV. De Purgatione Vulgari.

Cap. I. De Purgatione Vulgari. p. 324

Tit. XXXVI. De Injuriis & Damno.

Cap. I. De Injuriis. p. 324

C. II. De Damno dato. 325

Tit. XXXVII. De Pœnis.

Cap. I. De quidditate & diviſione Pœnarum; deq; modo eas infligendi. p. 326

C. II. Ventilantur variæ pœnæ in ſpecie hoc tit. contentæ. 327

C. III. De Pœnis in Ordine FF. Minorum. 329

Tit. XXXVIII. De Pœnitentiis & Remiſſionibus.

Cap. I. De Pœnitentiis. p. 330

C. II. De Remiſſionibus ſeu Indulgentiis, & Jubilæo. 331

C. III. De Pœnitentiis & Remiſſionibus in Ordine FF. Minorum. 335

Tit. *XXXIX* De Sententia Excommunicationis.

Cap. I. De Cenſuris in genere. p. 336

C. II. De Cenſura Excommunicationis in ſpecie. 338

C. III. Variæ aliæ reſolutiones circa excommunicationes quasdam particulares 342

C. IV. De Cenſura Suſpenſionis in ſpecie. 346

C. V. De Cenſura Interdicti in ſpecie. 348

C. VI. De Sententia Excommunicationis in Religione noſtra Franciſcana. 350

Tit. XL. De Verborum ſignificatione.

Cap. I. Quædam Reſolutiones de Significatione Verborum in Jure p. 350

C. II. Qualiter Titulus de V. S. concernat Ordinem FF. Minorum 351

Tit. XLI. De Regulis Juris.

Cap. I. De Regulis Juris p. 352

Regulæ Juris Propoſitæ a Gregorio IX. eod.

Regulæ Juris propoſitæ a Bonifacio VIII. 353

LIBER III.

LIBER III. DECRETALIUM D. GREGORII PAPÆ IX.

PRÆFATIO.

TErminato in priori lib. Tractatu de toto ordine judiciario ſeu proceſſu Judiciali; proponitur in Corpore Juris à Sum. Pontif. Gregor. IX. Liber hic tertius, tractans de materia, ſeu cauſis, ſubſtratis præfato Proceſſui Judiciali Eccleſiaſtico; ſunt autem Cauſæ hujusmodi in duplici differentia; aliæ enim ſunt civiles; & aliæ criminales: & ex civilibus quædam ſunt propriæ Clericorum, v. g. cauſæ beneficiales: quædam verò ſunt communes Clericis & Laicis, v. g. contractuum, vel teſtamentorum Jura, cum Sacrorum & Sacramentorum uſu; & quædam tandem ſunt, quæ Laicos ſolos reſpiciunt, v. g. cauſæ matrimoniales: de cauſis primi & ſecundi generis procedit hic Tertius Liber Decret. de cauſis verò civilibus tertii generis extat Liber quartus, & de criminalibus quintus conſtitutus eſt.

TITULUS I. DE Vita, & Honeſtate Clericorum.

CAP. I.

Quid ſit Clericus; & quæ obligatio honeſtatis ejus.

1.

NOta primò: Duplicia poſſunt in Clericis conſiderari bona; intrinſeca videlicet, & extrinſeca. *Intrinſeca* hîc dici poſſunt animi ac corporis bona; cujusmodi ſunt actiones, variæ virtutes, mores: verba, vita proba, & honeſtas morum. *Extrinſeca* dici poſſunt Clericorum præbendæ, beneficia, dignitates &c. Exorditur autem *hic liber* meritò à perſonis Clericorum quoad eorundem bona intrinſeca, tractans de eorum moribus, ac honeſtate vitæ; cum juxta Tridentinum *Seſſ.* 22. *de Reform. cap.* 1. *nihil ſit, quod alios magis ad pietatem & DEI cultum aſſiduè inſtruat, quàm eorum vita & exemplum, qui ſe divino miniſterio dedicarunt; cùm enim à rebus ſæculi in altiorem ſublati locum conſpiciantur, in eos tanquam ſpeculum reliqui oculos conjiciunt, ex iisque ſumunt, quod imitentur.*

2. Nota ſecundò: Gratianus *diſt.* 21. ex Iſidoro *lib.* 7. *etymol. cap.* 12. dicit, *Clericos* ſic appellatos à Græco vocabulo *Kliros*, quod idem eſt ac *ſors* vel *hæreditas can.* 1. *diſt.* 21. eò quòd Clerici vo-

cantur in ſortem Domini; vel quia ſunt de ſorte Domini, vel quia Domini partem ſeu hæreditatem habent, *cit. diſt.* Unde S. Matthias ſorte electus eſt ad Clericatum & Apoſtolatum; primusque Apoſtolus in Clericum ordinatus *cit. diſt.*

3. Dico primò: rectè deſcribitur generaliter Clericus, quòd *ſit perſona idonea, debitè deputata ad ſervitium DEI, in Eccleſia Chriſti.* Ita conſtat ex *diſt.* 21. *can.* 1. Ly *perſona* eſt genus: reliqua ſubeunt rationem differentiæ. Per ly *idonea* ſignificatur, non quemlibet hominem poſſe fieri Clericum; ſed certas duntaxat perſonas: unde à Clericatu ſuſcipiendo repelluntur fœminæ; hermaphroditi, niſi prævaleat multùm ſexus virilis; illegitimi, minores ſeptenniô; nondum fidei rudimenta edocti, ſervi, infames, criminoſi, bigami, & plures alii, canonicis impedimentis irretiti: de quibus conſule *tom.* 1. *lib.* 1. *Decret. tit.* 12. & ſubſequentes plures alios titulos ejuſdem libri. Ly *debitè deputata* petit, ut Clericatus nonferatur à debito Miniſtro. Reliqua ſignificant finem Clericatûs.

4. Nota tertiò: in materia favorabili *Clericorum* appellatione comprehenduntur omnes omnino Eccleſiaſtici; id eſt tam Epiſcopi, & alii Prælati; quàm Religioſi & Canonici, ac quicunque in quacunque dignitate Eccleſiaſtica conſtituti; uti tenent Strein: Abbas, Engel, Panorm: v.g. in exemtione à vectigalibus, aut aliis tributis & oneribus, quæ Clericis conceduntur. At in materia odioſa nomine *Clericorum* veniunt tantùm Clerici inferiores ſæculares; juxta vulgatam regulam Juris in 6. *Odia ſunt reſtringenda*: unde *cap. quia periculoſum; de ſent. excomm. in* 6. dicitur quòd nulla cenſura, etiam contra Eccleſiaſticos lata, liget Epiſcopos; niſi ſpecialis eorum fiat mentio. Et Interdictum latum contra Clerum, non ligat Religioſos; niſi aut verba, aut cauſa Interdicti aliud innueret; uti obſervat rectè Sylveſt. Armill. & Engel.

5. Nota quartò: honeſtas quam Sacri Canones poſtulant à Clericis, eſt duplex; alia dici poteſt interior; alia exterior. *Interior* conſiſtit in animi puritate ac ſinceritate; atque in deſiderio vivendi ſecundùm ordinationes Canonum, & præſcripta virtutum. *Exterior* conſiſtit in factis ipſis, & actionibus externis vitæ, ſecundùm præſcripta virtutum & legum Chriſtianarum, ac Canonicarum elicitis; quæ actiones variæ ſunt; uti patebit ex infra proponendis Capitulis 2, 3. & 4.

6. Dico ſecundò: univerſi Clerici, tam majores, quàm minores obligantur ad colendam vitæ probitatem, & honeſtatem morum per actiones laudabiles, à legibus Chriſtianis & ſacris Canonibus ordinatas. Ita communis DD. Et conſtat ex Concil. Tridentin: generatim ſic loquente de omnibus Clericis, *Seſſ.* 22. *de Reform. cap.* 1. *quapropter ſic decet omnino Clericos in ſortem Domini vocatos, vitam moréſque ſuos omnes componere, ut habitu, geſtu, inceſſu, ſermone, aliiſq; omnibus rebus nihil niſi grave, moderatum, ac religione plenum præ ſe ferant; ut eorum actiones cunctis adferant venerationem.* Quare & ipſi eminentiores Clerici, Prælati ſcilicet, & præſertim Epiſcopi ad præfatam vitæ probitatem, atque honeſtatem morum obligantur, monente Apoſtolo ad Titum 2. *cap.* ut hi *irreprehenſibiles ſint, & in omnibus ſeipſos præbeant exemplum bonorum operum; nè* (uti loquitur Tridentinum *Seſſ.* 24. *de Reform. cap.* 1.) *totius familiæ Domini ſtatus, & ordo mutari incipiat, ſi quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite.* Unde non ad propria commoda, nec ad divitias, & luxum; ſed ad labores, ac ſollicitudines pro DEI gloria ſeſe vocatos eſſe meminerint; *Nec enim dubitandum eſt* (ait idem Concilium *Seſſ.* 25. *de Reform. cap.* 1.) *reliquos fideles ad religionem innocentiamque faciliùs inflammandos, ſi Præpoſitos ſuos viderint non ea, quæ mundi ſunt; ſed quæ ſunt DEI, animarum ſalutem ac cœleſtem patriam cogitantes.* Sed ut ea omnia innoteſcant, quæ in ſpecie ad vitæ probitatem & honeſtatem Clericorum deſiderantur à Sacris Canonibus, *hoc*, & *aliis Titulis*; ſubjungo ſequentia capitula.

CAPUT II.

Quænam in ſpecie expoſcat honeſtas Clericorum.

1. Dico primò: Clerici, præſertim in ſacris conſtituti, conformiter ad honeſtatem Clericalem obligantur ad continentiam, caſtam & vitam. Ita Gloſſa & communis DD. Et habetur *cap. ut Clericorum* 13. *hoc tit.* Ratio etiam eſt; quia decet Clericos tanquam Miniſtros in conſpectu DEI puriſſimi puro corde ac mundo corpore miniſtrare. Unde

Unde Clerici in incontinentia deprehenſi jubentur *cit. cap. Secundùm delicti gravitatem puniri; ne facilitas veniæ incentivum tribuat delinquenti.*

2. Dico ſecundò; iisdem Clericis ex motivo honeſtatis, imò & Laicis, interdicitur familiarior acceſſus absque rationabili cauſa ad Monaſteria Monialium. Ita communis DD. Et habetur *cap. monaſteria* 8. *hoc tit.* Ratio etiam primi eſt; quia Clericos, præſertim in ſacris conſtitutos, non tantùm ab omni incontinentia; verùm etiam ab omni incontinentiæ & venereæ libidinis ſuſpicione (quæ ex familiariori acceſſu ad Monialium Monaſteria ſuboriri poſſet) decet eſſe immunes. *cap. ut Clericorum* 13. *hoc tit.* Et Clericus familiariùs ad dicta monaſteria absque manifeſta & rationabili cauſa accedere præſumens, debet ab Epiſcopo arceri; & ſi non deſtiterit, ab Officio Eccleſiaſtico deponi. Si verò Laicus ſit, debet excommunicari *cap. cit. Monaſteria.* Extant etiam complures aliæ conſtitutiones, & ordinationes Apoſtolicæ graviter vetantes acceſſum ad clauſtra Monialium; ſignanter Bonifaciana *cap.* 1. *de ſtat. Reg. in* 6. Et Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 5. *de Regular.* Et aliæ recentiorum Pontificum.

3. Dico tertiò: jubentur ſimiliter iidem Clerici ſectari honeſtatem in ſobrietate; unde ab omni crapula & ebrietate abſtinere debent. Ita Abbas, Vallenſ. Zoeſ. &c. Et habetur expreſſe in *cap. à crapula* 14. *hoc tit.* Eſtque Ratio; qui ebrietas eſt omnium vitiorum fomes & nutrix *can. fin. diſt.* 53. eadem inducit mentis exilium, ac obſcuritatem, eſtque libidinis incentivum; ut dicitur *cit. cap. à crapula.* Ubi etiam Clerici potatores ad fœcundiores calices exhauriendos, & ad æquales ſeſe provocantes potus, ut hac occaſione alter alterum inebriet, jubentur ab officio & beneficio ſuſpendi, ſi moniti à ſuo ſuperiore non ſe emendaverint. Similiter ad declinandas ſociales ingurgitationes prohibentur Clerici frequentare tabernas publicas; eò tamen divertere poſſunt hoſpitii causâ in itinere conſtituti, *can. nemo oportet.* Et *can. nulli Clerico.* Et *can. Clerico diſt.* 44. Et *cap. pen. hoc tit.*

4. Dico quartò: Oportet quoque Clericos eſſe alienos à vitio avaritiæ, quod plurimùm adverſatur honeſtati, & probitati vitæ eorum. Ita communis DD. Et ita conſtat ex *cap. cùm ab omni* 10. *hoc tit.* Eſtque ratio; ut rectè obſervat Zoeſius hujusmodi vitium avaritiæ Clericalem dignitatem, & authoritatem plurimùm infamat, ac deprimit; quando Clericus vel pro ſe, vel pro ſuis hæredibus (qui plerumque aut ingrati ſunt cuculi, aut prodigaliter abſorbent relicta Clericorum peculia) vel etiam Eccleſiæ, cum nimia ſollicitudine, exiguâ verò in DEUM confidentiâ plurima extorquet, & corradit ex beneficio Eccleſiaſtico, & aliunde, putans ſe per hoc facere DEO ſacrificium; qui tamen *odio habet rapinam in holocauſto.* Qua de re vide ampliùs graviſſima dicta in *can, quod autem cauſ.* 23. *q.* 7. Et *can. res Eccleſiæ*; cum duobus ſeq. *cauſ.* 12. *q.* 1. Et præ reliquis illuſtria monita S. Ambroſii, & S. Hieronymi in *can. aurum* 70. Et *can. gloria* 71. *cauſ.* 12. *q.* 2.

5. Nota primò: Et nè Clerici litigantes occaſionem arripiant pecunias corradendi; aut Judices ipſi in avaritiæ vitium labantur; ordinatur *cap. cùm omni* 10. *hoc tit.* quòd judicare gratis, & præter expenſas victualium, nullas alias acceptare ſportulas, ſive ſub prætextu decimæ, vel alterius partis litis; ſive ſub prætextu ſolarii, aut mercedis. Et idem dicendum eſt de Judicibus Eccleſiaſticis ordinariis, utpote qui beneficiô Eccleſiaſticô aut ſtipendiô ſufficienti proviſi ſunt, ratione cujus obligantur judicarias lites per ſe vel alios terminare.

6. Dico quintò: honeſtas quoque Clericalis expoſcit, ut Clerici abſtineant ab alearum, & taxillorum luſu pro lucro, & ſimilium quæ in varietate fortunæ conſiſtunt; & nec quidem hujusmodi luſibus interſint. Ita Sylveſt. Panorm. Engel, Vallenſ. Leſſ. &c. Et conſtituitur *cap. pen. hoc tit.* Et *can.* 1. *diſt.* 35. Eſtque ratio; quia hujusmodi luſus provocant ad plura peccata, quorum ſedecim recenſet Hoſtienſ. Generant quoque plerumque ſcandalum, amiſſionem temporis, utiliùs in ſtudia vel pietatem, vel Divinum Officium impendendi. Demum communiter luſorem deducit ad egeſtatem & alia incommoda; unde rectè Horatius *lib.* 1. *epiſt.* 18.

Quem damnoſa Venus; quem præceps
Alea nudat.

Non videtur tamen ſecundùm Panorm. & Engel prohibitus Clericis luſus taxillorum, & alearum præcisè; recreationis cauſa; uti nec ludus conorum, latrunculorum,

lorum, ſeu ſchachorum, & ſimilium, ob eundem finem exercitus.

5. Dico ſextò: eadem honeſtas Clericalis poſtulat, ut Clerici non agant mimos, hiſtriones, joculatores; neve interſint choræis, comediis obſcenis; nec ſtruant ludos theatrales in Eccleſiis; nec exhibeant ibidem inhoneſta ſpectacula; aut muſicas laſcivas in divinis Officiis. Ita communis Canoniſt. De primo & ſecundo ita ſtatuitur *cap. pen. hoc tit.* Et *can. Presbyteri diſt.* 19. Et *can.* 2. *diſt.* 37. De tertio & quarto ita habetur *cap. cùm decorem* 12. *hoc tit* De quinto ita conſtat ex *Extravag. docta; unica inter communes hoc tit.* Ratio etiam eſt; quia omnes præfatæ actiones aut præjudicant dignitati Ordinis Clericalis; aut ſanctitati Eccleſiæ. Clerici agentes hiſtriones per annum continuum, vel etiam breviori tempore, quando ter ab Epiſcopo moniti non deſiſtunt, ipſo Jure omni Clericali privilegio privantur, *cap. Clerici, unic. hoc tit. in* 6.

8. Dico ſeptimò: ſimiliter Clericalis honeſtas cohibet Clericos à clamoroſa venatione cum canibus, & furioſis equitationibus; item interdicit armorum geſtationem; percuſſionem, rixam, & duellum. Ita communis DD. Et de venatione conſtat ex *cap.* 1. & 2. *de Clerico venatore.* De armorum geſtatione ex *cap.* 2. *hoc tit.* Et Clerici ſæculares portantes arma offenſiva ſunt excommunicandi *cit. cap.* 2. Religioſi verò tenentes arma intra ſepta monaſterii abſque licentia ſuperioris ſunt ipſo facto excommunicati; *Clement. ne in agro; de ſtatu Regular.* De percuſſione & rixa patet ex *cap.* 1. *de Clerico percuſſore.* De duello ex *tit.* 14. *lib.* 5. *Decret. de Clericis pugnantibus in duello.*

9. Nota tamen ſecundò: circa armorum geſtationem: Clericos itinerantes per loca periculoſa ad terrorem vel hoſtium vel latronum, poſſe geſtare arma ad defenſionem ſui corporis; utì patet ex *cap. dilecto, de ſent. excomm. in* 6. Et habet Gloſſa, ac alii Interpretes. Quamvis laudabilius foret in DEO confidere, & obſervare illud S. Ambroſii relatum in *can.* 3. *cauſ.* 23. *q.* 8. *dolor, fletus, orationes, lachrymæ fuerunt mihi arma adversùs milites; talia enim munimenta ſunt Sacerdotis; ſervum Chriſti non cuſtodia corporalis, ſed Domini providentia ſepire conſuevit.*

10. Dico octavò: vetat pariter Clericalis honeſtas Clericis exercitia commerciorum ſæcularium, & negotiationem mercantilium, ſeu mercaturarum; ac quæcunque alia negotia ſæcularia, non decentia ſtatum Clericalem. Ita Engel, Pirh. Vallenſ. &c. Et conſtat ex *can. Clerici.* Et *can. canonum.* Et *can. quoniam, cauſ.* 14. *q.* 4. Et propterea dicit Apoſtolus 2. *ad Timoth.* 2. *nemo militans DEO implicat ſe negotiis ſæcularibus.* Et Clericus negotiator, ſeu ſæcularibus negotiis implicatus, poſt tertiam admonitionem perdit privilegium Clericale quoad bona ſua, *cap. fin. hoc tit.*

11. Dico nonò: ob eandem honeſtatem Clericalem nequeunt Clerici exercere publicum officium macellariorum, id eſt lanionum; nec tabernariorum; & ſi ter admoniti non ceſſaverint ab ejuſmodi opere, amittunt privilegium Clericale. Ita Gloſſa, & communis DD. Et habetur in Clement. *diœceſanis,* 1. *hoc tit.*

12 Dico decimò: ſed nec admittit honeſtas ſtatûs Clericalis, ut Clerici artem chyrurgiæ, & aduſtionem, vel inciſionem practicent; aut dictent vel proferant ſententiam ſanguinis; vel vindictam ſanguinis exerceant; vel ubi exercetur, adſint; aut quovis modo concurrant ad ſanguinis humani effuſionem. Ita Engel, Sanch. &c. Et conſtat ex variis capitibus, *tit.* 50. *ne Clerici vel Monachi; hoc lib.*

13. Dico undecimò: prohibetur quoque Clericis & Religioſis in publicis Univerſitatibus audire Leges Civiles, & Medicinam; uti & operam dare arti Chymicæ in ordine ad conficiendum aurum. Ita Engel, Vallenſ. Pirh. Et de primo conſtat ex *cap. non magnopere* 3. *ne Clerici, vel Monachi.* De ſecundo extat Extravagans, *ſpondent; de crimine falſi, inter comm.* Ratio etiam eſt; quia ejuſmodi ſtudia avocant à contemplatione, & ſpiritualis vitæ inſtituto, cui Clerici & Religioſi ſunt mancipari, *can. duo ſunt cauſ.* 12. *q.* 1. ſtudium etiam artis chymicæ in ordine ad aurum conficiendum aut continet plerumque fraudem, dum profert falſam ſubſtantiam auri; aut facit jacturam temporis, & pecuniarum, ac opum, in fumum abeuntium cum præjudicio gravi Reipublicæ, piarum cauſarum, & pauperum; utì advertit Engel.

14. Dico duodecimò: non cohæret pariter cum honeſtate Clericali, agere Procuratores, Tabelliones & Notarios; nec repræſentare miniſtros, Vice-comi-

tes,

tes, Præpoſitos, ſeu Locumtenentes ſæcularium. Ita communis DD. Et habetur *cap.* 2. *&* 5. *ne Clerici, vel Monachi.* Et *can. fin. diſt.* 86. Eſtque Ratio; quia omnia præfata officia avocant ab inſtituto ſpiritualis vitæ, cui mancipati ſunt Clerici & Religioſi, *can. duo ſunt cauſ.* 12. *q.* 1. Et quia circa hujuſmodi miniſteria ſæcularia procedit quoque illud dictum Apoſtoli 2. *ad Timoth.* 2. *nemo militans DEO, ſeſe ſæcularibus implicat negotiis.*

15. Nota tamen tertiò: Clericos poſſe agere Procuratores miſerabilium perſonarum, ſumendo earum tutelam & defenſionem; uti conſtat ex *can. fin. diſt.* 86. Item poſſunt procurare in cauſis, & negotiis ſpiritualibus in foro Eccleſiaſtico; prout *tom.* 1. *tit.* 38 *cap.* 3. dictum eſt. Solent etiam Prælati Eccleſiaſtici ſub Imperatore, vel alio Principe, bona temporalia inſtar Dominorum ſæcularium poſſidentes, intereſſe Comitiis & Conſiliis publicis; ſuſcipere & exercere quædam Miniſteria ac officia ſæcularia honorata Provinciæ, propter utilitatem publicam, & authoritatem ſtatûs Eccleſiaſtici manutenendam, quæ à ſæcularibus Dominis tam utiliter non geruntur; quod non videtur adverſari *citatis ſacris Canonibus*: cùm abſit turpe lucrum, & ſeparatio à divinis officiis, & alii exceſſus, ob quos *cit. canones* prohibent Clericis miniſteria ſæcularia.

Caput III.

De tonſura, habitu, & modo vivendi Clericorum.

1. Dico primò: Clerici debent gerere tonſuram, ſeu coronam congruentem. Ita Gloſſa, & communis DD. Et habetur *cap. Clerici.* 15. *hob tit.* Ratio etiam eſt; quia per primam tonſuram, quam communiter debet facere Epiſcopus proprius Clerici, initiatur perſona ſæcularis tonſurata, & transfertur de ſæculari in Eccleſiaſticum ſtatum. Fiebat olim hæc tonſura per abraſionem capillorum per totum caput, ſolâ coronâ in medio relictâ; uti conſtat ex *can. duo ſunt cauſ.* 12. *q.* 1. Hodie verò uſus obtinuit, ut in ſolo vertice radantur capilli, & efformetur parvus circulus. Hujuſmodi corona circulus abraſus, ſeu tonſura ſecundum S. Hieronymum relatum in *can. cit. duo ſunt,* ſignat varia: *Primò* abjectionem vitiorum, ſeparationem, & contemptum rerum temporalium. *Secundò* ſecundùm eundem Hieronymum *loc cit.* ſignificat talis corona ex inſtitutione Eccleſiæ Romanæ regnum, quod in Chriſto expectamus. *Tertiò* ſecundùm Bedam *lib.* 5. *de geſt. Anglor.* figurat coronam ſpineam Salvatoris Noſtri, quàm, uti & totam Paſſionem ejusdem Clerici ſæpiùs mente debent revolvere.

2. Dico ſecundò: Clerici pariter debent regulariter deferre habitum Clericalem, ſeu veſtem decentem, & ſtatui ſuo convenientem. Ita communis DD. Et ordinatur in *cap. Clerici* 15. *hoc tit.* Et Clement. 2. *hoc tit.* Et Trident. *Seſſ.* 14. *cap.* 6. *de Reform.* Eſtq; Ratio, quam affert ipſum Concil. *cit. loc.* ut decens habitus extrinſecus morum honeſtatem intrinſecam oſtendat. Et procedit hæc concluſio etiam de Clericis conjugatis, qui tonſurã deferre tenentur, *cap. Clericus* 6. *hoc tit.*

3. Nota autem primò: ut habitus Clericalis cenſeatur decens & conveniens, debet eſſe modoratus in colore; ut videlicet non ſit virgatus, vel partitus (id eſt non habens diverſos colores viriden: & rubrum intextos; vel artificioſè ipſi panno ſuperinductos) ut dicitur in *Clement. quoniam* 2. *hoc tit.* Et Clerici beneficiati utentes veſte virgata, ipſo Jure ſuſpenduntur à perceptione fructuum beneficiorum: non beneficiati autem quicunq; inhabiles redduntur ad obtinenda beneficia Eccleſiaſtica, *cit. Clement. quoniam.* Idem habitus Clericalis non debet eſſe corrigiis & fimbriis aureis vel argenteis ornatus; aut aliis ſuperfluitatibus redundans; nec valde brevis; nec nimis longus, *cap. pen. hoc tit.* ſed debet referre veſtem talarem; id eſt eam, quæ ad talos protendatur, *cap. pen. diſt.* 23. ſed nec fibulas, nec fræna, nec ſellas, nec pectoralia, aut calcaria deaurata deferre poſſunt Clerici, *cap. pen. cit. hoc tit.* Et eſt Ratio; quia hæc & ſimilia arguunt pompam ac faſtum ſæculi, qui à Clericis debet abeſſe; ut habet Covarr. Engel, &c.

4. Nota ſecundò: Cardinalibus tamen ab Innocentio IV. in Concilio Lugdunenſi conceſſus eſt habitus, & galerus rubeus; & Epiſcopis, ac quibusdam aliis Prælatis, atque perſonis graduatis pavonaceus. Cæterùm color pro veſtibus Clericalibus communiter ſit niger; & confectio earum ſeu forma ſit ea, quæ juxta uſum & conſuetudinem Regionis cujuscunque diſtinctè diſcrimine Clericum à Laico.

 5. Nota

5. Nota tertiò: Clericus non beneficiatus, & in minoribus tantùm conſtitutus, habitum Clericalem, & tonſuram non quidem tenetur deferre; ſed interea ea non deferens, excluditur à beneficio privilegii fori; uti habet Trident. *Seſſ. 23. de Ref. cap. 6.* imò & à beneficio canonis, ſecundùm Laym. Engel, & alios DD. Unde percutiens ejusmodi Clericum; non incidit in excommunicationem. Clericus verò beneficiatus, & penſionatius non deferens habitum Clericalem & tonſuram, ſecundùm Trident. *Seſſ. 14. de Ref. cap* 6. poſt ternam Epiſcopi monitionem ſuſpenditur ab Ordinibus, officio, & beneficio, quòd ſi autem ſemel correctus recidivet; planè privandus eſt beneficiô & officiô. Imò Sixtus V. in bulla *cum ſacroſancta* vult omnem talem Clericum non deferentem veſtem Clericalem, & tonſuram ipſo Jure ſuô beneficiô privatum; uti refert Quat. quam tamen Bullam credit Garcias non eſſe uſu receptam.

6. Nota tamen quartò: quòd præfatas pœnas taxatas contra Clericos non deferentes Clericalem habitum non incurrat ille Clericus, qui unicâ duntaxat vice habitum congruentem Clericalem non deferret; ut notat Pith, Farinac. Piaſec. &c. Nec ille, qui ratione paupertatis veſtem congruentem ſuo Ordini deferre nequit: nec is, qui poſt infirmitatem tonſuram gerere haut poteſt, nec qui probabile periculum ſpoliationis ab hoſtibus Clericam ad tempus deponit: nec qui domui ſuæ, & occultè eam non geſtat; uti notant Hugol. Pirhing. Barboſ. &c.

7. Dico tertiò: Clerici non debent geſtare annulos; niſi ſint Epiſcopi, vel in alia Eccleſiaſtica dignitate conſtituti; neque nutrire comam, vel barbam. De primo ita ordinatur in *cap. penult. hoc tit.* De ſecundo videlicet coma & barba habetur *ſi Clericus 5. hoc tit.* Et quia à Clericis omnis ſuperfluitas temporalis debet abeſſe, *cap. pen. hoc tit.* Superfluum autem cenſentur eſſe capilli, ſeu coma bene ordinata. In multis tamen locis conſuetudine receptum eſt, ut Clerici barbam non radant; nec decurtent comam; uti notat Navarr. Vallenſ. & Barb. Cæterùm ubi adhuc viget lex canonica de radenda barba, & coma detondenda, poſſunt Clerici etiam inviti à ſuis Archidiaconis compelli ad ſubeundam tonſuram; uti habetur *cap. Clericus 7. hoc tit.* Circa modum vivendi Clericorum

8. Nota quintò: olim etiam Clerici ſæculares vivebant in communi, & ſimul in Collegiis ſub ſuis Præpoſitis & Decanis; ſimulque in uno dormitorio dormiebant; & in uno refectorio manducabant; & omnes proventus Eccleſiæ in communi poſſidebant; uti conſtat ex *can. præter hoc 6. diſt. 32.* Et *can. neceſſaria 3. cauſ. 12. q. 1.* Et quia hi certas habebant præſcriptas regulas vivendi, ideo *Canonici*, id eſt *Regulares* vocabantur. Sed tractu temporis hic vivendi modus Clericorum tolerante Papa, uti ait Gloſſa in *cap. 9. hoc tit.* paſſim immutatus fuit, & ſeorſim vivere cæperunt; uti hodie videmus.

9. Dico quartò: ad modum vivendi honeſtum Clericorum pertinet, ut ipſi in choro à Laicis ſeparati Divina peragant; ita ut dum ſacra myſteria Miſſæ celebrant, cancellis à populo dividantur. Ita communis DD. Et ordinatur in *cap. ut Laici 1. hoc tit.* Et eſt Ratio; quia hac ratione liberius ſacra officia celebrare valent, & intendere Divinis, *can. Sacerdotum 30. de Conſecrat. diſt. 2.*

Caput IV.

De vita & honeſtate Clericorum Minoriticorum.

1. Dico primò: FF. Minoribus incumbit ſpecialiter colere vitam honeſtam, à S. Canonibus Clericis præſcriptam probatosque mores, ac actiones laudabiles edere. Ita communis DD. Ordinis. Et conſtat ex *cap. 1.* Regulæ Franciſcanæ, ubi dicitur, quòd, *vita Fratrum Minorum hæc eſt, ſcilicet Domini Noſtri JESU Chriſti S. Evangelium obſervare*; S. autem Evangelium continet præſcripta ſpecialia vitæ honeſtæ, morumque laudabilium, & integerrimorum. Et ex *cap. 2.* ejuſdem Regulæ, ubi dicit Legiſlator D. Franciſcus; *conſulo verò, moneo, & exhortor Fratres in Domino JEſu Chriſto. ut quando vadunt per mundum, non litigent, neq; contendant verbis, nec alios judicent: ſed ſint mites, pacifici, & modeſti, manſueti, & humiles, honeſtè loquentes omnibus, ſicut decet.*

2. Dico ſecundò; ſpecialiter obligan-

tur

Ita communis DD. Ordinis, Et conſtat; Tum ex voto ſolemni caſtitatis, quod profitentur; & vi *capitis* 1. Regulæ Seraphicæ obſervare tenentur. Tum ex *cap.* 11, ejuſdem, ubi dicitur; *Præcipio firmiter Fratribus univerſis, ne habeant ſuſpecta conſortia, vel conſilia Mulierum.* Tum ex Conſtitutionibus recentioribus Generalibus Ordinis *cap.* 11. §. 1. *n.* 3. ubi dicitur; *unde à mali ſpecie cavere volentes, omnibus Fratribus à ſuſpectis conſortiis abſtinere præcipimus.* Ubi etiam variæ graves pœnæ imponuntur incontinentibus, & de ſuſpecto conſortio notatis.

3. Nota primò: ſuſpecta conſortia, honeſtatem vitæ continentis in Minorita labefactantia ex *cit. Conſtit. n.* 1. cenſentur eſſe illa; quando locus, tempus, geſtus & alia ejusmodi indicia ſuſpicionem indicant; puta, ſi locus quæratur pro mulierum colloquio ſolitarius, ſecretus, ſecretus, obſcurus: ſi tempus nocturnum, aut aliàs importunum, vel ſuſpectum; ſi geſtus ſit diſſolutus ex nimia appropinquatione, vel faciei ad mulierem fixis oculis converſione, manibus, aut ſimilibus indiciis. Item ſi inſtituantur ſolitaria colloquia excluſô aliorum auditu; niſi ſubſit pia cauſa, aut alia evidens ratio: *ibidem.* Item ſi cum eadem perſona ſæpe ſæpiùs citra neceſſitatem, vel rationem gravem replicentur collocutiones; adjuncta ætate necdum ſenili, & attentâ conditione colloquentium; *ibidem.* Et ſtatuta Reform. *cap.* 11. *n.* 1.

4. Dico tertiò: Pertinet quoque ad honeſtatem vitæ, & morum Ordinis Seraphici, nè FF. Minores mulieres in Monaſteria, conventusq; ſuos admittant. Ita communis DD. Tum ex *cit. Conſtit. General. n.* 8. ubi graviſſimæ quoque pœnæ ſtatuuntur contra transgreſſores. Tum ex Bulla Pii V. quæ incipit *Regularium perſonarum*, prohibente generaliter ingreſſum Mulierum intra Conventus Regularium. Excipiuntur tamen ... trices, Reginæ, Archiduciſſæ, Magnæ Duciſſæ Regiminis, ut Thuſciæ, Sabaudiæ, Bavariæ, &c. & Fundatrices; uti colligitur ex Conceſſ. Gregorii XIII. edita 8. Sept. an. 1584. pro Monialibus.

5. Dico quartò: ſimiliter ſpectat ad honeſtatem Minoriticæ vitæ, nè Fratres ingrediantur; neque accedant Monaſteria Monialium pro colloquio. Ita communis DD. Primum habetur in Regula S. Franciſci *cap.* 11. illis verbis: *& ne ingrediantur monaſteria Monacharum, præter illos, quibus à Sede Apoſtolica conceſſa eſt licentia ſpecialis.* Secundùm ſtatuitur in Conſtit. General. *cap.* 11. §. 3. *n.* 1. ubi dicitur; *ad Monaſteria Monialium quocunque nomine appellentur, nemini Fratrum quovis prætextu accedere liceat; niſi vel impetratâ priùs facultate; vel publici muneris ſibi à Superiore commiſſi obeundi gratiâ.* Ubi plura alia ſalutaria de modo alloquendi Moniales, converſandi cum iisdem, non manducandi in ædiculis Confeſſariorum, ſtatuuntur pro conſervanda honeſtate Vitæ Minoriticæ.

6. Nota ſecundò: Quæ præterea à S. Canonibus providè ordinata ſunt pro Clericis ſæcularibus, circa evitandam crapulam, ebrietatem, alearum & taxillorum luſus, abſentiam à choræis, ac comædiis obſcenis, luſibusque aliis theatralibus, venationem, armorum geſtationem, percuſſiones, rixas; item circa exercitia commerciorum, negotiationum mercantilium, chyrurgiæ, adductionis vel inciſionis; circa profeſſuram publicam Legum & Medicinæ, artisque Chymicæ practicam, Tabellionatûs, & Notariatus; ea omnia pariter graviter interdicta dignoſcuntur Minoribus; utpote ſummopere adverſantia vitæ & honeſtati morum Ordinis Seraphici: de quibus etiam ſparſim extant ſtatuta ſpecialia prohibitoria in Conſtitutionibus General. Ordinis.

TITU-

TITULUS II.

DE

Cohabitatione Clericorum, & Mulierum.

Caput I.

Cohabitatio mulierum quid ſit, quibus Clericis ea concedatur, & quibus non; ac de pœnis cohabitantium.

1. NOta primò: continuat Sum: Pontifex bona intrinſeca, ſeu mores Clericorum perſcrutari; unde *præſens Titulus* eſt acceſſorius ad præcedentem; nam Clericorum honeſtas non modicè etiam elucet ex non cohabitatione mulierum; & conſortium earum ſæpiùs incontinentiæ ſuſpicionem, & vitioſam familiaritatem ingerit: quare de eo evitando rectè hic agitur.

2. Dico primò: bene deſcribitur mulierum cohabitatio, de qua hic, quòd *ſit Clerici & mulieris in eadem domo, ac ſub eodem tecto commorantium converſatio.* Ly *converſatio* eſt genus: reliqua ponuntur pro differentia.

3. Dico ſecundò: Clericis, etiam ſæcularibus, prohibita eſt cohabitatio cum mulieribus ſuſpectis; & hoc variis de cauſis. Ita Gloſſa, Vallenſ. Zoeſ. Pirh. &c. Et ſtatuitur *cap.* 1. Et aliis pluribus *hoc tit.* Et *can. interdixit* 16. *diſt.* 37. Et *can. non oportet* 32. *cum ſeqq. diſt.* 81. Cauſæ porrò principaliores prohibentes cohabitationem Clericorum cum mulieribus ſuſpectis ſunt ſequentes. *Prima* quia ejuſmodi cohabitatio, & familiaris converſatio valdè probabile periculum continet violandi caſtitatem, ad quam Clerici tenentur. *Secunda*; quia ex eodem conſortio familiari ſaltem ſuſpicio impudicitiæ naſcitur apud populum. *Tertia* quia idem contubernium, & converſatio arcet Clericos à perfectione in illis requiſita, *can. hoſpitalium* 17. *diſt.* 32. *Quarta* quia excellentia miniſterii Sacerdotalis ſummam requirit munditiem, quæ vix in cohabitatione mulierum ſuſpectarum conſervari poteſt.

4. Dico tertiò: conceditur tamen Clericis ſæcularibus cohabitatio cum perſonis conjunctis in primò & ſecundo gradu; cujuſmodi ſunt mater, avia, amita, matertera, ſoror, neptis, ſive filia fratris & ſororis. Ita Gloſſa, Zoeſ. Vallenſ. &c. Et conſtat ex *cap. à nobis* 9. *hoc tit.* Eſtque Ratio: quia in ſimilibus perſonis (ut loquitur Papa Innocentius III. *cit. cap.*) naturale fœdus id eſt conjunctio ſanguinis, nihil permittit ſævi criminis ſuſpicari: cùm ipſa natura abhorreat ab inceſtuoſa copula, *cap. pen. de præſumpt.* Quòd ſi tamen & tales mulieres conjunctæ de vita lubrica & incontinentia eſſent ſuſpectæ; etiam cum ipſis cohabitatio Clericis interdicta dignoſcitur: uti conſtat ex *cap.* 1. *hoc tit.* Cæterùm Epiſcopis, & Religioſis ſimpliciter interdicta eſt cohabitatio quarumcunque mulierum, etiam conjunctarum; idque ob ſtatum perfectiorem, *novel.* 5. *Monachis cap.* 3. Et *auth. Epiſcopus*, *C. de Epiſcopis & Clericis &c.*

5. Dico quartò: conceditur pariter Clericis cohabitare cum aliquibus mulieribus extraneis provectioris ætatis, aliàs honeſtis, & probis; uti & cum pediſſequis, ſeu ancillis bonæ famæ; ſi res familiaris ſinè his peragi nequeat. Ita Vallenſis, Zoeſ. Et conſtat ex *can. interdixit* 16. *diſt.* 32. Et eſt Ratio; quia circa hujuſmodi mulieres infimæ ſortis ceſſant cauſæ ſupra allatæ contra cohabitationem Clericorum cum mulieribus. Nec adverſatur *cap.* 1. *hoc tit.* quod loquitur tantùm de illis pediſſequis, & aliis extraneis fœminis, de quibus ſuſpicio eſſe poſſet.

6. Dico quintò: Clericus ſacris initiatus, inſtituens ſcandaloſam cohabitationem, & converſationem cum muliere ſuſpecta, ſi ter monitus non deſiſtat ab ejuſmodi conſortio & alloquio ſuſpecto, excommunicandus eſt; fœmina verò canonicè punienda. Ita Abbas, Vallenſ. Zoeſ. &c. Et ſtatuitur in *cap. ſi quiſquam* 2. *hoc tit.* Eſtque Ratio; quia de hujuſmodi Clerico præſumitur fornicationis crimen.

7. Dico ſextò: à fortiori Clericis inhibita eſt cohabitatio cum fornicaria, ſeu concubina notoria; imò & converſatio ac conſuetudo cum eadem alibi exiſtente. Ita communis DD. Et habetur in variis capitulis *hujus Tit.* Et in Trident. *Seſſ.* 25. *de Reform. cap.* 14. ubi dicitur,

quàm

quàm turpe, ac Clericorum nomine, qui ſe divino cultui addixerunt, ſit indignum, impudicitiæ ſordibus immundoq́, concubinatu verſari, ſatis res ipſa communi omnium fidelium offenſione, ſummoque Clericalis militiæ dedecore teſtatur. Ut igitur ad eam, quam decet continentiam ac vitæ integritatem Miniſtri Eccleſiæ revocentur, populusq́, hinc eos magis diſcat revereri, quò vitâ honeſtiores cognoverit, prohibet S. Synodus quibuscunque Clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus poſſit haberi ſuſpicio, in domo, vel extra detinere, aut cum illis ullam conſuetudinem habere audeant.

8. Nota ſecundò: Clericus beneficiatus notoriè concubinarius ab Epiſcopo ter monitus, ut removeat, vel non frequentet concubinam, nec eandem recipiat; ſi nihilominus contempſerit eam dimittere, aut abſtinere ab ejus conſuetudine, ſuſpendendus eſt à beneficiis Eccleſiaſticis, & fructibus eorum privandus, donec congruè ſatisfecerit: quòd ſi verò ſic ſuſpenſus adhuc eandem retinere, aut frequentare præſumpſerit, removendus eſt in perpetuum ab iisdem beneficiis, & penitùs privandus; ita habetur in *cap. ſicut* 4. *boc tit.* Tridentinum verò *Seſſ.* 25. *cap.* 14. *de Reform.* poſt primam ſtatim admonitionem mulctat talem concubinarium privatione tertiæ partis fructuum: poſt ſecundam privat omnibus fructibus & penſionibus; imò & adminiſtratione, donec reſipiſcat: quòd ſi autem nihilominus eam retineat, inhabilitat ad omnia beneficia & officia, uſque dum emendetur. Sed ſi Clericus talis beneficiatus reaſſumeret concubinam dimiſſam, aut adjungeret ſibi alias ſimiles ſcandaloſas fœminas, præter prædictas pœnas, etiam excommunicationis gladiò jubet plectendum. Clericus non beneficiatus concubinarius pœnâ carceris, ſuſpenſionis ab ordine, & inhabilitationis ad omnia beneficia obtinenda, aliuſque modis eſt puniendus; Epiſcopus verò concubinarius monitus à Synodo provinciali, & non emendatus, ipsò factò ſuſpenditur; & ſi perſeverer, ad Sum. Pont. à Synodo eſt deferendus pro recipienda caſtigatione.

9. Nota tertiò; etſi Clericus concubinarius præfatis modis poſſit puniri, & compelli ad dimittendam concubinam; non tamen poteſt adſtringi ad abjurandam concubinam; ob periculum perjurii; *cáp. Clericos* 3. *boc tit.* Quando ejus crimen concubinatûs eſt ita publicum evidentiâ facti, ut meritò cenſeatur eſſe notorium; tunc ad ejus condemnationem inſtituendam nec teſtis, nec accuſator, nec trina monitio neceſſaria ſunt. Si verò ſit publicum tantùm ex fama; tunc teſtimonia bonorum virorum, inter quos habitat Clericus talis, non ſufficiunt ad ejus condemnationem; ſed inſuper teſtes jurati requiruntur; uti habetur *cap. tua nos* 8. *boc tit.* Cenſetur autem tunc concubinatus eſſe ex evidentia facti notorius, ſi Clericus domui ſuæ alat filios ex concubina ſuſceptos; & concubinam ut uxorem tractet; ſimul in eodem lecto concubinæ decumbat, &c. ut notat Gloſſa.

10. Nota quartò: ſecundùm veteres Canones, ſcilicet *can. nullus* 5. Et *can. præter boc* 6. *diſt.* 32. vetitum erat audire Miſſam, & alia Divina Clerici concubinarii notorii; uti & Sacramenta ab eo percipere: quod ſtatutum erat, ut cæteri à peccandi licentia retraherentur; & ii, qui peccaverunt, ad pœnitentiam ac emendationem perducerentur; uti habetur *can. ult. cauſ.* 15. *q. ult.* Verùm juxta recentiores Canonum ſanctiones ſignanter *cap. veſtra*; Et *cap. ult. boc tit.* dicendum eſt, quòd cùm Clericus concubinarius notorius quoad ſe tantùm ſit ſuſpenſus, ob mortale peccatum; ita ut non percipiat fructus Divinorum myſteriorum & Sacramentorum: non verò quoad alios; ideò in Miſſa, vel aliis Divinis Officiis non eſt vitandus, quàm diu toleratur ab Epiſcopo. Quod ulterius patet ex Extravag. *ad evitanda*; quod ſuſtulit obligationem evitandi in Divinis cenſuratos, ita ut fideles hodie non teneantur evitare in Divinis alios cenſuratos, quàm excommunicatos nominatim, ac publicè denunciatos, & notorios percuſſores Clericorum; de quorum numero cum non ſit Clericus concubinarius notorius quoad ſe tantùm ſuſpenſus; ideò fideles ejus Divina audire poſſunt, quam diu toleratur.

TITULUS III.

DE
Clericis Conjugatis.

CAPUT I.
De Cœlibatu Clericorum Latinorum.

1. NOta primò: Pertinet quoque ad bona intrinſeca, & probos mores, ac honeſtatem Clericorum cœlibatus, quare de eo *hic* proponitur *Titulus.* Intelligitur autem per *Clericum conjugatum* is, qui aliquando contraxit matrimonium. Et ſunt Clerici conjugati in duplici differentia: quidam ſunt, qui inierunt conjugium ante Ordines ſuſceptos; quidam verò poſt ordines ſuſceptos & de utriſque *hoc tit.* tractatur.

2. Dico primò: Clerici Latini regulariter debent eſſe cælibes; præſertim conſtituti in Sacris Ordinibus. Ita communis DD. Et habetur *cap. quòd à te 3. hoc tit.* Et pluribus Canonibus relatis *diſt.* 28. Et *cap. meminimus* 3. & *pen.* ac *ult. qui Clerici vel foventes*; Ratio etiam eſt primò; quia ut dicitur *cit. cap. Clericus conjugatus ſimul voluptatibus & carnalibus deſideriis, ac Divinis Eccleſiaſticis obſequiis vacare non valet*: nam ſecundùm Apoſtolum 1. *ad Cor.* 7. *qui cum uxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt Mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt.* Ratio eſt ſecundò; quia ſtante conjugio Clericorum redditus Eccleſiaſtici, aliàs in pios uſus deſtinati, non eſſent in tuto; cùm de facili in uxores & liberos, aliaſque profanas cauſas poſſent expendi. Ratio eſt tertiò; quia Clericus cœlebs eſt in majori reverentia apud populum; magiſque hoſpitalis erga pauperes & peregrinos. Ratio eſt quartò, congruentia Sacerdotii novi Teſtamenti perfectioris, & mundioris; nam ſi Sacerdotes veteris Teſtamenti miniſtrantes Domino in ſacrificiis illis imperfectis & figurati, ac manducantes panes duntaxat propoſitionis, debebant eo tempore abſtinere à mulieribus; quantò magis decet Sacerdotes novi Teſtamenti miniſtrantes ſacrificio perfectiſſimo, cujus hoſtia eſt divina, & manducantes immaculatum Corpus Chriſti, eſſe ab omni mulierum commercio, atque uſu matrimoniali alienos; & planè cælibes.

3. Dico ſecundò: votum continentiæ, & cælibatus Clericorum eſt vetuſtiſſimus, & jam à temporibus Apoſtolorum quoad Clericos in ſacris conſtitutos in uſu Eccleſiæ, ſaltèm Latinæ. Ita Vallenſ. Strein. Bellarm. Becan. & communis DD. Catholicorum; contra Calvinum, Melanthon, Lutherum, & alios hæreticos, falsò aſſerentes ante annos 400. primò introductum fuiſſe cælibatum. Et conſtat *primò* ex canone 25. Apoſtolico, Et ex Concil. vetuſto Elibertino anno 313. celebrato. Et Concil. Carthaginenſ. an. 396. celebrato. Et ex Concil. Aurelianenſi an. 573. celebrato; in quibus cœlibatus præſcribitur Clericis in Sacris Ordinibus conſtitutis. *Secundò*, idem conſtat ex pluribus authoritatibus veterum SS. PP. qui copiosè afferuntur *tota diſt.* 25. & locô Canonum ſtatuuntur. *Tertiò* eundem cœlibatum veteres leges civiles referunt; ut videre eſt *L. cum qui*; Et *Authent. multo magis C. de Epiſc. & Clericis, & ſimilibus.*

4. Dico tertiò: Cœlibatus Clericorum in ſacris conſtitutorum non Jure divino; ſed Eccleſiaſtico, & à Sacris Canonibus veteribus atque novis, annexus fuit ſtatui Clericali; præſertim Sacris Ordinibus. Ita communis DD. Et Ratio eſt; quia nuſquam extat aliquod Jus Divinum, præſcribens cœlibatum ſtatui Clericali. Et Græcis Sacerdotibus hactenus licitus fuit uſus matrimonii; uti patet ex *cap. 6. hoc tit.* quod non procederet, ſi cœlibatus Clericorum eſſet de Jure Divino. Eſt ergo tantùm introductus ab Eccleſia per leges Eccleſiaſticas humanas, relatas pro *prioribus concluſ.* & ex cauſis ibidem tactis.

5. Dico quartò: ad colendum cœlibatum Sacris Ordinibus annexum tenetur etiam ordinatus cum ignorantia legis Eccleſiaſticæ, votum continentiæ annectentis Ordinibus Sacris; uti & ordinatus cum intentione interna expreſſa non continendi. Ita Zoëſius, Azorius, Sanc. Navarr. &c. Ratio primi eſt; quia ordinatus cum tali ignorantia videtur laborare ignorantiâ craſsâ, vel affectatâ; cum lex Eccleſiaſtica annectens Sacris Ordinibus votum continentiæ, ſeu cœlibatum, ſit ſufficienter promulgata, & ita

obvia;

obvia, ut vix invincibiliter ignorari poſſit: ac proinde ignorantia talis ordinati non excuſat eum ab obſervando & colendo cœlibatu. Ratio ſecundi eſt; quia ordinatus cum interna expreſſa voluntate non ſervandi continentiam ex inſtituto Eccleſiæ, cenſetur ordinatus juxta præſentes leges, ordinantes cœlibatum, quas nemo privatâ intentione invertere poteſt, *L. nemo* 55. *ff. de legatis.*

6. Dico quintò; ordinatus ante annos pubertatis non obligatur ad cœlibatum; uti nec ordinatus per metum injuſtum; ſimiliter quando ordinatio ſeu collatio Ordinis fuiſſet irrita. Ita Zoeſius, Azor. Abbas, Joan. Andr. &c. Ratio primi eſt; quia cœlibatus, ſeu votum continentiæ eſt res magni momenti, in qua proinde non facilè adſtruenda eſt obligatio ante ætatem. Et quia alia vota ſolemnia emiſſa ante annum 16. ætatis non obligant; ut dicetur infra *tit. de Regularibus*: ideo idem dicendum de iſto voto. Ratio ſecundi eſt; quia alia vota metu extorta irrita cenſentur, ob defectum libertatis requiſitæ: ergo idem dicendum de voto continentiæ, & cœlibatûs. Ratio tertii eſt; quia non ſubſiſtente principali; nec ſubſiſtit id, quod in conſequentiam venit ejus nomine, ſecundùm Reg. Jur. *L. nihil* 129. *§. ff. de Reg. Jur.* collatio autem Ordinis eſt principale, & cœlibatus eſt ejus conſequens, ſeu id quod in conſequentiam venit nomine collationis Ordinis: Ergo quando irrita eſt collatio Ordinis, etiam non tenet obligatio cœlibatûs.

CAP. II.

De Clericis Conjugatis, qui fuere tales ante ſuſceptum Clericatum.

1. DIco primò: Conjugati poſſunt quidem permiſſu uxorum admitti ad Clericatum, ſacroſque Ordines ſuſcipiendos; ſed in Eccleſia Latina priùs perpetuam continentiam debent vovere; & uxorem duxiſſe unicam, eandemque virginem. Ita Gloſſa & communis DD. Primum conſtat ex uſu & praxi Eccleſiæ, admittentis quandoque conjugatos probæ vitæ ad Clericatum & Ordines Sacros. Secundum patet ex *cap. ſanè* 2. *hoc tit.* junctâ Gloſsâ verb. *virginem*. Eſtque Ratio; quia cum Clerici obire debeant officia & miniſteria ſacra ac divina, quorum pleraque Sacros Ordines requirunt: vel ſaltem propoſitum illos ſuſcipiendi aliquando, quibus continentia eſt annexa; ideo conjugatus volens fieri Clericus, & ſuſcipere Sacros Ordines, meritò prius perpetuam continentiam vovere debet; quinimò & ipſa uxor manſura in ſæculo votum continentiæ emittere debet, ſi provectioris ſit ætatis, ita ut extra periculum incontinentiæ eſſe videatur: ſi verò ſit juvenis, Religionem debet intrare; uti conſtat ex *cap. conjugatus* 5. *de converſ. conjug.* juncta Gloſſ. verb. *ab uxore*. Et *can. Epiſcopus* 6. & ibi Gloſſa, *diſt.* 77. Eſtque Ratio; ut hac viâ clericandus magis arceatur à repetendo uſu conjugii.

2. Dixi in concluſione, *in Latina Eccleſia conjugatos clericandos debere priùs perpetuam caſtitatem vovere*: quia in Eccleſia Græca conjugati tranſeuntes ad Clericatum non emittunt ſimile votum; ſed & permittitur ipſis uſus matrimonii cum uxore ante Clericatum ducta, *can. Nicæna.* Et *can. quoniam diſt.* 31. excepto tamen illo die, quo altaris miniſterio debent deſervire; ut habetur *cit. can. quoniam.*

3. Dico ſecundò: ſimiliter ante Clericatum ſuſceptum facti conjugati poſſunt in Latina Eccleſia admitti ad beneficia Eccleſiaſtica, & adminiſtrationes eorum; ſed non priùs quàm uxores eorum ingrediantur Religionem; aut continentiam voveant; aut aliàs non ſint ſuſpectæ de incontinentia. Ita Zoeſius, & communis DD. Et habetur in *cap. ſanè* 2. *hoc tit.*

4. Dico tertiò: Clerici præfato modò conjugati non ſunt admittendi ad dignitates Eccleſiaſticas Eccleſiæ Latinæ; & ſi quas jam obtinuiſſent, cogendi ſunt, ut eaſdem dimittant. Ita Gloſſa, & communis DD. Et deciditur in *cap. cum decorem* 8. *hoc tit.* Eſtque Ratio; quia ſpeciem pravi exempli & ſcandali præfert in Eccleſia Latina Clericum conjugatum obtinere dignatem Eccleſiaſticam, *cap. cit.*

5. Dico quartò: dicti Clerici conjugati permiſſu uxoris, votum continentiæ emittentis, vel profitentis in Religione, Clericali ſtatui incorporati & alicui Eccleſiæ deſervientes, & habitû & tonſuram deferentes, gaudent privilegiis ſtatûs Clericalis. Ita communis DD. Ratio eſt; quia ab Eccleſia cenſentur veri Clerici, & habiles ad munia Eccleſiaſtica, uti alii Clerici.

Caput III.

De Clericis conjugium ineuntibus poſt ſuſceptum Clericatum.

1. Dico primò: Clericus minoribus Ordinibus duntaxat initiatus poteſt validè contrahere matrimonium; & ſi continere ſe nequeat, permittendus eſt nubere. Ita communis DD. Et habetur *can. ſi qui vero diſt.* 32. Eſtque Ratio; quia hujuſmodi Ordinibus non eſt annexum votum caſtitatis perpetuæ.

2. Dico ſecundò: ſtatim autem ac Clericus minoriſta fit conjugatus, amittit omnia beneficia. Ita Gloſſa, Abbas, Barboſ. &c. Et colligitur ex *cap.* 1. *hoc tit.* Et eſt Ratio; quia beneficium Eccleſiaſticum cenſetur, cum hac tacita conditione eſſe Clerico Minoriſtæ collatum, ut non aſſumat ſtatum cum tali beneficio incompoſſibilem, cujuſmodi eſt ſtatus matrimonii ex ſenſu Eccleſiæ, per text. *cap* 3. *&* 5. *hoc tit.* Et ſi aſſumat ſtatum talem incompoſſibilem, cenſetur tacitè renunciâſſe beneficio Eccleſiaſtico obtento, *arg. cap. ex tranſmiſſa* 2. *de renunc.* Et quia ſimul carnalibus deſideriis, ac Divinis & Eccleſiaſticis Officiis vacare non valet, atque propter immunditiam ſuam Sacramentis tractandis eſt indignus; uti loquitur *cap. quod à te* 3. *hoc tit.* Et quidem ipſo Jure cenſentur omnia beneficia Eccleſiaſtica talis Clerici conjugati vacare; uti habent *cit.* DD. & conſtat ex *cit. cap.* 1. *hoc tit.* ubi Papa mandat, ut Epiſcopus Clericos ejuſmodi conjugatos compellat ad beneficia relinquenda; & conſequenter, dum dicit *relinquenda eſſe*, ſupponit, quòd non ſit opus novâ ſententia privatoriâ; uti notat Gloſſa, & Engel. Ex his

3. Infertur primò: Clericum Minoriſtam nubentem ipſo Jure amittere etiam penſiones Eccleſiaſticas, titulò Clericali aliàs collatas; ut habet Sanch. Pirhing. &c. quia & hic adverſatur ſtatus conjugalis. Similiter idem Clericus amittit acceſſum, regreſſum, & alia quæcunque Jura ad beneficium Eccleſiaſticum, ipſi aliàs competentia; cujuſmodi eſſet acceſſus per reſcriptum Apoſtolicum conceſſus ad proximè vacaturum beneficium; uti habet Vallenſ. Pirh. &c. Et patet ex *Clement. gratiæ; de reſcriptis.* Nec redeunt Clerico ſimilia Jura, aut recuperatio beneficiorum amiſſorum, ſi uxor ejus ante conſummationem matrimonii moreretur; vel monaſterium ingrederetur; ut habet Zoeſ. Vallenſ. & communis DD. quia quod ſemel extinctum eſt, non reviviſcit ampliùs; licet cauſa extinguens ceſſet; uti conſtat ex *can. quam periculoſum, cauſ.* 7. *q.* 1. Et *Clement. cit. gratiæ.*

4. Nota primò: non incurrit tamen talis Clericus conjugatus privationem beneficiorum ipſo Jure per ſola ſponſalia, de futuro contracta; uti habet Garc. Sanch. Barboſ. Engel &c. Ratio eſt; quia per ejuſmodi ſponſalia Clericus necdum actu aſſumpſit ſtatum incompoſſibilem cum beneficio Eccleſiaſtico; ſed ipſa ſunt tantùm via ad illum ſtatum obtinendum; ut notant *cit.* DD. Similiter ſi Clericus Minoriſta beneficiatus contrahat matrimonium invalidum ob aliquod impedimentum dirimens, v. g. conſanguinitatis, cenſent plures DD Vallenſ. Sanch. Leſſ. Pirh. Garc. contra Zoeſ. & alios, ipſo Jure non amitti beneficia Eccleſiaſtica; ſed opus eſſe ſententiâ Judicis. Ratio eſt; quia non præſtat impedimentum, quod de Jure non ſortitur effectum, inquit *Reg. Jur.* 52. *n.* 6. Et quod nullum eſt, nullum poteſt producere effectum *L. ſi. ſe* 4. §. *condemnatum ff. de re judicat.* cùm ergo tale matrimonium nullum ſit, non inducit Juris effectum. Nec etiam extat ullus textus Juris decidens ſolam attentationem cum ipſo facto irrito ſufficere in hoc caſu; ut rectè notat Vallenſ. hic. Pariter ſi Clericus impubes cum ſponſa impubere, aut etiam pubere contrahat matrimonium, quod irritum eſt ob defectum ætatis; & malitia non ſuppleat ætatem (ejuſmodi matrimonium reſolvitur in ſponſalia de futuro *cap. unic. de ſponſat. impub. in* 6.) talis Clericus non amittit ipſo Jure beneficia; ut habet Gloſſa, Vallenſ. Pirhing. Sanch. & ſuadent rationes pro priori caſu tactæ.

5. Dico tertiò: cum Clerico Minoriſtâ tranſeunte ad legitimum conjugium tempore Clericatûs, tametſi virginem duxerit, & Clericalem habitum ac tonſuram deferat, certæque Eccleſiæ deſervire velit, Epiſcopus nequit diſpenſare, ut beneficium Eccleſiaſticum obtineat; ſed hoc ſolus Summus Pontifex præſtare poteſt. Ita Gloſſa, Abbas, Garc. Sanch. contra Innoc. Imol. &c. Et colligitur ex *cap. diverſis* 5. *hoc tit.* Ratio etiam

eſt;

eſt; quia Epiſcopus nequit diſpenſationem dare contra S. Canones; niſi id ei expreſſè conceſſum ſit: juxta autem S. Canones talis Clericus Minoriſta conjugatus non eſt capax beneficii Eccleſiaſtici; ſed cenſetur ut Laicus; *cap. Joannes* 7. *hoc tit.* adeoque cum illo nequit diſpenſari ab Epiſcopo, ut beneficium Eccleſiaſticum obtineat.

6. Dico quartò: Clericus in minoribus conſtitutus contrahens matrimonium, etſi deſuper deferat habitum Clericalem & tonſuram, perdit omnia privilegia Clericalia, duobus exceptis (de quibus *ſequente concluſione*) & tanquam Laicus cenſetur. Ita Zoeſ. Vallenſ. Sanch. Pirhing. & communis. Et habetur *cap. Joannes* 7. *hoc tit.* Et *cap. ex parte* 9. *hoc tit.* unde talis non eſt ampliùs exemptus à ſolutione vectigalium, exactionum regiarum, &c.

7. Dico quintò: Clericus in minoribus conſtitutus, & legitimò conjugiò copulatus, ſi nihilominus habitum Clericalem & tonſuram ſtabiliter deferat, ac alicui Eccleſiæ deſerviat & miniſtret, contraxeritque cum unica, eâque virgine, retinet privilegium Canonis & Fori. Ita communis DD. Et deciditur in *cap. Clerici unic. hoc tit. in* 6. Et in Tridènt. *Seſſ.* 23. *cap.* 6. *de Reformat.* Conſiſtit autem *privilegium Canonis* in hoc, quòd nemo violentas manus in eum poſſit injicere; & eas injiciens incidat in Excommunicationem latæ ſententiæ. *Privilegium fori* autem in hoc; quòd ad judicium ſæculare propter commiſſos ab eo exceſſus vel delicta, non poſſit trahi. Sed utrumque etiam perdit; ſi non ſervet conditiones in concluſione allatas: unde qui initò conjugiò abjicit habitum & tonſuram Clericalem, & delinquit; poſtea verò eadem reaſſumit, ut declinet juriſdictionem ſæcularis poteſtatis; non gaudet privilegiò Fori; uti habet Vallenſ. & Pirhing. & conſtat ex *cit. cap. un. hoc tit. in* 6.

8. Nota ſecundò: Clericum minoriſtam conjugatum gaudere quidem privilegiò Fori; ſed in ſolis cauſis criminalibus; non verò in civilibus; uti cum communiori DD. tenet Zoeſ. Abbas, Joann. Andr. Vallenſ. Anchard. contra Engel, Farin. &c. Idque conſtat ex *cap. unic. hoc tit. in* 6. quòd expreſſè loquitur de ſolis cauſis criminalibus. Et ſanè congruentia major erat præfatum Clericum excipiendi à Judicio ſæculari quoad cauſas criminales, & non quoad Civiles; quia indecentiùs eſt in cauſis criminalibus, in quibus agitur ad vindictam, Clericum ſubdi foro ſæculari; quàm in cauſis civilibus, in quibus agitur de reſtitutione debiti; uti obſervat Zoeſ. Quare

9. Dico ſextò: Clericus in Sacris Ordinibus conſtitutus nequit ullà ratione ducere uxorem; & ſi deſuper ineat conjugium, erit invalidum; non manet tamen ipſo Jure privatus beneficiò; ſed eò privari poteſt in pœnam delicti. Ità Gloſſa, Abbas, Garc. &c. Primum & ſecundum definitur in Tridentin. *Seſſ.* 24. *can.* 9. Et patet ex canonibus pro 1. *concluſ. cap.* 1. allegatis. Tertium deſumitur ex *cap. ſanè* 4. *hoc tit.* ex quo conſtat tales Clericos tantum eſſe ſuſpendendos ab officio; & poſt actam pœnitentiam poſſe eidem reſtitui. Et eſt Ratio; quia talis Clericus non cenſetur aſſumpſiſſe ſtatum incompatibilem cum beneficio Eccleſiaſtico; cùm matrimonium ejus ſit irritum, & nullum propter impedimentum dirimens voti caſtitatis; quod annexum eſt Sacris Ordinibus.

10. Nota tertiò: pœnas Clericorum in Sacris conſtitutorum, & contrahentium matrimonium eſſe ſequentes. *Primò* compelli debent ad repellendam mulierem ductam; & ad pœnitentiam agendam de commiſſo peccato; etiam per pœnas ſuſpenſionis & excommunicationis; ut dicitur *cap.* 1. *hoc tit.* *Secundò* efficiuntur irregulares, ità ut in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare nequeant; nec ſuſcipere alios majores Ordines; ut notat Vallenſ. *Tertiò* ſunt excommunicati ipſo Jure; *Clement. unica; de affin. & conſang.* reſervatâ abſolutione ipſi Epiſcopo; ut notat Gloſſa. *Quartò* incurrunt pœnam ſtupri; ſi virginem ſub prætextu matrimonii violaverint; uti habet Dias; & Vallenſ. *Quintò* inquiri poteſt in ipſos, tanquam de hæreſi ſuſpectos; ut habet Vallenſ. &c. DD.

TITULUS IV.

DE

Clericis non reſidentibus in Eccleſia, vel Præbenda.

CAP. I.

Qui Clerici teneantur ad continuam reſidentiam in Eccleſia vel Præbenda.

1. NOta primò: ſpectat pariter ad probos mores Clericorum reſidentia eorum in Beneficiis: unde de ea *hic tit.* adjungitur. Per *Clericum non reſidentem in Eccleſia, vel præbenda* hic intelligitur is, qui realem ſuam præſentiam, & perſonale ſervitium ac miniſterium non præſtat in loco, ubi Beneficium Eccleſiaſticum obtinet. Et per *Reſidentiam perſonalem* intelligitur realem, & perſonale ſervitium, miniſterium, seu obſequium, quod perſonaliter præſtat Clericus beneficiatus in loco beneficii; uti conſtat ex Flam. Vallenſ. Sylv. &c.

2. Dico primò: graviſſimam obligationem reſidendi perſonaliter in ſuis Eccleſiis habent Patriarchæ, Primates, Archi-Epiſcopi, & Epiſcopi. Ita communis DD. Et habetur in Trident. *Seſſ. 6. de Reform. cap.* 1. ubi S. Synodus graviſſimè *monet omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Eccleſiis quibuscunque, quovis nomine ac titulo præfectos, ac monitos eſſe vult, ut attendentes ſibi & univerſo gregi, in quo Spiritus S. poſuit eos, regere Eccleſiam DEI, quam acquiſivit ſanguine ſuo, vigilent, in omnibus laborent, & miniſterium ſuum impleant: implere autem illud ſe nequaquã poſſe ſciant, ſi greges ſibi commiſſos mercenariorum more deſerant, atque animarum ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus à ſupremo Iudice requirendus, cuſtodiæ minimè incumbant; cùm certiſſimum ſit, non admitti Paſtoris excuſationem, ſi lupus oves devoravit, & paſtor neſcit.* Et in eodem capite etiam graves ſtatuuntur pœnæ, contra præfatos Prælatos ſupremos Eccleſiarum non reſidentes.

3. Dico ſecundò: ſimiliter Abbates, Priores, Præpoſiti, Parochi, & univerſim omnes beneficia talia obtinentes, quæ curam animarum habent annexam, graviſſimè obligantur ad reſidentiam perſonalem in ſuis beneficiis. Ita Vallenſ. Pirh. Engel, & communis DD. Et conſtat ex *cap. quia nulli 3. hoc tit.* Et quia de his verificatur vel maximè ille Canon. *cap. fin. de reſcriptis in 6.* beneficium datum propter officium; id eſt, perſonale ſervitium, miniſterium, & curam perſonalem animabus commiſſis impendendam. Et quia in his electa eſt perſonæ induſtria, quæ per alium non ſuppletur; ut notat Zoeſ. Et quia his Paſtoribus quoque incumbit perſonaliter invigilare ſuis gregibus, nè à lupis devorentur; aliàs ſanguis animarum earum requiretur de manibus talium mercenariorum abſentium juxta *cit. Trident.*

4. Dico tertiò: Cardinales Patriarchæ, Primates, Archi-Epiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Præpoſiti, Priores, Parochi, & quicunq; alii, curam animarum habentes annexam ſuo beneficio, obligantur ad perſonalem reſidentiam tum Jure Eccleſiaſtico, tum Jure Divino. Ita Fagnañ. Zoeſ. Vall. & communis DD. Et conſtat ex Trident. *Seſſ.* 23. *cap.* 1. *de Reform.* ubi dicitur, *Præceptô Divinô mandatũ eſſe omnibus, quibus cura animarum commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, Verbiq; Divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplô paſcere, &c.* quæ omnia, ait idem Concil. paulò infra in *eodem cap.* præſtari non poſſe absq; aſſiſtentia; ac proinde obligat omnes præfatas perſonas ad perſonalẽ reſidentiam; ſicq; cenſet eam in ipſis eſſe Juris Divini.

5. Dico quartò: etiam Canonici Eccleſiarum, & aliam præbendam obtinentes in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, quamvis curam animarum non habeant; attamen ex natura ſui beneficii ad reſidentiam perſonalem in loco ſui Canonicatûs obligantur; ſed Jure Eccleſiaſtico tantùm. Ita Gloſſa, Azor. Engel, & communis DD. Et primum habetur in *cap. cùm ad hoc 16. hoc tit.* Et in Concilio Tridentino *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de Reform.* Eſtque Ratio; quia Canonicatus & Præbendæ conſtitutæ ſunt à fundatoribus, ut Canonici & Præbendarii interſint divinis officiis, atque ſervitiis Eccleſiarum; unde de iis quoque procedit illud *cap. fin. de reſcript. in 6.* beneficium datur propter Officium. Ratio ſecundi

cíndi eſt; quia cùm hujusmodi beneficia non habeant annexā curam animarum, non videtur obligatio in eis reſidendi eſſe Juris Divini; ſed Eccleſiaſtici duntaxat.

6. Dico quintò: ſecundùm Jus commune etiam obtinentes beneficia duntaxat ſimplicia tenentur ad reſidentiam perſonalem. Ita Vallenſ. Pirh. Engel, & communis DD. Et habetur *cap. quia* 3. *hoc tit.* Et colligitur etiam ex *cap. ad hæc* 13. *de præb.* Et eſt Ratio; quia de his quoque beneficiis intelligitur illud *cap. fin. de reſcript. in* 6. Beneficium datur propter officium; ut notat Pirh. Et extenditur dicta concluſio etiam ad beneficium ſimplex, etſi modicum & tenue ſit; uti colligitur ex *cap. conquerente* 6. *hoc tit.*

7. Dico ſextò: demùm obligantur quoque ad reſidentiam perſonalem Commendatarii perpetui, Epiſcopi, Abbates, Priores, & Præpoſiti, qui non in titulum; ſed in commendam, vel adminiſtrationem obtinent Eccleſias aliquas. Ita Azorius, Pirhing. &c. Ratio eſt; quia hujusmodi Commendatariorum commendæ & adminiſtrationes, cùm perpetuæ ſint, æquipollent beneficiis titularibus Epiſcopalibus, & aliis. Et hoc idem patet ulteriùs ex Decreto Trident. ſuper reſidentia edito; & ex Conſtitutione Pii IV. quæ incipit: *ſuprema* &c.

CAP. II.

Quæ pœnæ ſint ſtatutæ contra Clericos non reſidentes in Eccleſia, vel Præbenda.

1. Nota primò: variæ pœnæ decretæ ſunt Jure antiquo, & novo Tridentini contra Clericos non reſidentes in Eccleſia, vel præbenda. Et *imprimis* Jure veteri Prælatus & Clericus beneficiatus abſentans ſe notabiliter à beneficio, reſidentiam poſtulante, ſi debitè revocatus intra legitimum tempus non reaſſumat reſidentiam, ſed contumax perſiſtat, talis privandus eſt ejuſmodi beneficiò, & alius eidem præficiendus, *cap. ex parte* 8. *hoc tit.* Et *cap. qualiter* 9. *eod.* Et *cap. inter* 10. *eod.* Ut autem non reſidens cenſeatur debitè revocatus ad reſidentiam beneficii, ſufficit unica revocatio realiter intimata, & quæ ad ejus notitiam realiter perveniat; nec requiritur trina. Vel ſi malitiosè ſe abſentet ita ut revocatio eidem realiter intimari, & notificari non poſſit; ſufficit tribus edictis publicis ad valvas Eccleſiæ affixis eum citare & revocare, etſi poſtea expectatis adhuc 6. menſibus non revertatur, privandus eſt beneficiò. *Secundò* Clerici recedentes ab Eccleſia ſua, & contumaciter nolentes reverti ad reſidendum, excommunicandi ſunt *can. ſi qui* 23. *cauſ.* 7. *q.* 1. *Tertiò* Epiſcopi indebitè ad aliam Eccleſiam migrantes, & ad reſidendam primam non reverti volentes, utroque Epiſcopatu privandi ſunt, *can. ſi quis cit. cauſ.* Plures aliæ pœnæ taxantur in Canonibus *cit. cauſa* 7. contra eosdem Clericos non reſidentes in ſuis Eccleſiis, & beneficiis, ſed recedentes ad alias diœceſes, vel beneficia.

2. Nota ſecundò: Jure verò Tridentini *primò* innovat eadem S. Synodus *Seſſ.* 6. *de Reform. cap.* 1. mox allatos, & alios quoscunque antiquos Canones, contra Paſtores non reſidentes olim promulgatos, *Secundò* contra Patriarchas, Primates, Metropolitas, & Epiſcopos, qui ultra ſex menſes continuos abſque rationabili cauſa abſunt ab Eccleſiis commorantes extra diœceſim, ſtatuit pœnam ſubtractionis quartæ partis fructuum unius anni, applicandorum fabricæ Eccleſiæ, vel pauperibus loci, ipſo Jure incurrendam. Et ſi rurſus per alios ſex menſes abſint, decernit ipſo Jure iterum aliam partem quartam fructuum ſibi applicandam. Creſcente autem ulteriori contumaciâ denunciandi ſunt Summo Pontifici, ut is de aliis Paſtoribus provideat Eccleſiis taliter deſtitutis reſidentiâ Prælatorum. *Tertiò* eadem Synodus poſtea *Seſſ.* 23. *cap.* 1. *de Reform.* decernit, ut illi, qui præſunt Cathedralibus Eccleſiis, & ultra bimeſtre, vel ad ſummum trimeſtre non reſident, præter reatum peccati mortalis, pro ratu temporis fructus non faciant ſuos; nec turâ conſcientiâ, & aliâ declaratione non ſecurâ, illos ſibi retinere poſſint; ſed fabricæ, aut pauperibus loci applicandi ſunt.

3. Nota tertiò: ſimiliter Parochi, & alii curam animarum habentes, in Eccleſiis, Cathedrali inferioribus, ultra bimeſtre aut trimeſtre à ſuis Eccleſiis abſque rationabili cauſa abſentes, reatum culpæ mortalis contrahunt, & fructus perceptos pro ratu temporis reſtituere tenentur; & ſi per edictum citati, contumaces fuerint, per cenſuras Eccleſiaſticas, aliaque Juris remedia, etiam usque ad privationem, compelli poſſunt. Contra obtinentes autē dignitatem, vel Cano-

Canonicatum, Præbendam, vel portionẽ in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſiis, & per notabile tempus non reſidentes abſque rationabili cauſa, & facultate, ab eodem Concilio *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de Reform.* ſtatutæ ſunt ſequentes pœnæ; ut primò annò privetur unusquisque dimidia parte fructuum, quos aliàs ratione etiam præbendæ & reſidentiæ faciunt ſuos. Quòd ſi rurſus eâdem negligentiâ uſi fuerint, priventur totaliter omnibus fructibus, quos tali anno eſſent percepturi. Creſcente autem contumaciâ procedatur contra eos ſecundùm S. Canones, qui extant *tit. de Clerici non reſidentibus*; videlicet, ut ſi talis beneficiatus perſeveraverit in abſentia à ſuis Canonicatibus & præbendis, privetur & fructibus & ipſis beneficiis; ex declaratione Congreg. Conc. apud Joan. Gallemart.

CAPUT III.

Quæ cauſæ excuſent à continua reſidentia in Eccleſia, vel præbenda.

1. NOta primò: varias tamen extare cauſas, ob quas Clerici beneficiati excuſantur à continua reſidentia in Eccleſia vel præbenda. Concilium Tridentinum *Seſſ.* 25. *cap.* 1. *de Reform.* affert quatuor, quæ ſunt: evidens Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitas; debita obedientia; urgens neceſſitas; & Chriſtiana charitas: quas omnes ſequentibus breviter perſtringam. Unde

2. Nota ſecundò: ob primam videlicet *evidentem Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitatem* excuſantur à continua reſidentia Beneficiati, etiam Curati, ſi abſint à beneficio ad proſequendam litem Juribus ſui beneficii, vel Eccleſiæ, cui eſt incorporatus; & ad eadem defendenda, *cap. ex parte* 13. *hoc tit.* Item ſi vocentur ad Synodum generalem, vel diœceſanam; ut notat Azor. Pirh. &c. Item ſi abſint ſtudiorum causâ in aliqua Univerſitate, petitâ tamen priùs facultate à ſuperiore, *cap. tuæ fraternit.* 12. *hoc tit.* Et *cap. ult. de Magiſtris*; quod intelligendum eſt tam de beneficiatis ſtudentibus, quàm de docentibus.

3. Nota tertiò: ob ſecundam, ſcilicet *debitam obedientiam* excuſantur à reſidendo; *imprimis* Clerici beneficiati, mandatò Sum̃i Pontificis avocati ad aliquod miniſterium ejusdem, *cap. cum dilectus* 14. *hoc tit.* *Secundò* ab Epiſcopo proprio in miniſterium incompatibile cum reſidentia aſſumpti, *cap. de cætero* 3. *hoc tit.* Et *cap. ad audientiam* 15. *hoc tit.*

4. Nota quartò: propter tertiam cauſam videlicet *urgentem neceſſitatem* excuſantur beneficiati à continuanda reſidentia; ſi v. g. ingruat bellum & hoſtium incurſiones, *arg. can. paſtoralis* 42. *cauſ.* 7. *q.* 1. ſi incidat aëris intemperies; ſi contagio graſſetur aut ſæva peſtis; ſi adveniat corporis infirmitas, ſeu gravis morbus in loco beneficii non curabilis, *can. præſentium* 3. *cauſ.* 7. *q.* 2. Et *cap. ad audientiam* 15. *hoc tit.* Tempore tamen peſtis graſſantis tenetur beneficiatus Curatus alium idoneum miniſtrum ſubſtituere, ut notat Rebuff. Laym. Pirh. &c. Item ſi inimicitiæ capitales à Domino, vel Præfecto loci contra beneficiatum excitentur poſt beneficium jam oblatum, poterit ad tempus abeſſe à ſuo beneficio, ſubſtitutô Vicariô habili; ut habet Gloſſa, Quarant. &c.

5. Nota quintò: propter quartam cauſam, nimirum *Chriſtianam charitatem* excuſantur beneficiati à continuatione reſidentiæ, ſi abſint de conſenſu Papæ vel Ordinarii, causâ ſuccurrendi ſaluti proximorum v. g. ad componendas graves inimicitias, aut lites exortas; ut notat Barboſa, Laym. Pirh. &c.

6. Nota ſextò: afferri poſſunt prætereа & aliæ nonnullæ cauſæ, excuſantes Clericos Beneficiatos à reſidentia continuanda: videlicet *primò* ſenium ob quod nequeunt Divinis intereſſe; ut habet Valenſ. & Weymſ. *Secundò* diſpenſatio Apoſtolica, vigore cujus quis plura beneficia & præbendas ſimul habere poteſt v. g. duos Canonicatus &c. hoc enim caſu cenſetur Papa diſpenſaſſe ſuper reſidentia alterius; cùm nemo utrinque commodè reſidere, id eſt deſervire poſſit cultui divino *cap. non poteſt* 21. *de præb. in* 6. *Tertiò* indulgentia Canonis, quatenus nimirum Canones connivent, ut Beneficiati breve tempus quovis anno abeſſe poſſint ab Eccleſia: hac ratione Epiſcopi ſine graviori cauſa, *ex æqua tamen*; *& ſinè detrimento ſui gregis*, *quod eorum conſcientiæ relinquitur*, ut loquitur Trident. *Seſſ.* 23. *cap.* 1. *de Reform.* per duos, aut ad ſummum tres menſes, nulla petitâ licentiâ à ſua diœceſi poſſunt abeſſe; quoniam ut dicit idem *Conc. cit. qui aliquantiſper tantùm abſunt, ex veterum Canonum ſententia* (& fictione Juris) *non videntur abeſſe*; *quia ſtatim reverſuri ſunt.* Dum-

Dummodo hi in feſtis ſolemnibus, videlicet *Nativitatis Domini, Dominici Adventûs, Quadrageſimæ, Paſchatis, Pentecoſtes, & Corporis Chriſti, quibus refici, & maximè in Domino gaudere Paſtoris præſentiâ oves debent, illam abſentiam nou inſtituant*, ut monet eadem S. Synodus *loc. cit.* Similiter ex eodem cap. & cauſa Curati quicunq; quotannis ad modicum tempus; & forſitan ad bimeſtre ex æqua cauſa, & absq; gregis diſpendio, abeſſe poſſunt; ut habet Pirh. Canonici ad tres menſes, etiam absque Epiſcopi licentia; ut habet Engel, &c. DD.

7. Nota ſeptimò: præterea *quartò* pro cauſa ſufficienti, excuſante à continuanda reſidentia, eſt legitima facultas ſuperioris. Ex hoc capite de licentia Papæ (qui tamen juſtam debet habere cauſam eam concedendi; cùm reſidentia ſit Juris Divini) poſſunt beneficiarii Curati, ut Epiſcopi, Parochi, & ſimiles curam animarum habentes, etiam ad longum tempus abeſſe à ſuis Eccleſiis, & beneficiis; utì notat Pirh. Azor. &c. Similiter alii beneficiati quicunq; ex eadem facultate abeſſe poſſunt; & quidem ad arbitrium Papæ, & ſinè cauſa juſta; cùm horum reſidentia ſit tantùm Juris Eccleſiaſtici, quod abſque cauſa juſta is poteſt relaxare. Ex eodem cap. pariter excuſantur ad tempus à reſidendo in beneficiis ſuis etiam curatis illi Clerici, qui ab Epiſcopo ex juſta cauſa obtinent facultatem non reſidendi ad tempus breve, quod boni viri arbitriô eſt relinquendum, juxta exigentiam negotii & neceſſitatem; cùm in Jure nihil ſit expreſſum; & Layman putat hoc tempus poſſe eſſe etiam integrum annũ. Poſſunt autem Epiſcopi hujuſmodi concedere facultatem cum rationabili cauſa, ex præſumpta Papæ voluntate; ut notat Pirh. cùm ob frequentes caſus occurrentes graves ad eum non poſſit dari recurſus. Et idem dicendum de aliis Prælatis, ordinariam juriſdictionem habentibꝰ; ut notat Abbas, Gloſſa, Azor. &c. Et de Capitulo Sede vacante, ſecundùm Azor. cùm hoc ſuccedat Epiſcopo in iis, quæ ſunt juriſdictionis neceſſariæ. Attendere autem debent omnes præfati Superiores, concedentes facultatem non reſidendi beneficiatis curam animarum habentibꝰ, ut per idoneos Vicarios generales quò ad Epiſcopos; & per particulares quoad Curatos minores, cura animarum debitè exerceatur, abſque detrimento gregis.

8. Nota octavò: ſimiliter *quintò* legitima, & immemorabilis conſuetudo pluribus in locis permittit Clericis beneficiatis, ut abeſſe poſſint quantocunq; tempore, à ſuis beneficiis ſimplicibus etiam abſque facultate ſpeciali ſuperioris; dummodo alii Vicarii conſtituantur, per quos Divinum Officium perſolvatur; ut habet Abbas, Azor. Rebuff. &c. Imò conſuetudine immemorabili introduci poteſt, ut tales beneficiarii abeſſe poſſunt, etiam abſque omni ſubſtitutione Vicarii, qui Divinum Officium perſolveret; dum̃odo adſint alii miniſtri ſufficientes ad perficiendum Divinum Officium talis Eccleſiæ, in qua obtinent beneficia ſimplicia: ut habet idem Azor. & Pirh.

9. Nota nonò: tandem etiam *Sextò* ſtatuto peculari talis Eccleſiæ introduci poteſt, ut Clerici in Cathedralibus, aut aliis Eccleſiis, obtinentes Canonicatus, præbendas, aut portiones, non obligentur reſidere juxta præſcriptum Juris communis; ut habet Garcias, Navarr. Laym. Pirh. &c. Quare in pluribus Germaniæ Cathedralibus ſtatuto peculiari talium Cathedralium introductum eſt, ut alicubi tantùm mediô annô; alicubi tantùm tribus menſibus Canonici teneantur reſidere, ad lucrandos fructus groſſos, juxta *cit. DD.* unde ibidem conſtitutio Tridentini Conc. ut videlicet Canonici per ſeipſos pſallant, & Divina Officia peragant, non eſt ſortita ſuum effectum; ſed Divina Officia peraguntur per Vicarios; uti videtur in perpetua praxi Cathedralium earundem.

10. Nota decimò: quicunque Clerici beneficiati non reſidentes, ſeu abſentes ob aliquam ex hactenus allatis cauſis juſtis & rationalibus, recipere poſſunt fructus groſſos, annexos ſuo beneficio, vel Præbendæ; & pœnas Juris contra non reſidentes evitant: Ratio eſt; quia per fictionem Juris cenſentur præſentes. Veruntamen diſtributionibus quotidianis non gaudent; uti mox oſtendam. Sunt autem *Diſtributiones* quædam portiones Eccleſiaſticorum redditûum, quotidiè diſtribui ſolitæ illis duntaxat Clericis, qui ſtatutis horis interveniunt ad Divina Officia; de quibus fit mentio *cap. unic. hoc tit. in 6.* Et in *cap. licet 32. de præb.* & alibi: & à Bonifacio VIII. *cap. cit. unic.* vocantur *beneficia manualia*, & *victualia*. Hæc dantur ideo Clericis, ut magis excitentur ad Divinum Officium recitandum; ut notat Zoëſ. In illis Eccleſiis,

ubi nulla ſunt bona inſtituta pro congregandis ejuſmodi Diſtributionibus, ordinat Tridentinum *Seſſ.* 21. *cap.* 3. *de Reform.* ut pars tertia fructuum, & quorumcunque proventuum, ac obventionum tam dignitatum quàm Canonicatuum, perſonatuum, portionum, & Officiorum ſeparetur, & ex ea fiant diſtributiones quotidianæ: quam tamen conſtitutionem dicit Layman non eſſe ubique in praxim deductam.

11. Nota undecimò: ad percipiendas Diſtributiones quotidianas Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum habent jus ſoli Canonici, & alii Clerici beneficiati earundem, qui & reſident in ejuſmodi Eccleſiis, & ſimul ſtatutis horis interſunt Divinis Officiis; ut habetur *cap. conſuetudinem unic. hoc tit. in* 6. Ex quo patet, illum Canonicum, vel alium Clericum beneficiatum, non habere jus ad percipiendas diſtributiones quotidianas, qui quidem reſidet in Eccleſia ſua; ſed ſtatutis horis abſque rationabili cauſa negligit accedere chorum ad Divina perficienda; ut notat Navarr. Pirh. &c.

12. Nota duodecimò: excipiuntur tamen nonnullæ cauſæ, ob quas ſi Canonici, vel alii beneficiati non accedant chorum, & ſtatutis horis non interſint Divinis, nihilominus jus habent ad percipiendas diſtributiones. *Prima* eſt juſta & rationabilis corporalis neceſſitas, *cap. unic. hoc tit in* 6. ſi v.g. Canonicus talis Eccleſiæ ſit valde ſenio confectus; vel medicinam ſumat; vel ſanitatis causâ abeat ad thermas; vel ob contagionem graſſantem; vel capitalem inimicum ad tempus recedat ab Eccleſia; ut notat Azorius, Pirh. &c. vel propter aliud quodcunque grave damnum honoris, vitæ, vel fortunæ declinandum diſcedat; uti advertit Palao, &c. *Secunda* eſt infirmitas *cap. unic cit.* in quam incidit Canonicus, vel alius beneficiatus, & impeditur propterea ab acceſſu ad Eccleſiam pro Divinis Officiis: etiamſi propriâ culpâ ei cauſam dediſſet; ut notat Covarr. & Azor. quia *cap. cit.* non diſtinguitur de infirmitate, ex qua cauſa oriatur. *Tertia* eſt evidens Eccleſiæ propriæ utilitas, *cit. cap. unic.* v. g. ſi Canonicus vel alius beneficiatus Romam mittatur in negotiis ſuæ Eccleſiæ, ut habet Barboſa. Vel Jura ſuæ Eccleſiæ defendat; ut tenet idem Barboſ. Vel ſi deputetur Vicarius Capituli Sede vacante, & propterea cogatur à quotidiano Officio Divino abeſſe in Diœceſi; ut obſervat Garcia. Vel ſi Canonicus mittatur ad Concilium generale, vel provinciale, ut ait Barboſ. Vel ſit Pœnitentiarius, & excipiat confeſſiones tempore Divinorum, juxta Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 8. *de Reform.* Idem dicendum de Lectore, & Concionatore talis Eccleſiæ, eo tempore quo legit, vel concionatur; ut habet Garcia. *Quarta* diſpenſatio Apoſtolica; ut ſi Canonicus obtineat à Papa privilegium, quòd etiam abſens poſſit percipere diſtributionem; ut notat Joan. Andr. *Quinta* injuſta alicujus Canonici ſuſpenſio, excommunicatio, vel excluſio à Divinis, ac exilium; ut dicit Navarr. Covar. Barboſ. & Zoeſ.

13. Nota decimotertiò: qui in eadem Cathedrali gaudet duplici beneficio, & officio, v.g. Archidiaconi, & Canonici, probabiliùs non poteſt percipere duplices diſtributiones; ut docet Zoeſius, & alii; contra Felin. & Abbat. Ratio eſt; quia diſtributiones elargiendæ ſunt propter exercitium in divinis; quod cùm non duplicetur in illo Clerico, qui duplici gaudet beneficiô, & officiô in eadem Cathedrali; propterea nec diſtributiones ejus ſunt duplicandæ.

Caput IV.

De reſidentia Prælatorum Ordinis S. Franciſcani.

1. Dico primò: Prælati, & Superiores Ordinis noſtri Franciſcani curam animarum habentes tenentur ad reſidentiam. Ita communis DD. Ordinis. Et habetur in Conſtit. General. Ord. *cap.* 8. §. 51. *n.* 2. Eſtque Ratio; quia reſidentia eſt Juris Divini; uti conſtat ex Trident. *Seſſ.* 23. *cap.* 1. *de Reform.* Et *Seſſ.* 6. *cap.* 1. *de Reform.* adeoque ejus obligatio etiam afficit Prælatos & Superiores Ordinis Franciſcani.

2. Nota primò; ſi tamen abſentiam legitimet Chriſtiana Charitas, ut prædicatio, parentum ſubventio, vel conſolatio; vel evidens Reipublicæ utilitas, ut pacificatio Conventuum; vel Jurium Provinciæ defenſio; vel reformationis promotio; vel alterius Provinciæ viſitatio; vel urgens neceſſitas, ſcilicet ad recuperandam ſalutem, vel vitandam hoſtium incurſionem, vel peſtem; tunc memorati Prælati, & ſuperiores ad breve tempus abeſſe poſſunt à reſidentia, puta ad unam vel alteram ſeptimanam; dummodò ſubditorum detrimentum grave exinde

exinde non emergat; uti habent Conſtit. General. *cap.* 8. *§.* 51. *n.* 1. Et Reform. *cap.* 8. *num.* 36. quoad unam ſeptimanam.

3. Nota ſecundò: Miniſter Provincialis ob gravem aliquam cauſam ex Provincia diſceſſurus, neceſſariò priùs inſtituere debet Commiſſarium Provincialem, qui Provinciam regat; & quidem is ſuffragiis PP. Diffinitorum eligendus eſt, eô modô, quô eligitur Miniſter; ſcilicet nemine proponente; & per exceſſum, ac pluritatem votorum; prout declaravit S. Congregatio Epiſcoporum, & Regularium in una Romana ann. 1645. teſte Lantuſca in *Theat. Regular.* verb. *Commiſſarius Provincialis.* Si tamen Miniſter Provincialis ad breve tempus, v. g. octo, vel forſitan etiam quatuordecim dies diſceſſurus ſit extra Provinciam, non videtur obligandus ad inſtitutionem Commiſſarii Provincialis, ſuppoſito, quòd per hoc non cauſetur detrimentum Provinciæ. Ratio utriusque dicti eſt; quia ſecundùm Concil. Trident. *Seſſ.* 23. *cap.* 1. *de Reform.* qui aliquantiſper tantùm abſunt, ex veterum Canonum ſententia non videntur abeſſe; quia ſtatim reverſuri ſunt. Deinde primum de octo diebus ſuadetur ulteriùs ex Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 16. ubi octo dies conceduntur pro electione Vicarii Sede Vacante: unde cùm talis deputatio Vicarii fiat, ut viduatæ Eccleſiæ interim provideatur; & indulgeat Concilium tempus octo dierum, ſignum eſt, tale tempus non eſſe magnæ conſiderationis. Secundo dicto de quatuordecim diebus favet Conſtitutio Generalis Ord. *cap.* 8. *§.* 51. *n.* 1. ubi dicitur indefinitè licere ex certis cauſis ſupra *notabili* 1. expreſſis, ſuperioribus abeſſe à reſidentia per unam aut alteram hebdomadam; qui favor utique etiam extendi poteſt ad Miniſtros Provinciales.

TITULUS V.

DE
Præbendis; & dignitatibus.

CAPUT I.
Quid ſit Præbenda; & dignitas; & quotuplex.

1. NOta primò: poſtquam *prioribus quatuor titulis* actum eſt de bonis intrinſecis animi & corporis Clericorum, ſeu de probis eorum moribus, & actibus honeſtatem vitæ eorum exprimentibus; *hoc tit.* Papa aggreditur explananda bona extrinſeca eorundem, quæ ſunt præbendæ, beneficia Eccleſiaſtica, dignitates &c. Ly autem *Præbenda* derivatur *à præbeo*, id eſt *porrigo*, quaſi Præbenda ſit portio canonica, ſeu Eccleſiaſtica, quæ præbetur, ſeu porrigitur Clerico, *cap. vacante* 26. Et *cap. dilectus* 27. *hoc tit.* ne is alimenta per mendicationem, & vilem quæſtum; vel per negotiationem ſæcularem quærere cogatur, in opprobrium Ordinis Clericalis.

2. Nota ſecundò: tametſi Ly *Præbenda*, *Canonia*, *beneficium Eccleſiaſticum*, & *Canonicatus* aliquomodo diſtinguantur inter ſe; ita ut nomine *Præbendæ* veniat jus quoddam percipiendi proventus Eccleſiaſticos tanquam uni de collegio competens, & ex Canonia procedens. Nomine *Canoniæ* verò intelligitur vel ipſe locus & Collegium Canonicorum; vel jus quoddam ſpirituale, quod ex electione, vel inſtitutione alicujus in Canonicum reſultat, & tribuit ſtallum, ſive Sedem in Choro, & vocem in Capitulo. Nomine *beneficii Eccleſiaſtici* officium Eccleſiaſticum, quod eſt antiquius Præbendâ, uti declarat Boër. *Comment. in cap.* 1. *de teſtam.* Demum nomine *Canonicatûs*, honor vel ſtatus perſonam Præbendarii concernens; non verò bona. Attamen non tantùm in *hoc titulo*; ſed & aliis quibusdam locis Juris Canonici hæc nomina Præbenda, beneficium Eccleſiaſticum, Canonia, & Canonicatus confunduntur, & ut ſynonima uſurpantur, pro omni beneficio Eccleſiaſtico, ſaltèm inferiori, quod in aliquo collegio, vel corpore alicujus Eccleſiæ acquiritur; in ordine ad obtinendos annuos redditus ex bonis communibus talis Collegii vel Eccleſiæ; uti conſtat ex *cap. pen. de V. S.* & *can. ſi quis dator.* Et *can. ex multis*, *verb. conſtituimus cauſ.* 1. *q.* 3. Ac proinde de Præbenda, ut coincidit cum Eccleſiaſtico beneficio impoſterum *hoc tit.* agetur. Quare

3. Nota tertiò: Ly *Præbenda* & *beneficium Eccleſiaſticum* triplicitet etiam uſurpatur: nam aliquando capitur pro ipſo collegio, loco, ſeu Eccleſia, ubi Præbenda, vel beneficium Eccleſiaſticum eſt conſtitutum; ſic dicimus talem Canonicum non reſidere in Præbenda, ſeu beneficio. Aliquando accipitur pro ſtatu, gradu, ſeu honore, & officio Eccleſiaſtico; quo ſenſu dicimus, talem obtinere Præbendam, vel beneficium Eccleſiaſticum in tali Eccleſia Cathedrali. Aliquando & propriè ad propoſitum *hujus tituli* uſurpatur, pro jure percipiendi fructus & proventus Eccleſiaſticos, ratione Canoniæ, ſeu Officii. Et in hoc ſenſu

4. Dico primò: rectè deſcribitur hic Præbenda, ſeu beneficium Eccleſiaſticum in genere, quód *ſit jus perpetuum percipiendi redditus, ſeu fructus ex bonis Eccleſiaſticis, propter aliquod ſpirituale ſervitium ſeu Officium, quod Eccleſiæ authoritate eſt conſtitutum.* Ita Leſſ. Vallenſ. & communior DD. Ly *Jus* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Explanantur autem ſingulæ partes hujus deſcriptionis. Per ly *Jus* intelligitur poteſtas exigendi & percipiendi redditus ex bonis Eccleſiaſticis. Per ly *perpetuum* oſtenditur ſtabilitas Præbendæ, quatenus ipſa non datur ad tempus; ſed in titulum perpetuum; uti conſtat ex *can. 2. diſt. 70.* illis verbis, *in qua Eccleſia* &c. ſeu quatenus ex inſtitutione ſua in perpetuum conferri poteſt; licèt beneficiatus aliquando inde recedat. Et per iſta verba *jus perpetuum* differt Præbenda â Commenda temporali; quippe quæ non datur in titulum; nec tribuit jus in beneficio: ſed ſolam adminiſtrationem; uti advertit Navarr. Ly *percipiendi redditus ſeu fructus*, inſinuat finem conſtitutionis Præbendæ; quia æquum eſt, ut qui altari ſervit, de altari etiam vivat, *cap. cùm ſecundum 14. hoc tit.* victitatio autem iſta fit mediante perceptione redditcuum, ſeu fructuum Eccleſiaſticorum. Ly *ex bonis Eccleſiaſticis*, id eſt, ex bonis Deo dicatis, & Eccleſiæ donatis à Chriſti fidelibus ad cultum & obſequium Dei, ut videlicet præcisè in miniſtrorum Eccleſiæ, & pauperum ſuſtentationem expendantur; unde etiam vocitur patrimonium Chriſti, *cap. cùm ſecundum 16. hoc tit.* Ly *propter ſpirituale ſervitium, ſeu officium* innuit, Præbendam dari propter miniſterium in Eccleſia tali exercendum; nam beneficium datur propter officium, id eſt, ob ſpirituale ſeu Eccleſiaſticum ſervitium, *cap. ult. de reſcript. in 6.* Illud tandem *quod Eccleſiaſtica authoritate eſt conſtitutum*, vult Officium, ſeu miniſterium Præbendæ annexum ab Epiſcopo, vel alio Prælato Eccleſiaſtico debere erigi, ſecundùm formam S. Canonum; nullum enim beneficium Eccleſiaſticum poteſt abſq; canonica inſtitutione obtineri, juxta *Reg. Jur. 1. in 6.* ita ut ante Epiſcopi conſtitutionem non cenſeatur beneficium Eccleſiaſticum; ut habet communis DD. in *can. nemo 9.* Et *can. nullus. 25. diſt. 1. de conſecrat.*

5. Dico ſecundò: Dignitas, de qua hic, rectè deſcribitur, quòd *ſit præeminentia quædam, habens adjunctam juriſdictionem, & adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum.* Ita Vall. Abbas &c. Ly *præeminentia* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Hujusmodi Dignitates ſunt communiter Præpoſitura, Decanatus, Archidiaconatus, Abbatia ſæcularis, & regularis. Circa diviſionem Præbendæ, ſeu beneficii Eccleſiaſtici

6. Nota quartò: Præbenda, ſeu beneficium Eccleſiaſticum eſt multiplex, uti hic notant omnes Interpretes: *Primò* enim alia ſunt beneficia ſæcularia, alia regularia. *Sæcularia* ſunt, quæ ſolent conferri Clericis ſæcularibus, id eſt, qui abſque profeſſione Religioſa Deo in ſæculo militant, & deſerviunt; talia ſunt hodie canonicatus Cathedralium Eccleſiarum. Poſſunt autem talia eſſe vel ex fundatione, vel conſuetudine vel præſcriptione legitima 40. annorum, *cap. cùm de beneficio 5. hoc tit. in 6.* Et *cap. cum Eccleſia de cauſa poſſeſ. & propr. juncto cap. vigilanti, ſupra de præſcript. Regularia* ſunt, quæ religioſis perſonis, certam aliquam regulam profeſſis conferuntur, & per Regulares adminiſtrantur: idque vel ex fundatione, vel ſuperioris inſtitutione, vel præſcriptione legitima 40. annorum *arg. cap. vigilanti, de præſcript.* talia ſunt beneficia certarum capellarum in monaſterio erectarum.

7. Nota quintò: *Secundò* ex Præbendis ſeu beneficiis Eccleſiaſticis tam ſæcularibus, quàm regularibus, alia ſunt duplicia; alia ſimplicia. *Duplicia* dicuntur, quæ habent annexam aliquam qualitatem, ſeu præeminentiam, juriſdictionem, vel adminiſtrationem. Et ex his quædam ſunt ſublimia, ut Papatus, Cardinalatus, Patriarchatus, Primatus, Archi-Epiſcopatus; de quibus varii extant canones. Quædam verò ſunt media; cujusmodi

ſunt

ſunt reliquæ dignitates poſt præfatas ſublimes in Eccleſiæ introductæ, quas ſupra *concl.* 2. definivi, & recenſentur comuniter iſtæ, Præpoſitura, Decanatus, Archidiaconatus, Abbatia ſæcularis, & regularis; item Prioratus regularis, & Præpoſitura. Quædam tandem ſunt inferiora præfatis, ut Perſonatus, qui eſt honor quidam & præeminentia Sedis, & aliorum, ſinè juriſdictione; item officium Theſaurarii, Cantoris, Primicerii, Sacriſtæ, & Parochi, ut notant Zoeſ. Abbas, Garc. &c. *Simplicia* ſunt, quæ nullam habent annexam qualitatem, vel præeminentiam, vel juriſdictionem, vel adminiſtrationem; ſed ſolam obligationem Divina Officia celebrandi & frequentandi; talia ſunt Canonicatus Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ; capellaniæ ibidem; commendæ perpetuæ beneficii non curati; beneficia Aſſiſii, ſeu Manſionarii, cujuſmodi ſunt illi, qui præter Canonicas in Eccleſiis Cathedralibus, vel Collegiatis obtinent integras portiones, vel dimidias; item præſtimonia, hoc eſt portiones ex Eccleſiaſticis redditibus detractas, quæ Clericis adoleſcentibus v.g. conferuntur ad proſequenda ſtudia literarum. Item hoſpitalia quibus abſque cura animarum præeſt Rector Item altaria, oratoria, quæ dantur Clericis in titulum perpetuum: item Canonicatus regulares, & Monachatus; ac capellaniæ regulares, fundatæ in Monaſteriis.

8. Nota ſextò: *Tertiò* dividuntur beneficia in collativa, electiva, & mixta. *Collativa* ſunt, quæ acquiruntur per collationem, aut alium modum, quàm per Electionem; talia ſunt illa, quibus non eſt annexa aliqua dignitas, & liberâ collatoris voluntate conferuntur. *Electiva* ſunt, quæ acquiruntur per debitam electionem à ſuperiore confirmandam; cujuſmodi ſunt Papatus, Patriarchatus, Epiſcopatus, &c; *Mixta* (quæ, & *patronata* dicuntur) ſunt, quæ ad præſentationem patroni ab Epiſcopo, vel alio Prælato conferuntur; talia ſunt pleræque Parochiæ.

9. Nota ſeptimò: *Quartò* dividuntur beneficia in curata, & non curata. *Curata* ſunt, quæ habent annexam curam animarum: quod contingere poteſt dupliciter: *Primò* quoad forum interius, quatenus nimirum beneficiatus poteſt adminiſtrare Sacramenta, verbum DEI annunciare, &c. *Clement.* 2. *§. verum &c. de ſepultur.* talia beneficia ſunt Parochiæ pleræque. *Secundò* quoad forum exterius, & contentioſum, quatenus beneficiatus poteſt ea exercere, quæ ſunt juriſdictionis ſpiritualis; cujuſmodi ſunt inquirere, excommunicare, abſolvere, &c. de quo Tridentin. *Seſſ.* 23. *cap.* 1. *de Reform.* talia beneficia ſunt Archidiaconatus *cap.* 1. *de Offic. Archid.* Et Archipresbyteratus *cap.* 1. *de Officio Archipresb.* *Beneficia non curata* ſunt, quibus non eſt annexa ulla cura animarum.

10. Nota octavò: *Quintò* partiuntur beneficia in patrimonialia, & non patrimonialia. *Prima* ſunt, quæ conferri poſſunt duntaxat Clericis ex tali patria, loco, vel parochia oriundis. *Secunda* ſunt, quæ quibuslibet Clericis, tam patriotis, quàm extraneis poſſunt conferri. Dantur etiam beneficia quædam monocula, & non monocula. *Monocula* dicuntur ea, ad quæ conferenda tantùm Prælatus habet poteſtatem. *Non monocula* ſunt, quæ etiam ab aliis poſſunt conferri. Item reperiuntur quædam, quæ ſunt Juris patronatûs; qui videlicet conferuntur dependenter à patrono. Quædam quæ non ſunt Juris patronatûs, quæ nimirum independenter à patrono conferuntur. Rurſus intitulantur quædam Beneficia manualia, & quædam non manualia. *Manualia* appellantur illa, quæ ad nutum conferentis avocari poſſunt; & propterea *revocabilia* dicuntur; ut notat Azor. talia ſunt ferme omnia regularia beneficia, quæ nec curata, nec electiva ſunt; ſed authoritate Prælatorum regulariter conferuntur; ut Prioratus clauſtralis, Officium Cuſtodis, Procuratoris; item capellaniæ ab Epiſcopo ſunt propriè beneficia. *Non manualia* ſunt, quæ in perpetuum titulum conferuntur, & irrevocabilia ſunt; ita ut beneficiatis absq; gravi rationabili cauſa auferri non poſſint; talia ſunt beneficia ſæcularium, ſuâpte naturâ perpetua, *can. præcepta* 16. *diſt.* 55.

11. Nota nonò: beneficia regularia ordinariè nequeunt conferri Clericis ſæcularibus; nec è converſo, *cap. cum de beneficio* 5. *hoc tit. in* 6. Et *cap. cum ſingula* 32. *eod.* Attamen poteſt beneficium regulare Clerico ſæculari conferri, ſi is quoque emittat profeſſionem, *cap. cum cauſam* 27. *de elect.* Similiter beneficium ſæculare poteſt conferri Clerico regulari, ob manifeſtam neceſſitatem, & de conſenſu ſuperioris, *Clement. cit.* junctâ Gloſſ. verb. *ſæcularis.* Et quidem ſi beneficium ſit juratum, requiritur conſenſus, & di-

Digitized by Google

ſpenſatio Papæ; uti declararunt Cardinales, apud Gonzal. & Piaſec.

C A P. II.

De pluralitate, & incompatibilitate beneficiorum.

1. DIco primò: pluralitas beneficiorum ſæcularium, etiam ſimplicium duntaxat, & reſidentiam non poſtulantium eidem Clerico ſæculari vetita eſt, quando is ex uno eorum commodè poteſt ſuſtentari. Ita Gloſſa, Sylv. Abbas, Azor. &c. Et conſtat ex *can.* 2. *diſt.* 70. Et *can.* 1. *ac* 2. *cauſ.* 21. *q.* 1. Et *can.* 1. *cauſ.* 13. *q.* 1. Et *cap. adeo* 17. Et *cap. poſtulaſti* 27. *de reſcript.* Et *cap. quia in tantum* 5. *hoc tit.* Et ex Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 17. *de Reform.* Rationes etiam variæ eliminant pluralitatem talem beneficiorum, quas paſſim tangunt citati, & alii Canones: *Primò*, quia ejusmodi plerumque oritur ex radice ambitionis: *Secundò* quia eadem præbet Clerico cauſam diſſolutionis tam in moribus, quàm veſtibus & aliis. *Tertiò* quia ſingulis beneficiis debitè non inſervitur; cùm vix unum ab uno dignè impleri valeat, *cap.* 3. *de Cleric. non reſid.* *Quartò* quia eadem pluralitas invehit plura incommoda, quæ referuntur in *Extrav. execrabilis* Joan. XXII. *hoc tit.* Et hæc pluralitas beneficiorum ita vetita eſt, ut nec quidem conſuetudine immemorabili contrarium induci poſſit, absque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione; uti conſtat ex Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de Reform.* quod damnat ejusmodi conſuetudinem, tanquam iniquam, & irrationabilem.

2. Dico ſecundò: quòd ſi verò unum beneficium non ſufficiat congruæ ſuſtentationi Clerici, licitè is poteſt plura ſæcularia retinere, quæ aliàs ratione reſidentiæ perſonali ſunt incompatibilia. Ita Laym. Pirh. Azor. &c. DD. Et colligitur ex Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 17. *de Reform.* Eſtque Ratio; quia in his ceſſant motiva S. Canonum prohibentium pluralitatem beneficiorum.

3. Dico tertiò: ſimiliter licitum eſt habere ſimul duo beneficia curata, quorum unum eſt acceſſoriè connexum alteri, v. g. Archidiaconatum habentem curam animarum, cui acceſſoriè annexa eſt Parochia Capituli, per Vicarium adminiſtrabilis. Ita comunis DD. Et habetur *cap. ſuper eo* 6. *hoc tit. in* 6. Eſtque Ratio; quia hujusmodi duo beneficia non ut duo; ſed ut unum reputari debent; cum Eccleſia acceſſoria, v. g. Parochialis propter acceſſionem ad Archidiaconatum ſortiatur naturam & conditiones ipſius beneficii principalis, ſcilicet Archidiaconatûs, *arg. cap. acceſſorium* 42. *de Reg. Jur. in* 6. ideoque etiam Archidiaconus non tenetur reſidere per ſeipſum in tali Parochia; ut habet Gloſſa.

4. Dico quartò: etiam diſpenſatione Apoſtolica cum cauſa juſta factâ, plura beneficia Eccleſiaſtica licitè obtineri poſſunt. Ita Navarr. Abbas, Rebuff. Et conſtat ex *cap. de multa* 28. *hoc tit.* Et ex *Clement.* 1. *ut lite pendente.* Ratio eſt; quia Papa eſt ſupremus Legiſlator Canonum; ac proinde eosdem poteſt relaxare, & concedere alicui Clerico juſta de cauſa beneficiorum pluralitatem: cauſæ autem juſtæ diſpenſandi ſuper pluralitate beneficiorum, ſunt neceſſitas Eccleſiæ, magna utilitas ejusdem, & evidens prærogativa meritorum; uti colligitur ex *can. tali* 17. *cauſ.* 1. *q.* 7. Ob neceſſitatem Eccleſiæ rectè diſpenſatur, quando adſunt pauci idonei miniſtri; hinc in carentia Clericorum in diœceſi diſpenſatur cum uno Parocho, ut poſſit habere duas parochias, etiam pingues, ut hâc viâ populo Sacramenta adminiſtrentur. Ob utilitatem Eccleſiæ rectè diſpenſatur, ſi unus cenſeatur plus profuturus Eccleſiæ, etiam abſens; quàm alius præſens: ex hac cauſa diſpenſatur cum filiis magnorum Principum, etiam ante ætatem, ut plures habere poſſint Epiſcopatus; cùm hi magis poſſint defendere Eccleſiam contra hæreticos. Ob prærogativam meritorum rectè etiam diſpenſatur, ut quis obtinere valeat plura beneficia; quare cum Cardinalibus ſic diſpenſari poteſt, juxta *Extrav. Execrabilis* Joan. XXII.

5. Dico quintò: ſed & pluralitas beneficiorum regularium; v. g. duorum Prioratuum prohibita eſt eidem Clerico regulari; niſi eſſent inter ſe connexa, & unum ab alio dependeat. Ita communis DD. Et deciditur in *cap. cum ſingula* 32. *hoc tit. in* 6. Circa incompatibilitatem beneficiorum

6. Nota primò; illa beneficia dicuntur incompatibilia, quæ vel ex Jure communi; vel ex conſuetudine; vel ex ſtatuto; vel ex fundatione ſimul retineri nequeunt; talia ſunt duo curata beneficia non connexa acceſſoriè; duæ dignitates, duo perſonatus, aut alia duo officia, perſonalem reſidentiam requirentia, *cap. ad hæc* 13. *hoc tit.*

7. Nota

7. Nota ſecundò: beneficia incompatibilia ſunt in duplici differentia; videlicet primi & ſecundi generis. *Incompatibilia primi generis* dicuntur illa duo, quorum primum per pacificam adeptionem ſecundi vacat ipſo Jure; talia ſunt duo curata beneficia disjuncta; duæ dignitates, & alia, quæ jurisdictionem aliquam annexam habent, ut viſitandi, corrigendi, excommunicandi, *cap. de multa.* Et *Extravag. execrabilis* Joan. XXII. *de præb.* Item unum cathedrale cum Parochiali, ex nova ordinatione Tridentini *Seſſ. 24. cap. 17. de Reform.* Item duo uniformia ſub eodem tecto; id eſt in eadem Eccleſia, ad eandem functionem inſtituta, idemque onus habentia, eodemq; tempore explendum: cujusmodi ſunt duo Canonicatus, vel duæ Capellaniæ ejusdem Eccleſiæ. Prius ex ſimilibus beneficiis vacans reſervatur Papæ per *Extravag. cit. execrabilis.* Nec Epiſcopus in his poteſt diſpenſare, ut ſimul obtineantur, *cap. cit. de multa.*

8. Nota tertiò: *Incompatibilia ſecundi generis* dicuntur illa duo, quæ ſimul retineri non poſſunt absque diſpenſatione; non tamen ita ſunt incompatibilia, ut per pacificam adeptionem ſecundi, vacet primum; ſed datur optio habenti, ut eligat retinendum; altero verò poteſt per ſuperiorem privari. Talia ſunt Dignitas, & Canonicatus in diverſis Eccleſiis; & reliqua reſidentiam quidem perſonalem requirentia; non tamen habentia curam animarum, dignitatem, perſonatum, vel officium annexum: nec ſunt uniformia ſub uno tecto; licet ſimplicia ſint. Et quoad retentionem talium videtur poſſe Epiſcopum diſpenſare juxta Gloſſam communiter receptam in *cap. dudum 2.* verbò *intitulatam; de electiòn.*

Caput III.

De unione; & diviſione Beneficiorum.

1. Dico primò: poſſunt quandoque fieri uniones diverſarum Eccleſiarum, vel beneficiorum, ſi adſit vel evidens Eccleſiæ neceſſitas; vel ejuſdem utilitas. Ita communis DD. Et habetur in *cap. expoſuiſti 33. hoc tit.* Cenſetur autem adeſſe evidens Eccleſiæ neceſſitas pro inſtituenda ejusmodi unione, & annexione Eccleſiarum vel beneficiorum, ſi ob præbendarum tenuitatem non reperiantur Clerici, qui velint Eccleſias, vel beneficia acceptare, ex quo Eccleſia deſtituitur debitò miniſteriò & ſervitiò; ut notat Abbas. Item ſi duæ Eccleſiæ vicinæ adeò tenues habeant redditus, ut ad ordinariam ſuſtentationem duorum Rectorum non ſufficiant *can. unio 3. cau. 10. q. 3.* Item ſi Eccleſia ſit devaſtata per hoſtes, *cap. 2. de Religioſ. domib.* Item ſi populus ſit bellò aut peſte imminutus, *can. & temporis 48. cauſ. 16. q.* Item ſi ſtatus alicujus Eccleſiæ ſit deformatus, & diſciplina in eo non ſervetur, *arg. cap. relatum 7. ne Clerici, vel Monachi.* Utilitas verò Eccleſiæ cenſetur adeſſe, ſi in Cathedrali non reperiantur tam idonei Miniſtri. Item ut cultus divinus augeatur; ut notant Abbas, Sanch. Rebuff.

2. Dico ſecundò: uniones Eccleſiarum, & beneficiorum quorumcunque ſpectant imprimis ad Summum Pontificem; aliquorum etiam poteſt facere Epiſcopus, Capitulum Sede Vacante, & Legatus à latere. Ita Gloſſa, Sanchez, Rebuff. &c. Ratio primi eſt; quia ut *Clementina I. ut lite pendente*; dicit *ad Romanum Pontificem, Eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum plena & liberà diſpoſitio ex ſuæ poteſtatis plenitudine noſcitur pertinere*; ac proinde idem Sum. Pontifex poteſt quorumcunque beneficiorum, & Eccleſiarum uniones præſtare. Et quidem Cathedrales, ac Metropolitanas is ſolus poteſt unire, *cap. ſicut 38. de exceſſ. Prælat.* Ratio ſecundi eſt; quia Epiſcopus beneficia ſuæ diœceſis ex juſta & gravi cauſa poteſt unire; uti conſtat ex *cap. cit. ſicut.* niſi ſint collationis Papalis; vel exempta à Juriſdictione Epiſcopali: item dummodo unio ſit perpetua; & non ad dies beneficiati; ut notat Pith. Ratio tertii eſt; quia Capitulum Sede Vacante ſuccedit in ea, quæ ſunt Juriſdictionis Epiſcopalis, *cap. unic. de majori & obed. in 6.* ac proinde pariter poteſt unire ea beneficia, quæ alioquin poterat Epiſcopus. Ratio quarti eſt; quia Legatus à latere poteſt unire beneficia ſuæ Provinciæ, quæ conferre poteſt; imò & devoluta ad Papam; ut notat Abbas, Azor. &c.

3. Nota primò: Concilium Tridentinum varias edidiſſe ordinationes circa uniones beneficiorum Eccleſiaſticorum; ut videre eſt *Seſſ. 7. cap. 6.* Et *7. de Reform.* Item *Seſſ. 23. cap. 18. de Reform.* Item *Seſſ. 24. cap. 13. & 15. de Reform.* Item *Seſſ. 25. cap. 9.* quæ proinde ibidem ſunt videndæ.

Digitized by Google

videndæ & obſervandæ. Circa diviſionem beneficiorum

4. Dico tertiò: etſi regulariter diviſiones, diſmembrationes, & ſectiones beneficiorum prohibitæ ſint, etiam ob reintegrationem alterius beneficii; attamen juſtis de cauſis quandoque fieri permittuntur. Ita Gloſſa, Garc. Pirh. &c. Primum habetur *cap. majoribus* 8. *hoc tit.* Et *cap. avaritiæ* 10. *eod.* Eſtque Ratio; quia per diviſionem, & ſectionem beneficia alterantur, atque immutatur ſtatus Eccleſiæ, cum ſuo præjudicio, & inducitur inæqualitas; quod æquitas non permittit. Secundum habetur in *cap. cùm* 36. *hoc tit.* Eſtque Ratio; quia non decet unum altare denudari ad operiendum aliud; ut ait Abbas. Ratio tertii eſt; quia quando beneficium unum habet ſuperabundantes redditus, meritò ab eiſdem pars avelli, & beneficio alteri indigenti adjungi poteſt ab Ordinario: ſimiliter ſi ob locorum diſtantiam vel difficultatem Parochiani ſinè magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & Divina Officia audienda accedere non poſſint ad unam Parochiam, tunc eadem poteſt ab Epiſcopo dividi in plures, etiam invitis Rectoribus; juxta Tridentinum *Seſſ.* 21. *cap.* 4. *de Ref.*

CAPUT IV.
De reſervatione beneficiorum.

1. NOta primò: per *beneficii reſervationem* hìc intelligitur alicujus beneficii Eccleſiaſtici vacaturi, per ſuperiorem poteſtatem habentem avocatio; ut notat Azor.

2. Dico primò: Papa poteſt juſtis de cauſis ſibi reſervare aliqua beneficia Eccleſiaſtica vacatura. Ita communis DD. Ratio eſt; quia Papa habet ampliſſimam poteſtatem de beneficiis Eccleſiaſticis diſponendi; uti conſtat ex *cap.* 2. *hoc tit.* Et ex *Clement.* I. *ut lite pendente.* Juſtæ autem cauſæ ſunt ſequentes: *Prima*, quia poteſtas conferendi Eccleſiaſtica beneficia originatur à Papa, *can.* 1. *diſt.* 22. *Secunda* quia ad Papam pertinet Miniſtros de Eccleſia bene meritos remunerare, quòd optimè poteſt fieri per reſervationem beneficiorū vacaturorum, iiſdem Miniſtris tempore vacantiæ conferendorum. *Tertia* eſt, ut Eccleſiarum & Eccleſiaſticarum perſonarum in toto orbe ſit major communicatio cum Eccleſia Romana Matre omnium Eccleſiarum; quæ communicatio plurimùm exercetur per reſervationem beneficiorum variorum, in toto orbe diſperſorum.

3. Nota ſecundò: varia Summo Pontifici ſunt reſervata beneficia, quæ proinde ipſe ſolus conferre poteſt. Sic *primò* in *cap. licet* 2. *hoc tit. in* 6. reſervantur ipſi collationes omnium beneficiorum tam dignitatum, quàm perſonatuum, &c. quæ dicuntur in Curia Apoſtolica vacare; eò quòd beneficiati ibi moriantur eo tempore, quô negotia tractabant. Quòd ſi tamen Papa intra menſem à die vacationis numerandum ejusmodi beneficia non conferat; ii, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre; juxta Conſtitutionem Gregorii X, quæ refertur *cap. ſtatutum* 3. *hoc tit. in* 6. *Secundò* pariter in Extravagantibus variorum beneficiorum reſervationes fiunt pro Sede Apoſtolica; ut videre eſt Extrav. *piæ* 1. *hoc tit.* Et in Extrav. *execrabilis* 4. *hoc tit.* quæ eſt ampliſſima. Et in Extrav. *etſi* 3. & *poſtulaſti* 10. *hoc tit.* Et in Extravag. *cùm nonnullæ* 11. *hoc tit.* Et in Extravag. *ad regimen* 13. *hoc tit.* inter communes, quæ eſt ampliſſima quoque; ubi Papa reſervat ſuæ collationi & proviſioni, omnes Eccleſiæ Patriarchiales, Archi-Epiſcopales, Epiſcopales, Canonicatus, præbendas, cæteraque beneficia, ſæcularia & regularia, curata & non curata, &c. Et in Extravag. *ad Romani* 14. *hoc tit.* inter communes. Et in Extravag. *& ſupremæ* 2. *hoc tit.* Et pluribus aliis. *Tertiò* etiam per regulas Cancellariæ Apoſtolicæ factæ ſunt plurimæ reſervationes papales beneficiorum; quas vide apud Cochier, Azor. Pirhing. Garc. &c.

4. Nota tertiò: pariter *quartò* per Concordata Germanæ, inita inter Nicolaum V. Papam, & Imperatorem Fridericum III. ac Principes Eccleſiaſticos, ſæcularesque Germaniæ ann. 1448. Papa ſibi reſervavit plura beneficia Germaniæ; quæ videri poſſunt in præfatis Concordatis; Et in Conſtit. *ad Sacram Petri Sedem.* Et ut ſummatim contenta in eis tangam; *Primò* Papa ibi ſibi reſervat omnia beneficia, de quibus loquitur celebris Extravagans, *ad regimen* 13. *hoc tit.* inter communes, *Secundò* concedit quidem Summus Pontifex omnibus Germaniæ Eccleſiis Metropolitanis, Cathedralibus, & Monaſteriis liberam Electionem Prælati; attamen confirmationem eorum ſibi reſervat indiſtinctè. *Tertiò* promittit Papa, quòd per quamcunque aliam

aliam reſervationem, gratiam expectativam, aut aliam diſpoſitionem nolit impedire, quò minùs de beneficiis, & dignitatibus inferioribus quibuscunq;, quando ea vacabunt in menſibus Februario, Aprili, Junio, Auguſto, Octobri, & Decembri, liberè diſponatur per illos, ad quos ſpectat collatio, proviſio, præſentatio, vel electio. Quoties verò aliquod beneficium vacaverit in Januario, Martio, Majo, Julio, Septembri & Novembri, ipſe Papa faciet proviſionem & obligationem: quòd ſi tamen infra 3. menſes à die vacationis notæ in loco beneficii non apparuerit proviſio Apoſtolica circa id; tunc Ordinarius, vel alius, ad quem pertinet diſpoſitio, illud liberè cōferre poteſt. *Quartò* declarat Papa, qualiter *annatæ*, ſive fructus primi anni de Eccleſiis Cathedralibus Germaniæ & Monaſteriis virorum exemptis à die vacationis Eccleſiarum juxta ſummam pecuniæ in Camera Apoſtolica taxatam, debeant ſolvi.

5. Nota quartò: ſunt etiam *quintò* Sedi Apoſtolicæ reſervata beneficia, quæ per confidentiam ſunt accepta; ut patet ex Conſtit. Pii IV. incipit *Romanum Pontificem*. *Sextò* item ſpectantia ad Epiſcopos, ſi vacent vacante Sede; juxta Conſtit. Pii V. incipit *Sanctiſſimus*. *Septimò* beneficia collata Clericis prohibitis propter generis originem, aut hæreſim, aut à fide apoſtaſiam; uti habetur in Conſtit. Pii V. incipit *Eccleſiis*. *Octavò* beneficia illorum, qui offendunt litigantes in Curia Romana, aut eorum Judices, Advocatos, teſtes, & Procuratores; utì habetur in Bulla Alexandri VI. incipit *In eminentia*.

CAPUT. V.

De collatione beneficiorum.

1. NOta primò: per *collationem beneficii* hic intelligi aſſignationem, ſeu conceſſionem beneficii Eccleſiaſtici vacantis, quæ fit ab habente poteſtatem. Et eſt duplex; libera ſcilicet, & non libera. *Libera* (de qua *hoc tit.* agitur) eſt conceſſio gratuita beneficii vacantis; ſeu quæ fit ſolo jure Prælati; unde & donatio vocatur, *cap. fin. de Officio Vicarii in 6. Non libera* (de qua *tit.* 7. infra) eſt conceſſio non gratuita; ſed quam facit Prælatus ad præſentationem Patroni: ſeu eſt illa quæ non fit ſolo jure Prælati.

2. Dico primò: per collationem liberam rectè acquiruntur beneficia Eccleſiaſtica vacantia. Ita communis DD. Et habetur *cap. nulla de conceſſ. Præbend.* Et oſtendit quotidiana praxis, quâ Clericis conferuntur beneficia Eccleſiaſtica à Papa, Epiſcopis, & aliis Prælatis, ad id poteſtatem habentibus.

3. Dico ſecundò: collationem legitimam præſtare poteſt Summus Pontifex. Ità communis DD. Conſtat ex *cap. licet 2. hoc tit. in 6.* ubi dicitur, *licèt Eccleſiarum perſonatuum, dignitatum, aliorumq; beneficiorum Eccleſiaſticorum plenaria diſpoſitio ad Romanum noſcatur Pontificem pertinere &c.* Idem conſtat ex *can. cuncta per mundum cau. 9. q. 3.*

4. Nota autem ſecundò: quòd tribus modis poſſit Summus Pontifex collationem beneficiorum facere. *Primò* Jure præventionis; quatenus certæ perſonæ mandat providere beneficio, quod vacat in Eccleſia; vel proximè vacaturum eſt; qua ratione prævenit alium Collatorem Ordinarium; *cap. dudum 14. hoc tit. in 6. Secundò* Jure concursûs; quatenus Papa in conferendis beneficiis concurrit cum quibusvis aliis Collatoribus inferioribus; qua ratione in caſu vacantiæ datur locus præventioni Papali: nam quamvis Papa cum aliis communicaverit Jus conferendi beneficia Eccleſiaſtica: ſibi tamen non ademit eandem licentiam, *cap. dudum, hoc tit. in 6. Tertiò* Jure devolutionis; quatenus quando Ordinarius Collator tempus, intra quod facienda erat collatio, permiſit elabi, & non contulit beneficium, tandem gradatim ad Papam devolvitur ejus collatio; ut patet ex *tit. de ſup. neg. Præl.* Et *tit. de elect.*

4. Dico tertiò: ſimiliter Legatus à latere in Provincia ſuæ legationis poteſt facere collationem beneficiorum ſibi decretorum, & tempore ſuæ legationis vacantium, & cum quovis Ordinario concurrere; eſtque inter eos locus præventioni. Ita Gloſſa, Engel, Vall. &c. Et conſtat ex *cap. 1. & 2. de Offic. leg. in 6.* Et *cap. ſi à Sede 31. eodem in 6.*

6. Dico quartò: etiam Epiſcopi (idem dicendum de Patriarchis & Archi-Epiſcopis) de Jure communi pollent poteſtate conferendi omnia beneficia ſuæ Diœceſis; utì & alii Prælati quaſi Epiſcopalem Juriſdictionem, & territorium habentes. Ita Panormitan. Gloſſ. Engel &c. Primum de Epiſcopis habetur *cap. 3. de inſtitut.* Et *cap. conquerente 16. de Offic. Jud. Ordin.* Et *cap. ex*

injuncto 12. *de hæret.* Eſtque Ratio; quia cura Eccleſiarum & Eccleſiaſticorum beneficiorum eſt demandata Epiſcopo, *cap.* 2. *hoc tit. in* 6. Requiritur tamen ſecundum probabiliorem opinionem Azor. Garc. Pirh. etiam conſenſus Capituli, quoad beneficia in ipſis Cathedralibus Eccleſiis conferenda; uti colligitur ex *cap grave nimis* 29. Et *cum Eccleſia* 31. *de elect.* Et *cap. novit* 4. *de his quæ fiunt à Præl. ſine Conſil. Capituli*; niſi ſtatutô, conſuetudine, vel privilegiô (quæ ſervanda ſunt) aliter eſſet ordinatum, *cit. cap. cum Eccleſia.* Secundum docent Abbas, Pirhing Gloſſ. Panorm. & communis DD. Eſtque Ratio; quia hi æquiparantur in ſuo territorio Epiſcopis.

7. Dico quintò: imò & Prælati quidam inferiores Epiſcopis, & quaſi Epiſcopis, etiam carentes Juriſdictione ordinaria, ex fundatione, privilegio Papæ, conſuetudine, & præſcriptione obtinent interdum jus conferendi beneficia. Ita Engel, Zoëſ. Azor. &c. Et patet ex *cap. tenore* 13. *de conceſſ. præb.* Et *cap. ult. de inſtit.*

8. Dico ſextò: etiam Capitulum Sede vacante, vel Epiſcopo ſuſpensô habet poteſtatem conferendi illa beneficia, quæ ſunt ſimultaneæ collationis; id eſt, quæ ſpectant ſimul ad collationem Epiſcopi, & Capituli; uti & ea, quæ ſunt neceſſariæ collationis: non item illa, quæ ſunt liberæ collationis Epiſcopi. Ita Piaſec. & Vallenſ. Et conſtat ex *cap. unic. ne Sede vacante, in* 6.

9. Dico ſeptimò; ſed & Vicarius Generalis Epiſcopi collationem præſtare poteſt illorum beneficiorum, quæ ſunt neceſſariæ collationis; non verò illorum, quæ ſunt liberæ, abſque ſpeciali licentia Epiſcopi. Ita Gloſſa, Piaſec. Vall. &c. Et habetur in *cap. fin.* juncta Gloſsâ verb. *commiſſa, de Offic. Vicarii in* 6. Pariter Coadjutor Epiſcopi amentis poteſt conferre beneficia, quæ aliàs conferre poterat Epiſcopus; ut notat Zoëſ.

10. Dico octavò: tenet etiam collatio facta à poſſeſſore bonæ fidei; & qui eſt in quaſi poſſeſſione Juris conferendi beneficium; quamvis is non habeat proprietatem. Ita Garc. Gonz. Pirh. Vallenſ. Ratio eſt; quia collatio beneficii numeratur inter fructus, qui ad bonæ fidei poſſeſſorem ſpectant; non ad Dominum proprietarium, ſeu habentem proprietatem; juxta *L. bonæ fidei* 48. *ff. de acquir. rerum domin.* Quare beneficiatus, qui obtinuit beneficium a tali bonæ fidei poſſeſſore præferri debet illi, qui à proprietario proviſus eſt beneficiô, *cap. querelam, de elect.*

11. Dico nono: Collatio beneficii validè quoque fieri poteſt à ſequeſtro Clerico. Ita Azor. Garc. Caſtro, Palao &c. Ratio eſt; quia ejuſmodi ſequeſtro competit adminiſtratio rei ſequeſtratæ non tantùm quoad temporalia, ſed etiam quoad ſpiritualia, inter quæ numeratur collatio beneficii. *Clement. unic. de ſequeſtrat. poſſ.*

12. Dico decimò: etſi Jure communi Laicus non ſit capax conferendi beneficia Eccleſiaſtica; ex privilegio tamen Pontificiô quibusdam Laicis perſonis poteſtas ea conferendi conceſſa reperitur. Ita Boëtius, Abbas, Rebuff. Vallenſ. &c. Ratio primi eſt; quia poteſtas conferendi beneficia eſt ſpiritualis, cujus Laicus de Jure communi non eſt capax, *cap.* 2. *de judic.* adeò ut nulla conſuetudine etiam immemorabili temporis, vel præſcriptione acquiri poſſit Laico, *cap. cauſam* 7. *de præſcript.* Secundum patet ex eo, quòd Imperatori & Regibus aliquando ſit conceſſa poteſtas beneficia Eccleſiaſtica conferendi; uti colligitur. ex *cap. dilectus.*

Caput VI.

De qualitatibus promovendorum ad beneficia.

1. Dico primò; beneficia Eccleſiaſtica debent conferri dignis, & idoneis duntaxat Clericis, qui DEO & Eccleſiæ velint, & valeant gratum impendere ſervitium. Ita communis DD. Et habetur in *cap. grave* 29. *hoc tit.* ubi etiam Collator Eccleſiaſticus transferens beneficium in indignum, jubetur ſuſpendi à collatione ulteriori beneficii præſtanda; & in locum indigni promoti dignus ſubſtitui. Conſtat etiam ex Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 1. *de Reform.* quod ſub peccato mortali ait obligatos Collatores ad conferenda beneficia Eccleſiaſtica idoneis Miniſtris. Unde regulariter in collatione beneficiorum non debet attendi ad nobilitatem, vel ignobilitatem; quia non generis, ſed virtutum nobilitas, vitæque honeſtas DEO gratos facit *cap. pen. hoc tit.* niſi aliqua beneficia in prima fundatione, & de Papæ licentia eſſent conſtituta pro ſolis Nobilibus; uti ſunt plura in Germania.

2. Dico

2. Dico ſecundò; imò in concurſu dignorum, ſeu idoneorum cum dignioribus & magis idoneis, beneficia Eccleſiaſtica curata conferri debent dignioribus, & magis idoneis. Ita Covarr. Garc. Laym. Pirh. Piaſec. Vall. &c. Et conſtat expreſsè ex Tridentin. *Seſſ. 24. cap. 1. & 18. de Reform.* Et *can. Metropolitano* 10. *diſt.* 63. Eſtque Ratio; quia Collator aliàs eſſet infidelis, & non ſervaret fidem, quam Eccleſiæ ex officio tenetur ſervare; nam privaret Eccleſiam magnò commodô, quod ex promotione dignioris, ac magis idonei miniſtri ſubſequeretur. Quoad Beneficia non curata putat Tambur. Garc. Pirh. &c. ſufficere, ſi ea conferantur dignis perſonis; & videtur colligi ex ipſo Tridentino *Seſſ. 7. cap. 3. de Reform.* quod dicit beneficia inferiora & curata dignis & habilibus eſſe conferenda. Nec adverſantur Canones veteres, *can. Metropolitano cit.* Et *can. licet* 15. *cauſ.* 8. *q.* 1. & ſimiles, mandantes ut dignioribus conferantur beneficia; quia hi loquuntur de promovendis ad beneficia Epiſcopalia, & alia curata; non verò de promovendis ad curata, & ſimplicia; vel iidem ſunt abrogati per *cit. Concilium Seſſ. 7.*

3. Nota primò: conſiſtit autem præfata idoneitas Clericorum, requiſita ad collationem beneficiorum in pluribus quæ paſſim in Sacris Canonibus referuntur. Et *primò* debet Clericus pro ſuſcipiendo beneficio habere ordinem Clericalem, ſaltèm primam tonſuram, *cap. cum contingat* 11. *de ætat. & qual.* *Secundò* debet habere ætatem legitimam, à Trident. *Seſſ. 23. cap. 6. de Reform.* Et *Seſſ. 24. cap. 12. de Reform.* taxatam; videlicet pro ſimplici beneficio 14. annos; pro dignitate & perſonatu 22. & pro Curato 25. unde pueri non cenſentur idonei ad Eccleſiaſtica beneficia, *cap. ſuper* 35. *Tertiò* debet eſſe legitimò thorô natus; quia patiens defectum natalium non cenſetur habilis ad Ordines & beneficia Eccleſiaſtica ſuſcipienda; niſi diſpenſetur, *cap. 1. & 2. de filiis Presbyt. in 6.* Et *cap. innotuit* 20. *de elect.* *Quartò* debet eſſe baptizatus *cap. 1. de Presbyt. non baptizato.* *Quintò* ut non ſit hæreticus; nec filius hæretici, ſcilicet non tolerati; nec ſi fautor, defenſor, & receptor hæreticorum, *cap. quicunque* 2. Et *cap. ſtatutum* 15. *de hæret. in 6.* *Sextò* ut non ſit bigamus; de quo conſule *tit.* 21. *de bigam. lib. 1. tom.* 1. digeſtum. *Septimò* nec ſit cenſurâ excommunicationis ſcienter innodatus, *cap. poſtulaſti* 7. *de Clerico excommun.* Nec cenſurâ ſuſpenſionis impeditus, *cap. dilectus, de conſuet.* Nec interdicto ſuppoſitus; aut ejus violator, *cap. 1. de poſtulat. Prælat.* Nec ſit affectus ulla irregularitate, ex quocunque capite ea procedat; nam obſtant varia Jura irregularibus ex quocunque capite talibus, ut ad beneficia Eccleſiaſtica pertingere nequeant; & Collatio ſimilibus facta, eſt nulla: unde ejuſmodi beneficiati tenentur fructus perceptos reſtituere; ut habet Vall. & communis DD.

4. Nota ſecundò: prætetea *octavò* Clericus beneficiandus non debet eſſe notatus de peccato perſecutionis hoſtilis, capturæ, vel percuſſionis alicujus S.R.E. Cardinalis, aut filius vel nepos talis patris notati, *cap. felicis* 5. *de pœnis in* 6. Nec percuſſor Epiſcopi, vel coadjutor percuſſionis, vel capturæ ejus *cap. Clement.* 1. *de pœnis.* *Nonò* nec debet eſſe cœcus, ita ut horas Canonicas legere nequeat; nec ſimoniacus; aut ſimili impedimento canonico irretitus, quod adverſantur varii Canones. *Decimò* debet eſſe ita literatus, ut munus beneficio ſibi collato annexum ritè ſubire valeat; de qua qualitate, & aliis in beneficiandis, ac ordinandis requiſitis vide plura, quæ dixi *tom. 1. lib. 1. tit.* 14. *de ætate, & qualitate præficiendorum,* Tandem in collatione beneficii Eccleſiaſtici obſervari debent qualitates illæ, & conditiones honeſtæ, quæ à principio fundationis talis beneficii, vel inconcuſſo rationabili ſtatuto, vel Apoſtolicis ſanctionibus non contrario; aut ſi contrarium ſit, à Papa confirmato, in beneficiandis requiruntur.

CAPUT VII.

Quid ſentiendum de Præbendis, & Dignitatibus in Ord. S. Franciſci.

1. Dico primò: de facto in Ordine S. Franciſci de Obſerv. & Reform. non extant Præbendæ, ſeu beneficia Eccleſiaſtica propriè dicta; ita ut nec Generalatus totius Ordinis habeat naturam beneficii Eccleſiaſtici. Ita Sanctor. S. Severin &c. Ratio eſt; quia Præbenda, ſeu beneficium Eccleſiaſticum propriè dictum importat quoddam Jus perpetuum percipiendi redditus, ſeu fructus ex bonis Eccleſiaſticis, *cap. cùm ſecundùm* 14. *hoc tit.* Et *can. perpetua, diſt.* 55. Nullum autem officium in Ordine S. Franciſci de Obſerv. & Reform. habet annexum hujuſmodi Jus perpetuum, cùm ſint aut an-

nualia, aut triennalia, aut ſexennalia, uti Generalatus. Præterea in *cap. exivit. de V.S. in 6.* aufertur Fratribus Minoribus omne Jus, reſervato ſolo uſu ſimplici facti rerum temporalium: beneficium autem Eccleſiaſticum involvit aliquod Jus percipiendi redditus & fructus: Ergo &c.

2. Dico ſecundò: extant tamen in Ordine S. Franciſci de Obſerv. & Reform. dignitates Eccleſiaſticæ. Ita Sanctor. Rodriqu. S. Sever. &c. Ratio eſt; quia Dignitas eſt præeminentia quædam, habens adjunctam Jurisdictionem, & curam animarum ac adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum; uti notat Vallenſ. Abbas, &c. Plura autem officia in Ordine S. Franciſci de Obſerv. & Reform. præ ſe ferunt ejusmodi eminentiam; cujusmodi ſunt Generalatus, Commiſſariatus Generalis, Provincialatus, Viſitatoriatus Generalis, Cuſtodiatus regiminis, Guardianatus, & Præſidentiatus; quì gradus omnes vel totius, vel partis Religionis curam habent; & eos gerentes ſunt veluti Patriarchæ, Archi-Epiſcopi, Epiſcopi & Præpoſiti, Archidiaconi, Decani, vel Abbates; uti rectè notat Sanctor. Rodriq. &c.

3. Dico tertiò: Diffinitoriatus, Diſcretatus, Vicariatus conventualis, Lectoratus Theologiæ, & Magiſterium Novitiorum non recenſetur in Ordine Minoritico inter Dignitates; etſi aliqua privilegia præcedentiæ annexa habeant. Ita Rodriqu. Sanctor &c. Ratio eſt; quia memorata officia Ordinis Minoritici nec important præeminentiam cum Juriſdictione, & cura animarum ſubditarum, nec habent rerum Eccleſiaſticarum adminiſtrationem; quæ duæ conditiones conſtituunt completam dignitatem, uti ex Rodric. nota Sanctor.

TITULUS VI.

De Clerico ægrotante; vel debilitato.

CAPUT I.

Clericus ægrotans percipit fructus beneficii; ſed eget Coadjutore.

1. Nota primò: quoniam *priori tit.* actum eſt de Præbendis, & dignitatibus Eccleſiaſticis, quæ reſidentiam poſtulant: conſequenter *hoc tit.* inquiritur, quid dicendum ſit de Clerico ægrotante, & debilitato, qui reſidere nequit in Præbenda & dignitate; num ejusmodi nihilominus tolerandus ſit in beneficiis præfatis; & an percipere valeat fructus ejusdem.

2. Dico primò: Clericus verè ægrotans, ac debilitatus ſeniô, non eſt exuendus beneficiô Eccleſiaſticô; quin potiùs omnes ejus fructus; imò & diſtributiones quotidianæ eidem ſunt dandæ perinde, ac ſi eſſet ſanus. Ita Navarr. Vallenſ. Zoeſ. &c. Et habetur *cap. 1. & 2. hoc tit.* Et *cap. unic. de Clericis non reſident.* Eſtque Ratio; quia afflicto non eſt addenda afflictio, *can cùm percuſſio 2. cauſ. 7. q. 1.* & miſeriis ægrotantis potiùs eſt miſerendum, *cap. ex parte 5. hoc tit.* Procedit autem concluſio tunc tantùm, ſi Clericus ægrotus, dum ſanus eſſet, ſolitus erat reſidere, & ſervitia Eccleſiæ præſtare; ut notat Vallenſ. & ſi infirmitas ſit gravis; ac talis, quæ ſit immediata cauſa abſentiæ; ut habet Pirh. &c. DD.

3. Dico ſecundò: ſi Clericus ægrotans, ſive ſit Rector Parochialis, ſive Epiſcopus, per ægritudinem efficiatur inutilis Eccleſiæ; non propterea eſt cogendus ad ſe abdicandum munere Eccleſiaſtico; ſed Coadjutor ei adjungendus eſt, qui ſuppleat vices ejus. Ita Zoeſ. Vallenſ. Pirh. &c. Et habetur *can. 1. cauſ. 7. q. 1.* Et *cap. 3. & 4. & 5. & 6. hoc tit.* Debet autem ejusmodi Coadjutori aſſignari congrua portio ex redditibus Eccleſiæ pro ſuſtentatione ipſius, *cit. cap. 3.*

4. Nota autem ſecundò: Epiſcopo, Archi-Epiſcopo, Primatibus, & Patriarchis ſolus Papa poteſt dare Coadjutorem; uti habetur *cap. paſtoralis, unic. hoc tit. in 6.* Eſtque Ratio; quia aſſignatio Coadjutoris cenſetur eſſe inter majores cauſas, quæ in ſignum ſpecialis prærogativæ ſunt Sedi Apoſtolicæ reſervatæ; cùm & mutationes Epiſcoporum ſint de majoribus cauſis, *can. mutationes, 34. cauſ. 7. q. 1.*

CAP. II.

De Coadjutore ægrotantis Clerici.

1. Nota primò: Coadjutor, dandus Epiſcopo pro ſola adminiſtratione temporaliũ, debet eſſe vir prudens, & in ea re verſatus: pro adminiſtratione autem in ſpiritualibus, debet habere ſcientiam ſufficientem, & pollere morum probitate; ut no-

ut notat Abbas. Debet inſuper explevifſe annum trigeſimũ; hæc enim eſt ætas perfecta, requiſita in omni Tutore, Curatore,& Procuratore, *L. ſi reliquero* 8. junctâ Gloſſ. verb. *ſi perfectæ ætatis ff. de legit. tutor.* poteſt eſſe Clericus ſæcularis; vel Religioſus cum Superioris tamen conſenſu. Hujus Coadjutoris officium eſt, gerere curam Epiſcopi & Eccleſiæ, ſeu populi; uti colligitur ex *cap. ex parte* 5. *hoc tit.* Poteſtas verò ipſius ſeſe extendit ad omnia exercenda, quæ competunt Epiſcopo ſano, vel alii Prælato delegato; expreſſo tamen nomine dignitatis; non verò expreſſo nomine proprio perſonæ ſuæ, *cap. quoniam* 14. *de offic. deleg.*

2. Nota ſecundò: Coadjutor Epiſcopi non poteſt alienare res Eccleſiæ immobiles; imò nec mobiles pretioſas, *cap. unic. hoc tit. in* 6. Nec poteſt conferre beneficia Epiſcopalia liberæ collationis, ſi Epiſcopus ægrotans adhuc habeat ſenſus integros. Tenetur reddere plenam rationẽ ſuæ adminiſtrationis, tum Epiſcopo (ſi ſanæ mentis ſit) tum Capitulo, vel Prælato Succeſſori, uti dicitur *cap. unic hoc tit. in* 6. Parochi Coadjutor debet habere ad minus 25. años ætatis; & is poteſt eſſe vel Clericus ſæcularis; vel Religioſus de ſuperioris ſui Regularis conſenſu; Aſſignatus ab Epiſcopo, vel alio Superiore majore legitimo. Coadjutorium Officium finitur non morte dantis; ſed naturali, vel civili (id eſt depoſitione, aut renunciatione) Rectoris Parochialis, vel Epiſcopi, cui datus fuit; uti conſtat ex *cap. grandi* 2. *de ſuppl. neglig. Prælat. in* 6.

3. Nota tertiò: Coadjutor Epiſcopi cũ ſucceſſione futura non facilè eſt dandus; quia præbet occaſionem captandæ ac procurandæ, vel ſaltèm optandæ mortis Epiſcopi, cui ſic datur, *cap.* 1. *de conceſſ. præb.* Attamen quando neceſſitas vel utilitas Eccleſiæ poſtulat, Summus Pontifex ſimilem Coadjutorem ſucceſſione futura dare ſolet; uti conſtat ex praxi; & ex *can. petiviſti cauſ.* 7. *q.* 1. Ejuſmodi autem Coadjutor ſecutâ morte Epiſcopi, illicò obtinet plenum jus in re; ita ut non ſit opus novâ collatione; uti notant Garc. Fagnan. &c.

CAP. III.

De Prælatis Minoribus ægrotantibus, vel debilitatis vel mortuis.

1. DIco primò: Prælati in Ordine Minoritico de Obſerv. & Reform. electi, in quibus non eſt ſpes roboris & firmæ valetudinis, intra quinque menſes poſt electionem recuperandæ ad communem vitam ſequendam, arceantur ab Officio. Ita DD. Ordinis. Et habetur in Conſtit. Gener. Ord. *cap.* 8. §. 37. *n.* 4. Eſtq; Ratio; quia horum officia non ſunt beneficia Eccleſiaſtica rigoroſè; ac proinde Prælati eiſdem ſinè injuria exui poſſunt: & aliunde neceſſitas gubernii Franciſcani poſtulat, ut exuantur.

2. Dico ſecundò: ſi Miniſter Provincialis Provinciam ad negotia aliqua ejuſdem egreſſus moriatur extra, Comiſſarius Provinciæ legitimè ante egreſſum conſtitutus ſuccedet ſub titulo & appellatione Vicarii Provincialis in officio, quouſque Capitulum Provinciale celebretur. Ita Conſtitutiones Generales Ordinis *cap.* 8. §. 47. *n.* 9. Si autem abſente Miniſtro Commiſſarius relictus in Provincia moriatur, Provinciæ regimen ad digniorem ipſius Patrem cum eadem authoritate, & titulo Commiſſarii Provincialis uſq; ad Miniſtro Provincialis regreſſum defertur; *ibid. num.* 10. Si verò ſub regimine Comiſſariatûs iſtius dignioris, mors Miniſtri Provincialis abſentis contingat; tunc Pater dignior, qui Commiſſarius nominabatur, cum titulo & authoritate Vicarii Provincialis uſque ad Capitulum gubernet; *ibidem n.* 11.

3. Dico tertiò: ſi obierit Miniſter Provincialis in Provincia, Superior illius Cõventûs, in quo deceſſit, unà cum Secretario dicti Miniſtri colligent ſcripturas omnes, & ſigilla Provinciæ, eademq; ferent ad primarium Patrem illius Provinciæ; qui ſinè mora convocabit Diffinitorium, & eliget Vicarium Provincialem; (in qua electione habebit votum activum & paſſivum) conſultò tamen priùs P. Generali, ſi intra triduum adiri poſſit; aliàs non. Ita habent Statuta Generalia Ref. *cap.* 8. *n.* 38. Idem præſtabit dictus Pater Senior, ſi Miniſter extra Provinciam moriatur, non relictô ullô Commiſſariô Provinciali.

4. Dico quartò: ſi mors Miniſtri Generalis contingat extra familiam ſuam; tunc Commiſſarius, vel Vice-Commiſſarius Generalis illius familiæ, in qua vacatio contingit, ſigilla, ſcripturas, & regiſtra mittat per unum vel duos Secretarios defuncti ad digniorem Patrem alterius familiæ; cui competit convocare, & præſidere. Ita Conſtitutiones Generales Ordin. *cap.* 8. §. 17. *num.* 1. Hic autem Pater dignior cognitâ morte Generalis, & obtentis ſigillis, ſcripturis, ac regiſtris convocet Electores, & inſti-

D 3 tuatur

tuatur electio Vicarii Generalis illius familiæ, *ibidem num.* 13. ubi etiam plura alia ordinantur circa hunc caſum mortis Miniſtri Generalis.

TITULUS VII.
De Inſtitutionibus.

CAP. I.
Quid ſit Inſtitutio Canonica.

1. NOta primò: in Præbendis, & beneficiis Eccleſiaſticis (de quibus *prioribus titulis* tractatum eſt) variis modis poſſunt inſtitui Clerici: & *primò* inſtitutione injuſtâ & juſta. *Injuſtâ* quis inſtituitur, quando non inſtituitur canonicè; ſed per Simoniam; vel preces hæreticorũ; vel per injuriam. *Juſtâ*, quando quis canonicè inſtituitur; id eſt ſecundùm canones. *Secundò* juſtæ & canonicæ Inſtitutionis varii ſunt modi: ſic poteſt Clericus inſtitui electione, confirmatione electionis, poſtulatione, nominatione, collatione libera, proviſione Apoſtolica, permutatione, inveſtiturâ, &c. & demum, inſtitutione ſpecifica, ſeu ſpeciali, quæ dicitur *collatio non libera.* De pleriſq; autem hiſce modis alibi agitur; in *hoc tit.* potiſſimè de modo collationis non liberæ ſeu inſtitutionis ſpecialis tractabitur, Pro cujus intellectu,

2. Nota ſecundò: Inſtitutionem ſumi variè: *Primò* generaliter, & in lato ſenſu; quatenus comprehendit quamlibet proviſionem, & modos varios, quibus acquiritur beneficium; quos *priori notabili* retuli. *Secundò* ſumitur pro collatione libera beneficii Eccleſiaſtici; de qua *tit.* 5. *cap.* 5. *Tertiò* capitur promiſſione, ſeu deductione in poſſeſſionem corporalem beneficii; & dicitur *inveſtitura. Quartò* (& maximè ad propoſitum *præſentis tituli*) pro collatione beneficii non libera; quæ fit ad præſentationem Patroni; & vocatur *Inſtitutio ſpecialis, ac canonica.* De qua

3. Dico primò: bene deſcribitur Inſtitutio, de qua hìc, quòd *ſit conceſſio canonica, non libera beneficii ad præſentationem Patroni facta ab eo, qui legitimam habet poteſtatem.* Ita communiter DD. hìc. Ly *conceſſio* eſt genus; reliqua habent rationem differentiæ. Dicitur *canonica*, id eſt, ſecundùm Canones ritu canonico facta: Dicitur *non libera*, ad diſtinctionem inſtitutionis, ſeu collationis liberæ. Dicitur *ad præſentationem Patroni*, ad diſtinctionem electionis, poſtulationis, & aliorum modorum generalium inſtituendi beneficiatos. Additur *facta ab eo, qui legimam poteſtatem habet*; ut inſinuetur inſtitutionis cauſa efficiens, quæ eſt Ordinarius loci; vel alius Superior.

CAP. II.
Qui poſſit inſtituere Clericos in beneficiis.

1. DIco primò: regulariter, & de Jure communi pertinet Inſtitutio Canonica Clericorum à patronis præſentatorum, ad Epiſcopum loci, in cujus diœceſi beneficium ſitum eſt. Ita Abbas, Azor. Engel, Zoeſ. &c, Et habetur *cap. cùm ex injuncto* 12. *de hæret.* Et *cap. ex frequentibus* 3. *hoc. hoc tit.*

2. Dico ſecundò: ſimiliter Vicarius Generalis in Spiritualibus; & Capitulum Sede vacante inſtituere poſſunt Clericos idoneos, à Patronis præſentatos. Ita Azor. Abbas, Pirh. Primum colligitur ex *cap. ex frequentibus* 3. *hoc tit.* Ratio ſecundi eſt; quia Capitulum ſuccedit in omni Juriſdictione & adminiſtratione Epiſcopali neceſſaria; ſeu in illis, quæ ratione Epiſcopalis Officii neceſſariò ſunt expedienda; inter quæ eſt Inſtitutio beneficiorum, quæ non ſunt liberæ collationis, *cap. his quæ*, 11. Et *cap. cùm olim* 14. *de major. & obed.* Adeoque poteſt Clericos à Patronis præſentatos inſtituere. Capitulum tamen nequit inſtituere Clericos in beneficiis, quæ ſunt liberæ collationis, ſeu collationis Epiſcopi ſolius.

3. Dico tertiò: ſed & Prælati quidam Epiſcopo inferiores poſſunt Clericos præſentatos à Patronis inſtituere, vigore alicujus privilegii, præſcriptionis, vel dotationis conditionatæ capellæ, vel Eccleſiæ, vel cum conſenſu Epiſcopi ita factæ, ut Prælatus talis inferior in ea inſtitutionem præſtare valeat. Ita Azor. Barboſ. Abbas &c. Et conſtat ex *cap. ex eo* 15. *de offic. deleg.* ubi dicitur, inſtitutionem pertinere vel ad Epiſcopum, vel Archidiaconum; vel Archipresbyterum, Et ex *cap. cùm olim* 18. Et *cap. auditis* 15. *de præſcript.*

4. Dico quartò: nullus Laicus poteſt

proprie

propriè inſtituere Clericum in aliquo beneficio. Eſt communis DD. Ratio eſt; quia hujusmodi poteſtas eſt ſpiritualis, cujus Laicus eſt incapax, *cap. 2. de judic.*

CAPUT III.

Varia circa Inſtitutionem reſolvuntur.

1. NOta primò: ut idonei omnino Clerici inſtituantur, ſancivit Conciliũ Tridentinum *Seſſ. 7. cap. 13. de Reform.* ut ſinguli inſtituendi ad quævis beneficia Eccleſiaſtica, tametſi fuiſſent ab eminentibus perſonis Eccleſiaſticis, etiam Sedis Apoſtolicæ delegatis præſentati, vel nominati; prius à locorum Ordinariis examinentur, & idonei reperiantur; Exceptis tamen præſentatis, ac nominatis ab Univerſitatibus, ſeu Collegiis generalium ſtudiorum.

2, Nota ſecundò: Inſtituendus debet eſſe Clericus: nam nullus Laicus poteſt inſtitui in beneficio Eccleſiaſtico, *cap. in Eccleſia, 2. hoc tit.* Regulariter etiam inſtituendi in Eccleſiis & beneficiis, non debent eſſe neceſſariò unius nationis; ſed viri literati, & aliàs idonei, undecunque originem ducant, *cap. cùm decorem 5. hoc tit.* Rationem dat Papa Innocent. III. *in cit. cap. quia in omni gente, qui facit juſtitiam, acceptus eſt DEO; neque Sanctuarium DEI convenit jure hæreditario poſſidere.* Si tamē beneficium aliquod ex primæva ſua fundatione deſideret Miniſtros aſſumendos, qui ex certa duntaxat natione, Civitate, vel familia ſint orti; tunc ejusmodi beneficium conferendum erit Clericis de tali natione, civitate, vel familia. Non eſt etiam improbanda conſuetudo plurium Eccleſiarum, vigore cujus indigenæ, æquè idonei tamen, inſtituuntur in beneficiis earum; exteris excluſis, *arg. can. nullus diſt. 61.* Nam indigenæ faciliùs inducuntur ad perpetuò reſidendum in patria, quàm extranei, ut notat Abbas, Zoeſ. &c.

3. Nota tertiò: tot ordinariè in collegio Clericorum inſtituendi ſunt Canonici, & Eccleſiæ Miniſtri, ac in Monaſteriis Monachi & Moniales; quot ex redditibus talis Eccleſiæ vel monaſterii commodè & abſque penuria ali poſſunt; nec plures recipiendi ſunt; *cap. auctoritate 4. hoc tit.* Et *cap. non amplius 1. hoc tit.* Et Trident. *Seſſ. 25. cap. 3. de reg.* Habens jus inſtituendi nequit ſeipſum inſtituere, *cap. cùm ad noſtram 7. & ult. hoc tit.*

4. Nota quartò: ritus inveſtituræ, quæ ſequitur inſtitutionem, varii ſunt pro diverſitate locorum: nam in quibuſdam locis inveſtiendus coram Epiſcopo, vel Vicario Generali, vel Conſiſtorio ejus facit profeſſionem Fidei (quam injunxit omnibus beneficiatis Trident. *Seſſ. 24. cap. 12. de Reform.*) idem homagium ſeu juramentum obedientiæ & fidelitatis Epiſcopo præſtandæ: deinde imponitur ipſi piretum, adjunctis verbis inveſtiturā ſignificantibus; ut notat Engel. Alibi verò, in Parochialibus ſaltèm beneficiis, tota inveſtitura verbalis & realis ſimul in loco Parochiæ peragitur; & in die feſto, dum Parochiani conveniunt ad Divina, proponitur ipſis novus Parochus; ut habet idem Engel. Alicui etiam fit per ingreſſum templi, & aſperſionem aquæ benedictæ, oſculum altaris majoris & ſonum campanarum; ut notat Rebuff. Abbas. Alicubi inveſtiendus ſolet inveſtiri per introductionem in templum, & collationem in Sede: etſi inveſtiendus Canonicus ſit per aſſignationem loci in choro & capitulo. Inveſtitura de Jure communi ſpectat ad Archidiaconum; uti oſtendi in *tit. 23. de Archid. tom. 1. lib. 1.*

5. Dico primò: Inſtitutio Canonica omnibus prorſus præſentatis eſt neceſſaria, ut beneficii fructus ritè percipere valeant. Ita Garc. Engel. & cōmunis DD. Et conſtat ex *cap. ex frequentibus hoc tit.* Et ex *reg. 1. de Reg. Jur. in 6.* dicente, *beneficium Eccleſiaſticum non poteſt licitè ſinè inſtitutione canonica obtineri.* Eſtque Ratio; quia præſentatus quà talis tantùm habet jus ad beneficium; non autem in beneficio; quare ſi propria authoritate & ſine inſtitutione beneficium occupet, hoc ipſo jus ex præſentatione quæſitum amittit, *cap. avaritiæ, de elect. in 6.*

TITULUS VIII.

DE

Conceſſione Præbendæ; & Eccleſiæ non vacantis.

CAP. I.

Quot modis vacent Præbendæ ſeu beneficia.

1. NOta primò: ſolet nonnunquam contingere, ut beneficia Eccleſiaſtica, de quorum collatione, & inſtitutione

Digitized by Google

tutione *prioribus titulis* actum fuit, aut promittantur ante realem eorum vacantiam; aut dum realiter vacant, non conferantur, quorum utrumque vitioſum cenſetur: quare *hoc tit.* diſſerendum venit de promiſſionibus & conceſſionibus beneficiorum non vacantium; nec non de negligentia circa conceſſiones vacantium. Cenſetur autem tunc realiter vacare beneficium aliquod, quando deſtitutum eſt omni poſſeſſore; quod pluribus modis contingere poteſt. Unde

2. Nota ſecundò: DD. communiter aſſignant quatuor generales modos, quibus beneficia cenſentur vacare; videlicet vel de facto tantùm; vel de Jure tantùm; vel de facto & ſimul de Jure; vel per ſententiam Judicis; ut videre eſt apud Rebuff. Garc. Vallenſ. Engel &c. Tunc dicitur beneficium vacare *de facto tantùm*, quando nullus Clericus adeſt, quia actualiter poſſideat beneficium; adeſt tamen aliquis, qui titulum & jus ad illud habet; hoc modo vacat Parochia v. g. quando Curatus vi injuſta, vel metu dejectus eſt ab ea *cap.* 2. & 3. *de his, quæ vi metùsque causâ fiunt. De Jure tantùm* dicitur beneficium vacare, quando ab ipſo Jure inducitur vacantia ejus, ita ut quamvis Clericus illud poſſideat; ex Juris tamen diſpoſitione poſſidet injuſtè, & privatus eſt Jure, ac titulô ejus abſque ulla alia monitione, citatione, & ſententiâ per hominem ferendâ: hoc modo vacat Parochia v. g. ſi Curatus ſuſcipiat beneficium aliud incompatibile cum tali Parochia. *De facto ſimul & de Jure* dicitur vacare beneficium, quando Clericus illô privatur ipsô Jure, & nec poſſeſſionem ejus detinet; ſeu quando nec jus, ſive titulus, nec poſſeſſio beneficii apud Clericum aliquem eſt: talis vacantia habetur, quando beneficiatus moritur, vel renunciat beneficio, aut reſignat verum titulum, & nullus alius illud obtinet. *Per ſententiam Judicis* dicitur vacare beneficium, quando ab ipſo Judice ob aliquod delictum inducitur vacantia, vel privatio beneficii.

3. Nota tertiò: ad præfatos quatuor modos generales reducuntur plures modi ſpeciales, quibus in Jure dicitur vacare beneficium; ſic ad ſecundum modum vacantiæ *de Jure*, ſeu ex diſpoſitione Juris reducitur vacantia illa, quâ beneficium Clerici, emittentis expreſſam profeſſionem in ſtatu Religioſo approbato, vacat *cap. beneficium* 4. *de reg. in* 6. Item quâ vacat Prælatura, ſi Prælatus ſinè forma à Jure præſcripta alienet bona Eccleſiæ, *Extravag. unic. inter communes*; *de rebus Eccleſiæ non alien.* Item quâ vacat Parochia, ſi Curatus infra annum non ſuſcipiat Sacerdotium, *cap. licet* 14. *de elect. in* 6. Et plures aliæ vacantiæ, quas vide apud Rebuff. Azor. Pirhing. Sic etiam ad tertium modum *de facto ſimul & de Jure* revocatur vacantia, quæ fit per mortem naturalem beneficiati, *cap. ſuſceptum* 6. *de reſcript. in* 6. Item quæ fit per renunciationem, & abitum à beneficio. Sic etiam ad quartum modum *per ſententiam Judicis* reducitur vacantia, quæ conſurgit ex diſpoſitione, ſeu privatione ob aliquod crimen facta; puta ſi Clericus homicidium ſimplex committat, *cap. Clericis*, 5. *ne Clerici vel Monachi*, vel Sacrilegium, *can. ſi quis* 22. *diſt.* 50. Vel adulterium, aut publicum concubinatum, hæreſim, ſimoniam, vel læſæ Majeſtatis. De ſpecialibus aliis compluribus modis, inducendi vacantiam, ſed ad ſuperiores quatuor reducibilibus, vide Staphilæum, Vallenſ. Rebuff. Garc. Azor. &c.

CAP. II.

Prohibita eſt conceſſio, & compromiſſio Præbendæ non vacantis,

1 Dico primò: vetita eſt conceſſio Præbendæ, ſeu beneficii necdum vacantis; & inſtitutio, ſeu collatio ejus vivente adhuc primo Præbendariô, ac per Canones non dejectô à beneficio, eſt ipſo Jure nulla. Ita Gloſſa, Vallenſ. Abbas &c. Et conſtat ex *cap.* 1. & 2. *hoc tit.* Et *can. non furan. cauſ.* 7. *q.* 1. Unde is, qui ſcienter paſſus eſt, ſe inſtitui in beneficio viventis adhuc Sacerdotis, ab Eccleſiaſtica communione eſt removendus, & deponendus; id eſt Sacris Ordinibus ſpoliandus, *cit. cap.* 1. Ratio etiam eſt; quia hujusmodi conceſſio, & acceptatio Præbendæ non vacantis cenſetur continere votum captandæ mortis alterius; quod eſt contra bonos mores *L. ult. C. de pactis.*

2. Dico

2. Dico ſecundò: ſimiliter vetita eſt ipſa promiſſio tantùm Præbendæ nec dum vacantis. Ita Gloſſa, Pirh. Panormit. &c. Et conſtat ex *cap. 2. hoc tit.* Et *cap. ex tenore 13. eod. tit.* Eſtque Ratio; quia & talis promiſſio involvit ex parte illius, cui promiſſio facta eſt, periculum deſiderandi mortem beneficiati adhuc viventis, in cujus locum ſperat ſe ſucceſſurum. Unde etiam Jure civili hujusmodi pactum de futura ſucceſſione damnatur, tanquam adverſans bonis moribus *L. donavi 29. §. donationem ff. donat.* Et *L. ult. C. de pactis*; ubi dicitur quòd omnes hujusmodi pactiones odioſæ eſſe videantur, & plenæ triſtisſimis, & periculoſis exitibus.

3. Dico tertiò: tametſi ſecundùm antiquos Canones Decreti valeret promiſſio de præbenda in genere conferenda, cùm poterit; attamen ſecundùm Canones poſteriores Decretalium eſt invalida, & prohibita. Ita Gloſſa, & communis DD. Primum conſtat ex *cap. accedens 14. hoc tit.* Et *cap. cùm ſuper 8. hoc tit.* Secundum habetur in *cap. deteſtanda 2. hoc tit. in 6.* Eſtque Ratio; quia etiam per ejusmodi promiſſionem genericam ingeritur votum alienæ mortis; ut dicit *cit. cap. 2.*

4. Dico quartò: etiam Patronis prohibetur promiſſio de danda alicui præſentatione ad beneficium vacaturum. Ita Abbas, Pirh. &c. Et habetur in *cap. cùm dilecta 16. & ult. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia & talem promisſionem præſentationis comitatur periculum deſiderandæ, vel machinandæ mortis alicujus beneficiati, ut præſentandus eâ ſecutâ beneficium aſſequi valeat.

5. Dico quintò: ſed & omnes gratiæ expectativæ, ſeu mandata Apoſtolica ad primum beneficium vacaturum, olim frequentia, hodie ſunt ſublata. Ita Gonzal. Vallenſ. Pirh. &c. Et ſtatuitur in Tridentino *Seſſ. 24. cap. 19. de Reform.* quod verum eſt, etſi conſenſus Ordinarij acceſſiſſet ad ea impetranda; ſicut patet ex declaratione DD. Cardinalium *cit. ſeſſ.* Per prædictam tamen ſuppreſſionem Conciliarem Expectativarum non ſunt Summo Pontifici ligatæ manus, ad elargienda etiam hodie mandata, de providendis aliquibus Clericis ad beneficium vacaturum: cum is pleniſſimam habeat diſpoſitionem circa beneficia Eccleſiaſtica, *cap. licet 2. de præb. & dig. in 6.* Quid porro operentur, & qualiter intelligendæ, ac exequendæ ſint Expectativæ Papales; conſule Abbat. Gloſſ. Pirh. ſcribentes ſuper *hunc tit. de conceſſ. Præb.* & indicant ſatis varia capitula *ejusdem tit.*

CAP. III.

An, & quando vacantes Præbendæ concedi debeant.

1. Dico primò: Præbendæ, ſeu beneficia realiter vacantia ab eo, ad quem ſpectat proviſio, concedi debent alteri idoneo Clerico, intra ſex menſes. Ita Abbas, Garc. Vallenſ. & communis DD. Et ordinatur in *cap. nulla 2. hoc tit.* Eſtque ratio; quia diutina vacatio Præbendæ, & Officii eidem annexi eſt damnoſa Eccleſiæ, & periculoſa animabus, *cap. quàm ſit 6. de elect. in 6.*

2. Dico ſecundò: ſi infra præfatos ſex menſes non conferatur Præbenda, ſeu beneficium vacans; tunc collatio ejus ab Epiſcopo, ſi ad eum alias ſpectet conferre Præbendam, devolvitur ad Capitulũ; & è contra à Capitulo ad Epiſcopum: ſi autem uterq; tam Epiſcopus, quàm Capitulũ negligeret intra memoratum ſemeſtre concedere Præbendam vacantem, devolvitur ad Metropolitanum; & ab hoc ad Patriarcham, ſi quis adſit; vel in ejus abſentia ad Papam. Ita communis DD. Et habetur in *cit. cap. nulla §. ſi autem:* præfatum autem ſemeſtre non eſt computandum à die vacantiæ realis; ſed à die notitiæ habitæ de ejusmodi vacantia; nec currit legitimè impedito *cap. quia diverſitatem 5. hoc tit.*

3. Dico tertiò: Præbendæ, & beneficia vacantia *de facto tantùm* non poſſunt licitè concedi, ſeu conferri aliis. Ita Abbas, Pirh. Zoëſ. &c. Ratio eſt; quia ejusmodi Præbendæ non habentur pro verè vacantibus. Et quia ſtante tali vacantia datur privatis regreſſus

regreſſus ad præbendam; ut ſi quis vi injuſta dejectus ſit à beneficio, *cap. 2. 3. & 4. de his, quæ vi metusque cauſâ fiunt.*

4. Dico quartò: Præbendæ & beneficia, quævacant *de facto ſimul & de Jure* licitè aliis concedi poſſunt. Ita Abbas, Pirh. Et colligitur ex *cap. 2. hoc tit.* à contrario ſenſu; nam hoc ipſo, quod ibi dicatur, Eccleſiaſtica beneficia non poſſe conferri, niſi vacent; ſequitur, quod poſtquam vacant, poſſint conferri. Ratio etiam eſt; quia nullus eſt in poſſeſſione talium præbendarum, ſeu beneficiorum.

5. Dico quintò: beneficia quæ *de Jùre tantùm* vacant; ſed non *de facto*, eò quòd alius ſit in poſſeſſione colorata; poſſunt quidem conferri; requiritur tamen ut in reſcripto Papali proviſionis fiat mentio de poſſeſſione colorata. Ita Abbas Pirh. &c. Et conſtat ex *cap. cum noſtris 6. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia aliàs collatio talium beneficiorum cenſetur eſſe ſubreptitia, eò quod non ſit expreſſa in poſſeſſione colorata alterius; quam ſi ſciviſſet Papa reſcribens, non ita facilè, vel non tali modo conceſſiſſet beneficium; juxta *cap. literis 20. de reſcript.*

TITULUS IX.

Ne Sede vacante aliquid innovetur.

CAP. I.

Quæ non poſſit facere Capitulum Sede vacante.

1. NOta primò: inter cæteras reſolutiones in *prioribus titulis* datas dictum quoq; fuit ad Epiſcopum Jure communi pertinere collationes, & inſtitutiones præbendarum atque dignitatum: ſed quoniam dubium ſuboriri poteſt, num etiam Sede vacante Capitulum ſuccedat Epiſcopo in ejusmodi Jure, ac poteſtate; propterea *hic titulus* ſubnectitur. Intelligitur autem nomine *Sedis* hic Sedes Epiſcopalis; vel alia Prælatura, cui facultas conferendi beneficia competit; ut notat Gloſſa, & Barboſa; quæ vacans cenſetur, quando vel moritur Epiſcopus, aut alter Prælatus, habens jus conferendi beneficia; vel ſuſpenditur ab officio; vel excommunicatur; vel renunciat; vel transfertur, vel deponitur; vel alio modo perdit titulum; ut notat eadem Gloſſa, Barboſa, & Hoſtienſ.

2. Dico primò; Sede vacante nihil eſt innovandum à Capitulo in præjudicium Sedis, vel Succeſſoris; niſi id Jure ſit conceſſum. Ita Abbas, Vallenſ. Zoëſ. &c. Et habetur *cap. 1. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia Sede vacante nemo eſt, qui Epiſcopale Jus tueatur; ut dicitur *cit. cap.* Ex his

3. Infertur primò: non poſſe Sede vacante aliquid Innovari per judiciũ; unde lis contra Eccleſiam inchoata non rectè Sede vacante definitur per ſententiam; cum ea legitimo careat Defenſore: & ſententia lata eſt nulla *cap. 1. hoc tit.* utpote lata quaſi contra pupillum & minorem indefenſum, & tutorem vel curatorẽ non habentem.

4. Infertur ſecundò: neque Sede vacante per Capitulum poſſe aliquid innovari circa bona Eccleſiæ: nam ea nec alienare, nec donare poteſt, *can ſi qua 42. cauſ. 12. q. 2.* Et quia Capitulum res vacantis Eccleſiæ non aufferre, vel diſtrahere poteſt; ſed futuro Epiſcopo conſervare tenetur, *can. hæc hujus 38. q cit.* Qvod intelligendum eſt de rebus, quæ ſervando ſervari poſſunt: ea enim quæ ſervando ſervari non poſſunt Capitulum, vel Oeconomus ab eo conſtitutus alienare poteſt; ſicut tutor poteſt ejusmodi res pupilli alienare, *L. lex quæ 22. Cod. de adminiſt. tut.*

5. Infertur tertiò: neque Capitulum Sede vacante poſſe aliquid innovare circa beneficia conferenda, quorum libera collatio pertinet ad Epiſcopum; uti habetur *cap. illa 2. hoc. tit.* Eſtque Ratio; quia collatio ejusmodi beneficiorũ computatur inter fructus, *c. fin. de Offic. Vic. in 6.* Quos Capitulum dilapidare non poteſt; ſed futuro Epiſcopo

ſcopo conſervare debet, *cap. cum vos 4. de Officio Ordinarii.* Poteſt tamen Capitulum ſede vacante conferre ea beneficia, quæ pertinent ſimul ad Epiſcopi, & Capituli collationem; quia tunc totum Jus Capitulo accreſcit, *c. unic. hoc tit. in 6.*

6. Infertur quartò: quod ſimiliter Capitulum Sede vacante non poſſit innovare aliquid circa diſſolvendas Eccleſias priùs unitas; ut habetur *c. novit. 1. hoc tit.* Eſtq; Ratio; quia per ejusmodi diſſolutionem & præjudicatur Eccleſiæ ob Paupertatem unitæ; quia reincidit in Paupertatem; & Jus Epiſcopi, vel Papæ læditur, ad quos aliàs ſpectat Eccleſiarum diſſolutio.

CAP. II.

Qvæ posſit facere Capitulum Sede vacante.

1. NOta primò non cenſetur autem Capitulum Sede vacante aliquid Jure prohibiti innovare, quando Jurisdictionem Epiſcopi, vel defuncti, vel à Paganis vel Schiſmaticis capti, vel depoſiti exercet, & adminiſtrat ſpiritualia, ac temporalia Epiſcopatus: nam cum ſæpe mora intercedat inter mortem & proviſionem novi Epiſcopi; ne mora hujusmodi ſit vacanti Eccleſiæ damnoſa, Summi Pontifices, & Concilia per ſpeciales ſalutares Canones conſtituêre, ut Capitulum Sede ſic vacante in jurisdictionem & adminiſtrationem tam ſpiritualium, quàm temporalium rerum (exceptis quibusdam, *notab. 3.* notatis) ſuccedat *cap. 3. de ſuppl. negl. Præl. in 6.* Et *cap. cùm olim, de major. & obed.* Quare Capitulum Sede vacante vice Epiſcopi licitè & validè inquirit in crimina, viſitat, judicat, condemnat, abſolvit, & excommunicat, perinde acſi Epiſcopus viveret, *cap. bis qvæ; de major. & obed.* Similiter Prælatos electos Eccleſiarum in diœceſi Epiſcopali non exemtos confirmat, vel infirmat *cap. cum olim* junctâ Gloſſâ verb. *capitulo; de major. & obed.* Item poteſt recipere permutationes, ſeu reſignationes beneficiorum ex cauſa permutationis; ut docet Abbas, Vallenſ. Piaſec. Item poteſt facere inſtitutiones præſentatorum à Patronis in beneficiis non liberæ collationis, *cap. 1. de Inſtitut. in 6.* Item diſpenſationis beneficium illi impertiri poteſt, qui ex illegitimo thoro prodiit, ut minores Ordines, & beneficium ſimplex recipere valeat; ut notat Vallenſ. Item poteſt facere uniones beneficiorum illorum quæ alias poterat Epiſcopus unire; dummodo per hoc non præjudicetur Juri Epiſcopali; vel damnum ipſis Eccleſiis unitis ſuboritur, *cap. un. hoc. tit. in 6.*

2. Nota ſecundò: idem Capitulum ob eandem rationem & Juris diſpoſitionem, poteſt Sede vacante abſolvere à caſibus reſervatis; ut habet Vallenſ. & Panorm. Item dare literas dimiſſorias, *cap. 3. de temp. ordin. in 6.* Item abſolvere à Juramento; ut habet Felin. & Zoëſ. Item poteſt diſpenſare in cenſuris, & irregularitatibus illis, in quibus diſpenſandi facultatem alias obtinet ipſe Epiſcopus; cui ſuccedit Capitulum in iis, quæ ſunt neceſſariæ & contentioſæ jurisdictionis; ut rectè obſervat Panorm. & Vall.

3. Nota tertiò: Capitulum tamen Sede vacante nequit exercere Jurisdictionem Epiſcopalem in illis, quæ expreſsè in jure excipiuntur; cujusmodi ſunt ea, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis, videlicet ordinare Clericos, conſecrare Eccleſias, altaria, & ſimilia; poteſt tamen efficere, ut eadem expediantur per Epiſcopos vicinos, ſinè præjudicio futuri Epiſcopi Succeſſoris *cap. is cùi, 24. de elect. in 6.*

TITULUS X.

De his, Quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli.

CAP. I.

An; & pro quibus actionibus teneatur Prælatus requirere conſenſum Capituli.

1. NOta primò: ſicut Capitulum Sede vacante non poteſt pro libitu operari omnia, quæ Epiſcopus poterat; ita pariter ipſe Epiſcopus, vel alius Prælatus Sede non vacante omnia facere in Diœceſi nequit; ſed in quibusdam ejus poteſtas per Canones reſtricta eſt ad conſenſum, vel conſilium Capituli, ita ut ab eo omnino dependeat neceſſariò; quæ *hoc tit.* explicantur. Intelligitur autem nomine *Capituli* hic ipſum Collegium Canonicorum, ſeu Canonici congregati.

2. Nota ſecundò: quòd magna ſit differentia inter requiri conſenſum; & requiri conſiliũ Capituli: nam quando requiritur *Conſenſus Capituli*, tenetur Epiſcopus, vel alius Prælatus ſequi id, quod major pars Capitularium concluſerit: quando verò requiritur tantùm *conſilium Capituli*; tunc ſola conſultatio cum Capitularibus ſufficit, absque eo, quòd Prælatus eorum opinionem ſequatur, *cap. cum olim 7. de arbitris.* Et *L. item ſi unus. 31. § fin. ff. de receptis, qui arbitrium.*

3. Dico primò: Epiſcopus, & alius Prælatus tenetur omnia ardua, & majora negotia expedire cum conſenſu Capituli. Ita Gloſſa, Vallenſ. Engel. Zoeſ. & communis DD. Et patet ex variis capitulis *hujus tit.* ubi majora, & ardua negotia Epiſcopi jubentur cum conſenſu Capituli expediri; unde Papa Alexander III. ſcribit Patriarchæ Hieroſolymitano *c. novit 4. eod. nõ vit tuæ diſcretionis prudentia, qualiter tu, & Fratres tui unum corpus ſuis; ita quod tu caput, & illi membra eſſe probantur. Unde nõ decet te omiſſis membris, aliorum conſilio in Eccleſiæ tuæ negotiis uti.* Quare ab eodem Papa *ibidem* reprobantur inſtitutiones Abbatum, & aliarum perſonarum Eccleſiaſticarum ſinè conſilio Canonicorum S. Sepulchri. Ut autem appareat, quæ ſint ardua, & majora Epiſcopi negotia, exposcentia, conſenſum Capituli, pono ſequentes reſolutiones, &

4. Dico ſecundò: Epiſcopus tenetur in inſtitutione, & deſtitutione Abbatum, Abbatiſſarum non exemptarum, & aliarum perſonarum Eccleſiaſticarum in beneficiis Eccleſiaſticis requirere conſenſum Capituli. Ita Gloſſe, & cõmunes DD. Et habetur *cap. novit 4. hoc tit* Excipe niſi contraria conſuetudo in aliqua Eccleſia ſit præſcripta, & inducta; juxta *cap. non eſt 3. de conſuet. in 6.*

5. Dico tertiò: ſimiliter Epiſcopus tenetur conſenſum Capituli inquirere in præſentationibus, collationibus, & confirmationibus beneficiorum eorum, quorum jus etiam ad Capitulum ſpectat. Ita communis DD. Et deciditur *in cap. quanto 5. hoc. tit.* Et *cap. ea noſcitur 6. eod tit.*

6. Dico quartò: etiam pro alienandis rebus Eccleſiaſticis, quæ immobiles ſunt; aut mobiles pretioſæ, & ſervando ſervari poſſunt, Epiſcopus requirere tenetur conſenſum, & ſubſcriptionem Capituli. Ita Gloſſa, & communis DD. Et ſtatuitur in *can. ſine exceptione 52. cauſ. 12. q. 2.* Et *cap. irrita 1. hoc. tit.* Et *cap. tua 8. hoc tit.* Unde alienatio rerum Eccleſiaſticarum facta ab Epiſcopo absque conſenſu Capituli; vel reclamante Capitulo, non tenet; nec à Succeſſore ſervari debet; niſi Capitulum ſuo etiam conſenſu poſtea, ex intervallo præſtitò, eam ratam habeat; uti conſtat ex *cap. cum nos 3. hoc tit.*

7. Dico quintò: ſed & pro conceſſione ad longum tempus v.g. 10. annorum, vel locatione rerum immobilium Eccleſiaſticarum Epiſcopus, vel Prælatus debet requirere conſenſum Capituli. Ita Covarr. Pirhing. &c.

Et

Et colligitur ex *Clement. 1. de rebus Eccl. ſ non alien.* Eſtque Ratio; quia per ejusmodi conceſſionem, & locationem transfertur dominium utile rerum immobilium Eccleſiaſticarum in alium, atque poſſeſſio; unde alienationis rationem habet; ad quam aliàs requiritur conſenſus Capituli.

8. Dico ſextò: obligatur quoque Epiſcopus expetere conſenſum Capituli pro inſtituenda unione perpetua Eccleſiarum aliquarum ad alias Eccleſias, vel monaſteria; uti & pro translatione obventionum, & fructuum aliquarum Eccleſiarum, ad alium locum pium applicandarum, tametſi is jus patronatûs earum haberet. Ita Gloſſa, & communis DD. Et conſtat ex *cap. tua nuper 8. hoc tit.* Et *cap. paſtoralis 9. eod.* Eſtque Ratio; quam affert ipſe textus *cit. cap.* quia hujusmodi unio perpetua eſt quædam alienatio Eccleſiæ uniendæ; adeoque de conſenſu quoque Capituli inſtitui debet, ſicut aliæ alienationes rerum Eccleſiaſticarum.

9. Dico ſeptimo: obligatur pariter idem Epiſcopus requirere conſenſum Capituli, dum dignitates veteres ſuppreſſas in ſua diœceſi vult reſuſcitare; aut Eccleſiæ ſtatum mutare, aut contractum venditionis, donationis, & permutationis facere; aut ſtatuta nova condere intendit. Ita Vallenſ. Abbas &c. Ratio primi, & ſecundi eſt; quia ſuſcitatio dignitatum veterum ſuppreſſarum, & immutatio ſtatûs Eccleſiæ cenſentur actus, & negotia valde ardua, & magna; non minùs, quàm alienationes rerum Epiſcopatûs aut beneficiorum, quæ ad Epiſcopum & Capitulum ſimul pertinent, collationes; adeòq; expoſcunt quoque Conſenſum Capituli. Tertium habetur *cap. 1. hoc. tit.* Quartum conſtat ex *cap. quanto 5. hoc tit.*

10. Dico octavò: Præterea Epiſcopus tenetur Capituli conſenſum requirere pro inſtituendo judicio circa crimina Clericorum, maximè circa perſonam Capitularem, ſeu Canonicum in cauſâ criminalia; item quoties agitur de præjudicio Capituli quoad ſubjectionem, vel exemptionem: item in caſu, quo diminueretur Eccleſiæ authoritas; & demum quotiescunque intereſſe particulare Capituli vertitur. Ita Ricc. Vallenſ. Piaſec. &c. Primum conſtat ex *cauſa 17. q. 7. per totum.* Et ex Tridentino *Seſſ. 25. c. 6. de Reform.* ubi ordinatur, ut Epiſcopo pro inſtituendis proceſſibus contra criminoſos, & aliis actibus ſtatim à principio anni cujuslibet duo capitulares, ſeu Canonici deputentur, & adjungantur à Capitulo. Secundum conſtat ex *cap. ult. de major. & obed.* Tertium ex *cap. dilecti, de major. & obed.* Quartum ex *cap. ult. hoc. tit.*

11. Nota tertiò: conſenſus Capituli, quem in præfatis omnibus actibus requirere tenetur Epiſcopus debet præberi à Capitulo legitimè congregato: id enim ſignificat vox Capituli; ſecundùm, *cap. tertio loco 5. de probat.* quia Canonici ſinguli ſeorſim ſumpti, ſeu ſingulares non faciunt Capitulum, *arg. cap. unic. in princ. ne Sede vacante &c. in 6.*

12. Dico nonò: in rebus, & negotiis levibus non tenetur Epiſcopus vel alius Prælatus requirere conſenſum Capituli; ſed ſufficit adhibere ejus conſilium; quod tamen ſequi non tenetur. Ita Innoc. Vallenſ. Zoeſ. Ratio primi eſt; quia in rebus, & negotiis levibus, ac parvi momenti non poteſt præjudicari graviter Eccleſiæ, vel Capitularibus; ac proinde non videtur Epiſcopus arctandus ad Capituli conſenſum.

13 Infertur *primò:* Epiſcopum poſſe citra conſenſum Capituli modicas aliquas Eccleſiæ res donare alteri, maximè egeno; v. g. quinquageſimam partem proventuum Eccleſiæ erogando in pauperes, *cap. pen. hoc. tit.* *Secundò*, idem poteſt ad tempus tantùm res aliquas Eccleſiæ alteri concedere ad breve tempus, absque conſenſu ejusdem Capituli; modò non contradicat, & poſtea ratum habeat *cap. 2. & 3. hoc. tit.* *Tertiò* idem Epiſcopus poteſt conſentire, ut Laicus aliquis decimas debitas ab antiquo uni Eccleſiæ, aſſignet alteri Eccleſiæ, absque conſenſu Capituli, *cap. cum Apoſtolica 7. hoc. tit.*

CAP. II.

In quibus actibus Prælatus Franciſcanus dependeat à conſenſu ſui Capituli, vel Diffinitorio.

1. DIco primò: Miniſter Generalis Prælatus Ordinis S. Franciſci de Obſerv. & Reform. in condendis ſtatutis perpetuis, & totum Ordinem ſemper obligantibus dependet à conſenſu Capituli Generalis, & Definitorii Generalis. Ita Rodriq. Sanct. S. Sever. Et conſtat ex Statutis Papalibus Julii II. *cap. 12. par. 4.* pro Ordine noſtro editis, ubi dicitur; *Declaramus etiam quod Generalis Miniſter nullum poteſt facere generale ſtatutum pro toto Ordine; niſi ſuo durante Officio; & niſi in Capitulo generali cum Diffinitorum aſſenſu.* Idem replicatur in Conſtit. Gener. Segovienſ. *cap. 8.* §. *2.* Et fundatur in illa Regula Juris, *quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet.* Poteſt nihilominus Generalis edere & imponere præcepta quædam, tempore officii ſui obligantia; uti habent cit. DD. & conſentit Sylv. Bonac. S. Thomas, Soto &c.

2. Dico ſecundò; Etiam Miniſter Provincialis, quà Prælatus Provinciæ nequit absque vocatione Patrum, qui ſunt de corpore Diffinitorii, & maximè Diffinitorum celebrare congregationem, vim Capitularem habentem; nec inſtitutionem, vel depoſitionem alicujus Guardiani, aut Confeſſarii Monialium facere; nec ferre ullam ſententiam, ubi privatio Officii, vel ſuffragiorum, aut alia pœna per proceſſum & ſententiam infligitur; & hoc ſub nullitate actûs. Ita Conſtit. Gener. Ord. *cap. 8. §. 39. n. 8.* Quod procedit ſi dicti Patres Diffinitores ſint in Provincia, aut ſi extra eam morentur, vel ita abſint, ut intra tres dies eorum præſentia haberi poſſit: quod ſi id fieri non poſſit, tunc alii ſubſtituendi ſunt, quibus jus ſubſtitutionis competit: quod pariter obſervandum, ſi debite vocati, nollent comparere; *ibidem.*

3. Dico tertiò: Commiſſarii Viſitatores Generales quà Prælati majores pro tempore nequeunt in Provinciis ſibi concreditis ordinata immutare, aut conrra Statuta Provincialia aliquid facere; niſi accedente conſenſu Patrum Diffinitorii, vel majoris partis Vocalium in Provinciali Capitulo actu congregatorum: niſi per ſpeciales facultates aliud ipſis foret conceſſum. Ita modernæ Conſtitut. General. Ordinis *cap. 8. §. 56.* Similiter caſus graves, qui in Viſitationibus occurrerint, nullo pacto per ſententiam diffinitivam poſſunt determinare; niſi de conſilio & conſenſu Diffinitorum; *ibidem.*

TITULUS XI.

De his, Quæ fiunt à majori parte Capituli.

CAP. I.

De conſenſu majori & ſaniori Capituli, neceſſario ad acta valida.

1. NOta primò: concluſum fuit *præcedenti tit.* Epiſcopum, vel alium Prælatum in pluribus actibus ritè inſtituendis dependere à conſenſu ſui Capituli: nunc recto ordine *hoc tit.* diſcutiendum erit, num conſenſus ejusmodi importare debeat neceſſariò annuentiam omnium prorſus Capitularium.

2. Dico primò: ad hoc ut Capitulum cenſeatur ſufficientem præbere conſenſum ad aliquem actum gerendum, non eſt neceſſe, ut omnes prorſus Capitulares conſentiant; ſed ſufficit, ut major pars eorum, qui præſentes ſunt, conſenſum præbeat. Ita Gloſſa, Pirh. Zoëſ. Abbas &c. Et conſtat ex *cap. cùm in cunctis 1. hoc tit.* Et ex *L. quod major 19. ff. ad municip.* Cenſetur autem illa eſſe major pars, quæ numerô perſonarum excedit dimidium, habito reſpectu ad Capitulum, *cap. Eccleſia 48. de elect.* quando ſcilicet ex 24. Capitularibus ad minus 13. conſentiunt.

3. Dico

3. Dico ſecundò: non ſufficit autem, ut quæcunque major pars Capitularium præſentium conſenſum præbeat; ſed ea debet eſſe ſimul ſanior pars Capituli. Ita Abbas, Laym. Zerol. & communis. Et habetur *cap. 1. hoc tit.* Et *cap. ea noſcitur 6. de his quæ fiunt à Prælato* &c. Cenſetur autem illa pars eſſe ſanior, quæ authoritate, dignitate, literaturâ, & probitate morum prævalet. Niſi itaque Capituli pars major numerò perſonarum, ſit ſimul etiam pars ſanior, poterit pars minor, ſed ſanior, ſeſe opponere actui geſto à parte majori, oſtendendo v. g. alienationem talis rei Eccleſiaſticæ eſſe damnoſam Eccleſiæ *cap. 1. hoc. tit.* Et talis actus geſtus a majori, ſed non saniori parte non ſubſiſtet: nam ubi duo requiruntur conjunctim, alterum eorum non ſufficit *§. ſi illud, & illud*; *Inſtit. de hæred. inſtit.* Et *L. ſi hæredi plures ff. de condit. inſtit.*

4. Dico tertiò: actus geſtus à majori & ſaniori parte Capituli (vel etiam alterius Collegii, & Univerſitatis) regulariter quidem tenet minori contradicente: attamen ſi minor pars, vel etiam unus de Capitulo ob juſtam & rationabilem cauſam ab ejusmodi actu appellaverit, aut expreſsè contradixerit; tunc talis actus non ſtatim conſequitur effectum. Ita Zoëſ. Vall. &c. Primum conſtat ex *cap. fin. hoc tit.* Et quia quod major Curiæ pars effecit, habetur pro eo, ac ſi omnes egiſſent, *L. quod major. ff ad municip.* Secundum patet ex *cap. 1. hoc tit.* Idem dicendum ſi negotium, quod geritur, tangat omnes, & ſingulos Capitulares; juxta *Reg. Jur. 29. in 6. quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.*

CAP. II.

Quomodo major pars Capituli, vel Diffinitorii in Ordine S. Franciſci requiratur ad acta legitima.

1. Dico primò: In Ordine S. Franciſci de Obſerv. & Reform. Electio Canonica & valida cenſebitur ſola illa, quæ facta eſt à majori parte Capituli, ſive Congregationis; Ita Conſtitut. modernæ General. *cap. 8. §. 2. n. 1.* Et *§. 36. n. 10.* Majorem verò partem quilibet exceſſus facit; ut ſi v. g. novem ſint vota, quinque eorum conſtituent majorem partem; *ibidem.*

2. Dico ſecundo: In omnibus definitionibus & determinationibus tam Generalibus, quàm Provincialibus Ordinis noſtri ſententia plurium ſemper prævalere debet, ac obſervari omninò, tanquam actus à majori parte Capituli, vel Diffinitorii celebratus: in paritate autem votorum ter repetita Præſes habet votum deciſivum, quod pariter efficit majorem partem. Ita conſtat ex Conſtit. General. moderna *cap. 8. §. 30. n. 4.* Et *§. 36. n. 11.* In caſu etiam cujuſcunque deciſionis, minor pars Diffinitorii debet ſubſcribere ſententiam majoris partis; etiam inter Reformatos; ita Conſt. Gen. modernæ *cap. 8. §. 39. n. 10.*

TITULUS XII.

Ut Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.

CAP. I.

Sinè quibus modis diminutionis teneatur Collator conferre beneficia Eccleſiaſtica.

1. NOta primò: poſteaquam Summus Pontifex Gregorius IX. in *ſuperioribus titulis* egit de beneficiis Eccleſiaſticis, eorumque collatione faciẹnda tum è Prælato, vel ſine dependentia Capituli; tum à Capitulo ſolo, vel aliis collatoribus; conſequenter *hoc tit.* profert regulam generalem de modo ea conferendi, ſcilicet integrè, & ſine diminutione. Accipitur autem hic *collatio* generaliter prout complectitur quamcunque proviſionem beneficii; id eſt etiam præſentationem, inſtitutionem, &c.

Nota

2. Nota ſecundò: diminutionem beneficii poſſe contingere quatuor modis, videlicet per oneris impoſitionem; per diviſionem; per dismembrationem; & per ſuppreſſionem. *Per oneris impoſitionem* contingit diminutio beneficii, ſi collator aggravet beneficiatum aliquo onere reali, v. g. certam partem fructuum ſibi ſolvendam imponendo; vel perſonali, v. g. ſervitiū aliquod injungendo, quod alias connexum non erat beneficio; vel ſi partem redditum beneficii collati ſibi reſervet. *Per diviſionem* contingit, ſi collator ex uno beneficio conſtituat duo. *Per dismembrationē*; quando aliqua bona, ſeu redditus à beneficio ſeparantur, & alteri applicantur, remanente beneficiô penes ſuum ordinarium Rectorem. *Per ſuppreſſionem* tandem contingit, quando fit totalis extinctio beneficii.

3. Dico primò: collator tenetur regulariter conferre beneficium Eccleſiaſticum ſine diminutione, factâ per oneris impoſitionem. Ita Gloſſa, Zoëſ. Engel &c. Et conſtat ex *cap. unic hoc tit.* Et ex Tridentin. *Seſſ. 24. de Ref. c. 14.* Et *can. 1. cauſ. ult. q. 3.* ubi improbantur omnes conſuetudines, vigore quarum in quacunque proviſione, collatione, vel admiſſione ad poſſeſſionem cujuslibet beneficii fiunt deductiones, fructuum ſolutiones, promiſſiones, aut compenſationes, quæ in pios uſus non convertantur. Eſtque ratio; quia ejusmodi collatio beneficii cum oneris impoſitione ſaperet aliquam Simoniacam pravitatem; ut notatur *cit cap. unic.* Ex his

4 Infertur primò: Epiſcopum probabilius non poſſe ſibi, ſeu ſuæ menſæ Epiſcopali, vel Capitulari reſervare ad tempus integros redditus beneficii vacantis; etiam cum conſenſu capituli; niſi accedat privilegium, & facultas Summi Pontificis; uti contra Hoſtienſ Barboſ. Gloſſ. &c. docet Abbas, Vallenſ. Pirh. &c. Et conſtat ex *cap. prohibemus 7. de cenſib.* Et *arg. can. ult. cauſ. 1. q. 3.* Et *arg. Clement. 2. de rebus Eccl.* &c. Eſtque Ratio; quia Epiſcopus authoritatem præſtaret in proprio facto, ſeu in proprium commodum; quod etiam ſecundum Gloſſam vetitum eſt.

5. Nota tertiò: Epiſcopus tamen ſtante juſtâ & neceſſariâ cauſâ poteſt ad tempus; ante tamen collationem beneficiorum, & absq; omni pactione beneficiandi, aliquam partem fructuum reſervare ex beneficiis ſuæ diœceſis vacantibus, in uſus ſuæ Eccleſiæ convertendam; uti conſtat ex *cap. unic. hoc tit.* Et *cap. pen. de verbor. ſignif.* Eſtque Ratio; quia in reſervatione hujusmodi nulla labes Simoniaca intervenit; cùm nulla intercedat pactio cum beneficiandis; nec beneficiandi gravantur ullo onere; cùm tempore reſervationis talium fructuū adhuc non habuerint jus in beneficia. Juſtæ autem & neceſſariæ cauſæ faciend talem reſervationem eſſent, ſi Eccleſia Cathedralis eſſet fabricanda; vel æs alienum, quô Eccleſia ſupra modum gravatur, exſolvendum; & ſimiles, uti conſtat ex *cap. unic. hoc tit.* Et habet Vallenſ. Pirh. Gloſſ &c.

6. Dico ſecundò: Collator pariter tenetur regulariter conferre beneficium Eccleſiaſticum absqve diminutione, factâ per diviſionem beneficii; neque per diſmembrationem. Ita Vall. Engel, Barboſ. &c. Et conſtat ex *cap. majoribus 8. de præb.* Si tamen juſta adſit cauſa, v. g. ſi ſufficiant redditus ob amplitudinem beneficii; & expediat ad Divinum cultum augendum, vel debitè conſervandum, vel ad alterum beneficium tenue nimis augendum; tunc unum beneficium ab Epiſcopo dividi, & diſmembrari poteſt; uti conſtat ex *cap. vacante 26. de præb. Et cap. 3. de Eccl. ædif.*

7. Dico tertiò: tandem numerus beneficiorum Eccleſiaſticorum regulariter nequit imminui per totalem aliquorum ſuppreſſionem, & extinctionem. Ita communis DD. Et habetur *cap. ex parte de Conſtitut.* Eſtque Ratio; quia per ejusmodi ſuppreſſionem imminuitur Divinus cultus. Attamen ſi juſtæ adſint cauſa, conceſſum eſt Epiſcopis, ut cum conſenſu Capituli beneficium aliquod extinguat, etiam in perpetuum; uti conſtat ex *cap. cum acceſſiſſet 8. de conſtitut.* & Trident. *Seſſ. 24. de. Ref. cap. 15.* Juſta autem cauſa eſſet, ſi præbendæ v. g. in aliqua Eccleſia Cathedrali, vel

Col-

Collegiata eſſent ita tenues, ut ſuſtentando decenti numero Canonicorum, & gradui pro loci & perſonarum qualitate non ſufficerent.

CAP. II.

Variæ reſolutiones circa Penſiones beneficiorum.

1. Nota primò: Per Penſiones Eccleſiaſticas, quæ per modum oneris realis quandoque imponuntur beneficiis Eccleſiaſticis, notabiliter quoque diminuuntur eadem beneficia; quare de iis hoc loco breviter differendum judico. Unde advertendum per *Penſionem* intelligi Portionem aliquam determinatam, de redditibus beneficii Eccleſiaſtici juſta ex cauſa detractam, & alteri aſſignatam.

2. Nota ſecundò: regulariter non eſt licitum beneficiatis imponere Penſiones: uti conſtat ex allatis canonibus pro *concl. 1. præc. cap.* cùm hæ diminuant beneficia. Summus tamen Pontifex poteſt ob juſtam cauſam beneficiis Eccleſiaſticis annectere Penſiones; cùm is habeat pleniſſimam poteſtatem diſpenſandi circa Eccleſiaſtica beneficia, *cap. 2. de præbend. in 6.* Juſtæ porro cauſæ cenſentur eſſe neceſſitas, & utilitas evidens Eccleſiæ; puta quia merita perſonæ, cui confertur penſio, eam ſuadent &c.

3. Nota tertiò: Similiter Epiſcopus Penſiones conſtituere valet ex juſta cauſa; puta neceſſitate; aut evidenti utilitate, vel ob bonum pacis; vel ad ſopiendas lites, quando beneficium eſt litigioſum; & ad redimendam vexam; ut dicitur *cap. niſi eſſet 21. de præbend.* Et *cap. audivimus, de colluſ. deteg.* vel ut ſubveniatur per congruam alimentationem ſeni Curato, qui impotens ad deſerviendum effectus eſt; uti habet Fagnan. Vallenſ. Piaſec. Gigas &c. Et colligitur ex *cap. niſi 21. de præb.* Non debet tamen ejusmodi penſio eſſe perpetuò annexa beneficio; ſed quæ extinguatur unà cum vita penſionarii; uti advertit *cit.* Fagnan. Gloſſa, Abbas &c. Et patet *arg. cap. 21. cit.*

4. Nota quartò: ut quis ritè obtinere valeat Penſiones Eccleſiaſticas, debet *primò* eſſe Clericus, ſaltèm primâ tonſurâ initiatus; cùm ſit jus fundatum in ſtatu Clericali: debet etiam habitum Clericalem deferre, ſaltèm ſi Penſio excedat ſummam 60. ducatorum auri de Camera; uti habet conſtitutio 3 Sixti V. *Secundò* debet ad minus habere 14. annos: & juxta Tridentinum non innodatus aliquâ cenſurâ; nec Religioſus; nec irregularis; uti habent Garc. Azor. Pirh.

5. Nota quintò: Penſiones communiter extinguuntur, vel voluntaria dimiſſione Penſionarii: vel mutatione ſtatûs; ut ſi Penſionarius fiat miles: vel profeſſione expreſſa ejus in aliqua Religione: vel promotione ejus ad Epiſcopatum: vel morte ipſius: vel contractione matrimonii per verba de præſenti; uti habent Azor. Garc. Pirhing. & alii DD.

6. Nota ſextò: penſionarius obligatur pro rata contribuere ad ſubſidium charitativum Epiſcopi; uti & ad perſolvendas gabellas, quæ ob publicam neceſſitatem imponuntur Clericis; ac ad alia ſimilia onera, quibus nonnunquam aggravantur Eccleſiaſtica beneficia juſtam ob cauſam; uti tenent Laym. Azor. Garc. & alii DD. Et eadem, ac quæcunque alia obligatio tranſit ad ſucceſſorem, quando tranſit Penſio; uti habet Azorius.

7. Nota ſeptimò: tametſi cuilibet curato, & non curato beneficio affigi poſſit penſio juſtam ob cauſam ſupra relatam; ſaltèm à Summo Pontifice: nihilominus S. Tridentina Synodus *Seſſ. 24. cap. 13. de Reform. ſtatuit, ne Cathedrales Eccleſiæ; quarum redditus Summam mille ducatorum; neque Parochiales, quæ Summam centum ducatorum ſecundùm verum annum valorem non excedunt, ullis Penſionibus, aut reſervationibus fructuum graventur.* Beneficiis etiam Simplicibus nulla Penſio impendenda eſt; niſi redditus annuî 24. ducatorum ſummam excedant. Similiter nec Canonicatus, vel Dignitas aliqua Penſione oneranda eſt; niſi redditus ejus centum ducatorum quantitatem excedat; uti tenent Azor. Pirhing. &c.

8. Nota octavò: Penſionis reſervatio fieri poteſt tum ante collationem beneficii; tum poſt collationem, ſi tamen accedat conſenſus beneficiati; uti advertit Laym. & Azorius. Penſio autem ipſa impoſita alicui beneficio debet eſſe moderata, ita ut remaneat beneficiato, præſertim Eccleſiæ Rectori commoda ſuſtentatio; item ut officium miſericordiæ erga pauperes, & hoſpitalitatis erga peregrinos exercere valeat; item ſolvere Jura Epiſcopalia, & alia onera incumbentia præſtare juxta *cap. de Monachis 12. de Præbend.*

TITULUS XIII.

De Rebus Eccleſiæ alienandis vel non.

CAP. I.

Quarum rerum Eccleſiaſticarum alienatio ſit prohibita.

1. Nota primò: poſtquam D. Papa Gregorius IX. digeſſit *titulos ſuperiores* de præbendarum Eccleſiaſticarum collatione, modis eaſdem inſtituendi, & geſtis ab Epiſcopo cum, vel ſine conſenſu Capituli; conſequenter *hoc. tit.* tradit doctrinam generalem circa alienationem rerum, & bonorum ad eaſdem præbendas Eccleſiaſticas pertinentium, oſtenditque quid Juris habeant Clerici, & non habeant, circa ipſas alienandas.

2. Nota ſecundò: nomen *alienationis* duplicem habet uſurpationem; ſtrictam ſcilicet & latam. *Alienatio ſtrictè ſumpta* importat propriè talem actum, quô transfertur alicujus rei traditæ dominium directum in alterum; cujuſmodi ſunt venditio, donatio, permutatio &c. uti patet ex *L. 1. C. de fund. dotal. Alienatio latè ſumpta* importat omnem actum, quô non tantum dominium rectum; ſed etiam utile transfertur; quare complectitur donationem, venditionem, permutationē, emphytheuſim, infeudationem uſumfructū, hypothecam, & locationem ad longum temp', *cap. null. 5. §. alienationis hoc tit.* Et *L. ult. C. de reb. alien. non alien.* item hæredis inſtitutionem, legatum, fideicommiſſum *cap. 1. & cap. cum in officiis; cum duob. ſeq. de transact.* item transactionem quando res per eam traditur; ſecus quando per eam res tenetur; uti notat Rebuff. imò & ſecundùm *Extravag. ambitioſa, hoc tit. in commun.* locationem ultra triennium, quando ſcilicet res quotannis dat fructum; aliàs ſi res alternis duntaxat annis fructum ferat, poteſt locari ad ſexennium; ut notat Vall.

3. Nota tertiò: nomine *Eccleſiæ* hic venire omnem locum pium, authoritate Epiſcopi conſtitutum. Nam conſtitutio Leonis Imper. in *L. jubemus C. de SS. Eccleſiis, de non alienand.* &c. poſtea extenſa fuit ad omnem locum pium in *Auth. hoc jus porrectum C. eod.*

4. Dico primò: alienatio rerum Eccleſiaſticarum quarumcunque regulariter prohibita eſt quibusvis Clericis, non tantùm ſimplicibus; ſed etjam Prælatis, Epiſcopis, & Archi-Epiſcopis; & à fortiori Laicis. Ita Hoſtienſ. Vallenſ. Gloſſa, Abbas &c. Et conſtat de Clericis ex *cap. ex Clement. & Extravag. toto hoc tit in 6.* Et *cap. ſi quis Presbyterorum 6. cap. ad audientiam 9.* & *cap. nulli 5. hoc tit.* De Laicis verò, ſcilicet Regibus, & Principibus in quorum territoriis extant res Eccleſiaſticæ, patet ex *cap. 2. hoc tit.* Et procedit hæc prohibitio ita, ut non tantum in extraneum; ſed nec etiam in perſonam Eccleſiaſticam, vel aliam Eccleſiam dictæ res per alienationem transferri poſſint, *cap 1. hoc tit.* Imo nec ipſemet Clericus, etiam Epiſcopus eas ſibi uſurpare poteſt, *can ſi privatum.* Et *can. monemus cauſ. 13 q 2.* Sed eaſdem cuſtodire tenetur, ac cum periculo vitæ defendere, *cit. can. privatum.* Et *cit. can. monemus.* Ut autem clarius pateat hujus alienationis generaliter prohibitæ vis & effectus, ad ſpeciem ſingularium rerum Eccleſiaſticarum alienari prohibitarum deſcendo. Unde

5. Dico ſecundò: imprimis prohibita eſt alienatio rerum omnium imobilium

bilium Eccleſiarum, ut prædiorum, fundorum, agrorum, ruſticorum, mancipiorum (id eſt colonorum adſcriptitiorum, ſeu colentium agros) & ſimilium; ita ut nec quidem titulô ſpecialis hypothecæ obligari poſſint. Ita Engel. Abbas Redoan. & communis DD. Et conſtat ex *cap. nulli 5. hoc tit.* Et procedit de quacunque alienatione, ſive ea fiat per conditionem (id eſt conceſſionem ſub conditione) ſive per donationem, ſive per venditionem, ſive per permutationem, ſive per emphyteuſim perpetuam; ut habetur *cit. cap. nulli.*

6. Nota quartò: rebus immobilibus Eccleſiaſticis non alienandis mox recenſitis rectè etiam annumerantur Jura incorporalia, ut quæ ad Jurisdictionem pertinent; ut notat Engel, & Vallenſ. item actiones, lites & nomina debitorum; uti obſervat Abbas: item ſervitutes prædiorum, Jura piſcandi, venandi, & ſimilia, *cap. 2. hoc tit. in 6.* item cenſus annui; ſi ex fundatione, vel aliunde in perpetuum ſint conſtituti pro ſuſtentatione miniſtrorum Eccleſiæ, *Clement. 1. §. cumque annui redditus; de verb. ſignif.* item unio perpetua unius Eccleſiæ cum altera; vel unius beneficii cum alio beneficio, *cap. tua 8. de his, quæ fiunt à Prælat.* &c. quæ & ſimilia regulariter à nullo Clerico, etiam Epiſcopo poſſunt alienari. Et Ratio horum omnium eſt; quia alienatio cederet in detrimentum eorum: Item eisdem annumerantur arbores grandes non cæduæ, ut habet Vallenſis: item bona ad menſam Epiſcopalem vel Capituli pertinentia; ut habetur *cap. ut ſuper 8. hoc tit.*

7. Dico tertiò: præterea prohibita quoque eſt alienatio omnium rerum mobilium pretioſarum, pertinentium ſive ad Eccleſias regulares; ſive ad ſæculares, & quæ ſervando ſervari poſſunt. Ita Pirh. Abbas &c. Et habetur in *Extravag. ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienan. inter comm.* Hujusmodi pretioſa cenſentur eſſe, vaſa aurea, & argentea, gemmæ, & veſtes pretioſæ quæ aſſervari poſſunt; uti conſtat ex *Extravag. unic. inter communes, hoc tit.*

8. Dico quartò: prohibita pariter eſt alienatio rerum mobilium non pretioſarum, ex quibus utilitas, & fructus diuturn' percipi poteſt; Ita Moſin. Pirh. Ratio eſt; quia hujusmodi alienatio eſſet valde damnoſa Eccleſiæ. Hujusmodi porro res mobiles afferentes utilitatẽ, & diuturnum fructum cenſentur eſſe greges caprarũ & ovium; ex quibus quamvis permittatur vendere ſeorſim ſingulas oves, vel capras gregis alicujus; non tamen conceditur alienare totum gregem, ex quo Eccleſia annuos redditus percipere ſolebat, ob continuam multiplicationem fructuum; ut notat Molin. Item hujusmodi res mobiles utiles cenſentur eſſe omnia jumenta boum & equorum, quibus fundi ſulcantur, & coluntur, quæ alienari nequeunt; niſi ſuperflua eſſent, *L. ult. C. quando decreto opus non eſt.* Item arbores fructiferæ, vel aliàs valde utiles, & neceſſariæ prædiis Eccleſiaſticis; ut notat Navarr. Item Sylvæ cæduæ totaliter exſcindi non poſſunt, ob ſui utilitatem; ut habet Panorm. Navarr. &c.

CAP. II.

Quarum rerum Eccleſiaſticarum alienatio poſſit fieri; & quomodo.

1. Dico primò: res mobiles non pretioſæ Eccleſiæ, quæ ſervando ſervari non poſſunt ſinè detrimento, licitè poſſunt à Prælatis Eccleſiaſticis etiam ſinè ulla ſolemnitate Juris alienari. Ita Hoſtienſis, Abbas, Vallenſ. Piaſec. Engel &c. Et Ratio eſt; quia Tutores & Curatores, quorum tamen poteſtas longè magis eſt reſtricta, quàm Prælatorum, ſine ſolemnitate Juris poſſunt alienare res mobiles illas, quæ ſervando ſervari nequeunt absq; detrimento; uti habetur *L. lex quæ 22.* Et *L. Tutores C. de adminiſt. Tutor.* Ergo etiam Prælati easdem ſic alienare poſſunt. Et quia Jura nullibi prohibent ſimilium rerum Eccleſiæ alienationem.

2. Nota autem primò: per præfatas res mobiles rectè intelligi ſequentes: *Primò* ea omnia, quæ uſu abſumuntur; vel quæ brevi tempore durarent, uti ſunt fructus arborum, oleum, vinum, frumentum, animalia, & peco-

pecora ſingularia, ac veſtes pleræq; ut notat Vall. Piaſec. & Engel. Item pecunia quotidiano uſui inſerviens, quæ ſervata nihil fructificaret; ut habet Panorm. & Hoſtienſ.

3. Dico ſecundò: ſimiliter aliquæ res immobiles Eccleſiæ, & mobiles pretioſæ à Prælato alienari poſſunt ob juſtam cauſam, abſque forma ac ſolemnitate Juris, ſeu à Jure præſcripta. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. ut ſupra 8. hoc tit.* Et pluribus aliis. Et veniendo ad ſpeciem talium rerum,

4. Nota ſecundò: vineolas, & alios fundos, ac poſſeſſiones minus utiles Eccleſiæ & procul diſtantes, quæque ſunt exigui valoris, poſſe à Prælato licitè alienari; aut commutari pro utilioribus; uti conſtat ex *cap. cit. 8.* Et *can. terrulas, cauſ. 12. q. 2.* Eſtque Ratio; quia Prælatus poteſt conditionem Eccleſiæ facere meliorem; non autem deteriorem, *cap. 2. de donat.* Similiter poteſt Prælatus cum cauſa juſta, ſcilicet evidenti utilitate Eccleſiæ, & abſque ſolemnitate debita Juris, terram vel villam Eccleſiæ, quæ fertilis non eſſet, dare in Emphyteuſim hæredibus ejus, cujus ſtudiò primùm ad culturam eſt redacta, *cap. ad aures 7. hoc tit.* Item poteſt fundum aliquem, qui antea ſolitus erat infeudari, aut in emphyteuſim dari, infeudatione aut emphyteuſi expirante; iterum in feudum, aut emphyteuſim dare, abſque ſolemnitate Juris, aliàs pro alienatione ordinata à Juribus; dummodo hoc fiat antequam illius fundi fructus Eccleſiæ incorporentur; ut habet Vallenſ. Eſtque Ratio; quia tunc non cenſetur fieri aliqua nova alienatio, à Jure vetita; ſed quædam continuatio alienationis jam factæ. Idem Prælatus poteſt licitè & abſque ſolemnitate alienare ob cauſam res nondum Eccleſiæ quæſitas; id eſt nondum cæptas poſſideri ab Eccleſia: ſic v. g. poteſt repudiare ac dimittere legatum aliquod, & hæreditatem Eccleſiæ relictam in teſtamento, ſi juſta ſit cauſa; puta ſi timeantur odia, vel ſcandala; uti notat Zoëſ. Vallenſ. Sylv. niſi tale legatum eſſet relictum ſimul Epiſcopo, & Capitulo. Idem Prælatus poteſt uſumfructum bonorum, pro menſa ſua deſtinatorum, ad ſuum beneplacitum durante ſuâ vitâ alteri concedere; ut notat Piaſec. Et Prælati regulares Ordinis Mendicantium poſſunt bona ſuis Monaſteriis incapacibus bonorum relicta, alienare; uti habet Quares. Vall. & Piaſec.

5. Dico tertiò: aliquarum verò rerum immobilium, & mobilium pretioſarum alienationem Prælatus facere tenetur ex juſta cauſa, & ſervata formâ debitâ, ac ſolemnitate præſcripta à Jure. Ita communis DD, Quæ autem ſint res illæ

6. Nota tertiò: ad ritè alienandas immobilium poſſeſſiones notabilis valoris, & utilium, v.g. terrarum fructiferarum, & valde utilium, aliorumque bonorum fixorum; item ad alienanda mobilia pretioſa, quæ ſervando ſervari poſſunt; uti ſunt vaſa aurea, argentea, torques, gemmæ, calices, capſulæ, tapetes, & quæcunq; non corrumpuntur ſpaciò unius triennii; Vel notabiliter non deteriorantur, requiritur juſta cauſa, forma, & ſolemnitas Juris; *cap. unico 17. Extravag. hoc tit.* Et *can. ſinè except. cauſ. 12. q. 2.* Similiter ad permutanda, donanda, vel aliter alienanda mancipia (quæ rebus mobilibus pretioſis annumerantur) requiritur juſta cauſa, forma, & ſolemnitas *cap. mancipia 3.* Et *cap. ſeq. de rerum permut.* Quod ſi tamen Rector, vel Prælatus Eccleſiæ prædium, familiam, aut aliud quidpiam ſuâ induſtriâ acquiſiviſſet, vel attuliſſet, poterit mancipium, & ſervum ejusdem Eccleſiæ manumittere; uti habetur *cap. conſuluit. 3. hoc tit.* Item aliquem ſervum, qui eſſet benè meritus de Eccleſia; ita tamen, ut talis manumiſſus cum ſuo peculio & poſteritate maneat ſub protectione talis Eccleſiæ; & utilitates ſibi injunctas (id eſt operas obſequiales tempore manumiſſionis ipſis à Domino impoſitas) proſequatur, uti dicitur *ibidem.*

CAP. III.

De cauſis, ſolemnitatibus, pœnis, & revocatione alienationis rerum Eccleſiæ.

1. Nota primò: cauſæ autem juſtæ ad ritè inſtituendam alienationem

nem rerum immobilium, & mobilium precioſorum ſunt ſequentes. *Prima* eſt neceſſitas; ut ſi Eccleſia valde gravaretur ære alieno, & id aliter perſolvi non poſſet; niſi per alienationem aliquam rerum Eccleſiaſticarum immobilium, vel mobilium pretioſarum; uti habetur *can. 2. § hoc jus, cauſ. 10. q. 2.* vel alia evidens neceſſitas, cui alia via ſubveniri non poſſit *cap. 1. hoc tit in 6.* Et *Clement. 1. eod.* *Secunda* eſt evidens Eccleſiæ utilitas; uti conſtat ex *can. ſine exceptione, cauſ. 12. q. 2.* talis utilitas eſſet, ſi fundus aliquis, vel villa Eccleſiæ diſtraheretur, ut melior emeretur. *Tertia* eſt pietas; quando videlicet aliqua res Eccleſiæ alienanda eſt neceſſaria pro redemtione captivorum, vel ad ſublevandam gravem neceſſitatem pauperum *can. ſacrorum 15.* Et *can. ſicut 16.* Et *can. aurum 70. cauſ. 12. q. 2.* Nam melius eſt, ut vaſa viventium ſerventur, quàm metallorum, ſcilicet Eccleſiæ; ut dicitur *cit. cap. aurum.* *Quarta* eſt commoditas; quando nimirum aliqua res Eccleſiæ plus damni, quàm commodi affert; puta quia longè diſtat; vel ſit exigua *can. terrulas 53. cauſ. 10. q. 2.*

2. Nota ſecundò: forma, ſeu ſolemnitas Juris conſiſtit in quatuor ſequentibus; *Primò*, ut ſuper re Eccleſiæ alienanda inſtituatur priùs tractatus à Prælato & Capitulo, an expediat eam alienare; uti habetur *can. ſinè exceptione 52. cauſ. 12. q. 2.* Et *cap. dudum 1. hoc tit. in 6.* *Secundò* ut accedat conſenſus Capituli in alienationem, ſaltèm pro majori, & ſaniori parte; *cit. can. ſinè exceptione.* Et *cap. 1. de his quæ fiunt à Prælatis* &c. *Tertiò* ut Capitulum ſubſcribat, quando alienatio contingit mediante donatione, venditione, & permutatione; uti dicitur *cit. can. ſine exceptione.* Et *cap. tua 8. de his quæ fiunt à Prælat.* &c. Etſi huic ſolemnitati in pluribus locis ſit derogatum per veterem conſvetudinem, ita ut ſufficiat ſubſcriptio ſolius Notarii; uti tradunt Molin. Pirh. Vallenſ. &c. *Quartò* ut accedat Superioris authoritas & conſenſus, ſcilicet Epiſcopi; vel in exemptis Eccleſiis Prælati illius, qui eſt ſuperior immediatus; uti conſtat ex *cap. 1. de his quæ fiunt* &c. Et tenet Abbas, Vallenſ. &c. Papa Paulus II. in *Extrav. ambitioſæ unic. hoc tit.* addit & quintam ſolemnitatem Juris, ut videlicet accedat conſenſus Romani Pontificis; ubi etiam ſtatuit varias pœnas contra aliter alienantes. Putat autem Vallenſ. Navarr. Engel. Covarr. hanc Extravagantem non eſſe ubique receptam; ſaltèm quoad pœnas & locationem.

3. Nota tertiò: varias pœnas ſtatutas eſſe à Jure contra illicitè alienantes res Eccleſiæ. *Primò* Prælatus alienans rem aliquam Eccleſiaſticam absque cauſa juſta, ponit actum irritum & nullum; etſi in alienatione tali obſervata fuiſſet forma & ſolemnitas Juris; uti conſtat ex *cap. 1. hoc tit. in 6.* Et *in Clement. 1. eod. tit.* *Secundò* Prælatus alienans etiam ex cauſa juſta aliquam rem pretioſam, quæ ſervando ſervari poterat; ſed ſinè conſenſu Capituli, ſimiliter nulliter agit; uti conſtat ex *cap ſi quis 6.* junctâ Gloſsâ verb. *ab initio hoc tit.* *Tertiò* præterea quicunque alienans res Eccleſiaſticas notabiles, v. g. prædium, absque cauſa & forma, & ſolemnitate Juris, ponit actum irritum, & incidit in excommunicationem; niſi celeriter alienatum reſtituerit; uti habetur *cap. 6. hoc tit.* Et *cap. qui res 2. hoc tit.* *Quartò* alienantes, qui Pontificiali vel Abbatiali dignitate præditi ſunt, propter alienationem illicitam à ſe factam interdicuntur ingreſſu Eccleſiæ: & ſi interdicto per ſex menſes perſeveraverint animò induratô, ſuſpenduntur ab adminiſtratione Eccleſiæ: inferiores autem Prælati & Rectores, ac Adminiſtratores Eccleſiarum beneficiis, quorum bona alienarunt, privantur, & beneficia eorum tanquam vacantia aliis liberè conferri poſſunt; uti dicitur in *Extrav. ambitioſæ, unic. hoc tit.*

4. Nota quartò: ſi contingat fieri aliquas alienationes prohibitas rerum Eccleſiæ, tenetur Prælatus Eccleſiæ easdem inſtituens celeriter revocare, & res alienatas repetere; uti colligitur ex *cap. ſi quis 6. hoc tit.* Idem dicendum de Capitulo, quod conſentit forſitan in tales alienationes. Si autem hi revocare nollent, aut non poſſent

dictas alienationes, poteſt quilibet de Clero agere ad rei illegitimè alienatæ reſtitutionem, *cit. cap. ſi quis.* Et ſi Prælatus, vel Rector Eccleſiæ illegitimè alienans in revocando alienationem ſit contumax, à Prælatura deponi debet; vel ab adminiſtratione, & officio; uti dicitur *can. monemus 18.* Et *can. Diaconi cauſ. 12. q. 2.*

5. Nota quintò: ſi Prælatus inſtitueret alicujus rei Eccleſiaſticæ alienationem cum debita quidem forma, & ſolemnitate; ſed læſione Eccleſiæ enormi exinde reſultante; tunc Eccleſiæ poteſt petere reſtitutionem in integrum; Uti conſtat ex *cap. ad noſtram 11. hoc tit.* Ratio eſt; quia Eccleſia gaudet jure minoris. Hujusmodi autem reſtitutio petenda eſt intra quadriennium; uti dicitur in *tit. de reſtitut. in integr.* Niſi læſio enormis etiam poſt elapſos quatuor annos faciat indulgeri reſtitutionem, *cap. pen. hoc tit.* Et *cap. 1. de reſtit. in integr. in 6.* citra injuriam ejus, contra quem conceditur, cui pretium ſuum eſt ſalvum. Ita læſione ultra dimidium ſalva eſt reſciſſio ex *L. 2. C. de reſcind. vend.*

CAP. VI.

Quid de alienatione rerum Eccleſiaſticarum, vel aliarum oblatarum in Ordine S. Franciſci.

1. Dico primò: Nulla inſtrumenta publica fieri poſſunt ab ipſis Fratribus Minoribus de Obſervant. & Reform. capitulariter congregatis, nec quocunque aliô modô ſe habentibus, in quibus alienetur & transferatur dominium alicujus Capellæ, ſeu ſepulturæ: ſi tamen ſeſe occaſio obtulerit, in qua fidelium pietati ſatisfacere oporteat, id per modos Inſtituto ſtricto Franciſcano congruentes fieri poteſt. Ita Lantuſca, Rodriqu. Sanctor. &c. Et habetur in Conſtit. General. modernis *cap. 6. §. 5. n. 6.* Et eſt Ratio primi; quia ut habet Regula Juris 79. *Non poteſt quis plus Juris transferre in alium, quam ſibi competere dignoſcatur; de Reg. Juris in 6.* Fratres autem noſtri Obſervantes & Reformati nihil Juris habent in Eccleſiis, vel Capellis, & ſepulturis; ſed Papa, *cap. Exiit de verb. ſignif. in 6.* adeoque nequeunt transferre dominium alicujus Capellæ.

2. Nota primò: Modos autem congruentes, ſub quibus concedi poteſt à Fratribus Capella perſonæ extra Ordinem, eſſe ſequentes; uti notat Lantuſca & Sanctorus: ſi videlicet tali extraneæ perſonæ à Fratribus non conferatur formale dominium Capellæ; nec aliud quidpiam quod ad illud accedit: nec intercedat mercatus, vel venditio; nec deducatur in pactum ſolutio aliqua pro eadem Capella, vel ſepultura: ſed concedatur ipſi uſus facti, fabricandi, ornandi, paramentis decorandi, ac in illa fodiendi ſibi ſuisque ſepulturam, atque in illa ſe ſuosque ſepeliendi. Et poterunt Fratres eleemoſynas à tali perſona intuitu dictæ conceſſionis ſic modificatæ oblatas acceptare; ſicut pro Miſſis easdem acceptant; uti obſervat Sanct. An autem Syndicus Apoſtolicus poſſit nomine Sedis Apoſtolicæ alienare aliquam Capellam Ordinis, vel jus ſepulturæ, diſputant DD. Ordinis; affirmat Portel verb. *Capellæ Monaſteriorũ* citans Rodriqu. *tot. 4. addit. ad Summam* verb. *Procurator, concluſ. 6.* aſſerens ſufficere ad hujusmodi translationem conſenſum Papæ per ſuum Procuratorem conſtitutum, cum aſſenſu Provincialis; non verò Guardiani. Et favet huic opinioni in parte Statutum factum pro Ultramontana Familia in Toletanis Statutis anno 1583. *cap. 3. de Obſerv.* ubi dicitur; *Syndicus nomine Sedis Apoſtolicæ poteſt dominium*, & *proprietatem alicujus Capellæ, vel ſepulturæ transferre; ſi tamen prius Fratres ipſi capitulariter congregati tribus diſtinctis diebus decreverint utilitati Conventus convenire.* Negat verò Sanctorus *de poenis cap. 7.*

3. Dico ſecundò: Poſſunt tamen memorati Fratres Minores ſibi Teſtamento modô licitô res relictas, vel aliter oblatas, aut donatas, ſive mobiles, ſive immobiles ſint (uti ſunt domus, agri, vineæ, frumenta, & ſimilia) per certas perſonas idoneas curare alienari & diſtrahi, ut pecunia de rebus ipſis accepta, in ædificia, vel alia Fratrum neceſſaria convertatur. Ita Rodriqu.

Lan-

Lantuſca, Sanctor. Portel, & communis DD. Ordinis. Et habetur *cap. Exiit, de verb. ſignif. in 6.* Et in Conſtitutionibus Generalibus modernis *cap. 4. §. 1. n. 2.* ſic loquentibus; *cùm pro Fratrum neceſſitatibus omnia pro iiſdem oblata vel relicta; ſive denarios, aut pecunias Syndici Apoſtolici recipere, & pro conſtructione, vel reparatione domorum, pro inſtauratione Eccleſiarum, ac rerum ad Divinum cultum pertinentium; ſive pro neceſſitatibus Fratrum tam ad victum, quam ad veſtitum attinentibus Apoſtolica Authoritate* (Scilicet Nicolai III. Martini IV. Martini V. Eugenii IV. Sixti IV. &c.) *tanquam legitimi Procuratores Apoſtolici, juxta placitum ſuperiorum Ordinis expendere, diſtrahere, commutare, & alienare poſſint; quæ diſpenſatio non eſt; ſed modus à Summis Pontificibus inventus, pro puriori Regulæ obſervatione.* Et uti habent eædem Conſtitutiones *cit. loc. num. 5.* quod ſinè dictis Syndicis, ſeu Procuratoribus, vel eorum ſubſtitutis nihil à Franciſcanis poſſit emi; vendi, vel de eleemoſynis diſponi.

TITULUS XIV.

De Precariis.

CAP. I.

De quidditate, diviſione, modis, & obligatione contractus in genere.

1. NOta primò: Siquidem in *præcedenti tit.* egit Papa de alienatione rerum Eccleſiæ in genere: rectè *hoc, & pluribus ſubſequentibus titulis* tractare incipit de variis ſpeciebus, quibus contingere ſolent alienationes Eccleſiaſticarum rerum: & primò proponit ſpeciem Precarii *hoc tit.* Ut autem plenior de contractibus ſingulis notitia habeatur; operæ pretium eſſe duxi *hoc cap. 1.* quædam præmittere de contractu in genere. Quare

2. Nota ſecundò: Contractum poſſe uſurpari in lata & in ſtricta ſignificatione. *In lata ſignificatione* coincidit cum Pacto: quod definitur *L. 1. ff. de Pactis: quòd ſit duorum, vel plurium in idem placitum conſenſus;* quo ſenſu comprehendis omnem contractum; puta promiſſionem; vel donationem liberalem, in quibus non eſt mutua obligatio, ſed ſolus promittens vel donans obligatur. *In ſtricta* verò *ſignificatione* acceptus deſcribitur *L. Labeo de Verbor. ſignif. Quòd ſi ultrò citròque obligatio:* quæ deſcriptio data eſt per effectum, ſcilicet per obligationem, quem Contractus ſtrictus gignit. Unde aliter

3. Dico primò: Contractus in ſtricta ſignificatione rectiùs definitur; quod *ſit conventio libera plurium perſonarum, mutuam obligationem Juſtitiæ inducens in contrahentibus.* Ratio eſt; quia in hac definitione relucent omnia neceſſaria pro bona definitione. Explicatur; Ly *Conventio*, eſt genus, & ſignificat idem, quod conſenſus, ſeu pactatio de re aliqua: reliqua habent rationem differentiæ: dicitur *libera*; quia Contractus, ſi libertate vel deliberatione careant, non ſubſiſtunt; ſicut nec vota. Dicitur *plurium perſonarum*; quia Contractus neceſſariò pluralitatem reſpicit; uti patet ex ipſo nomine, dicitur *mutuam obligationem* &c. ut Contractus hic deſcriptus diſtinguatur à pactis donationis liberalis, & promiſſionis, in quibus una pars tantùm obligatur; & ut oſtendatur effectus Contractûs rigoroſi. Ego poſthac inhærendo mori Juriſperitorum RR. nomine Contractûs utar in lata ſignificatione, ut eſt Synonimum cum Pacto, ut etiam comprehendam Pacta, ultrò citroque non parientia obligationem; quemadmodum etiam facit *L. Contractus C. de fide Inſtrum.*

4. Nota tertiò circa diviſionem Contractus; eum primò rectè dividi in Nominatum, & Innominatum. *Nominatus* eſt; qui à Juribus determinatum in ſpecie nomen habet, tales ſunt ſequentes: Emptio, Venditio, Locatio, Conductio, Societas, Commodatum,

tum, Depoſitum. Item ſecundum *L. Juris Gentium*, junctâ Gloſſ. verb. *ſimiles*. Mandatum, Mutuum, Pignus, & Hypotheca. Item Feudum, Emphyteuſis, Sponſalia, Matrimonium, Donatio, gratuita Stipulatio, & Acceptatio. *Innominatus* eſt; quia à Juribus nullum in ſpecie determinatum nomen ſortitus eſt, ſed ſolo generali Pactionis nomine gaudet: tales ex *L. Naturalis ff. de præſcriptis verbis*, ſunt quatuor; *Do ut des*; *do ut facias*; *facio ut des*; *facio ut facias*. Cape exempla ſingulorum. Primi, do tibi aurum, ut des mihi argentum. Secundi, do tibi triticum, ut tuas operas mihi loces. Tertii, pingo tibi imaginem, ut des mihi torquem auream. Quarti, colo tuum agrum, ut tu fabrices meas ædes.

5. Nota quartò: ſecundò Contractus ſeu Pactum dividitur in Nudum, & Veſtitum. *Contractus Nudus* eſt, qui ſecundùm Leſſ. Herincx, &c. DD. conſiſtit in ſola ſimplici conventione, & omni aliô firmamentô caret; tales cenſentur eſſe quatuor præfatæ ſpecies Contractuum innominatorum, antequam ex altera parte adimpleantur; vel accedat, Stipulatio, Juramentum, vel ſimile robur, à Legibus requiſitum. *Veſtitus* eſt è contra, qui jam habet adjunctum aliquod firmamentum; tales ſunt omnes Contractus nominati *priori not.* recenſiti. Obſervant porro *cit. DD.* Sex modis poſſe veſtiri Contractum. *Primò* Literis; qui modus vocatur acceptilatio. *Secundò* Verbis continentibus tenorem Stipulationis. *Tertiò* Specificatione Contractûs nominati. *Quartò* Traditione rei. *Quintò* Cohærentiâ cum Contractu veſtito; ut ſi vendam tibi ædes meas centum ſcutis cum pacto, ut illas adhuc inhabitem, & tibi pro incolatu dem pannum; pactum enim iſtud acceſſorium eſt per ſe nudum; nihilominus quia cohæret cum veſtito venditionis, quandam à veſtito veſtitionem accipit. *Sextò* veſtitur Juramentô appoſitô.

6. Nota quintò: Contractum tertiò: partiri in Contractum bonæ fidei, & ſtricti Juris. *Primæ ſortis* ſunt illi, in quibus à Judice fieri poteſt latior interpretatio ſecundùm æquitatem; unde bona fides hic accipitur pro benigna interpretatione, ut ajunt DD. Hujusmodi Contractus cenſentur eſſe; Emptio, Venditio, Societas, & ſimiles, qui ſpecificantur *Inſtit. de Action. §. Actionum*. *Secundæ ſortis* ſunt illi, qui ſtrictam interpretationem, & juxta terminos expreſſos conventionis factæ, poſtulant; unde in his Judex nil poteſt arbitrari, niſi quod expreſſè concluſum eſt à contrahentibus. Tales ſunt omnes alii, qui *cit. inſtit.* non numerantur, v.g. Stipulatio, Donatio, & Contract' innominati pleriq;.

7. Nota ſexto: Contractum quartò alium dici Abſolutum; alium Conditionatum. *Abſolutus* eſt, cui non eſt appoſita aliqua conditio, *Conditionatus* è contra. Item alius eſt Oneroſus, alius Lucrativus. *Oneroſus* eſt, cui adhæret onus, utramque partem concernens; talis eſt Emptio, Mutuum &c. *Lucrativus* è contra eſt, cui adhæret onus, unam tantùm partem gravans, altera ſentiente utilitatem; talis eſt Donatio liberalis, & commodatum. Item alius eſt Formalis; alius virtualis. *Formalis* eſt pactio expreſſa verbis, vel aliô ſignô ſenſibili roboratus. *Virtualis* eſt, conventio tantùm explicita ſinè ſimilibus ſignis: talem facit Prætor v. g. cum civitate, de diligenter adminiſtrando ſuo officio. Alius *Reſpectivus*, in quo utrinque naſcitur obligatio; alius *non reſpectivus*, quando in uno. Circa Modos quibus perficiuntur, ſeu intrinſecè integrantur Contractus

8. Dico ſecundò: Quatuor ſunt Modi Reſpectivi Contractûs: Re, Scripturâ, Verbis & Conſenſu. Ita Sylv. Leſſ. Herincx, & communis. Ratio eſt; quia ita ordinatur *Inſtit. de oblig.* Primò itaque modò, id eſt *Re* perficiuntur, & complentur Contractus, quando præſtatur, ſeu traditur res Contractui ſubſtrata; v. g. dum traditur mutuum, vel depoſitum, Secundò *ſcripturâ*; quando Contractui adjicitur Scriptura de Jure requiſita, ad valorem Contractûs; hoc modo perficitur Emphyteuſis de re Eccleſiaſtica; & alii, quos contrahentes nolunt concludere, niſi coram Notario

conſi-

conficiente inſtrumentum Contra-ctûs. Tertio *Verbis*: quando certæ formulæ adjiciuntur ex Juris diſpoſitione; quo pactò perficiuntur ſtipulationes omnes, quæ conceptis verbis Juris fieri debent, uno interrogante ſic: *Promittisne te daturum, vel facturum hoc?* altero reſpondente; *Promitto*; uti conſtat ex *Inſtitut. de verb. oblig.* Et *L. 5. ff. eodem tit.* Tametſi ſimiles formulæ Juris, jam moderationem quandam acceperint; ut docet Lugo, & Juriſtæ paſſim, valeantque ſtipulationes quibuscunq; verbis, quæ contrahentibus tamen ſint nota, & exprimant petitionem ac conſenſum. Quartò *Conſenſu* mutuò exteriùs manifeſtatò; hoc modo perficiuntur Emptio, Locatio, Conductio &c. ut conſtat *Inſtit. de obligat. & conſ.* §. *unic.* Circa obligationem, quam pariunt in Conſcientia Contractus ſupra explicati,

Dico tertiò; ex quolibet Contractu, etiam nudo, naſcitur obligatio naturalis in foro conſcientiæ; ita ut reſcindi nequeat, niſi Jure poſitivo ſit irritus; vel detur irritandi poteſtas. Ita Lugo, Leſſ. Herincx, Cavarr. & Panorm. contra Rebuff. Gomez. Turr. &c. Ratio eſt; quia æquum eſt, ut quisque ligetur, & adimplere teneatur, quod animò deliberatò expreſsè promiſit; unde dicitur *cap. 1. de pactis*: *Inita pacta ſuam obtineant firmitatem.* Et *cap. 3. ſtudioſè agendum eſt, ut ea, quæ promittuntur, opere compleantur*: quæ Jura, cum indefinitè loquantur, etiam ad Pacta & Contractus nudos extenduntur; & conſequenter ex quovis Contractu naſcitur in conſcientia obligatio. Dixi in Concluſione *in foro conſcientiæ*; quia in foro civili, nulla ejusmodi obligatio oritur ex Contractu nudo, ne multiplicentur lites; ut habetur *L. Juris Gentium 7. ff. de Pactis*, ubi dicitur, *Nuda Pactio obligationem non parit; ſed parit exceptionem*; aliosque effectus gignit; nam impedit ſoluti repetitionem; dat Jus excipiendi contra Creditorem per hoc, quod tibi tantundem ex pacto competat. Et ſecundùm *L. Fidejuſſoris ff. de Pactis*, facit, ut poſſit pignus datum retineri; & contra Fidejuſſorem, ſi acceſſerit, agi; ut habet Covarr. Gomez. &c.

10. Nota ſeptimò: de validitate & invaliditate Contractuum orta ex diſſenſu interno, nolitione obligationis, errore, dolo, vi & metu; vide quæ dico *tom. 4. Scholæ meæ Theologicæ tract. de Virtut. Cardinal. diſt. 11. q. 2.* Et in *Schola hac Canonica, tom. 1. lib. 1. tit. 40. cap. 3. & 4.* Item de perſonis habilibus ad contrahendum; de reſtitutione in integrum, ratificatione & firmatione Contractuum; *ibidem qu. 3.* Et *tit. 35. cap. 2.*

CAP. II.

De Contractu Precarii in ſpeciali.

1. Nota primò: *hoc tit.* duæ ſpecies alienationis prohibitæ expediuntur; videlicet Precarium, & Precaria, ſeu Precariæ: quæ omnino ſunt inter ſe diſtinctæ; uti patebit ex infra dicendis. Ambæ hæ ſpecies ſunt Contractus; continentes quandam ſpeciem liberalitatis & conceſſionis usûs rei.

2. Nota ſecundò circa primam ſpeciem: Ly *Precarium* ſic dicitur à *precibus*, quibus res ad utendum datur. Et ſumitur dupliciter, ſcilicet pro Contractu; & pro re ipſa, quæ precariò datur & accipitur; uti notat Vallenſ. & Gloſſa. Precarium ſumptum pro Contractu definit Ulpianus in *L. 1. in princ. ff.* ſic *eſt illud, quod precibus petenti utendum conceditur, quamdiu is, qui concedit, patitur.* Sed paulò clarius

3. Dico primò: rectè deſcribitur Precarium quatenùs eſt Contractus, de quo hic, quod *ſit Contractus, quo alicujus rei uſus petenti gratis conceditur, ad arbitrium ipſius concedentis revocandus.* Hæc conſtat ex *cap. fin. hoc tit.* & *cit. L. 1.* Ly *contractus* eſt genus, reliqua ponuntur pro differentia.

4. Nota tertiò: Precarium differt à *donatione*, quod per donationem res ita detur, ut donans eam ampliùs non recipiat: per Precarium verò res ita datur ad uſum alterius, ut dans eam ſemper poſſit repetere. Differt etiam à *Commodato*; quod per Commodatum res alteri concedatur ad certum ſpecialem

ſpecialem uſum & ad certum tempus; ſic v. g. conceditur equus ad conficiendum iter. quod certo tempore abſolvendum eſt, quantum ſcilicet ſufficit & neceſſarium eſt ad illud conficiendum: per Precarium verò res non conceditur ad certum tempus; ſed ad certum uſum; aut ſi etiam aliquando concedatur ad certum tempus; tamen eam ſic concedenti ſemper integrum eſt eandē revocare. Plures alias differentias Precarii à Comodato afferunt Leges; & notat Gloſſa, ac Pirh. hic.

5. Nota quartò; Precarium finitur *primò*, obitu illius, cui conceſſum eſt; non autem morte concedentis; uti habetur *cap. Precarium 3. & ult. hoc tit.* Ratio primi eſt; quia Precarium eſt beneficium perſonale; ac proinde extinguitur cum perſona, juxta *Reg. Jur. 7. in 6.* Ratio ſecundi eſt; quia Precariū eſt quædam ſpecies gratiæ, ac veluti privilegium: quare ſicut gratia & privilegium non revocatur regulariter per mortem concedentis, *cap. ſi ſuper 9. de Offic. deleg. in 6.* ita nec Precarium. *Secundò*, finitur Precarium per expreſſam revocationem illud concedentis; uti patet ex *cap. fin. hoc tit.* *Tertiò*, quando is, qui rem precario conceſſit, eandem alienavit; tunc enim emptor eam revocare poteſt ab obtinente illam Precario; ſicque tollitur Precarium; uti conſtat ex *cit. cap. finali.*

6. Dico ſecundò: contractus Precarii eſt licitus circa res Eccleſiaſticas, quando fit abſque detrimento Eccleſiæ; prohibitus verò, & revocandus, quando vergit in damnum ejusdem. Ita communis DD. Et primum conſtat ex *cap. fin. hoc tit.* Secundum verò ex *cap. 2. eod. tit.*

CAP. III.

De Contractu Precariarum.

1. Nota primò circa alteram ſpeciem alienationis hujus tit. *Precariæ*, ſeu *Precariarum*; quod Hoſtienſis ponat differentiam aliquam inter ea, quòd Precaria in ſingulari ſit Contractus reſpiciens conceſſionem uſusfructûs. prædii v.g. Eccleſiaſtici ultra vitam, quintò quòq; annò renovandus; Precariæ verò in plurali ſint Contractus reſpiciens conceſſionem ejusdem uſusfructus ad tempus vitæ duntaxat. Attamen communis DD. cum Abbate, Vallenſ, Cujac &c. tenent ea pro ſynonimis. Hic Contractus non eſt fermè cognitus in Jure Civili; & à Canonibus primò inventus.

2. Dico primò: rectè deſcribitur Precaria ſeu Precariæ, quòd *ſit Contractus quô uſusfructus rei immobilis alicui roganti remunerationis ergò conceditur ad ejus vitam, aut aliud certum tempus; ita tamen ut ante illud elapſum revocari non poſſit.* Ita Zoëſ. & Gloſſa. Ly *contractus* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Nota ſecundò: Contractus Precariæ, ſeu Precariarum variè differt à Contractu Precarii. *Primò* Precarium ſemper poteſt revocari pro arbitrio concedentis, non autem Precaria; niſi elapſum ſit tempus conceſſionis; ut dicitur *cap. 3. & ult. hoc tit.* *Secundò* Precarium non datur ad certum tempus: Precariæ vero ſic dari poſſunt; ut notat Abbas, Pirh &c. *Tertiò* Precario dari poſſunt tam res mobiles; quàm immobiles; item Jura & ſervitutes, v. g. iter per fundum alterius *L. 2. ff. de Precar.* Precaria verò tantum locum habet in poſſeſſionibus, ſive rebus immobilibus, *can. ſi Precariæ 4. cauſ. 10. q. 2.* Contractus Precariarū etiam differt ab Emphyteuſi (etſi in pleriſque cum eo conveniat) puod Precariæ plerumque fiant gratis, ac ad alterius preces, v.g. quod Clerico, vel Laico pauperi concedatur gratis aliqua poſſeſſio Eccleſiaſtica, ſeu fundus, ut eo fruatur toto tempore vitæ ſuæ *Can. Clerici, cauſ. 16. q 3.* Et *can poſſeſſiones 6. cauſ. ead. q. 1.* Non ſic Emphyteuſis, cui ſemper aliqua penſio realis ſolvenda annexa eſt.

4. Dico ſecundò: Contractus Precariarum eſt licitus circa aliquas res immobiles Eccleſiæ, quando fit citra damnum Eccleſiæ; ſi autem afferat aliquod detrimentum Eccleſiæ, non eſt permiſſus; & ſic factus eſt revocandus. Ita Gloſſa, & communis DD. Primum colligitur ex *cap. 1. hoc tit.* Secundum verò habetur *cap. 2. eod. tit.*

5. Dicò tertiò: Precariæ debent ſingulis quinquenniis renovari. Ita communis DD. & habetur *cap. 1. hoc tit.* Eſtq; Ratio; quia niſi fieret hujusmodi quinquennalis renovatio, de facili induceretur ejꝰ oblivio *arg. can. longinquitate cauſ. 12. q. 2.* Sicque hæredes ejus, qui vi precariarum fundos aliquos Eccleſiæ habuit, adſtruerent eos eſſe ſuos proprios, cum damno Eccleſiæ. Quare ſicut non petens inveſtituram à novo Domino cadit Jure ſuo; ita pariter non petens renovationem Precariæ, elapſo quinquennio; ut notat Abbas, Vall. &c.

TITULUS

TITULUS XV.
De Commodato.

CAP. I.

De quidditate Commodati & rebus quæ Commodari poſſunt.

1. NOta primò: Precariis, de quibus *priori tit.* plurimum aſſimilatur Commodatum: unde congruè de ipſo ſubnectitur *hic tit.* Dicitur autem *Commodatum*, ſic, quia quaſi ad accipientis *Commoda datum* eſt; ut notat Pirhing. Et ſumitur tum pro ipſa re Commodata; tum pro contractu innominato.

2 Dico primò: rectè definitur Commodatum prout eſt Contractus quidam innominatus hic conſideratus, quod *ſit Contractus, quò res aliqua gratuitò alicui conceditur utenda ad tempus, finem, ac modum certum, eâ lege, ut eadem in ſpecie reddatur.* Ita conſtat ex §. *item is cui; Inſt. quibus modis recontrahitur obligati*[illegible] Et *L. 1. §. item is cui, ff. de obligation. & action.* Ly *contractus* eſt genus; reliqua habent rationem differentiæ. Dicitur, *quò res aliqua gratuitò alicui conceditur*, ad differentiam Locationis, quâ quidem conceditur alique res utenda; ſed conſtitutâ mercede. Dicitur *utenda* ad differentiam pignoris, & depoſiti & contractuum innominatorum; in his enim non conceditur res utenda. Dicitur *ad Tempus, finem & modum certum*, ad diſtinctionem Precarii. Dicitur *eâ lege, ut eadem in ſpecie reddatur*, ad excluſionem mutui, in quo non redditur eadem in ſpecie res; ſed alia ejusdem generis & qualitatis.

3. Dico ſecundò: res Eccleſiæ (& quæcunq; aliæ mobiles, & immobiles profanæ, exceptis illis quæ ipſo uſu conſumuntur) poſſunt commodari, dummodo per hoc Eccleſia non patiatur detrimentum; aut ſi res Eccleſiæ ſint ſanctæ, ad uſus profanos non applicentur. Ita Gloſſa, Azor. &c. Primum colligitur ex *cap. unic. hoc tit.* Ratio ſecundi eſt; quia de rebus mobilibus & immobilibus, profanis etiam incorporeis (uti ſunt Jura v. g. ſervitutes & redditus annui &c.) non eſt potior ratio, quam de rebus Eccleſiæ: adeoque ſicut iſtæ, ita & illa Commodari poſſunt; niſi ſint tales, quæ ipſo uſu conſumuntur. Ratio tertii eſt; quia Eccleſia ex nullo contractu debet damnificari; & conſequenter nec ex contractu Commodati. Ratio quarti eſt; quia res Sacras Eccleſiæ applicare ad uſus profanos continet ſpeciem ſacrilegii.

CAP. II.

De obligatione & actionibus ortis ex Commodato.

1. DIco primò: Commodatarius tenetur de dolo; & obligatur ex lata, levi & leviſſima etiam culpa, quando in ejus ſolius gratiam fit contractus Commodati. Ita Gloſſa, Covarr. Vallenſ. Et habetur L. *ſi ut certo §. nunc videndum ff. Commodati.* Et *cap. unic. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia cum Commodatum tantùm Commodatarii, ſeu accipientis causâ contrahatur; ideo quo major ei fit gratia, & beneficium; eò magis debet cavere, ne pro gratia & beneficio injuriam ac damnum rependat.

2. Dico ſecundò: ſi autem contractus Commodati erigatur in utriusq; gratiam ſcilicet accipientis & dantis, ſeu Commodatarii & Commodatoris; ut ſi ſuppellex argentea alicui fuit commodata ad honoratè excipiendum hoſpitio in ædibus Commodatarii communem aliquem amicum utriusque; tunc Commodatarius obligatur tantùm ex culpa lata & levi; non autem leviſſima. Ita Gloſſa, Pirhing. &c. Et conſtat ex *L. in rebus 18. ff. hoc tit.*

3. Nota primò: ſi autem res Commodata pereat mero caſu fortuito; vel ob hoſtium irruptionem; vel incendium à fulmine cauſatum; vel ſimilē aliam cauſam, Commodatarius non obligatur ex ulla culpa; uti conſtat ex *cap. unic. hoc tit.* Si tamen caſus fortuitus acciderit culpa Commodatarii, vel pactum intervenerit; vel is fuerit

in mora: tunc is tenetur etiam de tali caſu fortuito; uti dicitur *cit. cap. unic.*

4. Nota ſecundò: ex contractu Commodati naſcuntur duæ actiones, una directa altera contraria. *Directa* datur Commodatori & ejus hæredi adverſùs Commodatarium & ejus hæredem *L. in commodato ff. hoc tit.* ut ſcilicet res reſtituatur finito uſu aut tempore, & reſarciatur, quatenus culpâ Commodatarii eſt facta deterior. *Contraria* & quaſi ex oppoſita reſpiciens directam, datur Commodatario, & ejus hæredi; contra Commodatorem & ejus hæredem, ad repetendum, quod ſua intereſt; id eſt ad id, quod in rem inſumpſit, & ad refundendum damnum, quod vel ex intempeſtiva repetitione rei accepit; vel ex re vitioſa data.

TITULUS XVI.

De Depoſito.

CAP. I.

Quid ſit, & quâ ratione permiſſum Depoſitum.

1. Nota primò: continuat Papa ſeriem Contractuum in ſpecie, quibus alienationes Eccleſiæ fieri ſolent; *& hoc tit.* proponit contractum Depoſiti. Eſt autem Depoſitum ſecundum Juris conſultum in L. *1. ff. hoc tit.* id, quod cuſtodiendum alteri datum eſt; ſic dictum, quòd *ponatur*; Præpoſitio enim *De* auget *poſitum*, ut indigitetur, totum eſſe commiſſum fidei Depoſitarii; in *cit.* L. ſumitur Ly *Depoſitum* pro re ipſa: hoc autem *tit.* Papa illud ſumit pro contractu circa illam verſante. Unde

2. Dico primò: bene deſcribitur Depoſitum, quòd *ſit Contractus, quo res aliqua ſinè mercede cuſtodienda traditur alteri, ut integra reſtituatur ad libitum deponentis.* Ita colligitur ex L. 1. Ly *contractus* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Differt autem Depoſitum ab aliis contractibus ſic; à *Pignore*, quia Pignus datur Creditori ad cautionem, & ſecuritatem debiti; Depoſitum verò in cuſtodiam tantùm. A *Locatione vel Conductione*; quia in his traditur res cum mercede; in Depoſito verò gratuitò & ſine mercede, *L. 1. §. ſi veſtimenta ff. hoc tit.* A *Mutuo*; quia in hoc transfertur dominium rei mutuò datæ *L. licet 17. §. rei ff. hot. tit.* non autem in Depoſito, in quo dominium & poprietas manet penes deponentem, *cit. L. licet.* A *Commodato*, quia in eo conceditur rei uſus accipienti; in Depoſito autem non ad uſum, ſed ad cuſtodiam res traditur. *L. ſacculum 29. ff. hoc tit.*

3. Dico ſecundò: res Eccleſiæ poſſunt depoſitari; citra tamen ejus periculum & damnum. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. 2. hoc tit.* Poterit autem deponens aliquas res Eccleſiaſticas, repetere eaſdem à Depoſitario, quandocunque libuerit, & Depoſitarius tenetur illas reddere. Uti habetur *cap. cit. 2.* Et *L. 1. §. eſt autem ff. hoc tit.* Eſtq; Ratio; quia cum contractus Depoſiti deponentis gratia fiat; non eſt prohibendus pro arbitrio revocare talem contractum, ac mutare voluntatem. Excipe niſi ex redditione Depoſiti Eccleſiaſtici timeretur damnum Eccleſiæ; vel ipſi deponenti; uti conſtat ex *can. ne quis 14. cauſ. 22. q. 2.*

CAP. II.

De Obligatione & Actionibus ortis ex Depoſito.

1. Nota primò: non permittitur in re Eccleſiæ depoſita cum alio debito ejuſdem compenſatio; vel deductio, per quam aliqua pars Depoſiti retineretur; uti dicitur *cap. 2. hoc tit. ne alioquin Contractus* (inquit *can. cit. loco*) *qui ex bona fide oritur, ad perfidiam referatur, ſive trahatur.* Nec Depoſitarius poteſt uti re depoſita, absque conſenſu deponentis; aliàs ſi eâ utatur, actione & Depoſiti & furti tenebitur; niſi pactus ſit cum Deponente, ut eâ uti valeat, *L. ſi ſacculum 33. ff. Depoſiti.* Et *L. 29. ff. eod.* Eſtq; Ratio

Ratio; quia uſus rei non eſt Depoſitario conceſſus; ſed tantum ejus cuſtodia petita.

2. Dico primò: Depoſſitarius tenetur de dolo; uti & de culpa lata. Ita Vall. Pirh. Zoëſ. &c. DD. Primum habetur L. *contractus* 23. *ff. de Reg. Jur.* Et tenetur Depoſitarius de dolo, tametſi Deponens pactus fuiſſet, ne is dolô teneretur; quia ejusmodi pactum eſt contrarium bonæ fidei, in omnibus contractibus & conſequenter etiam in hoc Depoſiti requiſitæ, *cit. L.* 23. Cenſetur autem tunc dolus commiſſus, ſi abſit bona fides, quæ requiritur ad omnes contractus *cit. L.* 23. bona verò fides abeſt, ſi rebus propriis ſalvis, depoſitæ amiſſæ fuêre; uti dicitur *cap. 2. hoc tit.* Secundum *de lata culpa* patet ex *L. latæ culpæ* 223. *ff. de verbor. ſignif.* Et quia lata culpa comparatur dolo L. 1. *verb. ſed etſi ff. ſi menſor.* Porro culpa lata cenſeretur eſſe, ſi Depoſitarius portam cubiculi apertam relinqueret, ubi Depoſitum quieſcit.

3. Dico ſecundò: Depoſitarius tamen non tenetur de culpa levi & leviſſima. Ita communis DD. quia Depoſitum regulariter fit tantùm gratiâ deponentis, & Depoſitarius nullam ex eo utilitatem conſequitur, *L. ſi ut certo* 5. *ff. Commodati*; ideoque non tenetur ad tam exactam cuſtodiam & præcavere culpam levem ac leviſſimam; ut rectè notat Abbas. Præterquam ſi Depoſitarius ſe ipſum obtuliſſet ad recipiendum Depoſitum; ut habetur *L. 1. §. ſæpe ff. hoc tit.* tunc enim ad diligentiorem obligatur cuſtodiam. Idem dicendum, ſi ſtipulatus fuiſſet mercedem pro cuſtodia, uti conſtat ex *cap. 2. hoc tit.*

4. Dico tertiò: ſimiliter Depoſitarius non tenetur de caſu fortuito; niſi de hoc prius pactum iniiſſet, aut culpa lata ſeu craſſa, vel mora culpabilis ejusmodi caſum præceſſiſſet. Ita communis DD. Et primum conſtat ex *cap. 2. hoc tit.* Secundum & tertium de pacto & culpa ex L. 1. *C. hoc tit.* Quartum de mora ex L. *ſi in Aſia* 12. *§. fin. ff. hoc. tit.*

5. Dico quartò: ſi contingat aliquod Depoſitum dolô, vel culpa Clerici, vel Religioſi Depoſitarii perire aut deteriorari; non tenetur de hoc illa Eccleſia vel monaſterium, de cujus corpore eſt talis Clericus, vel Religioſus Depoſitarius; ſed ipſemet Clericus, vel Religioſus obligatur reſarcire damnum. Ita Vallenſ. Pirh. &c. Et conſtat ex *cap. 1. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia delictum perſonæ Eccleſiaſticæ non debet in ipſiusmet Eccleſiæ detrimentum redundare, juxta *Reg. Jur. 76. in 6.* Et *cap. cum venerabilis*, § *licet autem*, *de except.*

6. Nota ſecundò: ſicut ex commodato ita pariter ex contractu Depoſiti naſcuntur duæ actiones, una directa, altera contraria. *Prima* datur deponenti, ſeu Depoſitori, ac ejus hæredi, contra Depoſitarium & ejus hæredem, vigore cujus quandocunque repetere poteſt rem depoſitam, v. g. numeratam pecuniam, vel ejus æſtimationem, vel damnum: ut notat Zoëſ. Vallenſ. & Bart. Et eadem ei competit in caſu deteriorationis rei depoſitæ, aut amiſſionis per dolum, vel latam culpam Depoſitarii. *Secunda actio* datur Depoſitario adverſus Depoſitorem, quâ poteſt repetere omnia impendia; ſeu expenſas factas pro cuſtodia geſta; ut notat Vall. & Zoëſ.

CAP. III.

De Depoſitis in locis regularibus FF. Minorum.

1. Dico primò: Depoſita in locis regularibus Ordinis noſtri Minoritici de Obſerv. & Reform. ſinè gravi cauſa non ſunt ullatenus acceptanda. Ita habent Conſtitutiones Generales modernæ *cap. 6. §. 3. n. 1.* ſic ordinantes: *Evangelicæ paupertatis ſtatui & Conventuum quieti proſpicientes prohibemus, ne in locis noſtris, aurum, argentum, ſeu aliud quidpiam pretioſum depoſiti nomine reponatur, niſi ſine ſcandalo ſæcularium vel gravi fratrum damno negari non poſſit & tunc non recipiantur, niſi de Diſcretorum conſilio & ſuperiorum licentia, ac à Fratribus omnino videantur, qui ſciant, cui & qualiter reddi debeant, & hæc omnia ſcripturâ authenticâ*

tica, vel deponentis ſigillo, ſi habet, proteſtatione ſemper præmiſſâ, quòd Fratres ad cuſtodiendum depoſitum, nullatenus ſe obligare intendant, ſicuti nec poſſunt, nec debent: Quæ depoſita loco communi, & tuto per ſuperiorem aſſignato ſemper aſſerventur, & eo modo quo recepta fuerint, reddantur.

TITULUS XVII.

De Emptione & Venditione.

CAP. I.

Explicatur quidditas Emptionis, & Venditionis mercium & pretii.

1. Nota primò: proſequitur Summus Pontifex examen ſpecificum contractuum & *hoc tit.* agit de contractu Emptionis & Venditionis; qui etſi ſit unicus, ſecundum tamen diverſam conſiderationem perſonarum contrahentium duplici nomine exprimitur; reſpectu enim ementis vocatur Emptio; reſpectu vero vendentis Venditio: congruenter autem per copulationem dici poteſt *Emptio Venditio*. Hic contractus eſt Juris-gentium, nominatus, & bonæ fidei.

2. Dico primò: rectè deſcribitur Emptio venditio, quòd *ſit Contractus ultrò citròque pariens obligationem, in quo pro mercibus pretium, & reciprocè pro precio merces in pactum deducuntur.* Ita eruitur ex *L. 1. ff. de contrab. Empt.* Ly *contractus* eſt genus; reliqua habent rationem differentiæ. Dicitur *ultrò citròque pariens obligationem*, ad diſtinctionem aliorum contractuum, qui ex una duntaxat parte pariunt obligationem; cujusmodi eſt donatio *L. Ariſt. 18. ff. de donat.* Dicitur *in quo pro mercibus pretium in pactum deducitur*, ut oſtendatur ſub qua ratione hic Contractus ſortiatur nomen Emptionis. Additur *& reciproce pro precio merces*; ut oſtendatur, ſub qua ratione nomen venditionis accipiat.

3. Nota ſecundo: nomine *mercium* hic venire omnem rem mobilem, & immobilem, præſentem, abſentem & futuram, actiones & Jura ſæcularia & ſimilia quæ pecuniâ æſtimabilia & vendibilia ſunt. Nomine autem *pretii* venit omnis moneta, ſeu pecunia numerata; quæ ideo eſt inventa, ut ſit menſura cæterarum rerum, ſub pactiones humanas cadentium; ut habet Ariſtoteles *lib. 5. Ethic. cap. 5.* nam à principio mundi res ipſæ in entitate phyſica inter ſe permutabantur, v. g. oleum pro vino, & vitulus pro ove &c. Sed progreſſu temporis ob varia inconvenientia & difficultates, quib' laborabant hujusmodi permutationes, ad majorem humanæ Societatis utilitatem, moneta ſeu pecunia introducta eſt pro pretio & menſura rerum omniū vendibilium.

CAP. II.

De requiſitis ad Emptionem & Venditionem; ac pretio ejusdem.

1. Dico primò: Contractus Emptio Venditionis debet omnino eſſe ultrò citròque obligatorius, ita ut Emptor obligetur ad ſolvendum pretium Venditori; & vice verſa Venditor ad rem Emptori extradendam. Ita communis DD. Et habetur L. *Emptio 11. in princ. ff. de Empt. & Vendit.*

2. Dico ſecundò: debet etiam iſte Contractus, ut validus ſit, mutuo conſenſu voluntatis perfici, qui vel verbis, vel nutibus, vel aliô ſignô externô exprimatur. Ita communis DD. Eſtque Ratio; quia cùm hic contractus ſit obligatorius ultrò citroq; neceſſariò proficiſci debet à mutuo contrahentium, qui eſt obligationis fundamentum.

3. Dico tertiò: ad valorem autem Contractûs Emptio-Venditionis ſufficit mutu' conſenſus contrahentium; ſinè traditione actuali rei, aut pretii. Ita communis DD. Et conſtat ex *Inſtit. de Empt. & Vendit.* Ut tamen compleatur integraliter talis contractus, ex parte Emptoris ſolutio pretii & ex parte Venditoris traditio rei ſubſequi debet ſuo tempore. Circa pretium hujus contractûs

4. Dico

4. Dico quartò: ut contractus Venditionis vacet culpâ; debet pretium pro mercibus dandum, eſſe juſtum; id eſt tale, quod publicâ lege tantûm, vel communi hominum prudentum æſtimatione determinatum eſt. Ita communis DD. Ratio eſt; quia alias nimius fieret abuſus in attollendis pretiis; cum aperto Reipublicæ damno, ad quod præcavendum Magiſtratus conſideratis circumſtantiis temporum, locorum, copiæ vel inopiæ mercium, pretia nunc attollere, nunc deprimere poſſunt, ſine injuſtitia. Quare pretia hôc modô conſtituta, à DD. vocantur: *Pretia legitima.* Quòd ſi deficiat taxatio Magiſtratûs in pretiis mercium, communi intelligentium æſtimatione, pariter ſinè injuſtitia determinari poſſunt: ut patet ex L. *pretia 6. 3. ff. ad Legem Falcidiam;* & talia dicuntur *Pretia Vulgaria*, vel *Naturalia*; quia à pluribus de vulgo, vel à naturali prudentia dictata ſunt. His pretiis Vulgaribus omnes omnino res, carentes pretiô legitimô vendi debent, etiam gemmæ, inſignes canes, falcones, aves Indicæ, picturæ veteres & ſimiles; unde ſinè injuſtitia earum pretium ad arbitriũ vendentis accreſcere nequit; ut habet Leſſ. Navar. Cajet. &c. contra Soto &c. Habet porro pretium vulgare quandam latitudinem; cum pendeat ab æſtimatione hominum, qui variè juxta affectus ſuos ad res judicant; unde aliud eſt pretium vulgare ſummum; aliud mediũ; aliud infimum; circa quæ

5. Dico quintò: Venditores non excedentes limites pretii juſti vulgaris, non peccant peccatô injuſtitiæ, ſi quibusdã vendant pretio ſummô vulgari; quibusdam mediocri; vel infimo: bene tamen excedentes limites ejus. Ita Scotus *4. diſt. 14. q. 2.* Navarr. Cajet. Maj. Gabriel, &c. Ratio primi eſt; Tum quia pretium juſtum vulgare ſecundùm omnes DD. nõ conſiſtit in indiviſibili, ſicut pretium Legitimum: Tum quia nullo Jure inſimulantur tales Venditores alicujus culpæ, vel injuſtitiæ. Ratio ſecundi colligitur ex illo Apoſtoli *ad Theſſal. 4. Nequis ſuper grediatur, neque circumveniat in negotio fratrem ſuum: quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus.*

6. Dico ſextò: quando ambo pretia Legitimum & Vulgare ſunt inæqualis taxationis, ita ut unum aliud excedat; ordinariè non licet exigere pretium excedens. Ita Leſſ. & alii. Ratio eſt; quia pretium ordinariè taxatur in gratiam emptorum, ut non fiat exceſſus in eo.

7. Dico ſeptimò: Utroque Jure tantùm læſis ultra dimidium pretii juſti ſuccurritur, & datur actio ad reſcindendum contractum; vel ſupplendum defectum. Ita Herincx, Laym. Leſſ. & DD. communiter. Et determinatur *L. 2. de reſcind. vendit.* Et *cap. cum dilecti, de empt. & vendit.* quibus locis, etſi beneficium reſcindendi contractus ob defraudationem ultra dimidium juſti pretii, ſoli Venditori expreſſo Jure concedatur; tamen à DD. per æquiparationem etiam ad emptorem extenditur. Ratio etiam eſt; quia aliàs nimium multiplicarentur lites, ſi quomodocunque læſis infra dimidium juſti pretii (quod ſæpè contingit) actionem ad reſciſſionem contractus Jura permitterent.

8. Dico octavò: ſinè injuſtitia poteſt merx pluris vendi, quàm per ſe valeat, vel venderetur alias, ſequentibus titulis; ſcilicet vel ratione officii mercandi; vel ratione lucri ceſſantis; vel damni emergentis; vel ratione laborum & expenſarum factarum à venditore in merce conquirenda, advehenda & conſervanda; vel ratione copiæ emptorum & carentiæ mercium ac nummorum. Ita Med. Leſſ. Cajetan. Pet. Navarr, Cavarr. &c. Ratio primi *de Titulo Officii mercandi* eſt; quia mercatores merces magnô labore, curâ & induſtria conquirunt, alias occaſiones lucrativas idcirco negligendo; quod eſt pretiô aliquô æſtimabile: & conſequenter ratione talis applicaturæ & officii, absque injuſtitia merx pluris vendi poteſt, quàm valeat, ad compenſandum illum laborem, curam & induſtriam. Secundum, Tertium & Quartum inde patet; quia etiam pro lucro ceſſante, vel damno emergente, vel laboribus & expenſis, aliqua æſtimatio fieri poteſt & pretiô

pretiô proportionatô poſſunt redimi. Quintum ſimiliter conſtat; quia ex circumſtantia copiæ emptorum, & mercium, ac nummorum carentiæ creſcit vulgaris æſtimatio, atque valor mercium; & conſequenter absque injuſtitia, in tali circumſtantia pluris vendi poteſt merx, quàm aliàs venderetur.

9. Dico nonò: etiam absque injuſtitia poteſt merx minori, quàm ſtatutô pretiô emi, ſi ea vel modicam afferat emptori utilitatem; vel ſit copia notabilis mercium, uti ſit in fine nundinarum, & paucitas emptorum, vel ſi merces in magna quantitate ſimul emantur. Ita Navarr. Med. Leſſ. &c. Ratio primi eſt; quia præſtatur potius beneficium Venditori, quàm emptori. Ratio ſecundi eſt; quia copia mercium, & paucitas emptorum faciunt decreſcere pretia. Ratio tertii; quia præſtatur utilitas venditori, emendo multas merces ſimul, ut aliàs denuò in ſuum commodum valeat procurare: ergo &c.

10. Dico decimò: nullam committit injuſtitiam venditor, qui habitâ notitiâ de mox minuendo pretio, merces ſuas vendit pretiô nunc currente. Ita S. Thomas, Sylveſt. Leſſ. Covarr. &c. DD. Eſtque Ratio; quia notitia ejusmodi privata Venditoris, non mutat communem taxationem mercium; neque illam illegitimam facit; quod patet à pari; quia privata notitia Emptoris de augendo pretio rerum, non mutat taxam currentis pretii; unde licitè poteſt hìc & nunc ante auctuarium comparere merces currente pretiô: ſicut fecit Joſeph Patriarcha *Gen. 41.* comparans pretiô currente omne frumentum Ægypti, præſciens careſtiam ibidem futuram.

11. Dico undecimò: illicita eſt venditio pro altiori pretio, quàm ſit currens rigoroſum, facta ob dilatam præcisè ſolutionem Ita Leſſ. Herincx, Lugo &c. contra Cajet. & alios DD. apud Salas. Colligitur ex *cap. conſuluit de Uſuris.* Eſtque Ratio; quia ejusmodi dilatio involvit implicitum mutuum; nam creditor differendo ſolutionem, cenſetur pecuniam debitori mutuare: ſed ob mutuum non licet aliquid capere ultra ſolutionem niſi adſint alii tituli: ergo neque ob dilatam ſolutionem & conſequenter illicita eſt venditio, pro altiori pretio, ob eam ſolam facta. Dixi *ob dilatam præcisè ſolutionem:* quia ob alia motiva, & juſtos titulos, poteſt fieri licita talis venditio: puta ratione lucri ceſſantis, & damni emergentis ex dilatione ſolutionis; vel ratione periculi perdendæ in toto, vel in parte dilatæ ſolutionis; ut docet Leſſ. Cord. Medin. Navarr. Soto, &c.

12. Dico duodecimò: ſimiliter eſt illicita emptio viliori pretiô, quàm ſit infimum currens, facta præcisè ob anticipatam ſolutionem. Ita Herincx, Navarr. Lugo, Cut. &c. Ratio eſt; quia pariter in tali anticipata ſolutione, implicitum continetur mutuum: ex qua proinde ſi naſcatur lucrum, id uſurarium eſt; niſi excuſent iidem tituli, qui venditionem pro majori pretio, ob ſolutionem dilatam purificant à labe uſuræ.

CAP. III.

Varia circa Emptionem & Venditionem reſolvuntur.

1. Dico primò: Monachi & Clerici, ſeclusâ neceſſitate gravi, non poſſunt licitè Emptionis & Venditionis negotiationem per ſe exercere: poſſunt tamen aliquas actiones, his affines licitè practicare. Ita Canoniſtæ omnes, quoad primam partem. Et quia hi prohibentur expreſſè à tali negotiatione per plures SS. Canones; ſignanter per *cap. 6. Ne Clerici vel Monachi.* Et Trident. *ſeſſ. 22. c. 1. de Reformat.* Eſtq; Ratio; quia hujusmodi quæſtus dedecet ſtatum Monachalem & Clericalem; ejusdèmque Miniſteria, & functiones impedit; & pluribus periculis peccatorum exponit.

Dixi in Concluſione, *ſeclusâ neceſſitate gravi*; quia in caſu ejusmodi neceſſitatis v. g. famis, aut ſimilis, licitè poſſunt Monachi & Clerici negotiari ad procuranda ſibi alimenta neceſſaria.

Ratio

Ratio ſecundæ partis eſt; quia licitè poſſunt Monachi & Clerici emere diverſas materias, pro elaborandis inde quibusdam artefactis, poſtea vendendis; uti patet ex laudabili exemplo antiquorum Monachorum, ſportarias artes & varia opificia exercentium, pro alimentorum, aliorumque neceſſariorum procuratione: quod & D. Paulus *Actor. 18. & 20.* feciſſe legitur: ſimiliter poſſunt colere agros ſuarum Parochiarum, Conventuum & Beneficiorum fructusque inde perceptos vendere; ut admittit communis Eccleſiæ praxis. Hi tamen ob prohibitionem Conc. Carthag. III. *21. q. 3.* non poſſunt conducere agros alienos & eosdem colere, fructusque alienare, atque diſtrahere; ut notant DD. hic.

2. Dico ſecundò: absque injuſtitia viliori pretiò emi poſſunt Chirographa, ſeu Obligationes, quando ſunt ſubjectæ difficultatibus, moleſtiis & dubiis quoad earum ſolutionem obtinendam: ſecùs ſi careant his omnibus. Ita Sylv. Sot. Med. Leſſ. Gab. Regin. Vall. &c. contra Cajet. Armill. Sanch. Azor. Navarr. Ratio primi eſt; quia ejusmodi Jura Chirographorum & Obligationum communi prudentum æſtimatione viliora reputantur, utpotè ſubſtrata qualitatibus imperfectis, difficultatum videlicet, moleſtiarum, dubitatum & ſimilium eorum deteriorativis: ergo viliori pretiò licite emi poſſunt. Ratio ſecundi eſt; quia Emptio Chirographorum & obligationum liberarum à dictis qualitatibus imperfectis, involvit implicitum mutuum; quia emptor cenſetur mutuare usque ad terminum ſolutioni eorum deſtinatum, ut tunc pro eis recipiat plus, unde committit uſuram palliatam. Et quia non apparet ullus titulus, quò ab injuſtitia defendi poſſit ejusmodi emptio obligationum, minori pretiò in dictis circumſtantiis facta, quàm titulis dilatæ ſolutionis debiti empti; ſed hic eam non defendit ab injuſtitia, ùt dixi *cap. præc. concl. 11.* Dicta doctrina etiam locum habet in Chirographis, ſeu Librанciis militaribus; ùt oſtendit Mald. Wiggers. &c. contra Leſſ. Molin. &c. cùm non ſit potior ratio de his obligationibus; quàm de aliis.

3 Dico tertiò: ſi contingat merces laborare vitiò, vel defectu occultò & Venditor id ſciat, tenetur hoc Venditor indicare Emptori; ſecùs ſi laboret vitiò per ſe manifeſtò. Ita S. Thom. Laym. Sylv. Herinx, Leſſ. Molin & communis DD. Primum conſtat ex S. Ambroſiò *L. 1. de Officiis*; dicente; *In contractibus vitia eorum quæ veneunt, prodi jubentur; ac, niſi intimaverit Venditor, quamvis in Jus Emptoris tranſierint, doli actione evacuantur.* Accedit *L. 1. C. de Ædilit. action.* Et eſt Ratio; quia ſpectat ad officium Venditoris, imperfectiones rerum vendibilium aperire, quatenus id ſcire Emptoris intereſt; alioquin infinitæ fraudes, quæ vitari nequeunt ab Emptoribus intervenirent. Quare juxta *L. Julianus. ff. de action. empti.* Et *L. ſi vina 2. ff. de periculo, & com. rei vend.* conceditur actio Emptoribus, ad reſciſſionem contractus emptionis & omnia damna, etiam lucri ceſſantis, ex emptione nata, præſtanda & recompenſanda à Venditore. Secundum habetur *L. ea quæ, ff. de ædil edict.* Et eſt Ratio; quia Emptor ſibi imputare debet, quòd non obſtante actuali præviâ notitiâ defectûs, mercem vitioſam comparaverit: vel etſi ejusmodi notitiâ non habuerit; tamen habere potuit & debuit.

4. Dico quartò: quando Emptor ita eſt affectus, ut detecto vitio, mercem nihilominus comparâſſet, licet inferiori pretiò; non poteſt agere ad reſcindendum contractum; ſed ad refundendam pretii portionem, quam ſubtraxiſſet, propter vitium mercis, ante emptionem cognitam. Ita Gloſſ. Laym. Arig. Pinellus, &c. Et conſtat ex *L. Julianus, ff. de action. empti.* Et *L. 1. ff. de ædilit. edict.*

5. Dico quintò: poteſt ſubticeri vitium occultum mercis, quæ eò non obſtante aliqualiter eſt applicabilis & uſualis ad eum finem, ad quem eſt empta; modo Emptor non damnificetur. Ita S. Thom. Maj. Navar. Laym. Soto &c. Conſtat ex *L. 1.* & *L. ob quæ vitia, & ſeqq. ff. cit.* Et eſt Ratio; quia

quia ſi mercatores, v. g aromata aliqualiter vetuſta vendere nequirent, niſi manifeſtatâ illa vetuſtate aliquali, nimis duro oneri ſubſtarent & notabile fortunæ diſcrimen ſubire cogerentur; cùm tantum ſelectiores merces vendere poſſent, ipſi verò omnis generis ac qualitatis emere ſoleant.

6. Dico ſextò: Venditor ſubticens occultum, ſibi tamen cognitum defectum mercis, quô Emptor damnificabitur, tenetur ad reparationem damni ſecuturi; ſecùs ſi ignoraſſet ejusmodi defectum. Ita Herincx, Covarr. Med. & communis. Et habetur *L. Julianus 13. ff. de act. empt.* Et eſt Ratio; quia venditor cenſetur cauſa damni ſecuturi ob injuſtam deceptionem. Secunda pars patet; quia non cenſetur indè damnum ſecuturum.

7. Dico ſeptimo: ſi contingat rem venditam deteriorari; vel perire poſt ejus traditionem; hujusmodi jacturam & omne periculum ſubire debet Emptor: tametſi eam necdum ſolviſſet: ſimiliter ſi deterior fiat, vel pereat ante traditionem; concluſô tamen pactô Venditionis; ſitq; res in ſpecie, vel in individuo deſignata, v. g. hæc gemma, vel hoc jumentum; ſecus ſi non ſit deſignata ſpecificè & individualiter; v.g. ſi ex integro grege ovium ſex emantur, ſinè determinatione; vel ſi vendatur ad menſuram, v. g. totus acervus tritici unô florenô in ſingulos modios. Ita Leſſ. Herincx Sylv. Covarr. &c. Ratio primi eſt; ſicut res fructificat Domino ſuo; ita pariter deterioratur & perit Domino ſuo; ſed Emptor perfecta traditione eſt Dominus rei venditæ: ergo ipſi deterioratur & perit. Secundum patet ex diſpoſitione *L. id quod 7. ff. de periculo & commodo rei vend.* Tertiam habetur *L. quod ſæpe ff. de contrah. empt.* Et eſt Ratio; quia venditio rei indeterminatæ ante traditionem vel menſurationem, cenſetur eſſe imperfecta.

8. Nota primò: à Doctrina ſecundæ partis concluſionis in Jure excipi ſequentes caſus: *Primus*, ſi res vendita deterioretur, vel pereat ante traditionem, quam Venditor aſſeruerat absque jactura poſſe diutiùs reſervari: vel quamvis id non aſſeruerit; ſcivit tamen eam deterioratum, vel deſtructum iri, & Emptori de hoc nullam notitiam dedit; debet hujusmodi venditor jacturam omnem ſubire: ita habetur *L. ſi vina. ff de periculo & commodo rei vend.* *Secundus*, ſi res vendita, ob crimen aliquod venditoris, fuerit ad fiſcum devoluta; ita habetur *L. ſi fundus ff. Locati.* *Tertius* ſi venditor fuerit in mora tradendi venditam mercē *L. Illud ſciendum, de periculo & rei comodo vend.* *Quartus*; ſi Venditoris culpâ res Venditoris fuerit deteriorata, vel deſtructa; itàhabetur *L. quod ſæpè, ff. de contrah. empt.* *Quintus*; ſi emptor cum venditore ab initio pactum fecerit, us is jacturam mercis venditæ, ante traditionem emergentem, ſubeat, ita habetur *L. ſi in vendil. ff. de periculo & commodo rei vend.*

9. Dico octavò: Omnes fructus pendentes, tam maturi; quàm immaturi, ante rei venditionem nati, pertinent ad emptorem; niſi partes aliud pactum de his adjeciſſent; ſimiliter omnia neceſſaria rei venditæ, v. g. frœnum equi, vel ſera domûs. Ità Covarr. Laym. Gom. Herincx, Leſſ. Molin. &c. Primum determinatur in *L. Julianus, ff. de action. empti.* Et *L. Fructus.* Et *L. poſt perfectum, C. eodem.* Et eſt Ratio; quia ejusmodi fructus cenſentur velut acceſſorium & pars rei emptæ. Secundum habetur *L. Ædiles.* Et *L. Fundi ff. de ædilit. edicto.*

10. Dico nonò: Omnes autem fructus jam percepti ante contractum Venditionis, ſpectant ad venditorem. Ita DD. communiter: Et ſtatuitur *L. 22. C. de rei vindic.*

11. Dico nonò: Fructus nati poſt venditionem etiem nec dum ſolutô pretiô, ſpectant ad venditorem. Ità DD. communiter: Et ſtatuitur *L. 22. C. de rei vindic.*

11. Dico decimò: Fructus nati poſt venditionem etiam necdum ſolutô pretiô, ſpectant ad emptorem. Ita Mayr. Armil. Morella, Sylv. Laym. Leſſ. Herincx & communis Theologorum contra Mynſing, Binsfeldium, Covar. & comunem Juriſtarum. Ratio eſt; quia Fructus naturaliter conſequuntur ſubſtantiā rei frugiferæ, tanquā quid acceſſoriū ejus & inexiſtens ſubſtantiæ rei: ſed ſubſtantia rei, peractô contractu venditionis, etſi nec dum

dum perſolutò pretio, ſpectat ad emptorem: ergo & fructus poſt hujusmodi contractum nati. Confirmatur: conſonum eſt æquitati naturali, ut ad eundem ſpectet commodum rei emptæ, ad quem ſpectat interit' ejus ſed interit' rei emptæ peractâ venditione, etſi nondũ ſolutô pretiô ſpectat ad emptorem: ergo & commodum, ſeu fructus naſcentes ex re vendita.

12. Objiciunt Juriſtæ Jus Cæſareum expreſsè contrarium ſtatuens *L. Julianus ff. de action. empti.* Et *L. ult. ff. de periculo & commodo rei vendit.* Et *L. curabit, C. de action empti.* Reſpondeo: Has Leges, utpotè æquitati naturali difformes, eſſe revocatas Jure Canonicô; eò quòd ſapiant quandam Uſuram, dum locô pretii nondum ſoluti, fructus per modum Intereſſe percipi admittunt, ſinè ſufficienti & juſto titulo.

13. Dico undecimò: ſi diſſolvatur validus Contractus Venditionis, per ſupervenientem novum mutuum conſenſum: vel retractum conventionalem Venditioni adjectum; fructus mediô tempore reſultantes, ſpectant ad emptorem: ſi vero diſſolvitur per pactum Legis commiſſoriæ; vel addictionis in diem, ſpectant ad venditorem; niſi aliter conventum ſit inter partes. Ita Gomez, Covarr. Leſſ. Herincx, Zoëſius & communior DD. Ratio primi & ſecundi eſt; quia Dominium & periculum rei venditæ ante diſſolutionem contractûs factam per conſenſum novum mutuum contrahentium & conventionem expreſſam, de retrahenda re vendita, & denuò revendenda neceſſariò ipſi Venditori poſt certum tempus pertinet ad emptorem: ergo & commodum ſeu fructus. Ratio tertii & quarti eſt; quia contractus Venditionis, cum pactô *Legis commiſſoriæ* v. g. talis; ſi Plato emptor intra unum menſem non ſolverit pretium, contractus ſit irritus, ſicut habet *L. 2. ff. de Lege Commiſſ.* & cum *pacto addictionis in diem*, tali v. g. ſi intra ſeptimanam nemo majus pretium, pro merce hac vendita obtulerit, contractus ſit nullus; non ſolutò pretiô intra menſem, nec oblatô majori pretiô intra hebdomadam, illicò ita diſſolvetur, ac ſi nunquam fuiſſet; & Dominium rei & conſequenter fructuum interea temporis non fuit translatum in emptorem; ſed erat pendens à conditione; quâ proinde non impletâ, redit ad venditorem: ergo & fructus interea temporis reſultantes. Poteſt tamen emptor deducere ſumptus factos pro percipiendis fructibus medio tempore natis. Vide *L. 6. ff. & aliàs. de L. Commiſſ.* Item *L. 1. & 4. ff. de addict. in diem.*

14. Dico duodecimò: quivis Venditor ex natura contractûs Venditionis, obligatur ſuo emptori, de rei venditæ evictione. Ita Gomez, Laym. Covarr. & Juriſtæ communiter. Senſus Concluſionis eſt; ſi poſt emptionem equi compareat tertius, evincens & probans clarè contra emptorem, ſe eſſe verum dominum illius equi, aut ſibi obligatum eſſe; tunc obligatur venditor emptori pretium perceptum equi reſtituere. Sic determinatur L. *1.* & L. *Venditor*; & integro Tit. *de Evirtion.* Item L. *non dubitatur;* & toto Tit. & *C. eodem.*

15. Dico decimo tertiò: licitus eſt retractus gentilitius, quô proximus agnatus conſanguinei vendentis reſcindit, & ad ſe revocat Venditionem rei immobilis, eodem oblatô pretiô, quô ab alio comparata eſt. Ita Tiraqu. Tholoſ. Gayl. Mynſing. & communis Juriſtarum. Conſtat ex L. *Dudum C. de contrah. empt.* quæ hujusmodi Jus Protomiſios, præferentiæ & retractus concedit proximis agnatis conſanguinei venditoris. Et *C. Conſtitutus de reſtit. in integrum*; Favet præterea *Leviticus 25.* Et Ratio accedit; nè poſſeſſiones paternæ & avitæ in alienos transferantur, quod L. *Lex qua Tutores C. de Adminiſtr. tut.* dicit eſſe lugubre. Debet autem talis Retractor præſtare laudemia, gabellas, aliàsque expenſas neceſſarias, in rem factas ab emptore.

16. Dico decimo quartò: extraneis & peregrinis non eſt licitum cariùs vendere merces, quàm indigenis. Ita Gloſſa, Pirh. & communis. Et ſumitur ex *cap. placuit 1. hoc tit.* Eſtq; Ratio; quia cauſa pietatis poſtulat, ut peregrini & extranei humaniter tractentur,

tractentur etiam in contractibus; aut ſaltem in his æquiparentur indigenis.

17. Nota ſecundò: Olim ſtatutam fuiſſe pœnam contra falſificantes juſtas menſuras & pondera, ut tales 30. diebus in pane & aqua pœniteant; uti refertur *cap. ut menſuræ 2. hoc. tit.* Hodie verò hic & alii plures Canones pœnitentiales non ſunt ampliùs in uſu: ſed arbitrio Confeſſarii relinquitur pœnitentia imponenda falſificatoribꝯ menſurarum juſtarum & ponderum; uti notat Barbos. Abbas &c In Jure Civili falſarius ejusmodi condemnatur in duplū & relegatur; uti patet ex *L. pen. ff. ad Leg. Cornel. de falſis.*

18. Nota tertiò: ex Contractu Emptio-Venditionis oriuntur duæ actiones; una Venditori contra Emptorem, ad pretium; non tamen antequam rem tradidit. Altera Emptori contra Venditorem, quâ petit ſibi rem tradi; de his videatur *Tit. de act. Empti & Venditi.*

CAP. IV.

Quæ res poſſint & quæ non poſſint vendi.

1. Dico primò: quævis res, quæ poſſideri poteſt, vel quaſi poſſideri, aut proſequi, pariter poteſt vendi & emi; niſi eam vel natura, vel Jus gentium, vel mores, aut ſtatuta municipalia Provinciæ, aut loci; comercio hominū exemerit. Ità Gloſſa, Vallenſ. & alii DD. Et conſtat ex *L. ſi in Empt. 34. §. omnium ff. hoc tit.* Unde

2. Infertur *primò*: res tam mobiles, quàm immobiles, uti habet communis DD. Item corporales & incorporales; cujusmodi ſunt hæreditas, ſervitus, obligatio, actio & ſimiles vendi & emi poſſe; uti patet ex *L. 3.* juncta Gloſſa ver. *incorporalia ff. de acquir. rerum domin.* Item varia alia Jura temporalia; ut Jus percipiendi annuam penſionem, ſeu cenſus annuos reales, uti patet in *Extrav. 1. & 2. hoc tit.* Imò etiam in probabili ſententia cenſus perſonalis, qui ſcilicet conſiſtit in mera perſonali obligatione, ſinè hypotheca; uti patet ex *cit. Extrav.* Et tenet Zoeſ. Covarr. Conrad. Leſſ. &c. *Secundò* infertur; etiam per accidens vendi & emi poſſunt res temporales, quæ annexæ ſunt alicui rei ſpirituali antecedenter & ſeparabiliter; cujusmodi eſt caſtrum, cui jus patronatus infixum eſt; circa has enim nulla extat prohibitio Eccleſiaſtica; & quia tale jus acceſſoriè tantùm per contractum venditionis & emptionis transfertur in emptorem. Item bona Eccleſiæ abſolutè vendi & emi poſſunt; ex cauſa tamen & cum ſolemnitatibus Juris; uti ſuprà *tit. 13.* dictum eſt.

3. Dico ſecundò: res autem ſacræ materiales conſecratæ, quarum materia nequit ita ſeparari, ut inter profanas recenſeri poſſit, regulariter nequeunt vendi. Ita communis DD. Et habetur *can. ſi quis objecerit 7. cauſ. 1. q. 3.* Eſtq; Ratio; quia venditio ſimilium rerum continet ſimoniam. Excipitur tamen ab hac regula generali caſus neceſſitatis, quô v. g. ob redemptionem captivorum, vel ſimile opus pium exercendum, vaſa ſacra aurea & argentea poſſunt vendi; uti conſtat ex *can. ſacrorum 14.* Et *canon. aurum 70. cauſ. 10. q. 2.* Quando autem in ſimili neceſſitate venduntur calices alteri Eccleſiæ, vel loco ſacro; tunc integri vendi poſſunt. Si verò vendantur laico, vel privatæ perſonæ, priùs conflari, vel confringi debent; uti habetur *authen. præterea C. de SS. Eccleſ.* Ex concluſione autem

4. Infertur *primò*: regulariter calicem aliquem conſecratum artificioſum, ob artificium ſingulare non poſſe vendi, ita ut maneat integer: cum artificium materiale à conſecratione ſemel impertita non poſſit ſeparari; ut notat Pirh. Laym. &c. Oppoſita tamen ſententia Suar. eſt etiam probabilis. *Secundò* infertur; aliquam Eccleſiam materialem, vel Capellam integram ad Divinum uſum jam deputatam & conſecratam, regulariter non poſſe vendi; uti conſtat ex *§. ultimo Inſtit. hoc tit.* Et *cap. ſi quis objecerit cauſ. 1. q. 3.* Imo nec Eccleſiæ dirutæ materialia, ut lapides, ligna ad uſus profanos vendere, vel applicare licet, *can. ligna 38. diſt. 1. de conſecrat.* *Tertiò* infertur; neque Chriſma poſſe vendi; uti habet Suar. Pirh. cum his inſit conſecratio inſeparabiliter, ita ut ad uſus profanos converti nequeant; unde eorum venditio ſapit Simoniam, *cap. ea quæ 16. de Simon.*

5 Nota

5. Nota tamen primò: quòd Clerici & Religioſi poſſint ſuam Eccleſiam deſerere, eamque aliis tradere, ac ab eis pecunias accipere, non ut pretium ſed ut alibi Eccleſiam conſtruere valeant; dummodo id fiat cùm legitima facultate ſuperioris Eccleſiaſtici, vel Regularis; ut notat Pirh. ex S. Thoma, Laym. &c.

6. Dico tertiò: etiam res ſacræ merè ſpirituales, cujusmodi ſunt omnes actus procedentes à poteſtate Ordinis, v. g. ſacrificare, abſolvere à peccatis, conſecrare Eccleſias, ſolenniter benedicere, &c. vendi, aut emi non poſſunt. Ita communis DD. Et eſt Ratio; quia horum venditio continet Simoniam contra Jus Divinum & naturale, *can. ult. cauſ. 1. q. 3.* Idem eſt de rebus temporalibus, quæ conſequenter rebus ſpiritualibus ſunt annexæ tanquam ſuæ cauſæ; cujusmodi ſunt beneficia Eccleſiaſtica, jura percipiendi proventus Eccleſiaſticos & decimas Clericales; quia & horum venditio eſt Simoniaca, *can. pen. & ult. cauſ. 1. q. 3.* Eſtq; Ratio; quia licet præfatæ res ſint temporales; fundantur tamen in ſpiritualibus Juribus & ex ſua inſtitutione conſequuntur ad Jus ſpirituale. Idem quoq; procedit de cœmeteriis, quæ intuitu Religionis facta ſunt, ſcilicet pro ſepultura Chriſti Fidelium; uti conſtat ex *cap. querelam 15. de Simon.*

7. Dico quartò: ſed neque res ſacræ non conſecratæ, ut reliquiæ SS. res religioſæ, veſtes ſacræ, altaria, & ſimilia vendi poſſunt. Ita comunis DD. Quia & in hujusmodi contractu venditionis aliqua labes ſimoniaca inſperſa cenſetur.

8. Dico quintò: liber quoque homo; res publicis uſibus deſtinata, & res dotalis, aut donata propter nuptias à viro vendi non poteſt, etiam conſentiente uxore. Ita Vallenſ. & communis DD. Ratio primi & ſecundi eſt; quia venditio hominis liberi, uti & venditio rei publicis uſibus dicatæ v. g. fori, viæ publicæ, ſi fiat à perſona privata, continet manifeſtam injuſtitiam. Tertium habetur in *L. unic. §. & cum lex Julia ff. de rei uxor. act.* Quartum habetur *cap. pervenit 4. hoc tit.* Si tamen uxor poſt biennium ſecundò conſenſerit, ac vir habeat ſufficientes facultates, ut uxori ſufficienter conſultum ſit ſuper indemnitate donatorum; tunc poterit res donata uxori ob nuptias divendi, *Authent. ſive à me C. ad S. C. Velleian.*

9. Dico ſextò: demum neque res litigioſa, vel reſtitutioni obnoxia; nec venena; nec judicium Judicis juſtum, nec teſtimonium teſtis vendi poſſunt. Ita Vallens. & Ratio primi eſt; quia per venditionem rei litigioſæ præjudicatur tertio. Secundum habetur *L. quod ſæpe 35. §. veni ff. hoc tit.* Ratio tertii & quarti eſt; quia in venditione judicii juſti & teſtimonii periclitatur juſtitia.

CAP. V.

Num FF. Minoribus de Obſerv. & Reform. liceat emere & vendere.

1. Dico primò: Vetitum eſt Fratribus Minoribus Obſervantibus & Reformatis per ſe & ſine Procuratore, Syndico, amico ſpirituali, aut alia ſubſtituta perſona idonea, celebrare contractus formales emptionis & venditionis. Ita S. Bernardinus in *Opuſculo caſuum proprietatis*, Sanctorus & communis DD. Ord. Et habetur tùm in *cap. exiit 3. de verb. ſignif. in 6.* Tum in Conſtit. General. Ord. modernis *cap. 4. §. 1. n. 5.* Ipſi verò Procuratores, ſeu perſonæ idoneæ ſubſtitutæ poſſunt emere & vendere ea, quæ pro ſtatu ipſorum, fabricis & neceſſitatibus aliis quotidianis de Superiorum Regularium judicio neceſſaria eſſe duxerint; *ibidem n. 2.*

2. Nota primò: Nequeunt tamen memorati Procuratores fructus, olera, fœna, botros, frumenta & ſimilia, quæ intra ſepta noſtrorum locorum à Fratribus ex profeſſo ſeminata, plantata, & educata fuiſſent, vendere; etiam in utilitatem Conventus; uti habent Conſtitutiones Generales *cap. 6. §. 2. n. 3.* Poſſunt tamen vendere per ſe vel ſubſtitutos libros ſuperfluos à FF. Minoribus compoſitos, accedente licentia P. Generalis, vel Provincialis; ſed in utilitatem comunem duntaxat Provinciæ, vel Conventus; aut ad pias cauſas; non ad particularem comoditatem Authorũ; uti habet Sanctorus in

pœn. c. 7. fol. 305. ubi pro hoc adducit Declarationem CapituliGeneralis Salmantic. Et fundatur hoc in *cap. Exiit. de verb. ſignif. in 6.* reducendo librorum ſcriptionem ad laboritium in Regula nobis conceſſum, ut inde acceptemus aliquam ſuſtentationem.

TITULUS XVIII.

De Locato & Conducto.

CAP. I.

De Quidditate Contractus Locationis & Conductionis.

1. Nota primò: continuat Papa diſcuſſionem Contractuum in ſpecie, qui ultrò citroque ſunt obligatorii; & *hoc tit.* ſubjicit tractationem de Contractu Locationis & Conductionis; qui valdè affines ſunt Emptioni & Venditioni; unde fere iisdem regulis Juris conſiſtunt, uti habetur *Inſtit. de Locat. & Conduct.* Et *L. 2. ff. Locati.* Tametſi autem hic Contractus ſit quoque unicus; ſecundùm tamen diverſam Conſiderationem perſonarum contrahentium, duplici nomine exprimitur, ſicut Emtio-venditio; commodè autem per copulationem dici poteſt *Locatio-Conductio.* Ly *Locatum & Conductum in tit.* ſumitur pro contractu; non autem pro re ipſa locata & conducta.

2. Dico primò: rectè ſcribitur Locatio-Conductio, quòd *ſit contractus, quo res aliqua, vel perſona alteri utenda, vel fruenda conceditur; & è converſo pro tali uſu & fruitione determinatum pretium, ſeu merces conſtituitur.* Eſt in re communis apud DD. Ly *contractus* eſt genus: reliqua aptantur pro differentia. Dicitur *quo res aliqua* ut exprimatur unum objectum, circa quod verſatur contractus Locatio-conductio, quod eſt quævis res mobilis & immobilis, Eccleſiaſtica & profana; v. g. fundus, domus, equus & fructus decimarum, quæ ſuo modo locari & conduci poſſunt. Dicitur *vel perſona*, ut exprimatur alterum objectum, quod eſt homo, qui ſeipſum, vel ſuum ſervum poteſt locare alteri ad operandum & varia miniſteria exercenda. Dicitur *ulteri utenda, vel fruenda conceditur*, ut oſtendatur hunc contractum verſari quandoque circa ſolum uſum rerum, uti contingit in Locatione domûs & equi; quandoque circa uſum & fructum ſimul; ut contingit in Locatione vaccæ & agri & per hoc diſtinguitur iſte contractus ab aliis, per quos transfertur dominium; ut à venditione, donatione & mutuo; item à pignore & depoſito, in quibus res traditur cuſtodienda, non verò utenda. Dicitar *& è converſo pro tali uſu, & fruitione pretium, ſeu merces conſtituitur;* ut oſtendatur in hoc contractu debere intervenire pretium & quidem in pecunia; nam ſi alia res detur pro pretio, erit contractus innominatus *do ut des;* & non Locatio.

CAP. II.

Varia circa locationem & Conductionem reſolvuntur.

1. Dico primò: aliquæ res Eccleſiaſticæ poſſunt licitè ad breve tempus locari. Ita Gloſſa, Zoëſ. Pirh. &c. Et conſtat ex *Clement. 1. in fine.* Et *cap. 2. hoc tit.* ubi dicitur fructus decimarum poſſe dari *ad firmam;* id eſt locari. Et meritò; quia per ejusmodi contractum non transfertur dominium; nec quidem utile *L. non ſolet ff. hoc tit.* Adeoque Eccleſiæ per ipſum nihil præjudicatur. Breve autem tempus olim erat decennium, uti conſtat *Clement. tit.* Hodie verò per Extravag. *ambitioſæ unic. de rebus Eccleſ. alien. inter communes*, eſt triennium.

2. Dico ſecundò: nulla tamen res Eccleſiaſtica poteſt locari ad longum tempus, ſinè cauſa neceſſitatis, vel utilitatis & Juris ſolemnitate. Ita communis DD. Et habetur *Clement 1. de Ecc. non alien.* Longũ tempus cenſebitur ad dies vitæ & omne illud, quod eſt ultra triennium, ubi Extravagans *ambitioſæ* eſt recepta: ubi verò viget adhuc

adhuc antiquum Jus *cit. Clementinæ t.* longum tempus cenſetur decennium.

3. Dico tertio: conſummato contractu Locatio-conductionis regulariter tenetur, & cogi poteſt Locator ad rem locatam præſtandam Conductori, ut eâ utatur & fruatur ad tempus conventum. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. 1. hoc tit.* Et *L. ſi tibi alienam 7. ff. hoc tit.*

4. Dico quartò: Conductor quoq; concluſo hoc tractatu tenetur & poteſt cogi ad ſolvendam ſtatis temporibus penſionem, ſeu mercedem. Ita communis DD. Et Ratio eſt, quia cùm Conductor uſum & fruitionem rei conductæ conſequatur, juſtitiæ conſentaneum eſt, ut penſionem ſeu mercedem contractu ſtipulatam perſolvat. Caſus tamen quoſdam ab hac concluſione exceptos, vide infrà *conc. 7. & 8.*

5. Nota primò Concilium Tridentinum *Seſſ. 25. c. 11.* vetuiſſe omnes Locationes, quæ fiunt anticipatis ſolutionibus, in præjudicium ſucceſſorum; ac quaſcunque Locationes in damnum Eccleſiæ contra canonicas Sanctiones factas, etiamſi confirmatæ eſſent à Summo Pontifice; decernitque easdem eſſe irritas ac nullas. Succeſſor non tenetur ſtare Locationi ſui prædeceſſoris, quando is nomine proprio, & in ſuam utilitatem fructus ac redditus ſuæ dignitatis, beneficii, vel officii locavit, uti notat Vallens. Cæterum ſi Prædeceſſor debitè inſtituit aliquas Locationes licitas, tenetur ſtare; uti dicetur amplius infra.

6. Dico quintò: Conductor poteſt rem ſibi locatam, alteri rurſus locare. Ita communis Juriſtarum. Et habetur *L. ſi cui ff. locati.* Et *L. nemo C. de Locato.* quo caſu tamen debet primus Conductor attendere, ut æquè digno fiat locatio; & quidem ad ſimilem uſum; ut habent paſſim DD.

7. Dico ſextò: ſi contingat rem locatam divendi, cenſetur emptor eſſe potior (idem dicendum de Uſufructuario, qui pariter potior eſt conductore.) unde non tenetur ſtare Locationi; debet tamen Conductori relinqui actio in Locatorem. Ita Juriſperiti communiter. Et colligitur ex *L. 25. ff. Locati Conducti.* Et *L. Emptorem 9. C. de Locato.* Excipe niſi venditor eſſet ipſe Fiſcus, ut habetur *L. fin. ff. de Jure Fiſci*: vel niſi partes in aliud circa hoc mutuò conſpiraſſent, uti poterant.

8. Dico ſeptimo: ſi contingat absq; culpâ perſonali Conductorem impediri ab uſu, vel fructu rei capiendo ex re ſibi locatâ; Conductor abſolvitur ab onere reddendæ penſionis, in pactum deductæ: ſecus ſi ejus culpâ oriatur impedimentum uſûs, vel fructûs. Ita Covarr. Mol. Leſſ. Navar. &c. Primum deducitur ex *L. Habitatores ff. Locati.* Secundum conſtat ex *L. Qui operas.* Et *L. ſi uno ff. Locati.*

9. Dico octavò; ſi contingat rem Locatam effici ſterilem, vel notabiliter deteriorari inclementiâ cœli; hoſtium incurſione; vel aliâ causâ extrinſeca, absque culpâ Conductoris, pro rata ei remitti debet penſio ſolvenda. Ita Rebell. Covarr. Laym. Pin. Leſſ. &c. DD. Et reſolvitur *L. ex Conducto, ff. Locati.* Item *L. licet C. de Locato.* Item *cap. propter ſterilitatem 3. de Locato & Conducto*; ubi dicitur: *Propter ſterilitatem afficientem magno incommodo Conductores vitio rei, ſine culpâ coloni, ſeu caſu fortuito contingentem, Colonis Eccleſiæ tuæ pro ratâ penſionis remiſſio eſt facienda.*

10. Nota autem ſecundò: à Concluſione excipi ſequentes caſus. *Primò* niſi cum ubertate præcedentis, vel ſubſequentis anni valeat ſterilitas compenſari: Ita ſubdit *cit. cap. Juris Canonici.* Secundò; vel niſi aliud pactum à Locatore & Conductore eſſet celebratum; ut ſcilicet Conductori nil de penſione remittatur; ut dicitur *L. ſi quis domum ff. Locati.* *Tertiò*: vel niſi Conductor ſit Colonus partiarius, id eſt, qui aliquotam fructuum partem pendere debet. v. g. quartam; cui pariter nil de penſione remittitur. Ratio eſt; quia ut dicitur *L. ſi merces ff. Locati*; Partiarius Colonus, quaſi Societatis Jure, & damnum & lucrum cum Domino fundi patitur.

11. Dico

11. Dico nonò: Impendia pro conſervatione, aut reparatione rei locatæ v, g. ut farta tecta domûs locatæ conſerventur, communes ſeræ reparentur, &c. item tributa & onera publica, quæ ratione domûs, vel fundi locati debentur; debet Locator præſtare. Ita Gomez, Laym. Lugo, Mol. & communis. Primum habetur per L. *Sed addes.* Item L. *Dominus*; & L. *Colonus, ff. Locati.* Quare ſi Locator hujusmodi expenſas facere recuſat, poteſt eas Conductor detrahere de pretio ſolvendo pro Locatione: vel ſi pretium totum jam perſolverit; poteſt rem conductam tam diu retinere, quousque ſe ſolvat plenè. *L. ſi in arca ff. de condic. indeb.* Secundum deducitur ex *Tit & ff de via publica.*

12. Dico decimò: Regulariter nec Locator, neque ejus hæres absque injuſtitia poteſt Conductorem ſpoliare uſu, vel uſufructu rei locatæ, ante lapſum temporis, in pacto Locationis expreſſi. Ita Herincx, Laym. & communis Juriſtarum, De *Locatore* patet ex *L. ne cui C. de Locato*: Et *L. Ædem, C. eodem.* De *hærede* conſtat ex *Inſtit. de Locato.* Et *C. eodem.* Dixi: *Regulariter*; quia in quibusdam caſibus permittit Jus, absque injuſtitia, hujusmodi ſpolium, ſeu expulſionem Conductoris; quos ſpecificat *L. 3. Æde C. de Locato*; videlicet ſi vel occurrat neceſſitas non prævisa reparandi ædes, quæ reparatio fieri nequit, manente in iis Conductore. Vel ſi ipſemet Locator ædes inhabitare neceſſe habeat. Vel ſi penſionem determinatam ſtatutô tempore ſolvere neglexerit. Vel ſi aliis valde neceſſariis uſibus ædes applicandæ forent.

Dico undecimò: Neque Succeſſor in aliquo beneficio, neque Major effectus, poteſt regulariter ante finitum tempus privare Conductorem uſu rerum, conductarum per Legitimum Prælatum vel Tutorem. Ita Herlncx, Zoëſ. Vall. &c Primum Arg. L. *ſi tutelæ ff. de adminiſtr. Tutor.* Secundùm conſtat ex *cit. L. expreſſè hoc ſtatuente.* Et eſt Ratio; qui Tutor eſt Legitimus Adminiſtrator bonorum pupilli; ergo ejus facta ſunt rata; & conſequenter etiam factum locationis rerum pupilli. Hactenus de Locatione & Conductione rerum fuit ſermo: nunc quod attinet perſonarum Locationem

14. Dico duodecimò: Locanti perſonales ſuas operas reddi debet pretium juſtum, quod tali loco & tempore, ejusmodi operariis, Officialibus, vel famulis ſolet dari; ita ut non deficiat ab infimo, nec excedat ſummum. Ita communis DD. Ratio eſt; quia hoc poſtulat Juſtitia commutativa, & æquitas naturalis. Deinde cum pro re locata dari debeat juſta ſolutio, à potiori pro operis perſonalibus; unde & Scriptura ait: *Dignus eſt operarius mercede ſua.*

15. Dico decimo tertiò; ſi famulus locans operas ſuas perſonales, absq; ratione à Domino ante definitum tempus expellatur cum damno ſuo; tenetur Dominus integram mercedem tàm temporis præteriti, quam reſtantis extradere: ſi autem famul' ipſemet à famulatu ſe ſubtrahat, nec reſtantis temporis mercedē capere poteſt, nec jam acceptam retinere. Ita Lugo, Mol. & cōmunis DD. Ratio eſt; quia hoc pariter exigit Juſtitia commutativa; & eſt æquitati naturali omninò conſentaneum.

16. Dico decimò quartò: ſi Locator operarum perſonalium, incidente morbo pro notabili differentia temporis præpediatur ab operarum ſuarum debita exhibitione; non poteſt exigere, vel accipere integrum ſtipendium in contractu ſpecificatum; niſi aliud in pactum fuiſſet deductum Ita Covarr. Sylv. Lugo, Barboſa, &c. contra Azorium, de Graffiis, Homobonum, Innoc. &c. Ratio eſt; quia quando ſtetit per Locatorem, ut Conductor rem locatam habere poſſit ad ſuum uſum, penſio aut merces nova debetur pro rata ejus temporis; ut conſtat er L. *ſi uno ff. locati*: ſed ſic eſt in propoſito: ergo, &c.

17. Dico decimo quintò: Conductor non obligatur ex juſtitia, benè tamē ex charitate, ſolvere expenſas factas, pro gravi morbo ſui famuli, etiam valde pauperis; ſed poteſt eas defalcare ex mercede conſtituta, Ita Lugo, Rebell. Diana,

Diana, &c. Primum *de Juſtitia* conſtat; quia ſecluſo contractu, non tenetur ſe Conductor damnificare, in gratiam Locatoris: ergo nec Dominus in gratiam famuli. Secundum *de Charitate* patet; quia charitas Chriſtiana exigit, ut pro viribus proximi cujuscunque miſeriis ſuccurramus, in gravi neceſſitate conſtituti: ergo à fortiori famulis.

CAP. III.

De Emphyteuſi.

1. NOta primò: quoniam in Corpore JurisPapa reduxit ad *hunc tit.* Emphyteuſim, ob maximam cum Locatione-conductione affinitatem; ideo de ea pariter *hoc tit.* agetur. Eſt autem *Emphyteuſis* vocabulum Græcum, Latinè ſignificans idem, quod *inſitio*, ſeu *plantatio*; quia fundi ſylveſtribus frutetis, dumetis, aliisque infructiferis rebus repleti, olim dabantur adEmphyteuſim & culturam, ut inſitione & implantatione frugiferorum meliorarentur; ita tamen, ut Emphyteuta ſolos fructus potuerit colligere, remanente dominiò directo apud concedentem ſimiles fundos: & quotannis certum penſum Domino ſuo, in recognitionem dare obligaretur. Unde

2. Dico primò: bene definitur Emphyteuſis: quòd *ſit contractus, quo res aliqua immobilis ad longum tempus alicui conceditur, quoad Dominium utile, ſub aliqua reali penſione ſolvenda Domino, in recognitionem Dominii proprietatis.* Ita Molin, Laym. Lugo, Herincx & communis DD. Ly *contractus* eſt genꝰ: reliqua ponuntur pro differentia.

3. Nota ſecundò licet Emphyteuſis quandam affinitatem habeat cum Venditione, Locatione, Cenſu reſignativo & Feudo: ùt Laym. notat ex Claro; attamen in hoc differt à Venditione, quod in ea transferatur Dominium utile & proprietatis; in Emphyteuſi verò ſolùm utile. A Locatione, quòd res tam immobiles, quàm mobiles poſſint locari; in Emphyteuſim verò poſſint dari ſolæ immobiles. A Cenſu reſignativo; quòd in eo tam Dominium utile, quam plenum ac perfectum, in Cenſualiſtam transferatur, reſervata penſione ſolvenda; non tamen ita, ut ſi hujusmodi penſio, ſpatio duorum vel trium annorum non exhibeatur, res cadat in commiſſum; ſicut accidit in Emphyteuſi, quippe per quàm Jus nòn ita abſolutè translatum eſſe cenſetur; ſed ſub conditione, ſi tale quid præſtitum fuerit. A Feudo; quod in eo locô realis penſionis, v. g. pecuniariæ; vel alterius, præſtetur fidelitas, vel obſequium perſonale ab habente Feudum.

4. Nota tertiò: Emphyteuſim aliam eſſe Eccleſiaſticam; aliam Laicam. *Eccleſiaſtica* eſt; cujus Dominium proprietatis, ſeu directum, pertinet ad aliquam Eccleſiam. *Laica*; cujus Dominium proprietatis ſpectat ad aliquam ſæcularem perſonam. Ad utriusque Emphyteuſis valorem, requiruntur neceſſariò ſequentes conditiones. *Prima*; ut de ea extet inſtrumentum ſcriptum; ita colligitur ex *L. 1. C. de Jure Emphyteuſ.* Niſi Emphyteuta ſe defendere poſſet Jure præſciptionis legitimæ, vel teſtibus fide dignis, in defectu Scripturæ, producendis. *Secunda*; ut Emphyteuta non deterioret rem in Emphyteuſim datam, v. g. exſcindendo arbores, villas diruendo; alioquin ei auferri poteſt; juxta *Authen. qui rem C. de SS. Eccleſiis*; quare ad ipſum ſpectat conſervatio rerum Emphyteuſi ſubjectarum, v.g. reparatio foſſarum, aggerum, ædium, &c. ut habent Juriſtæ communiter. Si tamen eum aliquid de novo ædificare urgeat, quod Contractui inſertum non fuit; ejus impendia repetere poteſt à Domino proprietatis; ut deducitur ex *L. Pampinianus ff. ſoluto Matrim. Tertia*; ut ſolvat annuam penſionem Domino proprietatis; ſicut habetur *Inſtit. de Locat.* alioquin ſi non ſolverit integro triennio in Emphyteuſi Laica; vel biennio in Eccleſiaſtica, totus fundus v. g. redit ad Dominum Proprietatis cum melioramentis; ut habetur *L. 2. C. de Jure Emphyteu.* Et *Auth. qui rem, &c. de SS. Eccleſ.* Et *cap. potuit, de Loc.* Excipe, niſi Emphyteuta vel ignorantia, vel compenſatione facta ob

ob debitum, quod habuit apud Dominum; vel oblatæ penſionis rejectione à Domino factâ; vel aliâ juſtâ cauſâ ſe defendere poſſit: ut habet Gloſſa, Molin. Laym. Navarr. &c. *Quarta*; ut Emphyteuta rem Emphyteuticam non vendat absque conſenſu Domini; aliàs omnia recidunt ad Dominum proprietatis; juxta *L. 3. C. de Jure Emphyteu.* Et *cap. potuit, de Locato. Quinta*; ſi res Emphyteutica ſinè culpa Emphyteutæ pereat, ceſſet obligatio dandi annuam penſionem; ut habetur in *C. de Jure Emphyteu. Sexta*; ut quoties Donatione, Venditione, vel permutatione alienatur res Emphyteutica, novus Poſſeſſor ſolvat Domino directo Laudemium (quod eſt Jure communi quinquageſima pars pretii, ſeu æſtimationis; conſvetudine verò trigeſima) idque ratione inveſtituræ, ſeu poſſeſſionis, quam ab ipſo accipit. Ita habetur *L. 3. C. de Jure Emphyteuſis.*

5. Nota quartò: Prælatus non poteſt ſpectato Jure communi & ſeclusâ conſuetudine, bona Eccleſiæ, quæ pleno Jure ad ipſum ſpectant, de novo dare in Emphyteuſim perpetuam; aut in aliquas generationes; absque juſta cauſa neceſſitatis, vel utilitatis & absque ſolemnitatibus à Jure præfixis, nimirum conſenſu Capituli & Superioris authoritate. Ratio eſt; quia cum in Emphyteuſi jus utilitatis transferatur in alium; ideò alienationis nomine in rebus Eccleſiaſticis prohibitæ, comprehenduntur; uti conſtat ex *cap. nulli* junctâ Gloſſa ver. *alienationes, de rebus Eccleſiæ non alien.* Juſta autem cauſa cenſetur eſſe, ſi terræ Eccleſiaſticæ ſint incultæ & quæ ſinè labore excoli non poſſunt. Si tamen bona Eccleſiæ, v. g. fundi jam antea fuiſſent dati in Emphyteuſim; revertantur tamen ad Eccleſiam ob mortem Emphyteutæ ſinè hæreditatibus; vel ob ejus delictum; vel ob tempus conceſſionis jam elapſum; tunc Prælatus absque Juris ſolemnitatibus poteſt rurſus ſimili modo eos dare in Emphyteuſim; etiam non obſtante juramento de non alienando res Eccleſiæ: dummodo ſubſit tali in Emphyteuſim conceſſioni juſta cauſa, ſcilicet Eccleſiæ utilitas; uti colligitur ex *cap. 2. de Feudis*; ubi habetur, Epiſcopum poſſe rem Eccleſiæ jam antea in Feudum datam, iterum in Feudum concedere: ergo pariter poteſt dare in Emphyteuſim fundos, qui antea jam fuerant ſic conceſſi. Et conſtat clare hæc reſolutio ex *Extravag. ambitioſæ, unic. inter communes; de rebus Eccleſ. non alien.* Excipe, niſi fundus Emphyteuticus reverſus ad Eccleſiam, deſuper fuiſſet menſæ Prælati applicatus ac incorporatus; uti notat Abbas & Azor. Aut mutatus fuiſſet ſtatus rerum & cauſa primæ conceſſionis; v. g. ſi Eccleſia non egeat amplius defenſore laico; & propterea caſtrum tale conceſſit in Emphyteuſim tali laico potenti, cujus defenſione opus tunc habet. Vel ſi Eccleſia nunc ipſamet utilius colat fundum olim in Emphyteuſim datum; cum abundet colonis ſuis; uti ſumitur ex *cap. 2. de Feud.*

6. Nota quintò: ſi contingat Emphyteutam profiteri Religionem; tunc Emphyteuſis rerum immobilium tranſit in Monaſterium ſeu Ordinem; ſi ille ſit capax & Emphyteuſis ſit hæreditaria: debet tamen Monaſterium, ſeu Ordo eam vendere, vel alio modo alienare; quia aliàs redderetur deterior conditio Domini directi; quippè qui amitteret omnem ſpem accipiendi unquam Laudemium, & redeundi ad ſe utilis dominii. Si verò Emphyteuſis non ſit hæreditaria, ſed ex pacto; tunc ea non tranſit ad Monaſterium ſeu Ordinem: ſed in illa ſucce-

ſuccedunt Religioſi, qui ex inveſtitura ad illam vocantur: utilitas tamen Emphyteuſeos interim, dum Religioſus Emphyteuta profeſſus vivit, ad Monaſterium pertinet: & ſi poſt mortem illius nullus adſit, qui vocetur ex inveſtitura, Emphyteuſis talis revertitur ad Dominum directum, ſeu proprietarium; uti habet Molin. Pirh. Laym.

CAP. IV.

Quid de Locato in Ordine S. Franciſci.

1. DIco primò: Non licet Fratribus Minoribus aliquid locare in beneficium Ordinis ſui. Ita S. Bernardinus in *Opuſc. caſuum propriet.* Et habetur in Declarat. Regulæ Nicolai III. & Clementis V. Et in Conſtit. General. Salamat. & Vallisolet. Et modernis, *cap. 6. §. 2. n. 1.* ubi dicitur: *Decernimus, ne terrulæ, prata, viridaria & domus præſertim Conventuum, qui extra Civitates & terras ex quavis cauſa deſtructi ſunt, etiam per Syndicos Apoſtolicos locentur: ubi etiam adduntur pœnæ contra Fratres locantes.*

TITULUS XIX.

De Rerum Permutatione.

CAP. I.

Quid ſit permutatio; & quæ res ſint permutabiles; vel non.

1. NOta primò: Etiam Contractus permutationis eſt affinis contractui emptionis & venditionis; cum in emptione res vendita verè permutatur cum pretio: unde meritò Papa apponit *hunc tit. de permutatione;* quæ eſt contractus quidam Juris gentium innominatus, bonæ fidei, re & conſenſu conſtans; ùt notant hic interpretes. Permutatio habet duplicem acceptionem; unam latam ſeu generalem, in qua complectitur omnes contractus reciprocos tam nominatos quàm innominatos, in quibus omnibus unum pro alio permutatur ſeu datur v. g. in contractu locationis, uſus rei, vel operarum pro mercede pecuniaria; in contractu venditionis res pro pecunia &c. Alteram verò acceptionem habet ſtrictam & ſpecialem, in qua una ſpecies pro alia permutatur, quæ non ſit pecunia, vel pretium, v. g. annulus aureus pro catena; vel equus pro bove; vel unus fundus pro alio fundo datur. De Permutatione in hac acceptione ſtricta agitur hic, & quatenus eſt contractus ſpecialis.

2. Dico primò: benè deſcribitur Permutatio, de qua hìc, quòd *ſit contractus ſpecialis, quô una certa ſpecies pro alia certa ſpecie commutatur, ſeu præſentatur.* Ita colligitur ex *L. 1. ff. hoc tit.* Ly *contractus* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Ly *ſpecies* hìc à Juriſconſultis ſignificat idem, quod apud Philoſophos individuum; ſicut & quod apud Philoſophos eſt *ſpecies*, apud Juriſconſultos eſt *genus*; *vel quantitas*, ſi in numero, pondere, aut menſura conſiſtat.

2. Dico ſecundò: omnes res ſæculares & profanæ, corporales & incorporales, mobiles & immobiles, quæ ſunt in commercio hominum, & ſpecialiter vetitæ non ſunt permutari, poſſunt inter ſe permutari. Ita Vallens. & alii DD. Ratio eſt; quia res præfatæ vendi, emi, locari, aliis contractibus ſubſterni poſſunt; adeoq; etiam inter ſe permutari.

4. Dico tertiò: res autem ſpirituales; cujuſmodi ſunt Eccleſiæ & beneficia Eccleſiaſtica, Jura ſpiritualia, ut Jus percipiendi decimas & ſimilia, pro temporalibus rebus, permutari nequeunt. Ita Engel, Abbas. Vallenſ. &c. Et conſtat ex *cap. fin. hoc. tit.* Eſtq; Ratio; quia talium permutatio non caret labe Simoniæ.

5. Dico quartò: ſimiliter res temporales ad Eccleſias pertinentes, ſive immobiles, ſive mobiles pretioſæ,

quæ ſervando ſervari valent, regulariter permutari nequeunt, absque juſta cauſa utilitatis & ſinè ſolemnitatibus à Jure requiſitis; ſimilium autem permutationes ab anteceſſoribus Prælatis factæ poſſunt à Succeſſoribus Prælatis revocari. Ita GloſſaPirh. Vallenſ. & communis DD. Ratio primi eſt; quia Permutatio eſt ſpecies quædam alienationis, *cap. nulli de reb. Eccleſ. non alien.* Unde ſicut res Eccleſiaſticæ absque juſta cauſa vendi nequeunt; ita nec permutari. Secundum de revocatione permutationum indebitè factarum habetur *cap. 2. hoc tit.*

6. Nota tamen ſecundò: ſi tamen Princeps petat rem immobilem temporalem pertinentem ad Eccleſiam, permutari cum alia mobili æqualis pretii, vel majoris; v. g. villam; poterit licitè fieri hujusmodi permutatio; de communi tamen conſenſu utriusque partis, ſcilicet Principis & Eccleſiæ, ac cum ſolemnitatibus Juris; id eſt conſenſu Capituli, authoritate Superioris & pragmatica ſanctione ſuper hoc promulgatâ; ùt habetur *cap. 1. hoc tit.* quod eſt deſumptum ex *Authen. de non alienan. aut permut. reb. Eccleſ.* Eſtq; Ratio; quia merita Principum erga Eccleſias & honor ipſis debitus hujusmodi permutationem admittit, quando abeſt Eccleſiæ damnificatio & accedunt dictæ conditiones. Eſt autem *Pragmatica Sanctio* decretum Principis ſuper cauſa publica cum conſilioProcerum facta, *L. ult. §. ult. ff. de diverſ. reſcript.*

7. Dico quintò: inter ea, quæ permutari nequeunt, recenſentur quoq; mancipia & ſervi Eccleſiæ; quæ proinde pro aliis mancipiis commutari non debent; niſi in ordine ad libertatem; hoc pacto nimirùm ut illa mancipia, quæ erant Eccleſiæ, aſſequantur perpetuam libertatem; alia verò videlicet laicorum, quæ pro illis commutantur, ſubjiciantur ſervituti Eccleſiæ. Ita Gloſſa, Pirh. & communis DD. Et habetur *cap mancipia 3. hoc tit.* Et *cap. injuſtam 4. hoc titulo.*

CAP. II.

Qua ratione Res Eccleſiaſticæ inter ſe poſſint permutari.

1. Dico primò; res tamen ſpiritualis & Eccleſiaſtica cum alia ſpirituali & Eccleſiaſtica v. g. unum beneficium Eccleſiaſticum cum alio ſimili; vel una Eccleſia pro alia Eccleſia permutari licitè poteſt. Ita Gloſſa & communis DD. Et conſtat ex *cap. ad quæſtiones 6. hoc tit.* ubi permittitur permutatio duarum Eccleſiarum Parochialium. Et *cap. cum venerabilis 6. de excep.* ubi pariter una Eccleſia cum omnibus ſuis poſſeſſionibus pro alia commutari permittitur. Eſtque Ratio; quia talis Permutatio ex ſe non involvit aliquam labem Simoniæ.

2. Nota autem primò: ut una Eccleſia vel beneficium cum altera Eccleſia vel beneficio ritè permutari valeat, debent adeſſe ſequentes Conditiones. *Prima*, ut uterque permutans habeat jus in beneficio, quod permutatur; juxta *cap. univerſorum 8.* illis verbis, *præbendarum ſuarum, hoc tit.* Unde ſi unus permutantium non habet Jus in beneficio permutato; ſed illud acquiſivit perSimoniam; vel aliter ſinè vero titulo; tunc permutatio inſtituta collabitur, & irrita evadit & alter permutans poteſt redire ad beneficium, quod reſignaverat, absque ulla nova collatione, *cap. univerſorum.* Et *cap. ſi beneficia; de præb. in 6.* *Secunda* conditio eſt, ut accedat Superioris authoritas; & ut permutantes reſignet utrinque ſua beneficia in manibus ejus; uti conſtat ex *cap. unic.* ibi *in manibus tuis ipſa reſignant hoc tit. in 6.* & aliter permutantes privandi ſunt beneficiis, *cap. cùm olim. 7. hoc. tit.* *Tertia* eſt, ut ſecutâ permutatione ex utraque parte & admiſſa à Superiore, beneficia vacantia à Superiore ordinario conferantur ipſis permutantibus; non autem tertio; aliàs collatio eſt nulla, *cap. unic. cit.* *Quarta eſt*, ut permutatio fiat ex cauſa juſta, quam cognoſcere & judicare debet Superior; uti conſtat ex *cap. ad quæſtiones 6. hoc tit.* Juſtæ autem cauſa ſunt utilitas & neceſſitas Eccleſiæ;

cleſiæ; uti patet ex *eod. cap.* imò probabiliter etiam ſufficit utilitas, ſeu commodum ipſarum perſonarum permutantium; dummodo indirectè ſaltem, & conſecutivè redundet in utilitatem ipſius Eccleſiæ; uti notat Gloſſa, Abbas, Azor. Garc. &c. *Quinta* eſt, ut permutatio inſtituatur requiſito conſenſu Patronorum, ſeu eorum qui jus eligendi vel conferendi, vel præſentandi ad beneficium commutatum habent; uti obſervat Gloſſa, Garcias, &c.

3. Nota ſecundò: permutatio beneficiorum Eccleſiaſticorum cum præfatis conditionibus facta, ſubſiſtit in ſuo robore, etſi tertius adeſſet in diœceſi, qui haberet gratiam expectativam à Papa ad beneficium, quod jam vacat, vel proximè vacaturum eſt; uti conſtat ex *cap. licet unic. hoc tit. in 6.* Niſi permutatio inſtituta fuiſſet in fraudem habentis talem expectativam; nam ſi fraus commiſſa fuiſſet, ipſe expectans poteſt prætendere unum ex permutatis beneficiis, acſi illud vacâſſet per mortem; vel reſignationem; uti colligitur ex *cit. cap.* Et habet Gloſſa Pirh. &c.

4. Nota tertio: communiter omne beneficium Eccleſiaſticum poſſe permutari cum alio; exceptis *ſequenti notab.* afferendis: cum indefinitè beneficiorum Eccleſiaſticorum permutationem inter ſe, ſervatis ſervandis, permittant. Imò & unum cum pluribus & plura cum uno; dummodo illa plura ſint compatibilia; ita ut citra diſpenſationem Apoſtolicam ſimul obtineri valeant; uti advertit Azor. & Garc. Quare permutari poterunt beneficia inæqualia in temporalibus, vel ſpiritualibus annexis; quatenus v. g. unum habet pinguiores redditus; vel annexam dignitatem. Item beneficia manualia, commendata perpetua, penſiones in titulum erectæ, &c. ut habent Suar. Pirh. Azor. &c.

5. Nota quartò: non poſſunt autem commutari beneficia commodata ad tempus: nec beneficia unita alicui Eccleſiæ, vel Monaſterio, vel alteri beneficio: nec beneficia reſervata Papæ authoritate Ordinariorum poſſunt permutari: nec litigioſa cum aliis litigioſis. Nec beneficium cum alio Jure ſpirituali diverſi ordinis v.g. jure patronatûs, aut decimarum permutari poteſt; uti habet Azor. Suar. & communis DD. nam Jure Canonico permutatio ſolùm permittitur inter beneficia; non autem eorum cum rebus diverſi ordinis.

CAP. III.

Quid de permutatione in Ordine S. Franciſci.

1. Dico primò: Tametſi Fratres ipſi Minores Obſerv. & Reform. nequeant celebrare contractus formales permutationum rerum Ordinis ſui; poſſunt tamen id præſtare Syndici Apoſtolici Conventuum, in utilitatem eorundem. Ita S. Bernardinus in *opuſc. caſuum propriet.* & communis DD. Primum conſtat ex *cap. 1.* Regulæ, quod aufert à Fratribus Minoribus omnem proprietatem rerum, quam ſupponit contractus permutationis in permutante. Tum ex cap. *Exiit 3. de verb. ſignif. in 6.* Secundum habetur in *eodem cap. 3.* & in Conſtit. General. modernis *cap. 4. §. 1. n. 2.* ubi dicitur; quod *Syndici Apoſtolici tanquam Legitimi Procuratores Apoſtolici, juxta placitum Superiorum, oblata & relicta, expendere, diſtrahere & commutare poſſint pro neceſſitatibus Fratrum.*

TITULUS XX.

De Feudis.

CAP. I.

De Quidditate & Multiplicitate Feudorum.

1. NOta primò: inter ſpeciales contractus refertur quoque à Papa Contractus Feudalis, ſeu Feudum, quem duobus duntaxat capitulis expedit; in Corpore verò Juris Civilis integris duobus libris & pluribus titulis expeditur; ex quibus etiam nonnulla ad *hunc tit.* revocabo, ut completus evadat; & quia Feudorum diſtincta cognitio valdè etiam neceſſaria eſt Canoniſtæ. Ly *Feudum* ergò ſic dicitur à *Fide*, ſeu *Fidelitate*, quàm Vaſallus Domino ſuo præſtare obligatur; uti dicitur *lib. 2. Feud. per quos fiat inveſtitura.* Probabilius eſt, Feuda primitus non à Romanis, vel Gallis; ſed à Longobardis conſtituta fuiſſe; uti advertit Engel: unde etiam in *libris Feudor.* ſæpius fit mentio eorundem Longobardorum & Legum Longobardicarum; ut *cap. 1. de Feudi cognitione.* Et *cap. 1. de contentione inter Dominum & fidelem*: & propterea etiam plura vocabula Feudalia arguunt linguam Longobardicam. Accipitur autem Ly *Feudum* tùm pro re, quæ in Feudum datur; tum pro contractu Feudali; de eo ut eſt contractus quidam.

2. Dico primò: rectè deſcribitur Feudum in ratione contractûs, quòd *ſit contractus, quò dominium utile alicujus rei immobilis alicui benevolè perpetuò conceditur pro fidelitate & ſervitio perſonali exhibendo Domino directo; remanente dominiò proprietatis apud infeudantem.* Ita conſtat ex *lib. 2. Feud. tit. 23. in quibus cauſis Feudum amittatur.* Ly *contractus eſt* genus; reliqua collocantur pro differentia. Dicitur *contractus, quò dominium utile alicujus rei*, ut Feudum diſtinguatur ab uſufructu ſimplici, qui jure ſervitutis debetur & quò non transfertur dominium utile, eſtque ſervitutis perſonalis, quæ morte uſufructuarii expirat; non ſic autem Feudum, quod tranſit ad hæredes. Dicitur *rei immobilis* ad oſtendendum, rem mobilem non poſſe dari in Feudum; uti dicitur *tit. 1. lib. 2 de uſibus Feudorum.* Veniunt autem hìc nomine *rei immobilis* non tantum res corporales, ac ad hærentes ſolo; ut caſtra & prædia; ſed etiam Jura incorporalia, quæ immobilibus annumerantur; ut jura piſcandi, venandi, juriſdictionem exercendi, vectigalia accipiendi & ſimilia; imò & redditus annui, ac fructus pendentes; ut habet Gloſſa, Engel, Pirh. &c. Dicitur *alicui benevolè conceditur*, ad oſtendendum Feudum eſſe ſpeciem beneficii & ordinariè gratis dari à Domino, ut is pro ſuo honore conſervando, vel augendo Vaſallum ſibi ad fidelitatem & ſervitia obligatum habeat, *arg. cap. 1. de Feudo in vicem legis commiſſoriæ.* Non eſt tamen de ſubſtantia Feudi, ut merè gratuitò detur; nam etiam Feudum emi poteſt, *cap. unic. de natura Feudi* dummodò minori pretio ematur, quàm in ſe valeat. Et etiam aliquando aliquid ſolvi ſolet in recognitionem Dominii recti. Dicitur *& perpetuò conceditur*; nam villa v.g. quæ benevolè ad tempus tantum conceditur alicui, non cenſetur eſſe Feudum in rigore; uti obſervant interpretes Feudorum. Dicitur *pro fidelitate, & ſervitio perſonali exhibendo Domino directo*, ut oſtendatur finis conceſſionis Feudi, qui eſt fidem & obſequium perſonale quaſi compenſationis vice retribuere Domino directo. Additur *remanente Dominio proprietatis apud infeudantem*, ad oſtendendum Feudatarium non accipere dominium proprietatis; ſed illud retineri ab infeudante.

3. Nota ſecundò: Feudum cum Emphyteuſi in multis convenire; in quibusdam tamen diſcrepare. Convenit cum Emphyteuſi *primò*; quod conſtituatur in re immobili, ſicut Emphyteuſis. *Secundò*; quod in Feudo, ſicut in Emphyteuſi fit

trans-

tranſlatio tantum uſusfructûs in Vaſallum, non Dominii: ut dicitur *lib. 2. Feud. cit.* *Tertiò*; quòd Vaſallus debeat inveſtiri & in poſſeſſionem mitti à Domino directo, ſicut Emphyteuta; ut habetur *loc. cit. Tit. 26.* *Quartò*; quòd Vaſallus nequeat alienare Feudum ſine conſenſu Domini proprietatis: uti habetur *loc. cit. Tit. 52. de prohibita Feudi alienatione per Fridericum c. Imperialem.* *Quinto*; quod eò finitò ſinè culpa Vaſallus omnia melioramenta retineat; *loc. cit. Tit. 28.* Differt verò Feudum ab Emphyteuſi *primò*; quòd Emphyteuta debeat præſtare Domino annuam penſionem realem: Vaſallus verò ſolum obſequium perſonale; uti habetur *loc. cit. 6. & 7.* *Secundò*; quod tam primus Vaſallus, quamejus deſcendentes & ſucceſſores Domino proprietatis debeant præſtare juramentum & intra annum petere renovationem inveſtituræ: quod pariter repetere debent apud ſucceſſorem Domini proprietatis, ſi eum mori contingat; uti habetur *loc. cit. cap. 24.* quod non tenetur præſtare Emphyteuta. *Tertiò*; quòd in Emphyteuſi fiat ſucceſſio, etiam à fœminis; in feudo verò à ſolis maſculis. Quod ſi extinguantur omnes maſculi deſcendentes Vaſalli, ſuccedunt agnati Laterales, ſinè reſtrictione ad ullum gradum ſeptimum, vel ulteriorem; ita habetur *loc. cit. Tit. 50.* unde extat Regula generalis in hac materia; *Quod ultimus agnatus primi acquirentis ſucceſſor ſit, etiam ſi Feudum per mille manus tranſierit.* *Quinto*: quod Emphyteuſim adire poſſint non tantum Laicæ perſonæ; ſed etiam Eccleſiaſticæ; imò & Monachi nomine ſui Conventus; modò hi ſtatim vendant rem Emphyteuticam & provideant Domino directo de ſolutione Laudemii; Feudum verò adeunt ſolæ perſonæ Laicæ; uti habetur *loc. cit. Tit. 26.* nam ut dicitur *loc. cit. Tit. 21.* *Deſiuit eſſe miles ſeculi; qui factus eſt miles Chriſti: nec beneficium pertinet ad eum, qui non poteſt gerere officium.* *Sextò*; in Emphyteuſi ſæculari ſuccedere poſſunt omnes Filii naturales & illegitimi; non verò in Feudo; ut habet communis Juriſtarum.

4. Nota tertiò circa diviſionem Feudi; illud *primò* partiri in novum & antiquum: *Feudum novum* dicitur illud, quod noviter alicui conceditur, atque in perſona talis inveſtiti ſumit initium. *Antiquum* eſt, quod jam per ſucceſſionem à primo acquirente ad alios eſt devolutum. *Secundò* dividitur in perſonale, familiæ & hæreditarium. *Feudum perſonale* dicitur illud, quod primũ Vaſallum non egreditur; talia ſunt Feuda *Cameræ*, *Soldatæ* & ſimilia Feuda familæ (quæ & *Feuda ex pacto ac providentia* dicuntur) ſunt illa, quæ conceſſa ſunt in favorem & conſervationem alicujus familiæ. *Hæreditaria ſunt*, in quibus non ſolum agnati primi Vaſalli acquirentis; ſed etiam quicunque hæredes extranei, ab inteſtato, vel ex teſtamento venientes ſuccedere poſſunt. *Tertiò* ſecatur in Eccleſiaſticum & ſæculare. *Eccleſiaſticum feudum eſt*, quod conſtituitur à Prælato alicujus Eccleſiæ, ex bonis ad Eccleſiam pertinentibus. *Sæculare* eſt, quod conſtituitur à Principe, vel alio Domino ſæculari, vel etiam ab Eccleſiaſtico; ſed tamen ex bonis patrimonialibus & temporalibus; ubi non tam conſtituens Feudum; quam res ipſa temporalis in Feudum data attenditur. *Quarto* partitur in maſculinum & fœmineum. *Primum* eſt, quod ad mares tantum tranſit. *Secundum* quod etiam ad fœminas devolvitur in defectu maſculorum. Plures alias diviſiones vide apud Engel, Azor. Fagn. &c.

CAP. II.

Variæ Reſolutiones circa Feuda.

1. Dico primò: ſi contingat aliquem Feudatarium alicujus Eccleſiæ ob acceptam mutuo ab illa Eccleſia pecuniam, Feudum eidem oppignorare, non tenetur Prælatus talis Eccleſiæ fructus illius pignoris computare in ſortem, ſeu ſummam capitalem mutuò datam; dummodo Vaſallus interea ſit immunis à ſervitio perſonali exhibendo, quod alias Eccleſiæ præſtare obligabatur. Ita Abbas, Fagn. Pirh. &c. *Et* conſtat ex 1. *hoc. tit.* Et Ratio deſumitur

Digitized by Google

ſumitur ex natura ſeu conditione Feudi, quæ eſt, ut fructus ex re oppignorata Domino directo debeant percipi ab ipſo Vaſallo, ſi exhibeat ſervitium; non autem ſi illud non exhibeat.

2. Dico ſecundò: quando Feudatarius Eccleſiæ moritur absque hærede maſculo, & hac ratione Feudum revertitur ad Eccleſiam, poteſt Prælatus illud liberè ſeu pro ſuo arbitrio & absque ullis ſolemnitatibus Juris alteri concedere, ac reinfeudare ſi cum Eccleſiæ utilitate id fieri judicet. Ita Abbas, Roſenthal, Vallenſ. &c. Et habetur *cap. 2. hoc tit.* Quod procedit etiam, ſi Prælatus juráſſet ſe illud de novo non daturum in Feudum inconſultô Romanô Pontifice; quia illud juramentum intelligi debet de iis rebus, quæ antea non ſunt ſolitæ in Feudum dari; ut notat Vallenſ.

3. Nota autem primò: concluſionem locum non habere, ſi illud Feudum reverſum jam ſit unitum, ac incorporatum menſæ Prælati; tunc enim ceſſat eſſe Feudale; & conſequenter alius in eo infeudari nequit absq; conſenſu Capituli: imò & Romani Pontificis, quando Prælatus juravit, ſe nil alienaturum de rebus Eccleſiæ Papâ inconſultô; ut notat Roſenthal. & Pirh. Item quando conſvetudo ſpeciali talis Eccleſiæ, vel conventio vetat novas reinfeudationes, absque conſenſu Capituli: quæ proinde erit obſervanda: ut notant *cit. DD.*

4. Dico tertiò: ſi aliquis vaſallus illicitè & ſinè conſenſu Prælati quà Domini alienet Feudum Eccleſiæ, ideoque illud reverſum cenſeatur ad Eccleſiam; tunc poterit hoc caſu Prælatus tale Feudum alteri dare, etiam filio, vel conſanguineo Vaſalli alienantis. Ita Vallenſ. Abbas, Pirh. &c. Et habetur *cap. 6. hoc tit.*

5. Dico quartò: ſimiliter ſi quis Vaſallus alienet Feudum Eccleſiæ citra voluntatem Domini infeudantis, & propterea illud revertatur ad Eccleſiam, ſed tamen recuperatu difficile evadat ob potentiam illius, in quem alienavit: tunc Prælatus poteſt illud ſinè ſolemnitatibus, imò non obſtante juramento de non alienando res Eccleſiæ, alicui perſonæ potentiori concedere, ut eâ mediante Eccleſia Feudum recuperet; & talis potentior tenetur Eccleſiam recognoſcere tanquam ſui infeudatricem. Ita Abbas, Roſent. Vallenſ. &c. Et habetur *cit. cap. 2.*

6. Dico quintò: res ſpirituales, Religioſæ & ſacræ per ſe nequeunt in Feudum dari; uti nec bona Eccleſiaſtica temporalia ad fabricam Eccleſiæ & menſam Prælati pertinentia, ſinè conſenſu Capituli & Superioris authoritate. Ita Roſent Pirh. Laym. &c. Ratio primi eſt; quia hæc non ſunt in commercio hominum, ac in nullius bonis exiſtunt, *arg. L. pacta 72. §. fin.* Dixi *per ſe;* quia acceſſoriè poſſunt in Feudum, ſcilicet unà cum re, cui cohærere cenſentur. v. g. Jus patronatus cum caſtro, quod in Feudum ſolitum eſt dari. Secundum conſtat ex *lib. 1. Feud. tit. 6. Epiſcopum, Abbatem, &c. Feudum dare non poſſe.* Eſtque Ratio; quia conceſſio Feudi eſt ſpecies alienationis: adeoq; ſicut hæc, ita & Feudum ſinè recenſitis ſolemnitatibus Juris concedi nequit.

7. Dico ſextò: ſi contingat Feudatarium Clericum committere delictum aliquod v. g. proditionis, vel parricidii; tunc Feudô privari poteſt & debet, ſi Feudum illud ſit patrimoniale, aut paternum, ſeu Privatum: ſi verò ſit annexum Sedi Eccleſiaſticæ, ac dignitati, quam tùnc gerit talis Clericus Feudatarius; tunc Sedes Eccleſiaſtica non eſt privanda Feudô. Ita Roſent. Innoc. Pirh. &c. Primum ſumitur ex *lib. 2. Feud. tit. 40. de Capitulis §. item ſi Clericus.* Secundum patet ex illa regula Juris 76. in 6. *delictum perſonæ non debet in Eccleſiæ detrimentum redundare.* Vivente tamen tali Clericô Feudatariô, etſi ſit Prælatus adminiſtrationis, Feudum quoad communem fructuum perceptionem redit ad Dominum directum, etiam Laicum, & Prælatus illis privatur: eô verò mortuô, vel depoſitô, fructus revertuntur ad Succeſſorem; uti habetur *cit. lib. & tit. Feud.*

8. Nota ſecundò: tam[illegible] communi Feudorum Clericus regulariter non poſſit ſuccedere in Feudo, uti conſtat ex *cap. un. de Feud. fœminæ lib. 3. tit. 30.* cujus Ratio datur *lib. 2. Feud.*

tit.

tit 36. in cap. unic. de Vaſallo milit, &c. eò quod deſiit eſſe miles ſæculi, qui factus eſt miles Chriſti; nec beneficium pertineat ad eum, qui gerere nequid officium. Attamen Jure Canonico non tantùm Eccleſiæ & Monaſteria; ſed etiam Clerici, ac Religioſi poſſunt poſſidere Feuda de novo; uti patet ex *cap. tranſmiſſa 6. & ſeq. de foro competenti.* Et *cap. unic. §. verum de ſtat. reg. in 6.* Quare Leges Feudales in hoc paſſu non ſunt receptæ à S. Canonibus; nec valent cum diſponant de rebus ad Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas pertinentibus: in quas poteſtatem non habent, *cap. quæ Eccleſiarum 8. de Conſtit.*

Dico ſeptimò: Feudatarius nequit alienare Feudum ſine conſenſu Domini directi infeudantis; & alienatio aliter facta eſt nulla; & alienans amittit Feudum. Ita Clarus, Vallenſ. Zoëſius, Roſent &c. Et habetur *cap. Imperialem de probib. Feud. alien. per Lotharium, lib. 2. tit. 52.* Et colligitur ex *cap. 2. hoc tit.* Intelligitur hic nomine *alienationis* non tantum venditio; ſed quilibet alius contractus & actus, quô transfertur Dominium reale in alium abſque conſenſu Domini directi; uti ex *unic. qualit. poter. olim Feudum alien. lib. 2. tit. 9.* Unde nequit Feudatarius Feudum uxori dare in dotem; nec Teſtamento relinquere alicui; nec donare inter vivos; nec mortis cauſa; nec dare in Emphyteuſim; nec locare ad longum tempus; nec permutare; nec oppignorare; uti habet Clarus, Pirh. Roſenth. &c.

1. Dico octavò; Feudatarius tamen poteſt Feudum alienare cum conſenſu Domini directi. Ita Vallenſ. Clarus, Roſent. Pirh. &c. Primum conſtat ex *cap. unic. §. etſi Clientulus, de alienat. Feudi lib. 2. tit. 13.* Secundum verò ex *cap. unic. §. ſi vero, in prin. qualiter etiam poter. Feud. alien. lib. 2. tit. 9.* Eſtque Ratio; quia prior Vaſallus, ſeu Feudatarius manet nihilominùs in ſolidum obligatus ſuo Domino: & ſubvaſallus ſaltèm mediatè ſervire cogitur Domino ſuperiori ex mandato ſubinfeudantis; uti advertit ex Roſenth. Pirhingus.

CAP. III.

Quibus modis acquirantur, & amittantur Feuda.

1. NOta primò: tribus modis acquiruntur Feuda, ſcilicet pactô cum inveſtitura; præſcriptione & ſucceſſione. *Pacti* nomine hic venit contractus Feudalis, quô Dominus concedit alicui rem ſuam jure Feudi. Nomine *Inveſtituræ* intelligitur introductio actualis in poſſeſſionem rei feudalis, v. g. caſtri: & hæc eſt inveſtitura propria. Datur etiam impropria, fitq; in curia Domini, ubi Feudatario datur vexillum, haſta, ſceptrum, aut aliquid ſimile, cum expreſſione verborum idoneorum, quòd hæc fiant intentione inveſtiendi: Hæc inveſtitura fit coram Paribus Curiæ, ſeu aliis Vaſallis, ſaltèm duobus; aut ſi nulli tales adſint; vel nimium diſtent; aut Feudum ſit Eccleſiaſticum; quibus caſibus peragitur Inveſtitura impropria coram aliis teſtibus, *cap. 1. quid ſit inveſtitura.* Et *cap. un. ſi de inveſtitura, &c.*

Nota ſecundò: *Præſcriptione* acquiruntur Feuda, quando Vaſalii per 30. annos tanquam feudalem poſſederunt & ſe fideles exhibuerunt, ac ſervitia præſtiterunt, *cap. ſi quis per 30. ſi de Feudo defuncti &c.* Sed in Feudo Eccleſiaſtico requiruntur 40. anni, *arg. Authent. quas actiones C. de SS. Eccleſiis.* Et *cap. ad aures, de præſcript.* *Succeſſione* acquiruntur Feuda, quanda moritur Feudatarius, quo caſu conſanguinei illud acquirunt. Et quidem omnium primò ſuccedunt *deſcendentes*, id eſt Filij & Nepotes; habétque hic locum Jus repræſentandi; unde ſi adſit filius Vaſalli defuncti; ex alio autem filio prædefuncto nepos: tunc hic nepos repræſentat Patrem defunctum & una cum filio ſuccedit, *cap. 1. in prin.* & ibi DD. *de ſucceſſione Feudi.* Debent autẽ Filii, qui ad ſucceſſionem feudalem vocantur, eſſe naturales & legitimi ſimul; id eſt ex juſtis nuptiis procreati. Unde

3 Nota tertio, à Succeſſione in Feudis excluduntur *primò*, filii naturales tantùm, id eſt progeniti ex concubina; uti dicitur *loc. cit. §. naturales.*

Si de Feudo defuncti controverſia ſit. *Secundò* excluduntur filii adoptivi *cit. loc.* §. *adoptivus. Si de Feudo defuncti contentio ſit. Tertiò* filii muti, ſurdi, cœci, aut ſimili defectu Phyſico laborantes; uti dicitur *tit. an mutus vel imperfectus.* Et §. *mutus*, *tit. Epiſcopum vel Abba.*

4. Nota quartò: Aſcendentes nimirum Pater, avus & cæteri regulariter non faciunt ſucceſſionem in Feudis; niſi aliter in inveſtitura ordinatum, vel conſvetudine receptum ſit, *cap. unic. in princ. de naturâ Succeſſ. Feudi.* Similiter in Feudis novis Collaterales, id eſt Fratres, vel alii conſanguinei non ſuccedunt regulariter; niſi & circa hos in inveſtitura aliter cautum ſit; vel conſvetudo contrarium obtinuerit, *cap. unic.* §. *cum vero de his, qui Feuda dari poſſunt.* Et *cap. unic. de ſucceſſione Feudi.* In Feudis tamen antiquis etiam Collaterales agnati (non cognati niſi in caſibus, in quibus fœminæ admittuntur) ſuccedunt; & proximior excludit remotiorem: & computatur proximitas non reſpectu primi acquirentis; ſed ultimi poſſeſſoris; ut ita frater defuncti patruum ſuum excludat, quamvis iſte ſit proximior primo acquirente, *cap unic.* §. *ſi Capitanei.* Circa amiſſionem Feudorum

5. Nota quintò: ex quadruplici cauſa principali amittuntur Feuda, ſcilicet alienatione; inveſtituræ renovationis omiſſione; refutatione; & delictô, ſeu feloniâ. *De alienatione* jam dictum eſt *prior cap. concl. 7.* Circa *omiſſionem renovationis inveſtituræ* ſciendum Vaſallum eſſe obligatū, intra annum & diem petere renovationem inveſtituræ, quoties perſona Domini directi aut Vaſalli per mortem vel aliâ cauſa mutatur; aliàs amittitur Feudum *cap. 1. quæ fuit prima cauſa &c.* Militibus tamen actu militantibus indulgetur annus & unus menſis, ad petitionem inveſtituræ inſtituendam, *cap. 1. quo tempore milites* Impuberes quoq; negligentes eam facere veniam merentur, *cap. 1. de probi-bita Feudi alienatione per Fridericum.*

6. Nota ſextò circa cauſam amiſſionis Feudi per *refutationem* docetur communiter, Feudum iſtô modô amitti, ſi Feudatarius renunciat Feudum agnato, vel extraneo ſinè conſenſu Domini; ut tenet commun. DD. Circa quartam cauſam notandum, Feudum amitti, quando Vaſallus committit *Feloniam* ſeu delictum in Dominum directum; uti patet ex *tit. quibus modis Feudum amittatur.* Sunt autem delicta inducentia amiſſionem Feudi in triplici differentia; quædam enim patrantur *directè* in Dominum infeudantem; ut ſi Feudatarius ipſi injuſte ſubtrahat ſervitia debita: vel Feudum abneget; vel ſi perſonam ejusdem aut bona invadat: vel ſi ipſius ſecreta revelet; vel amicitiam cum hoſtibus illius ineat; vel ſi ipſum absque juſſu Magiſtratus criminaliter accuſet; vel in eadem cauſa Advocatum aut teſtem agat; vel eundem Dominum ſuum in bello deſerat, quanei absque morali periculo mortis adeſſe poterat: ut notant DD. Quædam verò delicta committuntur in Dominum infeudantem *indirectè*; ut ſi Vaſallus cum uxore Domini, vel filia, vel nepte ex filio, vel uxore filii, aut etiam ſorore Domini (quamdiu ipſa moratur in familia Fratris ſui) peccaverit vel peccare attentaverit. Vel ſi Feudo abutatur, nimiam crudelitatem in ſubditos exercendo, eorum facultates plus ſolitô emungendo; aut nimis gravibus operis eosdem cruciando. Quædam verò delicta ſunt, quæ quidem Dominum infeudantem nec directè, nec indirectè tangunt; Vaſallum tamen graviter infamant, ita ut in curia ſui Domini honeſtè ſtare nequeat, ac proindè Feudi incapax efficiatur; talia ſunt, ſi Vaſallus committat crimen læſæ Majeſtatis, vel parricidium, vel aliud grave delictum, ex quo graviſſimam infamiam ſibi inuſſit. De quibus omnibus luſtra textum in *tit. quæ fuit prima cauſa beneficii,* Et *quibus modis Feudum amittatur*

TITU-

TITULUS XXI.

De Pignoribus & aliis Cautionibus.

CAP. I.

Quid & quotuplex ſit Pignus, Hypotheca & Cautio.

1. NOta primò: poſteaquam Papa abſolvit tractatus perfectos & principales; incipit tractare de acceſſoriis, quibus idem tractatus ſolent muniri ad majorem eorundem ſecuritatem; cujusmodi ſunt Pignus, Cautio, Fideijuſſio, Promiſſio, &c *Hoc tit.* agit de Pignore & Cautione pignoritica potiſſimè. Dicitur autem *Pignus* à *Pugno*, eò quòd res pignori data tradatur manu, teſte J. C. in *L. plebs. 238. ff. de V. S.* Et ſumitur tùm pro re ipſa, quæ in Pignus datur; tùm pro contractu & obligatione pignoris; in qua acceptione.

2. Dico primò: rectè deſcribitur Pignus, ſumptum pro contractu, quòd *ſit contractus, quò res aliqua mobilis obligatur Creditori in ſecuritatem debiti, ut ſi debitor non ſatisfeceret, inde ſatisfieri poſſit.* Ita Hoſtienſ. Sylv. &c. DD. Ly, *contractus eſt* genus; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Nota ſecundò: tametſi Pignus & Hypotheca diſtinguantur in rigore, per hoc, quod Pignus locum habeat in ſolis rebus mobilibus, quæ manu traduntur; cujusmodi ſunt catenæ, annuli, veſtes, vaſa argentea & ſimilia: Et hypotheca locum habeat in rebus immobilibus, quæ non traduntur manu; ſed remanent penes debitorem, obligatæ tamen creditori; cujusmodi ſunt domus fundi, &c. Attamen plerumque hæc duo Pignus & Hypotheca inter ſe confunduntur; & quoad effectum conveniunt; cum per utrumque res ſit obligata creditori in ſecuritatem debiti; uti notat Vallens. Engel, Pirh. & communis DD.

4. Nota tertiò: Pignus ſeu Hypotheca dividitur *primò* in univerſale & particulare. Pignus ſeu Hypotheca *Univerſalis* eſt, quâ oppignorantur omnia bona præſentia & futura; ut habetur *L. 1. & L. quæ nondum ff. de Pignore. Particularis*, quâ pars tantùm eorum ſubjicitur Hypothecæ. Rursùs utraque ſubdividi poteſt, in Prætorianam, Conventionalem & Legalem. *Prætoriana* (quæ & *Judicialis* appellatur) eſt illa, quæ naſcitur ex authoritate Prætoris, ſeu Judicis, mittentis Creditorem in poſſeſſionem bonorum Debitoris, poſteaquam is in ſolvendo contumax extitit; de hac extat *L. A Divo Pio ff. de rejudicata & Tit. C. ſi cauſa judicata, &c. Conventionalis eſt*, quæ conſiſtit in ſola conventione & pacto partium; unde ad eam non requiritur præſentia, vel traditio pignoris; ut habetur *L. 1. ff. de Pignore. Legalis* eſt, quæ ex diſpoſitione Juris ortum habet. Tandem Hypotheca alia eſt expreſſa, alia tacita. *Expreſſa* eſt, quæ perficitur expreſſo conſenſu partium. *Tacita*, quæ juxta Juris ordinationem contrahitur, etiam ſinè conſenſu utriusque.

5. Nota quartò: plura eſſe genera bonorum, quæ tacitô Pignore, ſeu tacitâ hypothecâ oppignorantur & hypothecantur. *Primò*: bona de quibus aliquid debetur Fiſco, vel Principi; vel ob tributum non præſtitum hypothecantur Fiſco *L. 1. C. de Privilegio Fiſci*; vel ex contractu cum eo initio, *L. 2. C. cit. Secundò*; bona omnia mariti ſunt hypothecata uxori pro reſtitutione dotis; & è contra bona uxoris, marito, pro præſtatione promiſſæ dotis; *L. un. C. de rei uxoriæ act. Tertiò*; bona Tutoris vel Curatoris tacitè hypothecantur Pupillo, vel Minori pro adminiſtratione; *L. pro officio, C. de adminiſt. Tut. Quarto*; Proles legitimæ habent tacitam hypothecam in Facultatibus Patris adminiſtrantis bona corũ adventitia, *L. ult, C. de Bonis, quæ liberis. Quintò*; omnes res comparatæ pecuniâ Pupilli manent ei tacitè hypothecatæ; & quidem cum privilegio prælationis ante omnes habentes hypothecam in iisdem rebus; *L. idemque ff. Qui potiaris in pignore*

in pignore, junctâ Gloſſ ver. *Res fuerit.* Vide plura de aliis bonis, quæ tacitâ hypothecâ ſolent hypothecari, *ff. in quibus cauſis pignus*; & apud Leſſ. Neguſant. Gail. Sylv. Toloſ. & alios DD. Circa Cautionem

6. Nota quintò: *Cautio*, idem eſt quod *Securitas*; & afficit Pignus, Fidejuſſionem & alia, quæ ſecuritatis cauſâ adjiciuntur contractibus; & deſcribi poteſt, quòd *ſit ſecuritas quædam contractui adpoſita, quâ creditor aſſecuratur de eo, quod ſibi promittitur, vel debetur.* Cautio autem eſt multiplex juxta ſecuritatis modos; nam alia eſt *ſimplex*, quæ perficitur ſolâ promisſione: alia *juratoria*, quæ perficitur præſtitô juramentô de re aliqua danda vel facienda: alia *fidejuſſoria*, quæ peragitur aſſignatione certorum fidejuſſorum: alia *hypothecaria*, ſeu *pignoraticia* (de qua potiſſimè hic tractat Papa) quæ fit cum interventu hypothecæ; vel pignoris alicujus: & ſic de pluribus aliis.

CAP. II.

Quæ res poſſint, vel non poſſint oppignorari, ſeu hypothecari.

1. DIco primò: omnes res oppignorari & hypothecari poſſunt, quæ in commercio hominum ſunt & alienari poſſunt, quæque & alias ſunt in Dominio, vel quaſi Dominio debitoris; quæ verò non ſunt in commercio, & alienari prohibentur, nec etiam oppignorari valent. Ita Gloſſa, Vallens. Engel & communis DD. Et ita colligitur ex *L. 1. ff. quæ res Pign, oblig. non poſſ.* Et *L. ult.* junctâ Gloſſ. ver. *vel hypothecam C. de rebus alien. vel non alien.* Eſtque Ratio: quia oppignoratio eſt ſpecies quædam alienationis, cùm in ea transferatur jus pignoris: unde eôdem modô de ea diſcurrendum eſt, quô de alienatione quoad poſſibilitatem hypothecandi. Ex his

2. Inferuntur ſequentia corollaria: *primò*, res ſacras, ſanctas & Religioſas; ut Eccleſias, Capellas, Monaſteria &c. regulariter non poſſe oppignorari; cum hæ in commercio hominum non ſint; nec regulariter alienari poſſint; uti conſtat ex L. 3. *C. quæ res pign. dari non poſſ.* Et L. 3. *C. de religioſ. & ſumpt. funer.* *Secundò*, hypothecari nequeunt res pretioſæ mobiles Divino cultui dedicatæ; ùt vaſa ſacra, Calices, Patenæ, Veſtimenta Sacerdotalia, Libri Eccleſiaſtici, ſeu Miſſalia & ſimiles; niſi adſit juſtiſſima cauſa neceſſitatis v. g. redemptionis captivorum, vel ſimilis; uti habetur *cap. 1. hoc tit.* Aliàs ſi Rector Eccleſiæ aliquod ſimile pignori dederit, etiam pro propria neceſſitate vel utilitate; poterit Eccleſia vel repetere & vindicare Pignus à poſſeſſore; vel cogere hæredem talis Rectoris, ut eam redimat & reſtituat Eccleſiæ, *cap. 3. hoc tit.* *Tertiò*, oppignorari nequit per ſe jus patronatûs; cum per ſe non cadat in commercium hominum. Unde ſi oppignoretur aliquod caſtrum, cui annexum eſt jus patronatûs; manet ejusmodi jus penes oppignorantem ſeu priorem Dominum. *Quartò*, liber homo pariter nequit in pignus dari; uti conſtat ex *cap. lator. 2. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia homo liber pariter non eſt in commercio hominum. Procedit autem hæc concluſio, quando liber homo bonis cedere vult: nam ſi vel fugam attentet; aut ſolvere nolit, capi & detineri poteſt in carcere quaſi pignoris locô; uti habet communis DD. *Quintò*, etiam res penitus aliena non poteſt pro Pignore dari; uti patet ex *L. 2. ſi aliena res pign. data ſit.* *Sexto*, ſed neque res pupillorum; minorum; litigioſæ; publicæ, ut fora & inſtrumenta ruſtica, ac ad cultum agrorum pertinentia; nec ſervitutes prædiorum tam urbanorum, quam ruſticorum, oppignorari debent; item res fideicommiſſo ſubjectæ; præmium futuræ victoriæ; ac feudum absque conſenſu Domini directi, oppignorari non poſſunt; uti habet Vallenſ. ſpecul.

CAP. III.

De Effectibus, Pactis, Actionibus & Diſſolutione Pignorum.

1. NOta primò: Pignus habet duos Principales effectus. *Primus* eſt, quòd afficiat rem ipſam; & propterea poteſt creditor rem Pignori obligatam

obligatam repetere à quocunq; poſſeſſore per actionem hypothecariam; ſeu ut loquitur *§. item Serviana, Inſtit. de act. per actionem Servianam, vel quaſi.* Verumtamen non competit actio adversùs tertium poſſeſſorem; quàm ſi debitor & fidejuſſor ejus excuſſus fuerit, iique ſolvendo non fuerint, *Authent. hoc ſi debitor C. de Pignor.* Item ſi debitor ſciente & conſentiente creditore pignus alienaverit, cenſebitur creditor obligationem Pignoris remiſiſſe; & emptor erit ſecurus, *L. 2. C. de remiſſ. Pignoris.* *Secundus* effectus Pignoris eſt: quod creditores hypothecarii præferantur perſonalibus, ſeu chyrographariis creditoribus, quando debitor ob nimium æs alienum cedere debet bonis; vel moriatur obæratus & ibi concurrant plures creditores.

2. Nota ſecundò: Contractui Pignoris ſolent apponi pacta varia, conditio, ac dies *L. ſi convenerit ff. de pignorat.* non tamen omnis generis pacta licitè recipit: cum quædam ſacris canonibus & Legibus adverſentur: quare de ejusmodi pactis ſtatuo ſequentes reſolutiones; Primò, pactio de lucrandis fructibus ex pignore ultra ſortem, ſub ſpecie ac pallio revenditionis, tanquam uſuraria reprobatur, per *cap. 4. hoc. tit.* *Secundo*, improbatur etiam à Jure Canonico (non autem à Civili) tanquam uſurarium, pactum antichriſios *cap. 6. hoc tit.* quô creditor Pignoris, quod tantùm in ſecuritatem debiti datum fuit, fructus lucratur ſalvâ ſorte: cum ratione dilatæ ſolutionis fructuum lucrum percipiat. Quare mandant Canones fructus perceptos ex Pignore in ſortem imputari & ubi ſortem æquaverint, teneatur creditor nulla alia ſolutione expectata pignus reſtituere *cit. cap. 6.* *Tertio*, pactum quoque legis commiſſoriæ non eſt licitum *cap. 7. hoc tit.* per quod convenitur inter partes, ut ſi Pignus non ſolvatur intra certum tempus, illud ſit commiſſum, id eſt creditori cedat. Ejusmodi enim pactum vergit in grave detrimentum debitoris; nam cùm res oppignorata plerumque longè pluris valeat, quàm ſit ipſum debitum: unde ſi valeret tale pactum legis commiſſoriæ, graviter damnificaretur debitor perdendo Pignus longè majoris valoris, quàm erat debitum. Permittitur tamen hujusmodi pactum, ſi expreſsè à principio conventum ſit hôc modô; ut ſi debitum intra conſtitutum tempus, non fuerit ſolutum, ipſum Pignus ſit emptum; aut in ſolutum datum creditori pro juſto pretio, quod boni viri arbitriô æſtimandum erit; uti conſtat ex *L. fundus 16. ff. hoc tit.*

3. Nota tertiò: ex Pignore conſtituto oritur duplex actio, una Pignoraticia, altera hypothecaria. *Pignoraticia* rursùs alia eſt directa, alia contraria. *Actio Pignoraticia directa* datur debitori perſoluto debito adversùs creditorem, ut is ſibi reſtituat rem oppignoratam unà cum fructibus, ac reſarciat omne damnum, culpâ vel dolô ejus cauſatum: quod intelligendum eſt de culpa gravi & levi; ex qua obligatur creditor; non autem ex leviſſima; ſicut nec ex vi majori, & caſu fortuito, *arg. L. ſi ea res ff. de actio empti.* Hæc autem actio non datur citiùs debitori, quàm probet Pignus ſic traditum creditori; naſcitur enim ex interventu rei, *Inſtit. quibus modis re contrah. oblig.* *Actio Pignoraticia contraria* datur creditori adversùs debitorem, ad id, quod ſibi Pignoris nomine abeſt; ut ſi forſitan ſumptus in rem pignoratam fecerit: aut res aliena ſibi fuerit oppignorata. Et hujusmodi actio datur, etiamſi ipſi non fuerit traditum Pignus; ut notat Vallenſ. & Neguſant. *Actio hypothecaria* datur creditori ad vindicandum Pignus à quocunque poſſeſſore debitô non ſolutô, ut ita rei pignoratæ incumbens, ſi non ſolvatur debitum, poſſit eam diſtrahere, & ex ejus pretio, quod ſibi debetur, decerpere. Hæc actio differt à Pignoraticia, quod Pignoraticia ſit perſonalis *L. fin. C. de diſtrah. Pignor.* Hypothecaria verò ſit realis, ſeu in rem *L. Pignoris 18. C. de Pignor.*

4. Nota quartò: Pignus diſſolvitur variè: puta integrâ perſolutione debiti, remiſſione, oblatione conſignatione, & depoſitione *L. 1. C. qui*

potiores in Pignor. hab. Item rei interitu; mutatione debitoris; novatione voluntaria; dominii impetratione; tempore; ſententiâ vel jurejurando; ut ſi juratum, vel judicatum ſit, Pignus non eſſe oblatum; item re avocata per remedium *legis 2. C. de reſcind. vend.*

CAP. IV.

Quid de Pignoribus in Ordine Minoritico.

1. Dico primo: prohibitum eſt Minoribus libros, vel alias res Conventûs & Ordinis Pignoris locô dare. Ita S. Bernardinus *in opuſc. caſuum propr.* relato *4. pag. Firmam pag. 178.* Eſtque Ratio; quia Oppignoratio & Hypothecatio ſupponit in oppignorante & hypothecante dominium rei oppignoratæ & hypothecatæ; quô carent Fratres Minores, ex *cap. 1.* Regulæ. Et cap. *Exiit 3. de verb. ſignif. in 6.*

TITULUS XXII.
De Fidejuſſoribus.

CAP. I.

De Quidditate Fidejuſſorum & Fidejuſſionis.

1. Nota primò: alterum acceſſorium, quô contractus ſolent muniri ad majorem eorum ſecuritatem, eſt Fidejuſſio; de qua proinde *hoc tit.* agit Summus Pontifex. Dicitur autem *Fidejuſſor.* ſecundum Ethimologiam quaſi *fide ſua jubens*, & intercedens, ut alteri credatur: & in larga acceptione nomine Fidejuſſoris venit omnis ille, qui alterius obligationem in ſe ſuſcipit & ſua fide jubet pro altero; ſive ſit mandator; ſivè conſtitutor; ſivè expromiſſor. In ſtricta verò acceptione, proùt de ea hic, Fidejuſſor dicitur is, qui per ſtipulationem pro alio acceſſoriè ſe obligat.

2. Nota ſecundò: Ejuſmodi Fidejuſſor differt à conſtitutore per hoc, quòd conſtitutor poſſit conſtitere etiam pro ſe; Fidejuſſor autem tantùm pro alio. A mandatore differt, quod mandator nudo conſenſu conſtituatur, etiam abſens: Fidejuſſor verò non, niſi per ſtipulationem & præſens *L. 12. C. hoc tit.* Ab Expromiſſore diſtinguitur, quòd Expromiſſor tametſi obligetur pro alio, ita tamen obligatus eſt, ut reum principalem liberet: unde per expromiſſionem fit novatio; non item per Fidejuſſionem; cum principalis maneat obligatus.

3. Dico primò: benè deſcribitur Fidejuſſor, quòd *ſit illa perſona, quæ fidem propriam pro principali debitore interponit, ac obligationem ejus ſolvendi in ſe ſuſcipit, principali nihilominùs manente obligatô.* Et Fidejuſſio ſic, quòd *ſit contractus, quo quis fide propriâ interpoſitâ pro principali debitore de aliena obligatione ſolvendi ſecuritatem præſtat.* Utraque deſcriptio deducitur ex *Inſtit. de Fidejuſſor.* Et *L. Græc. ff. eod.* Ly *perſona*, & *contractus* in præmiſſis deſcriptionibus ponuntur pro genere: reliqua pro differentiâ.

CAP. II.

Varia circa Fidejuſſores reſolvuntur.

1. Dico primò: pro Fidejuſſoribus admittuntur regulariter omnes, qui talis ſunt conditionis ut ſe & ſua obligare valeant; quique rectum uſum rationis & liberam rerum ſuarum adminiſtrationem habent; ac ſpeciali lege non prohibentur fide jubere. Ita Vallenſ. Engel & communis DD. Et colligitur ex *Inſt. Fidejuſſ.* & alii LL. Ex his

2. Infertur primò: milites actuales non poſſe eſſe Fidejuſſores; hi enim à Fidejuſſione prohibentur per ſpecialem *L. milites 31. C. de locato. Secundò;* nec fœminas; uti patet ex *toto tit. ff. & C. ad ſenatus conſultum Velleianum*; unde ſi tales de facto fidejuſſerint, contra creditorē exceptio indulgetur; & ſi inſuper ſolverint, ſoluti condictio

condictio ex præfato ſenatus conſul-Velleiano conceditur *L. 2. §. 1. Et L. quamvis 8. § interdum 3. cit. ff.* quod conceſſum eſt propter ſexus imbecillitatem & imprudentiam, quâ inducuntur de facili fœminæ ad commiſerationem & hâc ad Fidejuſſionem, quâ finaliter periculum damni incurrunt. *Tertio*, ſervis quoque non permittitur fidejubere. *Quarto*, etiam Religioſis non habentibus propria bona patrimonialia interdicitur Fidejuſſio, *cap. penult. hoc tit.* Et *cap. 2. de ſolut.* Unde ſi talis præſtiterit aliquam Fidejuſſionem, monaſterium eâ non obligatur; niſi conſenſus Prælati & majoris partis Capituli intervenerit. *Quintò*, etiam Clericus ſæcularis prohibetur frequentatè fidejubere; ne ſe obruat ære alieno; Et cum dedecore ſtatûs Clericalis, atque damno Eccleſiaſtici officii ac redditaum Eccleſiaſticorum in non pios uſus convertendorum, ad curias trahatur, perpetuiſque litibus occupetur, *cap. 1. hoc tit.* Et *novel. Juſtin. 123. cap. 6.* Et *novel. Leonis 86.*

3. Nota primò: Clericis tamen permitti fidejubere pro aliis Clericis *cap. 2. hoc tit.* imò & pro Laico, ob urgentem neceſſitatem, vel aliam juſtam cauſam; puta ſi laicus ſit egens & deſtitutus omnibus aliis Fidejuſſoribus; hoc enim permittit & ſuadet officium charitatis & miſericordiæ: ut notat Panorm. Abbas, Gloſſa, &c. Item pro ſuis Eccleſiis ex pia cauſa & non in magna quantitate & ſine detrimento Eccleſiæ fidejubere poteſt pro alio; ut habet Engel, &c. Epiſcopus etiam, vel alius Prælatus ſivè ſæcularis, ſivè regularis poteſt ex pia cauſa & non in magna quantitate & abſq; detrimento Eccleſiæ fidejubere pro alio ex redditibus menſæ ſuæ, etjam non requiſito conſenſu Capituli, vel conventûs: Ratio eſt; quia ſic fidejubere eſt opus charitatis, quod ab Eccleſiaſtico Prælato non debet eſſe alienum; uti notat Sylv. Sanch. Laym. Similiter Religioſus beneficiatus pro utilitate ſui Conventûs poteſt fidejubere; ac etiam pro alio cum facultate ſui Prælati & ex rationabili cauſa: uti habet Navarr, Pirh. &c.

4 Dico ſecundò; Fidejuſſores adhiberi poſſunt in omni genere obligationum, quocunque modô contractarum, ſivè eæ civiles tantùm ſint; ſive naturales tantùm; ſive civiles & natruales ſimul: ſive Prætorianæ: ſive principales; ſivè acceſſoriæ. Ita Vallenſ. & alii DD. Et habetur § *1. Inſtit. hoc tit.* Et L. *1. 2. 9. §. 1.* Et L. *26. ff. eod,* Eſtque Ratio; quia cum omne genus obligationum periclitari poſſit circa ſolutionem præſtandam; ideô cuivis in ſecuritatem apponi poteſt Fidejuſſor.

5. Nota ſecundò: Fidejuſſoribus Jure competere duo beneficia ſeu exceptiones. *Primum* eſt exceptio, ſeu beneficium Ordinis, ſivè excuſſionis: nam Jure novo ſi quis ex Fidejuſſoribus conveniatur à Creditòre, isque petat debitum, poteſt contra eundem excipere, quod non teneatur ſolvere; niſi prius excuſſo debitore principali notoriè conſtiterit, ipſum non eſſe ſolvendo, ſive in totum, ſive in partem; *Authent. præſent. C. hoc tit.* *Secundum* eſt beneficium diviſionis: nam ſi plures pro eodem debito fidejuſſerint, etſi ſinguli in ſolidum obligentur & conveniri poſſint; ita ut creditor à quolibet eorum debiti ſolutionem petere valeat; attamen competit eis exceptio ex *Epiſtola Adriani Imper.* ut obligatio debiti in portiones dividatur; & tunc quilibet à Fidejuſſoribus nonniſi pro virili parte conveniri poſſit, §. *ſi plures*; *Inſtit. hoc tit.* in fine. Quòd ſi quis Fidejuſſorum tempore talis diviſionis non eſſet ſolvẽdo; reliqui obligantur & cogi poſſunt ad ſolvendũ totũ debitum; imò etiam unicus, qui ſolus eſſet ſolvendo *cit. l.*. Eſt autẽ tali ſolventi ſalva actio contra debitorẽ, quâ petat ab eò ſibi refundi, quod ejus nomine ſolvit.

6. Nota tertiò: tres extare caſus, quibus Fidejuſſor, etiam antequam ſolvat pro principali debitore, poſſit agere adverſus eundem debitorẽ, ut ipſum liberet ab obligatione contracta Fidejuſſionis; qui enumerantur *c. cum ſ. & ult. hoc tit* his verbis; *ſi is, qui ſe pro aliquo Fidejuſſorio nomine obligavit diu in obligatione ſtetit; quia debitor diu ſolvere ceſſavit: aut diſſipare bona ſua*

cœpit

cœpit; vel ſi ipſe Fidejuſſor ad ſolvendum à Judice condemnatus fuit, Jure poteſt convenire debitorem & petere, ut ſe à Fidejuſſione liberet.

7. Nota quartò: Fidejuſſio hodie non ſolum per ſolemnem ſtipulationem, uti fiebat olim; ſed etiam per quodcunque pactum, ſponſionem, nuntium, vel epiſtolam (ſaltem ex generali, præſertim Germaniæ conſvetudine) rectè fieri poteſt; uti notat Engel. Imò in *L. cum oſtendimus 4. §. fin. ff. de Fidejuſſor. tutorum* deciditur, quod ſi quis in judicio nominatus Fidejuſſor patiatur nomen ſuum in acta publica referri, perinde teneatur, ac ſi verbis expreſſis fidejuſſiſſet.

CAP. III.

Quid de Fidejuſſoribus Minoritis.

1. Dico primò: Nemo Minorita Obſervans, vel Reformatus poteſt agere Fidejuſſorem formalem, in cauſas bona temporalia concernentibus, ut pecunias, villas, &c. Ratio eſt; quia Fidejuſſio in cauſa temporalium bonorum ſupponit proprietatem aliquorum bonorum temporalium, ratione quorum fidem ſuam interponit pro principali debitore, ac obligationem ejus ſolvendi ex dictis bonis in ſe ſuſcipit: Fratres autem Minores Obſervantes & Reformati non habent ullorum bonorum temporalium proprietatem, in quibus fundare poſſent ſuam Fidejuſſionem & obligationem ſolvendi pro principali debitore in cauſa temporali; adeoque nec fidejubere poſſunt in cauſa temporali. Præterea Frater Minor non habet ſuum proprium velle; ſed eſt ſub obedientia ſuorum Superiorum pleniſſimè conſtitutus; adeoque nequit ſpondere, ſtipulari, vel fidejubere pro aliquo in cauſa temporali.

TITULUS XXIII.

De Solutionibus.

CAP. I.

De quidditate Solutionis; ubi etiam de Mutuo.

1. Nota primò: poſteaquam Papa abſolvit titulos de duplici ſpecie cautionum, ſcilicet Pignoris & Fidejuſſorum, quæ ſolent contractibus apponi in ſecuritatem ſolutionis debiti; conſequenter *hoc tit.* tractat de ipſa ſolutione debiti. Uſurpatur autem ſolutio in ſenſu generali & ſpeciali *In generali* comprehendit omnem liberationem & ſatisfactionem quocunque modò factam & in hoc procedit *L. ſolutionis 176. ff. de V. S. In ſenſu ſpeciali*, & prout de ea hic potiſſimum agitur, ſignificat redditionem illius, quod debetur; & in hoc procedit *L. ſolutam 49. ff. hoc tit.*

2. Dico primò: rectè deſcribitur ſolutio ſpecialis, de qua hic, quod *ſit totius debiti idonea præſtatio, ſeu ſatisfactio idonea, creditori facta per debitorem loco & tempore convenienti.* Colligitur ex *L ſolutum*, & eam tenet Engel, &c. Ly *præſtatio*, ſeu *ſatisfactio* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Quia autem hæc ſolutio ſpecialis verſatur circa debitum, quod ex contractu Mutui dati & accepti contrahitur; idcircò nonnulla de contractu Mutui hic præmittam. Dicitur autem *Mutuum* quaſi ex *meo tuum*; ut habetur *Inſtit. mox citanda.* Unde

3. Dico ſecundò: Mutuum, quod reſpicit ſolutio ſpecialis, rectè deſcribitur, quòd *ſit contractus, quo cum dominii translatione gratuitò in mutuatarium traditur res aliqua conſiſtens in numero, pondere & menſura; cum obligatione, ut ſimilis in genere & bonitate reſtituatur.* Ita colligitur ex *Inſtit. quibus modis contrah. oblig.* Et *L. 2. ff. ſi certum petetur.* Ly *contractus* eſt genus: reliqua formant differentiam. Per Ly *cum dominii translatione* differt Mutuum à Commodato, Depoſito, Locato & Pignore; in quo non transfertur dominium rei accommodatæ in accipientem. Dicitur *gratuitò*; quia

quia in Mutuo nullum lucrum debet intervenire juxta illud Luc. 6. *Mutuum date nihil inde ſperantes*; aliàs eſſet uſura. Dicitur *traditur res aliqua conſiſtens in numero, pondere & menſura*; ut exprimatur materia, circa quam verſatur Mutuum, quæ ſunt res fungibiles, id eſt, quarum unâ fungi poteſt vice alterius, ſeu ſubſtitui; quales ſunt res conſtantes pondere, menſura & numero, quæ videlicet numerari & ponderari & menſurari poſſunt; ut eſt pecunia numerata, aurum, aromata, vinum, &c. uti habetur *Inſtit.* & *ff. cit.* Ly *cum obligatione ut ſimilis in genere & bonitate reſtituatur*; indicat debitum & onus, quod vi mutui contrahit Mutuatarius; ùt videlicet pro re mutuò data, alia ejusdem generis (id eſt ſpeciei ſeu naturæ ſpecificæ, ùt loquitur Phyſicus) & bonitatis (id eſt perfectionis Phyſicæ) reddatur v. g. pro una urna vini Hiſpanici, reddatur alia ejusdem qualitatis & bonitatis.

4. Dico tertiò: Mutuũ poſſunt contrahere omnes, qui poſſunt inire alios contractus, & qui lege ſpeciali nõ prohibentur. Ita Herincx, Gomez, Caſtropalao, &c. Ratio eſt; quia cum Mutuũ involvat ſpeciẽ contract'; conſequenter habiles ad alios contractus ineundos, poſſunt etiam Mutuũ contrahere.

5. Dico quartò: ſpeciali lege prohibentur Mutuum contrahere filiifamilias, minores 25. annis, & Prælati Eccleſiarum nomine earundem. Ita cit. DD. Primum de filiis familias conſtat ex *ff. & C. ad S. C. Macedonianum*; quô etiam abſolvuntur filiifamilias ab obligatione ſolvendi mutua, ſi quæ contraxerint. Circa quod tamen vide nonnullas exceptiones in *tom. 4 Scholæ meæ Theolog. tract. de virt. Card. diſt. 12. q. 6.* Secundum de Minori 25. conſtat ex *L. 3. C. quando eo facto*. Tertium de Prælatis Eccleſiarum habetur *cap. 2. hoc tit.* ubi etiam dicitur; quòd Eccleſia non teneatur ad ſolutionem Mutui à Prælato ejusdem contracti; & Prælatus contrahens Mutuum ab adminiſtratione eſt ſuſpenſus ipſo Jure.

6. Nota tamen ſecundò: poteſt tamen Prælatus Eccleſiæ nomine Eccleſiæ contrahere Mutuum pecuniarium ſecundùm facultates redditumm, quibus rursùs poſſit ſolvi tale Mutuum, ſi adſit neceſſitas Eccleſiæ; & accedat conſenſus Capituli: ut habet Abbas, Molina, &c. Et in tali caſu Prælatus ſucceſſor tenetur præfatum debitum ſolvere; uti conſtat ex *cap. 1. hoc tit.* Similiter poteſt Prælatus Eccleſiæ ex redditibus Eccleſiæ ſuperabundantibus dare Mutuum aliis indigentibus pecuniâ; dummodo ſors, ſive ſumma Capitalis aſſecuretur per pignora, vel fidejuſſores; hoc enim eſt pietatis & miſericordiæ; & & Eccleſia ex eo non gravatur; uti notat Abbas, Laym. Pirh. &c.

CAP. II.

Variæ Reſolutiones circa Solutiones.

1. DIco primò: tametſi Clerici debitores non minùs quàm laici ſolvere teneantur debita contracta; attamen Clericis inopibus, qui non ſunt ſolvendo, datum eſt privilegium ſpeciale *competentiæ*, vigore cujus ob debita civilia non debent excommunicari, nec aliter moleſtari poſſunt; neque ad ceſſionem bonorum compelli; neque conveniri coram creditoribus ſuis; ſed ſolùm ſolvere tenentur tantum deductis alimentis honeſtis, quantum ſolvere poſſunt; quoad aliam verò partem debitorum ſufficit præſtare idoneam cautionem, quod ſcilicet ſolvere velint, dum ad pinguiorem, melioremq; fortunam pervenerint. Ita Covarr. Farin. Abbas, Engel, &c. Et conſtat ex *cap. Odoardus 3. hoc tit.* Ratio eſt; quia inanis eſt actio, quam inopia debitoris excludit L. *nam is, 6. ff. de dolo.* Et *c. olim 16. de reſt. ſpol.* Quare in hoc Clericus gaudet eodẽ beneficiô, quô miles, qui dum ſolvendo non eſt, non poteſt incarcerari *L. miles 18 ff. de re judic.*

2. Dico ſecundò: Solutio poteſt à debitore fieri creditori, etiam invito; dummodò polleat rerum ſuarum adminiſtratione; & ſolutio fiat in loco & tempore competenti: & ſi creditor talis refutet acceptare ſolutionem ſic factam; pecunia deponi poteſt apud Magiſtratum; ſicq; debitor liberabitur ab uſuris. Ita Engel. & communis DD. Et conſtat ex *L. obſignatione 9. C. hoc tit.* Dixi *ſi polleat rerum ſuarum admi-*

adminiſtratione: quia ſolutio pupillo, vel minori absq; authoritate tutoris, vel curatoris facta, non liberat debitorem, quin pecuniâ forſitan malè perdita denuò poſſit conveniri; ut notat Engel. Si tamen pecunia adhuc extaret, vel converſa fuiſſet in rem pupilli, daretur exceptio doli contra tutorē, vel pupillum bis idipſum, quod habet repetentem, *L. Pupillo 15. ff. hoc tit.*

3. Dico tertiò: debitor nequit compelli, ut Mutuum pecuniarium in illa ſpecie monetæ ſolvat, in qua accepit v. g. in imperialibus vel ſcutis; niſi præceſſiſſet ſpecialis de hoc conventio. Ita Engel, Bart. &c. Ratio eſt; quia pecunia recipit functionem in genere; & regulariter magis attenditur quantum; quam ſpecies monetæ, quâ ſolvitur, *arg. L. 1. §. 1.* Et *L. Titiæ 35. ff. de auro, & argento legato.*

4. Nota primò: non poteſt tamen debitor pro pecunia reddere aliud corpus, aut ſpeciem, v. g. equum, vel domum: vel è contra pro corpore, aut ſpecie pecuniam; & ſi tale quid offerat creditor non tenetur illud acceptare. Ratio eſt; quia ejusmodi ſolutio haberet ſpeciem emptionis; nemo autem invitus emere, vel vendere tenetur *L. invitum 11. C. de contr.*

5. Nota ſecundò: ſi contingat monetam ex diſpoſitione Principis ſupremi mutari *intrinſecè*, id eſt in materia, & ſubſtantia; ut ſi aurei cudantur, ex auro cronico, ſeu mixtionem habente; tunc eſt ſententia Bart. Caſtrenſ. Covarr. & ſubſcribit communis DD. ſenſ9, ſolutionem præſtandam eſſe in moneta veteri non mutata; ſi debitor talem habere poſſit: ſin minus, ſolutio fieri poterit in moneta nova; ſed cum additione & ſuppletione tali, quæ adæquet quantum mutui in moneta intrinſecè bona conceſſi. Si verò moneta mutetur tantum *extrinſece*; id eſt, ſi valor & æſtimatio tantum extrinſeca augeatur vel minuatur; tunc cenſet Laym. Covarr. Abb. &c. quod attendenda ſit principaliter conventio partium; contractus enim ex conventione legem accipit, juxta *reg. Juris 85. in 6.* Tres autem attendi poſſunt modi conventionis; *primus* eſt; ſit conventio fiat nominatim, ut certa ſpecies monetæ & certò numerô reddatur; v. g. centum aurei in ſpecie: hoc caſu ſuperveniens mutatio extrínſeca monetæ lucro, vel damno creditoris cedit; qui proinde ſolvere debet tot corpora, quot in pactum ſunt deducta, ſivè valor eorum auctus ſit, ſivè diminutus. *Secundus modus* eſt, ſi conventio fiat quidem de quantitate in genere ſolvenda; ſed ſinè certa ſpecie & numero monetæ: hoc caſu commodum & damnum probabilius ad debitorem pertinet; unde ſolutio fieri debet ſecundùm novam æſtimationem monetæ; uti habet Engel, Laym. *Tertius modus* eſt, ut conventio quidem fiat de certa moneta v. g. ſcutorum, vel imperialium; ſed nihil apponitur, an in ſpecie, vel in æſtimatione reſtitui debuerat: hoc caſu pariter commodum & damnum cenſetur eſſe debitoris; uti notant *cit. DD.*

6. Nota tertiò: creditor non tenetur acceptare dimidiatam ſolutionem, v. g. ex tribus millibus florenorum hôc annô mille & reliquum aliis ſubſequentibus annis; ut habet Engel, & alii DD. Ratio eſt; quia dimidiata ſolutio ſolet plerumque ſecum ferre multa incommoda; quæ ſubire non tenetur creditor; niſi circa hoc pactum præceſſiſſet.

7. Nota quartò: qui errore ductus exiſtimans debitum eſſe, ſolvit id, quod nullô modô erat debitum; poteſt id condicere, id eſt repetere; ut conſtat ex *L. 1. & ſeq. ff. de condict. indeb.* Sed quid ſi ſolvens inſtituat actionem & dicat, ſe per errorem ſolviſſe indebitam pecuniam; cuinam incumbit probatio, eam indebitam ſolutam fuiſſe? Reſpondetur in *cap. 4. & ult. hoc tit.* Sic; ſi creditor fateatur ſibi ſolutam eſſe pecuniam, ſed neget fuiſſe indebitam; tunc ſolventi incumbit probatio talem pecuniam indebitam ſolutam fuiſſe: probatio namque illi incumbit, qui agit; contràque actorem eſt præſumptio Juris; cum nemo præſumatur jactare ſuum, *cap. ſuper hoc 5. de renunc.* Nec veriſimile ſit, quenquam tam eſſe ſupinum in rebus ſuis, ut ſolvat aliquid, quod non debet. Sin verò creditor neget

neget ſibi ſolutum eſſe; & actor, ſeu ſolvens hoc probet; tunc creditoris quà rei erit probare, debitam fuiſſe pecuniã, quæ ſoluta eſt; hoc enim caſu præſumptio Juris eſt contra reum creditorem propter mendacium, *L. cùm de indebito 25. ff. de probat.*

8. Nota quintò: ſi aliquod debitum ſolvendum ſit contractum in diem: tunc etiam ante talis d ei fluxum illud ſolvi poteſt. Ratio eſt; quia dies in favorem debitoris adjectus cenſetur; cui proinde renunciare poteſt. *L. ſtipulatio iſta §. inter 16.* Et *L. continuus 137. §. 2. ff. de V. S.*

TITULUS XXIV.
De Donationibus.

CAP. I.
De Quidditate & Diviſione Donationis.

1. Nota primò: poſt diſcuſſos contractus oneroſos agit Papa de contractibus gratuitis; inter quos recenſetur tanquam ſpecies præcipua Donatio; ſic dicta à *dono* quaſi ſit *doni datio*, L. *Senatus 35. §. 1. ff. de mort. cauſ. donat.* Ipſum autem donum deſcribitur eſſe, *datum gratuitum, quod neque ex juſtitia debitum eſt, neque alteri viciſſim obligationem imponit*; ut notat Engel *hoc tit.*

2. Dico primò: rectè deſcribitur Donatio, quòd *ſit rei propriæ & non prohibitæ donari, nullo jure cogente datio liberalis, facta verbis, vel factis.* Colligitur ex *L. donari 29. ff. hoc tit.* Et L. *donari ff. de R. I.* Ly *datio* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Nota ſecundò: Donatio dividitur primo in donationem inter vivos & Donationem cauſa mortis; uti habetur in *principio Inſtit. hoc tit. Donatio inter vivos* eſt illa, quæ fit absq; ulla cogitatione, aut ſuſpicione mortis, *cit. Inſtit. §. aliæ autem*; & ea intentione, ut res donata illicò fiat donatarii, nec ullo caſu ad donantem revertatur; ut notat Vallenſ. *hic. Donatio cauſa mortis* eſt illa, quæ fit propter ſuſpicionem mortis; ita videlicet, ut donans ſignificet ſe rem talem donare causâ mortis.

4. Nota tertiò: Donatio inter vivos fieri poteſt duobus modis, videlicet vel purè, abſolutè & ſimpliciter, ita ut res ſtatim evadat donatarii, nec poſſit temerè revocari; & Donatio ſic facta vocatur *perfecta* & *propria Donatio*, de qua potiſſimè hic titulus procedit. Vel ſub conditione aut modo, aut ad certum tempus, aut ob cauſam & hæc vocatur *imperfecta, ac impropria. Donatio ſub conditione* eſſet hæc: dono armillam Petronillæ, ſi Petrus ex bello Turcico ſuperſtes redierit. Hujusmodi donatio conditionata ſuſpendit effectum. *Sub modo* eſſet iſta, dono tibi centum aureos, ut hi impendantur in altaris conſtructionem. Hujusmodi donatio valet, & ſtatim obligat. *Donatio ad certum tempus* eſſet hæc, dono tibi equum, qui ſit tuus poſt meam mortem. *Ob cauſam* eſſet Donatio dotis causâ, quam faceret uxor marito pro ſuſtinendis oneribus Matrimonii, *L. pro oneribus*: Item Donatio ob nuptias, quam viciſſim faceret maritus uxori in vicem ſecuritatis dotis. Talis etiam eſſet Donatio remuneratoria, quæ fieret in vicem præſtiti beneficii, vel obſequii. Hæc irrevocabilis eſt, *L. Aquilius*; & *L. ſi Pater 34. ff. hoc tit.*

5. Nota quartò: Donatio pariter mortis cauſa fieri poteſt duobus modis. *Primò* quando donans nullo metu periculi mortis præſentis perculſus, ſed ſolâ cogitatione mortis aliquando futuræ, abſolutè donat rem aliquam pro tempore, quo mortuus fuerit, *L. 2. ff. de mort. cauſ. don. Secundò* quando donans perterritus periculô imminentis mortis, vel gravis ægritudinis, aut periculoſæ navigationis rem donat, *cit. L. 2.* Quo caſu ſi rem ita donet, ut ſtatim fiat donatarii, ſed tamen morte non ſecutâ velit rem donatam ſibi reſtitui; tunc morte non ſecutâ eandem ſibi poteſt vendicare, repetere & revocare *L. ſi mortis 29. ff. de mort. cauſ. don.* Si vero rem ita donet, ut non ſtatim fiat donatarii; ſed demum ſecutâ morte; tunc

tunc morte non ſecutâ Donatio expirat ipſo Jure & ſinè ulla revocatione; ùt habet Gloſſa, Pirh. &c.

CAP. II.

De perſonis potentibus donare.

1. Dico primò: Omnes & ſoli illi poſſunt facere Donationes inter vivos, qui habent dominium formale & liberam adminiſtrationem ſuorum bonorum, cum poteſtate alienandi. Ita Vallenſ Herincx. Leſſ.&c. Et conſtat ex variis Legibus, poſtulantibus ad Donationem dominium formale, adminiſtrationem liberam bonorum cum poteſtate alienandi, & non ſit inhabilitas in perſona donante; & defectu horum inhabilitantur complures perſonæ ad poſſe donare; uti patebit ex mox dicendis.

2. Dico ſecundò: nequeunt donare validè impuberes, minores 25. annis, prodigi, quibus bonis interdictum eſt; furioſi & filiifamilias. Ita communis Canoniſt. & Juriſt. Primum de *impuberibus* ſtatuitur in *L. fin. C. de teſtam. milit.* De *minoribus* patet; quia hi necdum habent expeditum dominium requiſitum ad validam Donationem. De *Prodigis* pariter patet; quia hujusmodi perſonæ, quibus bonis interdictum eſt, ſunt ſub Curatore cum ſuſpenſione omnis diſpoſitionis in eisdem; adeoq; nec donare poſſunt. De *furioſis* inde conſtat, quod & his bonorum diſpoſitio vetita ſit propter furioſum exitū. De *Filiisfamilias* ratio eſt; quia tametſi hi de caſtrenſi, vel quaſi caſtrenſi peculio donare poſſint; de aliis tamen bonis adventitiis & profectitiis donare nequeunt absque conſenſu Patris, cui præjudicatur, *L. 7. ff. hoc tit.* De ejus tamen conſenſu hi non tantùm inter vivos, ſed & mortis causâ donare valent, *cap. pen. verb. quamvis, de ſepultur. in 6.*

3. Dico tertiò: neque conjuges ſibi invicem facere poſſunt Donationes; nec parentes filiis nondum emancipatis, nec uxor de bonis mariti & dotis. Ita communis DD. Primum habetur *L. 3. ff. de don. inter vir. & uxor.* Et *L. ſed interim ff. eod.* Et *cap. ult. extra, tit. eod.* Secundum conſtat ex *L. cum de bonis 11.* & *L. ſine emancipatis 17. C. hoc tit.* Tertium inde patet; quòd uxor non ſit domina formalis cum adminiſtratione bonorum mariti & dotis: Poteſt tamen hæc facere aliquas eleemoſynas moderatas ſecundùm ſuum ſtatum: imò & donationes aliquas remuneratorias, neceſſarias, ſplendori, atq; æſtimationi ſui ſtatûs.

4. Nota primò: Donationes tamen liberales inter Conjuges factas convalidari morte donantis, ſi prius revocatæ non fuerint; & donatarius adhuc ſupervivat; uti habet *L. cùm hic ſtatus ff. de don. inter virum, & uxorem.* Similiter juramentô donantis, de non repetendo donato; ùt habet Covarr. Gom. Sanch. &c. Præterea ſequentibus caſibus ſtatim ſunt validæ tales Donationes. Primò, quando Conjuges ſibi invicem donantes, ſunt Perſonæ Auguſtæ *L. 26. de donat. inter Virum & Uxorem.* Secundò, quando Conjunx in domo Conjugis gratis habitare permittitur, vel ejus ſervis, aut veſtibus uſus fuerit *L. ſi Vir Uxoris ff. de donat. inter Virum & Uxorem.* Tertiò, quando Vir promiſſam dotem remittit Uxori *L. ſi conſtante C. de donat. ante nuptias.* Quartò, quando Uxor ideò donat Marito, ut is altiores dignitates vel honores ſibi procurare valeat, *L. 40. ff. eodem.* Quintò, quando ex Donatione Conjunx donans non fit pauperior, *L. ſi ſponſus ff. eodem.* Sextò, quando donatarius non fit ditior, etſi donans fit pauperior, v. g. ſi Vir Uxori locum ſepulturæ donet; tali enim ſepulturâ Uxor non fit ditior; cùm ſepultura ſit Religioni dicata, *L. cit. §. conceſſa.* Septimò, quando Donatio exercetur inſtar remunerationis; v. g. ſi Vir annoſus, vel civilis juvenculæ vel nobili uxori aliquid donet; uti colligitur ex *L. 7. ff. de donat.*

5. Nota ſecundò: ſimiliter tenent Donationes liberales Patris factæ Filio, ſi mors vel juramentum Patris ante revocationem ſuperveniat; nam tunc convalidantur ejusmodi Donationes: quemadmodum etiam ſi Pater Filio non emancipato donet aliquid, pro dote matrimoniali poſtea applicandum; vel diſcedenti ad bellum det arma, equos, &c. Vel lecturo aliquam Facultatem tradat libros; vel uſumfructum bonorum adventitiorum eidem concedat; vel Titu'o remunerationis, pro impenſis particu-

laribus

laribus obſequiis, aliquod peculium tradat & tandem in omnibus fermè caſibus, quibus Conjuges validè ſibi donant; quos paulò antè adduxi: uti cenſet Navarr. Leſſ. Herincx & Laym. Et deducitur ex diverſis Legibus.

6. Dico quartò: etiam Tutores, Curatores, Procuratores & ſimiles habentes tantùm adminiſtrationem rerum ſinè dominio, nequeunt donationes facere, absq; ſpeciali mandato. Ita communis DD. Et eſt Ratio; quia donare eſt quaſi perdere *L. Filius familias 7 ff. de donat.* memoratæ autem perſonæ nequeunt perdere; ſed potius debent res ſuorum Principalium facere meliores, *cap. 3. de offic. Vicarii in 6.* Et *L. tutor. 22. de adminiſtratione Tutorum*; Ergo pariter nequeunt donare. Præfatæ perſonæ tamen poſſunt facere donationes remuneratorias, correſpondentes meritis & ſervitiis in principales collatis, *arg. L. cum plures 2. §. 3.* & habet Gloſſa, Barbos, &c.

7. Dico quintò: Superiores Regulares pariter non poſſunt facere donationes de rebus Monaſterii ſui. Ita communis DD. Eſtq; Ratio; quia hi habent ſolam adminiſtrationem rerum ſui Monaſterii. Poſſunt tamen tales dare eleemoſynas & facere Donationes remuneratorias moderatas, *arg. can. ſi quis 12. q. 2.* Et maximè ubi conſvetudo loci id permittit, *cap. 3. hoc. tit.*

8. Dico ſextò ſimiliter Prælati Eccleſiaſtici & Eccleſiarum Rectores nequeunt facere immoderatas donationes de rebus ad ſuas Eccleſias pertinentibus. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. 2. hoc tit.* Eſtque Ratio, quia & hi non ſunt Domini ſuarum Eccleſiarum; ſed potiùs Procuratores. Hi verò poſſunt facere donationes moderatas in pauperes de redditibus Eccleſiaſticis, in ſuſtentationem Clericorum ordinatis; & hoc juxta proportionem reddituum Eccleſiaſticorum, ac conſuetudinem loci; ùt notat Engel; & conſtat *arg. cap. 1. hoc tit.* Similiter facere poſſunt Donationes remuneratorias, ac ad pias cauſas, *arg. cap. 3. hoc tit.* Et *can. aurum 12. q. 2.* Poſſunt pariter ſimiles Donationes facere de rebus Eccleſiæ ſuæ, *arg. ejusdem cap. 3.*

9. Dico ſeptimò: Regulares degentes extra clauſtra in beneficiis poſſunt de redditibus Eccleſiaſticis, quorùm liberam habent adminiſtrationem, aliquas moderatas facere Donationes & dare eleemoſynas, ſinè conſenſu Prælatorum ſuorum; non verò illi Religioſi, qui in Monaſterio ſub obedientia Prælatorum degunt, nullam habentes adminiſtrationem bonorum. Ita Molina, Laym. &c. Ratio primi eſt; quia hujusmpdi Regulares æquiparantur Eccleſiaſticis ſæcularibus beneficiatis, qui poſſunt moderatè donare de redditibus ſuis Eccleſiaſticis. Secundum conſtat ex *cap. cum ad Monaſterium 6. de ſtatu Monach.* Et *can. non dicatis 11. cau. 12. q. 1.*

10. Dico octavò: Hoſpitalarii poſſunt ſe & hoſpitale ſuum donare, ac ſubjicere alteri Eccleſiæ, vel loco Religioſô. Ita communis DD. Et habetur *cap. inter dilectos 8. hoc tit.*

CAP. III.

De Quantitate, & Revocatione Donationis; deq; modo perficiendi & interpretandi Donationes.

1. Dico primò: Donatio liberalis in quantitate excedens 500. ſolidos, id eſt aureos, Jure Cæſareo eſt invalida; ſi fiat absq; inſinuatione apud Magiſtratum. Ita Clarus, Vallenſ. & communis DD. Et habetur *L. pœn. C. de donat.* Et *Inſtit. eod.* Motivum harum Legum fuit, ne homines exceſſivis Donationibus in egeſtatem dejiciantur, cum præjudicio Reipublicæ. Excipiunt tamen Leges quosdam caſus, in quibus ſubſiſtit Donatio excedens 500. aureos. Primò, ſi Donatio fiat Eccleſiæ, vel ad cauſam piam; ùt deducitur ex *L. illud. C. de Sacroſanctis Eccleſiis.* Et *L. Sancimus C. de donat.* eò quòd Leges Civiles Eccleſiaſticis cauſis nullum præjudicium afferre poſſint. Secundò, ſi à privato fiat Principi, *L. ſancimus C. de donat.* Tertiò ſi à Duce Exercitûs de proprio peculio, vel prædis fiat militib⁹, *L. pen. C. eodem.* Quartò, ſi fiat ob conſiderabile motivũ, v. g. belli nuptiarum faciendarum, redemptionis captivorũ, reparationis fabricarum flammis abſumptarum, *L. cit.* Quintò, ſi fiat loco remunerationis, ob præſtita ſingularia obſequia, *L. ſi Pater ff. de donat.* Sextò, ſi fiant duæ reci-

procæ Donationes, in quantitate grandi; uti habet Baldus in *L. ſancimus C. de donat.*

2. Dico ſecundò: Donatio univerſalis inter vivos, quâ omnes facultates præſentes & futuræ liberaliter donantur à fortiori invalida eſt. Ita Covarr. Cl rus, Leſſ. Mol. Laym Herincx, Abbas & communis Juriſtarum. Et conſtat ex deciſione *L. ſtipulatio hoc modo concepta ff. de verb. obligat.* Motivum hujus Legis eſt; quia ejusmodi univerſalis Donatio privat hominem libera teſtandi facultate, quod Jure communi cenſetur eſſe indecorum & Reipublicæ præjudicioſum.

3. Ex his infert Covarr. Clarus & Leſſ. ſi fiat Donatio tantùm præſentium facultatum, non futurarum, ſubſiſtere Donationem; quia remanet poteſtas teſtandi de futuris. Item ſi donans ſibi reſervet uſumfructum rerum omnium donatarum; vel ſi donet causâ mortis; quia adhuc poterit inſtituere hæredem, qui poſſit ex re donata Falcidiam, id eſt quartam detrahere.

4 Dico tertiò: Non poteſt revocari Donatio liberalis, niſi vel ob ſupervenientem inſignem ingratitudinem Donatarii, vel ob natam novam prolem; vel ſi ſit inofficioſa liberis. Ita Gomez, Clarus, Leſſ. Sylv. Covarr. Tiraq. &c. Primum patet ex *L. ult. C. de revocand. donat.* ubi dicitur, *Generaliter ſancimus, omnes donationes, lege confectas, firmas, illibatasque manere.* Secundum habetur *eâdem L.* ubi recenſentur quinque ſpecies inſignis ingratitudinis, tanquam cauſæ ſufficientes revocandi Donationem: ſcilicet injectio violenta manuum Donatarii in Donantem; Effuſio atrocis contumeliæ ejusdem Donatarii in Donantem; damnificatio gravis ejusdem in bonis Donantis; Inſidiarum vitæ Donantis molitio; Negatio Donatarii adimplendi appoſitas conditiones Donationi. Tertium conſtat ex *l. ſi unquam. C. de revocand. donat.* Et quia nemo cenſetur, alienos poſteritati ſuæ præferre velle. Quartum habetur *L. 1. & ſequent. C. de inofficioſis donat.* Cenſetur autem eſſe inofficioſa Donatio liberis, ſi Pater donando, liberis paternorum bonorum legitimam, id eſt debitam portionem adimat, vel minuat, contra officium pietatis paternæ.

5. Nota autem primò: ſecundùm Laym. Clarum, &c. inſignem ingratitudinem Prælati, vel Capituli, non ſufficere ad revocandam Donationem Eccleſiæ factam. Ratio eſt: quia ejusmodi Donatio non proceſſit ex affectu erga Prælatum, vel Capitulum, ſed ex pietate erga DEUM. Neque ſufficit ad eandem Donationem elidendam prolis nova inſperata ſuſceptio; ſed tunc ſola legitima liberorum ab ea ſuccidi poteſt; nam Eccleſiæ cauſa non minùs favorabilis eſt, quàm filiorum; ſicuti deducitur ex *Auth. Si qua mulier. C. de Sacroſanctis Eccleſiis*: Sed ſi Filio prius genito Donatio facta ſit, quæ inofficioſa poſterius natis apparet, ſola legitima eorum ab ea reſcindi poteſt, per *L. ſi totas.* Et *ſi Mater C. de inofficioſis Donat.* Ergo idem dicendum hic. Circa tertium punctum hujus Capituli

6. Nota ſecundò: Jure veteri Donationes inter vivos factæ non perficiebantur nudô pactô ſeu conſenſu; ſed traditione rei donatæ. At verò Jure novo Juſtinianæo hoc correctum eſt, ità ut ſolo conſenſu, ſeu voluntate quôvis modô manifeſtatâ perficiantur & habeant in ſe neceſſitatem traditionis; etiamſi fortaſſis donatarius non fuiſſet ſtipulatus rem ſibi tradi, *L. ſi quis argentum C. eod.* Circa quartum punctum

7. Dico quartò: circa Donationes latiſſima facienda eſt interpretatio in favorem donatarii. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. cùm dilecti 6. hoc tit.* Et quia mens donantis non debet excludi, nec impediri liberalitas. Niſi tamen Jus commune obſtet; aut jus tertii lædatur.

CAP. IV.

Quid de Donationibus Franciſcanorum.

1. Dico primò: FF. Franciſcani de Obſerv. & Reform. nequeunt facere formales Donationes de rebus ſuæ Religionis. Ita Sorbus, Sanctor & alii DD. Ord. Seraphici. Et conſtat primò

primò ex Conſtit. general. modernis *cap. 7. §. 2.* ubi in tabella caſuum Reſervatorum Generali & Provinciali etiam refertur iſte 13. *Religionis dona extra Ordinem dono dantes*; quod de Donatione formali prohibita & reſervata intelligendum eſt. Et ex Conſtit. Papalibus Julii II. *cap. 4. part. II.* ubi redditur ratio Concluſionis & dicitur; *quia Fratres Ordinis* (ſcilicet Minorum) *nullius rei dominium, vel proprietatem habent; ideò nihil intra vel extra Ordinem dare poſſunt, ſinè licentia eorum, quibus authoritate Apoſtolica committitur.*

2. Dico ſecundò: Poſſunt tamen Prælati & maximè Miniſtri dictorum FF. non quidem authoritate ſuâ, ſed veluti Eleemoſynarii, vel Commiſſarii Summi Pontificis ſubditos ſuos Minoritas ad aliquid largiendum, vel dandum intra & extra Ordinem pietatis, aut devotionis intuitu, cum multa tamen diſcretione, licentiare. Ita Ximenes, Sanctor. Sorb. &c. DD. Et conceditur tùm in citatis ſtatutis Papalibus Julii II. Tùm in Decretali Nicolai III. §. *quia verò*, ubi habentur ſequentia verba; *de rebus mobilibus & parum valentibus liceat ex noſtra præſenti conſtitutione Fratribus pietatis, ſeu devotionis intuito; vel pro alia honeſta & rationabili cauſa, obtentâ priùs ſuper hoc ſuorum Superiorum licentiâ, juxta quod Fratres in Generali, & Provincialibus capitulis tam de rebus ipſis vilibus, ſeu parum valentibus & earum valore, quam præfata licentia, &c. elargiri.* Et Ratio eſt; quia præfatæ largitiones Minoriticæ non habent rationem Doni, vel Donationis formalis; cùm deſit Dominium; ſed fundatur in commiſſione duntaxat Papæ, qui eſt Dominus; & Fratres Minores ſunt ejus Eleemoſynarii, ſeu dantium diſpenſatores. Ex his

3. Infertur *primò*: Franciſcanos de Obſerv. & Reform. non poſſe facere dona ampla, ſeu amplas largitiones, ſine grandi cauſa; uti dicitur in *cit. Statutis Papalibus. Secundò* eosdem tamen poſſe de licentia ſuorum Superiorum facere tales largitiones amplas de oblatis Religioni, ex cauſa v. g. pro conſervatione Sacrorum locorum terræ S. *Tertiò* eosdem poſſe ſuos Prælatos majores, vel alios inſignes Patres, vel Principes aliquando lautiùs excipere cibis, maximè in ſolemnitatibus, uti advertit Sanctor. ſcribens in *cap. 7.* ſtatut. General. *Statuto 5.* quæ exceptio honorifica habet rationem cujusdam largitionis & quaſi donationis de rebus Religioni oblationis. *Quartò* eosdem poſſe diſtribuere leviora eſculenta & poculenta & ad devotionem pertinentia munuſcula; uti obſervat Politius, Ximenes &c. *Quintò*, poſſunt quoque ſuperiores ſuccurrere pauperibus Parentibus Fratrum; his enim de Jure naturæ tenentur opitulari ipſi filii Fratres: uti & infirmos in Conventu curandos adducere, ac medicamenta pro ipſis dare, quando alibi curari nequeunt. Item incidentem in manus latronum, vel aliud mortis periculum adjuvare rebus Conventûs; ſi aliter juvari non poſſit. Item redimere Chriſtianum reductum in poteſtatem infidelium. Item Virgini caſtitatis jacturam ſubituræ, ob neceſſitatem cibi, vel veſtis, quando aliunde ei provideri nequit, providere; in his enim & ſimilibus actibus virtus, ac cauſa honeſta concedunt Minoritam facere moderatas largitiones; uti habet Sanctorus.

TITU-

TITULUS XXV.
De Peculio Clericorum.

CAP. UNICUM.
De Varietate Peculii Clericorum & ejus dominio.

1. NOta primò: Hunc titulum *de Peculio* rectè hic proponit S. Pontifex, ut oſtendat qualitatem, ſeu conditionem illorum bonorum, de quibus Clericus poſſit donationes & teſtamentorum diſpoſitiones facere; cum Peculium Clericum coaleſcat ex multiplici ſpecie bonorum. Dicitur autem *Peculium*, quaſi *puſilla pecunia L. depoſiti 5. ff. de pecul.* quam ſervus, vel filiusfamilias à rationibus, domini vel patris ejus permiſſu ſeparatam habet; cum qua ſimilitudinem habent bona Clericorum, quæ ſeparatim à bonis immediatè ad Eccleſiam pertinenbus poſſident: & propterea etiam rectè à Papa *Peculium Clericale* appellantur.

2. Nota ſecundò: triplicis differentiæ Peculium reperitur apud Clericos beneficiatos, uti habet coṁunis DD. nempe Peculium bonorum patrimonialium; Peculium quaſi patrimonialium, ſeu quaſi caſtrenſium; & peculium purè Eccleſiaſticorum. *Patrimonialia bona* ſunt, quæ ad Clericos Beneficiatos devolvuntur vel Jure teſtamentario, vigore cujus ſuccedunt in aliquam hæreditatem; vel titulo donationis; vel ex perſonali induſtria: aut quæ alio modo à Jure permiſſo ipſis adveniunt. *Quaſi Patrimonialia* ſunt, quæ Peculio Clericorum accreſcunt, ex miniſteriis Clericalibus abſque beneficio: hujusmodi ſunt penſiones præſtitæ propter Conciones, Miſſarum celebrationes, Vicariatus, Pſalmodias Chorales, Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrationem & ſimilia, quæ immediatè ex beneficio Eccleſiaſtico non naſcuntur. *Purè Eccleſiaſtica* ſunt, Fructus omnes, qui proficiſcuntur immediatè ex beneficio Eccleſiaſtico; puta ex Canonicatu, Decanatu & ſimilibus Præbendis beneficialibus.

3. Dico primò: In ſæcularibus Clericis reſidet verum Dominium omnium bonorum Patrimonialium & quaſi Patrimonialium. Ita Navarr. Leſſ. Herincx, Covarr. & communis DD. Primum colligitur ex *cap. Quia nos, 9. de Teſtam.* Eſtque Ratio; quia nullo Jure apertô ſpoliantur Clerici ſæculares Dominio bonorum Patrimonialium, adeoque in Clericis talibus non minùs, quàm in aliis Laicis reſidet verum Dominium bonorum Patrimonialium. Secundum patet; quia operarius omni Jure fit Dominus verus ſtipendii ſibi dati pro juſto labore: Ergo pariter Clericus ſæcularis fiet Dominus bonorum quaſi Patrimonialium, quæ inſtar ſtipendii, pro impenſo labore Clericali, v. g. Miſſa celebrata, Concione declamata, Cantu Chorali perſoluto & Vicariatu præſtito, ei dantur.

4. Nota tertiò: circa bona Clericorum purè Eccleſiaſtica: quædam ex eis eſſe neceſſaria, utpotè ſpectantia ad congruam & Beneficiario decentem ſuſtentationem; cujusmodi eſſent v. g. ex 400. aureis, annuè obvenientibus alicui Canonico aurei 200. in annuam alimentationem & alias neceſſarias expenſas expendendi: quædam verò eſſe ſuperflua; qualia eſſent reliqui 200. aurei, ultra debitam alimentationem & alias neceſſarias expenſas, remanentes.

5. Dico ſecundò: in Beneficiatis pariter reſidet verum Dominium bonorum pure Eccleſiaſticorum, quoad eam partem, quæ congruæ & decenti eorum ſuſtentationi neceſſaria eſt (quæ in indiviſibili non conſiſtit, ſed prudentis arbitrio relinquitur) vi cujus pro arbitrio ſuo liberè de eis diſponere poſsūt, & applicare ad quoscunque honeſtos uſus, quidquid ex eis moderatè vivendo ſibi ſubtraxerint. Ita Covarr. Abulenſis, Leſſ. Gerſon, Sotus & communiter Caniſtæ. Ratio eſt, primò: quia in Trid. *ſeſſ. 24. c. 12. de Ref.* ordinatur, ne Beneficiarius curam animarum ſuſcipiens & non emittens Profeſſionem

Fidei intra duos menſes, faciat fructus ſuos. Et in in Bulla 138. Pii V. quæ incipit, *ex primo*, declaratur, quòd non recitans Divinum Officium, pariter non faciat fructus ſuos: Ergo ſupponit Concilium & Papa, quòd Beneficiati aliàs faciant fructus ſuos: & eorum efficiantur veri Domini; ſaltem quoad eam partem, quæ congruæ ſuſtentationi neceſſaria eſt. Ratio eſt ſecundò, quia Bona purè Eccleſiaſtica quoad partem fructuum ſpectantium ad ſuſtentationem obveniunt Beneficiatis tanquam ſtipendium debitum Miniſtro Eccleſiæ; neque apparet ex quo capite oriatur obligatio particularis in ipſis, tales facultates potiùs, quam Patrimoniales, vel quaſi Patrimoniales in pauperes erogandi; ùt benè obſervat hic Covarr. ergo hujuſmodi bonorum verum habent Dominium.

6. Dico tertiò: Probabilior tamen eſt ſententia aſſerens, Beneficiatos regulariter non habere abſolutum Dominium bonorum purè Eccleſiaſticorum, quantum ad alteram partem fructuum ſuperfluorum congruæ ac debitæ ſuſtentationi; ſed quod teneantur ex Juſtitia eos in pauperes erogare. Ita Anton. Richar. Dionyſ. Carthuſ. Sylv. Armilla, Navarr. Hoſtien. Roſella & communior Theologorum Moraliſt. & Canoniſt. contra Sotum, Lorcam, Covarr. Leſſ. Herincx, &c. Et conſtat. *primò* ex ordinatione S. Trident. Synodi *ſeſſ. 25. c. 2. de Refor.* hujus tenoris; *Sancta Synodus omninò interdicit Epiſcopis, ne ex redditibus Eccleſiæ conſanguineos familiaresque augere ſtudeant* (quod utiq; poſſent, ſi eorum abſolutum haberent Dominium) *cum & Apoſtolorum Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ DEI ſunt, conſanguineis donent; ſed ſi pauperes ſint, eis ut pauperibus diſtribuant:* &paucis interpoſitis proſequitur; *quæ verò de Epiſcopis dicta ſunt, eadem non ſolum in quibuscunque beneficia Eccleſiaſtica, tam ſecularia quam Regulari obtinentibus, pro gradus ſui conditione obſervari; ſed & ad S. R. E. Cardinales pertinere decernit.* Canon verò Apoſtolicus ad quem ſe revocat *Trid. cit.* eſt 39. in ordine hujus tenoris; *Omnium rerum Eccleſiaſticarum curam Epiſcopus gerito; & non liceat ei ex iis aliquid omninò contingere, aut cognatis ſuis elargiri, quæ DEO ſunt dicata; quod ſi pauperes ſint, tanquam pauperibus ſubminiſtrato*, ergò &c.

7. Dices: Hæc ſolùm intelligi de redditibus ipſius Eccleſiæ, quorum Epiſcopus eſt merus adminiſtrator; non verò de iis, qui ipſi Epiſcopo applicati ſunt; cujusmodi ſunt fructus ſuperflui beneficii Eccleſiaſtici. Reſpondeo Neg. Ant. nam communis ſenſus DD. habet, citatam conſtitutionem intelligi etiam de fructibus merè ſuperfluis ipſorum Epiſcoporum, reſultantibus ex beneficio Eccleſiaſtico: & hunc intellectum etiam intendiſſe Concil. Trident. teſtati ſunt plures DD. qui eidem Concil. interfuêre, dum punctum hoc diſcuteretur; quare hi etiam poſtea in editionibus ſuis ſententiam iſtam ùt communem tradidêre; uti obſervat Card. Lugo hìc, *diſp. 4. ſect. 2.*

8. Conſtat *ſecundò* eadem concluſio tertia ex SS. PP. & Summis Pontificibus, qui in ſuis Canonibus appellant bona, redditus & fructus Eccleſiæ, *Patrimonium Chriſti; Res DEI; Bona pauperum; & Clericos tantùm eſſe diſpenſatores & procuratores bonorum Eccleſiæ*; uti habetur *cauſ. 12. q. 1. & 2.* Similiter multi Canones mandant, ut fructus reſultantes ex redditibus Eccleſiæ & obligationibus fidelium, in quatuor partes dividantur; quarum prima tribuatur Epiſcopo, utiq; tantum pro ejus ſuſtentatione; altera Clericis; tertia fabricæ; quarta pauperibus; ita diſponitur *Can. de redditibus.* Et *Can. vobis.* Et *Can. conceſſio.* Et *Can. quatuor cauſ. 12.* & alibi quæ omnia indigitant, non omnes fructus tranſire ſub Dominium Beneficiatorum: maximè modernis temporibus, cum quarta pars pauperum, poſt diviſionem bonorum Eccleſiaſticorum inter Epiſcopum & Clerum, tempore Simplicii Papæ circa an. 470. facta, commixta manſerit cum fructibus Beneficiati; quæ proinde ex ſuperfluis refundi debet ex Juſtitia: diviſis enim bonis inter Epiſcopum & Clerum, diviſa quoque eſt obligatio pauperibus

pauperibus portionem erogandi; quam obligationem Eccleſia nunquam voluit extinguere, per erectionem beneficiorum Eccleſiaſticorum & bonorum diviſionem; uti patet ex Trident. *ſeſſ. 25. c. 1. de Reformat.* Conſtat etiam *tertiò* per plura Juris Canonici capitula, quibus interdicitur Clericis teſtari de bonis Eccleſiaſticis; etſi in quibusdam Provinciis contrarium invaluerit conſuetudine, vel lege diœceſanâ: ergo ſignum eſt eos non habere Dominium, ſaltèm in ſuperflua: alioquin de eis poſſent teſtari. Ant. patet ex *cap. Relatum 12.* Et *cap. adhæc 8. de Teſtam.* & alibi.

9. Ratio enim eſt pro eadem concluſ. quia Eccleſia erigendo beneficia Eccleſiæ & aſſignando Canonicis, ac aliis Beneficiis redditus, eâ intentione illos aſſignavit, ut ſuperflua in uſus pios erogarent: ergo horum non efficiuntur Domini; ſed tenentur ex Juſtitia illos applicare uſibus piis. Probatur antecedens: niſi Eccleſia habuiſſet talem intentionem, profectò contra debitum Chriſti bona diſtribuiſſet; imò diſſipâſſet; nam non video, quô motivô ſe excuſare poſſet Eccleſia à diſſipatione & profanatione, dum ex Patrimonio Chriſti & redditibus DEO conſecratis (inquit Lugo cit.) deputantur v. g. Archidiacono Toletano triginta millia aureorum in annos ſingulos, de quibus ad libitum poteſt diſponere, in omnes uſus, etiam profanos, ſicut de proprio Patrimonio & hæreditate paterna: ergo cùm præſumendum ſit, Eccleſiam bona Chriſti & Eccleſiarum non diſſipare, ſed ſanctè deſtribuere Patrimonium Chriſti & res ſacras, in erectione Beneficiorum & aſſignatione redditurum, intentionem habuit, ut Beneficiatus ſuperflua teneatur ex Juſtitia in pios uſus erogare.

10. Nota quartò ex his Corollaria ſequentia: *Primò;* Beneficiatum mortaliter peccare, ſi expendat illam portionem redundantem fructuum in uſus profanos; v. g. in recreationes, curioſa veſtimenta & ſimilia procuranda; item in convivia, fabricas ſuperbas faciendo, &c. itam pro ditandis amicis, vel familiaribus ſuis domeſticis, aut aliis: uti habet Sarmiento, Leſſ. & communis DD. *Secundò* eosdem Beneficiatos, in profanos uſus expendentes ſuperfluos beneficii fructus, obligati ad reſtitutionem; uti habet Major, Roſella, Palud. Sylv. & communior DD. cùm enim horum tantùm ſint adminiſtratores; adminiſtrator autem bona ſibi commiſſa diſſipans, vel aliter contra Juſtitiam expendens, ad reſtitutionem obligatur: ſequitur etiã Beneficiatos in profanos uſus expendentes ſuperfluos beneficii fructus, obligari ad reſtitutionem Eccleſiæ, vel pauperibus, vel piis locis faciendam.

11. Dico quartò: Clerici ſæculares Beneficiati, non habent Dominium bonorũ im̃obilium Eccleſiarum; neq; Suppellectilis Eccleſiaſticæ; ſed ſolam adminiſtrationem. Ita Leſſ. Herincx, Adrian. Navarr. & communis DD. Et conſtat ex Juris Canonicis docentibus hujusmodi bona, vel fundos, villas, Jus decimarum & ſimilia immobilia, quæ ſunt purè Eccleſiaſtica; item Calices, Apparamenta, &c non poſſe alienari ab ullo; uti habetur in tit. *De rebus Eccleſiæ alienandis, vel non alienandis.* Et in 6 *Decret tit. eod.* poſſent autem alienari à Clericis ſæcularibus, ſi eorum Dominium haberent. Itaque ſimilium bonorum Dominium reſidet penes ipſam Eccleſiam; ſeu cœtum Eccleſiaſticorum cujusque Eccleſiæ, quemadmodum bona alicujus Conventûs, vel Monaſterii, penes cœtum Regularium, vel Monachorum; uti habet Herincx, Leſſ. cum aliis AA.

12. Dico quintò: ſi contingat Beneficiatum augere bona ſui beneficii emendo v. g. villas novas, ſi is à tempore promotionis fuiſſet pauper; tunc præſumendum eſt, eas pertinere ad peculium purè Eccleſiaſticum talis Clerici Beneficiati & emptas ex ipſis redditibus Eccleſiaſticis. Ita Gloſſa, Abbas, &c. Et conſtat ex *cap. inveſtigandum. hoc tit.* Et *can. 1. cauſ. 12. q. 3.* Ex his ulterius

13. Dico ſextò: ſingula bona, quæ à Prælatis Eccleſiaſticis & Rectoribus Eccleſiarum, vel aliis Beneficiatis emuntur ex meris redditibus Eccleſiaſticis, vel intuitu Eccleſiæ acquiſitis, cenſentur pertinere ad Peculium pure Eccleſiaſticum & Eccleſiæ eſſe relinquenda. Ita Gloſſa, Pirh. & communis DD. Et habetur *cap. unusquisque 3. hoc tit:* Et *can. fixum cauſ. 12. q. 5.*

TITULUS

TITULUS XXVI.

De Teſtamentis & ultimis voluntatibus.

CAP. I.

De Quidditate, Solemnitatibus Teſtamentorum; & perſonis potentibus teſtari, ac inſtitui hæredes.

1. NOta primò: in *prioribus tit.* actum eſt de diſpoſitionibus Peculii Clericorum inter vivos: in *hoc tit.* verò agit Papa de diſpoſitione ejuſdem Peculii ſolita fieri per ultimam voluntatem. Ultimæ porrò Voluntates ſunt illæ diſpoſitiones, quas homines faciunt circa fienda poſt ſuam mortem; cujuſmodi ſunt Teſtamentum, Codicillus, Legata, Fideicommiſſum & Donatio causâ mortis *Teſtamentum* ſecundùm Juſtinianum *Inſtit. de Teſtam. Ordin.* eſt quædam *teſtatio mentis*; & differt à Codicillo (ſic dicto quaſi *parvus codex*, ſeu ſcriptura) quòd Teſtamentum neceſſariò poſtulet ad ſui valorem inſtitutionem hæredis; non verò Codicillus; qui eſt tantum quædam vel expoſitio, vel explicatio, vel mutatio, vel additio, vel ſubtractio diſpoſitionum factarum in Teſtamento; nec requirit ad ſui ſubſiſtentiam tot ſolemnitates, quot Teſtamentum. *Legatum* eſt delibatio quædam hæreditatis, ſeu detractio alicujus portionis ex maſſa hæreditatis particulari perſonæ relictæ, ab hærede extradendæ. *Fideicommiſſum* fermè coincidit cum legato; & in hoc ſolo differt, quod non directè detur Fideicommiſſario, ſicut datur Legatum Legatario, ſed indirectè, & mediante hærede, vel quandoque mediante Legatario. De Donatione causâ mortis jam dixi ſupra *Tit. 24. cap. 1. Notabili 2.*

2. Dico primò: Bene definitur Teſtamentum, quòd *ſit voluntatis noſtræ juſta ſententia de eo, quod poſt mortem ſuam fieri velit, cum hæredis inſtitutione.* Ita Ulpianus in *L. 1. ff. de Teſtam.* & Juriſtæ omnes. Ly *juſta ſententia voluntatis* eſt genus; & importat idem, quod diſpoſitio legitima voluntatis in terminis, exceptis ultimis illis particulis: *cum hæredis inſtitutione*: Ly *de eo, quod quis poſt mortem ſuam fieri velit*, ponitur pro differentia Teſtamenti ab aliis pactis inter vivos. Additur tandem ly *cum hæredis inſtitutione*; & diſtinguit Teſtamentum à Codicillo, & aliis piis voluntatibus.

3. Nota ſecundò: Teſtamentum aliud eſſe ſcriptum ſeu clauſum; aliud nuncupativum. *Primum* eſt, quod perficitur ſcripturâ & certis ſolemnitatibus à Jure communi, vel particulari Provinciali, neceſſariò adhibendis. *Nuncupativum*, quod caret ſcripturâ Teſtatoris; ſed ſolâ voce coram teſtibus hæres ejus inſtituitur & nuncupatur à Teſtatore.

4. Dico ſecundò: Ut validum ſit Teſtamentum ſcriptum perſonæ ſæcularis ad cauſam profanam de Jure comuni; debet continere Inſtitutioně hæredis ſcriptam; item manu propriâ Teſtatoris, vel alienâ eſſe conſcriptū, à ſeptem Teſtibus maſculis puberibus, liberis, ad id rogatis ſeu vocatis, unô eodemque tempore, ſimul ſubſcribentibus & ſigillantibus, ipſoque Teſtatore ſi ſciat ſcribere, aliàs ab alio octavo ſubſcriptum & nullius prolis excluſionem, niſi juſtè exhæreditatæ, continere. Ità DD. communiter. Et conſtat ex *L. Hac conſultiſſimâ C. de Teſtam.* juncto *§. ſed cum paulatim*; & ſequent. *Inſtit. eadem.*

5. Nota tamen tertiò: Quòd præfatas ſolemnitates omnes non neceſſariò petat Teſtamentum à Patre, Matre, vel alio aſcendente conditum inter liberos; ut dicitur *L. ult. C. Famil. Herciſcundæ.* Similiter Teſtamentum Militis actualis, & poſiti in Expeditione; ut habet *L. ff. de Teſtam. milit.* Præterea Teſtamentum confectum in præſentia Principis, vel apud Acta; ut dicitur *L. 19. C. cit.* Et Ruſticorum Teſtamentum, ad quod ſufficiunt quinque teſtes: *L. fin. C. de Teſtament. & quemadmodum ordinatur.* Imò in pleriſque jam Provinciis Imperialibus, numerus Teſtium eſt moderatus & ad ternarium reductus.

6. Dico tertiò: Ut ſubſiſtat Nuncupativum Teſtamentum perſonæ ſæcularis & ad profana legata, Jure civili debent ſeptem teſtes, vel pauciores, juxta particulares Provinciarum Conſtitutiones, vocari à teſtatore, qui ſimul audiant & intelligant Teſtatoris voluntatem ſcriptò, vel voce prolatam. Ita communis DD. Et ordinatur in *L. hæc conſultiſſima.* Et *L. Jubemus.* juncta *L. Quoniam indignum. C. de Teſtam.*

7. Dico quartò: Quando Teſtamentum conditur ad cauſam piam, ad ejus valorem neceſſariò non requiruntur prædictæ ſolemnitates Juris. Ita Abb. Bart. Navarr. Herincx, Sylv. & Canoniſtæ communiter. Ratio eſt, quia Jus Canonicum in favorem cauſarum piarum, derogavit Juri Cæſareo communi, quoad dictas ſolemnitates: eò quòd Jura ſæcularia cauſis Eccleſiaſticis, ad ſpiritualem finem collimantibus, ſcilicet ſalutem, non poſſint præjudicare niſi approbante Papa; ut habetur *cap. Eccleſia, de Conſtit.* ſolemnitates autem prædictæ à Jure Civili invectæ non ſunt approbatæ à Papa, uti patet ex *cap. Relatum 1. de Teſtam.* adeoque ad valorem Teſtamenti conditi ad cauſam piam, neceſſariò non requiruntur præfatæ ſolemnitates.

8. Nota quartò ex his ſequentia Corollaria. *Primò*; Licet ex diſpoſitione *L. Jubemus C. de Teſtam.* declaratio hæredis, ſolis nutibus facta non ſubſiſtat; ſubſiſtit tamen legatum pium, ſolò Teſtantis nutu, vel alio ſigno declaratum: ùt habet Clarus, Abb. Gloſſ. Laym. &c. Ratio eſt; quia Jure Gentium ac naturali tale cenſetur eſſe validum. *Secundò*; validum etiam eſt Teſtamentum ad cauſas pias principaliter conditum & in conſcientia obligans hæredes, ſi ab ipſomet Teſtatore verè conſcriptum ſit; etſi à nullo teſte ſubſcriptum; ùt docet Covarr. Mol. Laym. Tiraq. &c. Neque obſtat *cap. Relatum 1. hoc tit.* poſtulans duos, vel tres teſtes; quia hi non tam ad authenticandum Teſtamentum, quam probandam mentem Teſtatoris ibidem aſſignantur; ſi aliæ probationes deſint. Imò etſi principaliter conditum eſſet ad cauſas profanas, continens tamen etiam aliquas cauſas pias, validum erit quoad cauſas pias inſertas; licèt quoad alias corruat, defectu teſtium ſubſcriptorum; uti patet ex *cit. capite 1.* *Tertiò* valet Teſtamentum inceptum, ſed non finitum ob mortem ſupervenientem, quoad cauſas pias, jam in eo expreſſas: uti tenet Bart. Abbas, Covarr. Laym. Tiraqu. Et deducitur ex *cap. 1. & penult. de ſucceſſ. ab inteſt.* *Quartò*; ſubſiſtit pariter Teſtamentum ad pias cauſas, quæ ab alio debent primò determinari; ùt dicit Leſſ. Molin. Laym. Clarus &c. Et colligitur ex *cap. cum tibi, de Teſtam.*

9. Dico quintò: ſi contingat Teſtamentum ad cauſam profanā eſſe invalidum in foro Civili defectu requiſitarum ſolemnitatum; in foro tamē conſcientiæ probabilius eſt illud adhuc fortiri valorē, & retineri poſſe omnes facultates, vi ejusdem acceptas titulò Legati, vel hæreditatis. Ita Clar', Leſſ. Jaſon, Tab. Sylv. & plurimi alii utriusque Juris DD. aſſerentes ex tali Teſtamento oriri obligationē naturalem; & conſequenter valorem ejus in foro conſcientiæ: contra Covarr. Lug Herinx, Balduin, &c. Ratio eſt; ſolemnitates Teſtamenti v. g. numerus teſtiū, &c. à Jure ideò introductæ ſunt ad valorem Teſtamenti, ut præcludatur via fraudibus, deceptionibus & ſolitis dolis, qui in condendis Teſtamentis obrepere poſſent; & teſtantium voluntates evertunt in fore externo: uti patet ex *L. Quæſtionum C de Fideicommiſſ.* ergo ſi in foro conſcientiæ certò conſtet de veritate Teſtamenti & carentia omnis doli, fraudis, vel deceptionis; & quòd reverà ſit ibi expreſſa voluntas Teſtantis, validum erit in conſcientia tale Teſtamentum carens debitis ſolemnitatibus. Præterea, valor hujus Teſtamenti minùs ſolemnis clarè deducitur ex *L. Etſi inutiliter. C. de Fideicommiſſ. & Inſt. de Fideicommiſſ.* Imò ex ipſa æquitate naturali, quæ poſtulat, ut dum juſtis de cauſis, deliberatè & ſeriò quis facultates ſuas in aliū inreſtamento transfert, cum vero dominio; ob ſolum defectum ſolemnitatum Legalium, per ignorantiam, vel impo-

impotentiam omiſſarum, hujusmodi voluntas ſua ultima non pereat: unde etiam dixit Imperator *Authent. de Nupt. Coll. 4. c. 46. ubique cuſtodire volumus morientium Voluntates*: Et Ratio dictat, finem non eſſe evertendum, ut ſerventur media; quod ſanè contingeret, ſi ultima voluntas Teſtatoris, quæ eſt finis Teſtantis, irrita fieret defectu ſolemnitatum, quæ ſunt media ad tuendas Ultimas Voluntates.

10. Dico ſextò; Omnes alii homines teſtari poſſunt, præter amentes; ſurdos & mutos ſimul à natura; Prodigos; Mancipia; Uſurarios manifeſtos ante reſtitutionem, vel cautionem; Filiosfamilias de aliquibus bonis; impuberes; Captivos; vel obſides actuales; Damnatos ad mortem naturalem vel civilem; Profeſſos Religioſos; Criminoſos infames; & Beneficiarios de redditibus purè Eccleſiaſticis, ſuſtentationi ſuperfluis. Ita Legiſtæ & Theologi communiter. Primum conſtat ex *L. 1. C. de Sacroſanctis Eccleſiis*; ubi dicitur; *Nihil eſt, quod magis hominibus debeatur, quam ut ſupremæ Voluntatis (poſtquam jam aliud velle non poſſunt) liber ſit ſtylus: & licitum, quod iterum non redit arbitrium.*

11. Reliqua membra concluſionis etiam probantur: & primò de Amentibus; quia hi Jure naturæ defectu uſus rationis repelluntur à teſtando. De ſimul ſurdis & Mutis; quia his vetitum eſt Teſtamentum facere per *L. Diſcretis C. qui Teſtamenta facere poſſunt.* De Prodigis interdictis à bonis, patet ex *Inſtit. Qui Teſtam. facere poſſunt. §. item Prodigus.* De Mancipiis habetur *L. Filiusfamil. ff. de Teſtam.* De Uſurarius reſolvitur in *cap. Quamquam de Uſuris in 6.* De filiisfamilias; quia hi de bonis adventitiis, etſi conſenſum Patris haberent, prohibentur teſtari ad cauſas profanas, *L. Qui in poteſtate 6. ff. Qui teſtamenta.* Et L. *Nemo, C. eodem.* non tamen ad cauſas pias cum conſenſu Patris; ùt habetur *cap. Licèt de ſepulturis in 6.* Neque de adventitiis acquiſitis poſt Clericatum; quia de his eôdem modô, quô de Caſtrenſibus & quaſi Caſtrenſibus, etiam ſinè conſenſu Patris poſſunt teſtari; ùt habetur *Auth. Presbytero. C. de Epiſcopis & Clericis.* De Impuberibus habetur *L. A qua ætate ff. Qui Teſtamenta.* De Obſidibus patet ex *L. Ejus qui.* Et *L. obſeſſ. C. qui teſtamenta facere poſſunt.* Horum tamen Teſtamentum ante captivitatem factum ſubſiſtit per *L. Cornelia ff. de Teſtam. & qui Teſtam. facere poſſunt.* De damnatis ad mortem colligitur ex *L. Ejus ff. de Teſtam.* Et *L. Qui ultimo ſupplicio ff. de pœnis.* De Profeſſis Religioſis deducitur ex *Can. Non dicatis cauſ. 12. qu. 1.* Novitii tamen Teſtamentum ante Profeſſionem factum validum manet poſt Profeſſionem; uti habet Navarr. Leſſ. Clarus & communis. De criminoſis; id eſt iis, qui patrârunt crimen Jure graviter puniendum, patet ex *L. Is cui 18.* Et *L. Cum Lege 26. ff. qui Teſtament.* Tales criminoſi cenſentur eſſe, inſectatores, percuſſores & captivatores alicujus Cardinalis; item ad hæc cooperantes; ùt dicitur *cap. Felicis, de Pœnis in 6.* Item Hæretici *L. Manichæos. C. de Hæreticis.* Item Hæreticorum receptores, defenſores & fautores, *ff. qui Teſtam.* uti habetur *C. Excommunicamus 1.* De infamibus habetur *L. Is cui §. ſi quis.* De Beneficiariis deducitur ex *C. Quia nos.* Et *C. Relatum 2.* niſi privilegium, vel conſuetudo aliud obtinuiſſet, uti in Germania.

12. Dico ſeptimò: Omnes alii hæredes in Teſtamentis poſſunt inſtitui, præter illos, qui *priori concluſione* à Juribus prohibentur teſtari; & præterea Collegia ſine auctoritate publica erecta: item ſpurii; hoſtium Civitates; Judæorum communitates; hæredes fieri nequeunt. Ita comunis Theologorum & Juriſtarum. Primum colligitur ex *L. C. de Sacroſanctis Eccleſiis.* Secundum patet; quia ita ordinant diverſa Jura, adducta in probatione prioris concluſionis. De hoſtiū Civitatibus habetur *L. Omnium ff. ad S. C. Trebellianum.* De Judæorum communitatibus *L. 1. C. de Judæis. cap. de V. S.* De Collegio habetur *L. Collegia ff. de illicitis Collegiis.* Excipiuntur tamen Collegia & Confraternitates pietatis cauſâ erectæ, etiam abſque facultate Superioris; uti dicitur *L. 1. ff. eodem.* De ſpuriis, ex coitu damnato

 & punibili

& punibili genitis, habetur in *Auth. Licèt in fine C. de Natural. lib.* Item *Auth. Quibus modis naturales.* Et *Auth. Ex complexu C. de inceſt. nupt.*

CAP. II.

Alia circa Teſtamenta & alias Ultimas Voluntates reſolvuntur.

1. Dico primò: Omne Teſtamentum poteſt licitè mutari, imò caſſari, ac revocari contrariò factò, vel formatione novi validi, cum alterius hæredis inſtitutione; ſi Juramento firmatum excipias. Ità Ulpianus, Covar. Molin. & communis Juriſtarum. De mutatione conſtat ex illo Ulpiani *L. 4 ff. de adim. Legat. Ambulatoria eſt Voluntas defuncti, usque ad vitæ ſupremum exitum.* De caſſatione per contrarium factum, puta ſi cancelletur hæres, vel ex induſtria rumpatur ſcriptura, vel ſigilla deponantur, vel ſimilis ſolemnitas auferatur, patet ex *L. Si unus de ſeptem.* Et *L. Noſtrum C. de Teſtam* De formatione novi Teſtamenti, habetur *Inſtit. quibus modis Teſtamenta infirmentur.* Tandem de confirmat. Juramento Ratio eſt: quia Juramenta ſinè diſpendio ſalutis poſſibilia ſervatu adimplenda ſunt; ùt dicitur *cap. Quamvis de pactis in 6.* adeoque & Teſtamentum poſterius factum adhuc teneat, cùm actûs naturam juramentum non mutet.

2. Dico ſecundò: In Teſtamentis licitè fieri poſſunt ſubſtitutiones, ſeu deſignationes hæredis in locum inſtituti primò gradu, ſi is non foret hæres. Ita Laym. Herincx, Gom. Con, Mol. & communis Juriſperitorum. Et conſtat ex *ff. de vulg. & pupill. ſubſtitut.* Et *Inſtitut. de Pupill. Subſtit.* Sunt autem variæ ſpecies ſubſtitutionis; Vulgaris ſcilicet, Pupillaris, Exemplaris, Fideicommiſſoria, Reciproca & Compendioſa. *Vulgaris* eſt; quam quivis teſtans applicare poteſt; fitque ſub conditione hac, vel ſimili forma; *Si Platò recuſet, vel nequeat eſſe hæres, ſit Plautus hæres. Pupillaris* eſt, quando filiò impuberi alius ſubſtituitur hæres, ſi ante annos pubertatis eum mori contigerit. *Exemplaris* eſt; in qua, exemplò ſubſtitutionis Pupillaris puberi furioſo, mente capto, imò etiam declarato prodigo filio alius hæres ſubſtituitur. *Fideicommiſſaria* eſt, quâ hæres directè inſtitutus eſt gravatus, ut portionem maſſæ hæreditariæ alteri det. *Reciproca* eſt, in qua plures hæredes inſtituti, ſibi invicem ſubſtituuntur, hoc tenore; *Inſtituo hæredes Platonem & Plautum; & alterutri ex his priùs morienti, alterum ſubſtituo. Compendioſa eſt;* quæ ratione diverſorum temporum pertinet ad diverſas inſtitutiones; talis eſſet iſta, *Inſtituo Platonem Filium meum hæredem, eique quandocunq; mortuus fuerit, ſubſtituo Plautum.*

3. Dico tertiò: ſi Filius hæres Fideicommiſsò, vel Legatis in Teſtamento factis, ſentiat ſe nimium gravatum, poteſt ex eis detrahere ſuam legitimam Trebellianicam & Falcidiam. Ita Clarus, Raynultius, Molin Sylv. &c. Juriſperiti omnes. Eſt autem *Legitima* Jure novo Triens, id eſt tertia pars bonorum; vel ſi plures liberi ſint hæredes, media pars, juxta *Novellam 18. c. 1.* Falcidia à Cajo Falcivio Tribuno plebis tempore Auguſti ſic dicta, eſt quarta pars bonorum, quam hæres gravatus à Legatis poteſt detrahere. *Trebellianica* inſtar Falcidiæ eſt introducta per S. C. Trebellianum, & eſt pariter quarta pars bonorum, quam hæres gravatus poteſt à Fideicommiſſis factis detrahere. Primum de Legitima conſtat *cap. Raynutius.* Et *cap. Raynaldus de Teſtam.* Et *ex Novellâ cit.* Secundum patet *ex ff. & C. ad S. C. Trebellian.* Et *Inſt. de Fideicomm. hæredit.* Tertium ex *C. ad L. Falcidiam*, & alibi Sed

4. Nota primò ſecundum Covarr. Gomez, Clarum, &c. Teſtatorem poſſe prohibere in Teſtamento detractionem Falcidiæ & Trebellianicæ; uti patet *Authen. ſed cum Teſtator C. ad L. Falcidiam.* Similiter nequit ſubtrahi Falcidia, vel Trebellianica à Legatis, & Fideicommiſſis factis ad pias cauſas; uti conſtat ex *Auth. ſimiliter C. ad L. Falcidiam.* Et ex *Auth. de Eccleſiaſticis Titulis. §. ſi hæres.* Poteſt tamen & in his cauſis fieri Falcidiæ & Trebellianicæ ſubductio, ſi tam ipſemet hæres inſtitutus, quàm Legatarius, vel

vel Fideicommiſſarius ſit quædam cauſa pia; uti docet Abbas in *C. In præſentia de Probat.* Ratio eſt; quia dum privilegium concurrit cum privilegio, caſſatô utrôque ſervatur Jus commune.

5. Nota ſecundò circa Codicillos ſequentia: *Primò*, ad eorum valorem Jure communi requiri quinq; Teſtes, etſi hi non debeant eſſe rogati, nec ſoli Mares. Ita habetur *L. ult. C. de Codicillis.* junctâ Gloſſ. *Quinque Teſtes.* Sed juribus particularibus Provinciarum, huic numero paſſim eſt derogatum. *Secundò*, formari poſſunt plures Codicilli, & tunc poſterior derogat priori, *L. Divi ff. de Jure Codicilli.* *Tertiò*, Codicilli fieri poſſunt tam à decedentibus ab inteſtato, quàm à Legitimo Teſtatore; hoc etiam ante factum Teſtamentum & cum ipſo Teſtamento, *Inſtit. de Codicillis.* Et *L. conficiuntur ff. eodem.* *Quartò*; Codicilli fieri poſſunt ſicut Teſtamenta, vel in ſcriptis, vel ſine ſcriptis per nuncupationem. Vide plura *Inſtit. de Codicillis.* Et *ff. de Jure Codicilli.* *Quintò*, Codicillos poteſt facere ſolus ille, qui poteſt teſtari, L. *Dicti ff. de Jure Codicilli.*

7. Nota tertiò circa Legata, ſeu Fideicommiſſa particularia ſequentia: *Primò*, quod Legatum ſit donatio quædam à defuncto relicta & ab hærede præſtanda; ut loquitur *Inſtit. de Legatis.* *Secundò*, Legare poteſt omnis ille, qui poteſt teſtari. *Tertio*, Legata & Fideicommiſſa fieri poſſunt ſolis illis, qui hæredes inſtitui poſſunt; uti habetur *Inſtit. cit.* *Quarto*, Legari poſſunt bona propria Teſtatoris actualia & potentialia ſeu in ſpe; Jura & actiones. Item res alienæ, ut eas hæres redimat & præſtet; vel ſi redimere nequeat, æſtimationem det; uti habetur *Inſtitut. de Legatis.* Et *C. eodem*

7. Nota quartò circa renunciationes hæreditatum ſequentia. *Primo*, Renunciationem, quam facit neceſſarius hæres de ſucceſſione futura hæreditatis, nullius roboris eſſe; ita dicitur *L. Qui ſuperſtites. ff. de acquir. hæred.* Et pluribus aliis Legibus. Subſiſteret tamen, ſi fieret in ipſo actu teſtandi, vel poſt conditum Teſtamentum in quo hæres eſſet præteritus ut deducitur ex *L. non putavit ff. de bonorum Poſſeſſ. contra tabulas.* Item ſi hæres neceſſarius vivente Teſtatore, integram portionem ſuam accepiſſet, renunciando remanentibus portionibus hæreditatis; ut docet Bart. Abbas, Laym. Clarus, &c. Item ſi Renunciatio eſſet ſtabilita Juramentô; uti dicitur *cap. Quamvis pactum; de pactis in 6.* Nec obſtat Tridentium *ſeſſ. 25. c. 16. de Reg.* irritans Novitii revocationes ſine Epiſcopi licentia factas inter duos menſes proximos ante profeſſionem, etiam juramentô firmatas; quia non loquitur de renunciationibus hæreditatum causâ mortis vi Teſtamenti, vel Codicilli poſſidendarum; ſed de renunciationibus beneficii Eccleſiaſtici & ſimilibus intuitu profeſſionis emittendæ factis, inducentibus obligationem renuncianti & ſpoliantibus Novitium bonis, ita ut neceſſariò deinde profiteri debeat.

8. Nota quintò circa Executionem Teſtamentorum, cæterarumque Voluntatum ultimarum ſequentia: *Primo*, ſi in Teſtamento, vel Codicillo nullus exprimatur Executor; Executio diſpoſitionum Teſtatoris ſpectat ad hæredes, etiam quoad Legata pia. Ita deducitur ex *cap. Nos quidem.* Et *cap. ſi hæredes; de Teſtam.* niſi Legata pia ordinata eſſent pro Redemptione Captivorum; vel eleemoſynis pauperum, quæ quà talia Ordinarius loci, veluti communis egenorum Pater diſtribuere debet, deficiente determinatô Executore Teſtamenti; uti habet *Auth. de Eccleſ. tit. & Nulli C. de Epiſcop. & Cleric.* *Secundo*; Poſſunt à Teſtatore ordinari plures Teſtamenti Executores; ſive hi ſint ipſimet hæredes; ſive alii; ita Laym. Lugo, &c. etiam Mulieres; uti deducitur ex *C. Nos quidem.* Et ex *L. à Filio ff. de alimentis Legatis.* Similiter Clerici & Religioſi cum licentia ſui Prælati; uti habetur *cap. Tua nobis.* Et *cap. Joannes de Teſtament.* *Tertio*, Executores Teſtamenti poſt aditam hæreditatem & Inventarium confectum, ſunt obligati illicò Legata exequi & ſolvere niſi contingat eos legitimè impediri. Ita habetur L. *Si hæredes, de Teſtam.*

In caſu

In caſu autem iniquæ moræ & tardationis Judex tam Eccleſiaſticus, quàm ſæcularis, Executores compellere poteſt ad ſolutionem Legatorum: de ſæculari hoc tenet communis DD. Juris ſæcularis. De Eccleſiaſtico patet ex *C. ſuper quibusdam. de verb. ſign.* ubi dicitur; Judicem Eccleſiaſticum debere ſubvenire miſerabilibus perſonis, carentibus auxiliò; qualis eſt defunctus in hac ſua cauſa: unde authoritas compellendi negligentes Executores eſt fori mixti & datur præventioni locus; ut bene advertit Abbas & alii DD.

CAP. III.

Quid de Teſtamentis quoad FF. Minores.

1. Dico primò: Nullus Frater Minor profeſſus de Obſerv. & Ref. in Ordine conſtitutus poteſt teſtamentum condere de ulla re temporali. Ita communis DD. Et deducitur ex *can. non dicatis, cauſ. 12. q. 1.* Eſtque Ratio; quia conditio ſeu confectio teſtamenti ſupponit in teſtante proprietatem & dominium illius rei, de qua teſtatur; nullus autem Frater Minor Obſervans, vel Reformatus conſtitutus in Ordine, habet ullius rei temporalis proprietatem & dominium; uti patet ex Regula Seraphica *cap. 1.* & ex Extravag. Nicolai III. & Clementis V. ac Conſtitutionibus generalibus *cap. 4. §. 1.* & aliis; adeoque talis nequit teſtari de ulla re temporali.

2. Dico ſecundò: Fratres Minores Obſervantes & Reformati nequeunt inſtitui hæredes formales in Teſtamentis. Ita communis DD. Ordinis noſtri. Et conſtat ex *cap. Exiit qui ſeminat 3. de V. S. in 6.* Et Clement. *Exivi, de verb. ſig.* His tamen poſſunt relinqui pia legata, ſub modificatione puræ Eleemoſynæ; uti dicitur *ibidem.* Ad ea autem exigenda nequeunt Fratres inſtitui Procuratores formales; uti habent Conſtit. general. modernæ *cap. 6. §. 5.*

TITULUS XXVII.

De Succeſſionibus ab inteſtato.

CAP. I.

Quot ſint Ordines Succedentium: ubi ſpecialiter de Ordine primo Deſcendentium.

1. Nota primò; *priori titulo*, qui agit de Succeſſione teſtamentaria, appoſitè Papa ſubjungit hunc de ſucceſſione ab inteſtato, quam Leges & Canones tunc deferunt certæ perſonæ, quando habens aliquam hæreditatem diſcedit ab inteſtato, quæ vocatur ſucceſſio legitima, *L. Legitimam 8. ff. de petit. hæred.* Dicitur autem *ab inteſtato diſcedere* ille, qui vel omnino non condidit Teſtamentum; vel aliquod quidem condidit; ſed non Jure, id eſt non cum debitis ſolemnitatibus, quas Jura requirunt: vel cujus teſtamentum ex poſtfacto ruptum, irritumque factum eſt: vel denique ex cujus Teſtamento nullus extitit hæres, *Inſtit. de hæred. quæ ab inteſtato.*

2. Nota ſecundò: Quinque poſſunt aſſignari Ordines ſuccedentium in hæreditate ab inteſtato diſcedentis, primus eſt *deſcendentium*, id eſt liberorum. Secundus eſt *aſcendentium*, id eſt parentum. Tertius *collateralium*, id eſt Fratrum & aliorum conſanguineorum. Quartus *Conjugum inter ſe.* Quintus denique *Fiſci.*

3. Dico primò: Ad ſucceſſionem ab inteſtato primò vocantur deſcendentes ſeu liberi defuncti inteſtati, ſive hi Laici ſint, ſive Clerici. Ita communis DD. Et conſtat ex *L. cum ratio ff. de bonis damnat.* Et quia parentes malunt ſua bona devolvi potiùs ad filios, quam extraneos. Et quia id æquitas & jus naturale poſcit, ut ex bonis paternis liberi alimenta conſequantur.

4. Nota autem tertiò: liberos eſſe in multiplici differentia: alii enim ſunt ſpirituales, alii affines, alii legitimi

legitimi tantùm, alii legitimi & naturales ſimul, alii naturales tantùm: qui rurſus dividuntur, ita ut alii ſint propriè naturales; alii ſpurii, alii ex damnato concubitu, alii legitimati.

5. Nota quarto: *liberi* ſeu *filii ſpirituales*, ſunt, quos in baptiſmo, vel confirmatione tenuimus; & hi nullam habent ſucceſſionem; ut habet communis DD. *Liberi*, ſeu *filii affines*, ſunt privigni: & hi vitrico non ſuccedunt *L. 3. & 7. C. communia de ſucceſſ. Legitimi* tantùm ſunt adoptivi: hi quamdiu durat adoptio Patri adoptivo ab inteſtato ſuccedunt: ſi verò ipſo vivente fuerint emancipati, ceſſat ſucceſſio. *Liberi legitimi & naturales ſimul* ſunt, qui ex juſtis ſeu legitimis nuptiis procreati ſunt; dicuntur *naturales*; quia ſecundum naturam & conjunctionem carnalem geniti ſunt à parentibus: *Legitimi* verò; quia hujuſmodi conjunctionem parentum Lex approbat per legitimum Matrimonium. Hujuſmodi liberi hodierno Jure ſuccedunt ſuis parentibus in bonis allodialibus ſinè diſtinctione, maſculi ſint an fœminæ, ſui juris, an patriæ poteſtati ſubjecti: in bonis verò feudalibus hodie attenditur differentia ſexus; & fœminas, atque ex his genitos excudunt à ſucceſſione Jura, *tit. de Feudis*.

6. Nota quintò: *Liberi naturales tantum* dici poſſunt omnes illi, qui extra Matrimonium naſcuntur; propriè tamen ſunt illi, qui nati ſunt ex concubina, domi locô Uxoris retentà; qui concubinatus olim quidem fuit toleratus *ff. & C. de concubinis*; hodie tamen tam in foro ſæculari, quàm canonico ex Trid. *ſeſſ. 24. de Refor. c. 8.* contra ejuſmodi concubinarios proceditur. Filii autem tales naturales tantùm, de Jure, non extantibus aliis liberis ex legitimo Matrimonio natis, neque uxore legitimâ, ſuccedunt Patri, unà cum ſua Matre in ſextante, ſeu duabus unciis (id eſt duabus partibus hæreditatis, ſi ea in duodecim dividatur) æqualiter inter eos diſtribuendis: avo autem paterno non ſuccedunt: neq; patri, quando ſuperſunt liberi ex juſtis nuptiis procreati, aut legitima uxor: debentur tamen ipſis alimenta ex hæreditate patris arbitriô boni viri, *Nov. 18. c. 5.* Et *Nov. 89. cap. 12.* Matri autem illuſtri & omnibus aſcendentibus per lineam maternam unà cum juſtis liberis hi naturales ſuccedunt, *Auth. Si qua illuſtris C. ad S. C. Orficianum*. *Spurii* licet etiam communi vocabulo dici poſſint omnes illegitimi; propriè tamen tales vocantur illi, qui ex muliere publica paſſim ſuum corpus proſtituente generati ſunt. Hi præſumuntur habere patrem incertum *L. nullo concepti 23. ff de ſtat. homin.* & ideo ſucceſſionem non habent in hæreditate paterna. Matri verò (quæ ſemper eſt certa) ſuccedunt cùm liberis ex juſto Matrimonio natis: niſi fuerit illuſtris, in qua talis publica libido magìs reprobatur; de quo conſule textum & interpretes ad *tit. Inſt. de S.C. Orfic.* Et *L. Si qua illuſtris C. eod.*

7. Nota ſextò: *ex damnato concubitu nati* dicuntur illi, qui procreati ſunt ex tali copula, quam damnat Lex & afficit pœnâ gravi mortis v.g. tales ſunt adulterini & inceſtuoſi, id eſt generati à conſanguineis vel affinibus in gradibus prohibitis. Hujuſmodi liberi non habent ullam ſucceſſionem, nec paternam nec maternam: nec Jure civili ulla alimenta ipſis debentur, *Auth. ex complexu C. de inceſtis nuptiis.* Ex Canonibus tamen videntur ipſis aſſignanda alimenta juxta parentum facultates, per textum in *cap. cum haberet 5. de eo, qui duxit. Legitimati* dicuntur illi, qui per ſubſequens Matrimonium, etiam in articulo mortis legitimantur. Hi æquiparantur quoad omnia natis legitimis *§. quibus, de hæred. quæ ab inteſt.* ac proinde ſuccedunt parentibus unà cum legitimis. Extant & alii *legitimati* per reſcriptum Principis; ſed hi non ſuccedunt patri; niſi quando nulli extant liberi legitimi *Auth. §. illud tamen, cap. 9.*

CAP. II.

De Ordine Aſcendentium in Succeſſionibus ab inteſtato.

1. Dico primò. Ad Succeſſionem ab inteſtato ſecundo loco, ſcilicet deficientibus Deſcendentibus vocantur

vocantur Aſcendentes, ſeu parentes; ſervata tamen gradûs prærogativâ, ità ſcilicet ut proximiores excludant remotiores v. g. Pater Avum paternum & maternum, & ſimiliter mater avum paternum & maternum. Ita Covarr. Vallenſ. Engel & communis DD. Et conſtat ex *Auth. de hæred. ab inteſtato venientibus.* Et *cap. 2. coll. Nov. 118.*

2. Nota primò: ſuccedunt autem Pater & Mater, aliique Aſcendentes ſive paternæ ſive maternæ lineæ (ſi paris gradûs ſint) æqualiter in bonis defuncti ab inteſtato; ſive ea à Patre ſive à Matre ad filium devenerint, uti tenet Baldus, Cynus, Pyrh. & probabilior DD. contra Bart. nam & Juſtinianus in *Auth. de hæred. ab inteſt. venient. cap. 2.* generaliter & indiſtinctè loquitur, nullâ factâ diſtinctione bonorum; utitur enim vocabulô *hæreditatis*, quod omne jus defuncti complectitur *L. hæreditas 62. ff. de R. I.*

13. Nota ſecundò: ſi unà cum Patre, aut Matre adſint Germani Fratres, vel Sorores, ſive ex utraque parte defuncti conjuncti: tunc hi unà cum illis ſuccedunt in capita, ſive æqualiter; ita ut Parentes & Fratres defuncti accipiant æquales partes hæreditatis, *cit. Auth. de hæred. cap. 2.* Et *Auth. defuncto, cap. 2.* Imò ſuperſtites Fratres & Sorores defuncti non tantùm cum Patre & Matre defuncti; ſed etiam his deficientibus cum avo & avia, & ulterioribus Aſcendentibus ſuccedunt in capita: Similiter & avus & avia per tales Fratres à ſucceſſione non excluduntur; uti habet Gloſſ. Covarr. &c. DD. Parentes autem ſuccedunt ſoli liberis ſuis ab inteſtato defunctis, quando adſunt Fratres non utrinque, ſed ex Patre tantum, vel Matre tantùm conjunctis; uti colligitur ex *Authent. cit. de hæred.* Et *Auth. defuncto cap. 2. §. Si verò.*

4 Nota tertiò: circa Parentes naturales tantùm Jura Succeſſionum ſunt correlativa; quare ſicut Filii naturales tantum ſuccedunt Patribus in duabus unciis; ità viciſſim eisdem Patres & ſicut iidem filii ſuccedunt Matri in univerſum; ità vice verſa Mater talibus liberis, *Auth. licèt, C. de natural. liber.* Similiter ſicut ſpurii non ſuccedunt patri: uti nec nati ex damnato concubitu Patribus, nec Matribus; ità è contra ſpuriis non ſuccedunt Patres, ſeu allegantes ſe Patrem: & damnatis nec Patres, nec Matres *L. Si ſpurius ff. unde cognati.* Et *Auth. ex complexu C. de inceſt. nuptiis.*

CAP. III.

De Ordine Collateralium in ſuccedendo ab inteſtato.

1. NOta primò: illi vocantur *Collaterales*, quos quidem non genuimus; nec nos ſumus generati ab ipſis; trahimus tamen propaginem ex eodem ſanguine; quare etiam dicuntur noſtri *Conſanguinei.* Hi autem ſunt in duplici differentia; quidam enim appellantur *agnati*; & ſunt illi, qui ex paterna linea ſanguine nobis conjuncti ſunt: quidam *cognati* vocantur; & ſunt illi, qui ex linea materna nobis conjunguntur: & ambo *Conſanguinei* noſtri appellantur.

2. Dico primò: Ad Succeſſionem ab inteſtato tertiô locô, deficientibus ſcilicet hæredibus Deſcendentibus & Aſcendentibus, ad defuncti hæreditatem vocantur ejus Collaterales, ſalvâ prærogativâ gradûs. Ita communis DD. Et conſtat ex *Auth. de hæred. ab inteſtato cap. 3. in princ. coll. 9. Nov. 118.* Et *Auth. itaq; C. communia, de ſucceſſ.* Et

3. Nota ſecundò: quòd primô locô vocentur & ſuccedant Fratres, aut Sorores ex utroque Parente ſibi conjuncti; ſi adſint, excluſis Fratribus, & Sororibus Conſanguineis, qui ex ſolo Patre; & uterinis, qui ex ſola Matre juncti ſunt; uti conſtat ex *cit. Legibus.* Secundô locô vocantur filii vel filiæ Fratris utrinque conjuncti, ſi adſint, etiam mortui; vel etiam Sororis, & hi una cum Fratribus & Sororibus utrinq; defuncto conjunctis, patruis vel amitis ipſorum ſuccedunt in ſtirpes; hoc eſt, eam tunc filii, vel filiæ fratris præmortui, quotcunq; fuerint, accipiunt hæreditatem, quam Parens eorum, ſi viveret, accepiſſet. *cit Auth. de hæred. ab inteſt. cap. 3* Et hi excludunt Fratres ex uno tantùm latere conjunctos defuncto, ſublatâ omni differentiâ ſexûs & emancipationis, *Auth. Ceſſante C. de legit. hæred.*

Iidem

Iidem excludunt à ſucceſſione parruũ adhuc ſuperſtitem defuncti Fratris, id eſt, fratrem ſui patris & ſororem Patris, & ſororem Matris *Auth. cit. de hæred. cap. 3.* Tertio loco ſi non extent Fratres utrinque conjuncti, nec filii horum; tunc vocantur Fratres defuncti ex uno duntaxat latere conjuncti; ita tamen ut uterinis materna, conſanguineis paterna bona deferantur, *Auth. poſt Fratres 1. C. de legit. hæred.* Quartô locô præfatis omnibus deficientibus ſuccedunt reliqui cognati collaterales gradu propinquiores, excluſis remotioribus; & quidem non in ſtirpes; ſed in capita, ita ut hæreditas dividatur inter eos æqualiter, *Auth. poſt Fratres 2. C. de legit. hæred.* Et protenditur hæc ſucceſſio propinquioris cognati usque ad decimum gradum; uti habet Gloſſa.

CAP. IV.

De Ordine Conjugum & Fiſci in ſuccedendo; ac de Succeſſione in hæreditate relicta ab Eccleſiaſticis & Religioſis perſonis ab inteſtato.

1. DIco primò: Ad ſucceſſionem ab inteſtato quartô locô, deficientibus nimirum deſcendentibus, aſcendentibus & Collateralibus, admittuntur Conjuges, ita ut vir ſuccedat Uxori & è converſo; etſi aliàs Conjuges de Jure communi regulariter (ſecluſo pacto dotali, conſvetudine, vel ſtatuto loci) ſibi invicem non ſuccedant. Ita Engel, Pirh. Vallenſ. &c. Primum habetur *L. unica, C. unde vir & uxor.* Secundum conſtat ex *L. non tacitè 4.* junctâ Gloſſ. *ver. ex nuptiis ff. de gradibus affinit.* Dixi *ſecluſo pacto dotali, conſuetudine, vel ſtatuto loci*; quia in quibusdam Regionibus maximè Germania, teſte Mynſing. permittuntur ut valida pacta dotalia, quibus Conjuges paciſcuntur, ut ſi unus eorum moriatur ſinè liberis, alter ſuperſtes omnia, vel certa ſaltem bona hæreditet excluſis conſanguineis.

2. Dico ſecundò: demum ad ſucceſſionem quoque quintô modô admittitur Fiſcus, deficientibus ſcilicet conſanguineis ultra decimum gradũ, & uxore aut marito. Ita communis DD. Et habetur *L. 1. & L. vacantia 4. C. de bon. vacant. lib. 10.* Et quidem ſæcularis Fiſcus, ſi defunctus erat laicus; Eccleſiaſticus verò, ſi erat Clericus, *cap. 1. hoc tit.*

3. Nota primò: ſi peregrinus in locis remotis moriatur intra hoſpitale, omnis cura adhiberi debet, ut ejus bona relicta mobilia deveniant ad man' hæredum: ſi verò nullus hæres indagari poſſit, ejus bona ab Epiſcopo loci in pias cauſas ſunt diſtribuenda, *Auth. omnes peregrini C. communia, de ſucceſſ.*

4 Dico tertiò: ad Succeſſionem Bonorum patrimonialium, induſtrialiũ, & parſimonialium, quæ aliquis Clericus ab inteſtato reliquit, ſuccedunt primô locô conſanguinei defuncti, juxta ordinem *c. 3.* expreſſum. Ita communis DD. Et habetur *Can. 1. cauſ. 12. q. 4*

5. Dico quartò: ſi Clericus ab inteſtato defunctus nullos habuerit conſanguineos in præfatis bonis ſuccedit Eccleſia, cui inſervivit tempore mortis: idem dicendum de bonis intuitu Eccleſiæ acquiſitis Clerici. Ita Gloſſa, Engel, Pirh. &c. Et conſtat ex *cap. 1. hoc tit.* Quod ſi defunctus Clericus habuerit plura beneficia in diverſis Eccleſiis tunc bona ejus diverſis illis Eccleſiis pro rata diſtribuantur, *cap. relatum 12. de Teſtam.*

6. Nota autem ſecundò: quod nomine *Eccleſiæ* juxta *cap. cit. 12.* aliquando veniat Epiſcopus, vel Parochus, ſi hic ſit ſucceſſor in beneficio: aliquando verò Collegium Clericorum, vel Capitulum, ſi ejus ſucceſſor ſit aliquod totum Collegium Clericorum vel Capitulum, vel Canonicorum; quibus proinde duobus ſucceſſoribus conſignanda ſunt bona Clerici ab inteſtato mortui; ut notat Engel.

7. Nota tertiò: ſi conſtet maſſam hæreditatis relictam à Clerico ab inteſtatò mortuo, compoſitam eſſe tum ex bonis patrimonialibus, tum ex induſtrialibus, tempore beneficii Eccleſiaſtici acquiſitis; tunc ea dividi debet in 4. partes, quarum unam Epiſcopus, alterã Eccleſia, tertiã pauperes & quartam conſanguinei capient, *c. 2. hoc tit.*

8. Dico quintò: Religioſorum in Religione bonorum incapace profesſorum bona, de quibus ante profesſionem nihil diſpoſuerunt, ſtatim cadunt ad hæredes eorum, ſecuta profeſſione. Ita Leſſ. Pirh. &c. Ratio eſt; quia tales Religioſi ſecutâ pro-

feſſione cenſentur mortui ab inteſtato, non minùs, quàm ſi morte naturali obiiſſent. Et quia ſe per profeſſionem privant omni dominiô & poſſeſſione bonorum ſuorum; ex alio capite etiam Religio quam profitentur non eſt capax eorundem.

9. Dico ſextò: Religioſorum verò in ordine bonorum capace profeſſorum, imò & Novitiorum bona, de quibus nihil diſpoſuerunt ante profeſſionem, ſecutâ profeſſione devolvuntur ad Ordinem. Ita Azor. Sanch. Pirh. &c. Et conſtat ex *Auth. ingreſſi.* Et *Auth. Si qua mulier C. de SS. Eccleſiis.* Eſtque Ratio; quia tales Religioſi æquiparantur ſecutâ profeſſione defunctis ab inteſtato, ob mortem ſpiritualem, quâ moriuntur mundo.

TITULUS XXVIII.

De Sepulturis.

CAP. I.

De Loco Sepulturæ.

1. NOta primò: annumerantur quoque bonis Clericorum (de quibus agit hic tertius Decretal.) Jura ſepulturarum; uti & alia Jura, de quibus in *ſequentibus tit.* Quare S. Pontifex hunc titulum ſubjicit de ſepulturis. Ly autem *ſepultura* variè ſumitur etiam in Jure; nimirum aliquando pro ſepulchro, id eſt loco quodam concavo, cui inferuntur cadavera, vel oſſa mortuorum; hæc uſurpatio habetur *can. aurum cauſ. 12. q. 2.* Aliquando pro Jure ſepeliendi; & de hac acceptione procedit etiam *cap. 1. hoc tit.* Aliquando pro actu, ſeu officio, quod inhumandis ac ſepeliendis corporibus impenditur; & in hoc ſenſu agit de Sepulturis *can. præcipiendum 15. cauſ. 13. q. 2.* Et *cap. non ſatis, de Simonia.*

2. Nota ſecundò: diverſus erat locus ſepulturarum apud veteres & modernos Chriſtianos: nam *cit. can. præcipiendum* prohibitum fuit, ne Chriſtiani tumularentur in Eccleſiis; & *L. mortuorum 12. C. de Religioſis; & ſumpt. funer.* Et *L. 3. de ſepul. viol.* ne planè in urbibus ſepelirentur; ſed extra urbes & oppida more Græcorum; niſi defunctæ fuiſſent inſignes perſonæ, ut Epiſcopi, Abbates, &c. *arg. can. nullus 18. cauſ. 13. q. 2.* Verum apud modernos Chriſtianos mos obtinuit & Canones concedunt, ut Chriſti Fideles tum in Eccleſiis, tum in cœmeteriis urbanis poſſint inhumari; uti conſtat ex *can. cum gravia 17. cit. cauſ. & q.* ubi etiam adducuntur motiva hujus conceſſionis. Et *cap. ex parte 5. & ſeq. hoc tit.* Cœmeterium autem, quod eſt deputatum pro loco ſepulturæ, debet eſſe locus à cæteris profanis locis diſtinctus & per Epiſcopum deſignatus, ac juxta Eccleſias, vel intra ejus confinia ſitus. *can. ſicut cauſ. 17. q. 4.*

3. Dico primò: ii, qui conſtitutum habent ſepulchrum Majorum extra propriam Parochiam, in eo tumulandi ſunt; niſi ſponte alibi ſibi elegiſſent ſepulturam. Ita communis DD. Et habetur *cap. 1. hoc tit.* Et *cap. 1. eod. in 6.* Et pro hoc extat exemplum Abraham, Iſaac & Jacob Patriarcharum, qui petierunt tumulari in ſepulchro Majorum ſuorum. Dicuntur autem *Majores*, Pater, Avus & alii Aſcendentes *L. Juriſconſultus 10. ff. de grad. affinit.* Dixi *niſi ſponte alibi ſibi elegiſſent ſepulturam*; quia hujusmodi electio fieri poteſt licitè; ut dicetur infrà: & patet exemplô Chriſti, qui natus in Bethlehem & nutritus in Nazareth, Sepulturam habuit in Jeruſalem in Sepulchro Joſeph; conſtatque ex *cap. nos inſtituta 1. hoc tit.*

4. Dico ſecundò: illi qui carent Sepulchro Majorum, regulariter ſepeliri debent in Eccleſia Parochiali, vel ejus cœmeterio, in qua receperunt Sacramenta & audierunt Divina. Ita communis DD. Et habetur *cap. 1. & 10. hoc tit.* Et *c. is qui eod. in 6.*

5. Nota autem tertiò: ſi contingat aliquem habere domicilia in duabus Parochiis, in quibus æquè habitavit, Sacramenta percepit & Divina audivit;

audivit; tunc locus erit præventioni, ita ut ſepeliri poſſit in illa Eccleſia, quæ prævenerit, *arg. cap. duobus, de reſcriptis, in 6.* diviſâ Quartâ inter diĉtas Eccleſias, *cap. cum quis 2. in 6.* Si autem neuter Curatus Parochiæ præveniat; aut lis oriatur de cadavere tumulando; tunc Epiſcopo incumbit eos componere & judicio ejuſdem erit ſtandum; uti ex Molina & Vallenſe advertit Pirhingus.

6. Nota quartò: quòd ſi verò contingat quempiam poſſidentem domum ſtabilem in Urbe quandòque ad villam exire recreationis duntaxat causâ vel ad ruralia exercenda: & is ibidem moriatur, non electa ibi ſepultura; tunc non in Parochia talis villæ; ſed in Urbana, vel Sepulchro Majorum ſepeliendus eſt; dummodo abſque periculo eò poſſit transportari, *cap. is qui 3. hoc tit. in 6.*

7. Nota quintò: peregrini & advenæ defuncti deferendi ſunt ad Sepulchra Majorum, vel ad Parochiam propriam, ſi id commodè fieri poſſit: ſin minùs ſepeliendi ſunt in Parochiali Eccleſia, in cujus circulo ſunt defuncti; niſi elegiſſent ſepulturam alibi; uti habet Abbas, Sylv. Vallenſ. &c. Idem dicendum de Scholaribus & damnatis ad mortem; ùt notat idem Vallenſ. niſi conſvetudo localis aliud obtinuiſſet; ac de famulis conductitiis Dominorum; uti habet Pirh. &c. DD.

8. Nota ſextò: Superiores Religioſorum debent tumulari in propriis Eccleſiis, quibus præfuere; ut habet ex Archid. Vallenſis. Similiter & Religioſi ſubditi defuncti extra Clauſtrum, in Eccleſiis, cœmetriis, vel locis ſuæ Religionis ſepeliendi ſunt, ſi commode transferri poſſint; ſin minus, in Parochia, ubi obiêre, *can. 1. cauſ. 16. q. 2.* Item Clerici in Eccleſia, ubi beneficium obtinent; hi namque cenſentur ibi habere domicilium, *cap. 3 de temp. ordin.* Maximè Prælati, qui habentur pro viris ac conjugibus Eccleſiarum, *can. ſi vir cauſ. 7. q. 1.*

9. Nota ſeptimò: Uxor effecta vidua, tumulando eſt non in Sepulchro Majorum, ſed Mariti; ſi nòn elegiſſet aliam Sepulturam *can. 2. in fine cauſ. 13. q. 2.* Et quidem ſi plures habuerit viros in Sepulchro ultimi recondenda eſt, *cap. is qui §. mulier, hoc tit. in 6.* Si verò uxor ante maritum moriatur, ſepelienda erit vel in Sepulchro Majorum; vel ubi elegerit ipſa.

CAP. II.

De Electione & Jure Sepulturæ.

1. Dico primò: regulariter quivis Chriſtianus, à Canonibus ſpecialiter non prohibitus, poteſt neglecto Sepulchro Majorum vel Parochiali, eligere ſibi Sepulturam in aliena Eccleſia, vel cœmeterio. Ita Ita Gloſſa, Sylv. Mol. & communis DD. Et conſtat ex *cap. 1. hoc tit.* Et *cap. is qui 3. eod in 6.* Dixi *à Canonibus ſpecialiter non prohibitus*; nam quædam perſonæ prohibentur ſibi eligere Sepulturam; ut Religioſi; cum velle & nolle non habeant; unde hi in Monaſteriis ſuis ſepeliri debent, niſi eò nequeant commodè transferri; nam & tunc jus ſibi eligendi ſepulturam habent, *cap. Religioſi 5. & ult. hoc tit. in 6.* Similiter filii impuberes ob defectum judicii non eligunt ſibi Sepulturam; ſed Patres eorum; vel in Parochia tumulantur, *cap. pen. hoc tit. in 6.* Item per ſententiam adjudicati morti; uti habet Vallenſ. &c. licèt valeat percipere Sacramenta, *Clement 1. de pœn. & remiſſ.* Item nec furioſus, *arg. c. fin. de Succeſſ. ab inteſt.*

2. Ex Concluſione ſequitur *primò*: Uxorem etiam invitô Maritô poſſe eligere ſibi ſepulturam & vice verſâ, *cap. 7. hoc tit. Secundò*, ſimiliter filiumfamilias puberem liberè ſibi poſſe eligere tumulum, abſque patris conſenſu, *cap. 4. hoc tit. in 6. Tertio*, Servus Sepulchrum eligendi poteſtatem habet; ceſſat enim in ſpiritualibus dominica poteſtas, *cap. 1. de Conjugio ſervorum. Quartò*, etiam Epiſcopum habere poteſtatem deligendi ſibi tumulum extra ſuam Cathedralē; uti & Prælatum Religioſi Ordinis extra monaſterium ſuum, ſi Superiorem in Ordine non habeat, v. g. ſi ſit Generalis;

 uti

uti habet Abbas, Pirh. Franc. Sylv. &c. quia hi in multis habent velle & nolle. Prælati tamen Religioſi ſubditi, v. g. Provinciales nequeunt eligere Sepulturam, uti notat Pirh. &c. *Quintò*, etiam Novitiis Ordinum manet jus eligendi ſibi Sepulturam alienã; cum hujusmodi electio ſolis profeſſis ſit prohibita, *cap. ult. hoc tit. in 6.*

3. Nota primò: omnes potentes eligere Sepulturam, poſſunt eandem eligere etiam in loco minùs religioſo, v. g. in capella, ubi rariſſimæ fiunt Miſſæ aut alia Divina, vel preces publicæ, *cap. cum huis 2. hoc tit. in 6.* Imò in electione Sepulturæ quis poteſt variare usque ad extremum vitæ articulum; quamvis priùs alibi ordinâſſet ſuam Sepulturam, *cap. 1. hoc tit. in 6.*

4. Nota ſecundò: in *cap. 1. hoc tit. in 6.* univerſis Religioſis, ac etiam Clericis ſæcularibus cujuscunque ſtatûs vel conditionis exiſtant, in virtute S. Obedientiæ, ac ſub interminatione maledictionis æternæ diſtrictiſſimè prohibetur, ne aliquos ad vovendum, jurandum, aut fide interpoſitâ, ſeu aliàs promittendum inducant, ut apud eorum Eccleſias Sepulturas eligant, vel jam electam ulterius non mutent: & electio aliter facta nullius firmitatis decernitur; jubeturque defunctus deferri ad illum locum, in quo aliàs ſepeliendus erat.

5. Dico ſecundò: de Jure communi competit ſolis Eccleſiis curam animarum habentibus annexam, jus ſepeliendi. Ita Abbas, Sylv. Molin. Pirh. &c. Ratio eſt, quia ſicut ad Paſtores Eccleſiarum curatorum pertinet miniſtrare Sacramenta & prædicare; ita & officium Sepulturæ præſtare.

6. Dico tertiò: ex privilegio tamen ſpeciali Apoſtolico jus funerandi & ſepeliendi etiam competit Eccleſiis & cœmeteriis Religioſorum. Ita Vallenſ. Rodriq. Pirhing. Brugnoli, &c. Et conſtat ex *Clement. dudum 2. hoc tit.*

CAP. III.

De Portione Canonica Parochiali & Epiſcopali à Sepulturis debita.

1. Dico primò: ſi contingat Parochianum extra ſuam Eccleſiam ſortiri Sepulturam, dum ſcilicet in Sepulchro Majorum tumulatur; vel eligit tumulum in aliena Eccleſia; tunc de omnibus quæ illi loco ſeu Eccleſiæ, in qua tumulum elegit, per ultimam diſpoſitionem eveniunt, vel occaſione funeris deferuntur, Canonica portio ſolvi debet Eccleſiæ Parochiali, in qua defunctus alioquin tumulandus fuerat. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. 1. ac pluribus aliis hoc tit.* Et Rationem dat *cit. cap. 1.* quia æquum eſt, ut conſolationum ſint ſocii, qui fuerunt paſſionum, juxta dictum Apoſtoli. In pluribus autem locis hujusmodi Portionis Canonicæ ſolutio ampliùs non viget.

2. Nota autem primò: quòd hæc Portio ideo dicatur *Canonica*, quia debita eſt ex ordinatione SS. Canonum. Eſt varia, aliquando ſolet eſſe quarta pars bonorum, quæ defunctus reliquit Eccleſiæ, in qua, vel juxta quam ſepelitur, *cap. cum ſuper 8. hoc tit.* Aliquando eſt tertia pars eorundem bonorum, *cap. 1. hoc tit.* Aliquando dimidia *cap. relatum 2. hoc tit.* ideoque quantitas ejus eſt definienda ſecundùm conſuetudinem cujuscunq; loci; uti conſtat ex *cap. certificari 9. hoc tit.*

3. Nota ſecundò: hæc Portio Canonica Parochialis non debetur, nec detrahitur ex illis legatis, quæ defunctus aliis Eccleſiis, aut piis locis diſtinctis à loco ſepulturæ reliquit (pro ornamentis, caſulis, calicibus, fabrica, luminaribus, anniverſario, ſeptimo, vigeſimo, aut trigeſimo die, ut ut habet Abbas, Gloſſa, Vallenſ. &c. & conſtat ex *cap. ult. de teſtam.* Nec detrahitur ex rebus Eccleſiæ donatis inter vivos, uti obſervat ex Hoſt. Vallenſ. Neque de equis & armis, quæ indulta ſunt militibus Hieroſolymitanis in ſubſidium terræ S. *cap. in noſtra 2. hoc tit.* Neque de rebus relictis pro incertis ablatis; uti notat idem Vallenſ. Sed hodie debetur & detrahitur tantùm de iis bonis, quæ Eccleſiæ, in qua quis ſepelitur, directè relinquuntur occaſione funeris. Et dum Sepultura fit in Eccleſiis Regularium, Quarta funeralis detrahenda eſt tantùm de iis, quæ cum funere proceſſionaliter deferuntur;

cujusmodi ſunt ceræ & ſimili, uti declaravit Benedictus II. in Extrau. *inter cunctas, de Privileg. in 6.* Et Pius V. in Bulla, *Etſi Mendicantium*: & propterea hujusmodi Portio Canonica Parochialis vocatur paſſim, etiam à Trident. *Quarta funeralis.*

4. Dico ſecundò: ſimiliter Epiſcopo debetur quædam PortioCanonica Epiſcopalis, ex bonis relictis alicui Eccleſiæ & bonis relictis à Clerico ab inteſtato. Ita Gloſſa, Vallenſ. Pirh. Piaſec, &c. Primum habetur in *cap. conquerente, de Offic.Ordinarii.* Et *cap. Officii cum ſeq. de Teſtam.* Secundum ex *cap. Sancto*, junctâ Gloſsâ *in ver. morientium de Succeſſ. ab inteſtato.* Etiam hujus Quartæ Canonicæ Epiſcopalis uſus in multis locis interiit per conſuetudinem contrariam; quod fieri potuit *arg. cap. de quarta, de præſcript.*

CAP. IV.

Varia circa Sepulturas reſolvuntur

1. Dico primò: nemini deneganda eſt Sepultura Eccleſiaſtica, ſeu in loco ſacro; iis exceptis, qui ex Juris Canonici diſpoſitione eâ privantur. Ita Gloſſa, Vallenſ. communis DD. Et conſtat ex *can. nullus 18* junctâ Gloſſ. *cauſ. 13. q. 2.* Et *can. Eccleſiam, 28. de Conſecrat. diſt. 1.* Et fundatur in illo S. Scripturæ *Eccleſ. 7. mortuo non prohibeas gratiam, ſciens quoniam omnes moriemur.* Unde & ipſi Ethnici Romani tumulationes faciendas graviſſimis ſancierunt Legibus, & hæreditate indignum judicârunt illum, qui mortuo non exhibuiſſet debitam Sepulturam, *L. hereditas, ff. de hered. petit.* Et *L. militis, C. eod.*

2. Nota primò: ex Juris tamen diſpoſitione ſubtrahenda eſt Sepultura Eccleſiaſtica variis defunctis; & *primò*, Paganis ac infidelibus, *can. Eccleſiam, 26. & ſeq. de Conſecrat. diſt. 1. Secundò* Judæis, *ibidem. Tertiò*, Hæreticis, ac eorum Fautoribus, *cap. excommunicamus 13 de hæred.* tametſi dogmata eorum hæretica primò poſt mortem manifeſtata fuiſſent, *can. ſane, 6. cauſ. 24. q. 2.* Infidelibus annumerantur etiam infantes Chriſtianorum decedentes abſque baptiſmo uti obſervat Pirh. &c. DD. *Quarto*, omnibus notorie excommunicatis excommunicatione majori *can. 1.* nam quibus non communicamus viventibus, nec mortuis communicare debemus, *cap. ex parte.* Et *cap. Sacris hoc tit.*

3. Nota ſecundò: præterea ſepultura Eccleſiaſtica pariter neganda eſt Suicidis, id eſt, illis, qui ſeipſos occidunt ſpontè malitiosè, *can. placuit 12. cauſ. 13. q. 5.* Secùs ſi caſu, aut fatuitate, aut ob imminens proximum malum ſe occideret, v. g. præcipitando ſe per feneſtram, vel in flumen cum intentione, ut evadat ſui combuſtionem in domo; vel ſi puella fugiens volentes ſe violare ſeſe dejiciat in amnem, *cap. ex parte 11. hoc tit.* Item privandi ſunt Sepulturâ Eccleſiaſticâ interfecti in formali duello, juxta Tridentinum *Seſſ. 25. cap. 19. de Reform.* Item publici peccatores decedentes ſinè pœnitentia, *can. quibus, cauſ. 13. q. 2.* Item Religioſi manifeſti proprietarii; id eſt, qui cum peculio ſinè licentia Superioris, defuncti ſunt, *cap. 2. & 4. de ſtatu Monach.* Item voluntariè intermittentes ſemel in anno proprio Sacerdoti confiteri & tempore PaſchaliS. Euchariſtiam ſumere, *cap. omnis 12. de pœnit. & remiſſ.* Item manifeſti raptores non pœnitentes & ſinè ſatisfactione decedentes *cap. 2. de raptor.* Item latrones in flagranti crimine occiſi; ſecùs ſi priùs confeſſi Sacerdoti ex vulnere accepto obierint, *can. fures & latrones. cauſ. 13. q. 2* Et *cap 2. de furtis.* Item nominatim interdicti, *Clem. de Sepultur.* Item manifeſte uſurarii; niſi priùs pœnituerint & ſatisfecerint; vel idoneam cautionem ſatisfaciendi præſtiterint, *cap. 3. de uſur.* Et *cap. 2. eod. in 6.* Item exenterati, ſeu quorum oſſa ſunt mandata & ſeparata à carne, alio transferenda *cap. 1. de Sepult. in Extravag. comm.*

4. Nota tertiò: Qui ſcienter & malitiosè aliquē ex enumeratis perſonis à Jure prohibitis in loco ſacro præſumpſerit ſepelire, more Eccleſiaſtico in Eccleſia,

Eccleſia, vel cœmeterio; is ipsô factô incidit in excommunicationem, *Clem. eos 1. hoc tit.* à qua excommunicatione non eſt abſolvendus, niſi prius ad arbitrium Diœceſani, eis, quibus fuit aliqua injuria irrogata, ſatisfecerit, *ibidem.* Et Eccleſia, vel Cœmeterium polluitur per ejusmodi Sepulturam, reconciliarique debet, priusquam alii ibidem tumulentur fideles, *cap. conſuluiſti, de conſecrat.* Et oſſa eorum, ſi diſcerni poſſint, inde exhumari, *cap. Sacris 12. hoc tit.*

5. Dico ſecundò: Sepelientes alienum Parochianum, quem Jure ſepelire non poterant, tenentur reſtituere cadaver tumulatum unà cum omnibus, quæ occaſione talis tumulationis acquiſierunt. Ita communis DD. Et habetur *cap. ex parte 5. hoc tit.* Idem dicendum de rapientibus violenter cadaver illius, qui alibi elegerat ſibi ſepulturam, *cap. cum liberum 6. hoc tit.*

6. Dico tertiò. Violatores Sepulchrorum, civiliter & criminaliter puniendi ſunt. Ita communis DD. Et ſtatuitur in L. 3. Et *L. de Sepulchro ff. de Sepulchro violato.* Violatur autem Sepulchrum variè: puta ſi Sepulchrum demoliatur: vel ſi in Sepulchrum alterius inferatur cadaver alienum ipſo invito: vel dolo ex eo habitaculum conſtruatur: ſi oſſa tumulata ex eo aliò transferantur, absque debita licentia: ſuppoſitò quòd oſſa illa ibidem tumulata fuerint animo perpetuò ibidem ſubſiſtendi: nam ſi tantum ad tempus depoſita ibidem fuerint, ut poſtea aliò transferantur, absque violatione Sepulchri hujusmodi translatio fieri poterit.

7. Dico quartò: terra profana, ſeu non ſacra poteſt pretiô emi & vendi absque labe Simoniæ, eo fine, ut in Cœmeterium convertatur & conſecretur; at ſemel ſic converſa & conſecrata nequit absque Simonia vendi aut emi, ita ut pretium detur, vel accipiatur ratione Conſecrationis. Ita communis DD. Primum habetur *can. aurum, cauſ. 12. q. 2.* Secundum extat *cap. abolendæ, 13. hoc tit.* Et *cap. Suam nobis, de Simonia.*

8. Nota tamen quartò: Conſvetudine poſſe introduci (& paſſim introductum eſt, laudabili pia fidelium conſuetudine) ut aliquid Eccleſiis detur pro loco Sepulturæ; & populus ad illius obſervationem cogi poteſt ſaltèm officio Judicis *cap. ex parte 18. de cenſibus.* Et *cap. cùm in Eccleſia 9. de Simon.* Et habet Vallens. Riccius, Abbas, Sylv. &c.

9. Nota quintò: Clerici etiam, quibus cura ſepeliendi ratione beneficii incumbit, pro ipſo officio Sepulturæ, ut pro exequiis & deductione funeris, aliquid petere & acceptare poſſunt; conſuetudo viget aliquid petendi & & dandi: quod à fortiori fieri poteſt ab aliis, curam ſepeliendi ratione beneficii non habentibus; utì notat Gloſſa, Abbas, Sylv. &c.

CAP. V.

Reſolutiones variæ circa ſepulturas in Eccleſiis FF. Minorum

1. Dico primò: Sæculares poſſunt relictâ ſuâ Parochiâ & ſepulchrô Majorum, ſibi eligere ſepulturam in Eccleſiis, clauſtris ac cœmetriis FF. Minorum; nec non aliorum Regularium. Ita Sorbus, Brugn. &c. Et conſtat ex privilegio ac conceſſione ſpeciali Innocentii VI. Et Clementis IV. Et Sixti IV. Et Martini IV. Et Julii II. Clementis V. ac Bonifacii VIII. quas refert Sorbus ver. *ſepelitio.* Et poteſt ejusmodi electio ſepulturæ etiam fieri ab hæredibus, vel curatoribus funeris, ſi eam defuncti non elegiſſent; utì conceſſit Pius V. in Bulla *ad hoc nos DEUS.* Et Leo X. Et Clemens VII. aliique Pontifices.

2. Dico ſecundò: Sæculares poſſunt ſepeliri in habitu S. Franciſci; ſed eundem nemo dare poteſt, niſi Guardianus illius Conventûs; vel alii majores ſuperiores; vel illi, quibus ab his demandatum fuerit. Ita Sorbus &c. DD. Ordinis. Et habetur in conceſſione Sixti IV. quam refert Sorbus in *Compend. Privil. Ord. FF. Min.* Et idem Papa ſtatuit, quòd corpora volentium cum prædicto

habitu

habitu ſepeliri, deferantur ad ſepulturam ſinè alia tegumento ſuper impoſito. Item quòd FF. Minores tempore interdicti poſſint corpora Fratrum decedentium ejuſdem Ordinis publicè ſepelire; uti refert *cit. Sorb.*

3. Dico tertiò: ſæculares eligentes ſepeliri in Eccleſia Franciſcana cum habitu S. Franciſci, lucrantur plenarias indulgentias. Ita Rodriqu. in Bullar. Et conſtat ex conceſſione Leonis X. quam refert Caſarub. *in Comp. Privileg.* ver. *Indulgentia.* Quod ſi autem in aliena Eccleſia ſepeliantur cum memorato habitu, nullas lucrantur Indulgentias; uti conſtat ex Bulla aurea pro Ordine S. Franciſci emanata. Idem dicendum, ſi cadaver induatur habitu S. Franciſci inconſulto ſuperiore FF. Minorum; uti habet Brug. & alii DD.

4. Dico quartò: In Eccleſiis Franciſcanis, ac aliorum Ordinum, etiam Monialium exemptarum, nemo poteſt ipſis invitis ſepeliri; nec in eis facere benedictiones, proceſſiones, officia mortuorum, aut exequias celebrare, vel alia divina peragere, absque expreſſa licentia Superioris Franciſcani, aut alteri' Regularis, ad quem ſpectat ſimilia officia peragere, non verò ad Curatos. Ita Brugn. Sorb. Caſarub. &c. Et habetur in conceſſione Clement. IV. Bulla *virtute conſpicuos*; Et alia Julii II. Et reſolvit etiam S. Congregatio an. 1588. die 22. Aprilis; uti habet Bordonus *tom. 2. Conſtit.*

5. Dico quintò: Domeſtici famuli, & famulæ Ord. S. Franciſci, ac etiam aliorum Mendicantium & Monialium iis ſubditarum poſſunt licitè in Eccleſiis, ac Cœmeteriis Ordinis Franciſcani ac aliarum Religionum memoratarum, etiam invitò Parochò loci tumulari, ſi hi moriantur intra ſepta Monaſterii Minoritici, vel aliorum Ordinum Mendic. Ita Rodriqu. Sorb. Pirh. Molin. &c. Et Primum patet ex privilegio Clement. IV. quod habetur *in Compend. Privileg. Ordinis Minorum*, & refertur à Rodriq. *tom. 2. q. 68. n. 2.* Secundum patet ex privilegio Societati JESU conceſſo, quod refert Pirhingus, *ex Compend. Privil Societ.* verb. *Familiaris.* Tertium conſtat inde; quod Moniales ſubditæ Mendicantibus communicent in privilegiis ipſorum Mendicantium; & conſequenter in præfato privilegio de libera ſepultura ſervorum & ſervarum: ſic Moniales S. Claræ ac quæcunque aliæ ſub obedientia FF. Minorum conſtitutæ gaudent omnibus privilegiis, exemptionibus & gratiis conceſſis Fratribus Minoribus; uti habetur in conceſſione Bonifacii VIII. Et alia Leonis X. quas refert Sorb. & & Caſarub. ver. *Communicatio Privileg.*

6. Dico ſextò: Fratres Minores & complures alii Regulares ſunt exempti à ſolutione quarta funeralium. Ita Caſar. Sorb. Rodriq. Brug. & alii DD. Regular. Conſtat ex privilegio Gregorii XI. Et Martini V. Et Eugenii IV. Et Sixti IV. in Bulla *Regimini*, qui Juri communi circa Quartam funeralium derogarunt: Et in ſpecie derogarunt Clementini *Dudum* (quâ pro ſe utuntur Parochi) & exemerunt tres Ordines FF. Minorum; ac Prædicatores à ſolutione quarta funeralium. Idem fecit Leo X. in conſtit. *Exponi nobis*; ubi etiam ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ percipit, ne Parochi contra Privilegia dictorum Fratrum, à Fratribus occaſione quartæ funeralium aliquid extorqueant; vel defunctorum parentes, aut hæredes inquietent. Idem conceſſit Paulus IV. in conſtit. *Ex clementi*, ubi revocat conſtit. Bonifacii VIII *ſuper Cathedram.* Et Clementinam *Dudum*, alias pro Parochis emanatas.

7. Nota autem primò: ad tollendas Controverſias, quæ fortaſſis adhuc erant inter Parochos & Regulares, Tridentinum *ſeſſ. 25, c. 13. de Reform.* fecit ſequens Decretum Anno 1563. 4. Decembris; *Decernit S. Synodus quibuscunque in locis jam ante annos 40. Quarta, quæ Funeralium dicitur, Cathedrali, aut Parochiali Eccleſiæ ſolita eſſet perſolvi, ac poſtea fuerit ex quocunq; Privilegio, aliis Monaſteriis, hoſpitalibus aut quibuscunque locis piis*

conceſſa; eadem poſthac integro Jure &c eadem portione, quâ antea ſolebat Cathedrali ſeu Parochiali Eccleſiæ perſolvantur, non obſtantibus conceſſionibus, gratiis Privilegiis, in Mari Magno nuncupatis, aut aliis quibuſcunque.

8. Ex quo Decreto ſequitur *primò*; Quòd loca fundata poſt annum 1523. quo hoc Decretum fuit publicatum, & quæ in dies ædificantur, non teneantur Parocho ſolvere Quartam funeralium. Et ita poſt Tridentinum declaravit Pius V. in Conſtit. *Etſi Mendicantium.* Et S. Congregatio Concil. Trid. quam adducit in terminis Brugnoli. *Tract. 5. c. 14.* Sequitur *ſecundò*; quòd Parochi ab illis ſolis Regularibus exigere poſſint vi Tridentini Quartam Funeralem, qui 40. annis ante promulgationem Tridentini Concilii habuerunt conſvetudinem ſolvendi; non verò ab iis, apud quos non fuit conſuetudo; uti declaravit citatus Pius V. Quo circa cùm conſuetudo quoad nos Minores vix probari poſſit de Quarta tali ſoluta ante Trident. quia habuimus Privilegia ſemper cum expreſſa derogatione Clementinæ *Dudum;* ac etiam poſt Trid. currente præſcriptionis tempore confirmata, quæ conſuetudinem impediebant, ideo præſumendum eſt, quòd nulla fuerit Juridica conſuetudo quoad nos Minores ſolvendi præfatam Quartam; adeoque nec modò in ullo loco ſolvere tenemur.

9. Dico ſeptimò: Parochi non poſſunt plus recipere ab hæredibus in ſepulturis, quæ fiunt in Eccleſiis Fratrum Minorum, aut aliorum Regularium; quam in eis, quæ fiunt in propriis, ſeu aliorum Clericorum. Patet hoc ex determinatione Urbani VIII. in Decreto, *Cum ſicut Dilectus &c.* Et Paulus V. in Bulla *Expoſitum nobis &c.* prohibet ſub excommunicationis pœnâ Papæ reſervatâ, ne Parochi aliquid ultra Quartam Funeralium à Regularibus exigant, qui eam ſoliti fuerunt dare ante Trident. & modò dant; etſi ad hoc haberent conſilium vel mandatum, vel conſenſum Epiſcopi; quam ipſo facto incurrunt contravenientes. Et ex Bulla 21. Urbani VIII. *Dilectis Filiis &c.* tales Parochi poſſunt denunciari Tribunali S. Officii & ab Inquiſitoribus adverſus hæreticam pravitatem contra ipſos, ut ſuſpectos de hæreſi poteſt procedi. Acceſſit alia graviſſima prohibitio nuper Clem. X. edita Romæ An. 1672. die 18. Januarii.

10. Dico octavò: Nec Fratres Minores; nec alii Regulares poſſunt prohiberi aſſociare corpora defunctorum: nec Curati poſſunt cogere hæredes defunctorum celebrari facere Miſſas in ſuis Eccleſiis Parochialibus. Ita conſtituit Urbanus VIII. in Conſtitutione *Nuper pro parte &c.*

11. Dico nono: Cadavera defunctorum in Eccleſiis FF Minorum & aliorum Regularium ſepelienda ab ædibus defunctorum ad Regularium Eccleſias rectô tramite poſſunt deferri; monitô tamen prius & expectatô Parochô propriô; quô venire expreſſe recuſante, poſſunt iidem Regulares, etiam ipſô invitô cadavera ad ſuas Eccleſias transportare. Ita reſolvit S. Congregatio die 14. Januarii An. 1639. pro Nobis Minoritis. Decretum per extenſum habetur apud Brugnoli *Tract. 4. c. 15.*

12. Dico decimò: Cadavera Minoritarum & aliorum Regularium, decedentium extra clauſtra, poſſunt à Franciſcanis & aliis Regularibus defuncti Religioſi irrequiſitô Parochô & eô inconſultô, ad Regulares Eccleſias deferri. Ita decrevit S. Congregatio, die & Anno mox citato.

13. Dico undecimò: Quando cadavera ſepelienda ſunt in Eccleſiis FF. Minorum, aut aliorum Regularium, ſpectat ad nos & alios Regulares declarare an per Civitatem, vel rectam viam, ſint exportanda. Ita S. Congregatio declaravit die 22. Aprilis Anno 1588. Conſuetudo tamen obtinuit in his Germaniæ Provinciis, ut hæredes defuncti iter declarent.

TITULUS XXIX.
De Parochiis; & alienis Parochianis.

CAP. UNICUM.

De Quidditate Parochiæ, & requiſitis ac Juribus Eccleſiæ Parochialis; ac aliis.

1. Nota primò: Quoniam *priori tit.* actum fuit de quodam Jure ſpeciali Eccleſiæ Parochialis, videlicet funerandi ibidem; ideo Papa conſequenter *hoc tit.* tractat generaliter de aliis quoque ejus Juribus, de quibus dubia incidere poſſent. Diverſas autem facit Vallenſ & alii DD. derivationes hujus vocis *Parochia*: probabilior eſt, quod originetur à Græco παροικία, id eſt, *vicinia*; eò quòd Parochia ſit quædam vicinia ſacra, in qua Parochiani, id eſt, vicini, ſeu incolæ ejusdem habitant & Sacramenta ibidem percipiunt ab uno Parocho, ſeu Præpoſito talis viciniæ. Ly *Parochia* etiam varias habet uſurpationes; ſed prout de ea hic agitur

2. Dico primò: rectè deſcribitur Parochia (ſeu Parœcia, quod idem eſt) quòd *ſit certa aliqua Diœceſis, habens populum, certis limitibus diſtinctum, cum poteſtate fori pœnitentialis & ſubditis Sacramenta adminiſtrandi.* Ly *Diœceſis* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Ex his & variis Canonibus

3. Nota ſecundò: Varia requiri ad hoc, ut aliqua Eccleſia cenſeatur verè eſſe Parochialis; nam *primò*, debet eſſe authoritate Epiſcopi erecta & fundata, qui deſignet fines, plebem ſeu populum conſtituat, ac Parochialem nominet, *can. nullus omninò, cauſ. 16. q. 7. Secundò*, ut ejus Rector habeat curam fori pœnitialis, ſeu poteſtatem ligandi & ſolvendi in foro conſcientiæ, ut habet Zerola, Barboſa, Vallenſ. *Tertiò*, authoritatem adminiſtrandi Sacramenta populo intra certos limites diſtincto; uti habent Gonzales, Chokier, Vallenſ. &c. *Quartò*, ut habeat fontem baptiſmalem & cœmeterium, ſeu jus Sepulturæ; uti habet Pirh. Vallenſ. Barboſa, &c *Quintò*, debet eſſe dotata competenter, *cap 1. de Præb. in 6. Sextò*, debet habere ſpecialem Rectorem Sacerdotem, qui in ea baptiſmum & reliqua Sacramenta adminiſtret populo, *cap. 1. & aliis hoc tit.* curamque animarum exerceat non alieno, ſed proprio nomine.

4. Nota tertiò: complura referuntur in Canonibus Jura Eccleſiæ Parochialis: *primum* eſt, quòd Parochiani in ipſa baptiſmum ac alia Sacramenta teneantur recipere, uti habet Innoc. Abbas Hoſtienſ. &c. *Secundum*, ut ibidem diebus Feſtis Parochiani divina audire debeant; uti habetur *cap. ut Dominicis 2. hoc tit.* Sed hodie non obſtante ejusmodi Jure, Parochiani ſatisfaciunt obligationi audiendi Divina & Miſſas, ſi Dominicis & Feſtis diebus ea audiant in Eccleſiis Regularium; uti conſtat ex Bulla Leonis X. *Intelleximus.* Et alia Pii V. *Et Mendicantium.* Et Tridentinum, quod *ſeſſ. 22. de celeb. Miſſ.* videtur docere oppoſitum, eſt tantùm de conſilio, non de præcepto intelligendum; uti declaravit S. Congregatio apud Zerolam; unde utitur tantùm terminis illis *Moneant Epiſcopi*: *Tertiò*, ut nuptiæ in tali Eccleſia ſolemni ritu celebrentur, & nubentes benedicantur; uti habet Pirh. Innoc. Abbas, &c. & patet ex Trident. *Seſſ. 24. c. 1. de Reform. Quartò*, ut defuncti ſepeliantur ibidem; niſi elegerint ſepulturam, vel habeant Sepulchrum Majorum, *cap. 1. de Sepult. in 6. Quintò* ut Parochiani decimas, oblationes & primitias tali Eccleſiæ ſolvant & præſtent *cap. transmiſſa 23. hoc tit.*

5. Nota quartò: Rectorem Parochiarum, ſeu Parochum ratione officii ſui habere complures graves obligationes; quas vide relatas *tom. 1. hujus operis lib. 1. tit. 31. cap. 11. n. 4.*

6. Nota quintò: ſicut limites ſeu fines Provinciarum, ac Diœceſium ſecundùm Jura nequeunt præſcribi; ità nec

ita nec limites Parochiarum, & ea quæ finibus cohærent, *cap. Super ea 4. hoc tit.* Parochi qui ſuis Parochianis non adminiſtrant ſpiritualia, non debent ab illis exigere temporalia; quippe quæ dantur & debentur Miniſtris Eccleſiæ propter ſpiritualia; uti conſtat ex *cap. ult. hoc tit.*

7. Nota ſextò: Originem Parochiarum provenire primitùs ab Evariſto I. Papa, qui videns Romæ augeri populum Chriſtianum, conſtituit Sacerdotes per ſingulas Urbis Curias, qui præberent Sacramenta, aliaque Divina populo; & hæ Curiæ ſeu partes Urbis deinde dictæ ſunt Parochiæ. Rursùs anno 266. Dionyſius Papa aliam fecit diſtributionem Parochiarum per totum mundum Chriſtianũm, aſſignando Parochis Decimas, quæ extant intra limites Parochiæ cujuslibet, eô fine, ut ali poſſint; & unus alterius jus non invaderet.

TITULUS XXX.

De Decimis; Primitiis & Oblationibus.

CAP. I.

De Quidditate, Diviſione ac Obligatione Decimarum.

1. Nota primò: Quoniam *priori tit.* de Parochiis ſermo fuit, quæ Jura Decimarum reddendarum Rectoribus eorundem annexa habent; propterea Summus Pontifex rectè *hunc* addit *tit.* de ipſis Decimis, ac aliis ſolitis dari Parochis, aut aliis perſonis Eccleſiaſticis Jus Decimarum habentibus. Eſt autem *Decima* in genere decima pars bonorum eorum, ex quibus pendi ſolet Principibus, vel ſacerdotibus; uti conſtat ex *L. 2. §. 2. ff. de pollicit.* *Hoc* autem *tit.* accipitur præcisè pro decima parte bonorum, quæ pendenda eſt perſonis Eccleſiaſticis. Utuntur Canones hoc nomine plerumque in plurali numero (quamvis etiam in ſingulari rectè uſurpari poſſit.) ex eo, quod plerumque plurium rerum decima pars ſimul ſolvatur, v. g. agrorum, vinearum, tritici, hordei &c. Ex his

2. Dico prtmò: rectè deſcribuntur Decimæ, quòd *ſint pars decima omnium bonorum mobilium, ſeu fructuum juſtè quæſitorum, Miniſtris Eccleſiæ quotannis ſolvenda.* Ita Hoſtiens. Azor. &c. Ly *pars* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Nota ſecundò: Decimæ aliæ ſunt prædiales, aliæ perſonales, aliæ mixtæ. *Prædiales*, ſeu *reales* dicuntur illæ, quæ Miniſtris Eccleſiæ penduntur ex prædiis, ſeu bonis immobilibus; puta ex agris, vineis, hortis, ſylvis, ædibus elocatis, obventionibus molendinorum, &c. *Perſonales* dicuntur eæ, quæ iisdem Miniſtris dantur ex rebus induſtriâ hominum acquiſitis, *cap. ad Apoſtolicæ 20. hoc tit.* videlicet ex negotiatione, militia, artificio, vel alia profeſſione; item ex piſcatione, venatione & ſimilibus. *Mixtæ* dicuntur illæ quæ ſunt partim prædiales, partim perſonales; cujusmodi ſunt, quæ dantur ex fructibus pecorum, veluti ex fœtu, lana, lacte *cap. pervenit 5. hoc tit.* Plurimi DD. hanc tertiam claſſem decimarum revocant ad priores duas, conſtituuntque ſolùm duas ſpecies earum, videlicet Prædialium & Perſonalium, revocando decimas animalium ad Prædiales: quod & conformius eſt textui hujus *cap. cit. 20.*

4. Dico ſecundò: Decimæ omninò ſub gravi obligatione perſolvendæ ſunt Miniſtris Eccleſiarum. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. non eſt 20.* & aliis *hoc tit.* Et eſt Ratio; quia Decimæ ordinatæ ſunt pro congrua ſuſtentatione Miniſtrorum Eccleſiarum, quibus inſerviunt. Et quia ut ait Apoſtolus *1. ad. Cor. 9. Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus.*

5. Dico tertiò: Si conſiderentur Decimæ materialiter, & ſecundùm ſubſtantiam

ſubſtantiam, quatenus ſcilicet continent neceſſariam ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ ut ſtipendium neceſſarium, debentur ipſis Jure naturali & Divino, tam in Lege veteri, quam nova. Ita S. Thomas, Azor. Vallen. & communis TT. contra Canoniſtas veteres. Ratio eſt; quia utrumque Jus mandat Miniſtris Eccleſiarum ſpiritualia neceſſaria ad ſalutem miniſtrantibus debere è contrà exhiberi neceſſariam ſuſtentationem tanquam debitum ſtipendium: unde dicitur *Matth. 10. dignus eſt operarius mercede ſua.* Et 1. *ad Cor. 9. quis militat ſuis ſtipendiis unquam?* & ibidem *verſ. 17. neſcitis, quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt edunt; & qui Altari deſerviunt, cum Altari participant: ſic & Dominus ordinavit iis qui Evangelium annunciaverunt, de Evangelio vivere.* Et in Levitico *cap. 27.* rigoroſè præceptæ ſunt Decimæ perſolvendæ Leviticæ tribui.

6 Dico quartò: ſi verò conſiderentur Decimæ formaliter & ſecundùm quod, important certam & taxatam partem, ſcilicet decimam fructuum, in lege veteri quidem divino Jure debebantur; in Lege verò nova Evangelica ſolum Jure Eccleſiaſtico debentur; attamen vetuſtiſſimo & graviſſimè obligante. Ita S. Thomas, aliique TT. & Canoniſtæ recentiores, Vallenſ. Cavarr. Zoëſ. Azor. Pirh. &c. Primum de Lege veteri conſtat ex *cit. cap. 27. Lev.* Ratio ſecundi eſt; quia nullibi in Lege nova Evangelica extat præceptum Divinum de ſolvendis Decimis quatenus taxatæ ſunt ad decimam partem fructuum ſolvendam; ſed mandatur duntaxat, ut præbeatur ſuſtentatio corporalis Miniſtris Eccleſiarum miniſtrantibus ſpiritualia; num autem hæc conſiſtat in decima, vel alia parte fructuum, non exprimit S. Scriptura. Unde textus quidam canonici aſſerentes, decimas eſſe non ab homine, ſed à Deo inſtitutas; uti loquitur *cap. Parochianos. 14. hoc tit.* Et *cap. tua 25.* Et *cap. cum non ſit, eod tit.* intelligendi ſunt de Decimis, acceptis ſecundum ſubſtantiam & materialiter. Tertium de Antiquitate præcepti, & Juris Eccleſiaſtici ordinantis ſolutionem Decimarum, patet; quod illud jam à temporibus Apoſtolorum latum ſit, in pluribus vetuſtiſſimis Conciliis; & à priſcis Summis Pontificibus confirmatum & renovatum; uti videre eſt in Corpore Juris Canonici *hoc tit. & eod. in 6.*

CAP. II.

Quibus perſonis Decimæ ſint ſolvenda.

1. Nota primò: primitus ante tempora Evariſti I. & Dionyſii Paparum Decimæ omnes ſolvebantur & tradebantur Epiſcopo, ut eas deinde diſtribueret pro exigentia Cleri inter Clericos miniſtrantes Sacramenta & peragentes alia Divina pro eorundem ſuſtentatione; uti conſtat ex *lib. 2. c. 25. Conſtit.* S. Clementis Papæ; Et *can 1. & 3. cauſ. 16. q. 7.* Poſtquam autem memorati Summi Pontifices fecerunt Diœceſes & diviſiones Parochiarum, ordinatum fuit, ut Decimæ Prædiarum immediatè porrigantur Eccleſiis, vel earum Rectoribus, ſeu Curatis, & Parochis: uti conſtat ex *can. Eccleſias, cauſ. 13. q. 1.* Et *cap. conquerente, 16. de offic. Judic. Ordin.* Et *cap. quarta 4. de præſcript.* ac aliis pluribus. Et hoc ad inſtar Legis veteris ſtatutum fuit, in quo quatuor Decimarum genera ordinata fuêre; uti patet ex *cap. 1. hoc tit.* Ex his

2. Nota ſecundò: Decimas Prædiales debere plenè ac integrè pendi Parochis ac Curatis; & quidem ab omnibus prædiis talis Diœceſis, ſeu Parochiæ; uti patet ex *cap. cum contingat, 29. hoc tit.* Et ex *cap. cum in tua, 30. eod. tit.* Unde quivis Curatus loci habet intentionem fundatam de Jure communi ad hujuſmodi Decimas exigendas à quibuſcunque; nec tenetur probare eas ad ſe ſpectare; niſi poſſeſſor alicujus prædii ſe oſtendat munitum aliquô privilegiô exemptivô; aut conſuetudo legitima aliud obtineat; uti colligitur ex *cap. ad nobis 24. hoc tit.*

3. Nota tertiò: Similiter Eccleſiarum Cathedralium & Collegiatarum Capitulis, earumque membris puta Præpoſitis, Decanis & Canonicis Jus Decimarum habentibus, prædiales Decimæ ſolvendæ ſunt ſecundùm portiones, quæ eosdem contingunt. Ita communis DD. De Canonicis conſtat ex *cap. ex parte 21. hoc. tit.* Et eſt par ratio de aliis perſonis ac Capitulis: nam & Capitula & omnia ejus membra ſunt Eccleſiæ Miniſtri, qui ſuſtentationi egent; & vi fundationis primævæ ſuæ Eccleſiæ Decimas exigere poſſunt.

4. Nota quartò: etiam Epiſcopis quibusdam adhuc hodie debentur Decimæ, & eæ ipſis ſolvendæ ſunt. Ratio eſt; quia hi curam animarum totius Epiſcopatus habent; unde eisdem quoque debita ſuſtentatio ex Decimis proveniens præbenda eſt, ſaltem ubi Diœceſes necdum in Parochias ſunt diſtributæ: aut ubi extant villæ, quæ nulli Parochiæ ſunt unitæ, juxta *cap. quoniam 13. hoc tit.*

5. Nota quintò: Clericis ſimplicibus, ſeu non beneficiatis & curam animarum non habentibus, non debentur ullæ Decimæ; uti notat Zoëſ. Ratio eſt; quia ipſi non miniſtrant populo; & aliunde vi ſolius characteris Clericalis Decimæ non ſolvuntur. Nec etiam debentur Religioſis vi ſtatûs eorum; uti advertit Pirh. Ratio eſt, quia hi vi ſtatûs ſui non conſtituuntur Miniſtri Eccleſiæ: nec obligantur ſervire perpetuò in ſpiritualibus; nec obligantur ſervire perpetuò in ſpiritualibus; uti conſtat ex *can. alia 6.* Et *can. pervenit 8. cauſ. 16. q. 1.* adeòque nec populus obligatur ex juſtitia ipſis ſolvere Decimas, ſeu ſuſtentare; ſed ſolum ex charitate, gratitudine, miſericordia aut religione. Poſſet tamen aliquibus Regularibus Decimarum Jus competere ex privilegio, vel ratione beneficii, vel ratione donationis, vel ſi locô eleemoſynæ conferantur, ut *can. ult. cauſ. 16. q. 1.*

6. Nota ſextò: Beneficiatis, ut Epiſcopis curatis & aliis curam animarum habentibus, debentur Decimæ à ſuis Diœceſanis & Parochianis, etſi hi in Eccleſiis Regularium ſoleant percipere Sacramenta; uti notat Vallenſ. nam Decimæ annexæ ſunt Eccleſiæ Parochiali; & in ea divina audire, ac Sacramenta percipere tenentur Parochiani; & per accidens eſt, quod in Regularium Eccleſiis ea audiant & percipiant. Item tametſi hujusmodi Miniſtri ſint malæ vitæ, nihilominus eis Decimæ debentur; uti notat Abbas, Pirh. Vallenſ. &c. Ratio eſt; quia Decimæ non dantur propter vitæ probitatem; ſed propter ſervitium ſpirituale.

7. Nota ſeptimò: Perſonales Decimæ (ubi adhuc ſolent ſolvi) ſpectato Jure communi, ſolvendæ ſunt illi Parochiæ, in qua quis percipit Sacramenta, & Divina audit: Prædiales verò illi, intra cujus fines villæ ſunt ſitæ. Ita S. Thomas, Silv. Pirh. &c. Primum conſtat ex *Can. de Decimis 45.* & aliis *cauſ. 16. q. 1.* Secundum colligitur ex *cap. cum contingat 29. hoc. tit.* Similiter Decimæ mixtæ; quæ ex fructibus & fœtibus pecorum penduntur, ſolvendæ ſunt illi Eccleſiæ Parochiali, intra cujus terminos pecora pabulantur; uti tradit Gloſſa, Pirh. &c. DD.

CAP. III.

Quæ perſonæ obligantur, vel non, ad ſolvendas Decimas; & quo loco & tempore ſolvi debeant.

1. Dico primò: generaliter omnes baptizati non privilegiati, qui tenentur de manu Sacerdotis percipere Sacramenta, cujuscunque gradûs aut Ordinis, obligantur, ad ſolvendas Decimas; ita ut nec quidem Imperator ſit immunis ab iſta obligatione; niſi legitimo Jure ſe exemptum probet. Ita Zoëſ. Vallenſ. &c. Et conſtat ex *c. commiſſum 4.* Et *c. Nuncios 5.* & paſſi *hoc tit.* Ex hac generali regula

2. Infertur *primò*; etiam Religioſos competentes redditus habentes obligari ad Decimarum prædialiũ ſolutionem ex ſuis villis; uti conſtat ex *c. 3. & 4. & 10. hoc tit.* Et *c. veniens, de transact.* Niſi Privilegiô Apoſtolicô, vel conſvetudine firmatâ doceant ſe exemtos à tali ſolutione; uti notat Vallens. *Secundò*, etiam Judæi & Pagani Deci-

mas

mas prædiales ex ſuis prædiis ſolvere tenentur; uti tenet Vallens. Abb. Oldrad. Et colligitur ex *cap. 16 hoc tit.* Eſtque Ratio; quia Decimæ ſunt onus reale, annexum villis, ideò tranſit unà cum re ad quemcunque poſſeſſorem, etiam Judæum & gentilem, *can. ſi quid Laicus, cauſ. 16. q. 1.* Hi tamen non tenentur ſolvere Decimas perſonales; cùm non ſubſint Eccleſiæ defectu Baptiſmi. *Tertiò*, ſimiliter Heretici eas ſolvere obligantur ex ſuis prædiis; uti habet Zoeſ. & alii DD. Ratio eſt; quia hi baptiſma ſuſceperunt, & ejus ratione obligantur præceptis Eccleſiæ, à qua obligatione non ſe eximunt ſuâ hæreticâ pravitate; cum nemò ex ſua improbitate commodum conſequatur. *Quartò*, etiam Clerici ſimplices Sacramenta à Parochis accipientes obligantur ad easdem; uti conſtat ex *cap. 2. hoc tit.*

3. Nota primò: Quædam perſonæ tamen exemptæ ſunt de Jure communi & ratione perſonæ à ſolutione Decimarum quarumcunque. Et *primo*; Summus Pontifex: uti habet Pirh. Suar &c. *Secundò*, Epiſcopi & Parochi ex debito perſonali non obligantur; obligari tamen poſſunt ex debito reali ad Decimas prædiales ſolvendas ex prædiis patrimonialibus, ſive temporali titulo acquiſitis; uti habet Suar. Laym. Pirh. &c. Primum conſtat ex *cap. 2. hoc tit.* Ratio ſecundi eſt; quia prædia patrimonialia tranſeunt ad Epiſcopos & Parochos cum ſuo onere reali, quale eſt ſolutio Decimarum. *Tertiò*, nec Moniales, nec aliæ Regulares perſonæ redditus ita tenues habentes, ut de illis ſuſtentari non poſſint, ſed mendicare teneantur, Decimas ſolvunt, juxta *Extrav. Declarationes, unic. hoc tit. Quartò*, nec alii planè pauperes, qui ſolutis Decimis ſuſtentationem neceſſariam non habent, ad Decimarum ſolutionem tenentur; uti habet Suar. Abb. Rebuff. Quamvis & hi eas ſolvere obligantur, quando ad meliorem fortunam pervenerint; uti notant cit. DD. *Quinto*, nec habentes privilegium Apoſtolicum exemptivum à ſolutione Decimarum, quale olim fuit conceſſum omnibus Regularibus in communi viventibus, colentibus propriis manibus ſua prædia, *can. Decimas 47. cauſ. 16. q. 1.* Et ſpecialiter Ciſtercienſibus, Templariis ac Hoſpitalariis in *cap. ex parte 10. hoc tit. Sextò*, nec obligantur ſolvere Decimas illi, quibus conſuetudo longa introducta legitime favet, *cap. commiſſum 4. hoc tit. Septimò*, certâ Præſcriptione etiam quis abſolvitur à ſolutione Decimarum, puta poſt 40. annos, *arg. cap. 4. & 6. de præſcript. Octavo*, facta remiſſione, vel compoſitione, *arg. cap. quia circa 22. de privil.* Et *cap. dilecti 8. hoc tit.* Circa tempus ſolutionis Decimarum

4. Nota ſecundò: Decimas prædiales debere ſtatim ſolvi, poſtquam fructus à ſolo ſunt ſeparati, *c. cum homines 7.* juncta Gloſſ *v. fructibus collectis, hoc tit.* Perſonales verò commodè ſolvuntur ſub finem cujusque anni; ſicut alii cenſus tunc ſolvi ſolent; uti habet Pirh. & Abbas. Mixtæ ex fructibus animalium ſolvendæ ſunt juxta conſuetudinem Regionum; uti obſervat Suar. & Pirh. Circa locum ſolutionis præſtandæ

5. Nota tertiò: obligatus ad Decimas prædiales ſolvendas, non tenetur eas deferre ſuis operis & expenſis ad Domum Parochi, ſpectato Jure communi; monere tamen tenetur eundem de ſeparatione ipſarum à ſolo, ut eas curet avehi; & damnum ſecutum ex neglecta avectione imputatur Parocho, uti habet Laym. Pirh. &c. Conſuetudine tamen aliud circa hoc introduci poteſt, quod erit obſervandum.

CAP. IV.

Varia circa Decimas reſolvuntur.

1. Nota primò: Decimæ de Jure communi inprimis præſtandæ ſunt de omnibus fructibus terræ; veluti *primò* de frumento, grano, fœno, vino & leguminibus omnis generis; uti habetur *cap. ex multiplici 2.* Et *cap. non eſt 22. hoc tit. Secundò* de fructibus arborum, hortorum & pecorû, veluti de lana, de apibus, gallinis, columbis, &c. uti habetur *dict. cap. 32.*

Tertio

Tertiò, de proventibus molendinorum; uti conſtat ex *cap. pervenit 5. hoc tit.* *Quarto*, ex conductione ædium, prædiorum & cujuscunque rei; uti patet ex *cap. ex parte 21. hoc tit.* *Quinto*, imò ex omni re lucroſa; honeſta tamen & licita negotiatione; cujusmodi ſunt advocatio, procuratio, militia, &c. uti patet ex *cap. Paſtoralis 28. & 23. hoc tit.* Et *can. Decimæ 66. cauſ. 16. q. 1.* *Sexto*, præterea etiam ex rebus illicitè acquiſitis Decimæ poſſunt exigi & acceptari, v. g. ex agro pecuniâ uſurariâ empto; uti habet Gloſſa, Innoc. Pirh &c. Eſtque Ratio; quia fructus talis agri non ex uſura ſunt; ſed ex DEI munere; uti dicit S. Thomas. Circa tamen plures ſpecies rerum præfatarum conſuetudo Regionum obtinuit, ut Decimæ amplius non dentur ex fructibus eorum.

2. Nota ſecundò: Solus Summus Pontifex; non verò Epiſcopus, vel alius Prælatus poteſt concedere legitimum Privilegium exemptivum à Solutione Decimarum, quando Miniſtri Eccleſiæ aliunde ſufficientem habent ſuſtentationem. Ratio eſt; quia ſolus Papa & non Epiſcopus poteſt Jus Canonicum relaxare; uti fusè oſtenſum fuit *in Prologo Juris Canonici, tom. 1. tit. 5. Prol. c. 3.* præterquam in caſibus ipſis conceſſis; inter quos non eſt iſte de conceſſione privilegii exemptivi à ſolutione Decimarum. Quæ porrò Privilegia exemptiva in ſpecie conceſſa ſint certis Regularibus & Clericis; & quantum ea de facto operentur, vide textum *bujus tit.* Et Gloſſam ibidem, ac Abbat Pirh. hic, Fagnan &c. Privilegia exemptiva à ſolvendis Decimis amittuntur variis modis. *Primo* ſi Privilegium conceſſum progreſſu temporis evadat oneroſum, & cedat in grave præjudicium Eccleſiæ Parochialis, vel eorum ad quos tales Decimæ aliàs pertinent ſeclusô Privilegiô; uti conſtat ex *cap. ſuggeſtum 9. hoc tit.* *Secundo*, perduntur per non uſum, ſeu potiùs per uſum contrarium, puta ſi 30. annos juxta *cap. 6.* vel ſi per 40. annos juxta *cap. 15. de Privileg.* Privilegiati ſolvant Decimas. *Tertio*, amittuntur pariter per conventionem, pactionem, ſeu compoſitionem poſt Privilegium ritè obtentum; uti conſtat ex *cap. Dilecti 8. & 9.* Et aliis *hoc tit.* *Quartò*, per alienationem prædiorum, quæ ratione Privilegii, Religioſis v. g. conceſſi, exempta erant à Decimis; nam eô ipsô, quòd talia prædia vendantur ſæcularibus, fiunt obnoxia ſolutionis Decimarum; uti obſervat Pirh. Suar. &c.

3. Nota tertiò: Decimæ Novalium, id eſt agrorum de novo cultorum & de quibus non extat memoria, quod aliquando culti fuerint, regulariter debentur pariter Eccleſiæ Parochiali in cujus finibus exſurgunt; & quidem pro modo limitum, ſicut aliæ decimæ, *cap. quoniam 13.* Et *cap. non eſt 22.* Et *cap. cum contingat 29. hoc tit.*

4. Nota quartò: malitioſè detinentes Decimas Miniſtris Eccleſiæ variè puniuntur; *Primò*, iisdem pœnis, quibus detinentes tributa, *can. Si tributum, cauſ. 11. q. 1.* Cum Decimæ ſint quædam tributa egentium animarum, *can. Decimæ, cauſ. 16. q. 1.* *Secundò*, ſemper in fame & penuria maledicti erunt; nam timendum eſt, ne is qui DEO ſubtrahit debitum ſuum, DEUS ei auferat neceſſaria ſua, *can. admonemus, cauſ. 16. q. 2.* E contra verò eas ſolvens, Dives erit & benedictus; *can. revertimini, cauſ. 16. q. 1.* *Tertiò*, denegantes ſolutionem Decimarum ægri evadunt & morti æternæ proximi; ſolventes verò ſanitatem adipiſcuntur ac cœleſtia dona, *cit. can. Decimæ*, *Quartò*, excommunicari poſſunt & debent, *can. omnes Decimæ, cauſ. 16. q. 7.* *Quintò*, tales ſubtractores Eccleſiaſticâ Sepulturâ indigni ſunt, uti notat Abbas, Rebuff. Gloſſa. &c.

5. Nota quintò: nec Epiſcopus nec Reges poſſe Jus Decimarum percipiendarum transferre in Laicos, quatenus hoc quid ſpirituale eſt, & fundatum in titulo Spiritualis officii; uti habetur in Concil Lateran. *can. 1. cauſ. 16. q. 7.* ubi Laicos poſſidentes Decimarum Jus Sacrilegii crimen committere aſſerit. Et *cap. ad hæc 15.* Et *cap. quamvis 17. hoc tit.* Quatenus tamen hoc

hoc Jus conſideratur non ut abſtrahens à titulo & Jure ſpirituali; ſed eſt temporale quid, videlicet Jus percipiendi decimam partem fructuum, poteſt Laicis concedi, tales vocantur *Laicales Decimæ*. Et in hoc ſenſu Summi Pontifices aliquando eas conceſſerunt Regibus, ac Principibus Sæcularibus ob inſignia eorundem merita & beneficia in Eccleſiam collata; aliquando in ſubſidium tempore belli aſſumpti pro defenſione Eccleſiæ contra infideles, & hæreticos; quo caſu Miniſtris Eccleſiæ debet aliunde provideri de decenti ac ſufficienti ſuſtentatione; uti advertit Laym. & Pirh. de hujusmodi Decimis Laicalibus vide plura apud Suar. Covart. Barbos. Pirh. Sylveſt. Azor. &c. Similiter de actione exigitiva; ac Judice competente cauſæ earundem.

Caput V.

De Primitiis; & Oblationibus.

1. DIco primò: rectè deſcribuntur Primitiæ, quòd *ſint primi fructus agrorum, & arborum, DEO quà Largitori bonorum omnium, vel ejus Eccleſiæ oblati.* Ly *fructus* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

2. Nota primò: Primitiarum oblatio originem habet ex veteri Lege; nam in Exod. *cap.* 23. demandata fuit. Primitiæ in dicta Lege debitæ erant de Jure Divino; in Lege verò Evangelica olim erant ex Jure Eccleſiaſtico debitæ Sacerdotibus & Miniſtris Eccleſiæ; utì conſtat ex *can præter in fine, diſt.* 32. Et *can. revertimini* 65. *cauſ.* 16. *q.* 1. Hodie verò obligatio ſolvendi Primitias abolita eſt per conſuetudinem contrariam; utì notat Pirh. eò quòd hujusmodi Primitiæ darentur ob ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, qui hodie aliunde ſufficientem nacti ſunt. Quantitas earum relinquebatur arbitrio Fidelium; communiter autem quadrageſima pars fructuum dabatur; uti patet ex *cap.* 1. *hoc tit.*

3. Dico ſecundò: Oblationes hìc rectè deſcribuntur; quòd *ſint certa dona, quæ Fideles ſive per ſe, ſive per Miniſtrum Diaconum offerunt ad altare, vel ad manus Sacerdotis deferunt.* Colligitur ex *can. antiquos, cauſ.* 10. *q.* 1. Ly *dona* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

4. Nota ſecundò: Oblationes differunt à Decimis, quòd oblationes fiant immediatè DEO intuitu Religionis, ſive causâ Divini cultûs; licet poſtea cedant in uſum Miniſtrorum Eccleſiæ: Decimæ verò offeruntur quidem etiam DEO in recognitionem ſupremi dominii; ita tamen ut principaliter perſolvantur tanquam ſtipendium debitum Miniſtris Eccleſiæ. A Primitiis pariter diſtinguuntur, quòd Primitiæ offerantur DEO in gratiarum actionem pro primis terræ fructibus, ejusdem beneficio enatis.

5. Nota tertiò: Oblationes ex natura ſui ſunt voluntariæ, nemóque de Lege communi tenetur diebus Feſtis vel Dominicis ad eas præſtandas. Unde Canones antiqui, qui videntur eas præcipere; intelligi debent de illis Oblationibus, quæ ex aliquo titulo debentur Eccleſiis, & Clericis, v. g. per modum censûs, ſeu penſionis; vel per modum donationis inter vivos; vel Legati in teſtamento relicti directè Eccleſiæ; vel quando Miniſtri Eccleſiæ non habent ſufficientem ſuſtentationem, quæ Oblationes in largo ſenſu vocantur, vel ratione conſuetudinis radicatæ, & inductæ ad faciendas Oblationes.

6. Nota quartò: vetitum eſt à quibuſdam perſonis recipere Oblationes: & *Primò*, à Sacrilegis *can. de viro* 17. *cauſ.* 12. *q.* 2. *Secundò*, ab Uſurariis, *cap.* 3. *de uſuris*. *Tertiò*, à Raptoribus *cap.* 2. *de raptor.* *Quartò*, ab Oppreſſoribus Pauperum, *can.* 2. *diſt.* 90. *Quintò*, à notoriè diſſidentibus *cit. diſt.* *Sextò*, ab extrahentibus per vim ſuos ſervos ex ædib' ſacris eò confugientes, *can. minor.* 8. *cauſ.* 17. *q.* 4. *Septimò*, à Simoniacis, Excommunicatis, hæreticis, & ſimilibus peccatoribus; uti habetur in *Conſtit. Apoſt. Clem. Rom. lib.* 4. *cap.* 6. Quæ omnia ſancita fuerunt in deteſtationem criminũ, ut ita criminoſi rejecti ab Oblationibus reſipiſcant; uti notat Vallenſ. Oblationes nequeunt percipere Laici, ſub pœna excommunicationis Papalis, nec aliis percipiendas committere, *can. quia Sacerdotes* 13. *cauſ.* 10. *q.* 1. Plura de his apud Barbos. Abbat. Azor. Pirh. &c.

TITULUS XXXI.

DE
Regularibus; & tranſeuntibus ad Religionem.

CAP. I.
De Quidditate, & Eſſentia Religionis

1. NOta primò: in *ſuperioribus titulis* hactenus potiſſimè tractatum fuit de illis perſonis Eccleſiaſticis, qui ſimpliciter Clerici dicuntur; reſtat ergo etiam ex profeſſo agendum de aliis, quæ vocantur Regulares; & de his ſtatuit Papa *præſentem tit.* Dicuntur autem perſonæ *Regulares* ſic à *Regula* ſpeciali, quam profitentur. Communiter etiam vocantur *Religioſi*, eò quòd ſint adſtricti certæ Religioni, ſeu ſtatui Religioſo. Circa quem ſtatum.

2. Dico primò: benè definitur Religio, prout de ea *hoc tit.* agitur, quòd *ſit ſacer cœtus Fidelium colentium DEUM, & tendentium ad perfectionē majorem Chriſtianam ſub certa formula trium Votorum Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ, in communi vivens, & ab Eccleſia approbatus.* Ly *Sacer Cœtus* eſt genus; reliqua ſunt differentia. Dicitur *Religionem ſacrum eſſe Cœtum Fidelium colentium DEUM*, ut oſtendatur, non quodcunq; Collegium, aut Congregationem plurium hominum formare Religionem; ſed ſolos illos qui DEO ſe dicârunt, per voluptatum carnalium mundi neglectum, & incipiunt ſanctam ſectari vitam. Dicitur *Fidelium colentium Deum, & ad majorem perfectionem Chriſtianam tendentium*, ut oſtendatur diſtinctio Religioſorum ab omnibus aliis Chriſtianis DEUM colentibꝰ, & Chriſtianam vitam ducentibus; Religioſi enim ſe totaliter DEO conſecrant, ad Chriſti imitationem vitam ſuam perfectiùs componentes, & ad Charitatis Divinæ profectum, nobilioribus perfectionibúsq; mediis tendentes, quæ explicantur per ly *ſub certa formula trium Votorum Caſtitatis,* &c. Additur *in communi vivens*, ut exprimatur norma, & modus rectè inſtitutarum Religionum. Ponitur tandem; *Et ab Eccleſia approbatus*; quibus verbis innuitur, nullum cœtum Chriſti Fidelium cenſeri propriè Religionem; niſi Eccleſiæ judicô & approbatione pro tali habeatur, uti dicetur ampliùs in ſequenti concluſ. Unde

3. Dico ſecundò: ad eſſentiam veri ſtatûs Religioſi, requiruntur tria Vota perpetua; & Eccleſiæ approbatio. Ita Brugnoli, Herincx, Leſſ. Layman, & communis DD. Primum conſtat ex *cap. ad Monaſterium* 6. in fine, *de ſtat. Mon.* Et eſt Ratio, quia Religio ſubſtantialiter tendit, ut Religioſos ad imitationem Chriſti, perfectionem Chriſtianam, & maximè, ad excellentem praxim Divinæ Charitatis manu ducat: ſed ad hæc maximè ſunt proficua & neceſſaria tria Vota, perpetuæ Caſtitatis, perfectæ paupertatis, & integræ Obedientiæ, ergo hæc ad eſſentiam veri ſtatûs Religioſi requiruntur, Probatur Minor per ſingula tria Vota diſcurrendo; & primò *de Caſtitate* patet ex toto *cap. 7. Epiſtolæ 1. ad Corinth.* ubi eximiè laudat continentiam, tanquam medium valdè proficuum ad majorem Chriſtianam perfectionē acquirendam: unde etiam dicitur ibidem de Virgine: *beatior erit, ſi ſic permanſerit ſecundùm conſilium meum.* Deinde Voluptates carnis valdè abalienant mentem ab exercitio expedito virtutum ſublimiorum, & contemplatione Supernorum, eámque detinent in hiſce terrenis carnalibus paſſionibus & delectamentis: ergo Caſtitas è contra eſt valdè proficua ad imitationem Chriſti, ad acquirendam perfectionem Chriſtianam, & diſcendam praxim Divinæ Charitatis. *De paupertate* etiam patet; quia ipſum Divinum Oraculum inquit Matt. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes.* Et idcircò ab eodem Matth. 5. *Pauperes Spiritu* (id eſt voluntariâ abdicatione egenos) appellat *Beatos*, qui poſſeſſuri ſunt Regnum Cœlorum. Deinde Voluntaria Paupertas ſeparat hominem à variis inquietudinibus, & occupationibus infructuoſis circa facultates mundanas, mentémque reddit expeditam ad ſui elevationem in DEUM ſummum, infinitum bonum: ergò etiam Paupertas eſt proficua ad imitandū Chriſtum, perfectionem Chriſtianam conſequendam, & praxim Divinæ Charitatis formandam. Tandem etiam de Obedientia patet, quia Chriſtus expreſsè requirit ad ſui ſequelam & perfectionem Chari-

Charitatis acquirendam, abnegationem ſui ſeu obedientiam Matth. 16. dicens: *Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum:* Et Chriſtus ipſe præbens imitationis hujus exemplar, teſte Apoſtolo ad Philip. 1. *Obediens fuit usque ad mortem:* ergo pariter obedientia conducit ad tendendum in perfectionem Chriſtianam, imitandum Chriſtum, & procurandam majorem DEI Charitatem: & conſequenter omnia tria Vota. Ratio ſecundi ſumitur ex perpetua praxi Eccleſiæ, quæ ſemper Religiones approbavit, ut veræ Religiones nuncupari poſſent; quam quidem approbationem ab exordio Eccleſiæ præſtiterunt Epiſcopi; uti habet S. Dionyſius *cap. 6. Eccleſiaſt. Hierarch. &* 10. Subſequentibus verò temporibus Summi Pontifices ſibi hujusmodi Jus approbandi reſervârunt; uti patet ex Concilio Lateran. ſub Innocentio III. Et Lugdun. ſub Gregorio IX. quare hoc cum omnibus Religionibus practicârunt; prout conſtat ex diverſis Bullis eorum, quæ partim in Bullario, partim in Monumentis ſingulorum Ordinum referuntur.

4. Nota ſecundò ſequentia Corollaria ex Concluſione. *Primò*; non eſſe cenſendam veram Religionem illum Ordinem, in quo non emittuntur perpetua Vota Caſtitatis integræ; ſed tantùm conjugalis; uti contingit in quibuſdam Inſtitutis Militaribus. *Secundò*; Idem eſſe dicendum de illis Inſtitutis, in quibus non vovetur Obedientia rigoroſa. *Tertiò*; Idem eſſe tenendum de Congregationibus devotorum Virorum, vel fœminarum in communi viventium, ſinè ulla Summi Pontificis authoritate, & robore Apoſtolico ſuper hujusmodi vitam conceſſo. Ratio horum omnium eſt; quia tales cœtus non habent ſubſtantialia veri ſtatûs Religioſi; neque ſunt DEO in perfectum holocauſtum oblati.

CAP. II.

De Origine; Varietate; & Perfectione Religionum.

1. NOta primò: Religioſum Inſtitutum jam in Lege Moſaica habuiſſe quandam figurationem in Nazaræis DEO conſecratis. In Lege verò Chriſtiana ipſemet Chriſtus Religioſam exhibuit vivendi formam: ſicut patet ex citatis textibus S. Scripturæ pro *Secunda Concluſione.* Hæc forma Religioſæ vitæ deinde à SS. Apoſtolis fuit propagata, quando communitatem omnium rerum pro Fidelibus erexêre, eóſque diſpoſuêre, ut pretia omnium ſuorum ponerent ante pedes Apoſtolorum; ùt legitur *Actor.* 4. in quo S. Hieronymus, S. Thomas, & alii ſuſpicantur Votum ſolemne interceſſiſſe. Exinde ſuccrevit Religio formata S. Baſilii, S. Benedicti, S. Auguſtini, S. Bernardi, S. Norberti, S. Brunonis, S. Dominici, S. Franciſci, S Ignatii, & aliæ complures.

2. Nota ſecundò: Elapſis tribus circiter ſæculis poſt mortem Apoſtolorum, S. Baſilium circa annum Domini 350. ſolemnem & primam omnium in Oriente approbatam Religionem inſtituiſſe cum ſua Regula; ſub qua plurimi Monachi Orientales & Occidentales olim militarunt, & modò adhuc multæ Reliquiæ ſparſim reperiuntur.

3. Nota tertiò: Eôdem ſæculô, ſed tardiùs conſtitutum fuiſſe alium Ordinem à S. Auguſtino cum ſua diſtincta Regula; ſub qua poſtea inſtitutæ fuêre teſte Bordono 34. Congregationes Canonicorum Regularium: Eremitarum verò 18. & tandem aliorum Religioſorum 38. ùt refert Tamburinus; ita ut in univerſum ſub Regula Magni hujus Eccleſiæ Doctoris ordinatæ fuerint 90. Congregationes.

4. Nota quartò: Poſt conſtitutum S. Auguſtini Ordinem, novam longè latéque diffuſam Monachorum Religionem cum diſtincta Regula erexit S. Benedictus, circa annum 520. ùt habet Brugnoli noſter, initium dedit in ſpecu Sublaci; & magìs promovit in monte Caſſino. Sub Regula S. Benedicti, uti refert Tamburinus, Barboſa, & Bordonus, militârunt 85. Congregationes diverſæ.

5. Nota quintò: S. Franciſcum Aſſiſiatem tribus præfatis Regulis, cum conſtitutione novi ſui Ordinis addidiſſe quartam Regulam, circa Annum Domini 1210. primâ vice confirmatam: poſtea verò breviùs reductam & confirmatam ab Honorio III. Anno 1223. ſub hac nunc militant FF. Franciſcani Reformati (alibi Diſcalceati, vel Recollecti) FF. Obſervantes, FF. Capucini, & FF. Conventuales cum ſuis modificationibus, & mitigationibus.

6. Nota ſextò: Totam collectionem omnium Religioſorum, & Regularum congruè dividi in 4. Claſſes, videlicet in Monachos, Canonicos Regulares, Mendicantes, & Religioſos Militares. *Monachi* ſunt; qui ſolitudini & vitæ contempla-

templativæ vacant; *Canonici Regulares*; qui ſpecialiter Choro addicti ſunt, cum mixtura aliqua vitæ contemplativæ & activæ, & vivunt ſinè ulla mendicatione. *Mendicantes* ſunt; qui & ipſi vitæ mixtæ vacant, id eſt attendunt tam ad opera ſpiritualia vitæ activæ, quàm ad contemplationem; ſed ex mendicatis eleemoſynis vivunt: his annumerari ſolent Religioſi aliqui verã vitam activam practicantes, cujusmodi ſunt Redimentes captivos, ſervientes infirmis, &c. *Religioſi Militares* ſunt; qui armis Eccleſiam defendunt.

7. Nota ſeptimò: circa primam Claſſem Monachorum inſigniores Congregationes eorum eſſe ſequentes. Prima eſt *Baſilianorum*, Eccleſiæ DEI unitorum. Secunda Congregatio antiquorum *Eremitarum S. Auguſtini*, ab eodem Sancto fundata circa An. 390. non extat amplius. Tertiò huc ſpectant Congregationes *S. Benedicti*, quales ſunt, Caſſinenſis & S. Juſtinæ. *Caſſinenſis* incepit à S. Benedicto Anno 520. *S. Juſtinæ* incepit Paduæ ab Odone Abbate Anno 1410. Item Congregatio *Montis Oliveti*; quam incepit Bernardus Ptolomæus prope Senas Anno 1319. Item Congregatio *Vallis Umbroſæ*, quæ ſumpſit initium à Joanne Gualberto in Valle dicta *Umbroſa* prope Florentiam Anno 1040. Quarta eſt Congregatio *Ciſtercienſium*: ſervans pariter Regulam S. Benedicti; hæc exordium habuit in loco dicto *Ciſtercio* à Stephano Abbate Anno 1098. vel ùt alii volunt, Roberto Abbate Moliſmenſi: quam adeò mirificè propagavit S. Bernardus, ut meritò ejus Fundator dici poſſit. Quinta eſt Congregatio *Camaldulenſium*; fundata An. 904. à S. Romualdo in loco *Camaldula* prope Aretium; etiam ſub Regula S. Benedicti. Sexta eſt Ordo *Carthuſienſium* ſub ſuis Conſtitutionibus approbatis vivens, inſtitutus à S. Brunone An. 1084. in loca *Certoſa*. Septima eſt Congregatio *Cœleſtinorum*, quæ ſub Regula S. Benedicti incepta fuit à Cœleſtino Pontifice, prope Civitatem Sulmonam Anno 1294. Octava eſt *Crucigerorum* inchoata An. 365. à Cyriaco Epiſcopo Hieroſolymitano, à quo fuit Crux Salvatoris noſtri præmonſtrata S. Helenæ. Hic Ordo poſt plures ſui quaſi ſuppreſſiones per bella varia & iterum ſupervenientes renovationes, plurimùm tandem revixit ſub Pio II. An. 1466. Nona eſt Ordo *SSS. Trinitatis*, quam incepit in Gallia Guilielmus Dux Aquitaniæ, & Comes de Pictavia; ſed quidam F. Joannes Guilielmus Socius, ejus confirmationem obtinuit ab Innocentio III. An. 1197. Ad hanc claſſem referendas puto alias quoque Congregationes Regularium; quæ de ſtabilibus redditibus vivunt, & præcisè Choro, Solitudini, & vitæ contemplativæ addictæ ſunt; quæque authoritate Apoſtolicâ aggregatæ non ſunt Ordinibus Mendicantium: cujusmodi ſunt Congregatio Religioſorum S. Pauli Primi Eremitæ, diſperſorum per Regna Hungariæ, Poloniæ, & alia loca quædam.

8. Nota octavò: ad ſecundam Claſſem Religioſorum, qui Canonici Regulares dicuntur, ſpectare inprimis omnes Congregationes *Canonicorum Regularium S. Auguſtini*, diverſis temporibus à Summis Pontificibus & aliis erectas, quas 34. commemorat Bardon. & alii. Deinde Ordo *Præmonſtratenſium*. fundatus à S. Norberto An. 1120. ut habet Surius in ejus vita, in loco *Præmonſtrato*, ſub Regula S. Auguſtini. Tandem huc ſpectant variæ Congregationes *Crucigerorum* in Germania, Polonia, & alibi; quarum aliquæ rubram Crucem ſinè ſtella deferunt; aliquæ Crucem cum appenſa rubra ſtella; & aliæ nonnullæ Congregationes ſimiles in Luſitania & alibi florentes; cujusmodi eſt illa *S. Gregorii Algaba*, Venetiis originem ducens.

9. Nota nonò circa tertiam Claſſem: Ordines Mendicantium ex primæva inſtitutione eſſe quatuor: Dominicanorum videlicet, Minorum, Auguſtinianorum Eremitarum, & Carmelitarum. Ordo *Dominicanorum* originem duxit à S. Dominico circa An. 1206. quò Regula ejus fuit confirmata ab Innocentio III. Ordo *Fratrum Minorum* fundatus eſt à S. Franciſco Aſiſiate, & ejus Regula prima approbata 1210. Ordo *Auguſtinianorum Eremitarum*, quatenus Mendicantium ſolemniter fuit à F. Joanne Bono coadunatus; confirmatus verò ab Alexandro IV. Anno 1256. Ordo tandem *Carmelitarum* (ùt ſileam ejus vetuſtatem, quam alii usque ad tempora Eliæ protrahunt) quatenus eſt Ordo Mendicantium, ſuæ Regulæ Inſtitutorem habuit Albertum Patriarcham Hieroſolymitanum; Confirmatorem Henricum III. Papam Anno Domini 1226.

10. Nota decimò: In his quatuor Ordinibus Mendicantium varias contigiſſe diſcriminationes, reductiones, & reformationes: ſic in Ordine D. Dominici

teſte

teſte Brugnoli *Tract. 3. de Statu & Vita Regular. cap. 1. reſolut.* 8. dicuntur eſſe Conventuales & Obſervantes. Sic in Ordine Minorum quoque variæ diverſis ſæculis Recollectiones, ac Reformationes prodierunt; de quibus infrà *cap.* 8.

11. Nota undecimò: ſimiliter in Ordine D. Auguſtini præter priſtinas, & F. Joannes Boni Reformationes, nonnullas contigiſſe reductiones, & mutationes: F. enim Rochus Papienſis, & Gregorius Cremonenſis, coadunârunt quandam Congregationem Eremitarum Obſervantûm in Lombardia. Et quidam alii zeloſi FF. aliam Diſcalceatorum erexerunt, qui deferunt habitum ſtrictiorem, & Capucium acuminatum. Tandem etiam in Carmelitano Ordine reperiuntur Conventuales, Obſervantes, & Diſcalceati: Diſcalceatorum Inſtitutum quoad reformationem inceptum fuit â S. Thereſia, & à Gregorio XIII. confirmatum.

12. Nota duodecimò: His quatuor ſolemnibus Ordinibus, qui ex Jure communi dicuntur *Mendicantes*, à Summis Pontificibus per varia Privilegia Apoſtolica eſſe annumeratos ſequentes. Primò; appoſitus eſt Ordo *Servorum*, à 7. Nobilibus viris Florentinis Anno 1233. inſtitutus in monte Senario propè Florentiam; & confirmatus ac inter Mendicantes computatus ab Alexandro IV. Pontifice; hic obſervat Regulam S. Auguſtini. Secundò, Ordo *Minimorum*, fundatus à S. Franciſco de Paula An. 1436. approbatus & inter Mendicantes computatus à Sixto IV. Tertiò Ordo S. Hieronymi *Jeſuatorum*, ſeu *Clericorum Apoſtolicorum* dictus, qui inſtitutus fuit à B. Joanne Columbino Senenſi An. 1355. & approbatus, ac recenſitus inter Mendicantes ab Urbano V. Religioſi hujus Ordinis dicuntur Jeſuati, propter Verbum SS. Nominis JESU, ore ipſorum frequenter ſolitum proferri; dicuntur etiam S. Hieronymi, propter ſpecialem cultum, quem iſti ſancto impendunt. Quartò, Ordo *Theatinorum Clericorum Regularium*, fundatus à Petro Caraffa, & S. Cajetano An. 1524. & confirmatus à Clemente VIII. Quintò, Congregatio *Samoſchorum S. Majoli*, quæ cœpit An. 1526. per Hieronymum Æmilianum Patritium Venetum; & confirmata eſt à Paulo III. An. 1540. Sextò, Congregatio *Oratorii Clericorum ſecularium*, cujus Inſtitutor fuit S. Philippus Nerius An. 1550. Confirmata eſt à Gregorio XIII. An. 1575. Septimò, Congregatio *Miniſtrantium Infirmis Clericorum Regularium*, exordium habuit à Camillo de Sellis An. 1586. Octavò, *Societas JESU*, cujus Author fuit S. Ignatius Loyola Anno 1537. hanc confirmavit Paulus III. & Gregorius XIII. Nonò, Congregatio *Mercedis*, ſeu *Redemptionis Captivorum* apud Turcas & Paganos; hæc primordia ſumpſit à S. Petro Nolaſco. B. Raymundo, & Jacobo Arragoniæ Rege An. 1218. in Hiſpania. Decimò, Congregatio *Clericorum Regularium S. Pauli*, quos paſſim vocant Barnabitas. Undecimò, Congregatio *Clericorum Pauperum Matris DEI Scholarum piarum*, quæ incepta eſt à Joſepho Calaſantio; & confirmata à Paulo V. An. 1614.

13. Nota decimòtertiò circa quartam Claſſem: Ordines Militares, ex veris tamen Religioſis conſtitutos, ſectantibus meram activam vitam, eſſe ſequentes. Primò Ordo Militaris *S. Joannis Baptiſtæ*, cœpit Hieroſolymis Anno 1099. hodie vocatur Ordo *Melitenſium Equitum*. Eorum obligatio eſt Chriſtianos à Turcis defendere. Secundo, Ordo Militaris *de Calatrava*; eſt inſtitutus in Hiſpania à Sancio III. Rege Caſtellæ & Legionis An. 1158. Tertiò, Ordo Militaris *Alcantaræ*; exordium ſumpſit in Hiſpania An. 1174. à Domino Gomezio Hervandez. Quartò Ordo Militaris *S. Jacobi*, inſtitutus in honorem S. Jacobi tempore Regis Hiſpaniarum Ramiri, poſt obtentam inſignem Victoriam contra Saracenos, auxiliô S. Jacobi. Quintò, Ordo *de Avis*, inchoatus An. 1147. tempore Alphonſi Henrici I. Regis Luſitaniæ. Sextò Ordo Militaris *Teutonicus* in Germania; Ordo Militaris *JESU Chriſti*, *De Monteſa*; Ordo *Militiæ Chriſtianæ*; & *Immaculatæ Conceptionis B. V.* ab Urbano VIII. An. 1624. inſtitutus; & nonnulli alii per Europam diſperſi. His olim annumerabatur Ordo Templariorum: ſed hic eſt extinctus; eò quòd ipſius ſectatores cum Saracenis in Chriſtianum nomen conſpirâſſe ferebantur, ac ob alia motiva.

14. Nota decimò quartò: Varias itidem extare Congregationes verè Religioſas fœminarum; cujuſmodi ſunt Moniales *S. Scholaſticæ*; *S. Catharinæ Senenſis*; *S. Claræ*; *S. Colettæ*; *S. Eliſabethæ*; *S. Brigittæ*; *S. Thereſiæ*. Item earum, quæ degunt ſub regime PP. Ciſtercienſium, Præmonſtratenſium, Auguſtinianorum, Servitarum, Theatino-

rum, & aliorum quorundam Religioſorum. Item *Urſulinæ*; *Canonicæ Regulares*; *Annunciatæ*; *Urbaniſtæ*; *Conceptioniſtæ*; & plures aliæ per Chriſtianitatem diſperſæ. Ex quibus Ordinibus, Religionibus, & Religioſis Congregationib⁹ apparet varius, mirus, & copioſiſſimus Cultus, qui à tot diverſis, perfectis & à mundi tumultu ſequeſtraris Miniſtris Religioſis Deo Optimo Maximo exhibetur, in confuſionem Acatholicorum, latrantium contra Inſtituta Religioſorum.

15. Dico primò: Ex his omnibus Religionibus illæ erunt perfectiores, quæ magis accedunt ad actiones vitæ contemplativæ, & activæ ſimul, ordinando media dicto fini aſſequendo, ſcilicet Charitati DEI, & proximi magis congrua. Ita S. Bonoventura, S. Thomas, Corduba, Brugnoli, Suar. & communis TT. Et ita inprimis ſentiunt SS. PP. Ambroſius *lib. 1. de Virgin.* S. Auguſtinus *lib. 19. de Civitate DEI cap. 15.* D. Chryſoſtomus *Hom. 17. ad Populum Antiochenum.* S. Gregorius Nazianzenus *Exhort. ad Virgin.* & alii. Deinde Ratio etiam eſt, quia norma vivendi mixta, & contemplativa & activa, eſt conformior Vitæ Chriſti, qui fuit totius perfectionis exemplar: Item eſt Profeſſioni ſimillima: Et tandem ſummè conducit ad impletionem perfectam illius præcepti de diligendo DEO & proximo, in quo conſiſtit univerſa Lex & Prophetæ: adeóque illæ Religiones erunt perfectiores, quæ magis accedunt ad actiones vitæ contemplativæ & activæ ſimul.

CAP. III.

De Capacibus Ingreſſûs in Religionem.

1. DIco primò: Omnes perſonæ, quæ ſunt ſui Juris, poſſunt ingredi Religionem; qui verò ſunt alteri obſtricti, non poſſunt, niſi de ejus aſſenſu. Ita Herincx, Leſſ. &c. DD. Ratio primi eſt; quia Perſonæ, quæ ſunt ſui Juris, poſſunt alias mutationes circa ſe facere, & aſſumere novum ſtatum; & conſequenter ingredi Religionem, Ratio ſecundi eſt; quia nemo obligationis vinculum, quô quis tertio eſt obſtrictus, ſinè aſſenſu, & licentia tertii ſolvere valet, v.g. vinculum juratum, quô Epiſcopus alligatus eſt ſuæ Eccleſiæ Sponſæ & Romano Pontifici; fieret enim tertio grave præjudicium: adeóque qui alteri eſt obſtrictus, non poteſt ingredi Religionem ſinè ejus aſſenſu.

2. Dico ſecundò: Liberi invitis parentibus, & iiſdem inconſultis, dum obex timetur, poſſunt ingredi & profiteri Religionem. Ita S. Thomas, Laym. Leſſ. Azor. & alii DD. Et primò conſtat ex *cap. cùm Virum, de Regularibus*, ubi dicitur de Filio, *Cùm liberum habeat arbitrium circa electionem propoſiti, parentum ſequi non cogitur voluntatem.* Secundò patet ex SS. PP. ſignanter D. Hieronymo *Epiſt. ad Heliodorum*; *Licèt parvulus ex collo pendeat nepos; licèt ſparſo crine, & ſciſſis veſtibus ubera, quibus te nutrierat, Mater oſtendat; licèt in limine Pater jaceat; per calcatum perge Patrem; ſiccis oculis ad vexillum Chriſti evola; ſolum pietatis genus eſt, in hac re eſſe crudelem.* Tertiò colligitur ex Concil. Tribur. *Can. 24.* relatô *cauſ. 20. q. 2. can. 2.* ubi dicitur: *Si in fortiori* (id eſt pubertatis) *ætate adoleſcentula, vel adoleſcens ſervire DEO elegerit, non eſt poteſtas parentibus prohibendi*: adeoque Liberi invitis, & inconſultis quandoque parentibus poſſunt ingredi, & profiteri Religionem. Decens tamen eſt, ut de ejuſmodi ingreſſu parentes à Liberis conſultantur, quando probabiliter eis nullum obicem vel moram objecturi ſunt.

3. Dico tertiò: Filius habens Patrem extremâ vel gravi egeſtate antecedente preſſum, non poteſt ingredi Religionem; quòd ſi autem eam ſit ingreſſus, etiam jam profeſſus, obligatur de licentia ſui Superioris egredi; ſi alia via non pateat Patri ſuccurrendi. Ita Herincx, Leſſ. Navarr. Major, & plures alii DD. Eſtque Ratio; quia Filius eſt Patri taliter egeno, Jure Divinô & naturali obligatus, alimentis ſuccurrere: eſt enim fructus & pars Patris, & à Patre accepit eſſe: obligatio autem Juris naturalis & Divini, ingreſſu Religionis, vel voto permanendi ſtabiliter in Religione tolli non poteſt, neque ejus impletionem DEUS tunc petit; uti colligitur ex illo *Matth. 9. Miſericordiam volo, & non Sacrificium*: Hæc tamen obligatio non ſe extendit ad caſum, quô Fratres vel Sorores ſimili paupertate laborarent; uti habet Herincx, Leſſ. & alii: cùm tam arcta dependentia Religioſi ad ſuos Fratres, vel Sorores nunquam reperiatur.

4. Dico quartò: Filius profeſſus, & egreſſus ex Religione ad ſuccurrendũ Patri egeno, ſublatâ egeſtate, vel interveniente

[fu]ente morte Patris, obligatur repetere Religionem ſuam. Ratio eſt: quia obligatio major Juris naturalis & Divini Filii erga Patrem alimentandum jam eſt extincta; quare iterum incipit alia minor reviviſcere, de Obedientiâ ſemel Prælato Regulari promiſſa in Profeſſione.

5. Dico quintò: Conjuges poſt conſummationem Matrimonii abſq; mutuo conſenſu nequeunt ingredi Religionem; & ingreſſi invalidè profitentur; & pars læſa poteſt alteram ingreſſam & profeſſam repetere; aliter dicendum ante conſummationem Matrimonii. Ita Herincx, Leſſ. Sancius, & alii AA. Primum & ſecundum conſtat ex *cap. Ruidam.* Et ex *cap. Placet; de converſione Conjugatorum*; ubi duo menſes Conjugibus conceduntur, quibus non tenentur conſummare Matrimonium; ſed deliberare de ingreſſu Religionis, & liberè ingredi; imò etiam poſt conſummationem, ſi Vir per vim, vel metum gravem intra duos primos menſes id conſummaverat; uti habet Palud. Panotm. Leſſ. Sanch. &c.

6. Dico ſextò: Neque ſervi abſque Domini conſenſu; neque debitores qui non ſunt brevi ſolvendo; neque ratiociniis reddendis obligati; neque deflorans Virginem cum ſponſione Matrimonii; neque impuberes poſſunt ingredi Religionem: Ita Leſſ. Sylv. Herincx, & alii DD. Primum deciditur in *can. Si quis cauſ. 17. q. 2.* Eſtque Ratio; quia Servus quoad omnes ſuas actiones eſt ſub poteſtate & Jure ſui Domini. Secundi, tertii & quarti Ratio eſt; quia ingreſſus Religionis, uti dictat æquitas naturalis, non poteſt fieri cum damno proximi, cui Debitor ob æs alienum eſt graviter obſtrictus: neque cum damno temporali eorum, quibus reddi debent rationes vi prævii Contractûs; neque cum præjudicio fœminæ, cui Matrimonium promiſſum eſt ob uſum corporis; alioquin plurimæ paſſim fraudes & injuſtitiæ committerentur ab ingredientibus Religionem hoc fine, ut ſe exonerent ab onere ſemel contracto. Quinti quoque Ratio eſt; quia impuberes in omnibus ſubjecti ſunt diſpoſitioni Parentum, & Tutorum; uti liquet ex communi diſpoſitione Juris & conſuetudine.

❧)o(❧

CAPUT IV.

De Conditionibus requiſitis ad validandam Profeſſionem, & Ratificatione invalidæ.

1. NOta primò: à DD. duplicem rectè aſſignari modum profitendi: Tacitum & Expreſſum. *Expreſſus* eſt, dum conceptâ, certâ & in Religione uſitatâ formulâ profitens ſe ſeriò obligat Religioni coram Prælato, vel ejus Delegato. *Tacitus* eſt; quò quis actiones tales exercet proprias, quæ propriæ ſunt Profeſſorum, & indicant ex Juris diſpoſitione Religioſum Profeſſum: tales actiones ſunt, Profeſſorum habitum per tres dies deferre poſt finitum Novitiatum; uti habetur *cap. Ad noſtram. de Regular.* Et *cap. Conſtitutionem, tit. eodem, in 6.* Item ſi habitu Profeſſorum proprio poſt Novitiatum indutus exerceat opera propria Profeſſorum, ſuffragando v. g. in Capitulo; habetur *cap. Vidua, de Regular.* Item ſi in illa Religione, in qua quoad habitum non diſcriminantur Novitii à Profeſſis integrô annô incedat in communi veſte Religioſa, poſt decurſum anni illicò cenſetur eſſe de numero Profeſſorum; habetur in *Clem. Eos, de Regular.* Et in *cap. Ex parte 22. de Regular.* De utraque Profeſſione hoc procedit Capitulum.

2. Dico primò: Ad valorem Profeſſionis Religioſæ ſubſtantialiter requiritur ætas Canonica ſedecim annorum completorum, ubi Tridentinum eſt receptũ; ubi verò non eſt receptum, ſufficiunt pro fœminis duodecim; pro maribus quatuordecim; qui ſi ordinem Mendicantium profiteri velint, debent addere decimum quintum annum pro Novitiatu. Ita Leſſ. Herincx, Sylv. & communis. Primum determinatur in Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. cap. 15. de Regular.* Secundum patet ex diſpoſitione Juris Canonici, quod ſervandum eſt in iis Provinciis, in quibus S. Tridentinæ Synodi decreta non ſunt uſu recepta.

3. Dico ſecundò: ſimiliter ad valorem Religioſæ Profeſſionis requiritur annus Novitiatûs poſt ſuſceptionem habitûs Religionis; qui debet eſſe phyſicè completus, de horâ ad horam computatus, & continuus. Ita Navarr. Herincx, Leſſ. Sylv. & alii. Primum conſtat ex determinatione citati Tridentini. Secundum patet ex communi DD. ſenſu; & praxi Religionum. Et quia aliàs annus non cenſetur verè compleri, niſi in ultimo

ultimo ſuo momento; uti patet ex *L. Minorum, ff. de Minoribus*, ubi habetur, *Minorem adhuc dici ultimo die anni vigeſimi quinti, donec hora nativitatis recurrat*: apponit rationem: *quia ante illam horam nondum complevit viginti quinque annos.* Obſervat etiam Rodriqu. Sanch. & Herincx, in anno Biſſexrili duos dies computari pro uno, quoad annum probationis complendum: ſic enim nunc Eccleſia annum computat. Tertium quoque patet; quia Eccleſia ideò præfixit annum Novitiatûs, ut profeſſurus gravamina, & auſteritates Ordinis debitè experiatur, & ſic liberiùs emittat Profeſſionem; hujuſmodi autem experimentum meliùs capitur in Novitiatu continuato, quàm diviſo. Non videtur tamen hic annus neceſſariò tranſigendus in Monaſterio; modò cum licentia, & ſub obedientia Superioris extra id degat, Religioſis exteriis addictus; uti habet Herincx, Sylv. & Sanch. Etſi conſultiùs ſit, ut intra ſeptum Religioſum Novitiatus peragatur.

4. Dico tertiò: Requiritur etiam ad validandum Profeſſionem conſenſus, ac intentio ſe obligandi Religioni. Ita Leſſ. & alii Canoniſtæ. Eſtq; ratio; quia ad contrahendas obligationes aliorum Votorum, Juramentorum & ſimilium promiſſionum, requiritur interior [illegible]s, & intentio ſe obligandi: adeóque & ad contrahendam obligationem Religionis, quæ fit in Profeſſione.

5. Dico quartò: ſimiliter requiritur ad ejuſdem validitatem conſenſus, & acceptatio expreſſa; vel tacita illius, ad quem pertinet profitentem Religioni incorporare. Ita Navarr. Sylv. Laym. Leſſ. Herincx, & communis. Ratio eſt; quia Profeſſio formatur inſtar contractûs inferentis obligationem reciprocam inter profitentem & legitimè recipientem nomine Religionis, ſecundùm *cap. Apoſtolicam 16. de Regular.* & *cap. porrectum eod. tit.* ad contrahendam autem obligationem reciprocam requiritur ultro citróque conſenſus: adeóque non ſolùm ex parte profitentis; ſed etiam ex parte incorporantis requiritur conſenſus, & acceptatio.

6. Dico quintò: Profeſſio, ut valida ſit, debet procedere ex animo libero, ſinè ullo prævio injuſto gravi metu, cadente in conſtantem virum. Ita Herincx, Laym. Gloſſa, Leſſ. & communis Canoniſtarum. Et colligitur ex *cap. Perlatum; de iis, quæ vi metûſve cauſâ fiunt.* Et *cap. ult. Qui Clerici vel voventes*, junct. Gloſſ. verb. *Vel modica.*

7. Dico ſextò: Ut cenſeatur eſſe vera Profeſſio, & quâ profitens efficitur verus religioſus, debet ea emitti in Religione à Summo Pontifice approbata. Ita Navarr. Leſſ. & alii DD. Et habetur in *cap. Unico; de Voto in 6.* Et patet ulterius ex *cap. 1. ſuprà, conc. 2.*

8. Dico ſeptimò: ſimiliter ad valorem religioſæ Profeſſionis requiritur, ut profitens in ejus emiſſione non intendat, aut apponat conditionem repugnantem ſubſtantiæ religionis; vel laboret aliquô impedimentô eſſentiali in ea religione. Ita Leſſ. Navar. Herincx, Azor. &c. Eſtque ratio; quia quando ſimiles conditiones intenduntur, ſeu apponuntur; vel quando adſunt eſſentialia impedimenta, Religio non cenſetur acceptare Profeſſionem; v. g. ſi profitens intendat ſua bona ſtabilia caſtrenſia retinere; vel tractu temporis inire Matrimonium; vel laboret morbô gallicô, comitiali, aut aliô, qui in hac vel illa religione eſſentialiter impedit Profeſſionem.

9. Dico octavò; Tandem etiam requiritur ad validè profitendum, ut non interveniat error circa ſubſtantiam rei promiſſæ. Ita Sanch. Herincx, &c. Eſtque ratio; quia talis error tollit intentionem obligationis contrahendi, v. g. Si Profitens arbitretur ſe profiteri in religione S. Franciſci, interea autem profiteatur in religione alia diſtincta Dominicana.

10. Dico nonò: ſi contingat Profeſſionem eſſe invalidam defectu alicujus conditionis jam ſpecificatæ, etiam multò poſt detectâ ejus invaliditate, & ſervatis certis Tridentini regulis, poteſt egredi ex religione; niſi poſt notitiam invaliditatis Profeſſionem ratificaverit. Ita Leſſ. & alii DD. Eſtque ratio; quia juxta regulam Juris, *non firmatur tractu temporis, quod de Jure ab initio non ſubſiſtit.* Regulæ autem ſervandæ à Trident. *ſeſſ. 25. cap. 19. de Regular.* ponuntur ſequentes ad impediendas multas fraudes circa frequentes reclamationes contra Profeſſiones. *Prima*; ut egreſſurus reclamet intra quinquennium. *Secunda*; ut cauſas nullitatis Profeſſionis quas prætendit, coram Superiore ſuo & Ordinario producat. *Tertia*; ut non dimiſerit habitum ante hujuſmodi deductionem.

11. Dico

11. Dico decimò: Ad debitè ratificandam Profeſſionem invalidam requiritur tantùm ſcientia de ejus nullitate, animus & formalis intentio eam ratificandi; non item Prælati acceptatio; vel repetitio Noviriatûs. Ita Leſſ. Sa. Navar. &c. AA. Et Ratio primi eſt; quia defectu ſcientiæ de nullitate ratificatio non cenſebitur eſſe libera ratificatio. Ratio ſecundi; quia in ratificatione emittitur nova Profeſſio, & votum obligatione quadam notabilis momenti: adeóque debet adeſſe formalis intentio ſe obligandi. Ratio tertii eſt contra Azor. quia ex parte Prælati fuit vera acceptatio, & conſenſus in Profeſſionem, quæ ſemper cenſetur virtualiter valida, quouſque reclamet ipſemet Prælatus contra hujuſmodi Profeſſionem: ergo ſi ſuppleatur defectus admiſſus à Profitente, non videtur neceſſaria ulla nova acceptatio: unde & Jura Canonica nullam ſimilem novam acceptationem poſcunt ad ratificationem invalidæ Profeſſionis.

CAPUT. V.

De Effectibus Profeſſionis; & Novitiatûs Regularis.

1. Dico primò: Profeſſio religioſa debitè emiſſa delet meritoriè, & impetratoriè, ac ex opere operantis tantùm, omnem pœnam in purgatorio luendam. Ita S. Thomas, Herincx, Laym. Palud. &c. Et Ratio eſt; quia ita ſentiunt SS. PP. Hieronymus *Epiſt.* 8. *ad Demetria.* Et S. Anſelmus *lib. de Similitud. cap. ult.* Et S. Bernardus *Tract. de Præcept. & Diſpenſat.* qui idcirco Religioſam Profeſſionem appellant alterum Baptiſma, deletivum omnium peccatorum quoad pœnam. Imò Navarr. Hieron. Platus, Laym. Herincx, & Sanch. ſentiunt omnimodam deletionem omnium pœnarum Purgatorii, certiori & perfectiori modò competere Votis Religioſorum, quàm Indulgentiæ plenariæ. Quem effectum etiam putat Sa, & Layman ſequi ex ſola devota renovatione Votorum Regularium.

2. Dico ſecundò: Profeſſio Religioſa, omnia alia Vota ſimplicia, & Juramenta pia facit expirare. Ita Layman. Leſſ. Herincx, & communis Canoniſtarum. Ratio eſt; quia Profeſſio Religioſa omnes facultates, & vires profeſſi irrevocabiliter DEO dedicat, & eum pleniſſimè contentat; ad eum fermè modum, quô ære alienô gravatus Creditori totam ſuam cedit ſubſtantiam, ſeque ipſum ſubjicit in perpetuum ſervum, hocque modô ei adæquatam præſtat refuſionem omnium debitorum.

3. Dico tertiò: Profeſſio Religioſa abolet à Profeſſo omnem Irregularitatis notam, ex defectu natalium ortam: ita tamen ut ad Prælaturas illegitimi Profeſſi aſcendere non poſſint, ſine diſpenſatione; aliæ autem Irregularitates tolli poſſunt ſolùm vi Privilegiorum Regularium. Ita Herincx, Leſſius, Laym. Navarr. &c. Primum & Secundum habetur in *cap.* 1. *de Filiis Presbyterorum.* Ratio Tertii eſt; quia nullo Jure habetur, alias ſpecies Irregularitatis evacuari vi Profeſſionis; ſed benè vi Conceſſionum Apoſtolicarum.

4. Dico quartò: Profeſſio Religioſa abſtergit maculam, ob quam ab actibus Judicialibus priùs repellebatur; & tollit omnem notam ingratitudinis, ob quam poterat exhæreditari. Ita Rebuff. Covarruvias, Layman. Gloſſa, Sanch. &c. Et ita colligitur ex *Authent. de Monachis; Collat.* 1. dicente; *Converſationis Monachalis vita ſic eſt honeſtata, &c. ut omnem quidem humanam hominis maculam detergat*: quare olim maculâ legali reſperſus ob crimen furti, perjurii, &c. poſtea profeſſus poteſt agere teſtem, & ad alios actus legitimos admitti in Judicio, de licentia ſui Prælati.

5. Dico quintò: Profeſſio religioſa liberat à Patria poteſtate Profeſſum. Ita Gloſſa, Laym. Sanch. &c. Eſtque Ratio: Tum quia Profeſſio religioſa totaliter transfert Profeſſum in poteſtatem & diſpoſitionem Prælati Regularis. Tum quia ita patet ex praxi omnium Religionum, quæ ſuos Profeſſos eximunt ab omni diſpoſitione Parentum & Tutorum.

6. Dico ſextò: Profeſſio Religioſa inhabilitat Profeſſum ad Matrimonium poſtea contrahendum. Ita Laym. Leſſ. & communis Canoniſtarum. Et deciditur in *cap. Quod Votum; de Voto in* 6. Circa effectus Novitiatûs

7. Dico ſeptimò: Conſtitutus more ſolitô in Novitiatu aliquo Regulari, gaudet privilegiô Clericali quoad immunitatem, & quoad forum; ita ut Novitium percutiens incidat in excommunicationem; item quod Novitius non poſſit vocari in Judicium ſeculare. Ita Sanch. He-

rincx, Brug. Navarr. de Graffiis &c. Primum determinatur in *cap. Religioſi*; *de ſentent. Excommun. in 6.* Ratio ſecundi eſt; quia Novitius eſt perſona Eccleſiaſtica, ſubjecta Jurisdictioni Eccleſiaſticæ, ſeu Superioris: adeóque in favorabilibus, Privilegiis Ordinis, & conſequenter etiam privilegiô fori gaudet; ita ut abſolutus ſit ab omni Jurisdictione ſæculari ſicut Profeſſus.

8. Dico octavò: Novitius accipit aliquale Jus ad Profeſſionem, ita ut abſq; injuſtitia expelli non poſſit, quamdiu conformiter ad Religionis Regulas, & Conſtitutiones ſe gerit, neq; in futurum ex Profeſſione illius Religioni immineat aliquod malum. Ita Lugo, & alii DD. Et eſt Ratio; quia Religio recipiens Novitium cenſetur ſe tacitè obligare ad retinendum Novitium, quamdiu non occurrit ratio ſufficiens eum dimittendi: adeóq; Novitius acquirit Jus ad Profeſſionem, correſpondens illi obligationi.

9. Dico nonò: Novitius non obligatur quidem per ſe & in conſcientia ad obſervantiam Regulæ, & Præceptorum Prælati; tenetur tamen ita ſubjacere diſciplinæ Regulari, ut violenter non reſiſtat: & reſiſtentes aut aliter delinquentes poſſunt primò caſtigari, & poſtea ejici ex Religione. Ita Sanch. Herincx, Navarr. &c. Ratio primi eſt; quia non videtur, ex quo capite in Novitio reſultet obligatio in conſcientia de ſervanda Regula, vel præceptis Prælati; cùm necdum Votis eſſentialibus ſe obſtrinxerit; ergo cùm odioſa ſit, non eſt aſſerenda. Ratio ſecundi eſt; quia ſubjectio talis requiritur ad debitam gubernationem, & pacem Conventûs, vel Collegii, in quo moratur Novitius; & ad eam cenſetur ſe pactô virtuali obligare Novitius, dum Religioſam veſtem ſuſcipit. Ratio tertii eſt; quia alioquin manerent multa delicta impunita, cum præjudicio Juſtitiæ punitivæ: ergo &c.

CAPUT VI.

De Obligationibus Profeſſi in communi; & in particulari circa tria Vota.

1. DIco primò: Profeſſus quilibet obligatur tendere, progredi & niti ad perfectionem Chriſtianam. Ita S. Thomas, Toſtat. Brug. & Suarez. Ratio eſt; quia ſtatui Laicorum ſolùm dicitur à Chriſto Matth. 19. *Serva mandata*: ſtatui verò Religioſorum, qui inſinuatur his verbis, *ſi vis perfectus eſſe*, ulteriùs dicitur; *Vade, & vende quæ habes, & da pauperibus, &c & veni, & ſequere me.* Per quæ denotantur conſilia, & conſequenter perfectionis ſequela. Impletur autem ſufficienter hæc obligatio, ſi Religioſus ea debitè præſtare conetur, quæ in Regula ſua, & Conſtitutionibus præſcribuntur; utì habet S. Thomas, Sanch. Brugnoli, & alii. In Religioſis Mendicantibus eſt ſpecialis obligatio ad perfectionem tendendi, Charitatis erga proximũ, ei ſubveniendo, dum opus eſt confeſſionibus, Concionibus, Lectionibus, infirmorum viſitationibus, Benedictionibus, Exorciſmis, & ſimilibus Charitatis operibus; quia eorum inſtitutum tendit ad procurationem ſalutis proximorum: & quia ipſi ſunt coadjutores Epiſcoporũ, quorum proprium eſt hoc munus; utì habetur in Concil. Meld. *cap.* 3. Et Extrav. Bonifacii VIII. *Super Cathedram.* §. *ult. de Sepult.* Et Clem. *Dudum, eod. tit.*

2. Dico ſecundò: ſpecialiſſima eſt obligatio omnium Profeſſorum ſervare tria Vota ſubſtantialia Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ. Ita communis TT. & Canoniſtarum. Ratio eſt; quia ita ordinat S. R. Eccleſia. Et quia hæc Vota ſpectant ad ſubſtantiam ſtatûs Religioſi; & in eorum obſervantia diſcernitur Religioſus à ſæcularibus ac aliis Eccleſiaſticis perſonis. Veniendo in particulari ad Votum Caſtitatis

3. Dico tertiò: Profeſſus habet gravem obligationem vi emiſſi Voti Caſtitatis contractam, ad abſtinendum ab omni actu venereo, ſive interno, ſive externo; ejuſmodi interni ſunt amoroſæ cogitationes, delectationes, & conſenſus in venerem; externi verò tactus, & aſpectus impudici, copula carnalis, pollutio, &c. Ita Brug. Herincx, Leſſ. & communis TT. Ratio eſt; Tum quia recenſiti, & alii omnes actus venerei ſunt oppoſiti Voto Caſtitatis, quod emiſit Profeſſus. Tum quia ſæculares extra conjugium habent obligationem gravem hujuſmodi actus non exercendi: ergo à fortiori Profeſſi, ratione Voti particularis Caſtitatis: unde hi actus à Profeſſis exerciti ſunt formale Sacrilegium; quia ſimul opponuntur virtuti Religionis; utì habet Brugnoli, & alii AA. Circa Votum Paupertatis

4. Dico quintò: Profeſſus obligatur ad ſervandam Paupertatem, ita ut non poſſit

poſſit retinere, nec percipere Dominium, aut particulare aliquid alicujus rei temporalis, tanquam proprie. Ita S. Thomas, Herincx, Leſſ. Laym. Brug. & communis Canoniſtarum. Et conſtat; quia ita determinatur in *can non dicatis aliquid proprium*, *cauſ.* 12. *q.* 1. Et in *cap. Monachis*. Et *cap. ſuper quædam*. Et *cap. Cum ad Monaſterium*; *de ſtatu Monach.*

5. Ex his cape ſequentia Corollaria. *Primò*; Profeſſum non poſſe absque peccato gravi, vel levi juxta quantitatem materiæ perfectum Uſumfructum Juris alicujus rei temporalis, independenter ab aſſenſu Superioris expreſſo vel tacito, habere; uti habet Brugnoli, & alii DD. hi enim dicunt aliquod dominium, quod pugnat cum paupertate Religioſa. *Secundò*; Neque poſſe habere poſſeſſionem, adminiſtrationem, aut peculium, absque facultate Prælati; ut habet Navarr. Sanch. Herincx, & Rodriqu. ob eandem rationem. *Tertiò*; Poteſt tamen Profeſſus habere Uſum facti, dependenter à voluntate Superioris: talis enim non pugnat cum Paupertate; ut docet Nicolaus III. in *cap. Exivit*; *§. Nec per hoc*. *Quartò*; Poſſunt etiam Profeſſi, demptis FF. Minoribus, & quibusdam aliis, in communi habere Dominium bonorum temporalium; uti conſtat ex Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 3. Quia Paupertas ſolùm dicit abdicationem dominii privati bonorum temporalium. *Quintò* Profeſſus non poteſt donare, neque alienare, neque mutuo vel commodo dare res ſpectantes ad Conventum, absque facultate Prælati; ut habet Sylv. Major. & Navarr. Ratio eſt; quia hæc ſapiunt Dominium. *Sextò*; Profeſſus non poteſt ſibi uſurpare aliquid de rebus Conventûs, v. g. eſculenta, libros, aut ſimilia, ſinè licentia Superioris; uti habet Leſſ. Herincx. Brug. & plures alii. Ratio eſt; qui tales ſpectant ad Communitatem; unde illas auferens absque licentia committit furtum, uſurpans rem invitô adminiſtratore Prælatô; qui eſt locô Domini. *Septimò*; Profeſſus non poteſt abſcondere aliquam rem, nè eam Prælatus videat, & auferat, vel ſemel conceſſum revocet; neque de ea ablata murmurare, indignari; ut habet Brug. Laym. Sylv. Ratio eſt; quia tales actus ſunt quaſi dominii independentis, ſive Juris Proprietarii. *Octavò*; Profeſſus non poteſt rem aliquam ad ſpecificum uſum conceſſam in alium uſum impendere; neque poteſt eam per culpam latam ſeu negligentiam, quæ dolo æquiparatur, deſtruere, vel permittere interire; ut habet Layman, Leſſ. & Sanch. Ratio eſt eadem quæ ante, *Nonò*; Profeſſus non poteſt pro ſe acceptare res à quocunque donatas; neque taliter acceptas retinere; uti habet Brugnoli, Mendo. & Navarr. Ratio eſt eadem quæ priùs. *Decimò*; Profeſſus non poteſt habere ſuperflua; neque pretioſa; & Prælatus non poteſt pro his habendis dare licentiam. Ita Brug. Sylv. Leſſ. Navarr. Ratio primi & ſecundi eſt; quia Votum Paupertatis ſolam mediocritatem rerum permittit Religioſis. Tertium petitur ex Clement. *de ſtatu Monach*; Et Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 2. Circa Votum Obedientiæ

6. Dico quintò; Profeſſus vi Voti Obedientiæ contrahit obligationem obediendi Regulæ & præceptis legitimi ſui Superioris, ac Sum̃i Pontificis continentibus res honeſtas, licitas, & intimatas verbô vel ſcriptô. Ita S. Thomas, Azorius, Herincx, & Brugnoli. Ratio eſt; quia per emiſſionem Voti Obedientiæ, Profeſſus abdicavit propriam Voluntatem, & perfectè ſe ſubjecit primo ſuo Legislatori Prælato Regulari, & Summo Pontifici, tanquam legitimis Superioribus; factùsq; eſt completus ſubditus: ergo ſicut ſubditus obligatur ad obediendum ſuo Domino in præceptis legitimè factis; ita & Profeſſus ſuæ Regulæ, & Superioris, ac Summi Pontificis præceptis.

7. Dico ſextò: Præfata obligatio non extendit ſe ad obediendum quibuscunq; indefinitè præceptis Superioris; ſed ſolùm ad obediendum iis, quæ ſunt ſecundùm Regulam. Ita S. Bonaventura, Major, Herincx, Laym. & Brugnoli. Ratio eſt; quia Obligatio deſumitur ex intentione voventis obedientiam: vovens autem obedientiam non intendit ſe obligare ad obediendum quibuscunque præceptis Superiorum; ſed tantùm contentis in Regula explicitè, vel implicitè.

8. Ex his ſequuntur ſequentia Corollaria: *Primò*; Subditum non teneri præſtare obedientiam Superiori præcipienti aliquid ſupra Regulam, v. g. ut Profeſſus pergat pro Miſſionario ad Indias, vel in Æthiopiam; vel ut ſinè legitima cauſa & rationabili motivo jejunet multis diebus; aut peragat auſteritates inuſitatas in Religione, & nullô ſtatutô præſcriptas; uti habet Brug. Gerſon S. Thomas, Corduba, &c. *Secundò*; tenetur tamen auſteri-

auſteritates, & ſimiles pœnalitates acceptare in pœnam delicti, vel in cautelam, ne in aliquod peccatum incidat, vel reincidat: hoc enim neceſſarium eſt ad Regulæ obſervantiam. *Tertiò*; tenentur Profeſſi acceptare reformationem, quam Superiores Generales volunt introducere, propter collapſam priſtinam ordinariam Religionis diſciplinam. Ratio eſt; quia ad talem reformationem, & reſtaurationem collapſæ diſciplinæ cenſentur ſe obligâſſe Profeſſi in Profeſſione, in tali determinato Ordine; uti habet Marchant. Herincx, &c. Et quia in Regula ſemel profeſſa implicitè continetur obligatio ad acceptandam ejusmodi reformationem, utpotè neceſſariam ad exactam regulæ profeſſæ obſervantiam.

CAP. VII.

De Tranſitu Regularium & ejectis ex Ordine.

1. Dico primò: Jus Canonicum concedit regularibus tranſitum de ſuo Ordine ad alium arctiorem. Ita Leſſ. Herincx, Navarr. & communis Canoniſtarum. Et ita permittit, *cap. Licèt 18. de Regularibus.* Et patet ex praxi Regularium tolerata.

2. Dico ſecundò: Ad hujuſmodi tranſitum licitè inſtituendum ſufficit petere à Superiore Ordinario facultatem transeundi; quâ non obtentâ nihilominus fieri poteſt tranſitus; modò in tranſeunte adſit matura deliberatio & ſtudium melioris ac ſecurioris vitæ; & expleat integrum annum Novitiatûs in arctiori religione. Ita Leſſ. Navarr. &c. Primum & ſecundum habetur in *cit. cap. Licèt, de Regularibus.* Tertium colligitur ex *cap. ſanè 16. de Regularibus.* Et eſt Ratio; quia tranſitus iſte à Jure eſt ad conſolationem & beneficium animæ Regularium: ergo non temere, ſed cum matura deliberatione, & ſtudio melioris ac arctioris vitæ religioſæ eſt inſtituendus. Quartum tandem colligitur ex Trident. *ſeſſ. 25. de Regular. cap.* 15. quod indefinitè poſtulat annum integrũ Novitiatûs ante Profeſſionem religioſam emittendam; quod utique etiam ſe extendit ad volentem profiteri in alia Religione, ad quam priùs alibi Profeſſus tranſiverat.

3. Dico tertiò: Nomine arctioris religionis non intelligitur perfectior religio. Ita Herincx, Leſſ. & alii Canoniſtæ; contra S. Thomam, Sylv. &c. Ratio eſt, Tum quia ita colligitur ex *cit. cap. licèt.* Tum quia ita præſumitur ſentire Eccleſiam, quæ concedit tranſitum Mendicantibus ad Religionem Carthuſianum; uti patet ex *Extrav. viam ambitioſæ*, quæ tamen Religio in perfectione non excedit omnes Mendicantium Ordines; uti habent cit. DD. Itàque nomine *arctioris Religionis*, intelligitur Religio ſolùm auſterior, & rigoroſior in quibuſdam Obſervantiis Regularibus, atque tranſeunti tutior in ordine ad operandam ſalutem; qualis eſt v. g. Religio S. Franciſci; ad quam proinde docet S. Bonaventura in Opuſculo quodam, *Determinans qq. circa Regulam S. Franciſci cap.* 12. Jure communi poſſe tranſire Religioſum Profeſſum cujuſcunque Religionis, etiam Carthuſianæ.

4. Dico quartò: Ob juſtam cauſam etiam poſſunt Prælati de Jure communi concedere tranſitum ex Religione ſtricta ad laxiorem; niſi obſtent particulares prohibitiones Apoſtolicæ, vetantes hujuſmodi tranſitum ex hac, vel illa Religione. Ita Hoſtien. Panorm. Sylv. Navarr. Leſſ. Innocent. & alii Canoniſtæ ſcribentes *in cap. Non eſt 7.* Et *cap. ſignificatum 11. de Regularibus.* Et practicatur in quibuſdam Religionibus. Eſtque Ratio; quia hujuſmodi conceſſio videtur eſſe quandoque neceſſaria ad rectam gubernationem Religionis: & videtur id permiſſum in *can. 3. cauſ. 19. q. 3.* Dixi: *Niſi obſtent particulares prohibitiones Apoſtolicæ:* quia pleræque Religiones obtinuerunt jam Privilegium Pontificium, impediens hujuſmodi tranſitum: tale habent omnes Mendicantium Ordines in *Extrav. viam ambitioſæ*, ut ex his non poſſit inſtitui tranſitus ad Ordines non Mendicantes, præterquam ad Carthuſianos.

5. Dico quintò: Religiones poſſunt quandoque juſta de cauſa religioſum ejicere. Ita Navarr. Rodriqu. Azor. Herincx, Sanch. & communis Canoniſtarum; contra Zabarellam. Ratio eſt; Tum, quia ita ſervatur in com̃uni omnium religionum praxi à Summis Pontificibus nunquam reprobata, imò per privilegia ſpecialia pluribus conceſſa: & ſupponitur in *cap. ult. hoc tit.* Tum quia hoc patet ex dictis SS. PP. D. Bernardi dicentis: *Meliùs eſſe perire unum, quàm unitatem.* Et D. Hieronymi ſcribentis in *Epiſt. ad Galat. Scintilla ſtatim ut apparuerit extinguenda eſt, & fermen-*

tum

tum à maſſæ vicinia ſemovendum, ſecandæ putridæ carnes, & ſcabioſum animal à caulis ovium repellendum, ne tota domus, maſſa, corpus, & pecora, ardeat, corrumpatur, putreſcat, intereant; ergo juſta de cauſa, qualis eſſet vel periculum ſubverſionis plurium religioſorum ejuſmodi Ordinis vel Clauſtri; vel incorrigibilitas notoria; vel infamia incurrenda à religione ob crimen religioſi; vel malitioſa ſuppreſſio alicujus defectûs impedientis aliàs à Profeſſione &c. his inquam de cauſis poteſt religio Profeſſum ejicere ex Religione. Circa hujuſmodi autem ejectionem ſervanda ſunt Decreta S. Congregationis Cardinalium, emanata Anno 1624. die 21. Septemb. & Conſtitutiones particulares cujuslibet Ordinis.

6. Dico ſextò: Debitè ex aliquo Ordine ejectus Profeſſus ob culpam, adhuc tenetur ſervare Vota ſubſtantialia & regulam in iis, in quibus eum obligat ſub mortali, quantum ſtatus ejectionis patitur; licèt ex parte ceſſet Obedientiæ executio, ob defectum materiæ; vel ſuperioris; liberatur tamen ab obſervantiis monaſticis, non obligantibus ſub mortali, puta à jejuniis, ſilentio, delectu ciborum, & Horis Canonicis, ſi necdum ſit ſacrò Ordine initiatus. Ita Herincx. Sylv. Laym. Leſſ. &c. Ratio primi & ſecundi eſt; quia ejectio legitima non eſt ulla diſpenſatio Votorum DEO emiſſorum, ſed tantùm quædam ſeparatio Profeſſi à corpore aliorum religioſorum; unde ejectus manet verus religioſus cum obligatione ad ea, quæ ſemel vovit, & quæ ſub mortali ſervanda acceptavit: adeoque Profeſſus ex Ordine ejectus adhuc tenetur ſervare Vota ſubſtantialia, & regulam in iis, in quibus eum obligabat in religione ſub mortali. Ratio tertii eſt; quia obſervantiæ monaſticæ non obligantes ſub mortali, non concomitantur inſeparabiliter Profeſſionem trium Votorum ſubſtantialium, ſed ordinatæ ſunt, ut cum majori devotione, decore, & honeſtate ſtatus religioſus ſervetur; à quo, cùm ejectus ſeparetur, non videtur ad eas obligari.

7. Ex his cape ſequentia Corollaria. *Primò*; Profeſſus ejectus obligatur ſtrictè ad Caſtitatem, & conſequenter ad abſtinendum ab omni venere ratione Voti Caſtitatis; ùt habet Sotus, Laym. & communis. *Secundò*; talis ejectus obligatur ad Paupertatem, unde bonorum, quæ acquirit ſolum habet uſum & adminiſtrationem; ut habet Rodriqu. Laym. Molin. Sa. &c. dominium verò acquiritur, vel Eccleſiæ Diœceſanæ, in qua habet beneficium; vel Romanæ, ſi nullum habeat; uti vult Abbas, Azor. & Navarr. vel certè, tale acquiritur Monaſterio, unde eſt ejectus; uti habet Molin. Leſſ. & alii. *Tertiò*; in ejecto virtualiter adhuc perſeverat obligatio obedientiæ, etſi hæc ab eo in actum reduci non poſſit, eò quòd non habeat Prælatum, qui eum dirigeret.

8. Dico ſeptimò: Profeſſus propter aliquod crimen ex religione expulſus, tenetur ſe corrigere, & petere denuò recipi in Monaſterium, vel Ordinem; Prælati tamen eos recipere non tenentur: maximè ſi rationabiliter timeant de relapſu, vel alio Ordinis detrimento naſcituro ex tali receptione. Primum habet Arrag. Sylv. Sotus, Mirand. contra Azorium, & Navar. Secundum tenet Rodriqu. Molin. S. Anton. Sanch, &c. Ratio primi eſt; quia ejectus ob crimen admiſſum manet obligatus ad ſervanda tria Vota ſubſtantialia; & Profeſſione Religioſa obſtrictus; adeoque tenetur ſe qualificare per vitæ emendationem, & poſtulare denuò recipi in illum ſtatum priſtinæ religionis, in qua Vota & Profeſſionem debitè exequi valeat. Secundum patet; quia antiqua Jura ordinantia, ut ſuperiores ſuos ejectos quotannis requirant, jam in deſuetudinem abierunt; & praxis in contrarium invaluit: ergo &c.

9. Dico octavò: Profeſſus ejectus per definitivam ſententiam obligari poteſt à Prælato ejiciente, ut vel hunc vel alium Ordinem ingrediatur; & ejectus tenetur talem ingreſſum procurare; vel ſaltèm tentare: imò ab Ordinario ad hoc poteſt compelli. Ita S. Bonaventura, Corduba, Miranda, Laym. & Sanch. Ratio eſt; quia Prælatus ejiciens eſt verus Superior ejecti: ergo ejecto poteſt imponere obligationem redeundi, ut ſic Vota ſemel emiſſa DEO ſecuriùs perſolvantur. Accedit quòd hujuſmodi praxis Prælatorum ſit valdè laudabilis, ſalutaris ipſi ejecto, & continens cautelam efficacem, ne ejectus in ſæculo vivens varia perpetret ſcandala, & perniciem ſuæ ſalutis operetur.

CAP. VIII.

De Regularibus, qui Fratres Minores de Obſervantia & Reformatorum nuncupantur.

1. NOta primò: Ordinem illorum Regularium, qui nuncupantur *Fratres Minores*, fuiſſe à S. Franciſco Seraphico fundatum, in conformitate exacta primævæ vitæ Apoſtolicæ & Evangelicæ, ac ſubmiſſum à DEO tempore Innocentii III. Summi Pontificis, ut Eccleſiæ gravem ruinam minitanti, operibus ſanctis doctrinâ ac prædicatione ſuccurreret, eamque ſuſtentaret; uti referunt Chronica Ord. FF. Min. *par.* 1. & Lectiones Officii S. Franciſci. Et fuit idem Ordo Divino oraculo certificatus, eundem perſeveraturum uſque ad finem mundi pro Eccleſiæ emolumento, & ope: uti habetur in *cit. Chronicis.* Et *in lib. Conformitat.* Barth. Piſani. Et *annal. Wadingi*; *Sedulio*, &c. Et ideo

2. Nota ſecundò: ut autem præfatum Divinum oraculum tantò credibilius evaderet, memoratus Ordo FF. Minorum in quibusdam Obſervantiis Regularibus pro ſæculorum varietate aliquando decreſcens, rurſus per varias reductiones, & reformationes fuit reſtauratus, & priſtinæ Evangelicæ conformitatis ſplendori reſtitutus. Unde deficiente inter quosdam Fratres primo ſpiritu S. P. Franciſci, ſanctus Antonius de Padua, & B. Joannes de Parma Generalis, & S. Bonaventura Ordinem Seraphicum mitè reduxerunt. Poſt hos F. Gentilis de Spoleto, Paulus de Triucis, & Joannes de Stronconio, ſtrictas novas vivendi Reformationes in eundem induxêre; ut taceam Amadeorum, Clarenorum, & eorum qui de Coletaneis, & S. Evangelio, ſeu de Capucio cognominabantur, auſteras Reformationes, quæ uſque ad tempora Leonis X. floruêre; ſub quo Pontifice Ordo Minorum diviſus fuit in duas Congregationes, Conventualium ſcilicet & Obſervantium. Ex quibus Obſervantibus rurſus prodierunt PP. Capucini; Item PP. Franciſcani Reformati primævam Regulæ S. Franciſci puritatem ad literam zelantes & obſervantes: Capucini quidem cum ſeparatione totali a vero Miniſtro Generali totius Ordinis Seraphici; Reformati verò cum ſubjectione ad Miniſtrum Generalem, qui ſine ulla interpolatione, tanquam verus S. Franciſci ſucceſſor ſigillum antiquum Ordinis tenet. Utrosque in ſancto ſalutarique opere adjuvit Clemens VII. Summus Pontifex; Capucinos quidem per Bullam *Religionis*, datam Viterbii Anno 1528. Reformatos verò per Bullam *In ſuprema militantis*, datam Romæ An. 1532. Iisdem etiam FF. Reformatis Ordinationes varias ſalutares præſcripſit Gregorius XIII. in Conſtit: *Cùm illius*, & Pius V. in Conſtit. *Injunctum*, Clemens VIII. poſtea in ſua Conſtit. *Ex injuncto nobis &c.* in laudem Franciſcanorum reformatorum ponit ſequentia: *Motu proprio ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine harum ſerie decernimus ac declaramus, quòd ſupradicti FF. Reformati, non novam; ſed eandem Regulam, quam B. Franciſcus condidit, & fel. rec. Honorius Papa III. Prædeceſſor noſter confirmavit; quamq; etiam FF. de Familia nuncupati Ordin. Min. de Obſervantia obſervant, licèt ipſi Reformati puriùs, juxta ipſius Regulæ literam declaratam, per recolendæ memoriæ Nicolaum III. & Clementem V. Romanos Pontifices, etiam Prædeceſſores noſtros obſervant.*

3. Dico primò: Non quivis eſt capax ingreſſûs Religionis FF. Minorum; ſed recipiendus & ingreſſurus debet regulariter habere ſequentes conditiones; ut ſit fidelis Catholicus, de nullo errore ſuſpectus, legitimè natus, debitis expeditus, reddendæ rationum adminiſtrationis bonorum aliquorum non obnoxius, conditione liber, ac nulla vulgari infamia notatus: & ſi pro Clerico ſit recipiendus, ut habeat ſaltem 15. annos completos ætatis, & calleat perfectè linguam latinam, ſit munitus Sacramentô Confirmationis, aut ſaltèm in Noviriatu illud recepturus; ut non deſcendat, vel originem ducat & trahat uſque ad quartam generationem ab Hebræis, Mauris, vel Hæreticis, quorum corpora, vel ſtatuæ ſunt combuſtæ; nec ſit bannitus, vel condẽnatus, nec corpore vitiatus, aut morbo gallico, vel aliâ contagioſâ infirmitate reſperſus. Ita ordinatur in Conſtitution. General. modernis *cap.* 2. *§.* 1. *n.* 1. *& n.* 5. & 6. Et fundant ſe *cit.* Conſtitutiones generales in Conſtitutionibus variis Pontificiis Pii IV. Bulla, *Nos.* Et Sixti V. Bulla. *Cùm de omnibus.* Et Clementis VIII. Bulla, *Altiſſimæ paupertatis*, Et Gregorii XIII. Bulla *Conſuevit.* Et Gregorii XV. Bulla. *Circumſpecta.* Et Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*

4. Dico ſecundò: Suſcipiens habitum à Præla-

à Prælato Minorita Obſervante, vel Reformato, vel ab eorum vices gerentibus, poteſt ab omnibus cenſuris & pœnis abſolvi; ac in irregularitatibus anthoritate Apoſtolica diſpenſari. Ita habent Conſtitutiones generales modernæ *cap.* 2. *§.* 1. *n.* 13. Et Marc Magnum Sixti IV. *Regiminis*. Bulla Clementis IV. *Volentibus*. Servatis tamen quæ in dictis Bullis Apoſtolicis mandatur.

5. Dico tertiò: Alterius Ordinis profeſſus ad Ordinem FF. Minorum de Obſerv. & Reform. non eſt recipiendus, niſi habeat ſuorum Superiorum conſenſum, & facultatem ſpecialem Apoſtolicam tranſeundi, ſi forſitan Ordo talis Religioſi munitus ſit Bulla Apoſtolica cohibitoria; uti pleræque Religiones modò habent. Ita Conſtitutiones memoratæ generales Ordinis *n.* 22.

6. Dico quintò: ut quis legitimè profiteri valeat in Ordine D. Franciſci de Obſerv. & Reform. debet imprimis obſervare ea omnia, quæ S. Tridentina ſynodus. *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. *de Regular.* præcipit. Deinde ut habeat majorem partem ſuffragiorum, dandorum per Fratres illius Conventûs, ubi Novitiatum egit, ut ſeſe priùs exproprìet penitùs; ut Chriſtianæ doctrinæ rudimenta, & Regulam, ejuſque præcepta, æquipollentia, & præcepti vim habentia; monitiones item, & libertates Regulæ; conditiones etiam ingredientium; & recipientium ſciat; uti & recitare Breviarium, ſi Clericus ſit. Ita Conſtitutiones generales Ord. *cap.* 2. §. 5. ſub variis numeris. Et Trident. *cit. ſeſſ.* 25. Et Sixtus V. Bulla, *Cùm de cæteris*. Et Innocentius X.

7. Dico quintò; Ad cuſtodiam voti Caſtitatis ſpecialiori modo obligantur F F. Minores. Ita Expoſitores Regulæ Seraphicæ. Ratio eſt; quia ex *cap.* 11. Regulæ Seraphicæ FF. Minores obligantur etiam ad evitanda conſortia ſuſpecta cum mulieribus, quæ licèt in ſe mala non forent, ſed immunia ab omni impuritate; tamen in aliquo, vel aliquibus nata ſunt gignere ſuſpicionem impudicitiæ; modò ſuſpicio talis non procedat ex mera malitia, quæ curari non debet. Notant autem Expoſitores Regulæ Franciſcanæ, quòd ſuſpicionis ad hoc, ut reſultet ſuſpectum conſortium à F. Minore, debeat dari occaſio aliqua; qualis eſſet v.g. quærere locum obſcurum, ſequeſtratum, vel ſolitarium, vel tempus nocturnum, aut aliud opportunum ad colloquendum cum muliercula; vibrare aſpectus fixos vel laſcivos in eandem; proferre verba diſſoluta, vel impudica, vel ſcurrilia coram eadem, &c.

8. Dico ſextò: Frater Minor Obſervans, & Reformatus obligatur vi voti Paupertatis emiſſi ad particulariſſimam & altiſſimam Paupertatem præ cæteris Religionibus non Minoriticis. Ita conſtat ex Regula Franciſcana *cap.* 1. *cap.* 4. *& cap.* 6. Item ex Decretalibus Nicolai III, & Clementis V. Corpori Juris Canonici inſertis. Et ex Conſtit. general. Ord. *cap.* 6. *§.* 1. ubi omnes appropriatio cibi, potûs, veſtimenti, librorum, loci, cellæ Fratrib⁹ præfatis interdicitur; demandaturque in omnibus rebus neceſſariis vilitas, humilitas, & parcitas habenda, ac ſimplex uſus facti; non verò Juris: de quo ampliùs in commendationem Altiſſimæ Franciſcanæ Paupertatis differo *tom.* 4. *ſcholæ meæ Theologicæ diſt.* 4. *de Virt. Cardinal. q.* 4.

9. Dico ſeptimò: Similiter ad votum obedientiæ reſpectu Summi Pontificis, & ſuorum ſuperiorum ſpecialiſſimo modo obligatur F. Minor in iis, quæ non ſunt contraria animæ ſuæ & Regulæ Minoriticæ. Et conſtat tum ex *cap.* 1. *&* 10. Regulæ Seraphicæ: tum ex Conſtit. general. Ord. *cap.* 1. §. 1. *n.* 1. *&* 3. ubi etiam graviſſimæ ſtatuuntur pœnæ committentibus inobedientiam erga præfatas perſonas.

10. Dico octavò: Fratribus Minoribus obſervantibus & Reformatis hodie interdictùs eſt tranſitus ad alias Religiones quaſcunque. Ita Sorb. Politius, Sanct. &c. Et patet ex variis prohibitionibus Apoſtolicis ſuper ejuſmodi tranſitum dictorũ FF. emanatis. Sic vetuit Obſervantes tranſire ad Minimos Julius II. Pius V. Et Gregorius XIII. idem præſtitit S. Congregatio tempore Gregorii XIV. ſic & Paulus III. Julius III. & Sixtus V. ſub excommunicationis cenſura prohibuit Capucinis recipere eoſdem Minores Obſervantes abſque Provincialium Obſervantium licentia. Sic & Martinus V. & Extrav. *viam ambitioſæ* prohibuit dictos Minores, & omnes Mendicantes tranſire ad Monachos quoſcunq; exceptis Carthuſianis. Et Paulus II. ſtatuit, quòd Fratres Minores Conventuales nequeant recipere FF. Minores Obſervantes ad eos confugientes. Idem præſtitit Julius II. Imò refert Politius in *cap.* 2. Regulæ generatim FF. Minoribus interdictum eſſe tranſitum ad quamcunque Religionem, etiam

etiam Carthuſienſium. Itaque ut quis Minor Obſervans, vel Reformatus licitè & validè inſtituere poſſit tranſitum ad aliquam aliam Religionem, ad hoc ſedis Apoſtolicæ facultas ſpecialis eſt neceſſaria.

11. Nota tertiò: circa tranſitum Fratrum de Obſervantia ad Reformationem, & è contra, praxis Romanæ Curiæ eſt ſequens; quòd nimirum tranſitus ab Obſervantia fiat in Capitulo, aut in Congregatione, de licentia utriuſque Provincialis; vel Miniſtri Generalis. Tranſitus verò à Reformatione ad Obſervantiam debet quidem fieri in Capitulo, vel Congregatione; ſed de conſenſu tantùm Miniſtri Provincialis, ac Diffinitorii Reformatorum; prout in Bullis Pauli V. & Urbani VIII. ordinatur. Tranſeuntes autem præfatò modò in ſua quiſque Provincia fruuntur locô, anſianitate, præcedentiâ ac præeminentiâ, etiam in jure ſubrogandi, ſi fuerint Patres Provinciæ. Si autem contingat Obſervantem tranſire ad Reformationem, habet annum ad deliberandum, an in illo ſtatu manere voluerit, quo expleto ſuperior major Reformatorum capiat informationes de vita & moribus ex Conventu, ubi annum deliberationis transegit; & ſi cognoverit eum bene vixiſſe, poterit eum incorporare ſuæ Provinciæ Reformatæ; uti habet S. Congregatio à Sanctiſſimo D. N. Urbano VIII. conſultationibus FF. Minorum de Obſervantia S. Franciſci Ciſmontanæ Familiæ propoſita, referente Lantuſca in theat. Reg. ver. *tranſitus.* In tranſitu verò Fratris Reformati ad Obſervantiam non præſcribitur onus deliberationis; quare ſi anno nondum expleto voluerit redire ad Reformationem, indiget majori facultate, ſcilicet Protectoris, vel ſacræ Congregationis; quia habetur quodammodo pro admiſſo; uti habet *cit.* Lantuſca. Expleto autem anno, ſi talis tranſiens Reformatus tentet redire ad Reformationem, id facere debet in Capitulo, vel Congregatione, & exponere ſe ad annum deliberationis, ſicut Obſervans; uti habet idem Lantuſca.

12. Dico nonò: à Religione Franciſcana nullus poteſt ejici, niſi ſit incorrigibilis, & per annum in carceribus probatus in jejunio & pœnitentia. Ita Lantuſca, Sanct. &c. Et habetur in quadam Ordinatione S. Congregationis Concilii Tridentini dia 21. Septemb. 1624. de mandato Urbani VIII. prout extat in libello Decretorum.

13. Dico decimò: ut ejectio alicujus Minoritæ incorrigibilis ritè & legitimè fiat, debent in Capitulo, vel Congregatione generali in unaquaque Provincia eligi, & deputari ſex Patres ex gravioribus Religionis, de quorum Conſilio & aſſenſu Generalis poteſt ejicere talem incorrigibilem; Ita Lantuſca &c. Et habetur in quadam Ordinatione S. Congregationis Cardinalium Conc. Trident. Interpretum ſub Urbano VIII. facta, & regiſtrata in regiſtro hujus Congregationis *fol.* 187.

14. Nota quartò: Si Generalis longè abſit à Provincia, in qua degit incorrigibilis, ita ut cum dictis 6. Patribus convenire nequeat; tunc ad eundem debent Patres præfati mittere proceſſum plenè inſtructum, cum plena cauſarum expulſionis expreſſione ac voto, ut juxta illud Generalis poſſit ad ſententiam exitionis procedere; uti habet eadem reſolutio *cit.* S. Congregationis. Pro Provinciis autem Germaniæ, Flandriæ, & aliis remotis Orientalibus & Occidentalibus ac Inſularum, indulſit eadem S. Congregatio approbante Papa Urbano VIII. ſub dato Anno 1625. die 17. Aug. ut etiam Commiſſarii generales Regiminis, & Viſitatores Provinciales triennales à P. Generali miſſi ad viſitandas Provincias cum aſſiſtentia 6. Patrum graviorum in Capitulo, vel Congregatione generali electorum pro unaquaque Provincia, incorrigibiles Minoritas ejicere valeant. Atque interea uſque ad primum generale Capitulum, vel Congregationem proximè celebrandam annuit, ut ejectio talis, ſervatâ in reliquis formâ Decreti hac de re editi, fieri poſſit à Commiſſariis, & Viſitatoribus prædictis unà cum conſilio & aſſenſu ſex Patrum, quos ipſimet Commiſſarii, vel Viſitatores in qualibet Provincia elegerint, uti habet eadem Ordinatio cit. S. Congregationis.

15. Nota quintò: ejectus ex Ordine S. Franciſci adhuc tenetur ſervare Regulam Seraphicam quoad ſeptem ejus præcepta formalia, duo inhibitoria, quatuor præcepti vim habentia, & duodecim æquipollentia ex Declaratione Summi Pontificis. Ratio eſt; quia cum is hanc Regulam ſit ſolemniter profeſſus, & memorata præcepta in ea contineantur, per ejectionē ab eorum obſervantia non abſolvitur.

TITU-

TITULUS XXXII.
De Converſione Conjugatorum.

Caput I.

An, & quando liceat, vel non, Conjugibus converti ad Religionem.

1. Nota primò: ſolent nonnunquam ingreſſum Religionis etiam quærere perſonæ Conjugatæ; quare *præcedenti titulo*, qui agebat generaliter de Religioſis, & Religionem ingredientibus ac profitentibus, à D. Papa conjungitur *præſens* de Converſione Conjugatorum.

2. Dico primò: bene deſcribitur Converſio Conjugatorum, de qua hìc, quòd *ſit perſonarum matrimoniò junctarum tranſitus ad ſtatum Religioſum approbatum.* Ly *tranſitus* eſt genus; reliqua aptantur pro differentia.

3. Dico ſecundò: ſi certæ conditiones & tempus obſerventur, licitè poſſunt Conjugati converti, ſeu ingredi & profiteri Religionem, aliter non. Ita Gloſſa, & communis DD. Et conſtat ex *cap. verum* 2. *hoc tit.* Conditiones autem requiſitæ & tempus exprimuntur ſequentib[9]. Unde

4. Nota ſecundò: ut unus Conjugum licitè converti, ſeu Religionem ingredi, & profiteri valeat, poſt conſummatum Matrimonium requiritur conſenſus alterius Conjugis; inſuper ut & alter Conjux, ſi juvenis ſit, & in periculo incontinentiæ verſetur, pariter Religionem ingrediatur, *cap.* 1. 4. 8. & 13. *hoc tit.* Et *can. Agathoſa* 21. *cauſ.* 27. *q.* 2. Si verò alter Conjugum ſenex aut talis ſit, ut ſinè ſuſpicione incontinentiæ in ſæculo permanere poſſit, debet is votum continentiæ emittere in manibus Epiſcopi, *cit. cap.* 4. Et hæc omnia fieri debent interpoſita authoritate Ordinarii *can. S. vir cauſ.* 27. *q.* 2. Quòd ſi tamen alter Conjugum in ſæculo remanens non emitteret votum continentiæ, adhuc erit valida profeſſio ingreſſi: uti conſtat ex *cit. can. Agathoſa.*

5. Dico tertiò: Conjux poſt Matrimonii conſummationem, ſciente & invito altero Conjuge, licitè ingredi nequit Religionem, nec validè profiteri: ſed repeti poteſt ab altero, & cogi ad egreſſum è Religione; Ita conſtat ex *cap.* 3. & 12. *hoc tit.* Ejuſmodi autem Conjux illegitimè profeſſus, & ad uxorem rediens debitum matrimoniale quidem reddere tenetur; exigere autem non poteſt; & poſt mortem Conjugis ad colendam perpetuo caſtitatē obligatur; unde quamvis non teneatur ad Monaſterium redire (cum votum ejus fuerit irritum) aliam tamen uxorem ducere non valet *cap. cit.* 3. Et *cap.* 12. *hoc tit.*

6. Dico quartò: Similiter ſi Conjux ignorante altero Conjuge Religionem profeſſus ſit, invalida eſt profeſſio, ita ut poſt mortem illius ad Religionem redire non obligetur; licèt ſi mulier ſit, conſultiùs aget, & ad ſalutem congruentius, ſi fuerit reverſa ad Monaſterium. Ita conſtat *cap. Placet* 12. *hoc tit.* Et *can. una* 6. *cauſ.* 33. *q.* 5.

7. Dico quintò; ſi contingat conſenſum ſeu licentiam alterius Conjugis fuiſſe gravi & injuſto metu extortam, Profeſſio Conjugis converſi eſt irrita & invalida. Ita conſtat ex *can.* 2. junctâ Gloſſ. verb. *licentiam, cauſ.* 33. *q.* 5. Et *cap. accedens* 17. *hoc tit.* Idem dicendum, ſi licentia ingrediendi & profitendi Religionem, ſit obtenta per gravem & injuſtum dolum; uti conſtat ex *cap. veniens* 16. *hoc tit.* Si eveniat caſus, quòd Conjuges mutuô conſenſu continentiam voveant, & uterque vel alter eorum profiteatur Religionem, unus alterum non poteſt repetere, ſeu revocare ad Matrimonium continuandum; uti conſtat ex *cap. Dudum* 21. *hoc tit.*

8. Dico ſextò: tempus intra quod unus Conjugatus poſſit ingredi, & licitè ac validè profiteri Religionem etiam alterô invitô, ſunt duo menſes Matrimonii rati, & non conſummati. Ita conſtat ex *cap. verum* 2. Et *cap. ex public* 7. *hoc tit.* Quod ſi maritus infra hos menſes à Jure conceſſos per vim conſummet Matrimonium cum uxore, Uxor nihilominus poterit converti ſeu ingredi, & profiteri validè Religionem, uti habet Sanch. Vallenſ. Abb. Fagn. &c. Ratio eſt; quia maritus intulit uxori gravem injuriam per vim aut metum gravem eandem cogendo ad conſummationem Matrimonii infra duos menſes; intra quos non habet Jus copulam extorquendi: unde uxor injuriam paſſa non eſt privanda ſuo Jure convertendi ad Religionem.

C A P. II.

Quædam alia circa Converſionem Conjugatorum reſolvuntur.

1. DIco primò: ſi alteruter Conjugum adulteretur poteſt alter innocens converti, & licitè ac validè profiteri Religionem; Ita conſtat ex *can. Agathoſa, cauſ.* 27. *q.*2. Et *cap.* 15. 16. *&* 17. *hoc tit.* Debet tamen adulterium priùs legitimè probare adulteranti, & ſeparatio illa fieri authoritate Judicis, uti notat Vallens. Quod ſi autem & altera pars occultum commiſiſſet adulterium; quod probare non poſſet, non poterit ipſa Conjugem dimittere, ut Religionem profiteatur; in tali enim caſu paria delicta mutuâ compenſatione tolluntur *cap. de adulter.*

2. Dico ſecundò: ſi unus Conjugum amplectatur publicè hæreſim, & judiciô Eccleſiæ fiat ſeparatio, poteſt alter fidelis licitè ingredi Religionem, validéque profiteri. Ita conſtat ex *can. idololatria* 5. *& ſeq. cauſ.* 28. *q.* 1. Quod etiam verum eſt, etſi lapſus in hæreſim reverteretur ab infidelitate *cap. hoc tit.* Quòd ſi verò non fuerit judiciô Eccleſiæ inſtituta ſeparatio, tunc tenetur Conjux fidelis alterum Conjugem nuper lapſum, ſed reverſum ad Eccleſiam, & emendatum recipere; neque poteſt converti, & Religionem profiteri, utì colligitur ex *cap. de illa, de divortiis.*

3. Dico tertiò: ſicut unus Conjugatus abſque licentia alterius nequit converti quoad ſuſceptionem & profeſſionem Religionis, præterquam in caſu adulterii carnalis, & ſpiritualis, id eſt hæreſis amplexatæ; ita pariter vir nequit abſque licentia ſuſcipere Sacros Ordines; Ita habetur *cap. Conjugatus* 5. *hoc.* Et *Extrav. antiquæ Joan.* 22. *de voto.* Ordo tamen ſuſceptus abſque tali licentia & voto alterius Conjugis, tenet propter indebilitatem characteris, qui imprimitur eô ipsô, quòd quis ordinatur; ſed ſic ordinatus redire debet ad uxorem, & ab hoc cogi poteſt, eique petenti tenetur reddere debitum. Itàque ut vir debitè & pacificè valeat ſuſcipere Ordines Sacros, requiritur licentia uxoris, & ut illa voveat perpetuam continentiam, ſi ſenex ſit; ſi verò juvenis, ut ingrediatur Religionem, *can. Epiſcopus diſt.* 77.

4. Dico quartò: ad hoc ut Conjugatus poſſit in Epiſcopum ordinari, debet neceſſariò ejus uxor priùs vovere continentiam, ſacrum ſibi velamen imponere, veſtémque Religioſam aſſumere; Ita habetur *cap. hoc tit.* Quod ordinatum eſt ab Eccleſia ob excellentiam dignitatis Epiſcopalis, ob quam decens eſt, ut & uxores Epiſcoporum ad perfectioris vitæ inſtitutum tranſeant. Et nè uxor remanens in ſæculo aſſociata aliis mulieribus ſæpè adeat Epiſcopum pro gratiis obtinendis, & conſanguineis dotandis, uti advertit Abbas.

TITULUS XXXIII.

DE Converſione Infidelium.

CAP. UNICUM.

De Matrimonio Infidelis, & Converſi.

1. NOta primò: Quia Papa *priori titulo* egerat de Converſione Conjugatorum ad Religionem; hac occaſione in *iſto* agit de Converſione Conjugum Infidelium ad fidem. Quamvis autem nomine *Infidelis* communiter veniat quivis errans in Fide vera, & Catholica; cujuſmodi eſt tum Paganus, Saracenus & Judæus; tum hæreticus quivis; *hoc* tamen *tit.* per *Infidelem* intelligitur ſolus Paganus, Judæus, & Saracenus.

2. Dico primò: inter Conjuges Infideles eſt verum & legitimum Matrimonium, quatenus importat quendam contractum civilem; non autem Sacramentum, *cap. gaudemus, de divort.* Et 1. *ad Cor.* 7. ubi Apoſtolus hortatur Conjugem ad fidem converſum manere cum Conjuge; quod non faceret, ſi non eſſet Matrimonium verum inter ipſos. Datur tamen facultas fideli diſcendi ab infideli & contrahendi Matrimonium cum fideli; de quo infrà *tit. de divortiis.*

3. Dico ſecundò; ſi unus Infidelium convertatur ad fidem Catholicam altero remanente in Infidelitate, cōmunis proles aſſignatur converſo ſeu fideli. Ita communis

munis DD. Et habetur *cap. ex literis* 2. *hoc tit.* Unde talis proles nata ex uno parente gentili & altero fideli, poteſt baptizari; etiam contradicente Infideli, uti conſtat ex *cit. cap.* & *can. Judæi* 10. *cauſ.* 18, *q.* 1. Et quia Eccleſia habet Jus illam prolem baptizandi.

4. Dico tertiò: Converſio ad Fidem Catholicam non patrocinatur in gravioribus criminibus; unde ſi præceſſit homicidium mariti patratum à viro adhuc in infidelitate exiſtente, per inſidias & machinationes, is converſus ad fidem non poterit ducere in uxorem viduam occiſi mariti. Ita communis DD. Et habetur *cap. laudabilem* 1. *hoc tit.* Quod ſi tamen talis occiſio ſecuta fuiſſet absque machinatione, v. g. in bello, tunc homicida converſus poterit inire Matrimonium cum Uxore relicta occiſi; uti habetur *cit. cap.*

5. Nota autem ſecundò: ut operetur præfatum impedimentum dirimens Matrimonium inter Occiſorem Infidelem Mariti & ejus uxorem, requiri, ut tam Occiſor, quàm mulier Occiſi cooperati ſint ad necem mariti; uti colligitur ex *cit. cap.* 1. *hoc tit.* Item ut ambo cooperati ſint cum animo, ſeu intentione ineundi Matrimonium inter ſe; nam ſi ob aliam cauſam patrent homicidum, v. g. in vindictam, non contrahunt memoratum impedimentum criminis; uti rectè advertit Sanch. Pirh. &c. Inſuper ut mors ſequatur ex illorum machinatione; unde ſi culpâ Chirurgi, vel Phyſici, vel negligentiâ vulnerati ſequatur, non irretiuntur dictô impedimentô; uti colligitur ex *can. Si quis, cauſ.* 31. *q.* 1.

TITULUS XXXIV.

DE

Voto; & Voti Redemptione.

CAP. I.

De Quidditate; Diviſione; & Materia Voti.

1. NOta primò: Quoniam in *ſuperioribus titulis* tractatum fuit de Regularibus, Conjugatis converſis, ac infidelibus ad Fidem Catholicam tranſeuntibus, qui omnes aliquô Votô Religionis vel Fidei ſeſe obſtringunt; propterea Papa ſubjungit *hunc tit.* de Voto in genere ejuſque ſolutione, laxatione, ſeu redéptione.

2. Dico primò: rectè deſcribitur Votum in genere, quòd *ſit promiſſio deliberata & libera de meliori bono, facta DEO cum animo ſe obligandi.* Ly *promiſſio* eſt genus; reliqua collocantur pro differentia. Ex hac deſcriptione

3. Infertur primò: varias neceſſarias conditiones requiri ad Votum, ut ſit legitimum. Et *primò* debet eſſe promiſſio deliberata; id eſt cum plena animadverſione ejus, quod agitur. Item voluntaria, ſine metu & dolo injurioſo elicitum; uti patet ex *cap.* 1. & 2. *de his quæ vi metûs-ve cauſâ &c. Secundò*, debet eſſe promiſſio de meliori bono, id eſt de tali opere, quod melius eſt, quàm ejus omiſſio; uti habet S. Thomas, Leſſ. Herincx, &c. *Tertiò* debet eſſe promiſſio facta DEO; nam tantùm Vota DEO facta, & non homini rationem Voti habent, *cap. Magnæ* 8. *hoc tit Quartò* dicta promiſſio debet fieri cum animo ſe obligandi, quia actus agentium non operantur ultra intentionem, à qua omnem vim habent.

4. Nota ſecundò: Variæ ſunt diviſiones Voti: & primò aliud eſt tacitum, aliud expreſſum. *Expreſſum* dicitur, quod emittitur conceptis & expreſſis verbis. *Tacitum*, quod omnium judiciô cenſetur fieri eô ipsô, quòd vovens aliqua agat, quæ Voti ſequelam annexam habent; tale emittit ſuſcipiens ſacros Ordines. *Secundò* partitur in purum ſeu abſolutum, & in conditionatum. *Primum* fit absque conditione addita; ut ſi promittam ſic, *voveo peregrinationem ad limina SS. Apoſtolorum. Secundum* fit cum additione certæ conditionis; tale eſſet hoc; *voveo peregrinationem Hieroſolymam, ſi convaluerit meus Pater infirmus. Tertiò*, in perſonale, reale, & mixtum. *Perſonale* eſt promiſſio quædam ſolam perſonam contingens; talis eſt votum viſitandi Sepulchrum Dominicum Hieroſolymis *cap.* 2. *hoc tit. Reale* eſt promiſſio alicujus rei externæ; ut in *cap. ex parte* 18. *de cenſibus. Mixtum* eſt promiſſio utrumq; involvens; tale eſſet votum eundi Hieroſolymas, ut ab eisdem ejiciat armis Saracenos,

cenos, *cap. non eſt. & ſeq. hoc tit.* *Quartò*, famosè dividitur in ſolemne, & ſimplex; *Votum ſolemne* generaliter dicitur illud, quod fit cum debitis ſolemnitatibus, puta acceptatione Eccleſiæ, publicitate, teſtibus, aut juramento adhibitis; ſpecialiter verò, & prout de eo hic agitur potiſſimè, eſt illud, quod ab Eccleſia acceptatur, & ex ejus ordinatione eſt annexum ſuſceptioni S. Ordinis: vel quod profeſſione Religioſa Ordinis à Papa approbati continetur, *cap. un. hoc tit. in 6.* Unde duo tantùm ſunt ejuſmodi Vota ſolemnia, ſcilicet Votum continentiæ annexum Sacris Ordinibus; & profeſſionis Religioſæ. *Simplex* eſt, quod caret ejuſmodi ſolemnitate acceptationis Eccleſiæ. Ex his

5. Nota tertiò: Votum ſolemne, & ſimplex non differre eſſentialiter & intrinſecè; ſed accidentaliter ſeu extrinſecè tantùm, ratione acceptationis & ordinationis Eccleſiæ; utì conſtat ex *cap. unico hoc tit. in 6.* Eſtque Ratio, quia Votum ſimplex coram DEO æquè obligat, ac ſolemnè; utì conſtat ex *cap. rurſus 6.* Circa Materiam Voti

6. Nota quartò: nomine *Materiæ Voti* intelligi id, quod DEO poteſt promitti; ſive hoc ſit res ipſa, quæ DEO vovetur, quæ vocatur *Materia remota* Voti: ſive ipſa actio, & opus humanum voventis; quò etiam ſpectat abſtinentia ab actione; quæ vocatur *Materia proxima*: ſic v. g. Materia remota Voti dandi Eleemoſynam eſt res materialis pecunia, panis &c. quæ à vovente datur, proxima verò eſt ipſa operatio, ſeu datio hujus rei materialis.

7. Dico ſecundò: Ut Materia legitima Voti habeatur, & ſubſiſtat Votum, debet opus, quod vovens promittit, eſſe in ſua poteſtate. Ita Herincx, Leſſ. Laym. Azor. &c. Ratio eſt; Tum quia DEUS non acceptat opera talia ad rationem Voti, quæ non ſunt in poteſtate voventis. Tum quia eſt ſtulta promiſſio rei non exiſtentis in poteſtate voventis v. g. ut etas fiat Papa; vel ut moriatur; quia eſt circa materiam moraliter impoſſibilem, in ordine ad quam nulla poteſt eſſe obligatio.

8. Ex his cape ſequentia Corollaria. *Primò*; Votum de non admittendo ullo peccato veniali eſſe invalidum; utì habet Rodriqu. Herincx. Tolet. &c. Ratio eſt; quia cum ordinariis auxiliis DEI non eſt in noſtra poteſtate vitare omne Veniale. *Secundò*; pariter invalidum eſt Votum terminatum ad factum alienum. Ratio eſt eadem. *Tertiò* validum tamen erit Votum terminatum ad omiſſionē omnis peccati mortalis: ùt habent cit. DD. Ratio eſt; quia cum ordinariis auxiliis evitatio omnis mortalis eſt in poteſtate noſtra.

9. Dico tertiò: Materia Voti ſub nullitate Voti debet eſſe opus DEO promiſſario gratum. Ita Herincx, Leſſ. Tol. Layman: &c. Ratio eſt; niſi opus ſit gratum, id eſt cedens in honorem & reverentiam Promiſſarii, DEUS id non acceptat ad rationem Voti.

10. Ex his reſultant ſequentia Corollaria. *Primò*; quosvis actus peccaminoſos non eſſe materiam validam Voti; v. g. ſacrificare hominem; ſicut vovit Jephte *Judic.* 11. Dare eleemoſynam ob vanam gloriam; vel ad obtinendam vindictam; vel meretricari, ut ex quæſtu partem Deo poſſit donare, &c. Quod verum eſt, etſi actus peccaminoſi involverent culpam tantum venialem. Ratio eſt; quia adhuc per hujuſmodi Votum irrogatur Divinæ bonitati gravis injuria; & in eodem quædam irriſio, & tacita blaſphemia DEI continetur, ut inquit P. Herincx. *Secundò* non eſt Materia valida Voti actus indifferens; niſi hic elevetur bonâ intentione ad finem bonum adhuc perſeverantem. Ratio eſt; quia actus indifferens quà talis abſtrahit à bonitate, quæ in omni Voto debet relucere.

11. Dico quartò: Materia valida Voti ſemper debet eſſe de re meliori, quàm ſit ejus omiſſio. Ita eſt S. Thomas, Leſſ. Herincx, & communis DD. Ratio eſt; quia Votum importat quandam gratificationem DEO factam: ſed hanc non importaret, ſi id, quod vovetur, non eſſet gratiùs DEO, & conſequenter melius, quàm ejus omiſſio: adeoque materia Voti debet eſſe de re meliori.

12. Ex his naſcitur ſequens Corollarium: Vota de non ſuſcipiendis Sacris Ordinibus; de non ingredienda Religione; non danda eleemoſyna; de ineundo Matrimonio, Votum de non vovendo non eſſe valida; utì habent cit. AA. Ratio eſt; quia oppoſita horum ſunt meliora.

13. Dico quintò: Actus tamen præcepti, adhuc ſunt materia valida Voti. Ita Richard. Leſſ. Herincx, Durandus, & alii DD. Ratio eſt; Tùm quia actus præcepti ſunt DEO grati, & gratiores, quàm eorum omiſſiones. Tum quia Jacob *Gen.* 28. Votum vovit Domino, quòd ipſi ſoli velit

velit cultum Latriæ præſtare, & non Diis alienis; ſicut colligitur ex illo dicto: *Erit mihi Dominus in DEUM*; Tum tandem, quia ita ſervat praxis fidelium laudata ab Eccleſia, quâ nô ſolùm vovetur abſtinentia à Matrimonio; ſed etiam abſtinentia ab illicitis voluptatibus carnis extra Matrimonium, quæ eſt præcepta omnibus.

CAP. II.
De Bonitate; & Obligatione Votorum.

1. Dico primò: Opus ſalutare eſt, Votum emittere de rebus puri Conſilii, & eadem Vota reddere in ordine ad colendum DEUM. Ita Herincx, Leſſ. noſter Wetweis, & communis TT. ac Controverſiſtarum; contra blaſphemos Novatores Calvinum & Lutherum, Vota Regularium impia proclamantes & dicentes, SS. Franciſcum, Dominicum, Bernardum, &c. damnatos eſſe ob eorum emiſſionem; niſi fortaſſis ea emiſiſſent eo fine, ut liberent ſe à moleſtiis domeſticis uxorum & filiorum; non autem ex intentione DEUM colendi. Ratio eſt; Tum quia Sacræ Literæ nos ſtimulant ad Votorum emiſſionem; ùt patet in *Pſal.* 75. dicente: *Vovete & reddite Domino DEO veſtro, omnes qui in circuitu ejus affertis munera.* Et *Deut.* 23. *Si Votum voveris non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus, ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Tum quia ab ipſamet natura homini rectè intelligenti ingeritur, eſſe opus ſalutare, DEUM colere Votis cadentibus ſuper materiam conſilii; quare hæc non ſolum practicârunt plures SS. Viri in utraque Lege; ſed & ipſi Ethnici Diis ſuis ſolverunt quædam Vota, tanquam actus Religionis, à natura debitos Numini. Tum quia eſt ſalutare opus, & cultus DEO placens, etiam ſecundùm Hæreticos cit. *viſitare viduas & pupillos, immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.* Ut habetur *Jac.* 1. ergo & emittere Votum de rebus puri Conſilii: Tum quia David vovit Domino conſtruere Templum; ùt dicitur *Pſal.* 131. Tum tandem, quia omnia Vota, de quibus agitur *Levitici* 27. & *Deut.* 12. & 13. ſunt de rebus non præceptis: ergo &c.

2. Dico ſecundò: Opera bona præcedentia ex Voto ſimul, ſunt perfectiora, quàm elicita abſque Voto. Ita S. Thomas, Leſſ. & communis Theologorum. Ratio eſt; quia talia pollent duplici bonitate; unâ, quam habent ſecundùm ſpeciem propriam: & alterâ quatenus ſunt actus Religionis. Deinde qui emittit Votum, & id exequitur, duo dedicat DEO, ſcilicet opus bonum, & boni operis facultatem; cùm privet ſe facultate illius omittendi: unde in hoc aſſimilatur donatario donanti fructus arboris, & ipſam arborem; ùt dicit D. Anſelmus *lib. de ſimilitud. cap.* 84. ergo talis ponit opera perfectiora procedentia ex Voto. Circa obligationem Votorum

3. Dico tertiò: Votum trahit ſecum obligationem præſtandi id, quod promiſſum eſt; & quidem obligationem gravem ex genere ſuo. Ita communis DD. Et primum conſtat tùm ex *cap.* 5. *hoc tit.* tum ex S. Scriptura *Concluſ.* 1. citata, Tum quia ita ſentiunt SS. PP. ſignanter S. Gregorius *Epiſt. ad Bonifac.* dicens: *Si enim inter homines bonæ fidei contractus nullâ ſolent ratione diſſolvi; quantò magis pollicitatio, quam cum DEO pepigit* (ſcilicet homo) *ſine vindicta ſolvi non poterit?* Ratio ſecundi eſt; obligatio Voti ſpectat ad Virtutem Religionis, & fidelitatem DEO præſtandam; unde ejus transgreſſio eſt notabilis irreverentia, ſacrilegium, & injuſtitia: ergo eſt ex genere ſuo gravis. Poterit tamen ejus transgreſſio fieri levis, vel ex parvitate materiæ ſubſtratæ Voto, v. g. unius Salutationis Angelicæ quotidie dicendæ; ùt habet Valentia, Cajet Laym. Rodriqu. &c. vel ob imperfectam deliberationem; ùt habet Herincx, &c. AA.

4. Dico quartò: Vota, quamcunque materiam afficiant, habent obligationem ejuſdem ſpeciei. Ita Suar. Herincx, Sanch. &c. Ratio eſt; quia Vota omnia tendunt ad præſtandam fidelitatem DEO; unde quorumcunque transgreſſio opponitur tantùm Religioni, ſeu fidelitati erga DEUM meritò exercendæ: ergo quamcunque materiam afficiant, habent obligationem ejuſdem ſpeciei. Idcirco Pœnitens qui violavit aliquod ſuum Votum factum circa materiam Conſilii meri, non obligatur in Confeſſione explicare materiam Voti; ſed ſufficit dicere: tranſgreſſus ſum aliquod meum Votum, circa materiam non præceptam; uti docent cit. DD.

5. Dico quintò: ſi dubium oriatur de emiſſione Voti, & poſt induſtrioſam diſquiſitionem adhuc perſeveret dubium, poteſt vovens reſolvere pro ſua liberta-

te: ſi verò conſtet de Voti emiſſione; dubium autem urgeat de ſufficienti deliberatione, adhibitâ etiam ejuſmodi diſquiſitione, debet reſolvere pro Voto, quod proinde obligat. Ita Bardi, Hetincx, & alii. Ratio primi eſt; quia ſtante tali dubiô, & eôdem perſeverante poſt diligens examen, cenſetur melior eſſe conditio poſſidentis libertatem, id eſt ipſius voventis: ergo tunc poteſt pro ſua libertate reſolvere. Ratio ſecundi eſt; quia ſi conſtet de Voti emiſſione, poſſeſſio adjudicanda eſt Voto; & præſumitur de ſufficienti deliberatione adhibita in emiſſione Voti; niſi evidenter oppoſitum demonſtretur: ergo tunc vovens debet reſolvere pro Voto, & ſe cognoſcere eôdem obligatum.

6. Dico ſextò: Vota interpretanda ſunt modò ſequenti: *Primò*; ſecundùm intentionem voventis. *Secundò*; ſi de ea non habeatur certa notitia; tunc conſiderari debet materia Voti, & juxta ejus naturam, & conditiones Votum eſt adimplendum. *Tertiò*; quòd ſi adhibitâ tali conſideratione materiæ, necdum intentio voventis aſſequi poſſit; tunc Votum interpretari debet ſecundùm Verborum à vovente adhibitorum proprietatem, & communem uſurpationem; ita tamen ut hujuſmodi interpretatio fiat cum rigore, & ſtrictò modo. Ita habet communis Canoniſtarum doctrina apud Abbatem, Laym. Herincx, Cajet. Sanch. &c. Primum colligitur ex *Deut.* 23. ubi mandatur *Facies, ſicut promiſiſti DEO tuo, & propriâ voluntate, & ore tuô locutus es*; quibus verbis dicitur promiſſiones, & Vota debere adimpleri ſecundùm intentionis normam & menſuram voventis. Secundum patet: quia deficiente normâ expreſsâ intentionis de ſervando Voto recurrendum eſt ad normam communem, quam natura, & conditio materiarum Voti ſervandam expoſcunt: ſic ſi alicui non conſtaret de intentione Voti terminati ad jejunium unius diei, tenetur id perficere ſecundùm normam communem Eccleſiæ, quam jejunium poſtulat; videlicet ut unicam tantùm refectionem in die adhibeat; & hanc in cibis non carnalibus. Tertium & quartum etiam patet; quia dum de aliqua obligatione agitur, rigoroſa & ſtricta interpretatio adhiberi debet; ùt innuit L. *Quidquid adſtringendæ. ff. de Verb. obligat.* Sed Vota important gravem obligationem; cùm cedant in honorem & cultum DEI: ergo eorum interpretatio fieri debet cum rigore & ſtrictô modo, ſecundùm verborum proprietatem, & uſitatam uſurpationem. Tota hujus Concluſionis doctrina applicari poteſt, & debet ad interpretationem Juramentorum.

7. Dico ſeptimò: Exſolutio Votorum cum determinatione certi temporis editorum, ſub mortali fieri debet tempore determinato; niſi juſtâ causâ motam purges; editorum verò ſinè determinatione ad hoc vel illud tempus, fieri debet pro data prima opportunitate. Ita Sylv. Abbas, Laym. Vallenſ. &c. AA. Ratio primi eſt; quia ſi contractus humani ad certam temporis differentiam limitati intra tempus determinatum adimpleri debeant, quantò magis promiſſa cum DEO inita. Idem patet etiam ex S. Scriptura *Deut.* 23. dicente; *Cum votum voveris Domino, non tardabis reddere; quia requiret illud Dominus DEUS tuus: & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Secundum conſtat ex *cap. non eſt* 5. *hoc tit.* Tertium patet ex cit. textu S. Scripturæ *Deut.* 23.

8. Dico octavò: Vota perſonalia expreſſè limitata ad perſonam, ſolvi debent ab ipſomet vovente; nec ab alio adimpleri poſſunt, cum ſublatione perſonalis obligationis voventis. Ita Palud. Herincx, Layman. Sylv. & communis DD. Et ita colligitur ex illo Pſalmi 65. *Reddam tibi Vota, quæ diſtinxerunt labia mea.* Ratio etiam eſt; quia materia Voti perſonalis eſt actio ipſiuſmet voventis, & ex ejus voluntate determinatè procedens: adeóque Votum perſonale ſolvi debet ab ipſomet vovente.

9. Dico nonò: Vota realia, non adimpleta à vovente, tranſeunt cum onere adimpletionis ad hæredes. Ita Herincx, Leſſ. Laym. Sylv. & communis AA. ita reſolvitur in utroque Jure; Canonico quidem *cap. Ex parte, de Cenſibus.* Et *cap. Licet, de Voto.* Civili verò *L.* 2. *ff. de Pollicitation* ubi habentur ſequentia; *ſi fortè qui decimam bonorum vovit, deceſſerit, &c. hæres ipſius hæreditariò nomine decimæ obſtrictus eſt; voti enim obligationem ad hæredem tranſire conſtat.*

10. Dico decimò: Votum tamen Patris factum de Filio impubere, ut Religionem ingrediatur, non obligat Filium ad ingreſſum Religionis; niſi Filius attingens annos pubertatis id ratum habeat. Ita Gloſſa, Leſſ. & communis Canoniſtarum. Et conſtat ex *cap. Cum ſimus.* 14.

de

de Regularibus. Et *can. illud autem, cauſ.* 20. *q.* 1. Et colligitur ex Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 17. *de Regularibus*, ubi ordinat, ut puellarum profeſſio ad Religionem ſit libera; non eſſet autem libera, ſi Patris Votum eſſet obligatorium ſuæ Filiæ, ut Religionem ingrediatur, & profiteatur.

11. Dico undecimò: Quando Vota Teſtatorum ſunt mixta, partim inducunt obligationem ea ſolvendi in hæredibus; & partim non inducunt. Ita Palud. Leſſ. Sylv. & S. Antonin. &c. Ratio eſt; quia ſi Votum Teſtatoris ſit hujus Tenoris: Ego Petrus voveo peregrinationem Wartenſem in Sileſia, & ſimul offertorium aureæ torquis; hæres ejus contrahit obligationem ſolvendi torquem auream: quia cùm ſuccedat in commodum reale hæreditatis, ſentire debet & hoc onus annexum: non contrahit autem obligationem ipſiusmet peregrinationis; cùm hæc affecerit ſolam teſtatoris perſonam: ergo &c.

CAP. III.

De Redemptione Votorum; & primò per Irritationem eorundem.

1. Nota primò; Votum poteſt redimi, ſolvi, ſeu tolli quinque modis: Irritatione ſcilicet, Commutatione, Diſpenſatione, Deſitione Conditionis, & Deſitione materiæ, vel temporis, dum Votum eſt temporale. Ita Navarr. Sylv. Leſſ. Herincx, & communis Canoniſtarum. Ratio patebit ex inductione, & diſcuſſione particulari ſingulorum modorum.

2. Dico primò: Omnium illorum Votorum obligatio evacuatur per Irritationem, quæ emiſſa fuêre à perſonis, ſub perfecta alterius poteſtate conſtitutis quoad materiam Voti. Ita S. Thomas Laym. Leſſ. Herincx, Palud. & communis. Ratio eſt; quia talia Vota emiſſa fuêre in præjudicium alienæ poteſtatis. Deinde dependet ab alterius conſenſu; quapropter ſecundùm communem DD. doctrinam, ex natura rei, vel ſaltèm ex Jure communi includunt tacitam conditionem; niſi is, cui ſubjaceo, contradixerit, cenſentur irritari Vota, & omnem obligationem perdere. Et ita patet ex praxi ab Eccleſia, & DD. approbata.

3. Ex his cape ſequentia Corollaria. *Primò*; etſi Vota particularia Religioſorum ſint licita, & meritoria; uti habet Leſſ. Sylv. Cajet. Palud. &c. tamen omnia ſimilia irritari poſſunt à Superioribus legitimis, præter Votum arctioris Religionis; uti habet Soto, Angel. Sylv. Leſſ. Herincx, & Navarr. contra. Cajetan. Ratio eſt; quia Religioſi ſunt ſub perfecta poteſtate, ſubjectione, & dependentia Superiorum legitimorum conſtituti. Dixi *præter Votum arctioris Religionis*; quia cum Jura taliter voventem ſinant etiam contradicente Prælato proprio tranſire ad arctiorem ſtatum Religioſum, cenſentur etiam ſimile Votum ipſius in ſuo valore permittere, & quoad hoc ipſum eximere à poteſtate irritativa Prælati. Et quia Profeſſio Religioſa cenſetur cum hac conditione facta, niſi arctiorem & meliorem elegero: uti habet Marchant. Herincx, Leſſ. Navarr. Layman. & alii AA. *Secundò*; Eandem poteſtatem irritativam Votorum habent Abbatiſſæ, & aliæ Monialium Præfectæ, reſpectu ſuarum Sororum; uti habet Herincx, Azor. Caſtro Palao, & alii DD. Ratio eſt; quia & Præfectis Monialium Sorores in eodem clauſtro Regulari incluſæ perfectè ſubjectæ; & ſubditæ ſunt, non minùs quàm Monachi ſuis Prælatis. *Tertiò*; Prælati Regularium, & Præfectæ Monialium, non obſtante ſuâ priori ratihabitione Voti à ſubdito, vel ſubdita emiſſi, idipſum ſubſequenti diſſenſu poſſunt diſſolvere & irritare; uti habet Panorm. Leſſ. Sylv. Cajet. Herincx, & Navarr: Ratio eſt; quia tales Prælati, vel Præfectæ per conſenſum priorem præſtitum circa Votum, non perdunt Jus Superioritatis & dominationis in ſubditum quoad illum actum Voti: adeóque non obſtante priori aſſenſu, adhuc per poſteriorem diſſenſum poſſunt diſſolvere Votum ſubditi, vel ſubditæ; & ipſi tenentur obedire.

4. Notant tamen bene Panormit. Cajetan. Leſſ. & Herincx; peccare lethaliter Prælatum, vel Præfectam irritando Votum ſubditi, vel ſubditæ jam ſemel ratihabitum, ſi nulla juſta cauſa ſubſit. Ratio eſt; quia licèt materia talis Voti ſit in poteſtate dominativa Prælati, vel Præfectæ; eſt nihilominus Supremo Numini obligata; & Superiores tales obicem ponunt, nè eidem offeratur.

5. *Quartò*; Superiores Regulares non poſſunt directè irritare, & invalidare Vota ſuorum Novitiorum; bene tamen indirectè; uti habet Navarr. Laym. Herincx, Rodri-

Rodriqu. & communis. Ratio primi eſt; quia Novitii necdum ſunt perfectè mancipati obedientiæ Superiorum Regularium, per totalem ſubjectionem. Ratio ſecundi eſt; quia quando Vota Novitiorum Ordini præjudicium pariunt in executione, Prælati (idem eſt de Abbatiſſis reſpectu ſuarum Monialium) ea abolere, vel potiùs ſuſpendere poſſunt.

6. *Quintò*; Parentes, Tutores, & Tutrices irritatione diſſolvere & redimere poſſunt omnia Vota impuberum; uti habet S. Thomas, Herincx. Leſſ. Layman. Sylv. Suar. & communis. Ita colligitur ex *can. Mulier, cauſ.* 32. *qu.* 2. Et ex *can. Puella, cauſ.* 20. *qu.* 2. Ratio etiam eſt; quia naturali æquitati valdè conſentaneum eſt, ut pacta & promiſſiones impuberum ſint revocabiles, utpotè frequenter indiſcretè & inconſideratè factæ, ob defectum maturi Judicii. Quare Jure etiam Gentium introductum eſt, ut ſimiles ſponſiones, ſemper cenſeantur factæ cum tacita conditione, ſi Parens, Tutor, vel Tutrix non contradixerit; qui ſi contradicant, penitùs earum obligatio evaneſcit: quod verum eſt, etſi Votorum executio relata, & intentata fuiſſet pro tempore aſſecutæ pubertatis; niſi puber factus ea de novo confirmâſſet ex plena ſcientia; ùt obſervat Herincx, Lopez, Suarez, Laym. Navarr. & Marchant. quia Vota talia erant conditionata, & tractu temporis aliter non amittunt conditionem; niſi per novam ratificationem ſeu confirmationem. Sed

7. Nota ſecundò: Sola illa Vota ab impuberibus edita irritatione diſſolvi poſſunt, quæ vergunt vel in præjudicium patriæ & tutoriæ poteſtatis, vel diſciplinæ, vel domeſtici Regiminis, vel familiæ; non verò quæ principaliter ſpectant Dei, Sanctorúmque cultum; ùt habet Leſſ. Herincx, Sylv. & Navar. Ratio eſt primi; quia ſola materia dictorum Votorum v. g. peregrinationis longæ, quotidiani jejunii, & quorum executio ad regimen domeſticum ſpectat, ſubjacet perfectæ poteſtati & dominio Patris & Tutoris: ergo ſola illa Vota impuberum poſſunt irritatione diſſolvi. Ratio ſecundi eſt; quia eſt contra materiam Votorum ſpectantium ad Dei ſanctorúmque cultum, quæ non ſubjacet poteſtati Patris & Curatoris, v. g. materia Voti ingrediendi Religionem, ſumendi S. Euchariſtiam, ſuſcipiendi SS. Ordines, perſolvendi certas preces: ergo ſimilia Vota à Patre vel Tutore nequeunt irritari.

8. *Sextò*: Domini poſſunt irritare Vota ſuorum famulorum, quæ debiti ſervitii præſtationem impediunt; uti habet Leſſ. Herincx, Sylv. & communis. Ratio eſt: quia & famuli ſunt obligati ad perfectam ſubjectionem Dominorum; ab eiſque dependent, quoad actiones certas ſervitiorum: unde monet Paulus ad Titum 2. *Servos Dominis ſuis ſubditos eſſe, in omnibus placentes*: quare hi nequeunt vovere longas peregrinationes; recitationem quotidianam Breviarii; Charitatis proximi obſequia frequentia, ob quæ notabiliter Domini ſervitia negligere deberent. Poſſunt tamen vovere actiones compatibiles cum famulatu ſuſcepto; uti habent cit. DD.

9. *Septimò*: Maritus pariter poteſt ſuæ Conjugis omnia illa Vota facta in ipſo Matrimonio irritare, quæ pariunt præjudicium Juri ſuo in Uxorem, vel prolibus, vel rei familiari; ùt docet Navarr. Angel. Leſſ. Herincx, & Sylv. Ratio eſt; quia Vir eſt caput Mulieris, & ipſa in materia prædictorum Votorum eſt Viro ſubjecta; & de ejuſmodi ſubjectione hìc intelligitur ille textus D. Pauli, ad Epheſ. 5. Mulieres Viris ſuis in omnibus ſint ſubjectæ, ſicut Eccleſia Chriſto. Unde poteſt Maritus diſſolvere Uxoris Votum de jejuniis frequentibus, quibus redditur debilis & impotens ad debitum reddendum; item de peregrinatione longa; humi cubatione; veſtis rigidæ delatione, &c. uti habet Leſſ. & alii DD.

10. Nota tertiò: Non poteſt tamen Vir irritare Vota Uxoris, quæ pubes ante Matrimonium edidit; unde ejus Vota tunc non cenſentur eſſe modificata, tacitâ tali conditionali, ſi Maritus non contradixerit. Nihilominus ſimilium Votorum executionem poteſt Maritus ſaltèm ſuſpendere uſq; ad ſuam mortem, ſi ei moleſta foret: uti colligitur ex *can. Noluit cauſ.* 33. *q.* 5. poſt mortem autem reviviſcunt. Præterea Maritus non poteſt irritare illa Vota Uxoris, quæ nullum incommodum afferunt Juri ejus in Conjugem, nec officiunt rei familiaris adminiſtrationi v. g. Votum de recitando quotidiè Officio B. V. vel audienda Miſſa; danda ſtipe pauperibus de ſuis facultatibus; non petere debitum à Marito; ùt habent Herincx, Leſſ. Laym. Suar. &c. Quæ dixi de poteſtate Viri circa irritationem Votorum Uxoris, proportione

ſervatâ

ſervatâ idem aſſero de poteſtate Uxoris reſpectu Votorum ſui Viri.

CAPUT. IV.

De Redemptione Voti per Commutationem eorum.

1. Nota primò: Alius modus tollendi priorem obligationem emiſſi Voti communiter à DD. aſſignatur Commutatio, quæ nil aliud eſt, quàm *ſubſtitutio obligatoria novi operis boni in locum prioris DEO promiſſi.*

2. Dico primò: Omnis vovens proprio motu & authoritate Vota è ſe ſemel edita commutare poteſt in alia opera, quæ ſpectatis omnibus apertè judicantur eſſe præſtantiora & meliora; niſi ea forent Summo Pontifici reſervata. Ita Covart. Angel. Major, Cajet. & communior; contra Hoſtienſem, Innoc. Sylv. & alios. Et ita deducitur ex *cap. Pervenit*; ubi dicitur; *Promiſſum non infringit, qui in melius illud commutat.* Ratio eſt etiam primò: quia in hujuſmodi commutatione vovens promiſſioni ſuæ abundantiùs ſatisfacit; & DEO gratior cultus exhibetur, per præſtantius opus. Ratio eſt ſecundò: quia nullâ Lege Divinâ vel Eccleſiaſticâ prohibita legitur talis Commutatio: adeóque eam licitè facere poteſt omnis vovens. Dixi: *niſi ea forent Summo Pontifici reſervata*: taliter enim reſervata egent Papæ authoritate ad ſui commutationem; uti habet Arrag. Azor. Suar. & alii DD.

3. Dico ſecundò: Quando Vota in aliud opus æqualis bonitatis commutantur, neceſſariò intervenire debet authoritas vel Ordinarii, vel Papæ, vel Prælati, vel horum Delegatorum. Ita Leſſ. Herincx, Laym. Sanch. & alii, contra Lopez, Soto, & alios DD. Et Ratio eſt; talis Commutatio eſt actus Eccleſiaſticæ Juriſdictionis exterioris, ſicut eſt Diſpenſatio: ergo ad eum debitè perficiendum accedere debet Authoritas Superioris Eccleſiaſtici, vel ejus Delegati.

4. Dico tertiò: Si Votum alicujus Oblationis editum ſit in favorem unius Loci Sacri, vovens propriâ authoritate poterit commutare illud Votum in evidenter melius, quod ſit majus commodum alteri Loco Sacro, ſuppoſitò quòd prior Locus Sacer needum acceptaverit Votum. Idem dic de Eleemoſina alicui magìs egeno danda. Ita Herincx, Leſſ. Bonac. Cajet. & alii DD. Ratio eſt; quia in his & ſimilibus Votorum Commutationibus in melius, offertur res DEO gratior: adeóque licitè fit Commutatio; ſi alter Locus ſacer necdum Jus vi alicujus acceptationis acquiſierit.

5. Dico quartò: Qui pollet facultate diſpenſativâ Votorum, pollet pariter poteſtate commutativâ Votorum; non autem è contra. Ita Sa, Sylv. Azor. Herincx, Soto, & alii plures DD. Primum conſtat ex *Regula 53. Juris in 6. Cui licet plus, licet utique quod eſt minus*: ſed plus eſt diſpenſare, quàm commutare; quia diſpenſatione vinculum Voti ſimpliciter tollitur; per Commutationem verò ſecundùm quid; cùm tantùm de una in aliam materiam transferatur: ergo &c. Secundum ſequitur ex hac eâdem ratione; quia cùm Commutatio ſit longè inferioris facultatis, quàm diſpenſatio, & abſolutè non tollat totam obligationem; ſequitur illum, qui pollet authoritate commutandi Vota, non pollere authoritate eadem diſpenſandi.

6. Dico quintò: Quando propriò arbitriò commutatur unum Votum in aliud longè melius, nulla requiritur cauſa in ordine ad commutandum: quando commutatur in æquale, requiritur juſta cauſa Superioris, uti & in minus; quâ non habitâ Comutatio eſt invalida. Primum habet S. Bonaventura, Richardus, Azot. & alii DD. Secundum Suar. Laym. & Herincx. Ratio primi eſt: quia in Commutatione Voti in melius, DEI cultus augetur, & talis Commutatio DEO gratior eſt, ob excellentioris operis exercitium, quàm ſolutio Voti primò emiſſi: ergo nulla requiritur cauſa ad hujuſmodi Commutationem Voti in æquale, vel minus opus, aliqua pars obligationis, debiti, & cultûs Divini remittitur, quare Deus non videtur eſſe contentus, ſi talis Commutatio fiat ſinè ſufficienti cauſa. Cauſæ porrò ſufficientes erunt; vel magna aliqua moleſtia in exequendo Voto; vel fragilitas magna cum periculo id violandi; vel repugnantia parentis, aut mariti; vel alia ſimilis; cujus ſufficientia ponderanda, & dijudicanda Viro prudenti, & conſcientioſo relinquitur.

7. Dico ſextò: In Commutationibus Votorum ſervari debet hic modus; ut habens facultatem tantùm commutandi, non verò diſpenſandi, commutet Votum in æquale, vel prope æquale; item ut plerumque Vota realia commutet in onera,

onera realia; Perſonalia in onera Perſonalia; Mixta in Mixta; in hoc tamen, arbitriô boni viri commutantis fieri poteſt permixtio. Ita Leſſ. Layman. Sylv. Azor. & communis. Ratio primi eſt; quia Ly *commutare* importat quandam æqualitatem; Privilegia autem extendi non debent ultra verborum proprietatem & acceptionem: adeóque commutans Votum debet hanc æqualitatem attendere & obſervare. Ratio ſecundi eſt; quia ſi Commutatio non fiat in propè æquale ſecundùm moralem æſtimationem; ſed in notabiliter minus, jam invehitur diſpenſatio; quam ſuppono commutantem hìc & nunc non habere. Ratio Tertii eſt; quia Commutans Vota debet pro poſſibili attendere materiæ æqualitatem, finem à vovente intentum, & DEI gloriam ac cultum; hæc autem optimè attenduntur, dum vota realia commutantur in realia opera; & perſonalia Vota in opera perſonalia: ergo conſultum eſt,ut hic modus in Commutatione Votorum plerumque ſervetur. Ratio Quarti eſt; quia aliquando opus purè perſonale, eſt magis proficuum voventi, & DEO gratius, quàm opus reale, in quod aliàs ſecundùm modum communem Commutationis Votum reale eſſet commutandum; ſic v. g. Eleemoſina ſpiritualis (qualis eſſet bona inſtructio danda proximo in fide, in Virtutibus, in Statu Religioſo; vel Sacrificia Miſſæ; item preces aliquæ efficaces offerendæ) ſunt Petro voventi magis ſalutaria, quàm datio Eleemoſynæ corporalis unius aurei: ergo expedit Votum reale de datione Eleemoſynæ corporalis permiſcere, & diſcretè transferre potiùs in illa opera perſonalia. Idem dic de Voto perſonali, quandóque commutabili in reale; & mixtò in merum reale. Unde *cap. 2. de Voto* permittitur, ut Votum mixtum peregrinationis in meram Eleemoſynam permutetur, & iis redimatur.

8. Dico ſeptimò: ſi contingat peractâ Commutatione Voti opus fieri impoſſibile, vel infructuoſum, etiam cum culpa voventis; vovens cenſetur abſolutus ab obligatione Votum implendi. Ita Layman. Sanch. de Graſſiis &c. AA. Ratio eſt; quia obligatio prior Voti vigore legitimæ Commutationis cenſetur extincta: obligatio autem ſemel extincta ampliùs non reviviſcit, per L. *Qui res ff. de ſolution.* quare ſi contingat opus Voti commutati fieri impoſſibile, vel infructuoſum, vovens eſt abſolutus ab obligatione Voti implendi.

9. Dico octavò. Peractâ ritè ſemel Commutatione alicujus Voti, vovens poteſt pro arbitrio ſuo, vel votum primò editum exequi; vel illud, in quod per Commutationem translata fuit obligatio Voti; vel certè ab alio, potente commutare, novam poſtulare Commutationem Voti. Ita Sanch. Laym. Azor. Leſſ. & alii DD. Et eſt Ratio; Tum quia ita permittit praxis timoratorum ab Eccleſia permiſſa. Tum quia Commutatio eſt facta in favorem voventis: *Quivis autem favori ſuo renunciare poteſt*; ùt inquit quidam textus Canonicus: Tum tandem: *Quod in gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum*, inquit *Reg. 61. in 6.* Sed Commutatio eſt in gratiam voventis conceſſa: ergo nequit in diſpendium ejus libertatis retorqueri, quò minùs non poſſit, vel Votum primò emiſſum, vel opus Commutationis exequi, vel novam poſtulare Commutationem.

10. Dico nonò: In Religionis approbatæ Votum omnia Vota priùs in ſæculo edita commutari poſſunt; imò talis Commutatio eô ipsô cenſetur fieri à Profitente; niſi expreſsè tunc contrarium ſentiat. Ita S. Thomas Navarr. Arrag. Laym. Herincx, Sa, & communis. Primum habetur in *cap. Scripturæ, de Voto,* ubi dicitur: *Reus fracti Voti non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur Religionis obſervantiam commutare.* Et Ratio eſt; quia Votum Religionis particularem quandam ſortitur præcellentiam & eminentiam, ob univerſalem & perpetuam obligationem, quâ Profitens ſe ſuáſque actiones DEO conſecrat; adeóque cenſetur alia omnia Vota in ſæculo edita in ſe continere, & abſorbere. Secundum etiam patet, primò ex rationibus jam adductis, ſecundò quia ita ſentiunt DD. unanimiter; & hoc colligunt ex *cit.* Juris diſpoſitione.

CAP. V.

De Redemptione Voti per Diſpenſationem, cæteróſque Modos tollentes Votorum obligationem.

1. Dico primò: Bene deſcribitur Diſpenſatio in Voto: quòd *ſit Condonatio debiti, & obligationis Voti, nomine DEI,*

DEI & Eccleſiæ facta ob juſtam cauſam, ab habente Juriſdictionem. Ita Hetincx, Leſſ. Cajet. & alii DD. Ly *Condonatio* eſt genus; alia ſubeunt rationem differentiæ. Dicitur *Condonatio debiti, & obligationis Voti*; quia Diſpenſatio non tantùm eſt quædam interpretatio, indicans ceſſationem debiti & obligarionis; ſed eſt vera relaxario vinculi contracti, ſeu debiti, & obligationis Vori. Addirur, *Nomine DEI, & Eccleſiæ*; quia diſpenſans in Votis operatur authoritate DEI primariò; deinde etiam authoritate Eccleſiæ, à Chriſto ipſi conceſsâ, remittendo obligationem, & cedendo Juri, quod DEUS ex Voto acquiſierat. Ly *ob juſtam cauſam* inſinuat ad omnem legitimam relaxationem Voti aliquam rationem, & motivum debere concurrere, ùt ſtatim dicam. Ly randem *ab habente Juriſdictionem*, docer diſpenſationes non poſſe fieri à quovis; ſed à ſolis perſonis ab Eccleſia ad hoc deſignatis.

2. Dico ſecundò: Certum eſt in Eccleſia reſidere authoritatem diſpenſandi in Votis, Juramentis, aliiſque obligarionibus, quibus aliquæ perſonæ ſe DEO obſtrinxère. Ita plerique DD. Er conſtat primò ex S. Literis; perpetua Eccleſiæ praxi; Traditione, & dictis SS. PP. Ex ſacris Literis quidem; quia Apoſtolus 2. *ad Corinthios cap.* 2. fecit mentionem de Diſpenſatione quadam debiti ad pœnam propter culpam commiſſam ſub nomine Condonationis inquiens: *Nam & ego quod donavi, ſi quid donavi propter vos in perſona Chriſti*; ex quibus infertur Apoſtolum pariter habuiſſe authoritatem diſpenſandi, & condonandi debita propter Vota & Juramenta. Secundò ratis poreſtas continetur in generali illa poteſtate ſolvendi, data Petro Chriſti Vicario, & deinde toti Eccleſiæ *Matth.* 16. *Tibi dabo claves Regni cœlorum, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*, quæ poreſtas ſic indefinitè data, utique ſe etiam extendit ad ſolutionem Vororum per Diſpenſationem.

3. Dico rertiò: Poteſtas diſpenſandi cum univerſalitate ad omnia Vota omnium Fidelium relaxanda, etiam ſolemnia Religioſorum, reſider Jure Divinô ordinariô in Summo Pontifice; Ordinariô verò Jure in Epiſcopis quoad Vora omnia relaxanda ſuorum ſubdirorum ranrùm, demptis iis, quæ Papæ ſunr reſervara: Et tandem in Legato Pontificio reſpectivè ad Provinciam Legationis, & Summa Pœnitentiaria Papæ. Primum habet Scotus, Palud. Richardus, Navarr. & communis Canoniſtarum. Er Ratio ejus eſt primò; quia non eſt ratio limitandi authoritatem diſpenſativam, indefinitè à DEO conceſſam ipſi Summo Pontifici, per cit. verba *Matth.* 16. Deinde ſolemnitas Vororum à Religioſis editorum; de quibus ſolis hìc eſt difficulras, eſt ſolâ Eccleſiaſticâ authoritate introducta; uti patet ex *cap. Voto, de Voto in 6.* Et ex *Conſtitut.* Gregorii XIII. *Aſcendente Domino*: ergo cùm Summus Pontifex ſit ſupra omnem Eccleſiaſticam authoritatem & ordinationem, ipſe poterit diſpenſare in omnibus Votis, eriam ſolemnibus Religioſorum. Quare legimus Summos Pontifices actu diſpenſaſſe in ſimilibus Votis, ſignanrer Alexandrum III. cum Nicolao Juſtiniano Monacho, ut matrimonium inire valeret; & Cœleſtinum cum quadam Moniali Rogerii Regis Siciliæ Filia, ut cum Henrico IV. Rege connubium celebrarer. Ratio ſecundi eſt; quia Epiſcopus in ſua Diœceſi eſt Princeps Sacrorum: ergo habere debet Jure ordinariô omnia requiſita ad debitum Eccleſiaſticum Regimen ſuorum ſubditorum: non haberet autem, ſi non poſſet relaxare omnia Vota ſuorum Diœceſanorum, exceptis expreſsè reſervatis Papæ, cùm judicaverit expedire pro ſalute ſubditorum: ergo &c. Deinde Jus Epiſcoporum circa Vororum relaxationem non legirur in Sacris Canonibus reſtrictum niſi in paucis, quæ Summus Eccleſiæ Paſtor pro ſua eminentia ſibi reſervat: adeòque in aliis cenſetur ipſis indefinitum; & illimitarum ordinarium permanere.

4. Nota autem primò: Vota reſervata Summo Pontifici communi ſtylo & uſu Curiæ Apoſtolicæ eſſe tanrùm quinque: nimirum Caſtitatis perpetuæ, Religionis approbatæ, Peregrinationis ad Limina Apoſtolorum; ad S. Jacobum; & in Terram Sanctam. Etſi de ultimis tribus, ſi præciſè facta ſint devotionis cauſâ, & non ſubſidii ferendi, ſentiat Marchant. Tabiena, Wivaldus, & alii, ea poſſe etiam ab Epiſcopis relaxari. Ego tamen judico ea non eſſe relaxabilia ab Epiſcopis; ob conſuetudinem, quæ jam paſſim contrarium præſcripſit.

5. Ratio tandem tertii & quarti membri præfaræ conc. 3. eſt; quia Legatus, & Pœnitentiarius habent Juriſdictionem ordinariam Eccleſiaſticam, & munus-

12. Dico nonò: In Diſpenſationibus Votorum faciendis hæc ſervati debet forma: ut primò cognoſcatur juſtitia & gravitas cauſæ: Secundò; ut Diſpenſatio peragatur actu aliquo externo perceptibili: Tertiò; debet Diſpenſatio verè acceptari à vovente: Ita Leſſ. Sylv. Palud. &c. Ratio primi eſt; quia niſi diſpenſans prævie inquirat de juſtitia, ſufficientia, & gravitate cauſæ, exponet ſe peccato & periculo faciendi invalidum contra Jus Dei, vel Superioris, & involvendi ſubditum multis peccatis, ſaltèm materialibus, quæ omnia devitare debet diſpenſans. Ratio ſecundi eſt; Diſpenſatio Voti debet innoteſcere voventi; cùm ſit quædam condonatio, & remiſſio debiti: ſed non innoteſceret, niſi actu aliquo externo, v. g. verbis, vel opere ipſo, quô jubet diſpenſans contrarium fieri, ipſi ſignificaretur: ergo hoc requiritur. Ratio tertii; quia DEUS non remittit obligationem debiti, niſi volenti eô ſolvi: adeóque nec diſpenſans nomine DEI niſi volenti, & verè acceptanti. Circa reliquos modos auferendi obligationem Votorum

13. Dico ultimò: Deſitione conditionis appoſitæ ad Votum; item deſitione materiæ; vel lapſu temporis præfixi Voto temporali, etiam evacuatur obligatio emiſſi Voti. Leſſ. Sylv. Abbas, Layman. Angelus, &c. Ratio primi eſt; quia dum evaneſcit conditio Voto appoſita, evaneſcit cauſa finalis, & principalis ipſius Voti: adeóque & ipſa obligatio Voti. Ratio ſecundi eſt; quia ſi materia priùs ſubjecta Voto erat v. g. poſſibilis, vel licita, poſtea autem deſinat eſſe talis, & fiat hìc & nunc impoſſibilis, vel illicita, cenſetur abſolvi ab annexa obligatione; ſicut deducitur ex *L. Pluribus ff. de verb obligat.* dicente: *Obligatio extinguitur, ſi in eum caſum incidat, à quo incipere non eſt.* Ratio tandem tertii eſt; quia Vota non obligant ultra intentionem voventis: adeóque dum elapſum eſt tempus, cui vovens affixit ſuum Votum, cenſetur abſolvi ab obligatione Voti.

CAPUT VI.

De Redemptione Votorum in Ordine S. Franciſci.

1. DIco primò: Fratres Minores Confeſſores obtinent facultatem redimendi Vota quæcunque Sæcularium per commutationem eorum in foro Conſcientiæ in aliqua opera pía; exceptis Votis Religionis, Caſtitatis, peregrinationis ultramarinæ, Romam, & ad S. Jacobum. Ita Sorbus, Rodriqu. Gutier. Cord. &c. Et conſtat tum ex conceſſione Sixti IV. Et Innocentii VIII. pro Minoribus edita. Tum ex Bulla Pauli III. edita pro Patribus Soc. JESU, in qua communicant Minores. Vide plurâ circa hoc punctum ſuprà *cap. 5. concl. 5.*

2. Dico ſecundò; Superiores pariter majores Ordinis noſtri Franciſcani poſſunt redimere Vota diſpenſando cum Subditis ſuis regularibus in omnibus illis Votis, in quibus poſſunt Epiſcopi cum ſuis Diœceſanis. Ita Herincx, Sorbus, &c. Et conſtat ex conceſſione Sixti IV. quam refert Sorbus in *Compend. Privil. Ord. Min.* verb. *abſolutio quoad Seculares, n.* 20. Et eſt Ratio; quia dicti Superiores ſunt Ordinarii Paſtores ſuorum Subditorum regularium, cum juriſdictione ſpirituali, ſicut Epiſcopi; adeóque circa Vota diſpenſanda dictorum Subditorum, poſſunt ea omnia, quæ poſſunt Epiſcopi cum ſuis Diœceſanis.

3. Nota primò: quando Confeſſores Minores diſpenſant, vel commutant Vota Sæcularium virtute ſuorum Privilegiorum, vel alicujus Bullæ: tunc non poſſunt hoc agere, niſi in Sacramento Pœnitentiæ. Quando verò Superiores Minores non virtute Bullæ, vel Jubilæi; ſed per viam authoritatis cum ſuis Subditis diſpenſant, vel commutant eorum Vota; tunc id fieri poterit in foro exteriori & extra Sacramentum; uti obſervat Sorbus verb. *Votum.*

TITU-

TITULUS XXXV.

DE Statu Monachorum; & Canonicorum Regularium.

Caput I.

Variæ circa Monachos, & Canonicos Regulares Reſolutiones.

1. NOta primò: poſtquam Papa in *priori titulo* tractavit de Votis, quæ plerumque emittuntur ab illis, qui profitentur vitam monaſticam & fiunt Monachi, vel Canonici; conſequenter in *præſenti tit.* agit de eorundem ſtatu Monachali, ſeu Religioſo, id eſt conditione vitæ. Sunt autem hic Monachi illi Religioſi, qui ſtrictori Regulæ ſubjiciuntur: Canonici verò, qui laxiori. Dicuntur *Monachi* à Græco *Monos*, id eſt ſolus, ſeu à ſolitaria vita. *Canonici* verò *Regulares* à *Regula*, quam profitentur; & hi diſtincti ſunt à Canonicis beneficiatis, eò quòd primi emittant Vota; non verò ſecundi. Monachorum nomine in favorabilibus veniunt omnes Religioſi; etſi non omnes ſtrictè Monachi ſint, ſed Regulares, Mendicantes, ut FF. Minores, Prædicatores, Carmelitani, &c.

2. Dico primò: rectè deſcribitur Status Monachorum, & Canonicorum Regularium, quòd *ſit conditio vitæ Monaſticæ immobilis, per quam obſtringuntur ſuis ſuperioribus, ac Regulæ, quam ſunt profeſſi ſub triplici voto ſcilicet Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ.* Qualiter autem in varias claſſes diſcriminentur Status Monachorum, & Canonicorum Regularium, vide dicta ſuprà *tit.* 31. *de Regularibus.*

3. Nota ſecundò: circa Statum Monachorum varia eſſe conſtituta à ſacris Canonibus. Et *primò*, Monachi ac Canonici Regulares (idem dicendum de aliis Religioſis) ex Jure communi primævo ſunt ſubjecti Epiſcopis; poſteriori tamen Jure plerique ab eorum ſubjectione exempti fuêre per varia Privilegia Apoſtolica. Ita communis DD. Primum conſtat ex *cap.* 1. *hoc tit.* & pluribus Canonibus priſcis. Secundum patet ex *cap. Nimis iniquà* 16. Et *nimis pravà* 17. *de exceſſ. Prælat.* Et Clem. 1. & 2. Et Trident. *ſeſſ.* 25. *de Reg. cap.* 20. Et nos Fratres Minores, & Prædicatores ſpecialiter per Bullam, quæ dicitur *Mare Magnum Minorum & Prædicatorum.* Et per Bullam auream *Regimini*, &c. exempti ſumus à regimine, viſitatione, & correctione Epiſcoporum.

4. Nota tertiò: *Secundò*, tenentur omnes Monachi, & Canonici Regulares vivere, & vitam componere ſecundum præſcriptum ſuarum Regularum, *cap. Cùm ad Monaſterium* 6. *hoc tit.* Et Trident. *ſeſſ.* 25. *de Reg.* 1. *cap.* 1. Quare obligantur ſpecialiter colere Caſtitatem, Paupertatem, & Obedientiam. *Tertiò*, inhibetur omnibus Monachis indui camiſiis lineis, ſeu induſiis; quibus tamen uti poſſunt Canonici Regulares *cap. cit.* 6. *Quartò*, prohibetur Monachis omne peculium privatum propriè dictum, id eſt tale, quod tanquam ſuum proprium poſſideret, *cap. Monachi* 2. *hoc tit.* Et qui tale habuerit, ab altaris communione removeatur; ſi verò cum eodem inventus fuerit in extremis, & dignam pœnitentiam non egerit, nec oblationes pro eo fiant, neque inter Fratres Eccleſiaſticam Sepulturam habeat, *cit. cap.* 2. Imò cum eo mortuus & ſepultus debet exhumari *cap.* 4. & 6. *hoc tit.* Circa hoc

5. Nota tamen quartò: quòd Monachi poſſint habere peculium impropriè dictum, id eſt, quoad ſolam ejus adminiſtrationem, ipſis ab Abbate conceſſam, vel quoad uſum facti dependentem ab arbitrio & nutu Superioris; uti notat Abbas, Azor. & Vallens. Item aliquam peculiolam pro peregrinatione, vel itinere conficiendo ſtudiorum causâ ad Academias, vel pro ſui ſuſtentatione habere poſſunt; quod etiam procedit de veſtibus, libris, & aliis utenſilibus; uti notat Pirh. Laym &c.

6. Nota quintò: *Quintò*, Monachi non debent recipi ad Monaſterium pro pretio *cap. Monachi* 2 *hoc tit.* Nec ſinguli, ſeu ſoli in Oppidis, aut villis per Parochiales Eccleſias quaſcunq; habitare permittendi ſunt abſque ſpeciali privilegio Ordini conceſſo; vel niſi conſuetudo vetus Regionis aliud permittat; ſed in Conventu commorari debent; *cit. cap.* 2. *Sextò*: Mona-

te: ſi verò conſtet de Voti emiſſione; dubium autem urgeat de ſufficienti deliberatione, adhibitâ etiam ejuſmodi diſquiſitione, debet reſolvere pro Voto, quod proinde obligat. Ita Bardi, Herincx, & alii. Ratio primi eſt; quia ſtante tali dubiô, & eôdem perſeverante poſt diligens examen, cenſetur melior eſſe conditio poſſidentis libertatem, id eſt ipſius voventis: ergo tunc poteſt pro ſua libertate reſolvere. Ratio ſecundi eſt; quia ſi conſtet de Voti emiſſione, poſſeſſio adjudicanda eſt Voto; & præſumitur de ſufficienti deliberatione adhibita in emiſſione Voti; niſi evidenter oppoſitum demonſtretur: ergo tunc vovens debet reſolvere pro Voto, & ſe cognoſcere eôdem obligatum.

6. Dico ſextò: Vota interpretanda ſunt modò ſequenti: *Primò*; ſecundùm intentionem voventis. *Secundò*; ſi de ea non habeatur certa notitia; tunc conſiderari debet materia Voti, & juxta ejus naturam, & conditiones Votum eſt adimplendum. *Tertiò*; quòd ſi adhibitâ tali conſideratione materiæ, necdum intentio voventis aſſequi poſſit; tunc Votum interpretari debet ſecundùm Verborum à vovente adhibitorum proprietatem, & communem uſurpationem; ita tamen ut hujusmodi interpretatio fiat cum rigore, & ſtrictô modo. Ita habet communis Canoniſtarum doctrina apud Abbatem, Laym. Herincx, Cajet. Sanch. &c. Primum colligitur ex *Deut.* 23. ubi mandatur *Facies, ſicut promiſiſti DEO tuo, & propriâ voluntate, & ore tuô locutus es*; quibus verbis dicitur promiſſiones, & Vota debere adimpleri ſecundùm intentionis normam & menſuram voventis. Secundum patet: quia deficiente normâ expreſſâ intentionis de ſervando Voto recurrendum eſt ad normam communem, quam natura, & conditio materiarum Voti ſervandam exposcunt: ſic ſi alicui non conſtaret de intentione Voti terminati ad jejunium unius diei, tenetur id perficere ſecundùm normam communem Eccleſiæ, quam jejunium poſtulat; videlicet ut unicam tantùm refectionem in die adhibeat; & hanc in cibis non carnalibus. Tertium & quartum etiam patet; quia dum de aliqua obligatione agitur, rigoroſa & ſtricta interpretatio adhiberi debet; ùt innuit L. *Quidquid adſtringendæ. ff. de Verb. obligat.* Sed Vota important gravem obligationem; cùm cedant in honorem & cultum DEI: ergo eorum interpretatio fieri debet cum rigore & ſtrictô modo, ſecundùm verborum proprietatem, & uſitatam uſurpationem. Tota hujus Concluſionis doctrina applicari poteſt, & debet ad interpretationem Juramentorum.

7. Dico ſeptimò: Exſolutio Votorum cum determinatione certi temporis editorum, ſub mortali fieri debet tempore determinato; niſi juſtâ causâ moram purges; editorum verò ſinè determinatione ad hoc vel illud tempus, fieri debet pro data prima opportunitate. Ita Sylv. Abbas, Laym. Vallenſ. &c. AA. Ratio primi eſt; quia ſi contractus humani ad certam temporis differentiam limitati intra tempus determinatum adimpleri debeant, quantò magis promiſſa cum DEO inita. Idem patet etiam ex S. Scriptura *Deut.* 23. dicente; *Cum votum voveris Domino, non tardabis reddere; quia requiret illud Dominus DEUS tuus: & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Secundum conſtat ex *cap. non eſt* 5. *hoc tit.* Tertium patet ex cit. textu S. Scripturæ *Deut.* 23.

8. Dico octavò: Vota perſonalia expreſsè limitata ad perſonam, ſolvi debent ab ipſomet vovente; nec ab alio adimpleri poſſunt, cum ſublatione perſonalis obligationis voventis. Ita Palud. Herincx, Layman. Sylv. & communis DD. Et ita colligitur ex illo Pſalmi 65. *Reddam tibi Vota, quæ diſtinxerunt labia mea.* Ratio etiam eſt; quia materia Voti perſonalis eſt actio ipſiusmet voventis, & ex ejus voluntate determinatè procedens: adeóque Votum perſonale ſolvi debet ab ipſomet vovente.

9. Dico nonò: Vota realia, non adimpleta à vovente, tranſeunt cum onere adimpletionis ad hæredes. Ita Herincx, Leſſ. Laym. Sylv. & communis AA. ita reſolvitur in utroque Jure; Canonico quidem *cap. Ex parte, de Cenſibus.* Et *cap. Licet, de Voto.* Civili verò *L.* 2. *ff. de Pollicitation* ubi habentur ſequentia; *ſi fortè qui decimam bonorum vovit, deceſſerit, &c. hæres ipſius hæreditariò nomine decimæ obſtrictus eſt; voti enim obligationem ad hæredem tranſire conſtat.*

10. Dico decimò: Votum tamen Patris factum de Filio impubere, ut Religionem ingrediatur, non obligat Filium ad ingreſſum Religionis; niſi Filius attingens annos pubertatis id ratum habeat. Ita Gloſſa, Leſſ. & communis Canoniſtarum. Et conſtat ex *cap. Cum ſimus*, 14. *de*

de Regularibus. Et *can. illud autem, cauſ.* 20. *q.* 1. Et colligitur ex Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 17. *de Regularibus*, ubi ordinat, ut puellarum profeſſio ad Religionem ſit libera; non eſſet autem libera, ſi Patris Votum eſſet obligatorium ſuæ Filiæ, ut Religionem ingrediatur, & profiteatur.

11. Dico undecimò: Quando Vota Teſtatorum ſunt mixta, partim inducunt obligationem ea ſolvendi in hæredibus; & partim non inducunt. Ita Palud. Leſſ. Sylv. & S. Antonin. &c. Ratio eſt; quia ſi Votum Teſtatoris ſit hujus Tenoris; Ego Petrus voveo peregrinationem Wartenſem in Sileſia, & ſimul offertorium aureæ torquis; hæres ejus contrahit obligationem ſolvendi torquem auream: quia cùm ſuccedat in commodum reale hæreditatis, ſentire debet & hoc onus annexum: non contrahit autem obligationem ipſiusmet peregrinationis; cùm hæc affecerit ſolam teſtatoris perſonam: ergo &c.

CAP. III.

De Redemptione Votorum; & primò per Irritationem eorundem.

1. NOta primò; Votum poteſt redimi, ſolvi, ſeu tolli quinque modis: Irritatione ſcilicet, Commutatione, Diſpenſatione, Deſitione Conditionis, & Deſitione materiæ, vel temporis, dum Votum eſt temporale. Ita Navarr. Sylv. Leſſ. Herincx, & communis Canoniſtarum. Ratio patebit ex inductione, & diſcuſſione particulari ſingulorum modorum.

2. Dico primò: Omnium illorum Votorum obligatio evacuatur per Irritationem, quæ emiſſa fuêre à perſonis, ſub perfecta alterius poteſtate conſtitutis quoad materiam Voti. Ita S. Thomas Laym. Leſſ. Herincx, Palud. & communis. Ratio eſt; quia talia Vota emiſſa fuêre in præjudicium alienæ poteſtatis. Deinde dependet ab alterius conſenſu; quapropter ſecundùm communem DD. doctrinam, ex natura rei, vel ſaltèm ex Jure communi includunt tacitam conditionem; niſi is, cui ſubjaceo, contradixerit, cenſentur irritari Vota, & omnem obligationem perdere. Et ita patet ex praxi ab Eccleſia, & DD. approbata.

3. Ex his cape ſequentia Corollaria. *Primò*; etſi Vota particularia Religioſorum ſint licita, & meritoria; uti habet Leſſ. Sylv. Cajet. Palud. &c. tamen omnia ſimilia irritari poſſunt à Superioribus legitimis, præter Votum arctioris Religionis; uti habet Soto, Angel. Sylv. Leſſ. Herincx, & Navarr. contra. Cajetan. Ratio eſt; quia Religioſi ſunt ſub perfecta poteſtate, ſubjectione, & dependentia Superiorum legitimorum conſtituti. Dixi *præter Votum arctioris Religionis*; quia cum Jura taliter voventem ſinant etiam contradicente Prælato proprio tranſire ad arctiorem ſtatum Religioſum, cenſentur etiam ſimile Votum ipſius in ſuo valore permittere, & quoad hoc ipſum eximere à poteſtate irritativa Prælati. Et quia Profeſſio Religioſa cenſetur cum hac conditione facta, niſi arctiorem & meliorem elegero: uti habet Marchant. Herincx, Leſſ. Navarr. Layman. & alii AA. *Secundò*; Eandem poteſtatem irritativam Votorum habent Abbatiſſæ, & aliæ Monialium Præfectæ, reſpectu ſuarum Sororum; uti habet Herincx, Azor. Caſtro Palao, & alii DD. Ratio eſt; quia & Præfectis Monialium Sorores in eodem clauſtro Regulari incluſæ perfectè ſubjectæ; & ſubditæ ſunt, non minùs quàm Monachi ſuis Prælatis. *Tertiò*; Prælati Regularium, & Præfectæ Monialium, non obſtante ſuâ priori ratihabitione Voti à ſubdito, vel ſubdita emiſſi, idipſum ſubſequenti diſſenſu poſſunt diſſolvere & irritare; uti habet Panorm. Leſſ. Sylv. Cajet. Herincx, & Navarr. Ratio eſt; quia tales Prælati, vel Præfectæ per conſenſum priorem præſtitum circa Votum, non perdunt Jus Superioritatis & dominationis in ſubditum quoad illum actum Voti: adeóque non obſtante priori aſſenſu, adhuc per poſteriorem diſſenſum poſſunt diſſolvere Votum ſubditi, vel ſubditæ; & ipſi tenentur obedire.

4. Notant tamen bene Panormit. Cajetan. Leſſ. & Herincx; peccare lethaliter Prælatum, vel Præfectam irritando Votum ſubditi, vel ſubditæ jam ſemel ratihabitum, ſi nulla juſta cauſa ſubſit. Ratio eſt; quia licèt materia talis Voti ſit in poteſtate dominativa Prælati, vel Præfectæ; eſt nihilominus Supremo Numini obligata; & Superiores tales obicem ponunt, nè eidem offeratur.

5. *Quartò*; Superiores Regulares non poſſunt directè irritare, & invalidare Vota ſuorum Novitiorum; bene tamen indirectè; uti habet Navarr. Laym. Herincx,

Rodri-

Rodriqu. & communis. Ratio primi eſt; quia Novitii necdum ſunt perfectè mancipati obedientiæ Superiorum Regularium, per totalem ſubjectionem. Ratio ſecundi eſt; quia quando Vota Novitiorum Ordini præjudicium pariunt in executione, Prælati (idem eſt de Abbatiſſis reſpectu ſuarum Monialium) ea abolere, vel potiùs ſuſpendere poſſunt.

6. *Quintò*; Parentes, Tutores, & Tutrices irritatione diſſolvere & redimere poſſunt omnia Vota impuberum; uti habet S. Thomas, Herincx. Leſſ. Layman. Sylv. Suar. & communis. Ita colligitur ex *can. Mulier, cauſ.* 32. *qu.* 2. Et ex *can. Puella, cauſ.* 20. *qu.* 2. Ratio etiam eſt; quia naturali æquitati valdè conſentaneum eſt, ut pacta & promiſſiones impuberum ſint revocabiles, utpotè frequenter indiſcretè & inconſideratè factæ, ob defectum maturi Judicii. Quare Jure etiam Gentium introductum eſt, ut ſimiles ſponſiones, ſemper cenſeantur factæ cum tacita conditione, ſi Parens, Tutor, vel Tutrix non contradixerit; qui ſi contradicant, penitùs earum obligatio evaneſcit: quod verum eſt, etſi Votorum executio relata, & intentata fuiſſet pro tempore aſſecutæ pubertatis; niſi puber factus ea de novo confirmâſſet ex plena ſcientia; ùt obſervat Herincx, Lopez, Suarez, Laym. Navarr. & Marchant. quia Vota talia erant conditionata, & tractu temporis aliter non amittunt conditionem; niſi per novam ratificationem ſeu confirmationem. Sed

7. Nota ſecundò: Sola illa Vota ab impuberibus edita irritatione diſſolvi poſſunt, quæ vergunt vel in præjudicium patriæ & tutoriæ poteſtatis, vel diſciplinæ, vel domeſtici Regiminis, vel familiæ; non verò quæ principaliter ſpectant Dei, Sanctorúmque cultum; ùt habet Leſſ. Herincx, Sylv. & Navar. Ratio eſt primi; quia ſola materia dictorum Votorum v.g. peregrinationis longæ, quotidiani jejunii, & quorum executio ad regimen domeſticum ſpectat, ſubjacet perfectæ poteſtati & dominio Patris & Tutoris: ergo ſola illa Vota impuberum poſſunt irritatione diſſolvi. Ratio ſecundi eſt; quia eſt contra materiam Votorum ſpectantium ad Dei ſanctorúmque cultum, quæ non ſubjacet poteſtati Patris & Curatoris, v.g. materia Voti ingrediendi Religionem, ſumendi S. Euchariſtiam, ſuſcipiendi SS. Ordines, perſolvendi certas preces: ergo ſimilia Vota à Patre vel Tutore nequeunt irritari.

8. *Sextò*: Domini poſſunt irritare Vota ſuorum famulorum, quæ debiti ſervitii præſtationem impediunt; utì habet Leſſ. Herincx, Sylv. & communis. Ratio eſt: quia & famuli ſunt obligati ad perfectam ſubjectionem Dominorum; ab eiſque dependent, quoad actiones certas ſervitiorum: unde monet Paulus ad Titum 2. *Servos Dominis ſuis ſubditos eſſe, in omnibus placentes*: quare hi nequeunt vovere longas peregrinationes; recitationem quotidianam Breviarii; Charitatis proximi obſequia frequentia, ob quæ notabiliter Domini ſervitia negligere deberent. Poſſunt tamen vovere actiones compatibiles cum famulatu ſuſcepto; utì habent cit. DD.

9. *Septimò*: Maritus pariter poteſt ſuæ Conjugis omnia illa Vota facta in ipſo Matrimonio irritare, quæ pariunt præjudicium Juri ſuo in Uxorem, vel prolibus, vel rei familiari; ùt docet Navarr. Angel. Leſſ. Herincx, & Sylv. Ratio eſt; quia Vir eſt caput Mulieris, & ipſa in materia prædictorum Votorum eſt Viro ſubjecta; & de ejuſmodi ſubjectione hìc intelligitur ille textus D. Pauli, ad Epheſ. 5. Mulieres Viris ſuis in omnibus ſint ſubjectæ, ſicut Eccleſia Chriſto. Unde poteſt Maritus diſſolvere Uxoris Votum de jejuniis frequentibus, quibus redditur debilis & impotens ad debitum reddendum; item de peregrinatione longa; humi cubatione; veſtis rigidæ delatione, &c. utì habet Leſſ. & alii DD.

10. Nota tertiò: Non poteſt tamen Vir irritare Vota Uxoris, quæ pubes ante Matrimonium edidit; unde ejus Vota tunc non cenſentur eſſe modificata, tacitâ tali conditionali, ſi Maritus non contradixerit. Nihilominus ſimilium Votorum executionem poteſt Maritus ſaltèm ſuſpendere uſq; ad ſuam mortem, ſi ei moleſta foret: utì colligitur ex *can. Noluit cauſ.* 33. *q.* 5. poſt mortem autem reviviſcunt. Præterea Maritus non poteſt irritare illa Vota Uxoris, quæ nullum incommodum afferunt Juri ejus in Conjugem, nec officiunt rei familiaris adminiſtrationi v.g. Votum de recitando quotidiè Officio B. V. vel audiendâ Miſſa; danda ſtipe pauperibus de ſuis facultatibus; non petere debitum à Marito; ùt habent Herincx, Leſſ. Laym. Suar. &c. Quæ dixi de poteſtate Viri circa irritationem Votorum Uxoris, proportione

ſervatâ

ſervatâ idem aſſero de poteſtate Uxoris reſpectu Votorum ſui Viri.

CAPUT. IV.

De Redemptione Voti per Commutationem eorum.

1. NOta primò: Alius modus tollendi priorem obligationem emiſſi Voti communiter â DD. aſſignatur Commutatio, quæ nil aliud eſt, quàm *ſubſtitutio obligatoria novi operis boni in locum prioris DEO promiſſi.*

2. Dico primò: Omnis vovens proprio motu & authoritate Vota è ſe ſemel edita commutare poteſt in alia opera, quæ ſpectatis omnibus apertè judicantur eſſe præſtantiora & meliora; niſi ea forent Summo Pontifici reſervata. Ita Covarr. Angel. Major, Cajet. & communior; contra Hoſtienſem, Innoc. Sylv. & alios. Et ita deducitur ex *cap. Pervenit*; ubi dicitur; *Promiſſum non infringit, qui in melius illud commutat.* Ratio eſt etiam primò: quia in hujusmodi commutatione vovens promiſſioni ſuæ abundantiùs ſatisfacit; & DEO gratior cultus exhibetur, per præſtantius opus. Ratio eſt ſecundò: quia nullâ Lege Divinâ vel Eccleſiaſticâ prohibita legitur talis Commutatio: adeóque eam licitè facere poteſt omnis vovens. Dixi: *niſi ea forent Summo Pontifici reſervata*: taliter enim reſervata egent Papæ authoritate ad ſui commutationem; uti habet Arrag. Azor. Suar. & alii DD.

3. Dico ſecundò: Quando Vota in aliud opus æqualis bonitatis commutantur, neceſſariò intervenire debet authoritas vel Ordinarii, vel Papæ, vel Prælati, vel horum Delegatorum. Ita Leſſ. Herincx, Laym. Sanch. & alii, contra Lopez, Soto, & alios DD. Et Ratio eſt; talis Commutatio eſt actus Eccleſiaſticæ Jurisdictionis exterioris, ſicut eſt Diſpenſatio: ergo ad eum debitè perficiendum accedere debet Authoritas Superioris Eccleſiaſtici, vel ejus Delegati.

4. Dico tertiò: Si Votum alicujus Oblationis editum ſit in favorem unius Loci Sacri, vovens propriâ authoritate poterit commutare illud Votum in evidenter melius, quod ſit majus commodum alteri Loco Sacro, ſuppoſitô quòd prior Locus Sacer necdum acceptaverit Votum. Idem dic de Eleemoſina alicui magìs egeno danda. Ita Herincx, Leſſ. Bonac. Cajet. & alii DD. Ratio eſt; quia in his & ſimilibus Votorum Commutationibus in melius, offertur res DEO gratior: adeóque licitè ſit Commutatio; ſi alter Locus ſacer necdum Jus vi alicujus acceptationis acquiſierit.

5. Dico quartò: Qui pollet facultate diſpenſativâ Votorum, pollet pariter poteſtate commutativâ Votorum; non autem è contra. Ita Sa, Sylv. Azor. Herincx, Soto, & alii plures DD. Primum conſtat ex *Regula* 53. *Juris in* 6. *Cui licet plus, licet utique quod eſt minus*: ſed plus eſt diſpenſare, quàm commutare; quia diſpenſatione vinculum Voti ſimpliciter tollitur; per Commutationem verò ſecundùm quid; cùm tantùm de una in aliam materiam transferatur: ergo &c. Secundum ſequitur ex hac eâdem ratione; quia cùm Commutatio ſit longè inferioris facultatis, quàm diſpenſatio, & abſolutè non tollat totam obligationem; ſequitur illum, qui pollet authoritate commutandi Vota, non pollere authoritate eadem diſpenſandi.

6. Dico quintò: Quando propriô arbitriô commutatur unum Votum in aliud longè melius, nulla requiritur cauſa in ordine ad commutandum: quando commutatur in æquale, requiritur juſta cauſa Superioris, utì & in minus; quâ non habitâ Comutatio eſt invalida. Primum habet S. Bonaventura, Richardus, Azor. & alii DD. Secundum Suar. Laym. & Herincx. Ratio primi eſt: quia in Commutatione Voti in melius, DEI cultus augetur, & talis Commutatio DEO gratior eſt, ob excellentioris operis exercitium, quàm ſolutio Voti primò emiſſi: ergo nulla requiritur cauſa ad hujuſmodi Commutationem Voti in æquale, vel minus opus, aliqua pars obligationis, debiti & cultûs Divini remittitur, quare Deus non videtur eſſe contentus, ſi talis Commutatio fiat ſinè ſufficienti cauſa. Cauſæ porrò ſufficientes erunt; vel magna aliqua moleſtia in exequendo Voto; vel fragilitas magna cum periculo id violandi; vel repugnantia parentis, aut mariti; vel alia ſimilis; cujus ſufficientia ponderanda, & dijudicanda Viro prudenti, & conſcientioſo relinquitur.

7. Dico ſextò: In Commutationibus Votorum ſervari debet hic modus; ut habens facultatem tantùm commutandi, non verò diſpenſandi, commutet Votum in æquale, vel prope æquale; item ut plerumque Vota realia commutet in

onera realia; Perſonalia in onera Perſonalia; Mixta in Mixta; in hoc tamen, arbitriô boni viri commutantis fieri poteſt permixtio. Ita Leſſ. Layman. Sylv. Azor. & communis. Ratio primi eſt; quia Ly *commutare* importat quandam æqualitatem; Privilegia autem extendi non debent ultra verborum proprietatem & acceptionem: adeóque commutans Votum debet hanc æqualitatem attendere & obſervare. Ratio ſecundi eſt; quia ſi Commutatio non fiat in propè æquale ſecundùm moralem æſtimationem; ſed in notabiliter minus, jam invehitur diſpenſatio; quam ſuppono commutantem hic & nunc non habere. Ratio Tertii eſt; quia Commutans Vota debet pro poſſibili attendere materiæ æqualitatem, finem à vovente intentum, & DEI gloriam ac cultum; hæc autem optimè attenduntur, dum vota realia commutantur in realia opera; & perſonalia Vota in opera perſonalia: ergo conſultum eſt,ut hic modus in Commutatione Votorum plerumque ſervetur. Ratio Quarti eſt; quia aliquando opus purè perſonale, eſt magis proficuum voventi, & DEO gratius, quàm opus reale, in quod aliàs ſecundùm modum communem Commutationis Votum reale eſſet commutandum; ſic v.g. Eleemoſina ſpiritualis (qualis eſſet bona inſtructio danda proximo in fide, in Virtutibus, in Statu Religioſo; vel Sacrificia Miſſæ; item preces aliquæ efficaces offerendæ) ſunt Petro voventi magìs ſalutaria, quàm datio Eleemoſynæ corporalis unius aurei: ergo expedit Votum reale de datione Eleemoſynæ corporalis permiſcere, & diſcretè transferre potiùs in illa opera perſonalia. Idem dic de Voto perſonali, quandóque commutabili in reale; & mixtò in merum reale. Unde *cap. 2. de Voto* permittitur, ut Votum mixtum peregrinationis in meram Eleemoſynam permutetur, & iis redimatur.

8. Dico ſeptimò: ſi contingat peractâ Commutatione Voti opus fieri impoſſibile, vel infructuoſum, etiam cum culpa voventis; vovens cenſetur abſolutus ab obligatione Votum implendi. Ita Layman. Sanch. de Graffiis &c. AA. Ratio eſt; quia obligatio prior Voti vigore legitimæ Commutationis cenſetur extincta: obligatio autem ſemel extincta ampliùs non reviviſcit, per L. *Qui res ff. de ſolution.* quare ſi contingat opus Voti commutati fieri impoſſibile, vel infructuoſum, vovens eſt abſolutus ab obligatione Voti implendi.

9. Dico octavò Peractâ ritè ſemel Commutatione alicujus Voti, vovens poteſt pro arbitrio ſuo, vel votum primò editum exequi; vel illud, in quod per Commutationem translata fuit obligatio Voti; vel certè ab alio, potente commutare, novam poſtulare Commutationem Voti. Ita Sanch. Laym. Azor. Leſſ. & alii DD. Et eſt Ratio; Tum quia ita permittit praxis timoratorum ab Eccleſia permiſſa. Tum quia Commutatio eſt facta in favorem voventis: *Quivis autem favori ſuo renunciare poteſt*; ùt inquit quidam textus Canonicus: Tum tandem: *Quod in gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum*, inquit *Reg. 61. in 6.* Sed Commutatio eſt in gratiam voventis conceſſa: ergo nequit in diſpendium ejus libertatis retorqueri, quò minùs non poſſit, vel Votum primò emiſſum, vel opus Commutationis exequi, vel novam poſtulare Commutationem.

10. Dico nonò: In Religionis approbatæ Votum omnia Vota priùs in ſæculo edita commutari poſſunt; imò talis Commutatio eò ipsò cenſetur fieri à Profitente; niſi expreſsè tunc contrarium ſentiat. Ita S. Thomas Navarr. Arrag. Laym. Herincx, Sa, & communis. Primum habetur in *cap. Scripturæ, de Voto*, ubi dicitur: *Reus fracti Voti non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur Religionis obſervantiam commutare.* Et Ratio eſt; quia Votum Religionis particularem quandam ſortitur præcellentiam & eminentiam, ob univerſalem & perpetuam obligationem, quâ Profitens ſe ſuáſque actiones DEO conſecrat; adeóque cenſetur alia omnia Vota in ſæculo edita in ſe continere, & abſorbere. Secundum etiam patet, primò ex rationibus jam adductis, ſecundò quia ita ſentiunt DD. unanimiter; & hoc colligunt ex *cit.* Juris diſpoſitione.

CAP. V.

De Redemptione Voti per Diſpenſationem, cæteróſque Modos tollentes Votorum obligationem.

1. Dico primò: Bene deſcribitur Diſpenſatio in Voto: quòd *ſit Condonatio debiti, & obligationis Voti, nomine DEI,*

DEI & Eccleſiæ facta ob juſtam cauſam, ab habente Juriſdictionem. Ita Herincx, Leſſ. Cajet. & alii DD. Ly *Condonatio* eſt genus; alia ſubeunt rationem differentiæ. Dicitur *Condonatio debiti, & obligationis Voti*; quia Diſpenſatio non tantùm eſt quædam interpretatio, indicans ceſſationem debiti & obligationis; ſed eſt vera relaxatio vinculi contracti, ſeu debiti, & obligationis Voti. Additur, *Nomine DEI, & Eccleſiæ*; quia diſpenſans in Votis operatur authoritate DEI primariò; deinde etiam authoritate Eccleſiæ, à Chriſto ipſi conceſsâ, remittendo obligationem, & cedendo Juri, quod DEUS ex Voto acquiſierat. Ly *ob juſtam cauſam* inſinuat ad omnem legitimam relaxationem Voti aliquam rationem, & motivum debere concurrere, ùt ſtatim dicam. Ly tandem *ab habente Juriſdictionem*, docet diſpenſationes non poſſe fieri à quovis; ſed à ſolis perſonis ab Eccleſia ad hoc deſignatis.

2. Dico ſecundò: Certum eſt in Eccleſia reſidere authoritatem diſpenſandi in Votis, Juramentis, aliìſque obligationibus, quibus aliquæ perſonæ ſe DEO obſtrinxère. Ita pleri que DD. Et conſtat primò ex S. Literis; perpetua Eccleſiæ praxi; Traditione, & dictis SS. PP. Ex ſacris Literis quidem; quia Apoſtolus 2. *ad Corinthios cap.* 2. fecit mentionem de Diſpenſatione quadam debiti ad pœnam propter culpam commiſſam ſub nomine Condonationis inquiens: *Nam & ego quod donavi, ſi quid donavi propter vos in perſona Chriſti*; ex quibus infertur Apoſtolum pariter habuiſſe authoritatem diſpenſandi, & condonandi debita propter Vota & Juramenta. Secundò talis poteſtas continetur in generali illa poteſtate ſolvendi, data Petro Chriſti Vicario, & deinde toti Eccleſiæ *Matth.* 16. *Tibi dabo claves Regni cœlorum, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*, quæ poteſtas ſic indefinitè data, utique ſe etiam extendit ad ſolutionem Votorum per Diſpenſationem.

3. Dico tertiò: Poteſtas diſpenſandi cum univerſalitate ad omnia Vota omnium Fidelium relaxanda, etiam ſolemnia Religioſorum, reſidet Jure Divinô ordinariò in Summo Pontifice; Ordinariò verò Jure in Epiſcopis quoad Vota omnia relaxanda ſuorum ſubditorum tantùm, demptis iis, quæ Papæ ſunt reſervata: Et tandem in Legato Pontificio reſpectivè ad Provinciam Legationis, & Summa Pœnitentiaria Papæ. Primum habet Scotus, Palud. Richardus, Navarr. & communis Canoniſtarum. Et Ratio ejus eſt primò; quia non eſt ratio limitandi authoritatem diſpenſativam, indefinitè à DEO conceſſam ipſi Summo Pontifici, per cit. verba *Matth.* 16. Deinde ſolemnitas Votorum à Religioſis editorum; de quibus ſolis hìc eſt difficultas, eſt ſolâ Eccleſiaſticâ authoritate introducta; uti patet ex *cap. Voto, de Voto in* 6. Et ex *Conſtitut.* Gregorii XIII. *Aſcendente Domino*: ergo cùm Summus Pontifex ſit ſupra omnem Eccleſiaſticam authoritatem & ordinationem, ipſe poterit diſpenſare in omnibus Votis, etiam ſolemnibus Religioſorum. Quare legimus Summos Pontifices actu diſpensâſſe in ſimilibus Votis, ſignanter Alexandrum III. cum Nicolao Juſtiniano Monacho, ut matrimonium inire valeret; & Cœleſtinum cum quadam Moniali Rogerii Regis Siciliæ Filia, ut cum Henrico IV. Rege connubium celebraret. Ratio ſecundi eſt; quia Epiſcopus in ſuâ Diœceſi eſt Princeps Sacrorum: ergo habere debet Jure ordinariò omnia requiſita ad debitum Eccleſiaſticum Regimen ſuorum ſubditorum: non haberet autem, ſi non poſſet relaxare omnia Vota ſuorum Diœceſanorum, exceptis expreſsè reſervatis Papæ, cùm judicaverit expedire pro ſalute ſubditorum: ergo &c. Deinde Jus Epiſcoporum circa Votorum relaxationem non legitur in Sacris Canonibus reſtrictum niſi in paucis, quæ Summus Eccleſiæ Paſtor pro ſua eminentia ſibi reſervat: adeóque in aliis cenſetur ipſis indefinitum; & illimitatum ordinarium permanere.

4. Nota autem primò: Vota reſervata Summo Pontifici communi ſtylo & uſu Curiæ Apoſtolicæ eſſe tantùm quinque: nimirum Caſtitatis perpetuæ, Religionis approbatæ, Peregrinationis ad Limina Apoſtolorum; ad S. Jacobum; & in Terram Sanctam. Etſi de ultimis tribus, ſi præciſè facta ſint devotionis causâ, & non ſubſidii ferendi, ſentiat Marchant. Tabiena, Wivaldus, & alii, ea poſſe etiam ab Epiſcopis relaxari. Ego tamen judico ea non eſſe relaxabilia ab Epiſcopis; ob conſuetudinem, quæ jam paſſim contrarium præſcripſit.

5. Ratio tandem tertii & quarti membri præfatæ conc. 3. eſt; quia Legatus, & Pœnitentiarius habent Juriſdictionem ordinariam Eccleſiaſticam, & munus

tale, cui ex Papæ Voluntate, annexa eſt authoritas diſpenſandi in Votis: ergo Jure ordinariô hæc eis competit.

6. Ex Concluſione dicta cape ſequentia Corollaria. *Primò*; Epiſcopos habere authoritatem relaxandi omnia Vota ſimplicia Caſtitatis non perpetuæ; uti habet Palud. Soto, Sanch. & Navarr. *Secundò*; Epiſcopus diſpenſare poteſt Votum Religionis non approbatæ; uti habet Leſſ. & alii. *Tertiò*; poteſt diſpenſare in Voto de ingredienda ſtricta Religione, ut poſſit ingredi minùs ſtrictam; uti habet Rodriqu. Azor. & Sylv. quia hic non diſpenſatur in ipſa ſubſtantia Religionis; ſed in ejus circumſtantia & modo. Idem eſto judicium de Voto peregrinandi pedibus Compoſtellam, ut peregrinus pergat in equo. *Quartò*; in Voto ſervandi perpetuam Caſtitatem conjugalem diſpenſare poteſt; uti habet Sanch. Laym. Herincx; *Quintò*; in Voto non petendi debitum conjugale, idem poteſt; uti habet Rodriqu. Sa, Herincx, &c. *Sextò*; in Voto non contrahendi Matrimonium; uti habet Arrag. Herincx, Navarr. & Valent. *Septimò*; in Voto non fornicandi; uti habet Leſſ. Herincx & Layman. *Octavò*; in Voto ſuſcipiendi Sacros Ordines, & aliis ſimilibus, quæ ſtrictè & integrè non ſunt unum ex quinque reſervatis ſuprà recenſitis, etſi ſint aliqua pars eorum. Ratio eſt; quia cùm reſervationes à Jure communi, & ordinaria poteſtate Epiſcoporum exorbitent, ſtrictè interpretandæ ſunt; ideóque dum v. g. Votum Caſtitatis Papæ reſervatur, explicare debet de Caſtitate perpetua, & ſimpliciter dicta; quales non ſunt Caſtitas Conjugalis, & aliæ jam recenſitæ; etſi aliquomodo ad eam reducantur, ùt bene ex Sylveſtro, & Suarez, notat Laymannus. Puto etiam probabile eſſe, quod plures tenent RR. DD. Epiſcopos poſſe diſpenſare in Voto perpetuæ Caſtitatis integræ & perfectæ Papæ reſervato in ſequentibus caſibus. *Primò*; ſi Votum Caſtitatis ſit emiſſum ob metum; etſi non omninò gravem, & aliàs irritantem Votum; ùt habet Angel. Herincx, & Navarr. Ratio eſt; quia reſervatio, utpote odioſa, interpretanda eſt ſtrictè de Voto omninò voluntario. *Secundò*; ſi quis poſt editum Votum perpetui Cœlibatûs ineat Matrimonium, idque conſummet; imò etiam ante conſummationem, poteſt Epiſcopus diſpenſare in petitione debiti; ob periculum incontinentiæ; ſi difficilis ſit acceſſus ad Papam; ùt habet Leſſ. Soto, & Angel. *Tertiò*; ob idem periculum incontinentiæ, poteſt diſpenſare cum Conjugibus, qui conſummatô Matrimoniô voverunt Caſtitatem; ùt habet Angel. Tolet. Leſſ. Herincx, & Rodriqu. *Quartò*; ob idem periculum, & dum tractatur de ineundo Matrimonio, poteſt cum quacunque perſona Laica obſtricta Voto Caſtitatis perpetuæ, etiam extra Matrimonium diſpenſare, quando ad Papam, vel ejus Delegatum non eſt facilis aditus: uti docet Sylv. Leſſ. Soto, Navarr. &c. Quia tunc Papa non cenſetur ſibi reſervare tale Votum Caſtitatis. *Quintò*; ſi Votum Caſtitatis ſit acceſſorium, & dependens ab alio Voto non reſervato Epiſcopo; quale eſſet, ſi quis voveret non nubere, ſub pœna ſervandæ Caſtitatis; ùt docet Navarr. Leſſ. & Herincx. *Sextò*; ſi Votum ſit modificatum aliquâ conditione, necdum in re poſita; ùt habet Soto, Leſſ. & Victor. *Septimò*; Si votum ſit modificatum aliquâ pœnalitate; ùt habet Medin. Lopez, Covarr. &c. *Octavò*; Si Votum ſit affectum disjunctivâ aliquâ, v. g. ſi eſſet tale: voveo peregrinationem, vel jejunium; quò caſu Epiſcopus diſpenſare de una parte eligenda; uti habet Herincx, Leſſ. & alii AA. *Nonò*; in Votis dubiis perpetuæ Caſtitatis; uti habet Suar. Layman, Sanch.

7. Dico quartò: Etiam in Superioribus, ſeu Prælatis exemptorum Regularium reſidet authoritas ordinaria diſpenſandi cum ſuis ſubditis in iis Votis, in quibus diſpenſare poſſunt Epiſcopi cum ſuis Diœceſanis. Ita Sylv. Navarr. Leſſ. Herincx, & communis Canoniſtarum. Ratio ſumitur primò ex praxi omnium Religionum. Secundò; quia Prælati Regulares ſunt Ordinarii Paſtores ſuorum ſubditorum, cum Juriſdictione ſpirituali, ſicut Epiſcopi: ergo circa Vota ſuorum ſubditorum poſſunt Jure ordinario, ea omnia diſpenſando præſtare, quæ poſſunt Epiſcopi circa Vota ſuorum Diœceſanorum.

8. Dico quintò: Confeſſarii etiam Ordinum Mendicantium, virtute ſuorum Privilegiorum, poſſunt diſpenſare in Votis ſæcularium, in quibus poſſunt Epiſcopi; & conſequenter in omnibus eorum Votis, præterquam in quinque reſervatis Summo Pontifici: idem à fortiori dic de commutatione Votorum. Ita Herincx, Navarr. Leſſ. Lopez, Rodriqu. & com-

Digitized by Google

communis Canoniſtarum Regularium. Et conſtat ex eo: quòd ita eis Jure delegationis conceſſum ſit à diverſis Summis Pontificibus; ùt videre eſt in Compendiis Privilegiorum Fratrum Minorum, Dominicanorum, Carmelitarum, Societatis, Benedictinorum, &c. Unam alteramve ſolùm adduco. Prima eſt Innocentii VIII. quam fecit vivæ vocis oraculo nobis Franciſcanis. Secunda eſt Julii II. quam fecit Benedictinis, & Ciſtercienſibus. Tertia Martini V. facta pariter Benedictinis. Quarta Eugenii IV. facta Congregationi S. Juſtinæ. Quinta Clementis VIII. data Carmelitis Diſcalceatis pro Miſſionariis, quæ eſt ampliſſima comprehendens etiam Vota ſimplicia Caſtitatis perpetuæ, & Religionis: in qua conceſſione participant omnes aliæ Religiones Mendicantium. Quas Conceſſiones & Privilegia Regularium Creuſers, Baſſæus, & alii putant valere non ſolùm pro Votis illis diſpenſandis, quæ Jure ordinariô ab Epiſcopis relaxari poſſunt; ſed etiam pro reſervatis Papæ, quæ propter extraordinariam neceſſitatem, v.g. ob incontinentiæ periculum, ob difficilem acceſſum ad Sum̃um Pontificem, &c. Epiſcopi poſſunt diſpenſare, quæ paulò antè recenſui. Ratio præterea eſt: quia Conceſſiones hujusmodi, utpote favorabiles, poſſunt latè interpretari, non minùs quàm Jus Epiſcopis tunc conceſſum. Et quia refert Baſſæus, hanc ſententiam An. 1629. relatam ad Conſiſtorium Cardinalium, viſam & toleratam fuiſſe. Et tandem, quia authoritas delegata Epiſcopis diſpenſandi vota, alioquin Papæ reſervata, in circumſtantia extraordinariæ neceſſitatis, manet perpetuò annexa dignitati Epiſcopali; adeóque Jure ordinariô eis competere videtur: ergo cùm Confeſſarii Mendicantium poſſint diſpenſare in omnibus Votis, quæ Epiſcopi Jure ordinariô diſpenſare poſſunt, poterunt & in ſimilibus Votis Papæ reſervatis diſpenſare cum ſæcularibus in circumſtantia neceſſitatis extraordinariæ.

9. Dico ſextò Præter recenſitos, nempe Summum Pontificem, Epiſcopos, Regulares, aut aliàs ſpeciali modô à Papa privilegiatos, vel delegatos, nullus diſpenſare valet in Votis, etiam minimæ conſiderationis; quâcunque dignitate Archidiaconali, Parochiali, &c. fulgeat; niſi legitimâ conſuetudine ſimilis fortasſis acquiſierit Jus ordinarium Epiſcopale. Ita Leſſ. Palud. Archid. Sylv. &c. Ratio eſt; quia authoritas diſpenſandi in Votis eſt fori externi; quam cenſentur habere ſoli illi, qui Jure ordinariô, vel Jure Privilegii, vel delegationis pollent; non verò qui ſolâ Jurisdictione, pro foro Sacramentali prædìti ſunt, quemadmodum ſe habent Archidiaconi, Decani, Parochi, &c.

10. Dico ſeptimò: Ut diſpenſatió debitum ſortiatur valorem, requiritur prævia aliqua juſta cauſa. Ita S. Thomas, Navarr. Leſſ. Herincx, Cajet. &c. Ratio eſt; quia DEUS nullam condonationem ratam habet, quæ eſt ſinè cauſa facta; ſicuti patet in abſolutione Pœnitentiali, quam DEUS ratam non habet, ſi fiat absque præviis diſpoſitionibus neceſſariis: & in Indulgentiis datis ſinè cauſa; & diſpenſatio eſt etiam quædam condonatio: adeóque DEUS eam ratam non habet, ſi ſinè cauſa juſta fiat: ergo ad ejus valorem requiritur cauſa juſta.

11. Dico octavò: Juſtæ autem cauſæ diſpenſandi ſunt ſequentes: Utilitas Eccleſiæ, & honor DEI; item utilitas voventis, ejusdémque magna fragilitas ad violandum Votum; difficultas adimplendi Votum; item neceſſitas, & utilitas magna Reipublicæ, vel familiæ; inconſideratio, ira, timor, mœror, vel alia perturbatio animi, vel tenera ætas voventis. Ita Navarr. Leſſ. Herincx, Laym. Abbas, Sotus & alii. Primum, Secundum, Tertium, Quartum & Quintum patet; quia ſi Diſpenſatio Voti cedat in DEI honorem, Eccleſiæ bonum, & utilitatem ſpiritualem voventis, ac vovens difficultatem adimplendi ſentiat, cenſetur DEUS eam acceptare, & debitum contractum voventi remittere, &c. Sextum oſtenditur; quia ſi v. g. unicus Filius Regis emiſiſſet Votum Religionis, qui tamen Reipublicæ eſſet valde neceſſarius, & utilis pro regimine civili, præſumitur, DEUM velle condonare obligationem talis Voti, & permittere, ut validè cum eo diſpenſetur in tali Voto; colligitur ex *cap. 1. de Voto.* Idem dic de aliquo Magnate, Voto peregrinationis longinquæ obſtricto, cujus tamen præſentia, & Reipublicæ, & ſuæ Familiæ regendæ eſſet valdè neceſſaria: Septimum tandem etiam oſtenditur; quia inconſideratio, ira, mœror, & ſimiles pasſiones, uti & circumſtantiæ teneræ ætatis, valdè minuunt rationem voluntarii; adeóque ſufficiunt ad inducendam diſpenſationem in emiſſo Voto.

12. Dico nonò: In Diſpenſationibus Votorum faciendis hæc ſervari debet forma: ut primò cognoſcatur juſtitia & gravitas cauſæ: Secundò; ut Diſpenſatio peragatur actu aliquo externo perceptibili: Tertiò; debet Diſpenſatio verè acceptari à vovente: Ita Leſſ. Sylv. Palud. &c. Ratio primi eſt; quia niſi diſpenſans prævìè inquirat de juſtitia, ſufficientia, & gravitate cauſæ, exponet ſe peccato & periculo faciendi invalidum contra Jus Dei, vel Superioris, & involvendi ſubditum multis peccatis, ſaltèm materialibus, quæ omnia devitare debet diſpenſans. Ratio ſecundi eſt; Diſpenſatio Voti debet innoteſcere voventi; cùm ſit quædam condonatio, & remiſſio debiti: ſed non innoteſceret, niſi actu aliquo externo, v. g. verbis, vel opere ipſo, quô jubet diſpenſans contrarium fieri, ipſi ſignificaretur: ergo hoc requiritur. Ratio tertii; quia DEUS non remittit obligationem debiti, niſi volenti eô ſolvi: adeóque nec diſpenſans nomine DEI niſi volenti, & verè acceptanti. Circa reliquos modos auferendi obligationem Votorum

13. Dico ultimò: Deſitione conditionis appoſitæ ad Votum; item deſitione materiæ; vel lapſu temporis præfixi Voto temporali, etiam evacuatur obligatio emiſſi Voti. Leſſ. Sylv. Abbas, Layman. Angelus, &c. Ratio primi eſt; quia dum evaneſcit conditio Voto appoſita, evaneſcit cauſa finalis, & principalis ipſius Voti: adeóque & ipſa obligatio Voti. Ratio ſecundi eſt; quia ſi materia priùs ſubjecta Voto erat v. g. poſſibilis, vel licita, poſtea autem deſinat eſſe talis, & fiat hìc & nunc impoſſibilis, vel illicita, cenſetur abſolvi ab annexa obligatione; ſicut deducitur ex *L. Pluribus ff. de verb obligat.* dicente: *Obligatio extinguitur, ſi in eum caſum incidat, à quo incipere non eſt.* Ratio tandem tertii eſt; quia Vota non obligant ultra intentionem voventis: adeóque dum elapſum eſt tempus, cui vovens affixit ſuum Votum, cenſetur abſolvi ab obligatione Voti.

CAPUT VI.

De Redemptione Votorum in Ordine S. Franciſci.

1. Dico primò: Fratres Minores Confeſſores obtinent facultatem redimendi Vota quæcunque Sæcularium per commutationem eorum in foro Conſcientiæ in aliqua opera pia; exceptis Votis Religionis, Caſtitatis, peregrinationis ultramarinæ, Romam, & ad S. Jacobum. Ita Sorbus, Rodriqu. Gutier. Cord. &c. Et conſtat tum ex conceſſione Sixti IV. Et Innocentii VIII. pro Minoribus edita. Tum ex Bulla Pauli III. edita pro Patribus Soc. JESU, in qua communicant Minores. Vide plurâ circa hoc punctum ſuprà *cap. 5. concl. 5.*

2. Dico ſecundò: Superiores pariter majores Ordinis noſtri Franciſcani poſſunt redimere Vota diſpenſando cum Subditis ſuis regularibus in omnibus illis Votis, in quibus poſſunt Epiſcopi cum ſuis Diœceſanis. Ita Herincx, Sorbus, &c. Et conſtat ex conceſſione Sixti IV. quam refert Sorbus in *Compend. Privil. Ord. Min.* verb. *abſolutio quoad Seculares, n.* 20. Et eſt Ratio; quia dicti Superiores ſunt Ordinarii Paſtores ſuorum Subditorum regularium, cum juriſdictione ſpirituali, ſicut Epiſcopi; adeóque circa Vota diſpenſanda dictorum Subditorum poſſunt ea omnia, quæ poſſunt Epiſcopi cum ſuis Diœceſanis.

3. Nota primò: quando Confeſſores Minores diſpenſant, vel commutant Vota Sæcularium virtute ſuorum Privilegiorum, vel alicujus Bullæ: tunc non poſſunt hoc agere, niſi in Sacramento Pœnitentiæ. Quando verò Superiores Minores non virtute Bullæ, vel Jubilæi; ſed per viam authoritatis cum ſuis Subditis diſpenſant, vel commutant eorum Vota; tunc id fieri poterit in foro exteriori & extra Sacramentum; uti obſervat Sorbus verb. *Votum.*

TITU-

TITULUS XXXV.

DE
Statu Monachorum; & Canonicorum Regularium.

Caput I.

Variæ circa Monachos, & Canonicos Regulares Reſolutiones.

1. NOta primò; poſtquam Papa in *priori titulo* tractavit de Votis, quæ plerumque emittuntur ab illis, qui profitentur vitam monaſticam & fiunt Monachi, vel Canonici; conſequenter in *præſenti tit.* agit de eorundem ſtatu Monachali, ſeu Religioſo, id eſt conditione vitæ. Sunt autem hìc Monachi illi Religioſi, qui ſtrictiori Regulæ ſubjiciuntur: Canonici verò, qui laxiori. Dicuntur *Monachi* à Græco *Monos*, id eſt ſolus, ſeu à ſolitaria vita. *Canonici* verò *Regulares* à *Regula*, quam profitentur; & hi diſtincti ſunt à Canonicis beneficiatis, eò quòd primi emittant Vota; non verò ſecundi. Monachorum nomine in favorabilibus veniunt omnes Religioſi; etſi non omnes ſtrictè Monachi ſint, ſed Regulares, Mendicantes, ut FF. Minores, Prædicatores, Carmelitani, &c.

2. Dico primò: rectè deſcribitur Status Monachorum, & Canonicorum Regularium, quòd *ſit conditio vitæ Monaſticæ immobilis, per quam obſtringuntur ſuis ſuperioribus, ac Regulæ, quam ſunt profeſſi ſub triplici voto ſcilicet Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ.* Qualiter autem in varias claſſes diſcriminetur Status Monachorum, & Canonicorum Regularium, vide dicta ſuprà *tit.* 31. *de Regularibus.*

3. Nota ſecundò: circa Statum Monachorum varia eſſe conſtituta à ſacris Canonibus. Et *primò*, Monachi ac Canonici Regulares (idem dicendum de aliis Religioſis) ex Jure communi primævo ſunt ſubjecti Epiſcopis; poſteriori tamen Jure plerique ab eorum ſubjectione exempti fuêre per varia Privilegia Apoſtolica. Ita communis DD. Primum conſtat ex *cap.* 1. *hoc tit.* & pluribus Canonibus priſcis. Secundum patet ex *cap. Nimis iniqua* 16. Et *nimis pravâ* 17. *de exceſſ. Prælat.* Et Clem. 1. & 2. Et Trident. *ſeſſ.* 25. *de Reg. cap.* 20. Et nos Fratres Minores, & Prædicatores ſpecialiter per Bullam, quæ dicitur *Mare Magnum Minorum & Prædicatorum.* Et per Bullam auream *Regimini*, &c. exempti ſumus à regimine, viſitatione, & correctione Epiſcoporum.

4. Nota tertiò: *Secundò*, tenentur omnes Monachi, & Canonici Regulares vivere, & vitam componere ſecundum præſcriptum ſuarum Regularum, *cap. Cùm ad Monaſterium* 6. *hoc tit.* Et Trident. *ſeſſ.* 25. *de Reg.* 1. *cap.* 1. Quare obligantur ſpecialiter colere Caſtitatem, Paupertatem, & Obedientiam. *Tertiò*, inhibetur omnibus Monachis indui camiſiis lineis, ſeu induſiis; quibus tamen uti poſſunt Canonici Regulares *cap. cit.* 6. *Quartò*, prohibetur Monachis omne peculium privatum propriè dictum, id eſt tale, quod tanquam ſuum proprium poſſideret, *cap. Monachi* 2. *hoc tit.* Et qui tale habuerit, ab altaris communione removeatur; ſi verò cum eodem inventus fuerit in extremis, & dignam pœnitentiam non egerit, nec oblationes pro eo fiant, neque inter Fratres Eccleſiaſticam Sepulturam habeat, *cit. cap.* 2. Imò cum eo mortuus & ſepultus debet exhumari *cap.* 4. & 6. *hoc tit.* Circa hoc

5. Nota tamen quartò: quòd Monachi poſſint habere peculium impropriè dictum, id eſt, quoad ſolam ejus adminiſtrationem, ipſis ab Abbate conceſſam, vel quoad uſum facti dependentem ab arbitrio & nutu Superioris; uti notat Abbas, Azor. & Vallens. Item aliquam pecuniolam pro peregrinatione, vel itinere conficiendo ſtudiorum causâ ad Academias, vel pro ſui ſuſtentatione habere poſſunt; quod etiam procedit de veſtibus, libris, & aliis utenſilibus; uti notat Pirh. Laym &c.

6. Nota quintò: *Quintò*, Monachi non debent recipi ad Monaſterium pro pretio *cap. Monachi* 2. *hoc tit.* Nec ſinguli, ſeu ſoli in Oppidis, aut villis per Parochiales Eccleſias quaſcunq; habitare permittendi ſunt abſque ſpeciali privilegio Ordini conceſſo; vel niſi conſuetudo vetus Regionis aliud permittat; ſed in Conventu commorati debent; *cit. cap.* 2. *Sextò*:

Mona-

Monachi in clauſtris certis horis ſervare debent ſilentium;& abſtinere à carnibus, *cap. 6. hoc tit.* Circa quod tamen plures modificationes ſunt factæ. Plura alia ſalutariter ſtatuuntur in *cit. cap. 6. Septimò.* Monachi nequeunt propriâ authoritate migrare ab uno monaſterio ad aliud, *cap. Joannes 5. de Regular.* Nec in diverſis Monaſteriis habere cellas *cap. fin. hoc tit. Octavò*; Monachis nigris interdicitur notabilis & ſuperfluus exceſſus, & exquiſitus Ornatus in veſtibus, cibis, potibus, equis, & lectis. *Clem. ne in agro 1. hoc tit.*

7. Nota ſextò: Canonici Regulares poſſunt præfici Parochiis, & curam animarum exercere, *can. In Parochia 31. & aliis, cauſ. 16. q. 1.* Sed nec hi, nec Monachi poſſunt ſe transferre ad curias Principum, ut Prælatis ſuis damnum afferant; & hoc ſub excommunicationis pœna, *cit. Clem. §. quia verò.*

8. Nota ſeptimò: Monaſteria Monachorum, & aliorum Regularium exempta à gubernio Epiſcoporum, & non habentia ſuos Viſitatores Regulares, tenentur ſingulis trienniis celebrare Capitula Provincialia, *cap. in ſingulis 7. & cap. ea quæ 8. hoc tit.* Et Trident. *ſeſſ. 25. cap. 8. de Regular.* In memoratis autem Capitulis tractari debet de correctione morum Monachorum & Regularium, creari Viſitatores, & alia peragi, quæ ordinantur in Clement. *Attendentes.* Ad ejusmodi Capitula obligantur venire omnes Abbates, & Priores, ſeu Præpoſiti, non habentes proprios Abbates; & plura alia in eis obſervari, quæ referuntur *cap. Advocent. pen. hoc tit.* Varia etiam circa viſitationem & correctionem in dictis Capitulis obſervanda ordinantur in *cap. 8, & ult. hoc tit.* quæ vide *ibidem.*

CAP. II.
Variæ Reſolutiones de Monialibus.

1. Nota primò: Occaſione Monachorum placet quoque apponere hìc nonnullas reſolutiones canonicas circa Moniales, ſeu perſonas fœmineas DEO conſecratas per ſtatum Religioſum. *Primò* itaque ordinatur in Trident. *ſeſſ. 25. cap. 3. de Reg.* Et *cap. Periculoſo 1, de Regular. in 6.* nè ad Monaſteria Monialium plures perſonæ recipiantur, quàm ex redditibus ordinariis eorundem commodè ſuſtentari valeant. *Secundò*, Moniales omnes tacitè, vel expreſsè profeſſæ obligantur de Jure communi ad clauſuram ſervandam. *cap. Periculoſo unic. de Statu Regular.* Et Trident. *ſeſſ. 25. cap. 5. de Reg.*

2. Nota tamen ſecundò: ob nonnullas cauſas Moniales excuſari ab obſervantia clauſuræ. *Prima* eſt, ſi in clauſtro graſſari incipiat lues epidemica; vel alius contagioſus morbus univerſalis; ita concedit Pius V. in Bulla *Decori. Secunda*, ſi aliqua Monialis efficiatur leproſa, vel aliam talem infirmitatem contrahat, ut cum aliis abſque gravi periculo, vel ſcandalo cohabitare nequeat, *cap. Periculoſo unic. de Reg. in 6.* quo caſu ad tempus pro cura exire poteſt; ſed ſecutâ curatione tenetur redire. Et obſervandum eſt, quod ad egreſſum in tali caſu non ſufficiat, quòd morbus ſit moleſtus & periculoſus ipſi ſoli Moniali infirmæ; ſed etiam; aliis Sororibus. *Tertia*, ſi oriretur aliquod periculoſum magnum incendiũ, *cit.* Bulla Pii V. Addunt DD. alias quoque cauſas; puta ſi hæreticorum, vel aliorũ hoſtium irruptiones proximæ timeantur, uti tenet Azor. Barb. San. &c. Si aliqua Monialis eligatur Abbatiſſa in alio Conventu: vel emittenda ſit ad fundandum Conventum; vel transferenda ſit correctionis causâ; vel ſe velit transferre ad ſtrictiorem Ordinem; vel ſi Monaſterium fabricandum ſit in commodiori loco; uti habet Barb. Sanch. Pirh. &c. Sed conſultius eſt, ut Sedes Apoſtolica in ſimilibus rogetur pro facultate egrediendi è clauſura.

3. Nota tertiò: Licentiam Monialibus egrediendi è clauſura ob dictas cauſas dare poteſt & debet Epiſcopus ſolus, reſpectu Monaſteriorum ſibi ſubjectorum; reſpectu verò exemptorum tum Epiſcopus, tum Superior Regularis, ſcilicet Generalis, vel Provincialis in danda facultate unitim concurrunt; uti conſtat ex *cit.* Bulla Pii V. Moniales ſinè ſufficienti cauſa, & facultate debita egredientes extra clauſuram ſui Monaſterii ex *cit.* Bulla Pii V. incidunt in Excommunicationem majorem ipsô factô, ſine alia declaratione, reſervatam Papæ; item in privationem dignitatum, adminiſtrationum, & officiorum obtentorum; nec non inhabilitationem ad illa & alia impoſterum obtinenda. Idem dicendum de Superioribus concedentibus facultatem egrediendi ob alias, quàm ſuprà relatas cauſas.

4. Nota quartò: Tridentinum *ſeſſ. 25. cap. 5. de Regularibus* cohibet omnes prorſus perſonas, etiam fœminas, ab ingreſſu intra clauſuram Monialium dicens;

ingredi

ingredi autem intra ſepta Monaſterii nemini liceat, cujuscunque generis, aut conditionis, ſexûs, vel ætatis fuerit, ſinè Epiſcopi vel Superioris licentia in ſcriptis obtentâ, ſub excommunicationis pœna, ipsô factô incurrenda. Dare autem tantum Epiſcopus vel Superior licentiam debet in caſibus neceſſariis; neque alius ullo modo poſſit, etiam vigore cujuscunque facultatis, vel indulti hactenus conceſſi, vel impoſterum concedendi. Per hoc tamen decretum non prohibetur pueris vel puellis, uſum rationis non aſſecutis, ingreſſus in clauſuras Monialium. Per idem decretum etiam non prohibetur ingreſſus puellis uſum rationis habentibus, ſi ad educationem eò ingrediantur; modò ultra 25. ætatis annum non retineantur; & non egrediantur durante educatione; & ſemel egreſſæ non recipiantur: utì habet Rodriqu. Mirand. &c.

5. Nota quintò: nomine clauſuræ hîc venit omnis locus, in quem aliàs Monialis poteſt ingredi, ſive ſit area, ſive hortus, ſive cella, ambitus; & conſtat ex *cit. Trident.* illis verbis, *intra Septa.* Facultas quoad ingreſſum extraneorum intra clauſtra Monialium exemptarum dari poteſt à ſolo Superiore Regulari; uti patet ex *cit. Trident.* quod diſjunctivè loquitur; quoad egreſſum verò ipſarum Monialium, etiam Epiſcopi licentia requiritur; uti notat Sanch. Suar. Pirhing. Et Epiſcopus, vel Superior Regularis qui aliis perſonis in certis caſibus poteſt dare facultatem ingrediendi clauſtra Monialium, in iiſdem caſibus pariter & ipſe ingredi poteſt; utì patet ex Bulla Gregorii XIII. *Dubiis &c.* Monialium Conventus non exempti debent quotannis viſitari ab Epiſcopo: exempti verò à Superiore majore Regulari, Clement. *Attendentes* 2. *hoc tit.* Plurâ de Monialium Abbatiſſarum electione, & benedictione, vide *tom.* 1. *hujus operis lib.* 1. *tit.* 6. *cap.* 11.

Caput III.

De Monialibus ſubjectis Ordini S. Franciſci de Obſervan. & Reform.

1. NOta primò: Omnes Moniales etiam primæ Regulæ S. Claræ, quæ ſubjectæ ſunt Ordini FF. Min. de Obſerv. & Reform. quotannis canonicè viſitandæ ſunt à Miniſtris Provincialibus, tanquam Ordinariis Viſitatoribus: & ſi quæ Monaſteria earum dictos Viſitatores recipere nollent; aut aliter contumaciter inobedientes forent; vel ad Principes, Magiſtratus, vel tribunalia externa recurrerent pro auxilio: excommunicentur primò, deinde dimittantur à cura Ordinis; aut aliis opportunis Juris & facti modis, ac pœnis earum contumacia coërceatur. Ita habent Conſtitutiones generales Ordinis modernæ *cap.* 11. §. 2. & §. 10. Fratres Obſervantes & Reformati absque ſpeciali facultate nequeunt accedere ad Monaſteria dictarum Sanctimonialium Ordini noſtro ſubjectarum; niſi ratione muneris publici id eis permiſſum ſit, *ibidem §.* 2. Nec licet eisdem Fratribus, imò & ipſis Superioribus comedere in ædiculis, quæ pro Confeſſionibus & Viſitationibus dictarum Monialium ſunt deputatæ; niſi tempore Confeſſionum generalium, *ibidem.*

2. Nota ſecundò: quicunque neceſſariam ob cauſam quandóque admittendi ſunt intrà clauſtra Monialium Ordini Seraphico de Obſervant. & Ref. ſubjectarum, ſpecialem habere debent facultatem Superioris Localis Franciſcani: penes quem erit ponderare diligenter caſus neceſſitatis ingrediendi; & is extra hos neminem eò licentiare poteſt, *ibidem* §.4. Ingredientes autem licentiarum ejusmodi prætextu, & extra caſus urgentes neceſſitatis, incurrunt eô ipsò excommunicationem, & privationem dignitatum, beneficiorum, & Officiorum; utì & Moniales admittentes; ut habent *cit.* Conſtit. generales. Et Bulla Gregorii XIII. *ubi gratiæ.* Generalis ingreſſurus Clauſuram Monialium pro ejusdem viſitatione, aut ob alia negotia urgentia, habere debet in comitatu 4. Socios; Provincialis verò duos; quos ſemper comitentur Præfecta, & antiquiores Moniales Monaſterii, *ibidem*, ubi etiam pluribus numeris præſcribitur idea, & conſtructio Clauſuræ totius, parlatoriorum, rotarum, & feneſtrellarum S. Communionis; eáque quotannis accuratè viſitanda à Provincialibus ordinantur.

3. Nota tertiò: Provinciales debent bona quæcunque immobilia Monialium Ordini de Obſerv. & Refor. ſubjectarum diligenter recognoſcere, & in inventarium Provinciale redigere, ut futuris fraudibus obvietur, *ibidem* §. 7. *n.* 1. utì & bonorum acceſſiones, quæ vel viâ emptionis, vel venditionis, vel obventionis, vel cenſûs legitimi perpetui, vel tempo-

temporanei, &c. acquirit Monaſterium, annotare, *ibidem n.* 2. Præterea iidem Superiores debent immobilium locationes recognoſcere, quas ſi ſinè legitima Superioris facultate factas deprehenderint, adhibitò peritorum conſiliò & auditis Monaſteriorum Syndicis, ſeu Procuratoribus, vel illas diſſolvant, vel confirment; prout conſcientia dictaverit, *ibidem*, *n.* 3. Nec poſſunt Moniales præfatæ ullas pecunias ſive ex dotibus, ſive ex legatis, vel redditùum redemptione, vel quacunq; alia via Monaſterio obvenientes ollis uſibus, etiam inſtaurandæ clauſuræ Superioribus inconſultis applicare; ſed ex eis bona ſtabilia, vel redditus, vel cenſus legitimè compenſare: minùs poſſunt abſque eis bona aliqua alienare, ſub nullitate actûs *ibidem*, *n.* 5.

4. Nota quartò: Omnes Moniales ſtrictò Franciſcano Ordini ſubjectæ debent agere vitam communem in victu & veſtitu; nec ulla earum peculium proprium habere poſſit; unde quidquid alicui donatur, vel quòcunque aliò tituló obvenit, id aſſervari debet communi capſula eleemoſynarum Conventûs, ut Abbatiſſa, vel Præfecta tanquam communis mater ex eis ac aliis Monaſterii bonis cunctis Sororibus provideat. Ita Conſtitutiones generales *cap.* 11. §. 11. *n.* 1. & 2. In faciendis muneribus, emptione, & venditione quacunque rerum Moniales ſubditæ requirere debent aſſenſum Superioriſſæ, *ibid. n.* 4. Uti & in alloquendis extraneis, mittendis literis, & iiſdem recipiendis, *ibid.* §. 12. *n.* 1. & 2.

5. Nota quintò: Confeſſarii Monialium noſtrarum habere debent ad minus annos 40. Debent inſtitui in Capitulo, vel Congregatione, & approbari ab Ordinario, *ibid.* §. 17. *n.* 1. & 2. Durant tantùm trienniò, & ſunt ſubjecti Superiori Locali, *ibid. n.* 5. & 6. Quotannis dictis Monialibus exhibendi ſunt bis aut ter extraordinarii Confeſſarii, *ibid. n.* 11. Plures aliæ valdè ſalutares Ordinationes, quæ earundem inſtituta reddunt laudabilia, & bene reformata, videri poſſunt in cit. Conſtit. *cap.* 11. per totum.

TITULUS XXXVI.

DE

Religioſis Domibus, ùt Epiſcopo ſunt ſubjectæ.

CAP. I.

Quid ſentiendum de Religioſis Domibus.

1. Nota primò; Diſcuſſâ in *Superioribus titulis* profeſſione Religioſâ, & ſtatu Religioſo; appoſitè Papa proponit *hunc tit.* de Domibus Religioſis. Et quamvis nomine *Domûs Religioſæ* in ampliori ſignificatione intelligi poſſint Eccleſiæ, ædes quæcunque ſacræ, quæ ad DEI cultum dedicatæ ſunt: in propoſito tamen in arctiori ſignificato veniunt ſola Monaſteria, & Collegia Religioſorum; nec non Hoſpitalia (ſic dicta ab *hoſpitibus* excipiendis & tractandis) authoritate Epiſcopi fabricata; uti ſunt *Xenodochia*, in quibus peregrini ſeu pauperes recipiuntur: & *Orphanotrophia* in quibus orphani educantur: & *Gerontocomia*, in quibus ſenes collocantur: & *Bephotrophea*, in quibus enutriuntur perſonarum egentium proles: & *Noſocomia*, in quibus ægroti ſuſtentantur; de quibus in *can. in qualibet, cauſ.* 23. *q.* 8. Item Confraternitates, & alia Collegia pia, quæ conſtructa ſunt pro exercendis variis operibus miſericordiæ, & adjacent plerumque templis.

2. Dico primò; De Juri communi veteri cuncta Monaſteria & Eccleſiæ Parochiales cum annexis filialibus ac Capellis, ſunt ſubordinata guberniò & juriſdictioni Epiſcopi Diœceſani; niſi probetur aliquam ex memoratis Religioſis domibus vel viâ præſcriptionis, vel privilegiò Apoſtolicò eſſe exemptam; uti exceptæ ſunt hodie Regularium Eccleſiæ & Conventus maxima ex parte. Ita Gloſſa & communis DD. Et conſtat ex *can. Omnes Baſilicæ* 10. *cauſ.* 16. *q.* 7. Et *cap. Cùm olim* 18. junctâ Gloſſ. verb. *præſcriptione munitum, de præſcript.* Et *cap. Cùm venerabilis* 7. *hoc tit.* Et *can. Monaſteria, cauſ.* 18. *q.* 2.

3. Dico ſecundò; Similiter de eodem Jure omnia Hoſpitalia, Collegia ad pietatem erecta, ac alia quæcunque loca pia authoritate Epiſcopi fundata ſubjacent juriſdictioni ejuſdem Epiſcopi Diœceſani. Ita

Digitized by Google

Ita Vallenſ. Zoëſ. Pith. &c. Et habetur *cap.3.4. & 5. hoc tit.* Unde ad Epiſcopum pertinet providere, ne ejuſmodi loca ad alios uſus convertantur, quàm inſtitutum ſit à piis Fundatoribus eorundem: & conſtituere viros prudentes, ac pios, qui inſtar tutorum & curatorum juratorum juramentum præſtent de fideliter gubernando & adminiſtrando eadem loca; qui & quotannis rationes reddant de tali ſua adminiſtratione, Clement. *Quia contingit 2. hoc tit.*

4. Dico tertiò: Si contingat aliquam Eccleſiam, vel Monaſterium, vel Hoſpitale ob factam ruinam, mortem incolarum, vel aliam cauſam uniri alteri Eccleſiæ, vel Monaſterio; cenſetur ejuſmodi Eccleſia, vel Monaſterium, vel Hoſpitale manere ſubjectum illi Epiſcopo, in cujus Diœceſi eſt ſitum. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. Quia Monaſterium 2. hoc tit.* Unde talis Epiſcopus Diœceſanus poteſt illud viſitare, & alia juriſdictionis opera ibidem exercere.

5. Dico quartò: Quamdiu domus Religioſæ Monaſteriorum inhabitantur à Regularibus, nequeunt ab Epiſcopo transferri ad Clericos Sæculares; etſi in eis Diſciplina Regularis collapſa eſſet: ſi tamen deficerent totaliter Religioſi incolæ eorum; tunc in ipſis Clerici Sæculares conſtitui poſſunt. Ita communis DD. Et habetur expreſsè *cap. inter quatuor 5. hoc. tit.*

6. Dico quintò: Epiſcopus poteſt viſitare omnia hoſpitalia, & alia pia loca, ac confraternitates, authoritate Epiſcopi erecta, & intra ſuam Diœceſim ſita; tametſi ſint aliàs exempta, & eorum adminiſtratio pertineat ad Laicos, non obſtante quocunque privilegiô, vel conſuetudine in contrarium. Ita ſtatuitur in Conc. Trident. *ſeſſ. 22. cap. 8. de Reformat.* Imò & rationes quotannis exigere ab Officialibus eorundem poteſt, *ibidem cap.9.* Excipiuntur hoſpitalia, quæ ſunt ſub immediata protectione Regum, *cit. Trident. cap. 8.* Vel niſi in lege fundationis eorum cautum ſit, ut talia loca non viſitentur ab Epiſcopis; uti colligitur ex Clement. *2. hoc tit.*

7. Dico ſextò: Hoſpitalia verò & alia pia loca abſque Epiſcopi facultate inſtituta, non ſubjacent Epiſcopi juriſdictioni; nec ab eo viſitari poſſunt. Ita Fagn. Pith. &c. Et colligitur ex *cap. Ad hæc 4. hoc tit.* per ſenſum contrarium. Eſtque Ratio; quia talia loca non reputantur pro Religioſis domibus, etiamſi haberent connexum aliquod Oratorium; non enim conceſſum eſt cuilibet privato, erigere in domo ſuo Oratorium. Dummodo non habeat formam Eccleſiæ; nec Miſſæ ibidem celebrentur, *can. unicuique 32. & ſeq. diſt. 1. de Conſecr.*

CAP. II.
De novis Religionibus.

1. NOta primò: Poſt Concilium Lateranenſe celebratum ſub Innocentio III. nulla Religio nova propriè dicta cum ſuis domibus Religioſis inſtitui poteſt, ſine facultate, & approbatione Sedis Apoſtolicæ; uti conſtat *cap. Ne nimia 9 & ult. hoc tit.* quod eſt depromptum ex *cit.* Conc. Lateranenſi. Et idem patet ex *cap. Religionem unic. hoc tit. in 6.* quod eſt deſumptum ex Concilio Lugdunenſi. Unde ſi quis profiteretur aliquam Religionem, ſeu collectionem virorum, ſub certa regula, ritu, & habitu ſimul degentium; ſed non approbatam à Papa, is non obligaretur ad ea, quæ promiſit in ſua profeſſione; uti conſtat ex *cap. 1. Clementinæ 2. hoc tit. in 6*

2. Nota ſecundò: Non eſſe tamen per prædicta prohibitum, quin tam viri ſeparatim & privatim ſolitariam vitam exercere poſſint, editô etiam votô caſtitatis, ac Obedientiæ, in manibus v. g. Epiſcopi; quàm etiam fœminæ ſeparatim in ſuis ædibus ſub certo ritu, & modo vivendi DEO deſervire valeant; uti conſtat ex Clement. *1. in fine hoc tit.* Et notat Gloſſa, ac DD. communiter.

CAP. III.
De Religioſis domibus FF. Minorum de Obſerv. & Ref.

1. DIco primò: Omnes Domus Religioſæ FF. Minorum de Obſerv. & Reform. id eſt, Eccleſiæ, Capellæ, Oratoria, Monaſteria, & alia loca Regularia, uti & Confraternitates ſunt exemptæ à Juriſdictione Ordinariorum, & lege eorum, quoad regimen. Ita Brugnoli, & communis DD. Ordinis præfati. Et conſtat ex Mari Magno Minorum, & Prædicatorum Sixti IV. Et ex Bulla aurea *Regimini &c.* Item ex Clemenr. *1. & 2.* Et *cap. Nimis iniqua 16.* Et *cap. Nimis prava 17. de exceſſ. Prælat.*

2. Nota primò: Ex dictis ſequitur quod nullus Ordinarius poſſit viſitare perſonas; Eccleſias, Oratoria, Altaria, Sacriſtias, paramenta, hoſpitia, aliavè loca

regularia Inſtituti noſtri; uti ulterius eandem viſitationem vetuit Pius V. Bullâ *Etſi Mendicantium*. Et Martinus V. Bullâ *Sedes Apoſtolica*. Excipe niſi aliqua Eccleſia noſtra haberet annexam curam animarum, in qua Epiſcopus poteſt viſitare illud altare, quod eſt deputatum pro cura; & baptiſterium, ac tabernaculum Sanctiſſimi Sacramenti; uti habet quædam deciſio Romana An. 1631. die 5. Aprilis emanata.

3. Dico ſecundò: Præfati tamen Minores pro erigendis ſuis novis Domibus Religioſis Conventuum & Eccleſiarum dependent ab Ordinariis, ita ut eorum conſenſum requirere teneantur. Ita Lant. & communis DD. Et conſtat ex conſtit. Urbani VIII. Bullâ *Romanus Pontifex*. Et Clementis VIII. *Quoniam ad inſtitutam*; ubi etiam ordinatur, ut Ordinarii locorum non concedant ulli Ordini Mendicantium facultatem erigendi novos Conventus; niſi vocatis & auditis aliorum Conventuum Procuratoribus, ac aliis intereſſe habentibus.

4. Nota ſecundò: Ad faciendam verò tantùm translationem, ſeu mutationem novi Conventûs Franciſcani in eadem Civitate, vel Oppido de uno ad alium locum, non requiritur licentia Epiſcopi; ad hanc enim inſtituendam ſufficientem habent facultatem ipſimet Superiores Ordinis, ex privilegio Clementis IV. uti habet *Compend. Privileg. Ordinis noſtri*; & tenet Lantuſca, Miranda, Rodriq. &c. Patetq; ulteriùs ex Sixto IV. & Sixto V.

TITULUS XXXVII.

DE

Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum.

CAP. UNICUM.

Quis præficiendus ſit Capellis Monachorum.

1. NOta primò: Progreditur Papa tractare de rebus Monachorum, inter quas etiam ſunt Capellæ. Nomen autem *Capella* in ſacris Canonibus aliquando uſurpatur pro altari erecto in aliqua ſacra æde; aliquando pro Oratorio, ſive ſacra ædicula à templo ſejuncta, vel ipſi templo adhærens; aliquando pro ſacra ædicula in ipſo templo extructa, & cancellis ferreis, vel ligneis ſepta, unum vel plura altaria continenti; aliquando denique pro tota Eccleſia etiam Parochiali per ſe & ſeorſim exiſtente, dummodo non ſit Collegiata. Sed hic uſurpatur Capella pro aliqua Eccleſia Parochiali unita, ſeu incorporata Monaſterio, ſeu Eccleſiæ Regulari.

2. Dico primò: quando Monaſterium, vel Eccleſia Regularis habet ſibi unitam aliquam Eccleſiam Parochialem cum cura animarum & populo, eidem præfici debet non Monachus; ſed Capellanus ſæcularis, authoritate Epiſcopi inſtituendus; de Conſilio tamen & præſentatione Monachorum. Ita Gloſſa, Abbas &c. Et habetur *cap. in Eccleſiis* 1. *hoc tit.*

3. Nota tamen ſecundò: Si delectus ſit Sacerdotum Sæcularium habilium; aut conſuetudo Regionis contrarium obtinuerit (uti obtinuit in pluribus Germaniæ Provinciis) vel Eccleſia talis Parochialis, ſeu Capella ſit pleniſſimo Jure unita Eccleſiæ Regulari alicujus Monaſterii; tunc Capellæ præfatæ ab Abbate præfici poteſt Monachus de illo Monaſterio, examinandus tamen ab Epiſcopo, & approbandus; uti notat Pith. Laym. &c. DD. Et conſonat Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 11. *de. Regular.*

4. Dico ſecundò: In Capellis, vel Prioratibus Monaſterio unitis, ubi Abbas pleniſſimum jus habet collocandi ſuos Religioſos, non poteſt collocare Monachos ſingulos, ſeu ſolitarios; ſed pluribus aſſociatos. Ita Gloſſa, Vallenſ. Pirh. & communis DD. Et ordinatur in *cap.* 3. *hoc tit.* Quorum viſitatio, & correctio primo loco pertinet ad Abbatem; quamvis Epiſcopus poſſit ſupplere ejus negligentiam, *cap. quanto* 7. *de offic. Judic. Ordin.* In pluribus autem Provinciis præfatus canon *citati cap.* 3. de aſſociandis Monachis in Prioratibus, vel Capellis exiſtentibus, abiit in deſuetudinem; ita ut Monachi Curati in Parochiis ſuis uniris, vel ſolitarii, vel cum uno tantùm ſocio collocentur.

TITU-

Digitized by Google

TITULUS XXXVIII.

De Jure Patronatûs.

CAP. I.

De quidditate, diviſione, cauſis, & derogatione Juris Patronatûs.

1. NOta primò: *Præſentem titulum* de Jure Patronatûs profert Papa tanquam appendicem ad plures alios ſuperiores titulos hujus 3. libri, in quibus egerat de dignitatibus Eccleſiaſticis, Eccleſiis Parochialibus, & Domibus Religioſis, in quibus frequenter fiunt inſtitutiones Clericorum ad præſentationem Patroni, cui competit Jus Patronatûs hic examinandum. Dimiſſis autem variis ejus uſurpationibus, quas vide apud Abbat. & alios DD.

2. Dico primò: rectè deſcribitur Jus Patronatûs, quòd *ſit legitima authoritas nominandi & præſentandi Clericum inſtituendum in beneficio realiater vacante.* Ly *authoritas* eſt genus; reliqua ſubeunt locum differentiæ.

3. Nota ſecundò: Jus Patronatûs duplex eſt; Eccleſiaſticum ſcilicet, & Laicum ſeu Civile; uti conſtat ex *cap. Cùm autem* 24. *hoc tit. Eccleſiaſticum* eſt, quod competit Collegio Eccleſiaſtico, aut perſonæ Eccleſiaſticæ, ratione Eccleſiæ, aut dignitatis, ſeu beneficii Eccleſiaſtici, quod obtinet. *Laicum* ſeu Civile, & ſæculare eſt, quod competit Collegio ſæculari, vel perſonæ privatæ, ſive Laico, ſive Clerico, non ratione Eccleſiæ, vel Eccleſiaſtici beneficii; ſed ratione proprii patrimonii. Poſſet etiam addi tertia ſpecies, videlicet Jus Patronatûs *mixtum*, quod ex utroque conſtat, ſeu quod partim ratione Eccleſiæ, vel Clerico ratione beneficii Eccleſiaſtici, & partim ratione patrimonii competit alicui.

4. Dico ſecundò: quinque de cauſis duntaxat acquiritur Jus Patronatûs: nimirum vel ob Fundationem; vel ob Ædificationem; vel ob Dotationem; vel ob Præſcriptionẽ legitimam, ortam ex multiplicatis præſentationibus; vel ſpecialem conceſſionem Summi Pontificis. Ita communis DD. Et ſumitur ex pluribus Canonibus. De primis tribus cauſis conſtat ex Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 12. ſic ordinante: *Ut nemo cujuſvis dignitatis Eccleſiaſticæ, vel ſæcularis, quacunque ratione, niſi Eccleſiam, Beneficium, aut Capellam de novo fundaverit, & conſtruxerit; ſeu jam erectam (quæ tamen ſinè ſufficienti dote fuerit) de ſuis propriis, & patrimonialibus bonis competenter dotaverit; Jus Patronatûs impetrare, aut obtinere poſſit; & ut inſtitutio reſervetur Epiſcopo.* De quarta patet ex eodem Trident. *ſeſſ.* 25 *de Reformat. cap.* 9. ſic ſtatuente: *Decernit S. Synodus, ut titulus Juris Patronatûs ſit ex fundatione, &c.* & paulò poſt: *ſive etiam ex multiplicatis præſentationibus, per antiquiſſimum temporis curſum, qui hominum memoriam excedat.* Ratio quintæ tandem eſt; quia hoc deducitur ex plenitudine poteſtatis Summi Pontificis, qui poteſt Eccleſiam, Capellam, vel Beneficium non affectum ullâ dependentiâ ad aliquem Patronum, ob liberam ſui erectionem, ſubjicere alicui Patronatui, pleno Jure adoptando aliquem potentem Patronum, qui authoritatem habeat ab eo, propulſandi occurrentes injurias. Et hâc viâ, puto Imperatorem, Reges, Principes, ſimiléſque Magnates Jus Patronatûs acquiſiviſſe, ſuper Cathedrales, aliáſque inſignes Eccleſias, dignitates, Perſonatus, aliáque eminentiora beneficia, quæ olim conſtructæ, ac dotatæ fuerunt communibus Fidelium largitionibus, & donatis copioſis facultatibus.

5. Dico tertiò: ſi contingat plures ſimul concurrere ad erectionem Eccleſiæ, vel Beneficii, ita ut unus fundet, alter dotet; vel omnes ſimul fundent, etſi inæqualiter; ſinguli efficiuntur in ſolidum Patroni illius: uti habet Gloſſa Laym. Leſſ. Abb. Garcias, &c. Et colligitur ex *can. filiis, cauſ.* 16. *q.* 7. Quare ſtante tali concurſu præſentatio capienda erit à ſingulis.

6. Nota tertiò: In caſu pluralitatis Patronorum, actu præſentantium, collationem fieri ſequentibus modis: *Primò*; ſi duo Patroni veri duo diverſa præſentent ſubjecta, liberum erit Ordinario conferre beneficium, cui voluerit. Imò putat Leſſ. ex Sylv. & Panormitano, Ordinarium in ejuſmodi eventu poſſe collationem beneficii facere in tertium. *Secundò*; ſi eadem perſona ſit jam Ordinario præſentata à duobus Patronis, uno Eccleſiaſtico, altero Laico, non eſt in poteſtate Laici poſtea aliam perſonam de novo præſentare; ſed prima inſtitui debet in beneficiũ. ita Leſſi. Panorm, &c. Quod verum eſt, etiamſi illa alia perſona à Laico de novo præſentata,

majori polleret idoneitate; uti habent cit. AA.

7. Dico quartò: Quando Laicus Patronus variat in præſentandis ſubjectis, ad idem beneficium relinquitur arbitrio Ordinarii, inveſtire beneficio quemcunq; ex præſentatis. Ita DD. communiter: Et habetur in *cap. Cùm autem; de Jure Patronatûs.* Secus dicendum, quando Patronus eſt Eccleſiaſticus, & diverſas proponit perſonas: tunc enim, ùt dicitur *cit. cap.* primò præſentatus collationem beneficii obtinere debet: hic enim ex Juris diſpoſitione currit illa Regula generalis Canonica: *Qui prior eſt tempore, potior eſt Jure.* Circa ult. artic. hujus Capituli

8. Dico quintò: Juri Patronatûs Eccleſiaſtici, ímò juſtis de cauſis etiam Laici, poteſt derogare Summus Pontifex; idem poteſt præſtare Legatus à Latere, circa Patronatum Eccleſiaſticum, non verò Laicum. Ita Covarr. Leſſ. Herincx, & comunis DD. Ratio primi eſt; quia Summus Pontifex habet univerſale & pleniſſimũ Jus in Eccleſiaſticos, eorúmq; Jura: adeoq; quando judicat expedire Eccleſiarum utilitati, poteſt prævenire Patronorum Eccleſiaſticorum præſentationem, & ſtatim beneficium vacans conferre perſonæ dignæ. Ratio ſecundi eſt; quia quando Laici deficiunt in defendenda Eccleſia, vel dotatione præſtanda, vel ingratos ſe exhibent erga Eccleſias, aut Sedem Apoſtolicam, licitè poteſt Summus Pontifex Juri eorum derogare, quod eis Sum̃i Pontifices, & Concilia in SS. Canonibus ideò potiſſimùm conceſsêre, ut Eccleſiam potentiâ ſuâ defendant, & congruam dotem præſtent; ùt oſtendi ſuprà Concluſ. 2. ergo &c. Tertium, & quartum tandem reſolvitur in *cap. Dilectus 6. de Officio delegati.* Et in *cap. Cùm Dilectus 28. De Jure Patronatûs.*

9. Dico ſextò: Ordinarii tamen locorum regulariter neque Juri expreſſo Patronatûs Laici, neque Eccleſiaſtici ſuâ authoritate derogare licitè valent. Ita Covarr. Leſſ. Wiggers, Herincx, Abbas, & communis Canoniſtarum. Et Ratio eſt; quia nullus extat Canon hoc eis concedens: & aliunde non habent indefinitam, ùt Papa, ſed limitatam poteſtatem circa beneficia Eccleſiaſtica: ergo &c.

10. Nota quartò ex his ſequentia Corollaria: *Primò*; Epiſcopum non poſſe licitè absq; conſenſu pollentis Jure Patronatûs beneficia convertere, faciendo ex Eccleſia Curata Collegiatam; uti habet Lambertinus, Laym. Abbas &c. Ratio eſt; quia Patronus in tali caſu amitteret Jus præſentandi Rectorem. *Secundò*; Epiſcopum ſimiliter non poſſe, absque conſenſu Patroni, facere unionem beneficii Patronati cum alio: uti docet Cittadenſis, Laym. Garcias, Azor. &c. Ratio eſt eadem, quæ ſupra. Poteſt tamen Epiſcopus hæc facere, ſi maneat Patrono ſalvum Jus Patronatûs; vel ſi conſenſus eorum requiratur; & juſtæ emergant cauſæ hoc faciendi; utì conceditur *can. Decretum, cauſ. 10. q. 1.* Juſtæ porrò cauſæ erunt, occurrens valdè gravis Eccleſiæ neceſſitas; vel cultûs Divini promotio; vel redditu-um tenuitas; uti notat Abbas, & c. DD.

CAP. II.

De Perſonis capacibus Juris Patronatûs, ac Juribus Patronorum.

1. DIco primò: Tam Clerici, quàm Laici ſunt capaces Juris Patronatûs. Ita Zoeſ. Abbas, Vallenſ. &c. Et conſtat ex *cap. Quoniam 3. hoc tit.* Nam quamvis de rigore Juris Laicus nequeat habere Jus Patronatûs; cùm ſit ſpirituale, vel ſaltèm ſpirituali annexum quid; & Laicus non ſit capax Jurium ſpiritualium, *cap. Decernimus, de Judiciis.* Attamen Eccleſia hoc Jus Laicis conceſſit, tum remunerationis causâ; tum ut magis allicerentur iidem ad opera pietatis, ſcilicet ad fundandas & dotandas Eccleſias, erigendáque beneficia Eccleſiaſtica; utì rectè notat. Zoeſ. & Vallenſ.

2. Dico ſecundò: Jus Patronatûs competere poteſt tam maribus, quàm fœminis; tam puberibus, quàm impuberibus; tam legitimis, quàm illegitimis. Ita Azor. Abbas, &c. Et primum conſtat ex *cap. ult. de conceſſ. præbend.* Ratio ſecundi de puberibus, & impuberibus eſt; nam non tantùm puberes; ſed etiam impuberes ſunt capaces hæreditatum; quibus ſæpè adhærent Jura Patronatûs. Tertium colligitur ex *can. Piæ 26. & ſeq.* Et *can Filiis 31. cauſ. 16. q. 7.* ubi generaliter dicitur, quòd Jus Patronatûs dari poſſit omni Chriſtiano, qui extruxerit vel dotaverit aliquam Eccleſiam.

3. Dico tertiò: Nec Infideles, ut Pagani, & Judæi; neque hæretici ſunt capaces Juris Patronatûs, etſi hi extruxiſſent Eccleſias, vel easdem dotâſſent. Ita Gloſſ. Fagn. Pirh. &c. Et primum de Infidelibus colligitur ex *cit. can. Piæ, & can. Filiis.* Secundum de Hæreticis inde pa-tet;

tet; quòd Jus Patronatûs ſit jus Eccleſiaſticum: Hæreticus autem eſt extra Eccleſiam; unde non competit ei Jus & honor in Eccleſia ſolitus conferri, *can. Didicimus* 31. *cauſ.* 24. *q.* 1. Circa alterum articulum hujus Capituli

4. Nota primò: Quatuor tantùm expreſſa Jura reperiuntur conceſſa Patronis, videlicet Jus præſentandi; honor & primus in Proceſſionibus ac ſeſſionibus locus in illa Eccleſia, cujus eſt Patronus; & alimonia ex redditibus Eccleſiæ quam fundavit vel dotavit, ei præſtanda, quando in egeſtatem incidit; uti conſtat ex *cap. Nobis* 25. *hoc tit.* Et *can. Quicunque, cauſ.* 16. *q.* 7. Et Jus defendendi Eccleſiam à ſe fundatam, vel dotatam, nè à potentioribus opprimatur, *can. Filiis, cauſ.* 16. *q.* 7. quæ omnia Jura ſequentibus verſibus exprimuntur.

Patrono debetur honos, onus, utilitasque,
Præſens ut præſit, defendat, alatur egenus.

5. Dico quartò: Non competit Patronis etiam Eccleſiaſticis poteſtas Bona Eccleſiarum, quarum Patroni ſunt, adminiſtrandi, vel de illis liberè diſponendi, inſtituendo, vel deſtituendo Clericos in Eccleſiis patronatis; Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. Præterea* 4. *hoc tit.* Et Trident: *ſeſſ.* 25. *cap.* 9. *de Reformat.* Poſſunt ergo Patroni tantùm denunciare Ordinario Loci defectus & negligentias, obrepentes in adminiſtratione bonorum talis Eccleſiæ, ab eóque petere medelam. Similiter Patrono fundanti Eccleſiam Collegiatam non competit jus eligendi Prælatum; præſertim ſi Laicus ſit, *cap. Nobis*, 25. *hoc tit.* Nè etiam Jus habet nominandi vel præſentandi Prælatum ſeu Rectorem in præfata Eccleſia; ſed ſolùm in Capella, vel Eccleſia non Collegiata, tametſi Parochialis ſit; uti colligitur ex *cit. cap. Nobis.*

6. Dico quintò: Pariter Patronus nequit authoritate propriâ, ſinè conſenſu Ordinarii Jus Patronatûs alienare; aliquid temporale ab Eccleſia patronata, vel beneficio exigere; nec aliud onus eidem imponere; niſi penſio aliqua in primæva ejus fundatione cum conſenſu Epiſcopi fuiſſet Patrono reſervata; Ita habetur *cap. Præterea* 23. *hoc tit.* Et tenet communis DD.

Caput III.

De Translatione Juris Patronatûs, ac Præſentatione à Patrono facienda.

1. NOta primò: ſecundùm Gloſſam, Vallenſ. & communem DD. quatuor modis poteſt contingere translatio Juris Patronatûs in tertium aliquem, ſcilicet ſucceſſione; donatione; permutatione; & venditione; de quibus pono ſequentes concluſiones, & notabilia. Et

2. Dico primò: per ſucceſſionem omninò transfertur Jus Patronatûs. Ita conſtat ex *can. Conſiderandum cauſ.* 16. *q.* 7. Et quidem non tantùm ad hæredes conſanguineos; ſed etiam ad extraneos ex teſtamento ſuccedentes, tam pupillos, quàm adultos, tam maſculos, quàm fœminas tranſit ejuſmodi Jus, *cap.* 1. *hoc tit.* idque mox adita hæreditate, etiam ante captam poſſeſſionem; uti notat ex Garzia Vallenſis. Et quidem in ſolidum; quia Jus Patronatûs eſt individuum ſeu indiviſibile, *cap.* 1. *hoc tit.* In ſtirpes tamen; non autem in capita; ut ſi ex pluribus Patronis unius Defuncti extent plures hæredes, hi omnes in præſentando obtinent unam vocem; cùm hi omnes repræſentent unam perſonam defuncti, Clement. 1. *hoc tit.* Et nullus eorum ſeorſim ab alio poteſt præſentare; ſed omnes communiter, *cit. cap.* 1. *hoc tit.* Cæterum ut faciliùs provideatur Eccleſiis, & evitentur diſcordiæ, permiſſum eſt in Clement. *Plures* 2. *hoc tit.* ut Patroni Jus præſentandi inter ſe dividant ratione temporis, & inter ſe conveniant de Rectore, ab eis alternis vicibus præſentando.

3. Nota ſecundò: ſi hæredes, vel Patroni diſcordent inter ſe in præſentando, & propterea Eccleſia careat Rectore, poteſt Epiſcopus imperare in Eccleſia ceſſationem à Divinis Officiis; uti habetur *cap. Perlatum* 1. *hoc tit.* Aut poteſt tollere reliquias extra Altaria poſitas, & oſtia Eccleſiæ claudere, ut nullus ibi Miſſam legere valeat, *cap.* 2. *hoc tit.* Et demum poteſt inſtituere illum, qui plura habuerit merita, vel majoris partis conſenſum, ſi id ſinè ſcandalo fieri poſſit. Alioquin ipſe Epiſcopus liberè abſque præſentatione aliquem inſtituet, *cap. Quoniam* 3. *hoc tit.*

4. Nota tertiò: Jus Patronatûs poteſt etiam transferri per ſucceſſionem hæreditariam

tariam ad Monaſterium, ſeu Religionem, quando Monaſterium eſt capax hæreditatis, uti habet Tambur. Pirh. &c. Similiter poteſt tranſire ad alium per legatum in teſtamento relictum, uti habet Sylv. Abbas, &c.

5. Dico ſecundò: Jus Patronatûs etiam transfertur in tertium per donationem, ità ut Patronus Laicus abſque licentia Diœceſani poſſit Jus Patronatûs concedere alicui Eccleſiæ, vel Monaſterio. Ita conſtat ex *cap. illud* 8. *hoc tit.* Et *cap. Si Laicus, unic. hoc tit. in* 6. Ut tamen memoratum Jus validè donari poſſit Laico, vel etiam Clerico ut privatæ perſonæ, requiritur conſenſus Diœceſani; uti colligitur ex *cit. cap. unic* Et *cap. Illud* 8. *hoc tit.*

6. Dico tertiò; Jus Patronatûs pariter transfertur per venditionem non quidem per ſe; hoc enim eſſet Simonia; Sed tamen per accidens, & concomitanter, ſcilicet cum univerſitate bonorum venditorum, v. g. alicujus Caſtri cui Jus Patronatûs adhæret; Ita conſtat ex *cap. literis* 7. *hoc tit.*

7. Dico quartò: demum etiam Jus Patronatûs transfertur per permutationem ſimilis Juris Spiritualis accedente tamen conſenſu Ordinarii; Ita conſtat ex *cap. Ad quæſtiones, de rerum permut.* Non poteſt ejuſmodi Jus permutari cum aliqua re merè temporali, *cap. Ad quæſt.* 6. *& ult de permut.* Circa Præſentationem

8. Dico quintò: rectè deſcribitur Præſentatio, quòd *ſit perſonæ per Patronum Eccleſiæ Epiſcopo, vel alteri ad quem inſtitutio pertinet, legitimè facta exhibitio, ut eidem de beneficio vacante provideat.* Ly *exhibitio* eſt genus; reliqua ſubeunt rationem differentiæ.

9. Dico ſextò: Patronus alicujus Eccleſiæ vacantis, vel beneficii, tametſi eſſet Clericus, & perſona idonea, nequit præſentare ſeipſum; Ita habetur *cap. per noſtras* 26. *hoc tit.* Poteſt tamen ejuſmodi Patronus ab Epiſcopo motu proprio inſtitui in illa Eccleſia, vel beneficio, ſi pro illa vice liberè renunciet Juri præſentandi, & nullum præcedat pactum cum Epiſcopo, ac abſit ſcandulum, ùt habet Abbas, Pirh, &c. Item quando plures Patroni Clerici, vel Clericus, alter Laicus concurrunt, tunc poſſunt unum ex ſeipſis præſentare, ſi alioquin ſit idoneus; ut conſtat ex *cap. Cùm in Jure* 33. *de Elect.* & tenet Azor. Abb. Vallenſ. &c. Poteſt etiam filius idoneus à Patrono Patre præſentari ad beneficium vacans Eccleſiæ patronatæ, uti colligitur ex *cap. Conſuluit* 15. *hoc tit.*

10. Dico ſeptimò: Patronus tenetur ſemper ad Eccleſiam cujus Patronus, & ad beneficia præſentare perſonas idoneas, & dignas; aliàs ſi præſentet indignas, peccat graviter. Ita Azor. Pirh. &c. Eſtque Ratio; quia non ſatisfacit muneri ſuo, & Eccleſiæ affert damnum ac incommodum: unde nec Epiſcopus ejuſmodi præſentatum admittere debet, ùt habent *cit. DD.*

17. Nota quartò: Jura Canonica graviſſimè vetant, nè Clerici emant, vel aliô titulô etſi aliàs juſtô, acquirant Jus Patronatûs, cum illa intentione, & ad illum effectum ut filii vel nepotes eorum in Eccleſiis patronatis ab iiſdem præſententur, alioquin eodem Jure ſunt ſpoliandi, *cap. Quia Clerici* 6. *hoc tit.*

12. Dico octavò: locô Patroni pupilli, vel minoris ſeptenniô, Tutor facere debet præſentationem; ſi verò Patronus ſit major Septenniô, tunc ipſe præſentare poteſt, etiam ſinè Tutoris authoritate; & præſentatus à tali Patrono præferendus eſt præſentato à Tutore, Ita Vallen. & colligitur ex *can. Decernimus, cauſ.* 16. *q.* 7.

13. Dico nonò: ſi Patronus Eccleſiæ ſit Laicus, is licitè variare poteſt in præſentando, ſeu mutare ſuam ſententiam, & præſentare alium idoneum; quamdiu res adhuc eſt integra, ſeu inſtitutio in beneficium nondum ſecuta; non autem ſi Patronus ſit Eccleſiaſticus. Ita communis DD. Primum patet ex *cap. Quod autem* 5. *hoc tit.* Et in *cap. Cùm autem* 24. *eod.* Secundum habetur *cap. Cùm autem* 24. *hoc tit.* Quando Clericus à Patrono Laico præſentatus repellitur ab Epiſcopo, & propterea appellet ad Summum Pontificem; interim autem dictus Patronus præſentet alium idoneum, iſque ab Ordinario inſtituatur in beneficio, tunc hic inſtitutus eſt præferendus illi priùs præſentato; quia hic currit illud axioma, *melior eſt conditio poſſidentis*, ſeu illius, qui ab Ordinario inſtitutus eſt; & conſtat ex *cap. Paſtoralis* 29. *hoc tit.*

14. Dico decimò: ſi contingat extare plures Patronos ejuſdem Eccleſiæ, ad quos ſpectat Jus Patronatûs ùt ſingulos; tunc poſſunt ſinguli ſeparatim facere ſuas præſentationes, non conſultis, vel vocatis aliis; ſecùs dicendum ſi Jus Patronatûs ſpectet ad ipſos ùt univerſos ſeu Jure Collegii, Ita Vallenſ. Garz. Ricc. &c. Ratio eſt; quia in primo caſu

non

non requiritur conſenſus ſimultaneus omnium; niſi ſtatutum ſpeciale, vel conſuetudo aliud obtineret: in ſecundo verò requiritur ejuſmodi conſenſus.

15. Dico ultimò: Præſentatio debet à Patrono fieri intra certum tempus à Jure definitum: unde ſi Patronus ſit Eccleſiaſticus debet fieri intra ſex menſes; ſi Laicus, intra quatuor menſes, numerandos à die vocationis cognitæ: & ſi infra ejuſmodi tempus non ſequatur præſentatio, Epiſcopus pro illa vice liberè inſtituere poteſt perſonam habilem in Eccleſia, vel beneficio vacante; Ita habetur *cap. 3. & 22. & 27. hoc tit.* Et in *cap. unic. hoc tit. in 6.* Memoratum tamen tempus non oberit, neque obeſt illi Patrono, qui ignorat vacantiam Eccleſiæ, vel beneficii; nec illi, qui eſt legitimè impeditus à præſentando, uti advertit Azor. Sylv. &c.

CAPUT. IV.

Varia circa Jus Patronatûs reſolvuntur.

1. Dico primò: Quando Jus Patronatûs transfertur in aliam perſonam aliquo ex ſupradictis quatuor modis, puta ſucceſſione, donatione, &c. talis perſona non poteſt ſtatum Eccleſiæ, vel Rectorem ejus mutare; nec poſſunt tunc pro arbitrio Patronorum Eccleſiæ permutari. Ita habetur *cap. Querimoniam 9. hoc tit.* Et tenent DD. communiter.

2. Dico ſecundò: Jura Patronatûs poſſunt dari in feudum, vel emphyteuſim; ſed nonniſi cum univerſitate rei, v. g. Caſtri, cui Jus Patronatûs adhæret inſeparabiliter; Ita ſumitur ex *cap. Cùm ſæculum 13. hoc tit.* Inſtitutio in Eccleſia vacante facta ab Epiſcopo ſinè conſenſu vel præſentatione Patroni regulariter eſt irrita, uti conſtat ex *can. Decernimus 32. cauſ. 16. q. 7.* Et ex *cap. Ex inſinuatione 14. hoc tit.* Excipe niſi Patronus ſit negligens in præſentando intra tempus à Jure præfinitum: vel præſentatio fiat à Patronis in diſcordia, ita ut ex præſentatis ſinè ſcandalo nullus poſſit inſtitui, uti notant Barboſ. Garc. &c.

3. Dico tertiò: Ordinarius nequit Eccleſiam vel beneficium, quod eſt juris Patronatûs concedere, vel unire alteri Eccleſiæ, beneficio, vel Monaſterio, vel Canonicatibus, abſque aſſenſu Patroni, tametſi hoc fieret ad augendas Præbendas Canonicorum; Ita conſtat ex *cap. Expoſuiſti 33. de Præbendis.* Eſtque Ratio; quia Patronus per ejuſmodi unionem perdit Jus præſentandi, ſicque patitur grave præjudicium. Neque poteſt idem Ordinarius qualitates ſeu Conditiones beneficii in prima fundatione appoſitas, nec quidem cum conſenſu Patroni ſucceſſoris, ſaltèm in totum, & in perpetuum mutare; ſed hujuſmodi mutatiò ad ſolum Papam, utpotè qui ſolus pleniſſimam habet diſpoſitionem circa Eccleſias, & beneficia Eccleſiaſtica, pertinet; Clem. 2. *in prin. de Relig. domib.* Unde Papa ex plenitudine ſuæ poteſtatis Pontificiæ etiam poteſt derogare cuivis Patronatui tam Laico, quàm Eccleſiaſtico, rationabilem ob cauſam, uti habet Gloſſa, Abbas, &c.

4. Nota primò: Variis modis deperditur Jus Patronatûs. *Primò*; ſi Patronus committat crimen læſæ Majeſtatis, vel hæreſis: nam in ſimilibus caſibus Patroni univerſa bona Fiſco cedunt; & conſequenter cum eisdem Jus Patronatûs devolvitur aliò. *cap. Vergentis 10. de hæreticis.* Idem dicendum, ſi Patronus fiat Schiſmaticus, vel apoſtata, vel fautor hæreticorum, uti notat Barb. & Pith. *Secundò*; ſi Patronus occidat, vel mutilet nefariè Rectorem Eccleſiæ, ſive hoc faciat per ſe, ſive per alium; quo caſu privatur Jure Patronatûs usque ad quartum gradum, *cap. In quibusdam. de pœnis.* *Tertiò*, per ceſſionem liberam alteri factam; vel per remiſſionem, *cap. 1. hoc tit in 6.* *Quartò*, ſi Patronus patiatur Capellam converti in Eccleſiam Collegiatam, in qua non habet locum perſentatio; ſed electio, cui ſe Patronus immiſcere nequit ſuffragando; quamvis interponere poſſit ſuas partes in tractatu electionis, uti habet Gloſſ. & Pirhing. & colligitur *cap. Nobis 25. hoc tit.* *Quintò*, ſi Patronus ſibi uſurpet per artem, vel quæſito aliquo colore, Juriſdictiones, cenſus, bona, vel Jura Eccleſiaſtica, uti conſtat ex Trident. *ſeſſ. 22. cap. 11. de Reform.* *Sextò*, ſi ſimoniacè acquiſierit Jus Patronatûs, eò eſt privandus, *arg. cap. Quia Clerici 6. hoc tit.* *Septimò*, ſi Eccleſia patronata penitus deſtruatur terræmotu, incendio, vel aliter ſinè ſpe reædificationis; vel ſi redditus ejus penitus deficiant; uti notat Zoëſ. Pirhing. &c. *Octavò*, ſi bona illa confiſcentur, quibus Jus Patronatûs adhæret, etiam extra duos caſus præfatos criminis læſæ Majeſtatis & hæreſis; uti habet Garc. & Valleuſ. *Nonò*, ſi Patronus ipſum Jus Patro-

Patronatûs per ſe vendere, vel alio modo in alium transferre præſumpſerit contra præſcriptum SS. Canonum *cap. Quia Clerici 6. hoc tit.* Et talis Patronus ſubjicitur excommunicationi, ac interdictio per Trident. *ſeſſ. 25. cap. 9. de Reform.* *Decimò*, extinguitur ejuſmodi Jus per extinctionem familiæ Fundatoris, ſi pro illis duntaxat erat conſtitutum ; uti obſervat Pithing. &c. *Undecimò*, per non uſum longiſſimi, vel ſaltèm longi temporis ; pura ſi Patronus non impeditus omiſit ſaltèm duabus vicibus præſentare Rectorem pro Eccleſia vacante ; uti notat Barbos. &c.

TITULUS XXXIX.

DE
Cenſibus ; Exactionibus ; & Procurationibus.

C A P. I.
De Cenſibus.

1. NOta primò : Poſtquam Pontifex *priori titulo* expedivit tractatum de uno onere, quod communiter impoſitum eſt Eccleſiis ac beneficiis, videlicet de Jure Patronatûs ; conſequenter proſequitur *hoc tit.* reliqua onera eorundem, ſcilicet cenſus, exactiones, & procurationes. Nomen autem *Cenſus* variè uſurpatur : *Primò*, pro æſtimatione bonorum in ordine ad tributa ſolvenda, *L. 4. ff. de cenſibus.* *Secundò*, pro ipſo tributo, ſeu penſione annua, quam quis præſtat ſecundùm facultates Principi in recognitionem dominii ſupremi. *Tertiò*, & magis ad propoſitum capitur pro annuo reddituu, qui ſolvitur ſuperiori Eccleſiaſtico ex proventibus Eccleſiæ, *cap. Conſtitutus 6. de Relig. domib.* Inde

2. Dico primò : rectè deſcribitur Cenſus, de quo hìc, quòd *ſit penſio quædam, quæ de proventibus certæ Eccleſiæ, vel beneficii, Monaſterii, vel alterius pii Loci ſolvitur Epiſcopo, vel aliis Superioribus Eccleſiaſticis in recognitionem ſubjectionis, vel ex alia cauſa.* Ita deducitur ex *cap. Conſtitutus.* Ly *penſio* eſt genus ; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Nota ſecundò : Cenſus varias patitur diviſiones, quas vide *in Schola mea Theologica, tom. tract. de Virt. Cardinal. diſt. 12. q. 12. n. 7.* ad propoſitum accommodata ejus diviſio eſt in Cenſum antiquum & novum. *Cenſus antiquus* dicitur ille, qui fuit impoſitus tempore fundationis, vel conſecrationis Eccleſiæ : nam illo tempore Epiſcopus ſibi ipſi, & Patronis, ac Fundatoribus, vel aliis Clericis ex juſta cauſa, atque cum Fundatorum conſenſu moderatum Cenſum poteſt conſtituere *per textum*, & DD. in *cap. Præterea 23. de Jure Patronat.* Et *cap. Quanto 16. hoc tit.* Et *cap. Querelam 24. de elect.* *Cenſus novus* dicitur, quem Epiſcopus primùm poſt Fundationem, aut Conſecrationem Eccleſiis imponeret.

4. Dico ſecundò : Epiſcopus nequit Monaſteriis, vel aliis Eccleſiis ſæcularibus imponere novos cenſus ; nec veteres augere. Ita Gloſſa, & communis DD. Primum ſtatuitur in *cap. Scientes 3. hoc tit.* Secundum conſtat ex *cap. Prohibemus 7. hoc tit.* DD. tamen excipiunt aliquos caſus à priori regula. *Primò* poteſt Epiſcopus decrepito beneficiato, renuncianti beneficium, penſionem alimentorum conſtituere. *Secundò* pro ſuſtentatione pauperum Scholarium. *Tertiò* pro reparatione Eccleſiæ Cathedralis. *Quartò* pro erectione Seminarii Juvenum Eccleſiaſticorum. Similiter nec Clerici aliquibus Cenſibus novis Eccleſias onerare poſſunt ; & ſi qui per colluſionem Eccleſiam aliquam cenſualem conſtituerent, ab eadem amoveri debent, *cap. Cùm Clerici 11. hoc tit.* Neque Patroni novum cenſum Eccleſiis, vel beneficiis patronatis imponere poſſunt ; nec veterem augere, *cap. Gravis 15. hoc tit.*

5. Nota tertiò ; tametſi ex aliquo Eccleſia conſueverit dare annuam penſionem ; non propterea ex ſola ſolutione ejus probatur ſubjectio talis Eccleſiæ, aut quaſi poſſeſſio ſubjectionis ; niſi exprimatur in hujuſmodi ſolutione, eam fieri ratione ſubjectionis ; vel niſi aliunde probetur ſubjectio ex circumſtantiis loci, temporis, vel perſonarum ; uti advertit Tuſchus, Abbas, Laym. &c. Qui Cenſum expoſcit ab aliqua Eccleſia, debet exprimere cauſam, ratione cujus ei debeatur : Nam ille Cenſus, cujus cauſa ignoratur,

ratur, non eſt ex obligatione ſolvendus, *cap. pervenit 5. hoc tit.*

6. Dico tertiò: Cenſus ſolvendus eſt in moneta antiqua, quæ tunc currebat, quando Cenſus fuit conſtitutus, ſi adhuc extet; alioquin in nova, quæ nunc currit; ſecundùm tamen æſtimationem monetæ antiquæ, ſive in illa quantitate, quæ eidem æquivaleat. Ita Abb. Fagn. Vall. &c. Et ſumitur ex *cap. olim 20. boc tit.*

CAP. II.
De Exactionibus.

1. Dico primò: rectè deſcribuntur Exactiones, prout de eis hic agitur, quòd *ſint ſubſidia quædam extraordinaria, quæ penduntur Prælatis, juſta de cauſa ea petentibus.* Colligitur ex *cap 6. boc tit.* Ly *ſubſidia* eſt genus; reliqua pro differentia ſtatuuntur. Hujuſmodi Exactiones ſunt tributa quædam Eccleſiaſtica, & conſiſtunt in collectis pecuniariis. Talia ſubſidia numerantur ſequentia, videlicet portio Canonica; Synodaticum, ſeu Cathedraticum, quarta Decimationum; & ſubſidium Charitativum.

2. Nota primò: Epiſcopis debetur Exactio illa, quæ Portio Canonica dicitur; & quidem ex relictis & proventibus Eccleſiis obvenientibus; cujuſmodi ſunt legata, quæ fiunt Eccleſiis, aut aliis piis locis, *can. de bis 7. & ſeq. cauſ. 10. q. 1.* Similiter debetur ipſis Synodaticum, ſeu Cathedraticum *cap. olim 2. boc tit.* quod conſiſtit in ſolutione duorum ſolidorum, id eſt duorum aureorum circiter, qui quotannis Epiſcopo ſolvi debent ab omnibus, ad Synodum vocatis. Pariter quarta decimationum, ſeu decimarum eiſdem debetur, *cap. Conquerente 16. de Offic. Ordin.* Et *cap. Cùm olim 19. hoc tit.* Demum etiam debetur ipſis ſubſidium charitativum (quod exactio quædam extraordinaria propter manifeſtam, & rationabilem neceſſitatem, cùm charitatè à ſubditis poſtulata) uti conſtat ex *cap. Cùm Apoſtolus 6. hoc. tit.*

3. Dico ſecundò: præfatæ Exactiones, ſeu ſubſidia præſtari debent Epiſcopis ab omnibus Eccleſiis ſæcularibus ſuæ Diœceſis. Ita habetur *cap. Cùm olim 19. hoc tit.* Non item à Monaſteriis exemptis; benè tamen à Capellis & Parochiis eorum incorporatis Monaſterio, habentibus curam animarum; uti conſtat ex *can. inter cætera 8. cauſ. 10. q. 3.* Prætereà exigi poteſt ab omnibus Clericis beneficiatis Epiſcopo ſubjectis: item à Capitulo, ſeu Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ; uti colligitur ex Extrav. *1. hoc tit. inter Comm.* Non obligantur autem ad illud ſolvendum Clerici non beneficiati; etſi bona patrimonialia haberent; uti habet Azor. Barbos. &c. Nec Laici, uti conſtat ex *can. quia cognovimus 6. cauſ. 10. q. 3.*

4. Nota ſecundò: cauſas manifeſtas & rationabiles, ob quas Epiſcopus poteſt petere ſubſidium Charitativum, eſſe ſequentes: ſi opus ſit multis expenſis pro conſecratione Epiſcopi, vel pro fabrica Eccleſiæ; vel pro negotiis communibus Diœceſis pertractandis; vel pro profectione ad Sum. Pontificem, aut Imperatorem ob Eccleſiæ ſuæ, vel univerſalis Eccleſiæ commune bonum; vel pro itinere ad limina Apoſtolorum viſitanda; vel ad Concilium Generale; pro defenſione Eccleſiæ contra hoſtes, &c. uti notat Barb. Azor. &c.

CAPUT III.
De Procurationibus.

1. Dico primò: Procurationes rectè deſcribuntur, quòd *ſint præſtationes ſumptuum neceſſariorum debitæ prælatis pro illo tempore, quô Eccleſias ſuæ Diœceſis viſitant, præbendæ ex redditibus Eccleſiarum viſitatarum*; Ita colligitur ex *cap. Procurationes 23. hoc tit.* Ly *Præſtationes* eſt genus; reliqua habent rationem differentiæ.

2. Dicò ſecundò: Prælatis viſitantibus Eccleſias ſuæ Diœceſis, debent procurationes exhiberi: Ita habetur *cap. cit. 23.* Eſtque Ratio; quia cùm nemo cogatur, ſecundùm Apoſtolum *1. ad Corinth. 9.* ſuis militare ſtipendiis; meritò Prælatis in Viſitatione ſeminantibus Spiritualia in Eccleſiarum commodum, præſtantur temporalia, ſeu Procurationes in ſuſtentationem. Et debentur ejuſmodi Procurationes Prælatis ab omnibus Eccleſiis, etiam Regularibus, Monaſteriis; item à Capellis in Eccleſiis Collegiatis erectis, Oratoriis publicis authoritate Ordinarii conſtructis; *cap. Cùm Apoſtolus 6.* Et *cap. Cum inſtantia 17.* Et *cap. Sopitæ 14. hoc. tit.*

3. Nota primò: Conſiſtunt autem Procurationes Prælatis in victualibus, id eſt, pertinentibus ad cibum & potum honeſtum, moderatum & ſufficientem pro ipſo Viſitatore, ejuſque moderato comitatu; uti & in pabulo pro equis, aliiſque jumen-

jumentis, quibus utitur; in quibus ſuppeditandis conſuetudo Provinciæ, & facultates ſubditorum, qui viſitantur, ac conditio Viſitatoris attendi debet; uti advertit Zerola, Azor. Pirhing. &c. Unde juxta priſcam Conſtitutionem Innocentii IV. quæ refertur in *cap. Romana* 1. *hoc tit. in* 6. quæ renovata eſt per Gregorium X. in Concilio Lugdunenſi, & refertur *cap. Exigit* 2. *hoc tit. in* 6. ordinatur, Procurationes non eſſe accipiendas in moneta ſeu pecunia. Sed Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *de Reform.* in optione reliquit, ut vel victualia, vel eorum locô pecunia obſervatâ debitâ taxâ accipi poſſint. Et addit, ne extra Procurationes aliud quidpiam acceptetur, ſive ſit pecunia, ſive munus quodcunque, & qualitercunque oblatum; ſub pœna reſtitutionis dupli intra menſem facienda; ac aliis à Synodo Provinciali determinandis.

4. Dico tertiò; Procurationes debentur tantùm Prælatis perſonaliter viſitantibus, ut Archi-Epiſcopis, Epiſcopis, Archi-Diaconis, Legatis, & Nunciis Apoſtolicis, ac aliis Prælatis inferioribus; Ita habetur *cap. Procurationes* 23. *hoc tit.* Quòd ſi autem præfati Prælati in perſona non viſitaverint Diœceſim; ſed alios ad hoc munus miſerint; tunc non Prælatis, ſed illis Delegatis Viſitatoribus Procurationes præſtandæ ſunt, *cap. ſi Epiſcopus* 37. *de Offic. Ordinar. in* 6. Et Extrav. *vel Electionis, unic. hoc tit. inter communes.*

5. Nota ſecundò: ſi Viſitator una die viſitet plures Eccleſias, non poteſt à ſingulis ſingulas Procurationes exigere; ſed unicâ Procuratione pro uno die contentus eſſe; & ad hoc omnes illâ die viſitatæ Eccleſiæ juxta proportionem ſuorum redditum concurrere debent, uti notant DD. in *cap. Cum inſtantia.* Et *cap. Procurationes* 23. *hoc tit.* Et *cap.* 3. *eod. in* 6. Si in aliquo loco nihil certi ſit ſtatutum circa procurationes præſtandas; attendenda eſt conſuetudo vicinarum Eccleſiarum *cap. Super eo* 22. *hoc tit.* Et ſi ab aliqua Eccleſia cum conſenſu Patroni in fundatione, Procuratio nullâ adjectâ quantitate determinatâ, impoſita ſit alteri Eccleſiæ ſolvenda; tunc illa non debet augeri; ſed ſecundùm modum ſolitum, ſive conſuetum ſolvi; niſi facultates gravatæ ita notabiliter creviſſent, ut abſque magno gravamine poſſit ſolvere majorem Procurationem, *cap. Quanto* 16. *hoc tit.*

6. Dico quartò; Jus ad Viſitationes exercendas, ratione quarum Procurationes debentur, habent ſoli illi, qui pollent Juriſdictione ordinaria in Eccleſiis, & habent Clericos ſubditos; quales ſunt Papa, Patriarchæ, Primates, Archi-Epiſcopi, Legati Pontificii à latere, Legati nati in caſib⁹ urgentib⁹ & neceſſitatis, Archi-Diaconi, Decani, ac alii Epiſcopo inferiores, quibus Jus viſitandi longa conſuetudine competit. Ita habent Azor. Barb. Pithing. Et conſtat ex Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *de Reform.* Viſitationes debent à præfatis perſonis inſtitui quotannis ſaltèm ſemel, *can. decrevimus* 10. *& ſeq. cauſ.* 10. *q.* 1. Et Trident. *ſeſſ.* 7. *cap.* 8. *de Reform.* Hæ ut ordinatæ fiant, debet Epiſcopus ſecundùm *cap. Romana* 1. *hoc tit. in* 6. priùs Capitulum, & Metropolitanam Eccleſiam viſitare; dummodo id commodè fieri poſſit, & ſubſit cauſa Viſitationis, uti notat Gloſſa. Inſuper debet viſitare non tantùm Clericos, ſed & populum, *cit. cap. Romana.*

7. Nota tertiò: Non poteſt autem Epiſcopus viſitare Eccleſias, nec conſequenter Procurationibus gravare Eccleſias Regulares exemptas v. g. Mendicantium Ordinum juxta Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 20. *de Regular.* Niſi curam animarum haberent annexam; quo caſu eas viſitare quidem poteſt; ſed in iis duntaxat, quæ curam animarum & Sacramentorum adminiſtrationem concernunt, ex *cit. Trident. cap.* 11. *de Regular.* Similiter nec poteſt viſitare Eccleſias, quæ nullius ſunt Diœceſis, id eſt, quæ habent territorium ſeparatum cum omnimoda Juriſdictione quaſi Epiſcopali in Clerum & populum; uti conſtat ex Trident. *cit. cap.* 9.

TITU-

TITULUS XL.

DE

Conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris.

CAP. I.

De Conſecratione Eccleſiæ.

1. NOta primò: Quoniam in *Superioribus titulis* actum fuit de Jure Patronatûs, quod acquiritur per fundationem, vel dotationem Eccleſiæ; & de Cenſibus, exactionibus &c. quæ tempore Conſecrationis Eccleſiarum plerumque conſtituuntur; conſequenter Papa addit *hunc tit.* de ipſa Conſecratione Eccleſiarum.

2. Dico primò: bene deſcribitur Conſecratio Eccleſiæ, quòd *ſit ſacra delibutio, & dicatio ædium ad cultum Divinum, erectarum, cum ſpeciali ritu facta ab Epiſcopo; ad hoc, ut populus Chriſtianus in eis opera Religionis ritè exercere valeat.* Ly *delibutio* & *dicatio* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Dico ſecundò: Eccleſia legitimè conſtructa priusquam in ea Divina myſteria peraguntur, regulariter priùs, & quantocyùs conſecrari debet; & quidem ab Epiſcopo Diœceſano. Ita communis DD. Et habetur *can. Eccleſias, cauſ. 16. q. 7.* Et *cap. 1. de Reg. domib.* Poterit tamen ejusmodi Conſecratio à Diœceſano committi alicui alteri Epiſcopo, *cap. aqua, pen. hoc tit.*

4. Dico tertiò: Conſecratio eſt Ordinis Epiſcopalis; unde à ſolo Epiſcopo, & non à ſimplici Sacerdote fieri poteſt. Ita Sylv. Azor. & communis. Et habetur *cap. nemo 9.* Et *cap. nullus 15. diſt. 1. de Conſecrat.* Et *cap. aqua 9. hoc tit.* Idem dicendum de Altarium Conſecratione. Ex ſpeciali tamen commiſſione Papæ ſimplex Sacerdos conſecrare poſſet Altaria, ſecundùm Azor. Pith. &c.

5. Nota ſecundò: Conſecratio Eccleſiæ fieri debet inter Miſſæ celebrationem, *cap. omnes 3. & cap. de fabrica 24. diſt. 1. de Conſecrat.* Poterit tamen etiam perfici die profano, *cap. Tua 2. hoc tit.* Antequam verò peragatur ejuſmodi Conſecratio, debet Epiſcopo conſtare de competenti ejus dote, *cap. Cùm ſicut 8. hoc tit.* Erit autem competens Dos, ſi ſufficit pro luminaribus *can. 1. cauſ. 1. q. 2.* & ad honeſtam ſuſtentationem Presbyteri *cap. nemo, diſt. 1. de Conſecrat.*

6. Nota tertiò: Conſecratio ſemel Eccleſiæ alicui impenſa, non debet reiterari; cùm inſtar baptiſmi accepti reputetur, *cap. Eccleſiis 20. diſt. 1. de Conſecrat.* Præterquam in certis caſibus. Et *primò* ſi oriatur dubium de ejus Conſecratione; nec appareat ullum argumentum probativum de eadem Conſecratione, per aliquam Scripturam, vel teſtes, tunc Eccleſia poteſt licitè reconſecrati, *cap. Eccleſiæ 18. diſt. 1. de Conſecrat.* Præſumitur autem conſecrata, & ſufficit probatio, ſi id conſtet etiam per unum duntaxat teſtem de viſu, vel auditu deponentem; uti notat Vallenſ. Vel per aliquam Scripturam in libros Eccleſiæ relatam; vel per tabulam marmoream, aut aliam, vel per ſignacula crucum in muris depictarum; uti habet Gloſſa. Et quia hujuſmodi ſemiplenæ probationes tunc ſufficiunt, quandocunque nemini fit ullum præjudicium, *cap. ſolemnitates 16.* junct. Gloſſ. ver. *Scriptura, de Conſecrat. diſt. 1.* *Secundò*, ſimiliter ſi tota moles Eccleſiæ deſtructa ſit, etiam quoad muros principales; & propterea quaſi ex toto reædificari debeat; quo caſu Eccleſia ptior nec phyſicè, nec moraliter cenſetur eadem; prout conſtat ex *cap. de fabrica 24.* & ibi Gloſſ. ver. *inſtauranda, diſt. 1. de Conſecrat.* *Tertiò*, pariter reconſecratur licitè, ſi Eccleſia ſit abſumpta à flammis, vel aliter, ita ut etiam muri interiores fuerint devaſtati, & abruti majori ex parte, *cap. Eccleſiis 20. diſt. 1. de Conſecrat.*

7. Nota quartò: Non eget autem reconſecratione Eccleſia, ſi ejus tectum tantùm ſit à flammis abſumptum: aut muri non ſint majori ex parte diruti, *cap. 6. hoc tit.* Nec ſi ſucceſſivè aliquæ partes murorum eximantur, & reparentur: quibus caſibus ſufficit aſperſio aquæ benedictæ, *cap. de fabrica 24. diſt. 1. de Conſecrat.*

8. Nota quintò: Eccleſiam conſecratam quinque modis poſſe violari, ſeu polluì, ita ut Divina in ea nequeant celebrari, priusquam reconcilietur. *Primò* per *injurioſam ſanguinis effuſionem*, *cap. Propoſuiſti. cap. ult. de Conſecrat. Eccleſiæ*; & *cap. ult. Tit. eodem in 6.* Ratio eſt; quia magna irrogatur injuria ſanctitati Loci. Neceſſe eſt autem, ut percuſſio, ſeu vul-

nus infligatur homini exiſtenti in Eccleſia; non ſuper tecto, aut turri, aut in crypta Eccleſiæ; etiamſi ſanguinem ex vulnere jam extra Eccleſiam fundat, vel in ſtrophiolum; dummodò data ſit cauſa effuſionis in Eccleſia; imò etſi vulnerans extra Eccleſiam exiſtat; quia æquè hoc caſu contra ſanctitatem Loci peccat. Deinde neceſſe etiam eſt; ut factum ſit notorium Juris aut Facti notitiâ; ſicut excommuni docet Sa, Durand. &c. Item neceſſe eſt; ut injuria pertingat ad culpam mortalem; ita Suar. Con. &c. Unde ſi caſu, vel in juſtam ſui defenſionem excutiatur alteri ſanguis; vel cum veniali tantùm injuria; ut cùm pueri ex veniali colera ſibi ſanguinem eliciunt; non violatur Eccleſiæ. Denique opus eſt; ut ſanguinis non aliquæ tantùm; ſed plures è naribus eliciantur: quia effuſio plus aliquid ſignificare videtur; utì docet Abbas in *cap. Propoſuiſti, de Conſecrat.* Imò etiamſi effuſio copioſa ſit; ſi tamen percuſſio & læſio non ſit gravis, Eccleſia non debet cenſeri violata.

9. *Secundò* violatur Eccleſia per *homicidium injurioſum notorium*, quod, vel cujus cauſâ perpetratum eſt intra Eccleſiam, quamvis ſinè ſanguinis effuſione; ita habetur *cap. Propoſuiſti cit.* Dixi, *vel cujus cauſa*; neceſſe enim non eſt; ut homo intra Eccleſiam moriatur (imò hoc ad rem pertinet, quia ſi foris percuſſus intra Eccleſiam ſe reciperet, & moreretur, Eccleſia non violaretur) ſed ſolùm requiritur, ut aliquis non ſinè injuria mortali intra Eccleſiam plagam receperit, ex qua poſtea, etiam multis elapſis menſibus, mortuus ſit. Nota etiamſi percuſſio, ſtrangulatio, &c. facta intra Eccleſiam injurioſa non ſit percuſſo; ſufficit tamen, quòd ſit injurioſa ſanctitati Loci, ipſique DEO, ad contrahendam Eccleſiæ violationem; ut ſi quis ſeipſum vulneret; item ſi Judex reo mortis ſupplicium in Eccleſia inferat.

10. *Tertiò*, violatur Eccleſia per *illicitam & notoriam humani ſeminis intra Eccleſiam effuſionem* habetur *cap. ult. de Conſecrat. Eccleſ.* Et *cap. Eccleſiis, diſt.* 1. *de Conſecrat.* Sive ea fiat per voluntariam pollutionem; ſive per carnalem copulam, etiam conjugalem; præterquam ſi carnalis copula, ob urgentem neceſſitatem, diu in Eccleſia manendo tempore belli v. g. habeatur, & probabile periculum incontinentiæ à culpa mortali excuſet, ùt docet Paludanus, Leſſ. &c.

Advertendum autem eſt hìc: quòd ſecundùm DD. hæc effuſio debeat fieri in vigilia, unde ſi in ſomno contingat; etſi cauſa ipſi data fuerit antea, non violatur Eccleſia.

11. *Quartò* violatur per ſepulturam hominis excommunicati, habetur *cap. Conſuluiſti, de Conſecrat.* Requiritur tamen poſt Concilium Conſtantienſe, ut ſi excommunicatus non toleratus; id eſt, ut ſit publicè denuntiatus; vel ſit notorius percuſſor Clerici; ſicut notant Suar. Conc. &c. Et Navarr. in *lib.* 5. *Con.* 10. *de hæreticis edit.* 1. *ad* 4. *quæſt.* dicit, per ſepulturam Hæretici, non denunciati nominatim, locum ſacrum non violari, ita in *cap. Sacris de ſepulturis.* Imò neque per ſepulturam hominis perſonaliter interdicti violatur Eccleſia: ita Suar. &c. quia nullum extat jus circa hoc.

12. *Quintò* tandem violatur Eccleſia per *ſepulturam infidelis Pagani, & non baptizati*; habetur *cap. Eccleſiam* 1. *&* 2. *de Conſecrat. diſt.* 1. tametſi infans ſit: ſi tamen in utero matris mortuus ſit, unà cum matre fideli ſepeliri poteſt; ita Palud. & alii DD. Eſt autem notandum diſcrimen inter tres priores modos violandi Eccleſiam, & duos poſteriores: quòd priores illæ violationes contrahantur per actionem culpabilem: ad poſteriores verò non requiratur culpa. Circa omnia prædicta

13. Nota ſextò: Pollutâ Eccleſiâ pollui ſimul Cœmeterium, ſi contiguum ſit; ita ut ibi nemo poſſit ſepeliri, antequam reconcilietur: non è contra; Ratio eſt; quia juxta communem Juriſtarum: Principale trahit ad ſe acceſſorium; non è contra; habetur etiam in *cap. unico, de Conſecrat. Eccleſ. In* 6.

14. Nota ſeptimò: Locum ſacrum in prædictis quinque caſibus non cenſeri violatum, niſi de eis publicè conſtet, ſive evidentiâ facti; ſive confeſſione authoris; ſive alia ratione: quare quamdiu res manet occulta, ſic ut non niſi pauci ſciant, Eccleſia non eſt polluta; polluetur autem quandocunque propalabitur; ita DD. apud Suar.

15. Nota octavò: ſi Eccleſia ſolùm ſit benedicta; poteſt per Sacerdotem cum aqua ab ipſo benedicta reconciliari; utì colligunt DD. ex *cap. ſi Eccleſia, de Conſecrat.* Et idem dic de Cœmeterio ſolitariè poſito violato: ſi verò Eccleſia ſit conſecrata ab Epiſcopo, decet per Epiſcopum reconciliari, aquâ ab ali-

quo

quo Epiſcopo benedictâ, cum vino, & cinere. Prælati tamen Regulares ex privilegio Leonis X. Bullâ 6. apud Rodriqu. poſſunt ſuas Eccleſias conſecratas, quando pollutæ ſunt, reconciliare, ſed aquâ ab Epiſcopo benedictâ, cum vino & cinere; niſi Epiſcopus diſtet ultra duas dietas; dieta una continet 20. milliaria Italica, ſeu 4. Germanica; tunc enim reconciliare poſſunt aquâ à ſe benedictâ. Ita Rodriq. Portel. &c. Imò ex privilegio Pontificis ejusdem poſſunt iidem Prælati ſuas Eccleſias & Cœmeteria benedicere.

16. Nota nonò: contra Sa, Avilam, &c. Eccleſiam violatam non reconciliari per præſentiam Corporis Chriſti; quamvis bonâ fide contingat in ea celebrari. Ita Portel. Præpoſitus, &c. Ratio eſt; quia Eccleſia non conſecrata, per hoc non conſecratur vel benedicitur, quòd ibi Miſſa legatur; aliàs ſanè etiam loca privata, in quibus celebratur, conſecrarentur; adeoque nec violata reconciliatur. Si Eccleſia ſub Miſſæ Sacrificio violetur, priusquam Canon inceptus ſit; debet Sacerdos abſtinere; ſi autem poſt Canonem inceptum, non. Ita Suar. Con. &c.

17. Nota ultimò: Diſcrimen eſſe inter Eccleſiæ violationem & execrationem: nam pollutâ Eccleſiâ polluuntur etiam omnia Altaria ejus; at vero execratâ Eccleſiâ per lapſum parietum, non ideò execrantur Altaria; Ita Abbas, Sylv. &c. DD.

CAP. II.

De Conſecratione Altarium & Cœmeterii.

1. NOta primò; Altare quodvis debet hodie eſſe lapideum; non verò ligneum, aut terreum *cap. Altaria* 31. *diſt.* 1. *de Conſecrat.* Duplex autem reperitur Altare, portatile, & fixum, *Altare portatile* eſt, quod eſt mobile de loco in locum: & etiam Viaticum dicitur, *cap. ult. de Privil. in* 6. Hoc per ſe conſecratur, & conſtare debet ex unico lapide integro, tantæ magnitudinis, ut pedem calicis cum patena ſaltèm quoad majorem partem capere poſſit. *Fixum* eſt, quod eſt immobile de loco in locum; hoc non conſecratur per ſe, ſed quatenus baſi eſt affixum, cujus ſaltèm tabula, ſeu Ara ſuperior debet eſſe lapidea, uti notat Sylv. Abbas, &c.

2. Nota ſecundò: Altaria aliquando etiam perdere Conſecrationem, ita ut opus habeant reconſecratione. Et quidem Portatile exconſecratur, quando lapis ita notabiliter frangitur, aut diminuitur, ut in nulla ejus parte integra calix cum patena ſecundùm majorem ſuam partem conſiſtere poſſit; *cap. Ad hæc* 1. Et *cap. Quod in dubiis* 3. Et *cap. Ligneis* 6. *hoc tit.* Et maximè ſi fractura contingat in illa parte, ubi extat ſigillum, ſeu Sepulchrum Reliquiarum ſanctarum: uti notant DD. in *citata Capitula.* Non cenſetur autem hujusmodi Altare exconſecratum, quando à ligno, cui incluſum eſt, ſeparatur: nec ſi aliqua fractura modica in cornibus ejus contingat extra locum Sepulchri Reliquiarũ; uti notat Sylv. &c. dummodo tantum de lapide remaneat, ut capiat calicem & patenam ſecundùm majorem partem eatundem; uti habet Laym. &c. Altare fixum exconſecratur, ſi lapis ſeu menſa ſuperior à pede, vel columnis, quibus innititur, amoveatur, *cap. ſi motum* 19. *diſt.* 1. *de Conſecrat.* Vel ſi ita enormiter eadem menſa frangatur, maximè per medium, vel ubi eſt facta Conſecratio, ut ad uſus ſacros reddatur inepta, aut nimiùm difformis; quod judicio & arbitrio Epiſcopi relinquitur examinandum; *cap. Ad hæc* 1. *hoc tit.*

3. Nota tertiò: Per exconſecrationem Eccleſiæ cauſatam per ruinam murorum principalium, non propterea exconſecrantur Altaria; nec è contra; uti conſtat ex *cap.* 1. *in fine hoc tit.* Sub una eadémque Miſſa in eadem Eccleſia plura Altaria ſimul poſſunt conſecrari; ſicut & plures ſimul Epiſcopi, *cap. Cùm ſis* 5. *hoc tit.* Non verò in diverſis Eccleſiis; uti notat Abbas. Et quidem quovis die eorum Conſecratio fieri poteſt; uti ait idem Abbas.

4. Nota quartò: Cœmeterium benedicitur eôdem modô, quô Eccleſia; & Eccleſiâ conſecratâ, cenſetur & adhærens ei Cœmeterium conſecrari; nam eodem ritu & ſimul conſecrantur; uti conſtat ex Pontificali Romano: quamvis aliâs etiam ſeorſim conſecrari, vel benedici poſſit: uti notat Sylv. & Pirhing. Cœmeteria benedicunt Epiſcopi, vel alii de eorum conſenſu; uti habet Azor. Mir. &c. Cœmeterium polluitur iisdem quinque modis, quibus Eccleſia; uti advertunt cit. DD. Et conſtat ex *cap. ſi Eccleſiam, unico, hoc tit. in* 6. & eôdem pariter modô reconciliatur, ſcilicet per aquam ſolemni-

ſolemniter ab Epiſcopo benedictam, *cap. Conſuluiſti, hoc tit.* quod procedit, ſi Cœmeterium fuerit prius ſolemniter benedictum ab Epiſcopo: nam ſi nunquam fuit ab eo benedictum ſolemniter, vel ejus authoritate deputatum; tunc à Rectore Eccleſiæ aquâ a ſe benedictâ reconciliari poteſt; juxta *cap. ult. hoc tit.*

C A P. III.

Quid poſſint Prælati Minorum circa Eccleſias, & Eccleſiaſtica Paramenta benedicenda.

1. Dico primò: Generales, Provinciales, & Guardiani, ac alii Superiores locales Ord. Min. de Obſerv. & Reform. poſſunt omnes & ſingulas ſui Ordinis Eccleſias, Cœmeteria, & Oratoria; uti & paramenta, ornamenta, ac alia omnia, ad Divinum cultum pertinentia, & uſum Fratrum neceſſaria (in quibus tamen non intervenit Chriſma) ſolemni benedictione benedicere. Item Eccleſias, & Cœmeteria peccaminosâ ſanguinis, vel ſeminis humani effuſione polluta reconciliare; & hoc cum aqua, etiam per prædictos duntaxat Prælatos benedicta, in locis remotis, ſeu dum Epiſcopus diſtat ultra duas dietas, id eſt 8. circiter milliaria Germanica, aliàs ſi præſens ſit intra duas dietas, aquam ab eo benedictam adhibere debent, uti habet Portel. Rodriq. Ita Sorbus, Rodriq. &c. Et circa hoc extat privilegium Leonis X. relatum in Compend. Privileg. Ord. FF. Minorum.

TITULUS XLI.

DE

Celebratione Miſſarum; & Sacramento Euchariſtiæ; & Divinis Officiis.

C A P. I.

De Celebratione Miſſarum.

1. Nota primò: *Hunc titulum* Papa rectè ſubnectit *priori*; quia Miſſarum celebratio fieri debet regulariter in Eccleſiis conſecratis, & ſuper Altari conſecrato; ſimiliter & alia Divina in ſimili Eccleſia peragi. Hæc vox *Miſſa* eſt antiquiſſima apud Ambroſ. Auguſtin. Caſſian. Greg. & alios PP. Conc. Rom. ſub S. Sylveſtro; Carthag. 4. *can.* 84. ubi dicitur, omnes ab Epiſcopo debere admitti ad Eccleſiam uſque ad Miſſam. Et ſecundùm aliquos dicitur eſſe dictio Hebraica, eadem quod *Miſſachi*: ſecundùm verò alios, & verius, eſt vox Latina, deducta à *Miſſione*; & hoc ſive, quia in ea mittuntur ad DEUM preces & vota: ſive quia olim paulò poſt principium mittebantur extra Eccleſiam Catechumeni: hi enim licèt eſſent in fide inſtructi; nondum tamen erant renati; & ideò non erant de Corpore Eccleſiæ; & per conſequens nec Sacris intereſſe debebant; ſed dimittebantur: & nunc etiam in fine totus populus dimittitur, cùm dicitur, *ite Miſſa eſt*. Ad propoſitum hic Miſſa ſumitur ex uſu Eccleſiæ pro collectione omnium actionum, quæ fiunt à principio ſacti Euchariſtici Sacrificii, uſque ad finem; in quo Corpus & Sanguis Chriſti conſecratur, & offertur.

2. Dico primò: In Miſſa noſtra Catholica offertur à Sacerdote verum & proprium Sacrificium. Ita Catholici. Et conſtat *primò*, ex Trident. *ſeſſ.* 22. *can.* 1. dicente: *Si quis dixerit, in Miſſa non offerri DEO verum & proprium Sacrificium; Anathema ſit*: quam veritatem *cap.* 2. *ejuſdem ſeſſ.* mirâ gravitate, & ſermonis majeſtate fuſiùs explicat. Vide *locum cit. Secundò* colligitur ex ipſa Chriſti inſtitutione, quando dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*; ubi verbum *facite*, æquivalet verbo *ſacrificate*: ſic enim S. Scriptura interdum loquitur, *Levit* 15. *Sumet duos turtures; dabitque Sacerdoti, qui faciet unum pro peccato & alterum in holocauſtum. Tertiò* patet ex innumeris antiquiſſimis Patribus, veritatem hanc atteſtantibus: unicum hic adduco Andream Apoſtolum: qui Ægeæ Proconſuli ſuadenti, ut Diis immolaret, reſpondit: *Ego Omnipotenti DEO immolo quotidie, non taurorum carnes; nec hircorum ſanguinem; ſed immaculatum Agnum in Altari*: adeóque Immolatio ſeu Sacrificatio jam à tempore Apoſtolorum fuit in praxi; hæc autem fit in Miſſa: ergo &c.

Patet

Patet tandem *quartò* ex perpetua Eccleſiæ traditione; quæ ſemper intellexit in Miſſa offerri verum Sacrificium; & hoc ipſum in pluribus CC. definitur; ut in Niczeno I. *can. 14.* Toletano I. *can. 5.* Antiſiodorenſi *cap. 8.* Lateranenſi *cap. 2.* Florent. &c. Confirmant hoc etiam vetuſtiſſimæ Liturgiæ, (id eſt Latinè *Miniſteria*;) diverſarum Eccleſiarum; ut Chryſoſtomi, Baſilii, S. Jacobi Apoſtoli, & S. Marci Evangeliſtæ; quæ pro Sacrificatione SS. Euchariſtiæ per modum Miſſæ ſunt ordinatæ. Accedit tandem, quòd in Canone Miſſæ frequenter fiat mentio Oblationis, Hoſtiæ, & Sacrificii: qui Canon ſaltem à tempore D. Gregorii Papæ ante annum 1000. integer extabat, ut modò legitur; & licèt usque ad tempora Gregorii aliqua verba in eo addita fuerint; adhuc etiam longè antè, & ab ipſo Eccleſiæ initio majori ex parte extabat; uti in antiquiſſimis Græcorum Liturgiis legitur; & in Canonibus Apoſtolorum; & apud Clementem Papam; & Dionyſium Areopagitam, qui ipſis Apoſtolis convixère.

3. Dico ſecundò: Valor Sacrificii Miſſæ eſt ſimpliciter finitus. Ita S. Bonavent. & Scotus *Quodl. 20.* Rich. Suar. Aret. Tolet. Navar. &c. Ratio eſt; quia ſi Valor Miſſæ eſſet infinitus, ſufficeret una Miſſa pro omnibus vivis & defunctis; & ita ſatisfaceret obligatus ad plures Miſſas, legendo unicam; quod tamen eſt contra praxim Eccleſiæ & Decreta S. Congregationis; habeturque inter propoſitiones prohibitas nuper ab Alexandro VII. adeoque Valor Miſſæ eſt ſimpliciter finitus.

4. Dico tertiò: Sacrificium Miſſæ eſt propitiatorium pro peccatis; & hic eſt primus ipſius effectus. Ita communis TT. Et conſtat ex Trident. *ſeſſ. 22. can. 3.* dicente, *Si quis dixerit Miſſæ Sacrificium tantùm eſſe laudis & gratiarum actionis; aut nudam Commemorationem Sacrificii in Cruce peracti; non autem propitiatorium, &c. Anathema ſit.* Et oſtenditur etiam Ratione; quia ſi in antiquis illis Sacrificiis, quæ tantùm erant umbræ hujus, fiebat expiatio ſaltem legalis: ergo in hoc Sacrificio fit vera expiatio peccatorum. Deinde hoc ipſum indigitant illa verba S. Evangelii; *Hic eſt Sanguis, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Et alia S. Pauli *ad Hebr. 5. v. 1. Omnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad DEUM, ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis.*

5. Dico quartò: Miſſæ Sacrificium eſt etiam impetratorium & meritorium diverſorum beneficiorum, gratiarum, bonorum tam corporalium quàm ſpiritualium; & hic eſt alter effectus. Ita communis TT. Et conſtat ex eodem *cit.* Tridentino; dicente; *Si quis dixerit, ſoli prodeſſe ſumenti, neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri debere; Anathema ſit.*

6. Dico quintò: Miſſa eſt etiam ſatisfactoria pro pœnis temporalibus inferendis. Ita DD. Catholici omnes. Et conſtat *primò* ex *cit.* Trident. *ſeſſ. 22. can. 2.* docente: hoc Sacrificium prodeſſe pro *pœnis, ſatisfactionibus, &c. Secundò* etiam Ratio eſt; quia Indulgentia in probabiliori ſententia eſt infallibiliter ſatisfactoria: ergo & Miſſa. Deinde Sacrificia antiqua emundabant ab immunditiâ legali: adeoque à fortiori Sacrificium novum Miſſæ emundat à pœnâ temporali peccati.

7. Dico ſextò: Miſſæ Sacrificium prodeſt animabus in Purgatorio exiſtentibus ex opere operato, & infallibiliter ad remiſſionem pœnarum, per modum impetrationis ab ipſis conſequendam. Ita Suar. Vasq. Amic. Con. Faber noſter, & alii. Et conſtat ex Tridentino *ſeſſ. 22. c. 2.* Et *can. 3.* ubi directè hanc vocat Apoſtolorum Traditionem. Ratio etiam eſt; quia cum animæ in Purgatorio ſint vera ac viva membra Eccleſiæ, atque capacia fructûs Sacrificii propitiatorii; non eſt ratio cur ipſis denegetur prodeſſe: eſſe autem viva membra, inde patet; quia ſunt adhuc ſub poteſtate & dominio Eccleſiæ militantis; quamvis enim ſint in termino merendi, & demerendi; non tamen ſunt in termino ſolvendi debita contracta in vivis; & ideò in forma Ordinationis Sacerdotis dicitur; *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium in Eccleſia pro vivis & defunctis*; cùm ergò ſint ſub dominio Eccleſiæ, poterunt Miſſis infallibili lege juvari, ſicut adjuvantur vivi.

8. Dico ſeptimò: A puncto ſurgentis auroræ, usque ad meridiem licitum eſt omni presbytero celebrare Miſſam. Ita communis Canoniſt. & Summ. Et conſtat ex uſitata Eccleſiæ praxi. Et conceditur ab Innoc. *de Conſecrat. diſt. 1. cap. 48.* Porrò circa aſcenſum auroræ

9. Nota ſecundò: Punctum auroræ, calculô Mathematicorum incipere ſolidâ mediâ horâ, antequā ſolare corpus radios vibret ſupra horizontē; eò quòd ſol adhuc diſtet 10. circiter gradibus ab horizonte.

10. Nota tertiò: ſufficere ad evitandam culpam, ſi Miſſa inchoetur modico tempore ante meridiem; vel etiam brevi poſt; uti habet Suar. Rodriqu. Laym. Con. & alii: hoc enim tempus non eſt ita mathematicè calculandum; cùm nulla Eccleſiaſtica lex exprimat talem calculationem: Imò ſi deberet porrigi viaticum, & deeſſet particula conſecrata; poſſet Miſſa inchoari ante auroram, & poſt meridiem, absque Epiſcopi licentia; qui aliàs ob realem & rationabilem cauſam v.g. præſentiam funeris Principis vel ſimilem, poteſt diſpenſare in tempore præfixo celebrationi Miſſarum.

11. Nota quartò: ut licitè & ordinatè celebretur Miſſa, plura requiruntur: & inprimis neceſſaria eſt Ara, ſeu Altare, ſaltem portatile; uti patet ex variis Capitibus *diſt. 1. de Conſecrat.* Secundò requiritur calix cum patena; hic debet eſſe ex auro vel argento; vel ratione paupertatis ſaltèm ex ſtanno; uti habetur *cap. ut calix, de Conſecrat. diſt. 1.* nullô autem modô ex vitro; vel ligno; uti prohibetur *ibidem*: neque ex ære; vel auricalco; uti prohibetur *cap. ut calix*: quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum provocat; ut dicitur *ibid.* Sufficit tamen, cuppam eſſe ex auro, argento, vel ſtanno; pes enim poteſt eſſe ex ære; vel ſimili materia; fortè tamen tranſiret calix ex cupro fortiter inauratus, quales in Urbe Romana in nonnullis Eccleſiis dicuntur eſſe, ſecundùm Lug. *diſp. 20.*

12. Nota quintò: Calix cum patena debet eſſe conſecratus; uti habetur *cap. unic. de S. Unctione.* De pyxide etiam, ſive Ciborio (idem eſt de Lunula in Monſtrantia ſeu Melchiſedech) aliqui docent, debere eſſe conſecratum: alii melius ſuſtinent, ſufficere quamcunque ſimplicem benedictionem ejus; quam adhibere poſſunt ii, qui poſſunt benedicere Corporalia, & reliqua apparamenta, in quibus Chriſma non intervenit. Materia pyxidis hujus non eſt determinata; ſed ex decentia debet eſſe eadem, quæ Calicis.

13. Nota ſextò: Purificatorium, quod etiam requiritur ad celebrationem, non debet eſſe neceſſariò benedictum; unde poſſet quis locô Purificatorii mundum aliud ſtrophiolum ſinè ſcrupulo adhibere; dummodo ipſum poſtea non applicet ad uſus profanos; Ratio eſt, quia nulla extat Benedictio Purificatorii in Pontificali.

14. Nota ſeptimò: Requiri etiam ad celebrandum, amictum, albam, cingulum, manipulum, ſtolam & caſulam; idque ſub mortali ſecundùm DD. communiter; quamvis, teſte Præpoſitô, aliqui probabiliter putent, non fore mortale; ſi unum aut alterum omittatur in neceſſitate, v. g. cingulum, manipulus, vel ſtola; Illud etiam probabile eſt; Sacerdotem poſſe uti ſtolâ pro manipulo & cingulo; & ſimiliter manipuló oblongó, pro ſtola: Ratio eſt; quia ſimilem habent benedictionem.

15. Nota octavò: Requiri ſimiliter, ut Altare, in quo celebratur, ſit coopertum mappâ triplici; vel ſaltèm duplici; quarum una totam ejus menſam tegat: ſufficit tamen una longa duplicata. Et ſi ſit neceſſitas, ſufficit una ſimplex cum Corporali. Ita Azor. Præpoſitus, &c. hæc ſi Corporali ſit paulò major, poteſt duplicari. Prædictæ mappæ ſolent eſſe ab Epiſcopo, vel alio poteſtatem habente, benedictæ; ſinè mortali tamen ſecundùm DD. plures etiam non benedictæ adhiberi poſſunt; maximè quando benedictæ commodè haberi nequeunt. Ita Vasq. &c.

16. Nota nonò: Requiri ulteriùs pro celebratione Corporale; quod ex lino tantùm eſſe debet; nec ſericô, vel aurô in medio intextum; debet eſſe benedictum ab Epiſcopo, vel poteſtatem habente, ſimul cum Pallâ, quæ cenſetur eſſe pars Corporalis. Tambur. tenet, Corporale & Pallam etiam poſſe eſſe ex cannabe; quamvis enim iſtæ telæ ſpecie phyſicâ differant; in acceptione tamen communi hominum cenſentur lineæ.

17. Nota decimò: Requiri etiam lumen accenſum, ex *cap. Literas, de celebrat Miſſ.* quòd verò in Miſſali præſcribantur duæ candelæ, eſt ſolùm de condecentia; unde in neceſſitate ſufficit lucerna ex oleo; imò & candela ex ſævo. Requiritur etiam Crux, in medio Altaris ponenda. Ejus tamen omiſſio non eſſet peccatum mortale; cùm nullum Jus vel conſuetudo hoc dicat; quare ob hujus defectum non eſſet Miſſa omittenda: uti notat Herincx, &c. DD. Tandem Altaris frons, ſeu anterior pars debet eſſe veſtita antipendiô. Vide reliqua in *Rubr. Miſſalis Romani novi.*

18. Nota undecimò: Per unius Miſſæ celebrationem ſuper Altari non conſecrato, ipſum Altare conſecrari: Quod ſimiliter dicendum de Calice, ac aliis ornamentis

Digitized by Google

mentis: ſecundùm Dianam, Caſtrum & DD. complures.

19. Dico octavò: Modò regulariter non licet eidem Sacerdoti legere eodem die plures Miſſas; præterquam in Nativitate Domini. Ita communis DD. Et habetur *cap. Conſuluiſti, de Celebrat. Miſſar.* Et *cap. Te referente.* Dixi *modò*; quia olim licitum fuit pluries in die celebrare; & S. Leo Papa, ac Bonifacius Archi-Epiſcopus interdum ſeptem & novem Miſſas referuntur celebrâſſe. Dixi etiam *regulariter*, quia à Concluſione hac excipiuntur caſus neceſſitatis, *eod. cap.* ubi dicitur, *Niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat*; quæ dum adeſt, pluries celebrare licet; etiam ter, vel quater: quæ neceſſitas non debet eſſe extrema; ſed prudenter determinanda; uti colligitur ex *cap. Sufficit, de Conſecrat. diſt. 1.* Circa hanc

20. Nota duodecimò: Caſus neceſſitatis quinque à Palud. referri: quos etiam admittit Anton. Nav. in *Sum.* & Sylv. v. *Miſſa. Primus* eſt; ſi aliquis Paſtor habeat duas Parochias, nec poſſit habere ſubſtitutum commodè; hunc caſum communiter admittunt DD. imò Vasq. hunc ſolum; & practicatur à noſtris Miſſionariis in Anglia, Hibernia & Albania. *Secundus*; ſi Sacerdos moneatur poſt Communionem de communicando moribundo; poteſt dicere alteram Miſſam: ſi autem ante Communionem, debet ex Hoſtia principali unam particulam reſervare. *Tertius*; in die Dedicationis Eccleſiæ, dum Eccleſia magnum populi concurſum non capit; vel quando peregrini tardè adveniunt die feſto; vel aliqua inſignis perſona v. g. Epiſcopus, Princeps, vel ſimilis; etiam die feriali. *Quartus*; Pro nuptiis, ut detur Benedictio. *Quintus*; propter defunctum, ſub Miſſa tumulandum: ultimi duo apud me non adeò certi ſunt.

21. Nota decimo tertiò: In caſibus præfatis, ſi bis celebretur, requiritur, ut Sacerdos dum primò ſacrificat, ſciat ſe poſtea iterum debere celebrare; adeoque ne ſumat ablutionem; uti monent DD. ſi autem jam ſumpſiſſet ablutionem, diviſi ſunt DD. aliis affirmantibus; aliis negantibus, quòd poſſit ſecundò celebrare: Cœterùm lege Capitula hujus Tituli, clara ex ſe. Vide etiam plurimas reſolutiones concernentes hanc materiam in *Schola mea Theologica, tom. 3. de Sacramentis, diſt. 5.*

CAP. II.

De Sacramento Euchariſtiæ.

1. Nota primò: *Euchariſtia* vox Græca eſt, Latinè ſonat *bonam gratiam*; vel quia Chriſtum gratiæ bonæ Auctorem continet realiter; vel quia futuram gloriam ex Chriſti gratia dandam ſignificat; unde & futuræ gloriæ pignus dicitur. Alii transferunt *Gratiarum actio*; quia in honorem Paſſionis & mortis Chriſti in gratiarum actionem conſecratur.

2. Dico primò: Euchariſtia eſt proprium & verum Sacramentum. Ita conſtat *primò*, ex Florent. Concil. Lateranenſi *cap. firmiter*; & Carthaginenſi *3. c. 14.* ante mille ducentos & ampliùs annos celebrato. *Secundò* ex perpetuâ Eccleſiæ traditione, & omnium SS. PP. conſenſu. *Tertiò* ex S. Matth. *26.* Marci *14.* Luc. *22.* Joan. *6. ad Cor. 1. c. 11.* quibus in locis habetur ejus inſtitutio. Et ratio eſt; quia ſpecies panis & vini ſunt quid ſenſibile, à Chriſto ordinatum ad ſignificandam gratiam. Deinde congruum fuit, inquit Scotus, ut Chriſtus eſſet nobiſcum in aliquo ſigno ſenſibili ſacramentali, ut magis excitetur quilibet ad reverentiam & devotionem ad Chriſtum.

3. Dico ſecundò: Euchariſtia benè definitur ſic; *eſt Sacramentum ex inſtitutione Divina veraciter ſignificans ſub ſpeciebus panis & vini, corpus & ſanguinem Chriſti realiter continens.* Ly *Sacramentum* eſt genus; cœteræ particulæ ſunt differentiales. Per ly *ex inſtitutione Divina* inſinuatur cauſa principalis; ſcilicet DEUS omnium Sacramentorum Author. Per ly *veraciter ſignificans*, inſinuatur forma Euchariſtiæ, quæ eſt relatio ſigni ad ſignatum. Per ly *ſub ſpeciebus panis & vini*, denotatur materia converſionis; quæ eſt fundamentum proximum talis relationis. Additur *corpus & ſanguinem*; ut oſtendatur terminus & ſignificatum talis relationis.

4. Dico tertiò: Sacramentum Euchariſtiæ eſt inſtitutum in ultimâ Cœnâ. Ita communis TT. Et conſtat tum ex S. Evangeliis Matth 26. Et Marci 14. Et Lucæ 22. Et Joannis 6. Tum ex Clement. unic. *de Reliquiis & veneratione Sanctorum.*

5. Dico quartò: Sacramentum Euchariſtiæ eſt inſtitutum poſt Cœnam Legalem ſeu Cæremonialem agni. Colligitur ex Trident. *ſeſſ. 22. c. 1.* dicente; *Celebrato vetere Paſcha novum inſtituit Paſcha.* Item ex Clement. unica *de Reliquiis.* Et ex illo

Eccleſiæ Hymno: *poſt agnum typicum expletis epulis.* Habetur etiam apud S. Auguſt. *Epiſt. 118.*

6. Nota ſecundò: An autem ſit inſtitutum ſub initium; an verò poſtquam fuit incepta; an denique ſub finem Cœnæ Uſualis ſeu Communis (quæ Cœna Uſualis plerumque poſt Cœnam Legalem feſtinanter abſolvi ſolitam, fiebat in magnis familiis, quibus unus agnus non ſufficiebat pro explenda fame omnium) inter DD. controvertitur. Ego puto fuiſſe inſtitutum hoc Sacramentum ſub finem Cœnæ Uſualis; Ratio mea ſunt illa Hymni verba allata; *poſt agnum typicum expletis epulis.* Et illa verba S. Lucæ & Pauli; *ſimiliter & calicem poſtquam cœnavit dicens:* Intellige de plena Cœna. Deinde Joannis 13. Chriſtus dicitur, *laviſſe pedes Diſcipulorum* (quos lavit ante inſtitutionem Euchariſtiæ) cœnâ factâ, utique Uſuali; cùm de ea ſubjungatur; *Surgit à Cœna, & ponit veſtimenta ſua*; Cœna autem Legalis Agni Paſchalis fiebat ſtando juxta Legem: ergo cùm dicatur ſediſſe Chriſtus, ſedit ad comeſtionem Uſualis Cœnæ; & illâ factâ ſurrexit ad lotionem pedum, & factâ lotione iterum recubuit, ad inſtituendam Euchariſtiam: ergo &c.

7. Dico quintò: Materia idonea, neceſſaria, & ſufficiens ad conſecrandum Corpus Chriſti eſt ſolus panis triticeus. Ita communis Catholicorum. Et conſtat *primò* tum ex definitione Florent. *ſeſſ. ult.* ante Literas Unionis; & Decreto Eugenii, quod habetur poſt ſeſſ. ultimam, in quo definitur, Materiam Euchariſtiæ eſſe panem triticeum, & vinum de vite. *Tertiò* patet ex facto Chriſti, qui hoc Sacramentum inſtituit in pane uſuali; ſed panis uſualis fit ex tritico paſſim; nam omnis alius ſubſtituitur tantùm in defectum ejus; & panis triticeus ſolo nomine panis venit; reliqui cum addito, v. g. panis hordeaceus, avenaceus, &c. Accedit tandem totius Eccleſiæ uſus; & perpetua Traditio: SS. item Patrum conſenſus, in Concluſionem conſpirantium: &c.

8. Nota tertiò: Sed valde diſſentiunt AA. quænam genera frumentorum ſint verè triticum. Nam ſiliginem, far, & ſpeltam multi putant eſſe eſſentialiter triticum (de hordeo, avena, milio communiter omnes negant.) Alii plures negant. Ego puto hanc eſſe regulam generalem ſervandam circa naturam tritici; ut illud genus frumenti aſſumatur pro Materia idonea Euchariſtiæ, & dicatur triticum, quod communiter à peritiſſimis rei ruſticæ in hac vel illa regione cenſetur eſſe triticum, vel in ſpecie infima, vel in genere.

9. Nota quartò: graviter peccare eum, qui in materia aliqua, de qua inter DD. controverſia eſt, conſecrat. Ratio eſt; quia ſecundùm Theologos circa Materiam & formam Sacramentorum tutior opinio eſt eligenda; & quia hoc Sacramentum non eſt neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem; facileque exponeretur irreverentiæ Venerabiliſſimum hoc Sacramentum.

10. Nota quintò: Circa *Siliginem* ſpeculativè loquendo putant AA. probabile valde eſſe, ipſum eſſe tritici ſpeciem veram; minùs tamen præſtantem, differentem tantùm accidentibus, à perfecto tritico, ob terræ ſiccitatem ſeu ſterilitatem, ob quam etiam uſitatum triticum degenerat in ſiliginem; quare hanc eſſe Materiam aptam Conſecrationis cenſet D. Thomas, & alii. Henriq. Eſtius, Sotus, Præpoſitus hoc idem probabile cenſent de *Spelta* & *Farre* delicatiſſima ſpecie tritici; quæ videntur naturam tritici participare, odorem, ſaporem, ac efficaciam.

11. Dico ſextò: Panis triticeus debet eſſe confectus ex pura farina triticea, & aqua naturali. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. 1. & 4. & 7. de Conſecrat. diſt. 2.* Et quia Chriſtus in ultima Cœna ejuſmodi pane uſus eſt.

12. Ex quo infero primò: quòd panis triticeus confectus ex farina, lacte, oleo, aut ſimili liquore non ſit Materia idonea; talis enim non cenſetur eſſe panis uſualis; ſed placenta, aut aliud genus maſſæ. Idem dicendum, ſi notabilis quantitas aquæ artificialis v. g. roſaceæ admiſceatur: nam quamvis, ut dicit Cajet. & Ponc. oppoſitum ſentientes, aqua roſacea non eſſet ſpecie phyſicâ diverſa ab aqua naturali (quod tamen negari poteſt; cùm qualitates aquæ roſaceæ ſint plurimùm activæ, & ſpecie diverſæ) eſt tamen diverſa ſpecie morali; nam unum eſt in genere aſſumptorum ad aliquid ad placitum ſignificandum; aliud verò non, quod maximam facit differentiam; ut patet in vocibus ad placitum aſſumptis ad diverſos conceptus ſignificandos.

13. Dico ſeptimò: Ad validam confectionem Sacramenti Corporis Chriſti aſſumi poteſt vel Azymus, vel Fermentatus panis. Ita omnes Latini, & Græci uniti. Et conſtat *primò* ex Florent. in Litteris

Unionis

Digitized by Google

Unionis dicentes. *Deſinimus in Azymo, ſive in Fermentato pane triticeo Corpus Chriſti veraciter confici, Sacerdotesque in alterutro ipſum Domini corpus conficere debere, unumquemque ſcilicet juxta ſuæ Eccleſiæ ſive Occidentalis, ſive Orientalis conſuetudinem.* Secundò etiam ratio eſt; quia uterque panis verè, & propriè eſt panis triticeus, & uſualis &c. Ratio de *Fermentato* particulariter eſt; quia hic eſt aptiſſimus ad uſum ſuſtentandi hominem; per quem uſum effectus hujus Sacramenti ſignificari debet. De *Azymo* verò patet ex S. Scriptura, quæ dicit Chriſtum conſecrâſſe panem & vinum die Azymorum, in quo non licebat Judæis habere Fermentatum apud ſe; & quando manducavit cum Diſcipulis in Caſtello Emaus, uti habetur Matth. 26. Marc. 14. Et Luc. 22.

14. Dico octavò: Licet valida ſit confectio Euchariſtiæ in utroque pane, attamen tenentur Latini, exiſtentes in Latinorum terris, ſemper conficere in Azymo, ſub peccato mortali. Eſt communis TT. Et conſtat ex Concil. Florent. *cit.* docente; quòd quivis teneatur ritum ſuæ Eccleſiæ ſequi in conficiendo, cujus eſt membrum. Et hoc idem expreſsè etiam mandat Pius V. in Conſtitutione *Providebit &c.* quibus proinde Ordinationibus non licet contraire ſub gravi culpa. Unde

15. Infero ſecundò: ex communi ſenſu DD. neque neceſſitas Viatici, ad celebrandum in Fermentato excuſat apud Latinos. Quamvis Tannerus, & nonnulli alii oppoſitum etiam probabile cenſeant. Infero tertiò: Latinum Sacerdotem iter facientem per Græciam, & Græcum per terras Latinorum poſſe vel ſervare ritum ſuæ Eccleſiæ in celebrando; vel certè ritum Eccleſiæ, in cujus territorio peregrinatur. Primum conſtat ulteriùs ex Concilio Florent: *citato*, in quo dicitur, *Unumquemque juxta ſuæ Eccleſiæ conſuetudinem conficere debere.* Secundum petitur ex doctrinâ S. Auguſtini, & Ambroſii, quæ habetur *can. illa, diſt. 12.* docentium, quemlibet ſe poſſe accommodare Eccleſiæ moribus in qua verſatur, etſi contrarientur moribus propriæ.

16. Nota tamen ſextò. Si Latinus fixiſſet domicilium in Græcia, teneretur ſequi ritum Eccleſiæ Græcæ: idem dicendum de Sacerdote Græco. Ratio eſt; quia ratione domicilii fit incola; adeoque obligatur ritibus, & legibus Loci. Excipe caſum, quò Latini in terris Græcis haberent proprium aliquod templum Latini ritus; aut Græci è contra in noſtris terris.

17. Dico nonò: ſolum vinum de vite eſt apta Materia ad Conſecrationem Sanguinis Chriſti. Eſt communis Catholicorum, cum Scoto *4. d. 11. q. 7.* Et conſtat *primò* ex Florent. in Decreto *de Armenis.* & Trident. *ſeſſ. 13.* Eſtque communis ac perpetuus uſus Eccleſiæ, quæ nunquam alium liquorem admiſit. Secundò, ex facto & inſtitutione Chriſti, Matth. 26. qui cùm vinum conſecrâſſet illis verbis, *Hic eſt ſanguis meus*; ſtatim ſubjunxit illa verba; *Non bibam amodò de hoc genimine vitis.* Idem habetur. Marci 14. Congruentiam addit Scotus *4. diſt. 11. q. 7. quia ſecunda pars principalis nutritionis, id eſt potûs, principaliter conſiſtit in vino, tanquam potu principali.* Et de hoc habetur *de Conſ. d. 2.*

18. Ex his infero quartò: nullum alium liquorem, à vino vitis diſtinctum, eſſe Materiam ſufficientem; Unde excluduntur *primò* vina ex pomis, malogranatis, moris, frumento, & ſimilibus confecta; quæ impropriè dicuntur vina; eò quòd colorem, vel ſimilitudinem vini repræſentent. *Secundò* excluduntur aliqui liquores, qui licet ſint ex uvis, non tamen ſunt vinum uſuale; talis liquor inſufficiens eſt agreſta, ſapa, & acetum, ſi jam propriè ſit acetum: tunc enim ſpecie differt à vino, ut ex utriſque diverſis proprietatibus conſtat. Excluditur etiam vinum aquatum, ſeu Lora; quia ſubſtantiam [illegible] non habet; cùm fiat ex maceratis aquâ vinaceis poſt muſtum ex acinis expreſſum. Ubi tamen fieri ſolet vinum cum aliqua aquæ infuſione, vel in muſto, vel in racemis, antequam exprimantur, ex vigore & fortitudine vini judicandum eſt, & proportione aquæ, an talis potio vini ſubſtantiam retineat; hoc totum peritorum judicio committendum cenſeo. *Tertiò* excluditur à materiâ aptâ hujus Sacramenti Calicis, vinum in pane imbibitum, quia tale vinum non habet rationem potûs, qualis debet eſſe Materia calicis: quamvis ſi poſt Conſecrationem imbibatur, conſervabitur ibi Sanguis Chriſti; donec vini ſpecies ſiccentur, & ſimpliciter corrumpantur. Ratio eſt; quia quoad hoc plus requiritur ad conſecrandum, quàm ad conſervandum; quia in Conſecratione debet verificari pronomen *Hic*, oſtendens per modum potûs ſpiritualis ſanguinem Chriſti; facta autem ſemel Conſecratione, talis demonſtra-

monſtratio non eſt ampliùs neceſſaria; ſed ſufficit, ſi tantùm retineat ſpecies vini.

19. Infero quintò: muſtum eſſe etiam validam Materiam hujus Sacramenti. Ratio eſt; quia eſt verum vinum; imò occurrente neceſſitate conſecratur in eo etiam licitè: ut patet ex *cap. Cùm omne crimen, de Conſecrat. d. 2.* Extra neceſſitatem autem hoc non licet, propter impuritatem & fæces permixtas; ſicut illicitè conſecratur vinum aliis liquoribus vel etiam aromatibus permixtum.

20. Dico decimò: Vinum congelatum eſt ſufficiens Materia Conſecrationis. Eſt contra Alanum, Ledeſmam, Armillam, Henriq. &c. Ratio eſt; quia, ut docet Scotus *4. d. 12. q. 4.* vinum condenſari poteſt, & rarefieri ſubſiſtente eſſentia vini; cùm rarefactio & condenſatio ſubſtantiã vini non deſtruant; ſicut congelatio aquæ, olei, & cujusvis liquoris fluxibilis non deſtruit præfatos liquores; quod patet ex eodem colore, ſapore, vigore, poſt ſolutum gelu, in eis repertis; unde etiamſi poſt Conſecrationem accedat congelatio, adhuc permanet ibi Sanguis Chriſti: adeoque vinum congelatum eſt ſufficiens Materia Conſecrationis.

21. Dico undecimò: Quodcunque vinum de vite, album, rubrum, ex utroque mixtum, cujuscunque regionis, etſi unum ab alio foret ſpecie diſtinctum, eſt materia Conſecrationis. Ita communis DD. Ratio eſt; quia quodlibet habet veram & eſſentialem rationem vini; nihilque eſt, unde vel leviter conjici poſſit, u[illegible] potius vini ſpeciem, quàm aliam [illegible]nſtitutam: imò ex praxi Eccleſiæ conſtat contrarium.

22. Ex his infero ſextò: vinum crudum, & certis pluvioſis annis valdè aceſcens validè poſſe conſecrari, etiamſi tendens ad interitum; uti habet D. Thomas, Herincx, & alii. Eſtque ratio, quia adhuc eſt verum vinum. Quòd ſi autem ſit ita alteratum, ut non poſſit diſcerni, num vinum ſit, vel acetum; non debet in eo celebrari, etiam præſente maximo populo; & licèt urgeat Communio Paſchalis. Ratio eſt; quia plus urget reverentia Sacramento huic debita, quæ certam materiam poſtulat, quàm præceptum audiendi Miſſam, vel communicandi.

23. Nota ſeptimò: In Concil. Florent. fuiſſe acrem controverſiam cum Armenis, utrùm vino conſecrando debeat aqua miſceri: ipſi enim hæreſi Eutychianã infecti, noluerunt in Sacrificiis miſcere aquam vino, ne in Chriſto duas naturas admittere viderentur, prout narrat Niceph. *lib. 28. c. 53.* Quos in hoc imitantur Lutherani & Calviniſtæ, qui in ſuo calice aquam non admiſcent vino, totamque Eccleſiam propter hanc cæremoniam rident.

24. Dico duodecimò: In Calice Conſecrationis eſt permiſcenda aqua vino in modica quantitate; non de neceſſitate Sacramenti, aut præcepto Divino; ſed vi præcepti purè Eccleſiaſtici. Ita communis TT. Primum inde conſtat; quòd plura Concilia hanc aquæ mixtionem præceperint: ut Tolet. Carthag. Braccaren. Florent. in Decreto *fidei*, & tandem Trident. *ſeſſ. 22. c. 7.* quare omnes conveniunt AA. Sacerdotem graviſſimè peccare, talem omittendo aquæ affuſionem: ideoque ſi ante Conſecrationem advertat aquã non miſcuiſſe; tenetur ſemper illam apponere. Deinde idem fundatur in facto Chriſti, qui teſte Trident. *cit.* creditur ita feciſſe; non tamen tanquam eſſet de neceſſitate præcepti ejus Divini, nobis hoc idem faciendum; tandem quia per talem admixtioné benè repræſentatur myſterium illud, quòd de latere Chriſti exiverit ſanguis & aqua: & illud aliud, quòd ſicut aqua miſcetur vino; ſic populus, qui per aquam ſignificatur, conjungitur Chriſto, qui per vinum figuratur. Ratio ſecundi, ſcilicet, quòd non ſit neceſſaria talis mixtio neceſſitate Sacramenti, aut præcepti Divini, colligitur ex iisdem *cit.* CC. & ſignanter Florentino, præcipiente Armenis ſervare hunc ritum miſcendi aquam vino, propter conformitatem Eccleſiæ; non propter veritatem Sacramenti. Et Trident. dicente *ſeſſ. 22. cap. 7.* hanc mixtionem debere tantùm ex Eccleſiæ præcepto fieri. Accedit conſenſus omnium SS. PP. unicò Cyprian. exceptò. Remanet ergo tertium verum; quòd ſcilicet ſit ſolum præceptum Eccleſiaſticum de affuſione aquæ in calicem.

25. Dico decimo tertiò: Probabilius eſt, ſola illa quatuor verba, *Hoc eſt corpus meum*, ſufficere ad validam formam conſecrativam Corporis Chriſti. Ita Scotus, & alii DD. Ratio eſt; ideò alia verba præcedentia etiam ſpectarent ad eſſentiam validæ formæ Conſecrativæ Corporis Chriſti; quia forma Conſecrativa ab eis pendet quoad hoc, ut proferatur forma in perſonã Chriſti, & non ipſius Conſecrantis; ſed forma Conſecrativa valida ab eis ſic non dependet: ergo &c. Patet Min. ut forma proferatur in perſonã Chriſti, totum pendet ex intentione Miniſtri volen-

volentis facere, quod fecit Chriſtus; quod inde conſtat; quia ſi quis millies omnia verba præcedentia, & ipſam etiam formâ Conſecrativam proferret, non habendo intentionem de prolatione eô modô, quô Chriſtus ea protulit, tantùm materialiter & recitativè, ſine ullâ Conſecratione illa proferret: ergo &c.

26. Dico decimoquartò: Forma conſecrativa ſanguinis in illis verbis ſolis eſſentialiter conſiſtit; *Hic eſt calix Sanguinis mei*; vel in his æquivalentibus; *Hic eſt Sanguis meus*. Ratio eſt; quia credibile non eſt, Evangeliſtas & Paulum *1. Cor. 11.* ubi de inſtitutione hujus Sacramenti loquitur, Formam debitam omiſiſſe: imò tenendū eſt, ſingulos poſuiſſe integrū ritum eſſentialem hujus Sacramenti; ſed verba ſola in Concluſione ſpecificata ponuntur ab omnibus; ſequentia verò, vel aliqua à nullo ponuntur, vel ſaltem non ab omnibus; nam Matthæus & Lucas omiſerunt particulam *pro vobis*; Marcus ly *Remiſſionem peccatorum*; omnes omiſerunt ly *æterni, & myſterium fidei*: ſimiliter in Lyturgia S. Jacobi, Marci & Baſilii, quibus utuntur Græci ſine reprehenſione, non ponitur ly *Myſterium fidei*; in Lyturgia S. Matth. pro Æthiopibus compoſita, non habetur ly *Novi & æterni Teſtamenti*: Plura de hoc Sacramento Capitula vide in Corpore Juris, quæ clara ſunt: & plurimas reſolutiones circa idem in *Schola mea Theologica, tom. 3. Tract. de Sacramentis. diſt. 4.* per totum.

CAP. III.

De Divinis Officiis.

1. Nota primò: per Divina Officia *hoc tit.* ſpecialiter Papa intelligit Horas Canonicas. Et *primò* ordinat *cap. 1. hoc tit.* ut Presbyter recitet Horas Canonicas horis competentibus, ceſſante legitimo impedimento; etſi ex juſta cauſa easdem perſolvere poſſit manè uſque ad Veſperas incluſivè. *Secundò* prohibetur *cap. Dolentes 9.* nè Prælati Eccleſiaſtici vacent uſque ad mediam noctem comeſſationibus ſuperfluis, vel confabulationibus: & nè Matutinum continuâ Syncopâ, id eſt ſyllabarum conciſione, abbreviatione, vel omiſſione tranſcurrant. *Tertiò* ordinatur *cap. Gravi 1. hoc tit.* ut Superiores ſollicitè curent, quatenus in Eccleſiis eorum horis debitis pſallatur, & Officium Divinum diurnum & nocturnum debitè perſolvatur.

2. Nota ſecundò: plurimas reſolutiones concernentes Divina Officia ſeu Horas Canonicas, vide in *Schola mea Theologica, tom. 4. Tract. de Religione, diſt. 2.* per totum.

CAP. IV.

De Privilegiis Minoritarum circa Celebrationem Miſſæ.

1. Dico primò: Fratres minores, uti & alii Regulares præſertim Mendicantes poſſunt dicere Miſſas diebus Dominicis & Feſtis, quâcunque horâ debitâ; etiam antequam Parochus Loci vel Rector principalis Eccleſiæ celebraverit. Ita declaravit S. Congregatio Concilii, *n. 5.* in Declarationibus, quæ ponuntur à Peyrino, ſuper Conſtit. 7. Pii V. §. *10.* Et Leo X. Conſtit. 21. *Intelleximus &c.* declarat audientes Miſſam in Feſtis & Dominicis apud Regulares, Eccleſiaſtico præcepto ſatisfacere.

2. Nota deinde primò: Fratribus Minoribus & cœteris Regularibus privilegiatis varias eſſe factas conceſſiones celebrandi unâ horâ ante auroram: imò ex conceſſione Leonis X. ſtatim poſt Matutinum & poſt Meridiem, etiam uſque ad horam 9. Hebraicam, hoc eſt, tertiam noſtram pomeridianam, rationabili occurrente neceſſitate; quæ videri poſſunt in compendio Privilegiorum, verbo *Miſſa.* Nec revocata eſſe hæc Privilegia per Tridentinum *ſeſſ. 22.* contra aliquos docet Rodriq. *tom. 1. q. 43. art. 5.* Lugo, & alii DD.

3. Dico ſecundò: Poſſunt omnes Sacerdotes Ordinis FF. Min. de Obſerv. & Ref. ac alii Regulares, de licentia duntaxat ſui Superioris in Oratoriis, in domibus privatis erectis, debitè diſpoſitis, & ritè conſervatis, atque extra proprias Eccleſias in vim ſuorum Privilegiorum, ſeu principaliter, ſeu per communicationem conceſſorum, irrequiſitis Parochis, & quocunque alio Superiore, Miſſam celebrare, & SS. Euchariſtiæ Sacramentum adminiſtrare. Conſtat ex Bulla Pauli IV. quæ incipit, *Cùm ſicut expoſiti*, edita ad inſtantiam F. Angeli Averſa Ordinis noſtri Seraphici Generalis. Et alia Clementis VII. quæ incipit, *Nuper nobis.* De his legatur noſter Moronus, *Reſponſô 99.* ubi efficaciter probat, Regulares poſſe Miſſas celebrare, & SS. Euchariſtiam diſtribuere in Oratoriis Sæcularium privatis, irrequiſitis & contradicentibus Parochis ac Epiſcopis.

4. Nota ſecundò: FF. Minores, ac alios Regulares ubique locorum in Altari

porta-

portatili ſine licentia Epiſcopi poſſe Miſſam celebrare; modò ſit locus reverenter & decenter accommodatus; non tantùm tempore neceſſitatis; ſed quocunque tempore, cùm opportunum judicatum fuerit. Et patet ex conceſſione Clementis VI. quæ incipit, *Virtute conſpicuos*. Idem conceſſit nobis Minoribus Alexander IV. Et Societati JESU Paulus III. Bulla incipit: *Licèt debitum*; in qua Conceſſione communicamus nos Minores. Quod Privilegium conceſſum eſt etiam à Gregorio IX. & Archi-Epiſcopo Linconienſi directum, atque Juri communi inſertum *cap. In his, de Privilegiis, & exceſſibus Privileg.* in quo apertè hæc veritas pro Minoribus, & Dominicanis definitur.

5. Ex quo Privilegio 4. manifeſta ſunt, *Primum*, Minores, & Dominicanos illam facultatem ubique celebrandi in Altari portatili poſſidere. *Secundum*, Illam facultatem à Jure eſſe confirmatam. *Tertium*, Eſſe independentem ab Epiſcoporum aſſenſu. *Quartum*, Interpretationem illam, quæ ad facultatis hujuſmodi uſum, Epiſcoporum aſſenſum deſiderare videbatur, à Jure eſſe reprobatam. Ita habetur in Bullario Roderici, inter Conſtitutiones dictorum Pontificum.

6. Nota hic tertiò: Quamvis prædictis privilegiis obſtare videatur Decretum Tridentini *ſeſſ. 22. cap. un. de obſervandis, & evitandis in Celebratione Miſſar.* ſequentis tenoris ad Epiſcopos directum; *néve patiantur privatis domibus, atque omnino extra Eccleſiam, & ad divinum tantùm cultum dedicata Oratoria, ab eiſdem Ordinariis deſignanda, & viſitanda, ſanctum hoc Sacrificium à Sacularibus, aut Regularibus quibuſcunque agi*: additurque in fine; *non obſtantibus Privilegiis, &c.* Verumtamen dico cum Canoniſtis Regularibus Brugnoli, &c. quòd ſi vis illius clauſulæ, *non obſtantibus Privilegiis*, afficeret Regulares, eorumque Privilegia; non propterea revocaret hoc Privilegium Gregorii IX. cùm ſit inſertum Juri communi *cap. In his, de Privil.* Ratio eſt; quia inſerta Corpori Juris, ſimilibus clauſulis revocatoriis, *non obſtantibus Privilegiis, &c.* minimè tolluntur: quod ſic probo; idem prorſùs Privilegium à Jure communi conceſſum fuit Epiſcopis, ſicut & Regularibus; ſed per dictam clauſulam, quæ æquè ad Epiſcopos ac ad Regulares, ex vi verborum ſeſe extendit, cùm ſit univerſalis, dictum Privilegium firmum ſubſiſtit pro Epiſcopis, & non cenſetur revocatum; uti conſtat ex Declaratione Cardin. referente Barboſâ, pronunciatâ 9. Septembris 1591. ergo nec revocatum eſt pro Regularibus. Ita tenet Brugnoli, Diana, & alii DD. apud ipſum *p. 4. tract. 4. Miſcel. reſolutione 106.* In hoc puncto tametſi Privilegium ſit clarum, & ſine Scrupulo Regulares, præſertim Mendicantes, ſuper portatili poſſint in quocunque loco honeſto celebrare Miſſam; attamen pro pace conſervanda inter nos, & Loci Ordinarium, quantùm fieri poteſt commodè, remittantur pro facultate, ſeu annuentia ad Ordinarium ſæculares, qui Miſſas à nobis déſiderant in domibus.

7. Nota tandem: Eſto quòd Tridentinum revocet prædictū Privilegium; quod firmiter negat Rodericus, & alii: attamen Regulares eo non obſtante, in ſuis Miſſionibus, uti poſſunt Privilegiô Gregorii XIII. Societati JESU conceſſo, & per communicationem extenſo ad alios Ordines.

TITULUS XLII.

DE Baptiſmo, & ejus Effectu.

CAP. I.

De Quidditate, Inſtitutione, Neceſſitate, Varietate, Materia, Forma, Miniſtro, Cæremoniis, & Patrinis Baptiſmi.

1. NOta primò: Poſt *tit. de Sacramento Euchariſtia*, quô nihil in Sacrificiis poteſt eſſe majus, *cap. nihil 8. de Conſecrat. diſt. 1.* meritò Pontifex ſubtexuit *hunc* de alio Sacramento, unicè neceſſario ad ſalutem, ſcilicet de Baptiſmo. Eſt autem hæc vox *Baptiſmus* Græcum vocabulum, & ſignificat *lotionem, immerſionem*, ſeu *lavacrum*: In Eccleſia verò inſtituta eſt iſta dictio ad ſignificandam ſpecialem ablutionem animæ.

2. Dico primò: benè définitur Baptiſmus dicendo, *eſt Sacramentum ablutionis animæ à peccato, conſiſtens in ablutione hominis aliqualiter conſentientis, facta in*

aqua

aqua ab alio abluente, & certis verbis cum intentione debita prolatis. Ly *Sacramentum* eſt genus; ly *ablutionis animæ*, deſignat effectum Baptiſmi: ly *in ablutione* deſignat materiam proximam: ly *facta in aqua*, ſignificat materiam remotam; *ab alio abluente* oſtendit Miniſtrum: *in verbis certis* denotat formam.

3. Dico ſecundò: Veriſimilius Baptiſmus fuit à Chriſto inſtitutus ante mortem; licèt certum tempus aſſignari non poſſit, in quo fuerit peracta talis inſtitutio. Ita Scotus *4. d. 3. q. 4.* Faber, Hicqu. Arer. Ponc. Brancatus, &c. Eſtq; ſententia jam communior cum S. Auguſtino *tract. 5. & 13. & 15. in Joan.* Item *118.* Origene *tom. 7. in Joan.* Cyrill. *lib. 2. in Joan. c. 12. & 18.* Et conſtat ex ipſa Evangelica narratione; quia *Joan. 3.* habetur, Chriſtum ante paſſionem & mortem ſuã per Diſcipulos baptizâſſe: adeoq; Baptiſmus fuit inſtitutus ante mortem Chriſti.

4. Dico tertiò: à quo Lex Evangelica cepit obligare, Sacramentum Baptiſmi in re vel in voto eſt regulariter omnibus parvulis & adultis neceſſarium, neceſſitate medii. Ita communis DD. Et conſtat *primò*; quia ita definitur in Tridentin. *ſeſſ. 6. c. 4.* Florent. *in Decreto Eugenii.* *Secundò*; quia ita ſentiunt SS. PP. & quidem Auguſtinus Concluſionem probat fermè ubique, ubi contra Pelagianos agit, maximè quoad parvulos. Deinde Cyprianus *Epiſt. 59.* dicit, univerſo Concilio viſum eſſe, baptizandos eſſe infantes, etiam intra primum & ſecundum diem à nativitate; *quia*, inquit, *ſi fieri poteſt, quantum in nobis eſt, nulla anima perdenda eſt.* S. etiam Bernardus ſpecialiter de parvulis loquitur *Epiſt. 240. Parvulis*, inquit, *Chriſtianorum Chriſti intercluditur vita, dum Baptiſmi negatur gratia, nec ſaluti propinquare ſinuntur Salvatore licèt piè clamante, ſinite parvulos venire ad me.* Ratio *tertiò* eſt (præter totius Eccleſiæ conſenſum) quia, ut fides contra Pela. docet, omnes tam parvi, quàm magni (excipe Electam ex millibus) peccaverunt in Adam, pœnæ æternæ obnoxii: adeoque egent de neceſſitate remedio ſalutis: ſed nullum aliud congruentiùs aſſignari poteſt, quàm Baptiſmus: ergo &c. Præterea ſicut unica via contrahendi originale peccatum, eſt naſci in Adam, ita unica via reſtaurandi primam gratiam, debuit eſſe renaſci in Chriſto per hoc Sacramentum: ergo &c. Dixi notanter in Concluſione: *in re, vel in voto*; quia certum eſt, & omnes PP. docent, in caſu, quò Baptiſmi Sacramentum re ipſâ ob aliquod legitimum impedimentum ſuſcipi non poſſet, ſufficere votum ipſius, vel virtuale, vel formale; Unde & Tridentinum *ſeſſ. 14. c. 4.* docet contritionem ſinè Baptiſmo in re ſuſcepto aliquando ſufficere.

5. Nota ſecundò: ſi loquamur de Baptiſmo ſuprà definito, unicus tantùm eſt, dicente Paulo ad Epheſ. 4. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptiſma.* Verùm cùm vocabulum hoc latiorem patiatur ſenſum; ideo Theologi tres communiter diſtinguunt Baptiſmos, Fluminis, Flaminis & Sanguinis: De quibus etiam fit mentio in Jure Canonico *de Conſecrat. diſt. 4. cap. Baptiſmi vicem.* Baptiſmus *Fluminis*, ſeu Aquæ eſt ille Baptiſmus definitus ſuprà. Baptiſmus *Flaminis* eſt deſiderium & votũ formale vel virtuale ſuſcipiendi in re Sacramentum: formale quidem, ſi quis expreſſè cuperet Baptiſmum: virtuale, ſi quis invincibiliter ignorans neceſſitatem Baptiſmi haberet actum amoris ſupernaturalis, ſeu contritionis de peccatis, in quo virtualiter continetur quicunque alius actus DEO placens. *Sanguinis* eſt Martyrium propter DEUM acceptatum: de quo S. Cyprian. *in Exhortatione ad Martyres* dicit: *eſſe Baptiſma in gratia majus, in poteſtate ſublimius, in honore pretioſius, quod nos de mundo recedentes ſtatim DEO copulat.*

6. Dico quartò: in defectu Baptiſmi fluminis ſufficit Baptiſmus flaminis ad obtinendam ſalutem & juſtificationem. Ita communis Catholicorum. Et conſtat ex omnibus illis Scripturis, in quibus promittitur juſtificatio & peccatorum remiſſio hominibus verè pœnitentibus: cujuſmodi eſt illa Ezech. 18. *ſi autem impius egerit pœnitentiam, vitâ vivet: & cùm averterit ſe impius ab impietate ſuâ, animam ſuam vivificabit.* Sic legitur Act. 10. Cornelium Centurionem ante ſumptionem Baptiſmi fluminis, fuiſſe juſtificatum per ſolum Baptiſmum flaminis. Conſentit doctrinæ noſtræ Tridentinum *ſeſſ. 14. c. 4.*

7. Dico quintò: etiam Baptiſmus ſanguinis ſufficit ad obtinendam juſtificationem & ſalutem; quando non poteſt applicari Baptiſmus fluminis. Eſt pariter recepta doctrina apud Catholicos omnes. Et *primò* conſtat ex S. Scriptura Matth. 10. *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* Et Marci 8. *Qui perdiderit animam ſuam propter me & Evangelium, ſalvam faciet eam*; qui paſſus loquuntur de Martyrio,

ut ſufficiente ad ſalvandam animam: ergo &c. *Secundò* patet ex SS. PP. docentibus Martyrium conferre gratiam ex opere operato; adeoque per modum Baptiſmi ſufficientem ad ſalutem: ſic loquitur S. Cyprian. & Auguſt. *lib. 13. de Civit. DEI cap. 7.* ubi æquiparat, imò extollit virtutem Martyrii ſuper virtutem Baptiſmi. Tertiò Ratio eſt; quia valdè conſentaneum eſt Divinæ miſericordiæ, ut juſtificet tam benè hos, qui pro DEI honore proprio conſperguntur ſanguine; quàm illos, qui aquâ baptiſmali abluuntur.

8. Dico ſextò: Sola aqua ſimplex naturalis, elementaris, eſt legitima Materia remota Baptiſmi. Ita definitur in Florentino: Et Tridentino *ſeſſ. 7. can. 2.* his verbis: *Si quis dixerit, aquam veram & naturalem non eſſe de neceſſitate Baptiſmi, atque ideò verba illa Domini noſtri JESU Chriſti, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. ad metaphoram aliquam detorſerit; anathema ſit.* Rationem quoque colligunt PP. & DD. ex illo *Joan. 3. niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto.* Item *Act. 7. v. 36. Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? Ad Epheſ. 5. v. 26. mundans lavacro aquæ.* Nec aliter poteſt probari concluſio, inquit Scotus *4. diſt. 3. q. 3.* niſi ex voluntate Chriſti inſtituentis aquam veram & naturalem pro Materia Baptiſmi. Subdit tamen hujus Inſtitutionis Congruentias; quia aqua eſt frigida, fluida, lucida, neceſſaria & communis: quæ proprietates illi humori conveniunt, in quo debet fieri Baptiſmus; quia Baptiſmus eſt inſtitutus ad reprimendum æſtus concupiſcentiæ, ad flectendum rigorem inobedientiæ, ad illuſtrandam claritatem Fidei, ad introducendum in viam ſalutis, & eſt communis omnibus, & omnibus neceſſarius.

9. Ex his inferuntur ſequentia Corollaria. *Primùm*; vinum, ſanguinem, lac, oleum, lachrymas, ſalivam, ſudorem, urinam, phlegma, & ſimilia corporis humani excrementa. Item liquorem & ſuccos herbarum, arborum, florum, granorum & ſimilium; non eſſe materiam idoneam hujus Sacramenti. Ratio eſt; quia non ſunt aqua naturalis. *Secundum* idem de nive, grandine, glacie, ſale marino, niſi priùs diſſolvantur, eſſe dicendum. Ratio eſt; quia licèt ſint aqua elementaris, non tamen uſualis; quia non ſunt fluida aqua. *Tertium*: idem de aqua artificiali v. g. roſacea, quæ ſcilicet fit per expreſſionem vel diſtillationem alicujus mixti, eſſe judicandum. Colligitur ex *cap. penult. de Baptiſmo.* Ratio eſt; quia talis aqua non eſt elementaris; ſed potiùs ſubtilior & melior pars mixti. *Quartum* per oppoſitum, aquam elementarem, ſive calida ſit, ſive frigida, pluvialis, fluvialis, lacunalis, fontana, marina, acida, dulcis, vel ſulphurea (uti eſt thermarum) pura & non mixta, turbida, vel parùm lutoſa, eſſe materiam idoneam Baptiſmi; quamvis extra neceſſitatem ob Sacramenti reverentiam iſtæ impuriores non ſint adhibendæ. Ratio eſt; quia in his omnibus qualitatibus manet aqua ſecundùm rationem veram aquæ. *Quintum*: & ſit generalis regula in hac materia; ſi aqua elementaris ſit ita notabiliter admixta, ut mutetur tota ſpecies, vel ſaltèm ut liquor magis participet de alio corpore mixto, ut fit in phlegmate, ſaliva, cereviſia craſſa & benè cocta. Item ſi ſit ſic mixta, ut tali mixtione impediatur ablutio, v. g. in ſpongia vel paſta; tunc non eſſe materiam ſufficientem.

10. Sed quid ſentiendum de quibusdam aliis alterationibus, ut de juſculo tenui, cui parum ſucci carnei eſt admixtum; de aqua farinata, cereviſia tenui & malè cocta, lixivio &c.? Reſpondeo in his, ſi neceſſitas extrema urgeat, poſſe baptizari ſub conditione; repetendum tamen eſſe deinde Baptiſmum cum conditione.

11. Dico ſeptimò: Materia proxima Baptiſmi eſt ipſa corporis in aqua ablutio, ſeu immerſio corporis. Eſt communis TT. Et conſtat ex illo Matth. *ultimo cap. baptizantes eos &c.* id eſt abluentes: Et patet ex illa forma baptizandi uſitata; *Ego te baptizo &c.* Unde Magiſter Sent. citans verba illa S. Aug. *accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*, ſubjungit; *non utique ipſum elementum fit Sacramentum, ſed ablutio facta in elemento.*

12. Nota tertiò: In Baptiſmo ſufficere pro materia proxima tam unam, quàm trinam immerſionem, juxta conſuetudinem Eccleſiæ; & quidem ſufficere unam, tradit S. Gregorius in *Epiſt. ad Leandrum*; & habetur *de Conſecrat. diſt. 4.* Item ſufficere tàm aſperſionem ſeu affuſionem aquæ ad corpus, quàm immerſionem corporis in aqua; uti communiter tenent DD. & obſervandam eſſe circa hoc conſuetudinem Eccleſiarum.

13. Nota quartò: De fide eſſe, legitimam Formam Baptiſmi eſſe illam, quæ habetur Matth. *ult. cap. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti*; ſicut

ſicut & illam aliam Græcorum; *Baptizetur ſervus Chriſti in nomine Patris, &c.* Latinis tamen de factò non licet uti illâ Græcorum; quia fieret cum ſcandalo & contra Eccleſiæ Latinæ conſuetudinem. Quare autem Græci utantur illâ aliâ formâ in tertia perſona: rationem deducit Scotus *4. d. 3. q. 3.* ex eo, quod refert Paulus *1. ad Corinth. 1.* ortum fuiſſe diſſidium inter Chriſtianos; gloriabatur enim unusquisque de Miniſtro ſui Baptiſmi; unde dicebant: *Ego ſum Pauli, ego autem Apollo; ego verò ſum Cephæ;* & ſic videbantur virtutem Baptiſmi adſcribere Miniſtro: unde reprehendit eos Apoſtolus dicens; *Nunquid diviſus eſt Chriſtus?* ad tollendum ergo hoc ſchiſma inter eos ordinatum fuit, ut Miniſter non exprimeretur in propria perſona; quo ſcrupulo ceſſante tolli potuit illa Græca forma; nam Latina eſt inſtitutioni Chriſti magis conformis; & ſignificat Baptiſmum miniſterialiter tantùm à Miniſtro.

14. Dico octavò: Ad eſſentiam Formæ Baptiſmalis ex Divina inſtitutione & ſecluſâ ſpeciali diſpenſatione, neceſſariò proferenda ſunt verba; quæ non ſolùm actionem Miniſtri, perſonam item ſuſcipientis; verùm etiam probabiliùs tres Divinas Perſonas directè exprimunt. Eſt communis TT. Et Primum quoad *actionem Miniſtri*; habetur in Conc. Florent. in *Decreto Eugenii.* Eſtque Ratio, quia, cùm Miniſter humanô modô agere debeat, debet convenienter exprimere aliquid connotans ipſius actionem. Unde ſecundùm multos eſt invalidus Baptiſmus, ſi dicatur; *Baptizat te Chriſtus in nomine Patris &c.* quamvis alii oppoſitum ſentiant; eò quòd & hìc attentis circumſtantiis miniſterii Miniſtri exprimatur actio.

15. Nota tamen quintò: non referre; quantùm ad ſubſtantiam Formæ, ſive verbis indicativi modi proferatur; uti nos Latini facimus dicendo; *Ego te baptizo*: ſive ut Græci verbis Imperativi modi, ſic: *Baptizetur Servus Chriſti*: ſive etiam deprecatoriis: dummodo verè actionem Miniſtri deſignent; ſimiliter non eſt opus, ut exprimatur ly *Ego*, vel *Nos*; vel *à me*; vel *à nobis.* Quòd etiam *perſona baptizati* per pronomen aliquod ſecundæ vel tertiæ perſonæ, ſingularis vel pluralis numeri (quod non refert ad ſubſtantiam Formæ) ſit exprimenda, docent omnes TT. Et patet ex uſu univerſalis Eccleſiæ Græcæ & Latinæ: Et conſtat ex illo Matth. *ult. cap. Baptizantes eos.* Tandem verba Formæ debent deſignare eum, ſuper quem cadit actio Miniſtri: unde non valet iſta forma; *Ego baptizo in Nomine Patris &c.* Ratio ſecundi dicti concluſionis, nimirum quòd *tres Perſonæ debeant exprimi*, eſt, quia ita patet ex inſtitutione Chriſti, quæ legitur Matth. *ult. cap. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Item ex Jure Canonico *cap. Si revera, de Conſecrat. diſt. 4.* Congruentiam Scotus addit: quia decuit, ut in Forma, quâ datur Sacramentum primum & initiativum fidei, exprimeretur cauſa principalis gratiæ & effectiva Baptiſmi, primumque ac præcipuum fidei myſterium, quod eſt DEUS Unus & Trinus; talis autem eſt forma, in qua fit expreſſio trium Perſonarum: ergo &c. Deinde ſicut inquit Doctor, Judæis datum eſt aliquod ſignum, ſignans Eſſentiam divinam ſub propria ratione, quod ipſi vocabant DEI *Tetragrammaton*; ita Chriſtus dedit Eccleſiæ nomina ſignificantia Perſonas ſub propriis conceptibus.

16. Dico nonò: Quivis homo potens abluere & proferre verba formæ cum intentione debita, cujuscunque ſtatûs, ſexûs, conditionis aut Religionis ſit, poteſt eſſe Miniſter extra-ordinarius hujus Sacramenti. Ita definit Florentinum in *Decreto Eugenii.* Idem etiam docuit Nicolaus Papa in *cap. à quodam Judæo; de Conſecrat. diſt. 4.* Et conſtat ab exemplo Ananiæ *Actor. 9.* baptizantis Paulum; cùm tamen ſecundùm Interpretes, nec Sacerdos, nec Diaconus fuerit. Ratio à priori non debet eſſe alia, quàm voluntas DEI; nobis manifeſtata ex praxi Eccleſiæ. Congruitas verò eſt, ſumma neceſſitas hujus Sacramenti, ob quam non debuit in caſu neceſſitatis coarctari ad ullos Miniſtros in particulari.

17. Dico decimò: ſoli Epiſcopi & Sacerdotes ſunt Miniſtri ordinarii Baptiſmi ſolenniter adminiſtrandi: Diaconi verò per poteſtatem delegatam ab Ordinario. Primum habetur in Florent. cit. in *Decreto Eugenii*: Et tradit Clemens Rom. *lib. 3 Inſtit. c. 11.* Congruitas ejus ſecundùm Scotum eſt; *quia per Baptiſmum recipitur baptizatus in collegium Eccleſiæ militantis; receptio autem alicujus in collegium pertinet ad Præſidentem & habentem authoritatem in collegio, cujusmodi ſunt in propoſito Epiſcopi & Sacerdotes*: ergo &c. Secundum patet ex Pontificali Romano; ubi

ubi in Ordinatione Diaconi committitur ipſi munus prædicandi & baptizandi tanquam Sacerdotum delegato.

18. Nota Sextò: Nemo poteſt ſeipſum baptizare, etiam in neceſſitatis articulo, *cap. Debitum 4. hoc tit.* Unus Miniſter poteſt plures ſimul baptizare; & colligitur ex *Act. 2.* ubi Apoſtoli leguntur uno die tria millia baptizâſſe; quod vix fieri potuiſſet, niſi baptizando plures ſimul. Baptiſmus adminiſtrari debet regulariter in Eccleſiis, *Clement. præſenti unic. hoc tit.* niſi Regum vel Principum filii eſſent baptizandi *cit. Clement.* quod extendit Gloſſa etiam ad filios Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum & aliorum Potentatuum liberos; vel niſi aliud ſuadeat neceſſitas *cit. Clement.*

19. Nota ſeptimò: In Baptiſmo omnino regulariter adhiberi debent certæ Cæremoniæ; uti conſtat ex Rituali Romano. Sunt autem Cæremoniæ quidam actus externi Religionis, ad DEUM colendum accommodati. Ex his aliquæ præcedunt Baptiſmum, & aliquæ ſunt ſequentes. Prima eſt *petitio in Eccleſiam*, quam faciunt illi, qui cupiunt baptizari, & vocantur Catechumeni. Secunda dicitur *Scrutinium*, quo Catechumeni examinantur, an firmiter & ſincere credant? Tertia eſt *abrenunciatio Sathanæ*, & operibus ejus ſæpius repetita. Quarta *fidei profeſſio* facta. Quinta *ſignum Crucis* in fronte & pectore à Sacerdote impreſſum. Sexta *Exorciſmus*. Septima eſt *ſufflatio*, quâ ſignificatur dæmonis expulſio & afflatio boni ſpiritûs. Octava *guſtus ſalis*. Nona *ſaliva*, quâ tanguntur nares & aures, & dicitur *Epheta*. Decima *impoſitio manuum*, & benedictio Sacerdotis. Undecima *Unctio* in ſcapulis & pectore. Duodecima *abſtinentia* vini & carnium ante Baptiſmum: Hæ omnes præcedunt Baptiſmum. In ipſo Baptiſmo prima eſt, *nominis impoſitio*; ſecunda *Patrinorum aſſignatio*; tertia *immerſio* ſeu *aſperſio*. Poſt Baptiſmum prima Cæremonia eſt *oſculum pacis*; ſecunda *unctio Chriſmatis* in vertice baptizati; tertia *geſtatio veſtis candidæ* per 9. dies: Quarta *datio cerei accenſi* in manus baptizati: Quinta in Occidente dabatur lac & mel guſtandum.

20. Dico undecimò: quando in caſu neceſſitatis confertur Baptiſmus, omiſſis Cæremoniis ab Eccleſia præſcriptis, poſtea ſupplendæ ſunt Cæremoniæ, ſi commodè fieri poſſit. Ita communis DD. Et patet ex praxi Eccleſiæ.

21. Dico duodecimò: Si omittantur Cæremoniæ ab Eccleſia additæ, tenet quidem Baptiſmus, ſed peccatur mortaliter contra Religionem ab omittente; niſi parvitas materiæ excuſet; vel neceſſitas manifeſta. Ratio eſt; quia vergit in contemptum Eccleſiæ præcipientis, vel ſcandalum populi talis omiſſio.

22. Dico decimò tertiò: In Sacramento Baptiſmi requiritur etiam Patrinus ordinariè, ut licitè adminiſtretur. Ita communis DD. Et deſumitur ex præcepto Eccleſiæ, quod habetur *cap. Vos autem, diſt. 4. de Conſecrat.*

23. Dico decimò quartò: munus Patrini eſt, ſuſcipere ſub ſuam curam tanquam parens ſpiritualis infantem, quoad res ſpirituales, præſertim quoad inſtructionem ſymboli & Orationis Dominicæ. Ita communis DD. Et deſumitur ex mente ac praxi Eccleſiæ. Liberantur tamen Patrini ab iſta obligatione, ubi eſt conſuetudo, ut baptizati in rebus Fidei inſtruantur à Parochis, vel parentibus, vel pædagogis.

CAP. II.

De Effectu Baptiſmi.

1. Dico primò: Baptiſmus ritè ac ſinè obice collatus, per modum effectûs delet omnem culpam & pœnam, ſive temporalem, ſive æternam alterius vitæ. Eſt communis apud Theologos. Et conſtat *primò* ex determinatione Conc. Florentini, quod in *Decreto Fidei* dicit, hujus Sacramenti effectum eſſe remiſſionem omnis culpæ Originalis & actualis, omniſque pœnæ, quæ pro ipſa culpa debetur. Idem de culpæ Originalis & Actualis deletione clarè definit Trident. *ſeſſ. 5. in Decreto de peccato Originali.* De pœnæ verò etiam temporalis amotione, loquitur eadem Synodus *ſeſſ. 6. c. 14.* ubi docet, in juſtificatione impii totam culpam & pœnam æternam per Pœnitentiam dimitti; ſed de temporali pœnâ ſubjungit; *quæ ut Sacræ Literæ docent, non tota ſemper, ut in Baptiſmo fit, dimittitur.* Conſtat *ſecundò* ex S. Scripturâ ad Epheſ. 5. *Mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* Ad Tit. 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis.* Et Joan. 3. & alibi. Et huc olim collimavit Spiritus S. quando per os Ezechielis 36. locutus eſt; *Effundam*

dam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. Sed non poteſt ſuſcipiens Baptiſma mundari, regenerari, renaſci, ſi in eo maneat culpa Originalis & actualis peccati: ergo &c.

2. Dico ſecundò: Baptiſmus præterea etiam per modum effectus confert fidem, ſpem, charitatem & characterem ſpecialem. Ita communis DD. Et patet tum ex *cap. Majores 3. hoc tit.* Tum ex Tridentino *ſeſſ. 6. c. 7.* quod dicit: *in ipſa juſtificatione impii* (quæ habetur per Baptiſmum) *cum remisſione peccatorum, hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per JESUM Chriſtum, cui inſeritur Fidem, Spem & charitatem:* Et de Charactere habetur *ſeſſ. 7. can. 9.*

3. Dico tertiò: Virtualiter etiam virtutes morales in Baptiſmo infunduntur. Ratio eſt; quia Charitas, quæ in Baptiſmo infunditur, eminenter omnes virtutes morales continet; inclinat enim animam ad omnes actus virtutum moralium; teſte Apoſtolo, *Charitas patiens eſt, benigna eſt, &c.*

TITULUS XLIII.

DE

Presbytero non baptizato.

CAP. UNICUM.

De Sacerdote, qui abſque Baptiſmo ordinatus fuit, & Sacramenta adminiſtrat.

1. NOta primò: *Iſte titulus* brevis rectè proponitur à D. Papa poſt priorem agentem de Baptiſmo; ut appareat, quid ſit ſentiendum de Sacerdote, qui non ingreſſus per januam Sacramentorum, ſcilicet per Baptiſmum.

2. Dico primò: ſi quis Presbyter deprehenderet ſe non fuiſſe baptizatum, baptizetur, & rurſus ordinetur. Ita dicitur *cap. 1. hoc tit.* Quia receptio Ordinis Sacerdotalis fuit irrita; cùm Baptiſmus ſit janua Sacramentorum, *cap. 3. & ult. hoc tit.* Quòd ſi verò talis nollet ordinari, poteſt manere Laicus: & ſi contraxerit Matrimonium illud erit validum; quamvis non licitè contrahatur; cùm tacitè videatur ediidiſſe votum ſimplex Caſtitatis, ſeu continentiæ, *arg. cap. Cùm quidam 12. de converſ. conjugat.*

3. Dico ſecundò: Presbyter credens ſe probabiliter fuiſſe baptizatum Baptiſmo fluminis, ſi ſinè Baptiſmo moriatur; in fide tamen S. Matris Eccleſiæ, & in confeſſione Nominis JESU perſeveravit, ab Originali peccato ſolutus eſt & ſalvatus. Ita Gloſſa & communis DD. Et habetur *cap. 2. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia talis Presbyter eſt ſalvatus cum Baptiſmate flaminis; talis enim ſufficit, cùm eo quis baptizetur interiùs per fidem Chriſti *cit. cap. 2.*

4. Nota ſecundò: Baptiſmus à Presbytero non baptizato collatus, non eſt reiterandus: cùm ejus Miniſter poſſit eſſe quivis viator, etiam non baptizatus, habens intentionem faciendi, quod facit Eccleſia, *cap. in neceſſitate.* Et *cap. Romanus diſt. 4. de Conſecrat.* Similiter nec Matrimonium, cui ejusmodi putatitius Presbyter adſtitit, eſt repetendum; uti docet ex Joan. Hon. Engel. Ratio eſt; quia Presbyter in Matrimonio non requiritur tanquam Miniſter Sacramenti, cùm ipſimet contrahentes illud ſibi miniſtrare intelligantur; ſed requiritur per modum duntaxat teſtis excellentis; unde fit, quòd etiam invitus vel excommunicatus validè aſſiſtat; uti notat Barb. Sanch. Engel. &c.

TITULUS XLIV.

DE

Cuſtodia Euchariſtiæ, Chriſmatis & aliorum Sacramentorum.

CAP. UNICUM.

Quô pactô S. Euchariſtia & Olea S. ſint cuſtodienda.

1. NOta primò: Papa continuat titulos præſentes ad Sacramenta, ſignanter Euchariſtiæ & Baptiſmi. Et *primò* ordinatur *cap. 1. hoc tit.* ut Sanctiſſima Euchariſtia & Chriſma fideliter ſub clavibus Clericorum aſſerventur; alioquin ſi is, ad quem ſpectat cuſtodia, incautè & negligenter ea cuſtodierit tribus menſibus ab Officio ſuſpendi debet; & ſi per ejus incuriam aliquid nefandum contigerit (v. g. furtum, ſacrilegium, vel ſortilegium) graviore pœnâ plectendus eſt.

2. Nota ſecundò: *Secundò* ordinatur in *cap. 2. hoc tit.* nè ponantur, vel admittantur in Eccleſiis ſupellectiles Clericorum vel Laicorum; niſi ob incurſiones hoſtium vel repentina incendia, vel alias neceſſitates urgentes. *Tertiò* præcipitur ut Oratoria, vaſa, corporalia, pallæ Altaris, & veſtimenta Miniſtrorum Eccleſiæ munda ac nitida conſerventur, *cit. cap. 2.*

3. Nota tertiò: S. Concil. Tridentinum *ſeſſ. 23. cap. 10.* prohibet, nè Euchariſtia intra Chorum vel ſepta Monaſterii Monialium aſſervetur; ſed in tabernaculo in Eccleſia ſituato illud recondi oportet: & quidem in pixidibus argenteis, vel ſaltèm eburneis, non verò in ligneis vel lapideis, uti notat Vallens. Zerola. &c. Euchariſtia in tabernaculo ſaltèm ſingulis octo diebus renovanda eſt, etiam tempore interdicti, & in Eccleſia ſpecialiter interdicta per *cap. Permittimus de ſent. excomm.*

TITULUS XLV.

DE

Reliquiis & Veneratione Sanctorum.

CAP. I.

De Reliquiis.

1. NOta primò: Nomine *Reliquiarum* intelligi corpora Sanctorum, juſtè defunctorum, eorumque portiones etiam minimas, veſtes ac alia, quibus uſi fuêre Sancti in hac vita ad ſuam neceſſitatem miniſteriumque pœnitentiæ ac mortificationis.

2. Dico primò: Sanctorum Reliquiæ ſtatim ab exordio Eccleſiæ veneratæ fuerunt; & licitò meritòque cultu honoratæ. Ita Catholici omnes. Et conſtat *primò* ex S. Scripturâ, afferente exempla cultûs diverſarum Reliquiarum; ſic narratur *Exod. 13.* quòd Moyſes ſecum cum veneratione aſportaverit ex Ægypto oſſa S. Joſeph Patriarchæ. Et *4 Reg. cap. 13.* ipſemet DEUS etiam confirmans venerationem Reliquiarum corporis Eliſæi, cadaver quoddam in ſepulchrum dicti Prophetæ injectum contactu corporis ejusdem illicò ſuſcitavit, nè videlicet cultus ſacri corporis profano cadavere aſſociato tolleretur. Et *4. Reg. 23.* Joſias everſis idolis & ſepulchris idololatrarum ejusdem Prophetæ oſſa, caſu reperta, juſſit ſeparari & intacta manere; unde additur ibidem; *Et intacta manſerunt oſſa illius cum oſſibus Prophetæ, qui venerat de Samaria.* Conſtat *ſecundò* rurſus ex S. Scriptura, varios prodigioſos effectus Reliquiarum allegante, ex quibus earum veneratio & cultus licitus meritusque colligitur; ſic Act. 19. Sudaria ac Semicinctia D. Pauli ægrotos miraculosè curârunt. Et ſanè cùm umbra ſola D. Petri, ut in iisdem actibus Apoſtolicis legitur, miracula operata ſit; quantò magis oſſa, cæteræque Reliquiæ Sanctorum. Conſtat *tertiò* ex SS. Conciliis Oecumenicis, Cultum Reliquiarum ut licitum & meritò ipſis impendendum definientibus; ſic determinavit Nicænum

Google

num II. quod Sacras Reliquias vocat *fontes ſalutares.* Et *Actor. 7.* excommunicat contemnentes Martyrum lypſana. Eundem Cultum approbat Lateranenſe III. ſub Innocentio III. *can. 6. tit. de Reliq. & vener. SS.* Et in Clement. *eod. tit.* Et Trident. *ſeſſ. 25. in Decreto de invocat. SS.* Accedunt quoque Concilia Provincialia complura; ſignanter Carthaginenſe V. Braccarenſe III. Moguntinum. Et tandem Gangrenſe, proclamans anathema in eos, qui memorias Martyrum execrantur. Addi poteſt tandem etiam Jus Civile, Reliquiarum venerationem commendans *de Epiſc. & Cleric.* L. *decernimus.*

3. Nota ſecundò: ut licitè inſtitui poſſit Cultus privatus aliquarum Reliquiarum, non requiri approbationem earundem ab Epiſcopo factam; ut rectè hic docet Herincx; ſed ſufficit, quòd per relationem fide dignam aut alia indicia fundantia moralem certitudinem conſtet, eas reverà eſſe exuvias alicujus veri Sancti. Similiter ad ejusmodi Cultum non requiritur, ut ſint Reliquiæ alicujus Sancti, jam ab Eccleſia actu ſolemni Canonizationis in Divorum numerum relati; ſed ſufficit moralem habere certitudinem de ejus Sanctimonia.

4. Nota tertiò: ut autem Cultus publicus Reliquiarum aliquarum novarum aut noviter inventarum licitè inſtitui valeat, debent eæ, antequam populo pro publicâ veneratione ſuper altare, aut in alio Eccleſiæ loco exponantur, recognoſci & approbari ab Ordinario loci, adhibitis in Conſilium Theologis, aliisque viris piis; imò in caſu, quò gravis aliqua difficultas circa hoc orietur, reſolutio Concilii Provincialis foret expectanda juxta Trident. *ſeſſ. 25. in Decreto de Reliq. &c.* Quæ doctrina intelligitur de Reliquiis, quæ exponuntur ut exuviæ Sancti Canonizati vel Beatificati; uti tenet Herincx, Barb. Sanch. Rodriq. &c. Quæ enim exponuntur tanquam Reliquiæ necdum Canonizati, etiam Summi Pontificis approbationem requirunt; uti habet Lateranenſe, relatum in *cap. 2. de Reliq. & venerat. SS.*

5. Nota quartò: Reliquias debitè recognitas & approbatas poſſe abſolutè publicè coli, tametſi in diverſis locis perhibeantur eſſe; uti de S. Adalberto Epiſcopo & Martyre contingit, cujus ſacra lypſana à Boëmis aſſeruntur eſſe Pragæ in Boëmia in Metropolitana Eccleſia; à Polonis verò Gneſnæ in Polonia. Ratio eſt; quia Cultus Reliquiarum terminatur ad ſubſtantiam, id eſt ad os, vel alias exuvias Sancti; unde in ſubſtantia non erratur à colentibus ubicunque illa exiſtat; ſed tantùm erratur in ſingularitate materiæ, dum nimirum colentes arbitrantur hanc materiam eſſe hujus Sancti; uti contingit in veneratione Reliquiarum plurium incognitorum, quæ è Catacumbis Romanis elevantur, & à Pontifice novo nomine Sancti inſigniuntur, ac, ut dicitur, baptizantur.

6. Nota quintò: Reliquiæ SS. nequeunt venales exponi, *cap. ult. hoc tit.* Nec debent exponi extra capſam ſeu loculum, in quo ſunt conditæ populo oſtendi, nè Chriſtianæ Religioni detrahatur, *cit. cap.*

CAP. II.

De Veneratione Sanctorum.

1. DIco primò: Sanctis cum Chriſto jam actuali beatitudine fruentibus meritò & licitè impenditur Cultus Duliæ. Ita communis SS. PP. & Catholicorum DD. contra complures Hæreticos. Et conſtat *primò* ex S. Scriptura, referente Cultum Sanctorum Angelorum, & quorundam eximiorum virorum adhuc Sanctorum in via conſtitutorum; ſic narratur *Gen. 18.* Abraham adoràſſe cultu ſcilicet Duliæ Angelos ſibi apparentes: idem dicitur de Loth *Gen. 16.* Et de Joſue *cap. 5. Joſue.* Et Abdias refertur adoràſſe Eliam Prophetam, *3. Reg. 28.* Filii Prophetarum Eliſæum, *4. Reg. 2.* Nabuchodonoſor S. Danielem, *Dan. 2.* nullusque iſtorum adorantium à S. Scripturâ corripitur de ejusmodi cultu: adeoque Sanctis meritò & licitè impenditur Cultus Duliæ. Conſtat *ſecundò* ex SS. Conciliis; nam ejusmodi Cultum ut meritò & licitè impenſum Sanctis definivit VII. Synodus *Act. 7.* pluraque alia antiqua Concilia; & rurſus noviſſimè S. Synodus Tridentina *ſeſſ. 25. in Decreto de Invocat. Venerat. & Reliq. SS.*

2. Dico ſecundò: Invocatio Sanctorum ſemper fuit licita, & meritò practicata à populo fideli. Ita SS. PP. & Theologi pariter adverſùs Hæreticos. Conſtatque *primò* ex S. Scriptura, in qua extant varia exempla Invocationis Sanctorum non reprobata: ſic *Gen. 48.* Jacob invocat & precatur Angelum, ut benedicat Filiis Joſeph. Et Eliphaz ſupponit eſſe licitam & practicabilem Invocationem Sanctorum Angelorum, dum ait *Job 5. Voca ergo, ſi eſt, qui*

tibi

tibi reſpondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere. Idem colligitur ex illo *Jeremiæ 15. ſi ſteterit Moyſes & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum.* Et Daniel *cap. 8. & 9.* Supplicat illuminari ab Angelo, & impetrat. Et in *lib.* Tobiæ, Zachariæ 1. & Apocalypſi *cap. 5. & 8.* Angeli intercedunt ad DEUM pro hominibus, offerunt DEO preces eorum & varia conferunt beneficia eisdem: ergo, &c. Conſtat *ſecundò* ex Conciliis Invocationem Sanctorum approbantibus; unde VII. Synodus *Act. 1.* approbat epiſtolam Tharaſii *ad Joannem Presbyt. & Anachor.* in qua dicitur, *poſcimus interceſſionem Intemeratæ Dominæ noſtræ DEIparæ, Sanctorum item Angelorum, omniumque Divorum.* Eandem confirmat Concilium Calcedonenſe *Act. 11.* in quo exclamant Patres invocantes D. Flavium, *Flavius poſt mortem vivit, Martyr pro nobis oret.* Et Trident. *ſeſſ. 25. in Decreto de Invocat. SS.* ait; *bonum & utile eſt Sanctos invocare.*

3. Nota primò: circa ſervos DEI necdum beatificatos emanâſſe Decretum Urbani VIII. Summi Pontificis, editum An. 1625. die 13. Martii, quô prohibentur ſequentia. *Primò*, nè Imagines eorum in Oratoriis publicis & privatis, vel Eccleſiis pingantur cum ſignis venerationem ac Cultum aliquem præſeferentibus, v. g. cum ſplendoribus aut radiis circa caput, laureolis & ſimilibus. *Secundò*, nè ad Sepulchra eorum appendantur tabellæ votivæ aut Imagines ex quacunque materia demùm forent; intellige ſtabiliter & permanenter, ut idem Pontifex poſtea declaravit. *Tertiò*, nè ad eorundem Mauſolæa vel Imagines luminaria tolerentur. *Quartò*, nè libri, miracula, revelationes, aliaque ab eis geſta edantur: *declarans* tamen, *quòd per ſuprà ſcripta præjudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Eccleſiæ conſenſum vel immemorabilem temporis curſum, aut per Patrum, Virorumque ſanctorum Scripta, vel longiſſimi temporis ſcientiâ ac tolerantiâ Sedis Apoſtolicæ vel Ordinarii coluntur.* Circa hoc Decretum putat Baſſæus & Herinex attendendam eſſe receptionem & vigorem illius Urbanianæ ordinationis, quæ nonnullis in locis Chriſtianitatis, maximè remotis ab Urbe, non viget; & aliter practicatur per longam conſuetudinem, Ordinariis locorum deſuper tacentibus.

4. Dico tertiò: Cultus & Veneratio Sanctarum Imaginum eſt licitus. Ita communis SS. PP. & TT. Et conſtat *primò* ex S. Pagina, quæ teſtatur figuras illas, in quibus vel DEUS vel Angeli Sanctis Patriarchis, aliiſque viris apparuêre, aliquo cultu, utique Duliæ, veneratos fuiſſe ab iisdem; ſic Abraham Gen. 22. Tres viros in Mambre apparentes adoravit, ſive SS. Trinitatem, ſive tres Angelos repræſentaverint. Et Loth Gen. 19. in ſpecie ſenſibili apparentes *duos Angelos pronus adoravit.* Et Daniel cum magna reverentia alloquitur *Angelum veſtitum lineis, cujus corpus quaſi Chryſolythus, Dan. 10.* Et Moyſes Exod. 3. nonne flammam Rubi, in qua Dominus apparebat, humiliter honoravit? Et nunquid Moyſes, Joſue & Seniores expreſſum Cultum Duliæ venerati ſunt arcam fœderis? *Joſue pronus* (inquit textus Joſ. 7.) *cecidit in terram coram Arca Domini uſque ad Veſperam, tàm ipſe quàm Seniores Iſraël:* eandem Arcam in ſignum Cultûs ſolenni pompâ circumferebant Iſraëlitæ. Quare ſi Cultus Arcæ Domini & aliarum figurarum fuit licitus olim; cur non & modò Cultus ſanctarum Imaginum? Conſtat *ſecundò* ex diverſis SS. Conciliis id definientibus: ſignanter Nicæno II. & Romano ſub Gregorio III. Et Synodo VII. Generali. Et Florentino, *ſeſſ. 5.* Et Tridentino *ſeſſ. 25. de Invocat. SS. & ſacris Imagin.* dicente; *mandat S. Synodus, &c. Imagines Chriſti, DEIparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in templis præſertim habendas & retinendas, eiſq; debitum honorem & venerationem impertiendam, non quòd credatur ineſſe aliqua in iis Divinitas vel virtus, per quam ſint colendæ, vel quòd ab eis ſit aliquid petendum, vel quòd fiducia in Imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in Idolis ſpem ſuam collocabant; ſed quoniam honor, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant, ita ut per Imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur.* Quo textu totus Cultus ſolitus à Catholicis impendi ſacris Imaginibus circumſtantionatè explicatur.

TITU-

TITULUS XLVI.

DE

Obſervatione Jejuniorum.

CAP. UNICUM.

De Jejuniis.

1. NOta primò: Quoniam Veneratio Sanctorum etiam exercetur per Jejunia, in honorem & cultum eorum aſſumpta; ideò priori titulo *de Sanctorum Veneratione*, additur à Papa iſte, *de Obſervatione Jejuniorum.* Jejunium autem illud dicitur *Eccleſiaſticum*, quod authoritate Eccleſiæ inſtitutum eſt.

2. Dico primò: rectè deſcribitur Jejunium Eccleſiaſticum, quòd *ſit abſtinentia à cibis certi generis, & pluribus refectionibus eodem die naturali aliàs ſolitis fieri, cum obſervantia determinati temporis, quô fieri debet unica refectio.* Ly *abſtinentia* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Nota ſecundò: Ex præfata deſcriptione liquet, tria neceſſariò in Jejunio Eccleſiaſtico ſervari debere: *Primò*, ciborum delectum, qui excludit regulariter omnem carnis, ovorum & lacticiniorum uſum, ut conſtat ex S. Greg. relato *diſt. 4. c. 7. Par eſt*, inquit S. Pater, *ut quibus diebus à carne animalium abſtinemus, ab omni quoque, quæ ſementinam carnis trahunt originem, jejunemus, lacte videlicet, caſeo & ovis. Secundò*; unicam tantùm faciendam eſſe refectionem. *Tertiò*; certa temporis differentia attendenda eſt, dum fit illa unica refectio; uti notant paſſim Canoniſtæ.

4. Nota tertiò: Circa *delectum ciborum*, qui antiquiſſimus eſt, & commemoratur à Clemente Romano, Origene, Aug. Chryſ. & aliis vetuſtis PP. ipſum graviter obligare; unde qui absque cauſa ſufficienter excuſante (cujusmodi eſt in partibus noſtræ Germaniæ conſuetudo firmata comedendi lacticinia & ova diebus Jejunii) dictum delectum non ſervat, mortaliter peccat: quidquid in contrarium blaterent cavillatores Hæretici noſtri temporis, qui ejusmodi delectum appellant ex Apoſtolo *1. ad Tim. 4. Doctrinam dæmoniorum, pertinentem ad Judaicas Ceremonias, & inducentem Eccleſiam ad Judaizationem*: ſed absque veritate: nam longè alia ratione hic delectus ciborum ab Eccleſiâ proponitur, quàm à Priſcillianiſtis (quorum dogma in ſpiritu prævidens Apoſtolus appellat *doctrinam dæmoniorum*) & Judæis, reputantibus aliquos cibos ex entitate ſuâ phyſicâ, & ratione Legis Veteris immundos. Eccleſia enim ordinando Jejunium Eccleſiaſticum cenſet omnes cibos quidem verè mundos; ſed tamen à tempore Apoſtolorum præcipit quorundam abſtinentiam ob alios altiores fines, puta refrænationem & mortificationem carnis luxuriantis, aliasque ſpirituales utilitates & laudabilem praxim plurium Sanctorum, qui in Veteri & Novâ Lege delectum quorundam eſculentorum ſervârunt; uti patet in Daniele, Joanne Baptiſtâ, &c.

5. Nota quartò: Circa *unicam refectionem*, per eam non vetari repetitam aſſumptionem potûs cujusque, ſive in vino, ſive in cereviſiâ fiat; uti docet Abbas, Richard. Medina, &c. DD. Ratio eſt; quia potus primariò non ordinatur ad alimentandam naturam phyſicam hominis; ſed ad promovendum alimentum aſſumptû, ut debitè digeratur; vel ut calor ſanguinis æſtuantis, & ſitim provocantis retundatur. Non vetatur pariter per unicam refectionem uſus repetitus electuariorum & ſimilium, quæ inſtar medicinarum, ad finem curandi vires corporis deglutiuntur; niſi in eis aſſumendis fiat exceſſus, ita ut rationem cibi potiùs, quàm medicinæ habeant; uti benè advertit S. Thom. Herincx, Laym. & alii DD. Non vetatur tandem modica veſpertina cænula, quam collationem appellant, longâ jam conſuetudine & benignâ Eccleſiæ Romanæ conniventiâ introducta; cujus quantitas determinari debet prudentis ac timorati viri judiciô proportionaliter ad regiones frigidiores receptas conſuetudines & activiores complexiones; & meô judiciô (ſalvô meliori) non debet plus notabiliter, quàm quarta matutinæ moderatæ refectionis pars aſſumi; in quam ſententiam etiam inclinant Herincx, Regin. &c. Qualitas ciborum, tamen non prohibitorum, ſecundùm Cajet. March. Abul. Bonac. Herincx, Reginal. &c. non frangit Jejunium: undè ſecurè collatiunculam inſtituere potes ſive in herbis, lactucis, fructibus, pane

pane adjuncto, uti vult Tolet. Azor. Armilla &c. ſive etiam in piſciculis fumatis vel aceto maceratis, uti admittit *cap. Presbyter diſt. 82*, ſive etiam in parte exiguâ majoris piſcis; uti habet Bonac. &c. ſive in pluribus rebus eâdem refectiunculâ deguſtatis; ut tenet idem Bonac. March. &c. imò ſive in calidis, ſive in frigidis eſcis, maximè quando adeſt aliqua cauſa, puta debilitas Stomachi, vel præcedens labor ſolidus. Ita Azor. & alii DD. modò quantitas debita non excedatur. Ratio horum omnium eſt; quia in ſententiâ communi Philoſophorum, qualitates non nutriunt; cùm accidentia ſint: adeoque ficut potius ex eo, quòd non nutriat, indifferenter aſſumi poteſt tempore Jejunii; ita dicendum de qualitatibus tenentibus ſe ex parte eſcarum eſualium.

6. Nota quintò: Quòd adhuc cenſeatur eſſe unica moraliter refectio, & practicabilis abſque peccato; etſi per ſuperveniens negotium rationabile interrumpatur prandium ad dimidium horæ, vel etiam integram horam; modò ſervetur intentio continuandi prandium; uti habet Tolet. Regin. Leſſ. Bonac. &c. unde ex huc capite excuſantur ſervitores menſarum in Cœnobiis, &c.

7. Nota ſextò: ſi tribus vel pluribus vicibus unô die naturali diverſæ refectiones inſtituantur; non idcircò committi plures vel diſtinctas transgreſſiones peccaminoſas Legis Eccleſiæ præcipientis unicam refectionem; ſed unicum & ſolum mortale reſultat ex ſecundâ refectione: ita Sylv. Sa. Regin. Nav. Bonac. Herincx &c. Ratio eſt; quia pro unâ die naturali ſtatuitur unum præceptum Eccleſiaſticum ſervandum, & adimplendum unâ refectione illius diei: qui autem ſecundò jam eſt refectus, non poteſt amplius ſervare illud præceptum de unicâ refectione: adeoque qui ſecundâ refectione voluntariè reficitur, ampliùs non peccat; cùm peccatum non ſit, ubi impotentia ſervandi mandati adeſt.

8. Nota ſeptimò circa *tempus refectionis unicæ*: etſi olim regulariter fieret poſt Horam Nonam decantatam, id eſt horam tertiam pomeridianam horologii noſtri Germanici, extra Quadrageſimam; uti conſtat ex S. Aug. *Epiſt. 118. cap. ult.* Caſſiano, & aliis; in Quadrageſimâ verò circa Veſperam, uti ordinat Concilium Colonienſe; & memorat S. Bernardus *ſerm. 3. de Quadrageſimâ*, cum aliis PP. ſubſequentibus tamen ſæculis noſtris ad conſulendum virium phyſicarum deficientiæ notabili, conſuetudo Eccleſiæ reduxit tàm recitationem Horæ Nonæ in Officio Eccleſiaſtico, quàm refectionem, prope meridiem, & ob eandem rationem permiſit etiam aliquam collatiunculam veſpertinam in cibis licitis.

9. Nota octavò: In *hoc tit.* Juris ſtatuuntur Jejunia de præcepto obſervanda ſequentibus diebus: ſcilicet in Vigiliis omnium Apoſtolorum, præter Vigilias SS. Philippi & Jacobi, & S. Joannis Evang. cùm horum dies feſti incidant in tempus Paſchale: & in Vigilia Pentecoſtes ac Natalis Domini, *cap. Conſilium 2. hoc tit.* Præterea etiam in Quadrageſimâ jejunandum eſt ex Apoſtolicâ Inſtitutione; ut videre eſt in Canone Apoſtolico 68. Item in quatuor Anni temporibus, quibus Ordines conferuntur, pariter ex Apoſtolicâ Inſtitutione ſervandum eſt jejunium *can. 1. & 4. diſt. 76.* Item quædam alia, uti in Vigilia Aſſumptionis B. V. MARIÆ, S. Joannis Baptiſtæ, Omnium Sanctorum & ea, quæ conſuetudine locorum, aut diœceſano Statutô introducta fuere: de quibus videnda ſunt Calendaria.

10. Nota nonò: Si Feſtum Nativitatis Domini inciderit in feriam ſextam, poſſunt Catholici veſci carnibus; niſi aliqui ſpeciali voto vel regulari obſervantiâ à tali eſu prohiberentur, *cap. Explicari 3. hoc tit.* Si Feſtum Nativitatis Domini, vel Aſſumptionis B. V. vel alicujus Apoſtolorum in feriam ſecundam incident, tunc jejunium fieri debet Sabbathô præcedenti, *cap. Ex parte 1. hoc tit.*

11. Nota decimò: ob tres cauſas quasdam perſonas excuſari à jejunio Eccleſiaſtico. Prima eſt *ætatis phyſicæ imbecillitas*: ob hanc cauſam Eccleſia pia Mater, ſecundùm communem DD. ſenſum eximit à Lege Jejunii omnes illas perſonas, quæ necdum attigerunt 21. annum ætatis: eò quòd frequentiori & copioſiori nutrimentô indigeant eô tempore: etſi & his, quando vires jam habent, ſuadenda ſit laudabilis jejunandi praxis. Secundò ob eandem cauſam excuſantur ſenes 60. annorum, vel etiam 50. ſi defectus corporis citiùs incipiat. Deinde ægritudine aliquâ oppreſſi; convaleſcentes; exhauſti viribus; uterum geſtantes; lactantes; & pauperes; ut habet Nav. Sylv. Laym. S. Anton.

Anton. March. Herincx &c. Secunda eſt *Pietas*, permittens, ut certæ perſonæ, actionibus altioris Ordinis & perfectionis majoris, non facilè compatibilibus cum Jejunio Eccleſiaſtico occupatæ, plures refectiones in cibis licitis eodem die licitè facere poſſint: Hâc viâ excuſantur à Jejunio, intendentes operibus Miſericordiæ corporalibus vel ſpiritualibus, cujusmodi ſunt omnes miniſtri infirmorum, id eſt ipſi Infirmarii; Sacramentorum Adminiſtratores, Lectores Scholarum, Verbi DEI Præcones actuales &c. notabiliter his exercitiis fatigati; uti habet Nav. Sylv. Herincx, Laym. &c. Item quidam perſolventes opus Juſtitiæ; puta ſi Conjux Conjugi debitum matrimoniale reddere debeat, & exinde notabiliter debilitetur in viribus; uti habet Sanch. Sa. Leſſ. &c. Item opus charitatis exercentes; ſi videlicet Conjux judicat eſſe expediens ad impediendam vel ſedandam rixam Conjugis, ut alterâ vice cum eo reficiatur; uti docet Medina, Laym. Nav. &c. Tertia cauſa eſt *labor fatigioſus ſubeundus*, pro quo vires unicâ refectione reſtauratæ non ſufficiunt. Hâc de cauſa liberantur à Jejunio plures perſonæ Mechanicas artes perficientes, v. g. Coriarii, Fabri ferrarii & Lignarii, Foſſores, Impreſſores præli, ruſtica opera ſectantes, Fullones, Cæmentarii, iter pedeſtre fatigioſum conficientes, & in univerſum quotquot duris addicti ſunt laboribus, attenuantibus vires phyſicas corporis, ſive iſti divites ſint, ſive pauperes; uti conſtat ex quadam Declaratione Eugen. IV. Ita Bonac. Herincx, Sylv. Nav. &c.

12. Nota ultimò: dictas cauſas excuſare quidem à Jejunio quoad unicam refectionem; non tamen quoad abſtinentiam à carnibus; niſi cum his conjungatur evidens neceſſitas manducandi carnes v. g. gravis infirmitas, carentia ciborum jejunalium; quibus caſibus accedere debet in foro fori diſpenſatio Epiſcopi, vel alterius perſonæ habentis ad hoc facultatem.

TITULUS XLVII.

DE

Purificatione poſt Partum.

CAP. UNICUM.

Quid ſentiendum de Purificatione poſt Partum.

1. Nota primò: *Hunc tit.* brevem addidit Papa ad majorem reverentiam Eccleſiarum, aliquomodo per Purificationem fœminarum poſt Partum oſtendendam; ſicut per jejunia *priori titulo* præſcripta veneratio SS. peragitur. De Purificatione neceſſaria facienda ante templi ingreſſum agit Lex Moſaica, ordinans *Lev. 12.* ut mulier poſt partum reputetur immunda, & arceatur ab ingreſſu templi, & quidem per dies 33. quando enixa eſt maſculum; per 66. verò, quando fœmellam peperit. Ejusmodi tamen Legis neceſſitas Cæremonialis in Lege Evangelicâ evacuata eſt; & propterea hodie mulieres ſtatim abſoluto partu Eccleſiam ingredi poſſunt, ſi velint, ad gratias DEO agendas; *nec aditus Eccleſiæ ipſis denegandus eſt, nè pœna* (ſcilicet doloris) *illi converti videatur in culpam; ſi tamen ex veneratione & reverentia abſtinere aliquamdiu velint, non eſt earum devotio improbanda.*

2. Nota ſecundò: à quibusdam Doctoribus hic tractari de abrogatione præceptorum cæremonialium Legis veteris; ſed de hoc puncto vide, quæ ex profeſſo dico *tom. 3. Schola Theologicæ tract. de Legibus diſt. 2. q. 2.*

TITULUS XLVIII.

DE

Eccleſiis ædificandis vel reparandis.

CAP. I.

De Eccleſiarum Ædificatione.

1. NOta primò: Poſtquam Papa in *ſuperioribus tit.* egit de Eccleſiarum Conſecratione, earumque ac Sanctorum veneratione; meritò proponit *hunc tit.* de earundem ædificatione & reſtauratione. Venit autem nomine *Eccleſiæ* hic non collectio Catholicorum, de quâ procedit *caput Eccleſia 8. de Conſecrat. diſt. 1.* Sed templum materiale, ſeu ipſæ ædes ſacræ, conſtructæ ex lapidibus & lignis, ad quas populus Orationis & Sacramentorum ſuſcipiendorum causâ accedit. Hodiè variæ ſunt Claſſes Eccleſiarum; uti notat Barbos. nam aliæ ſunt *Baſilicæ*, & ſunt illæ majores ac principes Eccleſiæ; cujusmodi ſunt Romæ Baſilica Salvatoris, Baſilicæ SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, &c. Aliæ ſunt *Cathedrales*, & ſunt illæ, quæ Sedes Epiſcoporum conſtitutæ ſunt. Aliæ ſunt *Collegiatæ*, in quibus ſcilicet adeſt aliquis Clericus ut Caput, & aliqui Clerici Canonici ut membra, qui congregantur capitulariter, habentque Sigillum & aream communem. Aliæ *Regulares*, quæ erectæ ſunt pro habitatione Religioſorum, ſub certâ Regulâ à Papâ approbata viventium; de quibus potiſſimùm procedit titulus *de Religioſis domibus.* Et titulus *de Capellis Monachorum.* Aliæ *Matrices* (quò nomine aliàs etiam veniunt Cathedrales *cap. venerabili, de verb. ſignif.*) quæ alias Eccleſias ſibi habent ſubjectas, ſuntq; inſtar Matrum reſpectu illarum ut filialium; de quibus procedit tex. in Trid. *ſeſſ. 21. de Refor. cap. 7.* Aliæ demùm *Baptiſmales*, in quibus ſunt fontes Baptiſmi pro baptizandis parochianis.

2. Nota ſecundò: permittitur cuilibet Fideli abſque conſenſu & facultate Ordinarii privatum erigere Oratorium in ædibus propriis Orationis cauſâ; uti conſtat ex *cap. unicuique 33. diſt. 1. de Conſecrat.* Modò in eo non exponatur campana, quæ publicè pulſetur, *cap. Patentibus 10. de Privileg.* In hujusmodi tamen Oratorio nequit regulariter celebrari Miſſa; niſi priùs ſit ad Divinum cultum dedicatum, ac ab Ordinario deſignatum, ab eoque viſitetur, juxta Trident. *ſeſſ. 22. in Decreto de Obſervan. & evit. in celebrat. Miſſæ.* Quid autem circa hoc operentur Privilegia Regularium, vide quæ dico in *Schola Theologica, tom. 3. tract. de Sacramentis diſt. 5. q. 12.*

3. Nota tertiò: pro licitè autem ædificanda Eccleſia nova in loco publico accedere debet conſenſus Ordinarii, & præcaveri, nè alteri Eccleſiæ præjudicium afferatur; uti habetur *cap. nemo 91. diſt. 1. de Conſecrat.* Et *cap. ad hæc 4. de Relig. dom.* Et putat Azor. Abbas, Pirh. &c. Sufficere conſenſum tacitum Ordinarii, ſi videlicet is ſcivit Eccleſiam conſtrui, & non impedivit; cùm tamen facilè potuiſſet. Ut autem regulariter procedatur in ædificatione Eccleſiæ publicæ, debet Epiſcopus accedere ad locum, in quo conſtruenda eſt Eccleſia, ibidem publicè atrium deſignare, Crucem figere, lapidemque primarium ponere, *cap. nemo, 9. diſt. 2. de Conſecrat.* Quæ tamen omnia etiam per alium delegatû præſtare poteſt.

4. Nota quartò: Eccleſiæ Chriſtianæ communiter ædificandæ ſunt ob rationabiles cauſas; puta *primò* vel ob nimiam diſtantiam, vel aliam magnam difficultatem, aut incommodum adeundi Parochialem Eccleſiam ad percipienda Sacramenta ac Divina officia audienda; quibus caſibus intra fines prioris Parochiæ alia Eccleſia de novo conſtrui poteſt, *cap. ad audientiam 3. hoc tit.* Et Trident. *ſeſſ. 21. c. 4. de Reformat.* quod procedit tametſi Epiſcopus tali Parochiali Eccleſiæ veteri præſtitiſſet juramentum, de rebus ejus non alienandis, *cap. ult. hoc tit.* *Secundò* ſimiliter nova Eccleſia conſtrui poteſt ob neceſſitatem leproſorum; ſinè tamen gravi præjudicio Eccleſiæ Parochialis, intra cujus limites nova conſtruitur, *cap. cùm dicat 2. hoc tit.* *Tertiò* ob alias quoq; rationabiles cauſas, ab Ordinario approbatas.

5. Nota quintò: forma Eccleſiarum Chriſtianarum ex antiquâ traditione conſuevit eſſe oblonga, indicans naviculam D. Petri inter fluctus hujus Mundi ſalvantem. Item teſtatur Clemens *lib. 2. Apoſt. Conſtit. cap. 61.* Apoſtolos inſtituiſſe, ut Altare principale verſùs Orientem erigatur.

6. Nota

Digitized by Google

6. Nota ſextò: ut nova Eccleſia Parochialis debitè erigatur, varia præter ſuprà recenſita requiruntur. *Primò* ut eidem competens dos aſſignetur, *cap. 9. diſt. 1. de Conſecrat.* etiam ex redditibus Eccleſiæ Matricis, ſi iis abundet, ita ut non obſtante aliquâ ſubtractione eorundem, Rector Eccleſiæ competenter ali poſſit, *cap. ad audientiam 3. hoc tit. Secundò*, ut citetur Rector Eccleſiæ Matricis; quamvis enim Eccleſia nova ſimpliciter conſtrui poſſit ipſo invitò *cit. cap. ad audientiam*; non tamen eò non citatò *arg. cap. 3. Tertiò* requiritur, ut in circuitu talis novæ Eccleſiæ conſtruendæ adſint ad minus 10. Parochiani *arg. can. unic. 3. cauſ. 10. q. 3. Quartò*, ut erectionem novæ Parochialis Eccleſiæ faciat Epiſcopus cum conſilio & conſenſu Capituli ſui. Ratio eſt; quia erectio talis Eccleſiæ cauſat dismembrationem redditutum Eocleſiæ Matricis, ſicq; habet ſpeciem alienationis, quæ fieri nequit abſque conſilio & conſenſu Capituli, *cap. Cùm nos 2. de his, quæ fiunt à Prælat. ſine conſ. &c. Quintò*, ut Eccleſiæ Matrici in Eccleſiâ de novo erectâ pro facultate loci, præter patronatum, ſervetur quoque competens honor, *cap. cit. ad audientiam. Sextò*, ut jus præſentandi in Eccleſiâ novâ ſervetur Rectori Eccleſiæ antiquæ, ſi ex talis Eccleſiæ redditibus fundata fuit, *cit. cap. 3.*

7. Nota ſeptimò: Epiſcopus attendere debet, ut Eccleſia nova erigatur pietatis intuitu; non quæſtûs cupiditate, *cap. ſi quis Baſilicam, diſt. 1. de Conſecrat.* Item nè vicinis ædibus noceatur, puta lumen earum demendo, vel legitimũ ſpatium conſtringendo: quamvis enim favor Religionis ſit ſummus; nihilominus ad juſtitiæ normam eſt revocandus; ut notat Vallenſ. Si Eccleſia aliqua ſit ædificata omiſſa dote, ejus ædificator nomine dotis rectò conveniri poteſt, *cap. Cùm ſicut 8. de Conſecrat.* Aut in ſubſidium ad Epiſcopum Conſecratorem recurritur, *arg. cap. 2. de Præb.*

CAP. II.

De Eccleſiis reparandis.

1. Nota primò: Eccleſiæ Parochiales ruinam minitantes reſtaurandæ ſunt ex quibuscunque redditibus ac fructibus earum; uti patet ex *can. 1. & 2. cauſ. 10. q. 3.* Et Trident. *ſeſſ. 21. cap 7. de Refor.* ſi verò dicti redditus & fructus Eccleſiarũ ruinoſarum non fuerint ſufficientes; tunc omnes Patroni earum & alii, qui fructus aliquos ex dictis Eccleſiis provenientes percipiunt; aut in eorum defectum Parochiani omnibus remediis opportunis ad prædictam reparationem cogendi ſunt; quacunque appellatione, exceptione & contradictione remota; uti habet *cit.* Trident. Et demùm in defectu prædictorum etiam Rectores dictarum Eccleſiarum, ac alii Clerici beneficium ibi habentes, adigi poſſunt ad earum reparationem, *arg. can. Decrevimus 10. cauſ. 10. q. 1.* Et *cap. quicunque 1. hoc tit.*

2. Nota ſecundò: Eccleſia verò Cathedralis ruinoſa reſtauranda eſt ab Epiſcopo ex quartâ redditũum ſuorum, *can. quatuor 27. cauſ. 12. q. 2.* Niſi conſuetudo aliud obtinuiſſet. Quòd ſi autem illa quarta pars non ſufficiat ob egeſtatem Epiſcopi; tunc Canonici tenentur ad reparationem, & compelli poſſunt ad contribuendum ex redditibus ſuperabundantibus præbendarum, imò & diſtributionum quotidianarum, *cap. ult. de his quæ fiunt à majo. par. Capit.* Et demùm in caſu paupertatis utrorumque Clerici inferiores ex ſuis fructibus ſuperabundantibus contribuere debent ad fabricam dictarum Eccleſiarum; uti notat Abb. Pirh. &c. DD.

3. Nota tertiò: quando ob notoriam egeſtatem nemo planè contribuere poteſt ad reparationem Eccleſiæ Parochialis; nec ſit ſpes futuræ reparationis; tunc Eccleſia talis ruinoſa poterit deſtrui; ac ejus jura & fundi dotales ad Matricem Eccleſiam, ſi filialis ſit; vel ad aliam viciniorem authoritate Epiſcopi transferri: in tali autem Eccleſia Matrice erigi debet Altare ſub eadem invocatione, ſub quâ fuit Eccleſia diruta; uti habet Barb. Engel, &c. Lapides verò & ligna deſtructæ Eccleſiæ, quamvis olim non licuerit ad alium, quàm Eccleſiaſticum uſum converti, ſcilicet ad fabricationem alterius Eccleſiæ *cap. ligna 38. de Conſecrat. diſt. 1.* hodiè tamen Tridentinum conceſſit in *ſeſſ. 21. de Reform. cap. 7.* facultatem, eadem uti & locum ipſum Eccleſiæ in profanos uſus etiam transferendi, non ſordidos; erectâ tamen ibi Cruce.

4. Nota quartò: Eccleſia ſæcularis Collegiata poteſt converti in aliam Collegiatam, vel Conventualem Regularem, cum conſenſu Ordinarii; ita tamen ut Clericis ſæcularibus in illâ Eccleſiâ, dum ſuperſtites ſunt, nullum fiat præjudicium, *cap. ad audientiam 5. hoc tit.* Et *can. ſi Epiſcopus 73. cauſ. 12. q. 2.*

TITULUS XLIX.

DE

Immunitate Eccleſiarum, Cœmeterii, & Rerum ad eas pertinentium.

CAP. I.

De Quidditate & Diviſione Immunitatis Eccleſiaſticæ, ac de Locali in Specie.

1. NOta primò: Viſô in *priori tit.* modò ædificandi, & obligatione reparandi Eccleſias; *hoc tit.* Pontifex continuat tractatum de iisdem Eccleſiis, & præſertim agit de Immunitate earundem ac cœterorum ad Eccleſias pertinentium. Deſcribitur autem Immunitas in genere in *cap. 1. hoc tit. in 6.* quòd ſit exemptio à muneribus publicis, quæ alioquin ſint communia. Sed clariùs ad propoſitum.

2. Dico primò: optimè deſcribitur Immunitas Eccleſiaſtica, quòd *ſit jus, quo loca, res vel perſonæ Eccleſiaſticæ ab oneribus & officiis ſæcularibus liberæ ſunt, atque exemptæ.* Ly *jus* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Nota ſecundò: Immunitas Eccleſiaſtica (quæ etiam vocatur *Libertas*, ſeu *ExemptioEccleſiaſtica*) alia eſt localis; alia realis; alia perſonalis. *Immunitas localis* eſt, quæ conceſſa eſt Eccleſiis, Cœmeteriis, Monaſteriis, aliisque locis Eccleſiaſticis. *Realis* eſt, quæ conceſſa eſt rebus, ſeu bonis ad Eccleſiam vel Clericos pertinentibus. *Perſonalis* eſt, quæ conceſſa eſt ipſis perſonis Eccleſiaſticis. Circa localem

4. Nota tertiò: Immunitas Eccleſiaſtica localis conſiſtit in variis, quæ exerceri prohibentur in Eccleſiis & aliis locis Eccleſiaſticis, ob reverentiam loci. Et *primò* in eis tractari nequeunt cauſæ criminales, in quibus agitur de ſanguinis effuſione vel corporali pœnâ, *cap. cum Eccleſia 5. hoc tit.* *Secundò* prohibentur quoq; in iisdem locis Eccleſiaſticis tractari cauſæ civiles, ad forum ſæculare pertinentes; cujusmodi ſunt contractus emptionis & venditionis, omnesq; negotiationes, nundinæ, profanæ Societatum conventiones, conſilia, publica parlamenta; & omnes proceſſus ac ſententiæ in eis factæ carent omni robore firmitatis, *cap. Decet. 2. hoc tit.* Et à fortiori prohibentur in memoratis locis exerceri profana, fœda colloquia, ac omnia illa, quæ Divinum poſſent turbare officium. *Tertiò* vetantur fieri in Eccleſiis & aliis locis ſacris comœdiæ profanæ, ludi theatrales, choreæ, convivia, aliæq; ſimiles actiones indecentes, *cap. cùm decorem, de vit. & honeſt. Cleric.* Denique ſecundùm Trident. *ſeſſ. 22. in Decreto de obſerv. & evitand. in Miſſa* ita ſtatuitur ad propoſitum: *ab Eccleſiis muſicas eas, ubi ſive organo, ſive cantu laſcivum, vel impurum aliquid miſcetur; item ſæculares omnes actiones, profana colloquia, deambulationes, ſtrepitus & clamores arceantur, ut Domus DEI verè Domus DEI videatur*; & Divinum Numen ac Salvatoris noſtri cum reverentiâ & devotione adoretur, *cap. 2. hoc tit. in 6.*

5. Nota quartò: Præterea *quartò* conſiſtit Immunitas Eccleſiaſtica localis in hoc, nè Domus Eccleſiarum vel habitacula Clericorum, quæ actu incolunt, deputentur, vel à Laicis conducantur pro hoſpitibus excipiendis *cap. 1. hoc tit.* *Quintò* nè in iisdem Eccleſiis recipiantur Supellectiles privatorum; niſi tempore gravis neceſſitatis, *cap. fin. de cuſt. Euchar.* *Sextò*, nè incaſtellentur ſeu muniantur, & in ſervitutem redigantur à laicis, *can. Sanctorum, cauſ. 10. q. 1.* præterquam tempore neceſſitatis de conſenſu Epiſcopi. *Septimò*, quòd Eccleſia & alia loca Eccleſiaſtica ſint aſylus reorum eò confugientium; & tales non poſſint inde extrahi, *cap. Inter alia 6. hoc tit.* de quo Jure pono ex profeſſo ſequens Capitulum.

CAP. II.

De Immunitate Aſyli.

1. DIco primò: Jure Eccleſiaſtico & Civili competit Eccleſiis, aliisque locis piis Immunitas ſeu Aſylus, qui etſi Jure Divino introductus non ſit; ei tamen & Legi naturæ valdè conformis eſt. Ita Delbene, Herincx, Laym. &c. contra Decium, Lupum, Gonni, & alios quoad quartum membrum. Et primum ſancitur in Concilio Arauſicano I. *can. 5.* Et *can. Id conſtituimus, 17. qu. 4.* Et *cap. Inter alia, de Immunit. Eccleſ.* Secundum patet ex *C. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt.* Et Auth. *de Mandatis Principum.* Tertii, quòd ſcilicet non ſit de Jure Divino, Ratio eſt; quia etſi in veteri Lege *cap. 20. Exodi & 21.* aliquæ

aliquæ Civitates & Templum Hieroſolymitanum à DEO conſtituta fuerint pro Aſylo; illa tamen Lex Divina Vetus introductâ novâ expiravit; nec in Nova legitur ullibi reſtauratus Aſylus; Unde in Lege Nova ſola Poteſtas humana Eccleſiaſtica & Laica ſolùm ad imitationem Synagogæ, aliqua Loca ſacra affecit beneficiò Aſyli. Quartum tandem etiam oſtenditur; quia æquitas naturalis & Sanctitas, ac reverentia Locorum ſacrorum, poſtulare videtur, ut illa immunia ſint à coactivâ poteſtate Laica, circa extractionem malefactorum.

2. Dico ſecundò: Immunitas & Aſylus locorum ſacrorum eſt adeò fixè radicatus in ſacris Canonibus, ut nullâ conſuetudine poſſit contra eum præſcribi. Ita Delbene, Gutier. Farinacius, Rebuff. Baconus, & plures alii; contra Barboſam, Covarr. &c. Et conſtat ex Bullâ Cœnæ, quæ ſingulis annis reclamat contra omnes Conſuetudines introductas in præjudicium Immunitatis Eccleſiaſticæ. Et ex Bulla Urbani VIII. *Romanus Pontifex*, edita an. 1639. die 5. Junii, in qua annullat, reprobat & declarat ſemper fuiſſe nullas & reprobas omnes conſuetudines, invectas contra Immunitatem Eccleſiaſticam. Idem patet ex *cap. Clericis, de Judiciis.* Tandem conſuetudo non poteſt præſcribere id, quod Lex non poteſt ſtatuere (ſicut determinavit S. Rota Romana, die 26. Novembris, uti habet Delbene & Farrinacius) ſed in materia Immunitatis Eccleſiaſticæ, maximè quoad loca ſacra, nec populus, nec ullus Princeps Laicus, nec ullus Prælatus infrà Papam quidquam ſtatuere poteſt, defectu Jurisdictionis; uti patet ex *cap. ſolitæ, de Major. & Obed.* Et ex *cap. 1. de Conſtit.* ergo &c.

3. Dico tertiò: Privilegiò Immunitatis Eccleſiaſticæ, gaudent omnia loca ſacra, authoritate Epiſcopi erecta; etſi necdum conſecrata vel benedicta, ſed aliâ ratione v. g. Crucis erectione ad publicum Sacrificii & Sacramentorum uſum deputata, quamvis necdum in eis Miſſæ lectæ ſint; aut alia Divina celebrata; cujusmodi ſunt Eccleſiæ, Capellæ & Oratoria publica. Ita Abbas, Delbene, Laym. Herincx, Bac. Sylv. & communis Canoniſtarum. Et ita ſancitur in *cap. Eccleſiæ, de Immunit. Eccleſ.* ubi dicitur; *Obſequiis Divinis dedicata, nullis ſunt temerariis auſibus profananda.*

4. Dico quartò: etiam domus Religioſorum cum toto Clauſtro, gaudent Jure Aſyli; uti & Hoſpitalia Epiſcopi facultate conſtructa; Ordinaria domus Epiſcopi, Cardinalium Palatia; & Sacerdos actu deferens SS. Euchariſtiæ Sacramentum, à quo proinde Reus confugiens nequit avelli; item omnia habitacula Eccleſiæ vel Oratorii, cujusmodi ſunt Sacriſtia, Porticus, Atrium, Cœmeterium, Turres, Valvæ, & alia quomodolibet Eccleſiæ adhærentia. Ita Delbene, Herincx, Laym. Gloſſa, Sylv. Clarus & communis Canoniſtarum. Et Primum colligitur ex *cap. Ligna. diſt. 1. de Conſecrat.* confirmatque perpetua conſuetudo. Secundum *de Hoſpitalibus* habetur *cap. Ad hæc, de Religioſis domibus.* Tertium *de Domo Epiſcopi* conſtat ex *can. Id conſtituimus, 17. qu. 4.* ſive hujusmodi Domus ſit intra quadraginta paſſus ab Eccleſiâ, ſive extra; ut tenet Abbas, Laym. Covar. Diana. &c. *De Cardinalium Palatiis* intra vel extra Urbem ſitis, idem habet longa rationabilis conſuetudo; & tenet Barbos. Tuſch. &c. Quarti *de Sacerdote deferente Euchariſtiam*, Ratio eſt; quia præſumitur de mente Summi Pontificis, eum Privilegium Immunitatis Eccleſiaſticæ etiam permittere extendi ad talem Sacerdotem; eò quòd Corpus Chriſti longè dignius ſit locis ſacris; imò ratio & fundamentum quaſi immunitatis conceſſæ Locis Sacris: quidquid in contrarium dicat Gloſſa. Quintum *de Habitaculis* patet ex *can. Si quis contumax, cauſ. 17. q. 4.* Et ex *can. Quisquis.* Et *can. Definivit. eadem 4. qu.* ubi extenditur Jus Immunitatis ad domus, atria, & quæcunque loca adhærentia & exiſtentia in circuitu quadraginta paſſuum in majoribus Eccleſiis, in minoribus verò triginta paſſuum ſervit ſolummodò Reo jam exiſtenti in loco Immunitatis, & ex eo progredienti; non autem eò primò fugienti; uti habetur *can. cit. Definivit,* dicente; *Qui Eccleſias petunt, per omnia licitum eſt eis in triginta paſſus, ab Eccleſiæ januis progredi.*

5. Dico quintò: Præfata Immunitas & Aſylus etiam remanet in Eccleſiâ; etiamſi Interdicto ſubjiciatur, violetur, polluatur, etiam ante reconciliationem; item tametſi ſit diruta caſu, & imperfectè conſtructa; modò non deſinat conſtrui. Ita Abbas, Sylv. Azor. Delbene, &c. Ratio primi, ſecundi & tertii eſt; quia per Interdictum, Violationem & Pollutionem Eccleſia non perdit ſuam Sanctitatem; cùm

cùm hoc nullo Jure expreſſum reperiatur. Præterea, hujuſmodi Cenſuræ & impedimenta ſunt pœnalia & odioſa: adeoque extendi non debent ultra caſus à Jure poſitos, &c. Quartum habetur *L. ad Sacra ff. de contrah. empt.* Et L. *In tantum ff. de verb. diviſ.* Quintum tandem patet ex dictis; quia Eccleſia imperfectè conſtructa, authoritate Epiſcopi deſignata eſt ad Cultum DEI, & conſequenter ſortita eſt rationem Loci Sacri: ergo gaudet Immunitate Eccleſiaſticâ.

6. Dico ſextò: Regulariter quævis perſona, expreſſè in Jure non excepta, ſive Mas ſit, ſive Fœmina, ſive Liber, ſive Servus, ſive Nobilis, ſive Ignobilis gaudet Immunitate Eccleſiaſticâ. Ita communis Canoniſt. Et colligitur ex *cap. Inter alia, de Immunitate Eccleſiaſtica.* Et *can. Frater. can. Miror. can. Definivit. can. Id conſtituimus.* Et *can. Si quis contumax, cauſ. 17. q. 4.* Eſtque Ratio; quia Eccleſia non eſt acceptatrix perſonarum: & qualitas Maris, Fœminæ, Liberi vel Servi, Nobilis vel Ignobilis per accidens ſe habet. Ex his ulterius.

7. Dico ſeptimò: Privilegiô Immunitatis Eccleſiaſticæ gaudet Suſpenſus vel Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ: item Excommunicatus etiam non toleratus: item Hæreticus in aliis criminibus, præter hæreſim: Imò & Infidelis in criminibus, quæ contra Fideles non commiſit. Ita communis Canoniſtarum. Ratio primi eſt; quia Suſpenſus vel Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ cenſetur ſolùm removeri ab Eccleſiæ introitu ad audienda Divina; non autem arceri ab ingreſſu materiali, ut gaudeat ejus Immunitate. Deinde Eccleſia interdicta gaudet adhuc Immunitate Eccleſiaſticâ: ergo & perſona interdicta. Ratio ſecundi eſt; Excommunicatio inter ſuos effectus in Jure expreſſos, non habet hunc, ſcilicet privare Immunitate Eccleſiaſticâ. Præterea Clericus Excommunicatus non perdit Privilegium fori & Canonis: ergo nec Laicus Excommunicatus Immunitatem Eccleſiaſticam. Ratio tertii eſt; Hæreſis reſpectû aliorum criminum per accidens ſe habet: & ex alio cap. ubi crimen non eſt exceptum, non habemus fundamentum excipiendi perſonam ab Immunitate Eccleſiaſticâ: ſed alia crimina Hæreticorum, præter ipſam Hæreſim, non ſunt excepta in Jure: ergo nec ipſa perſona Hæretici. Ratio quarti eſt; Canones citati pro Immunitate Eccleſiaſticâ loquuntur indiſtinctè; unde Privilegium Immunitatis Eccleſiaſticæ non tam eſt perſonale, quàm locale; & in reverentiam Loci ſacri conceſſum: Locale autem Privilegium extenditur ad omnes in loco exiſtentes: adeoque & Privilegium Immunitatis Eccleſiaſticæ ad Infideles ad Eccleſiam confugientes ob aliqua crimina. Deinde Privilegium Immunitatis eſt favorabile: ergo latè interpretandum, etiam pro Infidelibus, Saracænis, Judæis & ſimilibus. Dixi *in criminibus, quæ contra Fideles non commiſit*: quia ſi Judæus, Saracenus vel alius Ethnicus flagitia committat in populum fidelem, & ideò confugiat ad Eccleſiam; nequaquam gaudere debet ejus Immunitate; ut benè docet Covarr. Clarus, Ambroſ. Delbene, &c. quia par non eſt, quòd ab Eccleſia defendatur, qui ejus membra infeſtat. Et licèt talis Reus confugiens ab Eccleſiâ puniri non poſſit; gaudere tamen aliquô Privilegiô non meretur; uti habetur L. *Privilegia C. de Hæret. & Manich.*

8. Dico octavò: Præterea eôdem Privilegiô Aſyli gaudet captus, & fugiens ex carcere vel exilio; item condemnatus ad mortem, & eripiens ſe è manibus Miniſtrorum Juſtitiæ, vel ab alio ereptus, & confugiens ad Eccleſiam; item condemnatus ad triremes, & confugiens ad locum ſacrum; item qui præſtitô juramentô de redeundo ad carcerem, ſe recipit ad Eccleſiam; item Clericus delinquens, comparativè ad Judices ſæculares; item alieno ære gravatus & decoctor; verbô omnis alius gravis peccator Jure expreſſè non exceptus. Ita communis. Ratio horum omnium eſt; quia Privilegiô Aſyli, cùm generale ſit, gaudere poſſunt omnes perſonæ, iis demptis, quæ expreſſè in Jure Pontificio excipiuntur: perſonæ autem nominatæ in Concluſ. non excipiuntur in Jure Pontificio: adeoque illæ omnes gaudent Privilegiô Aſyli.

9. Dico nonò: Non gaudet autem Immunitate Eccleſiaſticâ publicus Latro; neque depopulator nocturnus agrorum; neque homicidæ vel mutilatores in Locis ſacris, aut Cœmeteriis; nec viarum graſſatores; proditoriè occidentes proximum; aſſaſinus; Hæreticus quà talis; nec committens crimen læſæ Majeſtatis humanæ. Ita Abbas, Sylv. Herincx, Laym. Farrinac. Hoſtiens. & communis Canoniſt. Primum, *de publico Latrone*, conſtat ex *cap. Inter alia, de Immunit. Eccleſ.* ubi adimitur Aſylus. Nomine *latronis publici*

com-

comprehenditur omnis deprædator, qui palam, vel cum violentiâ, ſive in mari, ſive in flumine, ſive in domibus, ſive in viâ ſpoliat, ut habet Ambroſ. Delbene, Abbas, & alii. Secundum *de nocturno depopulatore agrorum* conſtat per *cap. cit.* Et *Conſtit. 10.* Leonis X. Et aliâ Gregorii XIV. hac de re ex profeſſo emanatâ, quæ paſſim refertur à DD. ſignanter à Delbene; eſtque ſeptima in Bullario Romano. Cenſetur autem eſſe *nocturnus depopulator* agrorum ille, qui in alienis campis nocte (non autem de die) ſegetes, vel in vineis uvas, ſimileſque fructus devaſtat vel ſurripit; ut dicitur *L. 1. C. Quando liceat.* Tertium *de homicidis & mutilatoribus* pariter conſtat ex *Conſtit. Gregoriana.* Et ex *cap. fin. de Immunit. Eccleſ.* Eſtque Ratio; quia (ut habet *cap. Inter alia:* Et *can. Ad Epiſcopos. 17. qu. 4.*) delinquens in Eccleſiâ, indignus eſt Immunitate Eccleſiæ. Et quia fruſtra (ut ait *cap. Qui fruſtrà, de Uſuris,* & *L. Auxilium, de Minoribus*) legis auxilium invocat, qui Legem contemnit. Nomine *mutilatoris* venit ſolus ille, qui truncat aliquod membrum, ad functiones corporis neceſſarium, & quod proprium habet munus ab aliis diſtinctum; uti ſunt pes, manus, oculus, auris, lingua, membrum virile, mamillæ fœminarum, ut obſervat Ugolin. Reginald. Sayr. &c. non qui aut vulnerat, vel debilitat, vel aliquid abſcindit, vel deſtruit, quod ita neceſſarium non eſt ad munus corporis, nec habet munus diſtinctum, cujuſmodi ſunt dentes, capilli, digiti aliqui, copia ſanguinis, barba, cartilago aurium, mamillæ maſculi, ungues & teſtes; uti habent cit. DD. & Delbene, Molina, Avila, Filliuc. &c. Quartum *de graſſatoribus* habetur in *cap. cit. Inter alia;* ibi, *qui dum itinera frequentata vel publicas ſtratas obſident, aggreſſionis inſidiis.* Et in *Conſtit.* Gregorii XIV. ibi: *Viarumque graſſatores, qui dum itinera frequentata vel publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidiis aggrediuntur.* Sunt autem graſſatores aliqua ſpecies Latronum, in hoc tamen à Latronibus diſtincti, quòd Latro vocetur is, qui extra urbem vias publicas obſidet; graſſator verò in ipſa urbe, *L. Capital. §. Graſſ. ff. de pœnis.* Quintum *de proditoriè occidentibus proximum* determinatur per *cap. 1. de Homicid.* illis verbis: *Si quis per Induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias; ab altari meo avelles eum, ut moriatur.* Item habetur in *Conſtit.* Gregor. ſub hoc titulo comprehenditur omnis occiſor, occidens per inſidias proximum ſuum incautum, nullibi ſibi præcaventem ab inſidiis, ut dicitur L. *Propter inſidias C. qui accuſare non poſſunt.* Sextum *de aſſaſinis* colligitur ex eadem *Conſtit.* Gregoriana recepta; & continuâ praxi Eccleſiæ, atque communi DD. ſenſu, privante omnes aſſaſinos formales Aſylo. Sunt autem *aſſaſini* illi, qui pecuniâ vel aliô æquivalente conducti, incautum aliquem occidunt; ut habet Menoch. Gutierez, Clarus, Delbene, Imola, &c. Septimum *de Hæreticis* patet; quia hi pertinaciter diſcredentes Eccleſiæ propoſitionibus, indignos ſe reddunt, ut Eccleſiæ gremiô recipiantur, fugientes ad eam ob crimen hæreſis, ob quod aliàs morte plecterentur; habetur enim horum excluſio ab Immunitate Eccleſiaſticâ in *cit. Conſtit.* Gregorii XIV. Ultimam tandem *de committentibus crimen læſæ Majeſtatis humanæ;* inde conſtat, quia & iſti à privilegio Immunitatis Eccleſiaſticæ excipiuntur in dicta *Conſtit.* Greg. XIV. Et meritò; quia tale delictum in Principis perſonam commiſſum eſt atrociſſimum, ita ut infamis mors Reo propterea infligatur, ſequatur bonorum confiſcatio, & de eo etiam poſt fata poſſit fieri inquiſitio, ac Rei memoria damnari; ut habetur L. *Quiſquis C. ad L. 1. Juliam Majeſt.* Hujuſmodi crimen cenſetur committere, quiſquis actionem damnoſam in perſonam Principis exercet v. g. eum occidendo, vulnerando, percutiendo, conjurando, machinando, hoſtiliter inſequendo, vel revelando hoſtibus ſecretum Principis, ut ab iis capiatur. Idem eſto judicium de conſulentibus, favorem præſtantibus, ut habet Delbene, & alii DD.

10. Dico decimò: Immunitas Eccleſiaſtica, de quâ hic, operatur ſequentes effectus: Quòd nullus audeat confugientes ad Eccleſiam, vel reſidentes inde abſtrahere: neque quiſquam impedire poteſt, quò minùs eis præſtentur alimenta, veſtes, & alia neceſſaria vitæ. Ita communis Canoniſtarum. Primum deciditur in *cap. Inter alia, de Immunit. Eccleſ.* Et *c. De his, qui ad Eccleſiam confugiunt.* Et *can. Definivit. cauſ. 17. q. 4.* Unde ſi Reus per vim à Laica poteſtate abſtrahatur à loco ſacro, debet eidem, aut æquè tuto, commodo, ac ſacro loco reſtitui; uti habet Herinex, Delbene, Covarr. & communis Canoniſtarum; habeturque cap.

cap. Inter alia, de Immunitat. Eccleſ. Et extrahens poteſt excommunicatione compelli ad reſtitutionem; uti habetur *can. ſi quis, cauſ. 7. q. 4.* Secus dicendum ſi Reus ſuâ ſponte, vel inductus blanditiis, falſis promiſſis & dolis egreſſus à ſacro loco capiatur à Laicâ poteſtate; ut habet Navar. Bonac. & Farinac. Secundum expreſſè determinatur *L. 2. & L. præſenti. C. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt.* Item *can. Nullus, can. Miror.* Et *can. Id conſtituimus, cauſ. 17. q. 4.*

11. Dico undecimò: Reus ſæcularis in Aſylo conſtitutus, non poteſt in loco ſacro incarcerari, neque vinculis ligari; neque aliô modô vexari; neque ſpoliari rebus ſecum in Eccleſiam allatis, neque aliis damnis affici; neque ad mortem aut pœnam aliquam corporalem damnati, ſive per Judicem ſæcularem, ſive per Eccleſiaſticum. Ita Covar. Decian. Bonac. Delbene, Abbas, Cartell. &c. Primum, Secundum, Tertium, Quartum & Quintum apertè vetatur L. *Præſenti. C. de his, qui ad Eccleſiam confug.* Et *can. Definivit, cauſ. 17. q. 4.* ubi indefinitè prohibetur, nè exiſtenti in Immunitate Eccleſiaſticâ, aliqua vis, nocibilitas vel damnum inferatur. Sextum habetur *cap. Inter alia, de Immunit. Eccleſ.* Et *can. Id conſtituimus. cit. cauſ. 17. q. 4.*

12. Dico duodecimò: Infringentes Immunitatem Eccleſiaſticam, extrahendo Reum ex loco ſacro, vel hoc mandantes, committunt Sacrilegium, incurrunt infamiam, pœnam pecuniariam triginta librarum argenti, & Excommunicationem. Ita Delbene, Gutier. Sylv. Farinac. Zerola, & plures alii apud Delbene. Primum conſtat ex *can. Sacrilegium, cauſ. 17. q. 4.* Et quia infringentes Immunitatem Eccleſiaſticam per extractionem Rei ex loco ſacro, in re gravi lædunt ſanctitatem loci ſacri, in cujus honorem ab Eccleſiâ eſt invecta Immunitas: & conſequenter gravem faciunt injuriam loco ſacro: ergo committunt Sacrilegium. Secundum habetur in Lege Caroli IV. quam vide apud Scortiam *Epiſt. 29.* Tertium ordinant antiqui Canones, renovati per Trident. *ſeſſ. 29. cap. 20.* & per *Conſtit.* Gregor. *cit.* Quartum habetur in *cap. Noverit, de ſent. Excommun.* Et *can. Sicut antiquitùs.* Et *can. Frater.* Et *can. Miror.* Et *can. Quisquis.* Et *can. Si quis contumax, cauſ. 17. qu. 4.*

CAP. III.

De Immunitate reali & perſonali.

1. Dico primò: Eccleſiæ, ac perſonæ Eccleſiaſticæ, earumque res, regulariter ſunt exemptæ utroque Jure à ſolutione Tributorum & Gabellarum. Ita Bonac. Filliuc. Hugol. Lugo, Leſſ. Azor. Layman, Herincx, Diana, & communis Canoniſtarum ac Legiſperitorum. Et primò *de Jure Canonico* conſtat ex *cap. Non minus.* Et *cap. Adverſus, de Immunit. Eccleſ.* Et *cap. Quamquam, de Cenſibus, in 6.* Et *cap. 1. de Immunit. Eccleſiar. eodem lib.* Item in Clement. *Præſenti, de Cenſibus.* Et Bulla Cœnæ: quibus locis etiam infliguntur Excommunicationes & Interdicta, exigentibus Vectigalia ab Eccleſiaſticis. Accedit noviſſimè Trident. *ſeſſ. 25. c 20.* Secundò *de Jure Cæſareo* ſancitur *L. Sancimus, C. de SS. Eccleſiis.* Et Auth. *Item nulla communitas, C. de Epiſc. & Cleric.* ex quâ cape ſequentia formalia: *Item nulla communitas, vel perſona publica, vel privata, collectas, vel exactiones angarias, vel parangarias Eccleſiis, vel aliis piis locis, aut Eccleſiaſticis perſonis imponere præſumat.*

2. Dico ſecundò: Exemptio Eccleſiarum & Eccleſiaſticorum à gabellis & tributis habet radicem & fundamentum in Lege Divina & Naturali, volente, ut à Summis Pontificibus & Principibus ſæcularibus Status Eccleſiaſticus, bonaque ei adjudicata per Leges humanas, omnino immunia reddantur; Etſi Jure Divino expreſſô eô ipſô immunia non ſint. Primum eſt Lug. Leſſ. Bonac. Laym. Homoboni, Hugolin. &c. Secundum eſt Leſſii &c. Tertium Covar. Mald. Victoriæ, Arragon. Ledeſmæ &c. contra Lug. Bonac. Laym. &c. Primum colligitur ex *cap. Quamquam, de Cenſibus.* Et Trid. *ſeſſ. 25. c. 20.* dicente; *Eccleſia, & perſonarum Eccleſiaſticarum immunitatem DEI ordinatione & Canonicis Sanctionibus conſtitutam eſſe.* Et deducitur ex Veteri Teſtamento Gen. 47. ubi Joſeph à Gabellis & tributis exemit terram Sacerdotum. Item *1. Eſdræ 7.* Artaxerxes immunitatem Vectigalium præſtitit Sacerdotibus & Levitis: ergo, &c. Secundum *de Lege Naturali* patet; quia Perſonæ Eccleſiaſticæ Divinis rebus ſunt addictæ, orationibus & Sacrificiis Regnorum calamitates poten-

ter

ter avertentes, & Regna conſervantes: ut proinde dixerint Conſtantinus & Conſtans Imperatores; *Scientes magis Religionibus, quàm Officiis & labore corporis, vel ſudore Rempublicam noſtram contineri.* Præterea ejusmodi Perſonæ communes Principum ſæcularium, aliorumque Chriſti Fidelium Paſtores & Judices animarum efficiuntur, plurima eis beneficia ſalutis conferentes: quare Jus naturale dictat, eas eximendas per Imperatores, à ſæcularibus oneribus gabellarum & Tributorum, in gratitudinis vicem. Quare piiſſimus Imperator Conſtantinus, primò omnium exemit Eccleſiaſticas perſonas ab oneribus perſonalibus cenſuum publicorum; uti habetur *can. Qualibet. cauſ. 23. qu. 8.* Juſtinianus immunitatem præſtitit in Cauſis civilibus & quibusdam tributis; uti habetur *Novell. 83. & 123.* Et tandem alii Imperatores totaliter eos exemerunt; ut videre eſt in diverſis eorum Sanctionibus & ordinationibus. Ratio tertii eſt; Tum, quia nullum Jus extat Divinum, expreſſè ipsô factô eximens Eccleſiaſticas perſonas, & Eccleſias à ſolutione Tributorum Regiorum. Tum quia in principio Chriſtianiſmi erant ſubjecti Principibus ſæcularibus; uti deducitur ex illo Apoſtoli *ad Rom. 13. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*; in quem locum ait Chryſoſtomus: *Oſtendens iſta omnibus imperari, & Sacerdotibus & Monachis, non ſolùm ſæcularibus*; quæ ſubjectio utique ſe extendebat ad ſolutionem Tributorum; Quare hujus ſolutionis praxis vigebat in primitiva Eccleſiâ; ut colligitur ex *can. ſi Tributum, 11. q. 1.* dicente: *Si Tributum petit Imperator, non ei negamus; agri Eccleſiæ ſolvant Tributum.* Et ex *can. Tributum, 23. qu. 8. Quod in ore piſcis invenitur, pro Petro & Domino dari jubetur; quia de exterioribus Eccleſiæ, quod conſtitutum antiquitùs eſt, pro pace & quiete, quâ nos defenſare debent, Imperatoribus perſolvendum eſt.* Quam praxim non obſervâſſet Eccleſia, ſi extaret expreſſum Jus Divinum, eximens Eccleſiaſticas perſonas, earumque bona, à ſolutione Tributorum.

3. Dico tertiò: Privilegiô exemptionis ſolvendarum gabellarum & tributorum gaudent omnes, & ſoli ſequentes Eccleſiaſtici; videlicet omnes Clerici Sacrorum Ordinum, & Beneficiati, Religioſi & Religioſæ, ſive perpetuò Clauſtrales, ſive Mendicantes ſint; Clerici etiam Minorum Ordinum, & Tonſurati, etiam Beneficiô vel Obſequiô alicujus Eccleſiæ carentes; modò conjugati non ſint; Novitii Regularium; præterea omnes Eccleſiæ, omniaque Loca pia & Monaſteria Regularium, quoad ſua bona. Ita Lugo, Leſſ. Covar. Mald. & communis Canoniſtarum. Ratio, *de Clericis Sacrorum Ordinum & Beneficiatis*; item *de Religioſis, Eccleſiis, Monaſteriis, Locis piis, & horum omnium bonis*, eſt; quia præfatæ perſonæ, Loca & bona, Jure Canonico ſunt propriè perſonæ Eccleſiaſticæ, loca & bona Eccleſiaſtica: ſed perſonæ Eccleſiaſticæ, loca & bona Eccleſiaſtica gaudent privilegiô exemptionis ſolvendarum gabellarum, uti habetur *cap. Quamquam; de Cenſibus in 6.* Unde & in *Bullâ Cœnæ* excommunicantur imponentes, exigentes, & cooperantes his, onera ſimilia civilia, his verbis: *Excommunicamus omnes, qui absque ſpeciali & expreſſâ Summi Pontificis licentiâ, imponunt collectas, decimas, talias, præſtantias, aut alia onera perſonis Eccleſiaſticis, aut eorum bonis, ſive Eccleſiarum aut Monaſteriorum ipſorum; aut impoſita exigunt, aut à ſponte dantibus recipiunt, aut his actibus quodammodo cooperantur*: ergo, &c. *De Clericis Minorum Ordinum & initiatis primâ tonſurâ* colligitur ex *cit. cap. Quamquam.* Et *L. Presbyteros, C. de Episc. & Cleric.* Et quia hi cenſentur eſſe veræ perſonæ Eccleſiaſticæ. Dixi: *modò conjugati non ſint*; quia tales ex *cap. unic. de Clerico conjugato, in 6.* Et Trid. *ſeſſ. 23. cap. 6. de Reformat.* ſolvere tenentur. *De Novitiis* patet; quia hi in favorabilibus pro Religioſis habentur, & gaudent eorum Privilegiis, & conſequenter exemptione à ſolutione gabellæ.

4. Dico quartò: Eccleſiaſtici tamen obligantur ſolvere tributa in ſequentibus caſibus. *Primò*; ſi negotientur; quo caſu ex rebus emptis vel venditis tenentur ſolvere Vectigal. *Secundò*; quando acquirunt bonum aliquod, cui priùs annexum erat onus reale perpetuum, v. g. Cenſus ſervitutis. *Tertiò*; quando exactio communis tributi æquè cedit in particulare commodum, etiam Eccleſiaſticorum; & quando Laicorum facultates reverà non ſunt ſufficientes, in ordine ad ſuccurrendum publicis Reipublicæ neceſſitatibus. Ita Leſſ. Lugo, Caſtro Palao, Bonac. Barboſ. Suarez, &c. Primum conſtat ex *cap. Quamquam, de Cenſibus in 6.* quod caput Eccleſia ordinavit, in ordine ad deterrendos Clericos à negotiatione lucrativâ: quare eosdem negotiatores ſpoliat

etiam Privilegiô clericali, *cap. Ex Literis 16. de vitâ & honeſtate Cleric.* ſi ter moniti à Superiore non deſiſtant à negotiatione. Secundum deducitur ex *cap. Paſtoralis; De Decimis.* Et quia dicit communis Regula Juris, *cap. Cùm non ſit, 33. Res quæcunque cum ſuo onere tranſit.* Tertium patet; quia æquitas naturalis dictat, ut qui ſentit commodum, ſentiat & onus; quare ſi Eccleſiaſticus æquè primariò ſentiat commodum ex apertura alicujus foſſæ, in quam defluere debent ſuperfluæ humiditates in ſuos & totius alicujus Caſtri agros, ſterilitatem inducentes: vel quando aquæductus trahendi ſunt ad irriganda prata, tàm ſua, quàm Caſtri; Eccleſiaſticus pro rata Tributum dare debet ad horum facturam; & ejusmodi onus ſubire; cùm ipſe ſentiat commodum particulare. Aliter dicendum eſſet; ſi facienda eſſent aliqua, quæ directè & primariò reſpiciunt bonum Communitatis; & ſecundariò tantùm commodum Eccleſiaſticorum: puta ſi pontes publici, muri, vel fontes Caſtri alicujus eſſent reparandi; uti tenet Bart. Panor. Sylv. Barbos. Salon. &c. Quartum tandem conſtat ex *cap. Adversùs.* Et *cap. Non minus; de Immunit. Eccleſiar.* ubi etiam dicitur, quod ad hoc requiri & accedere debeat Epiſcopi & Cleri conſenſus quoad capita majora, v. g. Decanorum Foraneorum, Prælatorum Exemptorum, & Capituli Epiſcopalis, &c. Imò modò accedere debet regulariter conſenſus Summi Pontificis; uti patet in Bullâ Cœnæ: præterquam quando periculum eſt in morâ; uti habet Leſſ. Sylv.

5. Dico quintò: Quando in dictis quatuor caſibus Eccleſiaſtici reluctantur, & ſunt negligentes in ſolvendis Tributis vel gabellis, non poſſunt cogi ad ſolvendum à poteſtate ſæculari; ſed ab Eccleſiaſtico Judice. Ita Sylv. Panorm. Felin. Lugo, Lopez, Hoſtienſis, &c. contra Baldum, Olanum, Marejam, Richardum, &c. Ratio eſt; quia Eccleſiaſtici per plura capita Juris Canonici; maximè autem per *cap. un. De Cleric. Conjug. in 6.* generaliter exempti ſunt à Juriſdictione poteſtatis ſæcularis, ita ut ab eâ nec moleſtari, nec conveniri poſſint: adeoque etiam in caſu reluctationis ſolvendæ gabellæ, & ubi vi coërcitivâ, ſeu coactivâ contra eos procedi debet.

6. Nota autem: In Jure graves pœnas eſſe ſtatutas contra violantes Immunitatem Eccleſiaſticam per Impoſitionem collectarum & aliarum exactionum ſuper Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas. Et *Primò* excommunicari poſſunt, *cap. Non minùs 4. hoc tit. Secundò* quicunque collectantes Eccleſias vel Clericos ipſô factô incurrunt Excommunicationem, *cap. Clericis 3. hoc tit.*

TITULUS L.

Nè Clerici, vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.

CAP. UNICUM.

Quæ miniſteria & Officia ſæcularia ſint prohibita Clericis.

1. NOta primò: *Superiori tit.* oſtendit Papa Immunitatem triplicem Clericis conceſſam à Sacris Canonibus; nunc iſto *ultimo tit.* hujus tertii libri in medium affert illa opera, quæ dedecent ſtatum tam inſignem, Immunitate Eccleſiaſticâ munitum, eaque prohibet; & ſunt varia: Unde

2. Nota ſecundò: *Primò* itaque prohibet *cap. 1. hoc tit.* nè Clerici vel Monachi munera injuſta accipiant; vel etiam dent: nec pro aliquo ſæculari quæſtu pretio aliquem conducant: contentiones, lites vel rixas non ament: in plateis cum ſæcularibus non diſputent, exceptâ defenſione Orphanorum aut Viduarum: conductores ſæcularium rerum, aut procuratores non ſint; nec turpis verbi, vel facti joculatores, vel alearum luſores: nec gulæ & ebrietatis ſectatores; nec pondera injuſta, vel menſuras habentes; nec negotium injuſtum exercentes, &c. *Secundò* prohibet iisdem *cap. 2.* nè ſint laicorum miniſtri, vel procuratores. *Tertiò* vetat *cap. 3.* nè Religioſi profiteantur Leges; vel Phyſicam, id eſt Medicinam; & qui egreſſi ex clauſtris ejusmodi profeſſuras exercuerint, & intra ſpatium duorum menſi-

menſium non redierint, excommunicandi ſunt.

3. Nota tertiò: prætereà *quartò* inhibet *cap. 4. hoc tit.* ne Clerici vel Monachi aſſumant, vel exerceant procurationes villarum, aut jurisdictiones ſæculares ſub aliquibus Principibus ſeu judiciis præſint; ſub pœnâ depoſitionis ab officio; aut graviori, ſi Religioſus ſit: cùm hoc (inquit *cit. capitulum*) ſit contra doctrinam Apoſtoli dicentis, *nemo militans DEO, implicat ſe ſæcularibus negotiis. Quintò* iisdem interdicit Papa *cap. 5. hoc tit.* exercere judicium ſanguinis; ſub eadem pœna. *Sextò* ſimiliter *cap. 6. hoc tit.* prohibet ipſis omnes negotiationes lucri cauſa; & hoc ſub interminatione anathematis. *Septimò* etiam vetat Papa *cap. 8. hoc tit.* Clericis & Monachis practicare munus Tabellionis ſeu Notarii. *Octavò* per alios canones inhibentur ipſis generaliter omnia illa opera & officia, quæ avocant à contemplatione & ſpiritualis vitæ inſtituto, cui mancipati ſunt, *can. duo ſunt, cauſ. 12, q. 1.*

4. Nota quartò: Religioſi habitum Religionis malitioſè dimittentes in ſcholis, vel alibi, incidunt in pœnam excommunicationis ipſô factô, *cap. 6. hoc tit.* Eandem incurrunt accedentes ad ſtudia ſinè Prælati licentiâ, *cap. 2. hoc tit. in 6.* Monachi ſæculariter viventes, & alios ſuô exemplô corrumpentes, ad Obſervantiam Regularem compelli debent. Quòd ſi tales auſu temerario reſtiterint, illis ejectis alii inducendi ſunt in Monaſteria dictorum Religioſorum, *cap. 7. hoc tit.*

Finit Liber III. Decretalium; quem humiliter ſubmitto emendationi S. Matris Eccleſiæ.

LIBER IV. DECRETALIUM D. GREGORII PAPÆ IX.

PRÆNOTATIO.

TErminatô Librô III. Decretalium, tractante de Clericis Sæcularibus & Regularibus, ac de rebus, quæ Eccleſiaſticis & Laicis ſunt communes; Summus Pontifex congruo ordine proponit Librum hunc IV. Decretalium, *qui tractat de iis, quæ propriè ſpectant ad Statum ſolorum Laicorum, & pertinent ad forum ac judicium Eccleſiæ; cujusmodi ſunt Sponſalia, Matrimonia, aliaque ipſis cohærentia*, cap. accedens, de Procurat. *de his ergo ſit*

TITULUS I.

DE

Sponſalibus & Matrimoniis.

CAP. I.

De Quidditate; Diviſione; Requiſitis; Obligatione & Effectu Sponſalium.

I.

NOta primò: Quia Sponſalia ſunt quædam Matrimonii inchoatio, vel præcedens diſpoſitio ipſius vinculi matrimonialis; ideò eorum tractatum cum Papâ præmitto in *ſequentibus Capitulis.* Derivatur autem hæc vox *Sponſalia* teſte Ulpiano *à ſpondendo L. 2. ff. de Sponſal.* eò quòd in more poſitum eſſet apud veteres, ut parentes, vel tutores, vel amici puellam viro ſponderent, ſtipularentur, ſeu promitterent in Uxorem; unde & puella ſic ſtipulata dicebatur *Sponſa*, & vir *Sponſus, cit L. 2. & 3. ff. eod.*

2. Dico primò: rectè deſcribuntur Sponſalia; quòd *ſint futurarum nuptiarum mutua promiſſio.* Ita conſtat ex *L. 1. ff. de Sponſal.* Et *can. noſtrates, cauſ. 30. q. 5.* Ly *promiſſio* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Nota ſecundò: Sponſalia dividuntur *primò* in ea, quæ ſunt de futuro; & in ea, quæ ſunt de præſenti. *Sponſalia de futuro* (quæ propriè Sponſalia dicuntur *cap. 2. hoc tit.* & de quibus potiſſimè hiſce Capitulis primis agitur) ſunt illa, quæ in mox præmiſſa concluſ. ſunt deſcripta. *Sponſalia de præſenti* ſunt mutuus conſenſus maris & fœminæ in matrimonium; ſeu ſunt ipſum matrimonium, contractum quidem, ſed necdum conſummatum, *can. deſponſatam, cauſ. 27. q. 2.* Et *cap. 9. & 15.* ac aliis, *hoc tit.* Tale Matrimonium & Sponſalia fuêre inter D. Virginem MARIAM & Joſeph, Matth. 1.

cap.

Digitized by Google

cap. expreſſa illis verbis; *cùm eſſet deſponſata MARIA Mater JESU Joſeph.* Et ſub hac acceptione etiam D. Virgo vocatur Sponſa Joſephi; & D. Joſephus dicitur Sponſus Virginis. *Secundò* dividuntur in pura & conditionata. *Prima* fiunt ſinè conditione. *Secunda* cum adjunctâ aliquâ conditione, v. g. accipio te uxorem, ſi habeas tantam dotem. De his ex profeſſo infrà *tit. 5.*

4. Nota tertiò: ut ſubſiſtant Sponſalia propriè dicta, ſeu de futuro, neceſſariò requiruntur varia. *Primò*, ut ſint liberè facta, & cum ſufficienti deliberatione; uti habet communis DD. Ratio eſt; quia Sponſalia ordinantur ad Matrimonium: ergo ſicut Matrimonium neceſſariò requiritur, ut ſit liberum, & cum ſufficienti deliberatione factum; ita etiam Sponſalia. Præteréa Sponſalia obligant ſub peccato mortali; adeoque debent eſſe actus liber, & cum ſufficienti deliberatione elicitus. Ex hoc ſequitur, filios & filias non poſſe à Parentibus, curatoribus vel amicis cogi ad Sponſalia: & ſi cogantur, ſunt eô ipſo invalida: neque poſſunt à Sponſalibus contrahendis ſine gravi cauſa impediri; uti habet communis DD. poſt D. Thomam *22. q. 140. art. 5.* Et deducitur ex *can. Sufficiat, cauſ. 27. qu. 2.* Et *cap. Veniens 1. de Sponſalibus.*

5. Nota quartò: Si tamen gravis cauſa adeſſet, poſſent licitè liberi à Parentibus impediri à contrahendis Sponſalibus; etiam imploratâ Judicis authoritate; v. g. Si Filius cogitet contrahere cum Sponſa multùm diſpari in conditione, ex quo Familiæ dedecus, ſcandalum, diſcordiæ, capitales inimicitiæ, & ſimilia incommoda reſultarent. Imò ſi Sponſalia jam eſſent contracta, poſſunt abſolutè impediri, nè ſequatur Matrimonium. Ratio eſt; quia verſantur circa rem illicitam; puta Matrimonium contrahendum cum peccato; quod eſt læſivum charitatis & pietatis; quare hìc locum habet Regula Juris 69. *In malis promiſſis fidem non expedit ſervare.* Et ita docent etiam Gutier. Navar. Sanch. Brugnoli, &c.

6. *Secundò* requiritur; ut ſint facta cum conſenſu mutuo utriusque, ſeu reſpectivo, id eſt ultrò citroque pariente obligationem; uti habet Brugnoli, Laym. Vallens. Nam quorum unum futurum eſt corpus, unus debet & eſſe animus, *can. de nepotis, cauſ. 31. q. 2.* Unde eſt commune dictum DD. *Sponſalia non poſſe claudicare*; id eſt, non poſſe ex unâ parte eſſe contentum & obligationem; & non ex alterâ.

7. *Tertiò* requiritur, ut Sponſalia non ſint merus actus internus; ſed aliquò ſignô externô, v. g. verbis, traditione annuli, Scripturâ, &c. expreſſus; ita communis DD. Et Ratio eſt; quia Sponſalia ſunt verus contractus humanus; talis autem aliquô ſignô externô aptô innoteſcere & celebrari debet, ut unus contrahens alterum intelligat: intentio namque mente retenta nihil operatur in humanis contractibus, L. *cùm plures 60. §. locator ff. locati. Quartò* requiritur, ut Sponſalia non ſint ficta; ſed contineant veram & ſeriam promiſſionem; uti habet Sanch. Pirh. Et fictè faciens Sponſalia peccat graviter. *Quintò* requiritur certa ætas, ita ut contrahentes intelligant, quid agant. Et hæc ætas communiter debet eſſe ſaltèm Septennium completum; uti tenet communis DD. Et habetur *cap. 3. 4. & 5. hoc tit.* Et *L. de Sponſal. 14. ff. eod.* Nec hìc ſuppletur ætas per malitiam; eò quòd Canones expreſſè exigant Septennium completum; ut rectè contra Covarr. & Canis. obſervat Zoeſ. de ſingulis his requiſitis plura in ſequentibus titulis dicentur ex profeſſo.

8. Dico ſecundò: Sponſalia obligant ſub mortali ad implementum. Ita S. Thomas, Sanch. Zoëſ. &c. Et conſtat ex *cap. Ex literis, 10.* Et *cap. Requiſivit 17. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia Sponſalia ſunt circa materiam gravem, & important contractum reciprocum; adeoque obligant ſub mortali ad ſolemnizandum Matrimonium. Unde

9. Nota quintò: Sponſi omnibus modis admonendi & inducendi ſunt, ut fidē datam ſervent, *cap. Præterea 2. hoc tit.* Et Judex Eccleſiaſticus reſilire volentem à Sponſalibus ſinè juſtâ cauſâ & invitô alterô Sponſô, poſt canonicam admonitionem cenſuris Eccleſiaſticis compellere poteſt ad ſervandam promiſſam fidem, *cit. cap. 2.* Et *cap. Ex literis 10. hoc tit.* Et quia generaliter *cap. 1. de pact.* ordinatur, *ut pacta inita ſuam retineant firmitatem; aut conventus, ſi ſe non cohibuerit* (id eſt correxerit) *Eccleſiaſticam ſentiat diſciplinam*; quia grave eſt fallere fidem; nihilque fidei humanæ tam congruum eſt, quàm ut pacta ſerventur & adimpleantur, *L. 1. ff. de pactis.* Cenſuræ tamen Eccleſiaſticæ non illicò infligendæ ſunt volenti reſilire, *cit. cap. Ex literis*: Sed priùs is per alias pœnas congruentes, ut carceris, & ſimiles, adigendus eſt ad implemen-

mentum Sponſalium; ut notat ex Baſil. Ponc. & alus DD. Vallenſis.

10. Dico tertiò: Sponſalium de præſenti effectus eſt, quòd derogent Sponſalibus prioribus de futuro. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. Sicut 22. hoc tit.* Eſtq; Ratio; quia contractus Sponſalium de præſenti ſeu Matrimonii eſt fortioris vinculi; eò quòd contineat traditionem corporis. Imò eadem Sponſalia, quando tranſeunt in Matrimonium per modum effectûs, derogant etiam ſecundis Sponſalibus de præſenti ac Matrimonio ſecundo, copulâ carnali conſummato, *cap. pen. hoc tit.* Unde ſi contingeret aliquem cum duabus ſucceſſivè contraxiſſe Sponſalia de præſenti, is adhærere debet priori Sponſæ, eamque habere uxorem, *cap. 1. hoc tit.* tametſi cum poſteriori jam habuiſſet conſuetudinem, *cap. 3. & fin. hoc tit.*

11. Nota ſextò: Effectus autem Sponſalium de futuro eſt illa gravis obligatio implendi & ſolemnizandi Matrimonium; de quâ ſuprà *Concl. 2. & not. 5.* Unde etiam per diſpoſitionem Juris Canonici extincta eſt lex, quæ habetur in veteri C. *hoc tit.* vigore cujus alterutri deſponſatorum, vel patri, in cujus eſt poteſtate, licuit Sponſalibus de futuro renunciare.

12. Nota ſeptimò: Obligatio inſtar effectûs Sponſalia de futuro ita afficit, ut ea, etſi clam & ſine teſtibus, ac arrhis contracta fuiſſent, obligent ex juſtitiâ ad Matrimonium contrahendum; uti conſtat ex *can. Deſponſatas 46. cauſ. 27. q. 2.* Et *cap. Ex literis 10. hoc tit.* Et conſurgit præfata obligatio etiam in illo, qui Sponſionibus fictis Sponſalia referentibus induxit puellam ad copulam carnalem: quare eandem deinde tenetur ducere; uti habet Rodriq. Armil. Sylv. &c. contra Ledeſm. Gabriel, &c. Eſtque Ratio; quia mulier, tradendo copiam & uſum ſui corporis, conſtituit contractum innominatum hunc; *do tibi corpus meum, eâ lege, ut tu poſtea me ducas in uxorem*; in ſimilibus autem contractibus, ſi una pars adimplevit, etiam altera ex juſtitiâ adimplere obligatur; cùm aliàs altera pars ſine ratione damnificetur.

13. Nota tamen ultimò ſequentes exceptiones ab hac generali doctrinâ. *Primò*; caſu quo puella decepta eſſet malæ famæ, non tenetur eam fornicarius ducere. Ratio eſt; quia non ratione promiſſionis; quæ cùm ficta fuerit, non inducit obligationem. Nec ratione damni; quia talis fœmina nullum eſt paſſa damnum ſingulare: quare ſatisfacit ſolvendo pretium culpæ; ſi illa fœmina conſueverat corpus ſuum locare pro mercede. *Secundò*; non tenetur eam ducere; ſi fornicarium decipiat promittendo, ſe eſſe Virginem; cùm reverà non ſit: vel eſſe divitem; & tamen non eſt; ut habet Regin. Ledeſm. Vaſq. Ratio eſt; quia utrobique interceſſit dolus. *Tertiò*; ſi puella poſt deceptionem cum alio copulam carnalem habuerit, pariter non tenetur eam ducere. Ratio eſt; quia *frangenti fidem, fides frangatur eidem*, inquit Regula Juris: ſed hic fuit fracta fides: ergò &c. *Quartò*; ſi puella ſit notabiliter impar fornicario, in nobilitate, divitiis, aut potentiâ; & hoc ſciebat puella decepta; etiam non tenetur eam habere uxorem. Ita Vaſq. Molin. Sanch. &c. Ratio eſt; quia copula non cenſetur digna tantò pretio; & puella debebat ſupponere, eum deceptoriè agere: tenetur tamen fornicator eam competenter dotare. *Quintò*; non tenetur, ſi fornicarius timeat ex futuro Matrimonio cum tali puellâ rixas graviſſimas, ſcandala, vel alia gravia damna oritura. Ratio eſt; quia hæc longè præponderant fidei ſervandæ illius contractûs Sponſalitii.

CAP. II.

De Arrhis; Solemnitate Sponſalium; deque Impedimento publicæ honeſtatis, ex eis reſultante.

1. NOta primò: per *Arrhas* hic intelligi id, quod quaſi pignoris locô ſibi tradunt Sponſi; cujuſmodi ſunt catenæ aureæ, annuli &c. Hujuſmodi Arrhæ non tantùm Jure Civili, ſed etiam Eccleſiaſtico intervenire poſſunt in contractu Sponſalium, ſi eas tradiderit una duntaxat pars, ipſas amittit, ſi culpâ ſuâ reſileat à Sponſalibus; adeoque Matrimonium non ſequatur: redeunt tamen ad ipſum, ſi ſequatur Matrimonium, *L. mulier 5. C. de Sponſal.* Quòd ſi utraque pars arrhas dederit & receperit; tunc reſiliens injuſtè & perdit ſuas, & acceptas reſtituere tenetur, ſi verò una pars tantùm eas tradidit, & non ſuâ culpâ, ſed alterius partis Matrimonium non ſequatur; tunc ipſa perdit arrhas receptas; & inſuper tenetur duplum reſtituere; vel plus, ſi ita conventum ſit in contractu Sponſalium, *L. pen. C. de Sponſal.* Dummodò reſiliens ſit major 25. annis, nam minor 25. annis non

non tenetur ampliùs, quàm accepit reſtituere, *cit. L. pen.* Circa pœnas

2. Nota ſecundò: Omnes pœnas propriè dictas, quas Sponſi adjicerent contractui Sponſalium, v. g. certam partem patrimonii in caſu reſilientiæ tradendam ſolvendam à reſiliente, tàm per Jus Civile, quàm per Canonicum irritas eſſe; uti patet ex *L. mulier 5. C. de Sponſal.* Et ex *cap. Gemma 29. hoc tit.* Circa ſolemnitatem Sponſalium

3. Nota tertiò; ad valorem Sponſaliorum non requiritur præſentia Parochi, aut ullius teſtis; ſed valent etiam clandeſtinè contracta. Ita declaravit ſæpius S. Congregatio. Et Tridentinum præſentiam Parochi tantùm requirit ad Matrimonium; circa verò Sponſalia nil ordinat: & meritò; quia ex clandeſtinis Sponſalibus non ſequuntur illæ inconvenientiæ, ob quas Tridentinum annullat Matrimonium clandeſtinum; ſcilicet ad evitandum concubinatum ſpretô primô Matrimoniô, clandeſtinè contractô &c.

4. Nota quartò: Sponſalia de futuro per ſecutam copulam carnalem tranſibant ſecundùm Jus antiquum in Matrimonium, etiamſi præſentia Parochi non accederet, & verba de præſenti, *cap. 15. & 30. hoc tit.* Quod etiam procedit hodiè in illis Regionibus, ubi Tridentini decretum, quod habetur *ſeſſ. 24. de Ref. matrim.* non eſt receptum. At ſecundùm novum Jus Tridentini *cit. loc.* in locis, ubi eſt receptum, hujuſmodi Matrimonia clandeſtina non ſubſiſtunt; unde Sponſalia de futuro per ſubſecutam copulam non tranſeunt in Matrimonium; niſi per verba de præſenti, ſive per expreſſum conſenſum coram Parocho & teſtibus Matrimonium rurſùs contrahatur: unde derogatum eſt in hoc *cit. Capitulo, Is qui 30. hoc tit.* Circa ultimum articulum hujus Cap.

5. Nota quintò: Impedimentum publicæ honeſtatis eſſe quandam quaſi affinitatem ſeu propinquitatem, invectam à Canonibus, profectam ex Sponſalibus de futuro ob publicam honeſtatem morum: conſonum enim videtur honeſtati, ut propter inchoationem Matrimonii, quæ fit per Sponſalia, prohibeatur Matrimonium cum ſanguineis unius Sponſi cum altero. Itaque hodiè oritur ejuſmodi impedimentum publicæ honeſtatis ex Sponſalibus de futuro validis; non verò ex invalidis, ex quacunque cauſa talibus; uti habet Trident. *ſeſſ. 24. cap. 3. de Ref.* Et S. Congregatio Concilii apud Joan. Gallen. & notat Pirh. &c. DD. Sed tamen Sponſalia etiam valida primum gradum conſanguinitatis non excedunt, tàm in lineâ rectâ, quàm transverſa, ex *cit. Conc.* quare contrahens Sponſalia de futuro cum aliquo, vel aliqua, non poteſt deinde validum inire Matrimonium cum patre, vel matre, fratribus, vel ſororibus, vel filiis Sponſi alterius, vel Sponſæ: poteſt autem cum aliis Conſanguineis ſive aſcendentibus, ſive deſcendentibus, ſive collateralibus: nam hi alii omnes conjuncti ſunt Sponſis ultra primum gradum, quem impedimentum hoc non excedit. Circa formam Sponſalium

6. Nota ſextò: Forma Sponſalium conſiſtit in verbis, aut ſignis exterioribus, quibus declaratur conſenſus mutuus in Matrimonium: & verba magis apta ſunt hæc, vel his ſimilia; *promitto, quòd te in uxorem accipiam*: vel *promitto, quòd te in uxorem ducam*: vel *promitto, quòd meus maritus eris*: vel *mea uxor eris, cap. pen. hoc tit.* tolerantur & hæ formulæ: *volo tecum contrahere*: & *volo te ducere*; & *volo te habere uxorem*: & *promitto quòd te habebo uxorem*: & *ducam uxorem*, & *nullam aliam niſi te.*

CAP. III.

Ex quibus cauſis diſſolvantur Sponſalia de futuro.

1. Dico primò: Sponſalia puberum de futuro diſſolvuntur mutuô contrahentium conſenſu. Ita communis DD. Et habetur *cap. Præterea 2. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia alii contractus naturâ ſuâ ſolubiles mutuô conſenſu diſſolvuntur; adeoque & contractus Sponſalium. Deinde res per quas cauſas naſcitur, per easdem diſſolvitur, *cap. 1. de R. I. in 6.* Et nihil tàm naturale eſt, quàm eo genere quidquam diſſolvi, quô colligatum eſt, *L. nihil 35. ff. eod.*

2. Dico ſecundò: Diſſolvuntur etiam Sponſalia, ſi inter Sponſos aliquod impedimentum oriatur, v. g. ſi Sponſus carnaliter cognoverit ſororem Sponſæ, aut illius conſanguineam in ſecundo gradu. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. Cùm in tua, de Sponſal.* hoc aſſerente.

3. Dico tertiò: Solvuntur quoq; Sponſalia per Profeſſionem Religionis approbatæ. Ita DD. omnes. Et habetur ex *cap. 2. de Converſ. Conjugat.* Eſtque Ratio; quia Matrimonium ratum ſolvitur per Profeſſionem: adeoque & Sponſalia.

4. An verò ſolvantur ipsô factô per ingreſſum, ſive ſuſceptionem habitûs? Controverſia eſt: ſaltem ex parte ingredientis: communior autem opinio cum Sanch. Regin. Bonacin. Gutier. dicit, ſolvi Sponſalia, tam ex parte ingredientis, quàm in ſæculo remanentis. De remanente eſt res certa, quia ingrediens cenſetur ſuo Juri cedere tacitè; adeoque altera pars poterit reſilire. De ingrediente (intellige animo ſerio) etiam oſtenditur; quia obligatio Sponſalium cenſetur facta fuiſſe cum hac tacita conditione: *Niſi melior ſtatus eligatur*: per ingreſſum autem Religionis eligitur melior. Unde Novitius ſemel veſtitus, ſi poſtea ſine ſua culpa egrediatur, ſecudùm *cit.* Doctores non tenetur ſtare contractis prius ſponſalibus. Ratio eſt; quia obligatio ſemel extincta non reviviſcit.

5. Dico quartò: Solvuntur etiam Sponſalia per ſuſceptionem Ordinis Sacri. Ita Doctores communiter. Ratio eſt; quia Ordo eſt impedimentum dirimens Matrimonium; adeoque & Sponſalia. Votum tamen ſuſcipiendi Ordinem Sacrum; uti & Votum ſimplex caſtitatis ſupervenìens non diſſolvunt Sponſalia ante contracta, juxta communiorem opinionem, quæ eſt Navarri, Sylv. Palud. &c. quamvis multi oppoſitum probabiliter etiam doceant. Ratio eſt; quia in contractu Sponſalium nec ex natura rei, nec ex diſpoſitione Juris, nec aliunde ſubintelligi videtur conditio iſta: *Niſi voluero ducere vitam cælibem*; *aut ſuſcipere Sacrum Ordinem*, ſicut ex diſpoſitione Juris ſubintelligitur; *Niſi voluero ingredi Religionem.* ergo &c. Prob. Ant. quia aliàs conſimili fermè ratione contendi poſſet, ſubintelligi poſſe hanc conditionem; *Niſi poſtmodum voluero à Matrimonio abſtinere, & Deo liberiùs vacare*, etiam præſcindendo à voto caſtitatis; quod eſt falſum.

6. Nota primò: ſi Sponſalia fiant poſt emiſſum votum ſimplex caſtitatis, ſunt invalida. Ratio eſt; quia ſunt promiſſiones de re illicita; quæ proinde non obligant.

6. Dico quintò: Solvuntur pariter Sponſalia per Matrimonium cum alia validè contractum; etſi ſint jurata. Ita communis Canoniſt. Et habetur in *cap. Scienter, de Sponſalibus.* Et *cap. Sicut ex Literis. ibid.* ſi tamen aliud Matrimonium ſit invalidum, videtur manere obligatio ad priora Sponſalia. Ratio eſt; *quia ex ſua iniquitate non videtur quis reportare commodum.* ſecundùm Reg. Jur. Pars tamen innocens liberabitur. Ratio eſt; quia alter tentando aliud Matrimonium, fregit fidem; & ideò tacite Juri ſuo ceſſiſſe videtur.

8. An autem priora Sponſalia ſolvantur per poſteriora, cum alia contracta, cum qua habuit copulam carnalem; variant DD. Ego judico cum Doctoribus aliquibus, non diſſolvi priora ex parte fornicantis; niſi prima Sponſa renunciaverit ſuo juri: Non enim videtur copula cum altera Sponſa habere vim evacuandi jus primæ Sponſæ, & obligationem Sponſi: *Cùm nemo ex iniquitate ſua commodum debeat reportare*: quare pars fornicans compelli poteſt ad nuptias.

9. Dico ſextò: Si Sponſa fornicetur poſt Sponſalia etiam jurata, poteſt Sponſus reſilire. Ita omnes Canon. Et conſtat ex *cap. Quemadmodum, de Jurejurando.* Et quia Sponſus ideo promiſit Matrimonium, ut Sponſa fidem ſervet. Idem dic de Sponſa, quando fornicatur Sponſus. Similiter ſi Sponſa vi opprimatur, & defloretur, Sponſus reſilire poteſt à Sponſalibus. Ita Covar. Henriq. Con. &c. Et patet ex *can. Raptor, 27. q. 2.* junctâ Gloſsâ, verbo *Poterit.* Et eſt ratio; quia etſi non peccet Sponſa; in æſtimatione tamen humana fit notabiliter vilior: propter quod etiam ſecundùm Sanch. Gutier. &c. non datur compenſatio delictorum; ſi Sponſus & Sponſa poſt Sponſalia fornicentur: etſi enim quoad fractionem fidei facta ſit quædam compenſatio; non tamen quoad vilitatem notabilem, quæ ſpecialiter oritur ex Sponſa; ex cujus parte proinde ſupervenit notabilis mutatio, ratione cujus ſolus Sponſus poteſt reſilire. Imò putant plures Authores, Sponſum poſſe reſilire, ſi Sponſa permittat ſe turpiter tangi tantùm ab alio frequenter; ſi autem id permittat Sponſus, non ideo poteſt reſilire Sponſa; cùm in Sponſo non cenſeatur eſſe notabilior vilitas.

10. Dico ſeptimò: ſi fornicata ſit Sponſa ante contracta Sponſalia, & hoc ſcivit Sponſus, non poteſt reſilire; poteſt tamen, ſi non ſcivit, & noluiſſet contrahere, ſi hoc ſciviſſet ante. Ita Sanch. cum aliis DD. Ratio primi eſt; quia ſcienti, & acceptanti vilem Sponſam, non fit injuria. Ratio ſecundi; quia corrupta Sponſa cenſetur notabiliter vilior; & conſequenter non ducibilis, ſi ſciretur à Sponſo. Secùs eſt de Sponſo, qui etſi ſubinde priùs fornicatus fuerit; non ideò poterit Sponſa reſilire. Ratio eſt; quia fornicatio reddit

Sponſam

Sponſam tantùm viliorem; non autem Sponſum. Deinde Sponſus ducens fornicariam, fit bigamus, & ineptus ad Sacros Ordines ſuſcipiendos; quod eſt magnum præjudicium. Quod ſi tamen Sponſus fuiſſet Scortator, & frequens nimis in fornicando ante Sponſalia; item ſi habuiſſet prolem ex fornicatione, poteſt Sponſa poſt Sponſalia reſilire. Ita Herinex. &c. DD.

11. Dico octavò: Etiam propter fornicationem Spiritualem diſſolvi poſſunt Sponſalia; puta propter Apoſtaſiam, vel Hæreſin. Ita Sanch. Regin. &c. Ratio eſt: quia fornicatio ſpiritualis etiam cenſetur notabilis fœditas & mutatio, dans cauſam reſiliendi ſufficientem.

12. Dico nonò: Diſſolvi quoque poſſunt Sponſalia, quando Sponſus (idem dic de Sponſa) inſciâ Sponsâ, vel non conſentiente, dimiſsâ patriâ ſe transfert ad aliam Regionem, ſine animo redeundi. Ita paſſim Canoniſtæ. Et habetur *cap. de illis, de Sponſalibus*. Et eſt ratio: quia transferens cenſetur cedere juri ſuo.

13. Dico decimò: ſi tam Sponſus, quàm Sponſa præſentes ſint; ſed unus eſt in mora, nè Matrimonium contrahatur; tunc ſi Matrimonio ſit præfixus certus dies, eô elapsô, innocens pars ſit libera à Sponſalibus. Ita Navar. Abbas, Con. Sanch. &c. Et conſtat per *cap. Sicut, de Sponſalibus*. Et quia Sponſalia fuerunt conditionata.

14. Dico undecimò: Quando ſupervenit quæcunque gravis mutatio; vel vitium, contractui Sponſalitio, v. g. lepra, paralyſis, notabilis corporis deformitas, morum aſperitas, notabilis infamia, paupertas &c. Item ſi Parentes Sponſæ recuſent dare dotem, tunc poteſt altera pars meritò reſilire. Ita Sylv. Abbas, Angelus, Henriqu. &c. Et patet ex *cap. Quemadmodum, de Jurejurando*. Eſtque Ratio; quia intentio ſpondentis non cenſetur ſe extendiſſe ad cauſam tam difficilem, deterrentem à Matrimonio.

15. Dico duodecimò: Diſſolvi poſſunt etiam Sponſalia, quando ex futuro Matrimonio gravia ſcandala, vel mala meritò timentur, v.g. graves inimicitiæ inter Sponſos vel conſanguineos. Ratio eſt; quia non tenetur quis cum magno ſuo damno, aut proximi ſcandalo, ſtare promiſſis.

16. Denique eſt Regula generalis, & recepta apud Doctores: poſſe ſolvi Sponſalia, etiam jurata, quandocunque emergit nova cauſa, vel accidit mutatio, aut occurrit inconvenientia hujuſmodi, quæ ſi ab initio fuiſſet, meritò & rationabiliter homines talis ſtatûs & conditionis à promittendo receſſiſſent. Ita Navar. Abbas, Sylv. Sanch. &c. Ratio eſt; quia promiſſio intelligitur facta rebus in eodem ſtatu permanentibus.

17. Nota pro complemento hujus Cap. Si manifeſtè conſtet, ſufficientem adeſſe cauſam diſſolvendi Sponſalia, poteſt pars altera reſilire propriâ authoritate, non expectatâ ſententiâ Judicis; ſi verò dubitetur de ſufficientia, requiritur ſententia Judicis, ob probabile periculum injuſtitiæ, dum ſpoliatur alter in dubio jure ſibi acquiſito. Plura de Sponſalibus vide apud Sanchez, Coninch, Henriqu. Paludanum, Ledeſmam, Sylveſtrum, Navarr. Covarr. &c.

CAP. IV.

De Quidditate, Inſtitutione, Materia, Forma, & Miniſtro Matrimonij.

1. NOta primò: *Matrimonium* ſic dicitur, vel quia mulier nubit, ut mater fiat, vel quia partus magìs oneroſus, & laborioſus eſt matri, quàm patri. Matrimonium aliàs etiam in Jure vocatur Conjugium, Connubium & Nuptiæ, *L. in eo jure 45. ff. de rit. nupt.* *Conjugium* appellatur à *jugo* domeſticæ curæ, cui vir & mulier pariter adſtringuntur, *can. Cùm initiatur 5. cauſ. 27. q. 2.* *Connubium* verò & *Nuptiæ* dicuntur à *nubendo*, id eſt velando; quia Sponſæ pudoris gratiâ caput ſuum obnubere ſolebant, antequam Sponſis traderentur, *can. nec illud, cauſ. 30. q. 5.*

2. Nota ſecundò: Matrimonium in *cap. Illud 11. de præſumpt.* deſcribitur, quòd *ſit maris & fœminæ conjunctio, individuam vitæ conſuetudinem* (id eſt cohabitationem) *retinens*. Et *Inſtit. de patria poteſt:* in principio. Verùm quia ſecundùm Scotum *4. diſt. 26. q. un.* tria in Matrimonio diſtinguuntur, ſcilicet contractus matrimonialis in fieri; vinculum ipſum inter Conjuges permanens; & ratio Sacramenti: ideo pono alias definitiones magìs diſtinctas. Et

3. Dico primò: Matrimonium, ut dicit contractum in fieri, rectè definitur, quòd *ſit maris & fœminæ mutua translatio corporum ſuorum pro uſu perpetuo ad procrean-*

dum prolem, debitè educandam. Ut autem dicit vinculum, quòd *ſit perpetua & indiſſolubilis conjunctio, orta ex conſenſu, eorum verbis, aliiſq; ſignis expreſſo.* Ut demùm dicit rationem Sacramenti, quòd *ſit expreſſio certorum verborum, vel ſignorum æquivalentium, maris & fœminæ ad ſe invicem ſignificantium traditionem mutuæ poteſtatis corporum, ad prolem debitè procreandam, ex inſtitutione Divinâ efficaciter ſignificant gratiam, conferendam mutuò contrahentibus, ad conjunctionem mutuam animorum.* Ita in terminis Scotus *cit.* & poſt ipſum Scotiſtæ. Et Ratio eſt; quia hæ definitiones Matrimonii, in triplici ſenſu debitè & diſtinctè explicant acceptionem Matrimonii triplicem.

4. Nota tertiò: Triplex prætereà reperiri Matrimonium; ſcilicet Legitimum, Ratū & Conſummatum. *Legitimum* eſt; quod conſenſu legitimo inter perſonas non prohibitas conſtitutum eſt. *Ratum* eſt; quod includit legitimum; & addit RationemSacramenti, per quam majorem firmitatem acquirit. *Conſummatum* eſt; quod accedente reali corporis uſu perficitur & completur. Ita Brugn. Layman. Sanch. &c.

5. Dico ſecundò: Matrimonium in ratione contractûs indiſſolubilis fuit à DEO inſtitutum, ſtatim in principio mundi. Ita communis Theologorum, cum Scoto *cit.* S. Bonaventura, S. Thom. &c. contra Manichæos, docentes nuptias eſſe à malo Deo inſtitutas. Et patet ex Geneſi, ubi hujus Inſtitutionis legitur promulgatio, ab Adam facta *cap. 2. Hoc nunc os de oſſibus meis, & caro de carne meâ: propter quod relinquet homo Patrem & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ; & erunt duo in carne una*: quæ verba ponderans Tridentin. *ſeſſ. 24. cap. 1. de Reform.* ait; *Matrimonium perpetuum, indiſſolubilemq; nexū primus humani generis parens Divini Spiritûs inſtinctu pronunciavit*; cùm dixit: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: quamobrem relinquet homo Patrem & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ, &c.* adeoq; cùm Adam tantùm pronunciaverit ex inſpiratione DEI Matrimonium in ratione contractûs, cenſetur DEUS ipſe id inſtituiſſe in principio mundi.

6. Dico tertiò: Valdè conforme fuit Legi naturæ, ut Matrimonium in ratione contractûs indiſſolubilis inſtitueretur. Ita Scotus *cit.* Branc. Hiq. &c. Ratio eſt; quia indiſſolubile Matrimonium valdè conducit ad generis humani propagationem; ad bonam prolis educationem; & plurima inconvenientia evitanda, quæ natura abhorret.

7. Dico quartò: Matrimonium Fidelium in Lege nova eſt propriè dictum Sacramentum, à Chriſto inſtitutum. Ita Scholaſtici omnes; contra Hæreticos modernos. Et conſtat primò ex definitione Concilii Braccarenſis I. *Can. 11.* Item Tolet. I. *in Confeſſione Fidei.* Et Florentin. ac Tridentin. *ſeſſ. 24.* dicente; *Cùm igitur Matrimonium in Lege Evangelica veteribus connubiis, per Chriſtum gratiâ præſtet, meritò inter Novæ Legis Sacramenta annumerandum Sancti Patres, Concilia, & univerſalis Eccleſiæ traditio ſemper docuerunt.* Patet ſecundò; quia, ut inquit Scotus, Chriſtus *Matth. 19.* Matrimonium, quod priùs erat contractus nudus, evexit ad rationem Sacramenti, dum dixit; *Quod DEUS conjunxit, homo non ſeparet.* Tertiò, idem habetur in SS. Patribus; maximè S. Auguſtino *lib. de fide & operibus, cap. 7.* dicente; *In Eccleſia nuptiarum non ſolùm vinculum; verùm etiam Sacramentum ita commendatur; ut non liceat viro uxorem ſuam alteri tradere.* Videatur etiam S. Ambroſius *lib. 1. de Abraham, cap. 7.* Cyrillus Alexandrinus &c. Quartò etiam Ratio eſt; quia valdè congruum fuit, ut ſaltèm proLege gratiæ, ſicuti cœtera Chriſti juga ſuavia ſunt & lævia; ita & hoc tam firmum & indiſſolubile jugum leve redderetur à Chriſto, per ſuperadditionem virtutis & efficaciæ Sacramentalis, cauſando in ritè ſuſcipientibus gratiam ſanctificantem; per quam & Conjuges firmiùs inter ſe animo & corpore unirentur; & officium propagandæ, atque ad cultum DEI educandæ prolis ſanctiùs exercerent, ac remedium ingenitæ concupiſcentiæ conveniendiùs conſequerentur; maximè ex quo Chriſtus ipſe repudium uxorum, quod antiquis fuit levamen, ſuſtulit.

8. Dico quintò: Materia Matrimonii ſunt corpora Conjugum contrahentium, mutuò tradenda; Forma eſt conſenſus, legitimè & ſenſibiliter ab eis expreſſus. Ita Antoninus, Palud. Covar. &c. DD. Ratio eſt; quia Materia & Forma hujus Sacramenti eſt eadem, quæ eſt Materia Contractûs; Chriſtus enim contractui in naturâ ſuâ invariato, ſolùm addidit dignitatem Sacramenti: ſed contractûs Matrimonialis Materia ſunt corpora contrahentium; & Forma eſt conſenſus, ſenſibiliter expreſſus: ergo &c. Quia tamen corpora contrahentium ſunt contractui extrinſeca, inſtar objecti, & materiæ circa quam;

Digitized by Google

quam; idcircò non ſunt Materia intrinſeca Sacramento, & eſſentialis, ſeu *ex qua*; quæ propriè hìc non debet dari; ſicut neque in aliis contractibus datur Materia *ex quâ*; ſed tantùm *circa quam*; v. g. in venditione equi, equus eſt Materia tantùm *circa quam* verſatur contractus.

9. Dico ſextò: Miniſter eſſentialis hujus Sacramenti non eſt Sacerdos; ſed ſunt ipſi contrahentes. Ita communis Doctorum apud Bellarm. *lib. 1. de Matrimonio cap. 6.* Sotum, &c. Ratio eſt primò; quia Miniſter Matrimonii eſt, qui verborum Formam profert, quibus Sacramentum perficitur, ſed verba, quibus Sacramentū perficitur, Conjuges contrahentes proferunt, ſivè immediatè, ſive mediatè per Procuratorem, vel Epiſtolam: ergo, &c. Ratio eſt ſecundò: quia ante Tridentinum Matrimonium clandeſtinum, id eſt, quod ſinè præſentiâ Sacerdotis celebratur, erat verum Matrimonium & Sacramentum, quod tribus perficitur, Materiâ ſcilicet, Formâ & Miniſtrô. Itaque Sacerdos non eſt Miniſter eſſentialis, ſed tantùm accidentalis; quatenus ex officio jungit & benedicit Conjuges contrahentes. Unde dicunt Theologi, Sacerdotem in mortali aſſiſtentem Matrimonio non peccare; eò quòd non miniſtret eſſentialiter, nec conficiat Sacramentum. Ita Sanch. *lib. 2. diſp. 6.* Gutier. Henriqu. &c. DD.

CAP. V.

De Conſenſu, tum Contrahentium, tum Parentum circa Matrimonium; & de Celebratione ejus per Procuratorem, vel Epiſtolas.

1. Dico primò: Ut Matrimonium debitum ſortiatur valorem, omninò eſt neceſſarius mutuus liber Conſenſus contrahentium, per verba, vel ſigna alia æquivalentia, de præſenti expreſſus. Ita communis Canoniſtarum & Theolog. Et Ratio eſt; quia Matrimonium eſt contractus, & mutua traditio, atque acceptatio corporum contrahentium: adeoq; utrobique eſt neceſſarius mutuus conſenſus, ſinè quo præfata non ſubſiſtunt. Et ex Matrimonio reſultat continua vitæ Societas; mutua Conjugum charitas; indiſſolubilitas; aliave onera Matrimonii, quæ poſtulare videntur liberum & mutuum Conjugum Conſenſum.

2. Dico ſecundò: Debitum Matrimonii valorem facit etiam ſolus Conſenſus Conjugum, ſinè aſſenſu Parentum, vel Curatorum. Ita DD. Catholici; contra Lutherum, ejusque ſequaces. Et conſtat ex Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 1. de Reform.* anathematizante eos, *qui falsò affirmant, Matrimonium à Filiisfamilias ſinè conſenſu Parentum contracta eſſe irrita; & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe.* Item per *can. Sufficiat, cauſ. 27. q. 2.* ubi dicitur; *Sufficiat ſecundùm Leges eorum Conſenſus, de quorum conjunctionibus agitur.* Et accedit Exemplum Sacræ Scripturæ, in quâ legitur Tobias ex Conſilio Angeli, ſinè Parentum ſcitu & aſſenſu, legitimum contraxiſſe Matrimonium.

3. Nota tamen primò: Quòd celebraturi Matrimonium Parentum & Curatorum Conſenſum (quantum fieri poteſt) requirere & obtinere debeant ex quadam congruentiâ, reverentiâ & honeſtate; ut paſſim docent Doctores. Ab hoc tamen excuſat cauſa juſta; puta ſi Parentes, aut Curatores moleſto, vel difficili nimìs Matrimonio eos vellent copulare.

4. Nota ſecundò: Quòd certæ pœnæ Contrahentium in quibusdam Regnis ſtatutæ, & ordinantes poſſe exhæreditari contrahentes ſinè Conſenſu Parentum & Curatorum, ſecundùm Sanch. & alios DD. nullum habent valorem ampliùs in foro Eccleſiaſtico: quia Jus Canonicum potiùs favet libertati Matrimonii; jubetque cauſas & leges Matrimoniales ſpectare ad Eccleſiam; & non ad forum Laicale; per *cap. Tuam, de Ordine cogn.* & Trident. *ſeſſ. 24. cap. 20.*

5. Si objiciatur contra hoc; Ex Jure Canonico *can. Aliter, cauſ. 30. quæſt. 5.* dicens: *Aliter legitimum non fit Conjugium, niſi ab his, qui ſuper fœminam dominationem habere videntur, & à quibus cuſtoditur, uxor petatur, & à parentibus & propinquioribus ſponſetur.* Reſpondeo gloſſando Jus, & dicendo; per ly *non legitimum* hìc non intelligi idem, quòd contra leges rigoroſas; quaſi invalidum, vel nullum ſit Matrimonium: ſed quòd non ſit ſolemne, decens & honeſtum, ſicut de lege congruentiæ deberet eſſe. Et hic ſenſus colligitur ex contextu ipſius *can. Aliter &c.* ubi eodem tenore requirit, ut Sponſi biduò Orationi vacent; & ut Sponſa à Paranymphis cuſtodiatur, ac ſimiles conditiones; quibus tamen omiſſis Matrimonium eſt validum & legitimum.

6. Dico tertiò : Conſenſus merè internus ipſorum Conjugum non ſufficit ; ſed debet eſſe exteriùs expreſſus. Et ratio eſt ; Tum quia ratio contractûs humani, & mutuæ traditionis, atque acceptationis hujuſmodi Conſenſum externis expreſſum poſtulat. Tum, quia ipſa ratio Sacramenti hoc exigit, cujus pars eſſentialis eſt ſenſibilis expreſſio interni conſenſûs. Et perpetuus Eccleſiæ uſus fuit, ut ſenſibilibus ſignis celebrentur Conſenſus Matrimoniales.

7. Nota tertiò : Præfatam expreſſionem Conſenſûs non debere neceſſariò fieri verbis ; ſed ſufficere etiam nutus, & alia ſigna, v. g. ſeria capitis ad interrogationem de traditione, & acceptatione inclinatio, manûs porrectio ad factam petitionem ; item ſecundùm praxin aliquorum locorum, impoſitio, & acceptatio annuli in digito : idem eſt, ſi parentes exprimant Conſenſum nomine prolium præſentium, & non contradicentium, *cap. un. de Sponſalibus impub. in 6.*

8. Dico quartò : Poteſt etiam per Epiſtolam inter abſentes fieri contractus Matrimonij. Ita communiter DD. Et conſtat ex *L. Mulierem, ff. de ritu nuptiarum.* Uſitatiùs tamen defactò in Eccleſia fit per Procuratorem ; & quidem validiſſimè ; prout dicitur *cap. finali, de Procurator.* Ut autem ſervetur forma Tridentini præſcripta, ubi eſt Tridentinum receptum, deberet fieri, ut Procurator Conſenſum ſui principalis, ejuſdem nomine exprimeret, coram Parocho & teſtibus.

9. Dico quintò : Poteſt hujuſmodi Procurator eſſe tam maſculus, quàm fœmina. Eſt communis DD. Et Ratio eſt ; quia Jura hic neutrum prohibent. Tale Matrimonium per Procuratorem factum, omninò eſt verum Sacramentum ; ut habet Con. Sylv. Henriq. Sanchi : quia adſunt omnia eſſentialia Sacramenti ; nec requiritur præſentia eorum, quibus miniſtratur, ſicut in baptiſmate, & aliis Sacramentis ; cùm hoc Sacramentum celebretur per modum contractûs, qui fieri poteſt etiam inter abſentes.

10. Nota quartò : Verba adhibenda à Procuratore, quando contrahit nomine alterius, debent eſſe iſta, vel æquivalentia ; *Recipio te in uxorem nomine Cæſaris* : vel iſta ; *Cæſar accipit te in uxorem me mediante.* Similiter fœmina debet reſpondere : *Ego te mediante duco Cæſarem.* Ita Covar. Sanch. &c.

11. Dico ſextò : Procurator non peccat mortaliter, contrahendo Matrimonium nomine alterius in peccato mortali. Ita Brugnoli, &c. DD. Ratio eſt ; quia non pertinet ad ipſum ex Officio miniſtrare hujuſmodi Sacramentum, nec eſt Miniſter conſecratus ad hoc munus. Contrahentes tamen peccarent, ſi in mortali eſſent, quia ponerent obicem gratiæ Sacramentali recipiendæ. Ita Rebellus, Con. Gutier. Unde abſentes etiam tenentur eſſe in gratia eô tempore, quô probabiliter putant Procuratorem contracturum : tunc enim recipiunt Sacramentum, ſive dormiant, ſive vigilent ; imò etſi tunc eſſent amentes. Ita *cit.* AA.

CAP. VI.

De Matrimonio coacto, ſimulato, deque Indiſſolubilitate Matrimonij, & Polygamia.

1. Nota primò : Matrimonium propriè *coactum* dici illud, quod celebratum eſt ob gravem metum, id eſt, cadentem etiam in conſtantem virum, injuſtè incuſſum, ad finem Matrimonij ; ut paſſim docent Doctores.

2. Dico primò : Coactio, violentia, & vis gravis injuſta ponunt impedimentum dirimens Matrimonij ; unde Matrimonium coactum, ſeu concluſum ob metum gravem injuſtè incuſſum, eſt irritum, & nullum. Ita Canoniſtæ & D. Thomas, S. Bonaventura, Richar, Palud. &c. Et conſtat ex *cap. Cùm locum.* Et *cap. Veniens.* Et *cap. Conſultationi, de Sponſalibus, & alibi.* Dixi in concluſione, *ob metum gravem,* quia Matrimonium celebratum cum incuſſione metûs levis ſubſiſtit ; talis enim non cenſetur libertatem contrahentis adimere, unde & in *cap. Cùm dilectus, de his, quæ vi.* Et in *L. nec timorem, ff. de eo, quod metûs causâ,* levis timor non æſtimatur in hoc, & quovis alio contractu, etiam in profeſſione Religionis, levi metu cauſata ; ut habet Sanch. Laym. &c. Dixi etiam *injuſtè incuſſum* ; ſi enim juſtô titulô incutiatur à Judice, vel à Lege v. g. Defloratori Virginis, ut cum ea copuletur, Matrimonium validum cenſetur ; uti habetur in *cap. Ex literis, de Sponſalibus.* Dixi *ad finem Matrimonij*, quia metus, etiã gravis, incuſſus ex alia cauſa juſta, vel injuſta, non invalidat Matrimonium, etiã occaſione iſtius metûs contractum. Et eſt Ratio ; quia non cenſetur quis tunc ab alio compelli ad Matri-

Digitized by Google

Matrimonium; ſed ipſemet eligit hoc medium ad ſe liberandum.

3. Hinc ſequitur *primò*: Validum eſſe Matrimonium cum Filia Judicis; celebratum à Petro, detruſo in carcerem ob deflorationem Petronillæ. Quia etſi metus carceris gravis ſit,& invalidet alios contractus incarcerati, per *L. Qui in carcere, ff. de eo, qui metûs cauſ.* Quia tamen metus ille Petro non incutitur causâ extorquendi Matrimonium; ideò Matrimonium ſubſiſtit. *Secundò*: Si Rex obſidione gravi preſſus Filiam alteri obſidenti Regi in Conjugem offerat, eô fine,ut pax ſequatur; Matrimonium habebit debitum valorem. Excipe niſi Rex obſidens ad extorquendum Matrimonium, caſtra plantâſſet ante urbem. *Tertiò*: Si genitor deprehendat Plautum in actuali concubitu cum filia, eumque gladiô velit transfodere; Plautus autem ſpontaneè offerat Matrimonium cum illa filia violata, ut mortem evitet; validum contraheretur Matrimonium. *Quartò*: Si quiſpiam mortaliter ægrotus, promittat Medico, ſe ducturum ejus filiam in uxorem, ſi medicamentum curativum præbuerit, & re ipsâ de præſenti contrahat Matrimonium; validè contrahit.

4. Dico ſecundò: Matrimonium contractum cum ſolo metu reverentiali Patris, vel Curatoris &c. manet validum. Ita Sanch. Con. Leſſ. Abbas in *caput cùm virum n. 8. de Regular.* contra Navar. Rodriq. &c. Ratio eſt; quia talis metus non tollit libertatem ad Matrimonium requiſitam, eſto ipſam aliqualiter minuat.

5. Nota tamen ſecundò: Hujus metum etiam irritare Matrimonium,ſi ei ſint conjunctæ minæ Patris, vel Matris, vel ſævitia: Item ſi timeatur gravis & diuturna indignatio Patris, vel Matris, vel alterius perſonæ, à qua contrahentis vita & fortunæ pendent; ut habet Abbas, Ledesm. Leſſ. Sanch. &c.

6. Dico tertiò: Solæ preces importunæ, ac ſæpiùs repetitæ, non ſufficiunt ad invalidandum Matrimonium. Ita Brugn. Laym. & alij DD. Ratio eſt; quia hæ preces non cenſentur incutere metum injuſtum, cadentem in conſtantem virum.

7. Dico quartò: Si autem cum importunis precibus juncta ſit reverentia perſonæ rogantis; v.g. ſi Princeps apud Tulliam intercedat pro Scipione, ut eum ſibi in Maritum aſſumat, vel hoc jubeat; tunc redditur invalidum Matrimonium. Ita Sanch. Laym. Brugnoli, Leſſ. Conink &c. Ratio eſt; quia duæ hic concurrunt impulſiones, hominis ſcilicet Authoritas, & precum importunitas; quæ duo libertatem adimere cenſentur. Circa *ſimulatum* Matrimonium.

8. Dico quintò: Quando intercedit ex parte unius, actu contrahentis, ſimulatio animi, Matrimonium eſt nullum. Ita Laym. Brugn. Sanch. &c. Ratio eſt; quia niſi adſit verus conſenſus, non oritur valor in Matrimonio, *can. ſufficiat, cauſ. 27. q. 2.* Et *cap. Cùm locum, de Sponſalibus.* at ubi eſt ſimulatio animi, non eſt verus conſenſus; & conſequenter nullum Matrimonium.

9. Nota tertio: Quòd taliter ſimulans gravis peccati tam Sacrilegij, quàm injuſtitiæ reatum contrahat; ut docent Theologi communiter; cùm & irreverentiam Sacramento, & injuriam alteri parti, bonâ fide contrahenti inferat; unde obligatus manet ad hoc compenſandum per verum conſenſum in Matrimonium; ut dicit Brugnoli, & Laym. Niſi mulier decepta à ſimulatore, falsò ſe jactâſſet Virginem; ſi enim Virgo non fuerit reperta, *Deceptio deceptione tollitur & mutuò compenſatur.* Vel niſi ex tali Matrimonio infelices exitus ſuccreſcerent; puta rixæ inter cognatos, & uxorem, & alia ſcandala: vel niſi ſimulator eſſet altioris familiæ; dummodò ſpe Matrimonij, copula non intercesſerit: vel tandem niſi ſimulator aliud poſtea Matrimonium verô conſenſu contraxerit; quibus omnibus caſibus ſecundùm Ledeſm. Sylv. Henriqu. &c. compenſatio non poteſt aliter fieri, niſi per verum conſenſum novum in Matrimonium cum decepta.

10. Dico ſexto: Una pars contrahentium non tenetur alteri credere, etiam juranti, ſe cum ſimulatione animi iniiſſe Matrimonium. Ita Laym. Brugn. &c. Et conſtat juxta *L. Generaliter C. de numerata pecunia,* ubi dicitur: *Nimis indignum eſt, ut, quod ſuâ quiſque voce dilucidè proteſtatus eſt, id propriô valeat teſtimoniô confirmare*; & quia præſumi debet idem fuiſſe in corde, quod in ore; juxta *L. Dabis ff. de ſuppel. leg.* ubi dicitur: *Non arbitror quemquam dicere, quòd non ſit*; adeoque non tenetur altera pars, etiam juratoriè alleganti deceptionem, & ſimulatum animum credere, quouſque dilucida indicia ſuæ deceptionis exhibeat coram Judice Eccleſiaſtico. Circa indiſſolubilitatem Matrimonii.

11. Dico ſeptimò: Matrimonium conſummatum Jure Divinô eſt ita indiſſolubile,

bile, ut in nullo caſu, præterquam tribus infra ſpecificandis quoad vinculum poſſit diſſolvi. Ita Catholici Doctores. Et primò hoc conſtat ex Conciliis Generalibus, ſtatuentibus graves excommunicationes contra ſolventes Matrimonia conſummata: ſic in Concilio Libert. *can. 4.* ordinatur: *Mulier, quæ ob viri adulterium alteri nupſit, non recipiatur ad communionem, niſi poſt mortem prioris Mariti.* Et in Canonibus Apoſt. *can 47.* ſinè ullâ exceptione, excommunicari jubetur ille, qui uxore dimiſsâ, aliam ducit: Tandem noviſſimè Tridentinum *ſeſſ. 14. can. 5. & 7.* Concluſionem clarè definit, & *ſeſſ. 24.* in principio appoſitè ſic dogmatizat. *Matrimonii perpetuum indiſſolubilemq; nexum, primus humani generis parens Divini ſpiritûs inſtinctu pronunciavit, cùm dixit: hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea; quamobrem relinquet homo Patrem & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ; & erunt duo in carne unâ*: adeoq; Matrimonium conſummatum eſt indiſſolubile. Conſtat idem ſecundò ex illo Apoſtoli *1. ad Cor. 7. Mulier alligata eſt Legi, quanto tempore vir ejus vivit, quòd ſi dormierit vir ejus, liberata eſt, cui vult nubat.* Et illo *qui Matrimonio juncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere, quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari, & vir uxorem non dimittat.* Conſtat tertiò ex SS. Patribus, ſignanter Aug. *lib. 2. de Adulter. Conjug. cap. 4.* dicente; *Hæc verba* (ſubintellige modò citata ex *Epiſt. 1. Cor. 7.*) *toties repetita, toties inculcata, vera ſunt, viva ſunt, ſana ſunt, plena ſunt; nullius viri poſterioris mulier uxor eſſe incipit; niſi prioris eſſe deſierit, eſſe autem deſinit uxor prioris, ſi moriatur vir ejus, non ſi fornicetur; licitè itaque dimittitur Conjunx ob cauſam fornicationis; ſed manet vinculum prioris, propter quod fit reus adulterii, qui dimiſſam duxerit, etiam ob cauſam fornicationis.* Eadem verba Apoſtoli explanans S. Chryſoſt. *ſerm. de libello repudii* ait: *Quando igitur licebit illi ſecundas nuptias contrahere? tunc, ubi à catena liberata fuit, quando vir morietur ſolùm.*

12. Nota tunc quartò tres particulares caſus, in quibus tantùm Matrimonium etiam conſummatum diſſolvitur. *Primus* eſt, ſi moriatur alter Conjunx; & hunc exprimunt Concilium Libert. & Apoſtolus citatus *1. ad Cor. 7.* Patres ac Theologi omnes. *Secundus* eſt caſus converſionis unius Conjugis ad fidem, altero remanente in infidelitate, & nolente ullô modô converti; quo caſu poſt certum tempus Conjunx converſus poteſt celebrare licitè Matrimonium novum, diſſolutô priori, etiam conſummatô: circa quod tamen conſulatur Papa; vel Ordinarius Loci. *Tertius* erat in veteri Lege, in quâ referente *Deutern. cap. 24.* conceſſit DEUS Judæis libellum repudii, in certis caſibus; quo ſecundùm DD. paſſim & probabiliter Scotum in *4. d. 33.* diſſolvebatur priùs Matrimonium, etiam quoad vinculum: etſi reclament aliqui Interpretes, & Theologi dicentes, per repudium non fuiſſe ſolutum Matrimonium quoad vinculum, neque unquam repudium licuiſſe; ſed fuiſſe tantùm à DEO permiſſum, ob duritiem cordis Judæorum, tanquam minùs malum, ad evitanda majora mala. Prima tamen Doctrina eſt receptior & verior.

13. Dico octavò: Matrimonium tamen ratum eſt diſſolubile per ſolemnem Religioſam Profeſſionem unius Conjugis; item per Pontificiam diſpenſationem. Primum eſt communis Theologorum apud Scotum, Covar. Sanch. Pontium, &c. Secundum eſt Navarr. S. Antonini, Reginaldi, Conink, Bellarm. contra Herincx, & alios AA. Primum definit Tridentinum *ſeſſ. 24. can. 6.* Et deciditur ſub Alexandro III. *cap. Verum*, & *cap. Ex publico, in Extravag.* Joannis XXII. quæ incipit *Antiqua.* Secùs eſt, ſi tantùm voveatur continentia in ſæculo, etiam in manibus Epiſcopi: Aut ſi alter Conjunx ſuſcipiat tantùm Ordinem Sacrum; ut declarat idem Joannes XXII. *Extrav. cit.* Et ex his DD. deducunt; quòd quivis Conjugum poſt quodcunque etiam longum tempus, quô tamen Matrimonium non conſummat, poſſit ingredi Religionem; quod ſecundùm *cap. Ex publico,* de converſ. Conjug. non tenentur conſummare per redditionem debiti intra bimeſtre. Hoc tempore ſi Conjunx meditans Religionis ingreſſum vi opprimatur ad conſummandum Matrimonium, non quidem ſolvitur Matrimonium per Profeſſionem; poteſt tamen ingredi Religionem. Ratio eſt; quia hìc per alterius injuriam non debet ſpoliari ſuo Jure: & alter debet ſibi imputare; quòd tunc debeat in cœlibatu permanere. Ratio ſecundi dicti concluſionis eſt; quia legimus Summos Pontifices quandoque ob bonum aliquod inſigne Eccleſiæ; vel ad tollenda ſcandala, diſpensâſſe in ſimilibus Matrimoniis ratis; ſic fecit Paulus

lus III. Martinus V. Adrianus IV. & Pius IV. teſte D. Antonio *3. part. tit. 1.* §. *3.* & docet Navar. Sanch. Gutier. Con. Reginald. Rebellus, &c. Ratio petitur ex ſuprema facultate, quam habet Summus Pontifex ad facienda ea, quæ ſunt neceſſaria bono Regiminis Eccleſiæ. Et quia Pontifex poteſt diſpenſare in voto ſolemni Religionis, quod majus eſt; & defactò diſpenſatum fuit cum Nicolao Monacho, dein Rege Arragoniæ: Et cum Conſtantia Moniali Filia Rogeri Regis Siciliæ: adeoque à fortiori in Matrimonio rato id præſtare poteſt. Circa Polygamiam

14. Dico nonò: benè deſcribitur Polygamia, quòd ſit *pluralitas uxorum, vel maritorum ſimul, vel ſucceſſivè.* Ly *pluralitas* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

15. Dico decimò: Polygamia plurium uxorum, vel maritorum ſucceſſivè poſt mortem prioris Conjugis non eſt prohibita, ſed licita. Ita Catholici, contra Montanum & Cathaphryges, appellantes ſecundas nuptias fornicationem. Et conſtat ex D. Paulo *ad Rom. 7.* Et *1. ad Cor. 7. Si dormierit vir ejus, liberata eſt, cui vult, nubat.* Accedit communis Eccleſiæ conſenſus, tolerans ſecundas nuptias. Et doctrina S. Auguſtini *lib. de Bono Viduit. c. 12.* concluſionem aſſerentis.

16. Dico undecimò: Polygamia plurium uxorum, vel maritorum ſimul eſt omnibus Chriſtianis Jure Divino prohibita. Ita communis Canoniſtarum, & TT. Et conſtat ex Tridentino *ſeſſ. 24. can. 2.* Et deducitur ex illo Matth. 19. *Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, mœchatur.* Et ex illo Gen. 2. *Quamobrem relinquet homo Patrem ſuum & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*; ubi nota, quòd *uxori* dixit, & non *uxoribus.* Eſtque ratio; quia unitas uxoris magis congruit educationi prolis, ſinceriori inter Conjuges affectui, & ut evitentur rixæ ac diſcordiæ domeſticæ: Unitas etiam virorum magis prodeſt generationi prolis, aliiſque bonis Matrimonialibus. Conceſſit nihilominus Deus in Lege veteri Polygamiam, quoad uxores plures ſimul; ſicut refert vetus Teſtamentum de Abraham, Joſeph, Davide &c. & hoc permiſit Deus, ut electus populus, & Deum verum confitens, numerô paucus, copioſiùs multiplicaretur poſt diluvium; maximè quando homines amplius non attingebant tam longam annorum ſeriem.

TITULUS II.

DE

Deſponſatione Impuberum.

CAP. UNICUM.

Variæ Reſolutiones circa Sponſalia Impuberum, & de ætate nubentium defactò.

1. NOta primò: *Priori tit.* generico tractante de Sponſalibus & Matrimonio in genere ſubnectit Papa iſtum ſpecificum tractantem de Sponſalibus & Matrimonijs impuberum in ſpecie. Intelliguntur autem per *Impuberes* illæ perſonæ, quæ necdum ſunt aſſecutæ talem corporis habitum, ſeu aptitudinem, ut generare poſſint, *cap. 3. hoc tit.* Per *Puberes* verò intelliguntur illæ perſonæ, quæ aſſecutæ ſunt memoratum habitum; quòd cenſetur fieri in fœmina anno 12. ætatis; in maribus verò anno 14. *cap. 2. hoc tit.* Dicuntur puberes à *pube*, id eſt à pudentia, ſeu pudore corporis; eò quòd hæc loca primò lanuginem ducant, *cap. 3. hoc tit.*

2. Dico primò: ut Sponſalia Impuberum valida ſint, requiritur ſeptennium completum in utroque Sponſo. Ita communis DD. Et habetur *cap. 4. & 5. hoc tit.* Eſtque ratio; quia in ejuſmodi contractum requiritur uſus rationis & aliqua prudentia, ac conſequenter ætas ſeptennis, in qua uſus rationis & aliqualis prudentia poſt tranſactam infantiam advenire ſolet, *L. in Sponſalibus 14. ff. de Sponſal.* Quòd ſi tamen unus Sponſorum finitô ſeptenniô necdum eſſet aſſecutus uſum rationis, Sponſalia evadunt invalida, *cit. L. 14.*

3. Nota ſecundò: ſi duo infantes inter ſe, vel unus major ſeptenniô, alter verò minor, Sponſalia contrahant ipſi, vel eo-

rum locô parentes; ejuſmodi Sponſalia ſunt invalida, nec tractu temporis poſt expletum ſeptennium convaleſcunt; niſi appareat liquidò ex verbis, vel ſignis eorum (puta ſi Sponſos ſe nominent, vel ut Sponſos oſculentur, vel aliter Sponſalia ratificent; uti notat Vallens.) ipſos poſt ſeptennium in eadem voluntate perdurare; uti dicitur *cap. Si infantes 6. hoc tit.*

4. Nota tertiò: Si ambo impuberes contrahant Sponſalia, neuter poteſt reſilire ante pubertatem; poſt pubertatem verò uterque poteſt, uti habetur *cap. De illis 7. hoc tit.* Ratio etiam primi eſt; quia meritò hoc ſtatutum eſt, ne propter ætatis inconſtantiam ſæpius contrahant, & iterum reſcindant Sponſalia. Ratio ſecundi eſt; quia impuberes non omnino intelligunt quid agant; adeoque adeptâ pubertate uterque eorum reſilire poteſt. Et quidem is, qui citiùs pubertatem aſſequitur, non expectatâ alterâ pubertate alterius reſilire poteſt; uti habet Covar. & Zoëſ. ſed talis, qui priùs aſſequitur pubertatem, illico reclamare debet, ne videatur conſentire in Sponſalia, *cap. 7. hoc tit.* Sufficit autem, ſi talis reclamatio fiat intra triduum à pubertate obtenta, *arg. L. fin. C. de judic.* quia illico dicitur fieri, quod intra triduum fit. Si contingat, impuberes juramento firmare ſua Sponſalia, tunc neuter Sponſus etiam adeptâ pubertate reſilire poteſt: uti tenet probabiliùs Gloſſ. Covarr. Sanch. Zoëſ. Et colligitur ex *cap. Ex literis 10. de Sponſal.*

5. Nota quartò: Parentes pro filijs puberibus nequeunt valida contrahere Sponſalia de futuro; niſi tales filii in Sponſalia ſic contracta tacitè, vel expreſsè, verbô, vel factô conſentiant, *cap. Tua, 1. hoc tit.* Poſſunt tamen pro filiis impuberibus, quorum voluntas necdum diſcerni poteſt contrahere, *cit. cap. 1.* Quamvis nulla inducatur obligatio ex parte talium filiorum adimplendi Sponſalia; quia defectu conſenſûs ejuſmodi Sponſalia fuerunt invalida, *can. non eſt cauſ. 30. q. 2.* Unde quando in *cit. cap. 1. hoc tit.* dicitur, filium aſſecutâ ætate debitâ teneri adimplere Sponſalia contracta à Patre, id intelligendum eſt, niſi reclamaverit illicò tempore opportuno; uti notat Barboſ.

6. Nota quintò: ſi pubes contrahat Sponſalia cum impubere, tenetur hunc expectare uſque dum venerit ad annos pubertatis, *cap. De illis, 7. hoc tit.* niſi metu gravi coactus ea feciſſet, *cap. Ex literis, 11. eod.* nam ſicut metus gravis Matrimonium dirimit, ita & Sponſalia de futuro; uti notat ex Abb. Pirhingus. Si contingat aliquam puellam impuberem deſponſari, & traduci in domum Sponſi, eaque effecta pubes poſtulet facultatem celebrandi nuptias cum altero; non eſt audienda, ſi Sponſus prior juret, ſe illam carnaliter cognoviſſe, *cap. Continebar, 6. hoc tit.* Nam credendum eſt viro *cit. cap.* cùm pro eo ſtet præſumptio; niſi puella contrarium plenè probaverit. Impubes qui per verba conſenſum Conjugalem exprimentia contraxit Sponſalia, etſi ſæpiùs conatus ſit Sponſam carnaliter cognoſcere, ſed irrito conatu; poteſt nihilominus adveniente pubertate reſilire à Sponſalibus; uti colligitur ex *cap. Atteſtationes 10. hoc tit.* Sponſalia contracta cum impubere minore ſeptennio, convaleſcunt, & inducunt juſtitiam publicæ honeſtatis per cohabitationem mutuam poſt ſeptem annos, *cap. Duo pueri 12. hoc tit.* Ratio etiam eſt; quia poſt ſeptennium præſumitur conſenſus mutuus interceſſiſſe inter Sponſos, uti notat Vivan. Pirh. &c.

7. Nota ſextò: Sicut ad Sponſalia contrahenda ætas legitima eſt ſeptennium completum, *cap. 4. hoc tit.* ita ad contrahendum Matrimonium legitima ætas eſt pubertas, ſive annus 14. completus in maſculis, in fœmellis 12. completus, *cap. ubi non eſt 2. hoc tit.* Poteſt tamen Epiſcopus diſpenſare ex juſta cauſa, ſcilicet pro bono pacis, ut impuberes Matrimonio jungantur; uti conſtat ex *cap. 2. hoc tit.* Imò putat Covarr. Matrimonium ante pubertatem initum valere ſimpliciter; dummodo adſit exercitium generandi, & diſcretio rationis ad ſe obligandum. Valet etiam Matrimonium, quod celebratum eſt à pubere, qui nedum poteſt cum fœmina commiſceri carnaliter, nec generare: cùm aliàs adſit ætas legitima. Matrimonium pariter contractum, etiam ante pubertatem, ſi malitia ſuppleat ætatem; niſi violentia interceſſerit, *cap. De illis 9. hoc tit.* Cenſetur autem tunc malitia ſupplere ætatem, ſi ante annos pubertatis adſit aptitudo ad copulam conjugalem, & prudentia, *cap. fin. hoc tit.* id eſt diſcretio, & judicium rationis ſufficiens ad cognoſcendum ſtatum conjugalem.

TITU-

TITULUS III.

DE

Clandeſtina Deſponſatione.

CAP. I.

De Matrimoniis Clandeſtinis.

1. NOta primò : continuat Papa diſcutere materiam de Matrimonio, & aſſignare Impedimenta dirimentia ejuſdem; & *hoc tit.* agit de vitio clandeſtinæ Deſponſationis, quod quandoque ſolet afficere quædam Matrimonia, & ex quo reſultat impedimentum dirimens Matrimonii contracti. Capitur autem hìc *clandeſtina Deſponſatio*, pro ipſo Matrimonio clandeſtino, ſeu clam contracto, *can. Conjux 9. cauſ. 27. qu. 2.* Cenſetur autem clandeſtina Deſponſatio, ſeu Matrimonium clandeſtinum eſſe illud, quod celebratur omiſſis ſolemnitatibus à Jure requiſitis, ſcilicet præſentia proprij Parochi, teſtium,& denuntiationum; quæ aliàs faciunt Matrimonium ſolemne.

2. Dico primò : clandeſtinæ Deſponſationes, ſeu Matrimonia clandeſtina etiam Jure antiquo fuère prohibita & illicita; ſi tamen aliqua ejuſmodi contra Eccleſiæ prohibitionem contracta fuiſſent, erant valida. Ita Sylv. S. Thomas, & communis DD. Primum conſtat ex *can. nullus 2.* ac aliis, *tota cauſ. 30. q. 5.* Eſtque ratio; quia clandeſtinæ Deſponſationes fovebant frequentia peccata adulterij, ac alia; nam quidam viri cum una fœmina clam contrahebant, & cum alia palam, cumque ea in perpetuo adulterio vivebant. Inſuper in hujuſmodi Matrimoniis clancularibus intercesſerant quandoque impedimenta dirimentia; quæ defectu publicitatis Matrimonij ignorabantur. Secundum conſtat ex *cap. 2. hoc tit.*

3. Dico ſecundò : ſed Jure novo Deſponſationes clandeſtinæ ſunt irritæ, ac invalidæ : unde hodie clandeſtinitas ponit impedimentum dirimens Matrimonij etiam contracti. Ita communis DD. Et conſtat ex Trident. *ſeſſ. 24. cap. 1. de Reform. Matrimonii* dicente: *qui aliter, quàm præſente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipſius Parochi vel ordinarii licentia; & duobus, vel tribus teſtibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit.* Itaque Eccleſia irritavit Matrimonia clandeſtina ob rationes *concluſ. 1.* tactas : nec tamen per hoc mutavit eſſentiam Sacramentorum à Chriſto inſtitutorum; cùm indirectè, per accidens & mediatè annullaverit tantùm contractum humanum, qui in Matrimonio adeſſe debet; quô annihilatô irritum redditur & Sacramentum, quod fundatur in ejuſmodi contractu.

4. Nota ſecundò : validæ tamen adhuc hodie ſunt clandeſtinæ Deſponſationes in illis locis celebratæ, ubi citatum Tridentini decretum vel non fuit promulgatum, vel non receptum; uti notat Zoëſ, Sanch. Rebell. &c. Et colligitur ex ipſo Tridentino, quod *cit. loco* decernit, ut hujuſmodi decretum robur non habeat in unaquaque Parochia, niſi poſt 30. dies à prima die publicationis in eadem Eccleſia factæ numerandos. Peccant tamen ſic clandeſtinè contrahentes in illis locis; ſicut etiam peccâſſent, ſi ante Tridentinum clam contraxiſſent : cùm ex dictis *concl. 1.* clandeſtina Matrimonia ſemper fuerint prohibita & illicita.

CAP. II.

De Solemnitatibus, quibus Clandeſtinæ Deſponſationes evacuantur.

1. NOta primò : tres Solemnitates, uti dixi ſuprà, requirit Matrimonium, ut non cenſeatur eſſe clandeſtinum; ſed ſolemne, ſcilicet præſentiam Parochi, teſtium, & denunciationes. De prima

2. Dico primò : Validum eſt Matrimonium, ſive celebretur præſente Parocho Sponſi ſive Sponſæ, ſi ſint ſub diſpoſitione diverſarum Parochiarum. Ita communis DD. Et declaravit S. Congregatio teſte Rebello *lib. 2. q. 8.* Et eſt ratio; quia quilibet Parochus habet poteſtatem adminiſtrandi Sacramenta ſuis ovibus.

3. Dico ſecundò : Etiam extra Diœceſin, & propriam Parochiam, poteſt proprius Parochus ſuos Parochianos validè copulare; licèt â Curato Loci, ubi copulat, non obtineat facultatem. Ita Gutier. Conink,

Conink, Regin. &c. Ratio eſt; quia Paſtor poteſt oves ſuas paſcere Sacramentis, ubicunque exiſtant; cùm adminiſtratio non ſit actus Jurisdictionis contentioſæ, ſed gratioſæ, qui ſecundùm Doctores ubique poteſt exerceri. Ut tamen omnia licitè fiant, ordinarius ſalutandus eſſet.

4. Dico tertiò: Validum erit Matrimonium, cui aſſiſtit Parochus proprius; etſi non ſit Sacerdos, imò etſi ſit ſuſpenſus, interdictus, vel excommunicatus, toleratus tamen. Ita Henriq. Ledeſm. Rodriq. Sanch. Conink. *diſp. 27. dub. 7.* Et Ratio eſt: quia aſſiſtere non cenſetur eſſe actus Jurisdictionis, vel adminiſtrationis Matrimonii; ſed tantùm actus teſtimonij, qui à præfatis validè præſtatur; Unde Tridentinum tantùm petit *verum Parochum præſentem*, abſtrahendo ab aliis modificationibus; ſed Parochus necdum Sacerdos, ſuſpenſus, & interdictus, & excommunicatus toleratus, adhuc cenſetur eſſe verus Parochus, niſi aliter in ſententia ſuſpenſionis exprimatur: ergo &c.

5. Dico quartò: Matrimonio Vagorum quilibet Parochus validè propriâ authoritate aſſiſtit; non tamen licitè. Ita Sanch. Laym. &c. Ratio primi eſt; quia vagorum quiſque cenſetur eſſe Parochus in loco, ubi pro tempore copulationis degunt, & nulla jura hujuſmodi Matrimonia invalidant. Secundùm conſtat ex Trident. *ſeſſ. 14. c. 6.* ubi Parochis *præcipit, ne Vagorum Matrimoniis interſint, niſi prius diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium dilatâ, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint*.

6. Dico quintò: Invalidum eſt Matrimonium, celebratum coram Parocho illius loci, ad quem Sponſus vel Sponſa aliquoties tantùm in anno, ad modicum tempus accedit, pro colligendis fructibus, vel causâ recreationis. Ita Navar. Sanch. Gutier. &c. Ratio eſt: quia ille Parochus non cenſetur eſſe proprius Parochus Sponſi, vel Sponſæ: cùm in ejus Parochia Sponſus, vel Sponſa principale vel ſtabile per notabilem partem anni non figat domicilium.

7. Dico ſextò: Sacerdos quiſque etiam Regularis, qui non eſt proprius Parochus, & tamen aſſiſtit Matrimonio ſine licentia proprij Parochi vel Epiſcopi, incurrit ipsò Jure novô Tridentini ſuſpenſionem; antiquô verò excommunicationem. Ita Canoniſtæ omnes. Et conſtat de ſuſpenſione ex Trident. *ſeſſ. 4. c. 1.* Et de excommunicatione ex Clementina, *de Privilegiis*: quæ tamen modò putatur abolita, ſecundùm Rebellum, & cæteros DD. De ſecunda Solemnitate *Teſtium*

8. Nota ſecundò: Duos ſaltem teſtes debere eſſe Matrimonio ſolemni, & quidem ita moraliter præſentes, ut intelligant, quid agatur, ut verè teſtificari poſſint, Matrimonium utriusque conſenſu eſſe celebratum; *arg. L. 209. ff. de Verb. ſignif.* Quod etiam de præſentia Parochi dicendum. Item debent eſſe conteſtes, id eſt, ſimul præſentes. Non eſt tamen neceſſe, ut ſint rogati, vel vocati: ſed ſufficit, quòd adſint, & ad hoc adhibeantur, ſive metu, ſive dolô adducti ſint: uti habet Navar. & colligitur ex *L. 1. ff. de Teſtibus.* Quod etiam de præſentia Parochi ſentiendum.

9. Nota præterea tertiò: Quòd teſtes Matrimoniales poſſint eſſe quæcunque perſonæ, doli capaces, cujuſcunque ætatis & ſtatûs, etiam impuberes, fœminæ, conſanguinei, pater, mater, infidelis, excommunicatus, & ſimiles; qui aliàs in aliis cauſis Civilibus & contractibus repelluntur. Ita Conink, Ledeſm. Sanch. Veracrux, &c. Ratio eſt: quia Tridentinum nullum excipit. Deinde cauſa Matrimonij eſt favorabilis, & conſequenter amplianda quoad teſtium adhibitionem. Circa *Denuntiationes*

10. Nota quartò: Eas omnino debere præmitti Matrimonio ex ordinatione Concilij Lateran. & Tridentini *cap. 1. de Reform. Matrimonii*; & quidem trinas: tribus Feſtis continuis, vel Dominicis ſibi ſuccedentibus, hac de cauſa, ut detegantur impedimenta Matrimonij, ſi quæ adſint. Quæ proinde denuntiationes ſecundùm DD. ſine peccato mortali non poſſunt omitti à Curato, ſine habita remiſſione Ordinarij. Dicunt tamen bene Canoniſtæ, & Theologi apud Sanch. Laym. &c. has denuntiationes non ſpectare ad ſubſtantiam Matrimonij; unde ſi omitterentur, etiam malitiosè, validum eſſet Matrimonium.

11. Nota quintò: Epiſcopos poſſe diſpenſare, ut nullæ præmittantur denuntiationes, ſi Matrimonia celebrentur inter Magnates, Senes, Sponſos diſparis conditionis, ob pudorem Sponſorum, & ſimiles rationes; uti habent Conink, Rodriqu. Laym. Henriq. &c. Imò debet quandoque diſpenſare, ſi ex denuntiationibus præmiſſis tumultus probabiliter orietur inter conſanguineos, malitiosè volentes impedire Matrimonium, aut timeretur

retur ſterilitas Sponſæ inducenda; ſi concubinarius, qui publicè putatur fuiſſe verus maritus, copulandus eſſet; ſi Matrimonia tempore Adventûs, vel Quadrageſimæ ſint neceſſariò celebranda, &c. quæ omnia Tridentinum prudenti Ordinariorum judicio relinquit.

12. Nota ſextò: ſi periculum manifeſtum in mora, & Ordinarius non poſſit accedi; tunc poteſt Parochus Sponſos copulare ſine denuntiationibus tribus, vel factâ unâ pro tribus; uti habet Sanch. Con. Rodriq. Sot. &c. Ratio eſt; quia poteſt tunc Epikeiâ uti, & declarare, hic ceſſare legem denuntiationum; ut inquit Laym. hic, & alij DD.

13. Nota ſeptimò: duas à Jure ſtatui pœnas ipſis clandeſtinis Matrimoniis. *Prima* eſt illegitimatio prolium, ex clandeſtina deſponſatione progenitarum: nam quamvis aliàs filij ex invalido Matrimonio nati, quando uterque Parens, vel ſaltem alter bonâ fide contraxit ignorans impedimentû, ſint legitimi *cap. Ex tenore 14. qui ſit filii legitimi.* Nihilominus ſi illud Matrimonium invalidum ſit ratione clandeſtinæ deſponſationis; tunc filij ejus occaſione prodeuntes erunt illegitimi, non obſtante bonâ fide parentum ignorantiû tale impedimentum; uti habetur *cap. Cùm inhibitio 3. hoc tit. Secunda pœna* eſt, ut illi, qui ſcienter præſumſerint clandeſtinè contrahere intra gradus prohibitos, ſeparentur, & ſpe diſpenſationis Apoſtolicæ conſequendæ careant, ex Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 5. de Reform. Matrim.* Sunt pariter ordinatæ duæ pœnæ pro facientibus Deſponſationes clandeſtinas. *Prima* eſt, quòd tales redduntur inhabiles, non abſolutè ad ineundum Matrimonium; ſed ad ſic contrahendum, id eſt clandeſtinè, uti habet Tridentin. *ſeſſ. 24. cap. 1. de Reform. Matrim. Secunda* eſt arbitraria Epiſcopo ex *cit.* Trident. Tandem etiam Sacerdotibus illegitimè aſſiſtentibus Matrimoniis clandeſtinis, imponitur pœna ſuſpenſionis triennalis ab officio; vel alia etiam gravior *cap. Cùm inhibitio 3. hoc tit.*

TITULUS IV.

DE

Sponſa Duorum.

CAP. UNICUM.

Reſolutiones variæ de Sponſalibus geminatis.

1. NOta primò: Progreditur Pontifex in eadem materia matrimoniali, & *hoc tit.* adducit impedimentum dirimens Ligaminis, quod intervenit in geminatis Sonſalibus de præſenti.

2. Dico primò: Ligamen prioris Matrimonij ponit impedimentum dirimens Matrimonij; unde ſucceſſivè contrahens ſponſalia per verba de præſenti cum duabus mulieribus, debet adhærere primæ, Ita communis DD. Et habetur *cap. 1. hoc tit.* Eſtque ratio; quia vinculum prioris Matrimonij eſt indiſſolubile. Si verò priùs contraxerit Sponſalia tantùm de futuro cum una; & poſtea per verba de præſenti cum altera, debet adhærere ſecundæ; uti habetur *ibidem.* Et Ratio eſt; quia Sponſalia de futuro per Sponſalia de præſenti, tanquam perfectius vinculum diſſolvuntur.

3. Dico ſecundò: Sponſalia de præſenti, ſeu Matrimonium prius actu contractum, ſeu ratum, ſed non per copulam carnalem conſummatum, per aliud ſubſequens Matrimonium copulâ carnali conſummatum non diſſolvuntur. Ita communis DD. Et habetur *cap. 3. & 5. hoc tit.* Et Ratio eſt; qui vi primi Matrimonij translatum eſt in uxorem primam dominium corporis ad petendam copulam; unde nequit vir, qui non eſt ampliùs dominus ſui corporis, illud transferre in aliam uxorem in ordine ad eandem copulam; uti obſervat Fagnan.

4. Dico tertiò: lite pendente ſuper Matrimonio, ſive ſit interpoſita appellatio, ſive non, nequit celebrari aliud Matrimonium cum alia. Ita communis DD. Et habetur *cap. 4. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia ſi lite pendente in cauſa matrimoniali primum Matrimonium pronunciaretur validum; tunc ſecundum Matrimonium foret adulterinum & invalidum; ac propterea pendente lite nequit celebrari aliud Matrimonium.

TITULUS V.

DE

Conditionibus appoſitis in Deſponſatione, vel in aliis Contractibus.

CAP. I.

De Conditionibus appoſitis in Contractibus Sponſalium, & Matrimoniorum.

1. NOta primò: *prioribus titulis* Sponſalia & Matrimonia concernentibus rectè addit Papa hunc de Sponſalibus ſub conditione factis, reſolvendo varios caſus circa ejuſmodi & alios conditionatos contractus. Per *Conditionem* autem intelligitur ſuſpenſio contractûs in futurum tempus, & eventum incertum, §. *ſub conditione, Inſtit. de V. O.* explicatur plerumque per voculam, *ſi* v. g. *deſpondeo te mihi, ſi pater tibi dotem mille aureorum dederit.* Sponſalia ergo conditionata ſunt, quæ celebrantur cum appoſitione alicujus conditionis per verbum *ſi* expreſſæ. Conditiones porrò aliæ ſunt generales; aliæ ſpeciales. *Generales* ſunt, quæ afficiunt omnes Contractus, & ipſis tacitè inſunt, licèt non exprimantur; talis eſt in hoc contractu; *contraho tecum Matrimonium, ſi vixerimus. Speciales* ſunt, quæ certos duntaxat contractus modificant; & aliæ ſunt *intrinſecæ*, quæ nimirùm neceſſariò inſunt contractui Matrimoniali, ita ut absque ipſis non ſubſiſtat; talis eſt in hoc Contractu Matrimoniali, *accipio te in uxorem, ſi non es mea conſanguinea.* Aliæ ſunt *extrinſecæ*, absque quibus poteſt ſubſiſtere contractus Matrimonialis: talis eſt in hoc, *accipiam te in uxorem, ſi pater conſenſerit.* Rursùs ex his quædam ſunt conditiones poſſibiles & contingentes, quæ ſcilicet non poſſunt evenire unquam; talis eſt in hoc contractu Matrimoniali; *accipiam te uxorem, ſi ſtellas ex firmamento detraxeris*; vel *ſi chymeram interfeceris.* Quædam *neceſſariæ*, quæ ſcilicet infallibiliter evenient; ut in hoc contractu, *contraho tecum, ſi cras Sol orietur.* Iterum quædam conditiones apponibiles in Deſponſationibus poſſunt eſſe honeſtæ, quædam turpes, quædam indifferentes ſeu impertinentes. Et ex turpibus quædam ſunt contra ſubſtantiam & bona Matrimonij, talis eſſet in ſimili contractu, *accipio te in uxorem, ſi procreationem prolis evitaveris*: & in iſto, *deſpondeo te mihi, quouſque venuſtiorem, aut locupletiorem te reperero.* Vel *ſi adulterata fueris.* Quædam verò ex turpibus non militant contra ſubſtantiam & bona Matrimonij; talis eſſet in iſto contractu, *accipio te in uxorem, ſi furtum feceris.* Demum ſunt etiam conditiones relatæ in tempus præſens, relatæ in præteritum, & relatæ in futurum.

2. Dico primò: Matrimonium concluſum cum addita conditione turpi, incompatibili cum ratione Matrimonij, ſeu ejus indiſſolubilitate: item incompatibili cum bono prolis & Fidei conjugalis, eſt nullum. Ita Doctores communiter. Et habetur ex *cap. fin. de conditionibus appoſ.* dicente: *ſi conditiones contra ſubſtantiam Matrimonii inferantur; puta ſi alter dicat alteri, contraho tecum, ſi generationem prolis evites, vel donec inveniam digniorem, aut ſi pro quæſtu adulterandam te tradas; Matrimonialis contractus quantumcunque ſit favorabilis, caret effectu.*

3. Dico ſecundò: ſubſiſtit nihilominus Matrimonium celebratum cum turpi conditione compatibili cum ſubſtantia Matrimonij, licèt illa conditio nondum ſit adimpleta, vel ſub conditione impoſſibili. Ita Leſſ. Gutier. &c. Et habentur hujuſmodi conditiones per *cap. ult. de condition. appoſ.* pro non adjectis; modò adhuc in contrahentibus ſit verus conſenſus: adeoque ſubſiſtit Matrimonium cum ijs contractum.

4. Dico tertiò: Matrimonium modificatum conditione honeſtâ, ut neuter copulam Matrimonialem petat, ſed in perpetua caſtitate vivat, vel uterque Religionem amplectatur, eſt validum. Ita communis DD. Et Ratio eſt; quia Matrimonii eſſentia conſiſtit in dominio mutuo unius in alterius corpus ad uſum generationis; cum tali autem dominio conſiſtere poteſt obligatio non utendi corpore ad hunc finem; cùm uſus diſtinguatur à dominio. Et hujuſmodi Matrimonium celebrârunt Beatiſſima Virgo, & S. Jo-

Joſeph; ut docet Paludanus, Rebel. Ledeſm. &c.

5. Dico quartò: ſi apponatur in Matrimonio conditio in futurum, v. g. *contrahotecum, ſi dies Judicii Univerſalis ſit futurus*, ſtatim oritur valor in Matrimonio. Ita Perez, Sanch. Brug. Rebell. &c. Ratio eſt; quia Sacræ Literæ infallibiliter atteſtantur, diem Judicij Univerſalis futurum; adeoque cùm eventus ejus per modum conditionis Matrimonio adjectus ſit infallibilis, ſtatim debet exſurgere valor Matrimonii.

6. Dico quintò: ſi apponantur conditiones, relatæ in præſens, vel præteritum, dicendo: *Concludo tecum Matrimonium, ſi es perſona nobilis: velſi fuiſti converſa ad fidem*, pariter Matrimonii valor eò ipſo inducitur. Ita S. Bonav. Laym. S. Thomas &c. Et conſtat per L. *Cùm ad præſens, ff. de rebus creditis*. Et accedit Ratio; quia quilibet contractus ex partium contrahentium conventione voluntaria vigorem acquirit: adeoque & contractus Matrimonialis Conditionalis, ſi conditiones veritate nitantur.

7. Dico ſextò: ſi conditiones appoſitæ ipſi contràctui Matrimoniali ſint relatæ in futurũ, v. g. *Contraho tecum, ſi dotem 1000. aureorum obtinueris à Genitoribus*: vel *ſi parentes conſenſerint in meum contractum Matrimonialem*: ſuſpenditur Matrimonij validitas, uſque ad conditiônis eventum, & eâ adimpletâ ſtatim validum cenſetur Matrimonium, ſine novo conſenſu. Ita Abbas, Laym. Navarr. Conink, &c. Primum conſtat apertè ex *cap. Super eo, de cond. appoſ.* Et eſt ratio; quia conditiones hujuſmodi ſuſpendunt alium contractum, cui apponuntur; juxta *cap. De illis, eod.* Et L. *ſi ita ſtipulatus, ff. de Verbor. Obligat.* adeoque & Matrimonialem. Ratio ſecundi eſt; quia quivis contractus, celebratus cum conditione honeſta, relata in futurum, eâ adimpletâ purificatur, ac perficitur: ſicut habetur in *L. Potior, ff. Qui potiores in pignore*: adeoque & contractus Matrimonialis.

8. Nota denique: ſi Plautus cum Petronilla, & Paulina, per verba de præſenti, ſub conditione de futuro contraxiſſet, ſit marius illius, cujus conditio priùs adimpletur; uti habet Brugnoli. Ratio eſt; quia Sponſa, cujus conditio priùs adimpletur, cenſetur eſſe potior jure. Si verò utriusque conditio ſimul adimpleatur; tunc neutrum matrimonium validum celebrare poteſt; uti habet Sylveſter, Ledeſm. Conink, &c. Et Ratio eſt; quia ex *cap. Literis, de Sponſalibus*, incertitudo vitiat Matrimonium.

CAP. II.

De Conditionibus appoſitis in aliis Contractibus.

1. Nota primò: tangit Papa in *hoc tit.* etiam quoſdam alios conditionatos contractus, & ponit reſolutiones canonicas ſuper eos. Et *primò* dicit, ſi in fundationibus Eccleſiarum, aut Collegiorum Eccleſiaſticorum, vel beneficiorum, & ſimilium, quæ pietatis & Divini cultûs causâ ſunt inſtituta, adjiciatur in donatione modus, ſtatim valet donatio; tametſi non ſervetur modus: neque poteſt agi ad revocandam donationem, ſed ſolùm ut modus impleatur; niſi id ſit cautum expreſsè in fundatione, *cap. Verum, 4. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia modus adjectus tali donationi non eſt principalis cauſa finalis talis donationis; quippe quæ cenſetur facta principaliter in honorem DEI, & pro ſalute animæ, vel remiſſione peccatorum donantis. Quòd ſi tamen modus adjectus eſſet finalis principalis cauſa ipſius donationis; tunc rectè agitur ad revocationem ejus, quod donatum eſt; quamvis non eſſet adjecta clauſula revocatoria *L. Cùm te, 6. C. de pact. inter empt. & vendit.*

2. Nota ſecundò: præterea reſolvit Papa *cap. Cùm ſit, 2. hoc tit.* ſi ſervus ideò manumiſſus ſit ſub conditione, ut fiat Monachus; is autem ante profeſſionem deſerat Monaſterium; tunc iterum ſervituti ſubjiciendus eſt: ſi verò talis profeſſus fuerit, deinceps cogendus eſt, ut in Monaſterio maneat, ne voluntas manumittentis prætereatur.

TITU-

TITULUS VI.

Qui Clerici, vel Voventes Matrimonium contrahere poſſunt.

CAP. I.

De Impedimentis Matrimonij in genere.

1. NOta primò, *hoc* & *aliquot ſequentibus tit.* agit Papa de aliis impedimentis, ob quæ nequeunt celebrari contractus matrimoniales validi. Et inprimis *iſto tit.* adducit ſuſceptionem Ordinis Sacri; & emiſſionem voti ſolemnis continentiæ, quæ dirimunt Matrimonium, ac invalidant. Priusquam autem ad eorum ſpecificorum examen deſcendam, præmittam doctrinam generalem de Impedimentis Matrimonij. Unde

2. Nota ſecundò: Impedimentum Matrimonij generali ſua acceptione eſt obex quidam Matrimonij ritè contrahendi. Et diſcriminatur in dirimens, & impediens. *Dirimens* impedimentum eſt, quod non tantùm illicitū eſt, ſed & irritum facit Matrimonium tam contractum, quàm contrahendum. *Impediens* tantùm eſt, quod quidem illicitum teddit Matrimonium contrahendum; contractum tamen non invalidat. Numerum ac Naturam utriusque ſequentibus explanabo. Unde

3. Dico primò: In Eccleſia Catholica eſt poteſtas ſtatuendi quædam impedimenta Matrimonij,tam dirimentia,quàm impedientia tantùm. Ita Catholici contra Hæreticos. Et ſic definit S. Tridentina Synodus *ſeſſ. 24. can. 3. & 4.* Patetque ex vetuſta Eccleſiæ praxi, in diverſis Concilijs & Canonibus determinante quædam Matrimonij impedimenta. Et Ratio idem ſuadet; quia ſi Principes ſæculares, & Respublica certis contractibus Civilibus poſſunt licitè apponere quaſdam conditiones, ob bonum commune; cur pariter Eccleſia non haberet poteſtatem apponendi contractui Matrimoniali certas conditiones & Impedimenta eum deſtruentia, aut impedientia ob conſiderabilem Fidelium utilitatem? Cui Chriſtus reliquit omnem Authoritatem, prudenter & utiliter ſtatuendi ea, quæ ſaluti Fidelium expedire judicàrit.

4. Dico ſecundò: Summus Pontifex, Concilia Generalia, & probabiliter etiam Epiſcopi in ſua Diœceſi, poſſunt introducere impedimenta Matrimonij. Ita communis TT. quoad primum & ſecundum, tertium habet Bonacin. Covar. Avers. Maſtrius, Sanch. contra Suar. Con. &c. Ratio primi, & ſecundi eſt; quia in praxi hactenus obſervatum eſt, diverſa Generalia Concilia & Summos Pontifices, utpote capita Eccleſiæ, appoſuiſſe Matrimoniis ea impedimenta, quæ hodie extant. Et Ratio idem ſuadet: quia in omni Republica bene inſtituta (qualis eſt Eccleſia Catholica) ſupremi Magiſtratus, & Summi Principes poſſunt abuſus Contractuum Civilium tollere, & conditiones rectas eis apponere; adeoque & Concilia Generalia, ac Pontifices contractui Matrimoniali, cùm ſint Supremi Magiſtratus, & Summi Pontifices Eccleſiæ. Ratio tertij eſt; quia Epiſcopus vi Officij ſui eſt perfectè Paſtor, & Princeps in ſua Diœceſi; adeoque plenam habet poteſtatem condendi leges in ſua Diœceſi pro ſuis ovibus & ſubditis; & conſequenter ſtatuendi impedimenta Matrimonij, ſi ſic requirat ſalus ſubditorum.

5. Dico tertiò: Nullus purè ſæcularis Princeps poteſt ſtatuere impedimenta Matrimonij Fidelium. Ita Victoria, Conink, Henriq. Maſtr. & communis Canoniſtarum. Et Ratio eſt: quia Eccleſia cauſas Matrimoniales, eò quòd Matrimonia eſſent elevata à Chriſto ad rationem & dignitatem Sacramenti, ſibi reſervavit: uti paret ex Tridentino *ſeſſ. 24. can. 3. & 4.* Et ex *cap. Tuam, de Ordin. cognit.* Et ex *tit. De conſanguin. & affinitate.* Et ex perpetua Eccleſiæ praxi.

6. Dico quartò: Poteſt tamen Princeps, vel Magiſtratus fidelis, vel infidelis, ſtatuere impedimenta Matrimonij reſpectu ſuorum ſubditorum Infidelium. Ita communis DD. Et ratio eſt: quia Matrimonium Infidelium ſubditorum, ſunt merus contractus humanus, carens ratione Sacramenti: adeoque circa hos poſſunt plenè diſponere Supremi Principes & Magiſtratus, ſicut circa alios humanos contractus

tractus, apponendo ejus impedimenta dirimentia & prohibentia.

7. Dico quintò: Princeps infidelis non poteſt ſtatuere impedimenta Matrimonii pro ſuis ſubditis Fidelibus. Ita Caſpenſis Maſtrius, Averſa &c. Et Ratio eſt; quia Matrimonia Fidelium ſubditorum ſunt à Chriſto elevata ad Statum Sacramenti ſublimiorem, & conſequenter non cenſentur ampliùs comprehenſa in poteſtate & Lege cujuſvis Principis ſæcularis.

8. Dico ſextò: Probabiliùs ſolemniter celebrantes Matrimonia cum impedimento dirimente, committunt peccatum mortale inobedientiæ & Sacrilegij. Ita Ledeſma, Maſtr. Laym. &c. Et Ratio eſt; quia taliter ſolemnizantes Matrimonia abutuntur ritu & nomine Sacramenti, cum ejus irreverentia & injuria, & in re gravi agunt contra Jus Eccleſiaſticum.

9. Nota deinde tertiò: In univerſum Impedimenta dirimentia, moderno Jure Tridentini eſſe 14. ſequentibus Verſibus completa:

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen,
Cultûs Diſparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honeſtas,
Si ſis Affinis, ſi fortè coire nequibis.
Si Parochi & duplicis deſit præſentia teſtis,
Raptaq; ſit Mulier, nec parti reddita tuta,
Hæc ſocianda vetant connubia, facta retractant.

Impedimenta verò ſolùm impedientia, ex crimine non orta ſunt numero 5. ſequentibus Verſibus incluſa:

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque Catechiſmus, Sponſalia jungito votum;
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Alia verò Impedimenta impedientia ex crimine orta numero 7. his Verſibus communiter referuntur:

Inceſtus, raptus, Sponſalia, Mors Mulieris,
Suſceptus propriæ Sobolis, Mors Presbyteralis,
Vel ſi pœniteat ſolemniter, aut Monialem
Accipiat, prohibent hæc Conjugium ſociandum.

10. Dico ſeptimò: quando duo contrahunt cum impedimento dirimente, eò detectò debent ſeparari, quoad cohabitationem. Ita communis Canoniſtarum. Et Ratio eſt; quia in his adeſt morale periculum carnalis commercii denuò practicandi, quòd ampliùs licitum non eſt.

11. Dico octavò: Si unus Conjugum tantùm ſit conſcius impedimenti lege Divina dirimentis, non poteſt alteri ignoranti debitum reddere, etiam ſub diſpendio vitæ, famæ, & incurſu excommunicationis à Judice Eccleſiaſtico infligendæ. Ita Sylv. Maſtr. Medina, Nav. Victoria &c. Et conſtat ex *cap. Inquiſitioni, de ſent. Excom.* & *cap. Literas, de reſtitutione ſpoliatorum.* Et accedit Ratio; qui fornicatio nunquam eſt licita, etiam ad vitandam quamcunque jacturam; ſed in caſu Concluſ. eſſet fornicatio; cùm nullum ibi ſit Matrimonium: ergo &c.

12. Nota autem quartò: Conſcium impedimenti dirimentis, cautè & prudenter ſe debere gerere, ad evitanda ſpecificata pericula & damna; unde debet petere ſtatim diſpenſationem, abſtinendo interim ab omni copula carnali; & diſpenſatione obtentâ debet procurare conſenſum novum ab altera parte, nullitatem Matrimonii aliquomodo alteri parti ignoratæ notificando; uti habet receptior doctrina Scoti *4. d. 35. q. 1.* Adrian. Nav. Con. Sanch. Henricx. &c. contra Cajet. Sotum, Cordubam &c. eò quòd alioquin pars ignara nullitatis per ſuum novum conſenſum tantùm intenderet confirmare contractum priùs factum, quem credebat eſſe validum, ſed interim fuit invalidus, & qui quà talis non validatur per hunc approbativum tantùm conſenſum. Ego tamen arbitror ſufficere ad convalidandum Matrimonium, ſi alteri parti dicatur per modum cujuſdam ſigni amoris; *ſi non eſſem conjugatus, te acciperem in Conjugem, & ex nunc accipio*; & altera pars ignara nullitatis reſpondeat: *Et ego te acciperem, & modò accipio.* Hic enim intervenit verus novus Conſenſus, in novum etiam Matrimonium.

13. Sed quid ſi conjunx ignarus nullitatis, & repetens modò dictò novum conſenſum eſſet ita diſpoſitus, quòd ſi ſciret nullitatem ſui Matrimonij, & qualitatem impedimenti, quamvis jam ſublati, nullatenus tunc contrahere vellet; ſed quia neſcit, ideo ſuum conſenſum repetit? Reſpondeo cum diſtinctione; ſi ſit ita diſpoſitus in actu ſecundo, habens ſcilicet actualiter talem voluntatem, cum tali repetito conſenſu Matrimonium non perficit; uti benè docet Maſtrius, Averſa &c. quia hæc voluntas directè repugnat intentioni conditionatæ: ſi autem ſit ita diſpoſitus habitualiter tantùm & in actu primo, Matrimonium ſubſiſtit; cùm hæc non repugnet intentioni conditionatæ.

14. Nota deinque quintò: Si Matrimonium ſit nulliter contractum ab initio, ob occultum impedimentum dirimens, cum aſſiſtentia tamen Parochi & teſtium; poteſt, obtentâ diſpenſatione, convalidari ſolo novo contrahentium conſenſu, abſque aſſiſtentia novâ Parochi; ut habet Maſtrius, & alii DD. Ratio eſt; quia ſatis conſtat de validitate talis contractûs in facie Eccleſiæ, quod Concilium Tridentinum requirit ideo, ut non oriantur incommoda diverſa ex clandeſtinis Matrimoniis; ſi tamen impedimentum fuiſſet notum factum Parocho, aut alicui ex teſtibus, ita ut in judicio poſſit probari, debet adhiberi denuò Parochus, & teſtes ubtentâ diſpenſatione; aliàs erit invalidum; uti habet de Graffiis, Hurt. Cord. Ledeſm. Diana &c. Ratio eſt; quia in tali caſu non conſtat de validitate contractûs; ſed potius de nullitate in facie Eccleſiæ; unde ſolemnitate à Tridentino requiſitâ, puta, præſentiâ Parochi & Teſtium debet revalidari: niſi Pontifex diſpenſans in impedimento apponat clauſulam, Parochum non eſſe neceſſariò adhibendum.

CAP. II.

De Impedimentis Matrimonii in ſpecie ſacri Ordinis; & voti continentiæ.

1. Dico primò: Suſceptio alicujus ſacri Ordinis, puta Presbyteratûs, Diaconatûs, vel Subdiaconatûs ponit in Clerico impedimentum dirimens reſpectu Matrimonii poſtea contracti. Ita communis DD. Et habetur *cap. 1.* Et *2. hoc tit.* Et in Trident. *ſeſſ. 24. de Sacram. Matrim. can. 9.* Excipiuntur tamen à Concluſione caſus ſequentes. *Primò* ſi Clericus ſuſcepiſſet ſacrum Ordinem invalidè, defectu alicujus ſubſtantialiter requiſiti; talis enim poſſet deinde contrahere validum Matrimonium; uti habet Barboſ. Gutier. &c. *Secundò* ſimiliter Clericus promotus ad ſacrum Ordinem per vim illatam, vel metum cadentem in conſtantem virum; uti conſtat ex *cap. 1.* Et *cap. 6. de his, quæ vi, metûsve causâ fiunt*; Et tenet Sanch. Pirh. &c. *Tertiò* etiam Clericus ſuſcipiens ſacrum Ordinem ante pubertatem; uti tenet idem Sanch. & Pirh. &c.

2. Nota primò: Clericus poſt ſuſceptionem alicujus ſacri Ordinis celebrans de facto Matrimonium, efficitur irregularis; poteſt tamen ejusmodi irregularitatem tollere Epiſcopus, *cap. 1.* Dummodo cum unica, eaque Virgine contraxerit; ſecùs ſi cum vidua, aut corrupta; vel ſi binas nuptias celebraverit, *cap. nuper 4.* Et *cap. ult. de biga. non ordin.*

3. Dico ſecundò: Suſceptio tamen Ordinum tantùm minorum non affert Clerico ſic ordinato impedimentum dirimens reſpectu Matrimonii poſtea initi, aut ineundi. Ita Azor. Pirh. Sanch. & communis DD. & conſtat ex *cau. ſi quis 7. diſt. 32.*

4. Dico tertiò: Suſceptio Ordinis alicujus ſacri non à Jure Divino, ſed Eccleſiaſtico, ſtatuta eſt pro impedimento dirimente Matrimonium poſtea, initum. Ita Vallenſ. Sanch. Pirh. &c. DD. Et Ratio eſt; Tum quia Papa poteſt in ejusmodi impedimento diſpenſare; quod ſignum eſt; ipſum non eſſe Juris Divini. Tùm quia per Ordinem ſacrum ſuſceptum non ſit totalis traditio hominis ipſi DEO: ſed tantùm ad cultum DEI, & Divinum Officium; cui non repugnat Matrimonium Jure Divino; cùm per ſe ſit licitus uſus ejus, & Græcis Sacerdotibus permiſſus. Vide plura de hoc puncto *tom. 1. lib. 1. tit. 11. cap. 4. n. 6.*

5. Dico quartò: Suſceptio alicujus Ordinis ſacri non dirimit Matrimonium prius contractum; tametſi id non fuiſſet conſummatum per copulam carnalem. Ita Vallenſ. Pirh. Sanch. Et habetur *cap. Antiquæ, unic. ut Extravag. XXII. de voto.* Quare ſi quis curaret ſe ordinari in Subdiaconum, vel Diaconum conſtante Matrimonio etiam nondum conſummato, & hoc contra uxoris voluntatem, ab Epiſcopo eſt admonendus, & inducendus, ut inſtitutum Religioſum amplexetur. Si autem hoc facere recuſet, & uxor eundem repetierit, compellendus eſt cenſuris Eccleſiaſticis ad conſummendum Matrimonium, & reddendum uxori debitum; illud tamen exigere non valet: in ſuper talis ſuſpenſus eſt ab executione Ordinum, ac irregularis efficitur, *cit. Extravag.*

6. Dico quintò: Emiſſio voti ſolemnis Caſtitatis per profeſſionem in aliquo Ordine approbato ponit pariter impedimentum dirimens reſpectu Matrimonii rati, & ſub-

& ſubſequentis, ſed poſtea contracti; ſed Jure Eccleſiaſtico tantùm. Ita communis DD. Et primum habetur *cap. 1. 2.* Et *3. hoc tit.* Et in Trident. *ſeſſ. 24. de Sacram. Matrim. can. 9.* Ratio ſecundi eſt; quia quòd ejusmodi votum ſolemne dirimat Matrimonium poſtea contractum, id habet tantùm à ſolemnitate ſuperaddita: uti patet ex voto ſimplici caſtitatis, quod non dirimit Matrimonium ſubſequens; ut dicetur infra; ſolemnitas autem voti ex ſolâ Eccleſiæ conſtitutione ſeu Eccleſiaſtico Jure promanat *cap. unic. de voto, in 6.* adeoque Jure Eccleſiaſtico tantùm emiſſio voti ſolemnis caſtitatis per profeſſionem in aliquo Ordine approbato ponit impedimentum dirimens Matrimonii ſubſequentis.

7. Dico ſextò: Emiſſio voti ſolemnis caſtitatis etiam per profeſſionem duntaxat tacitam Religionis ponit impedimentum dirimens Matrimonii rati,& poſtea initi. Ita communis DD. Et conſtat *ex cap. 7.* Et *ult. hoc tit.*

8. Dico ſeptimo: Emiſſio voti ſimplicis caſtitatis ponit quidem impedimentum impediens licitam Matrimonii contractionem; non tamen dirimens poſtea contractum. Ita Zoës, Vallenſ. & communis DD. Primum conſtat ex *cap. 3.* Et *4. hoc tit.* Secundum habetur *cap. 6. eod. tit.* Circa tamen vota ſimplicia Profeſſorum Societatis JESU diſpoſuit Gregorius XIII. in quadam conſtitutione *Aſcendente Domino*, ut tria vota ſimplicia dicti Ordinis, & conſequenter votum ſimplex caſtitatis,dirimant Matrimonium poſtea contractum: ſicque Jus commune quoad profeſſos Societatis emittentes votum ſimplex caſtitatis eſt limitatum; uti ex Sanch. ritè obſervat Pirhingus.

9. Nota ſecundò: Occaſione Capituli 5. in quo refertur caſus cujusdam fœminæ ſponſalia habentis cum quodam viro; ſed poſtea emittentis votum ſimplex caſtitatis, diſceptant DD. an votum ſimplex caſtitatis ponat impedimentum dirimens præcedentium ſponſalium de futuro. Pro affirmativa ſtat Tannerus cum pluribus aliis. Pro negativa & magis fundata ſubſcribit Sylv. Navarr. Zoës. Innoc. Sanch. &c. Et colligitur ex *cap. Veniens, hoc tit.* ubi mulieri voventi poſtea de fide ſponſi mentita ſatisfactio eſt indicenda; quam indicere non eſſet neceſſe, ſi ſponſalia dirimerentur per votum ſubſequens. Ratio etiam eſt; quia DEUS non acceptat votum, ſeu promiſſionem rei, priùs alteri promiſſæ, & in ejus præjudicium.

TITULUS VII.

De eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium.

CAP. I.

De impedimento criminis adulterii.

1. NOta primò: Proſequitur *hoc tit.* Pontifex diſcutere aliud impedimentum dirimens Matrimonii, quod vocatum impedimentum criminis. Statuitur autem in Capitulis hujus tituli duplex crimen impediens & dirimens Matrimonium ſubſequens, ſcilicet adulterii & homicidii qualificati; unde materia in ejusdem tituli latiùs patet, quam ipſa rubrica, Circum primum crimen adulterii

2. Dico primò: Crimen adulterii commiſſi affert impedimentum dirimens Matrimonii ſubſequentis. Ita Gloſſa, Vallenſ. Zoës. Pirh. &c. Et habetur *cap. ſignificavit 2.* Et *cap. Veniens 7.* Et *cap. fin. hoc tit.*

3. Nota autem ſecundò: Ut hoc crimen cenſeatur impedimentum dirimens revera afferre, debent ſequentia adfuiſſe. Et *primò*, debet verè interveniſſe fides data adulterorum, & pactum de Matrimonio contrahendo poſt mortem Conjugis; aut quod contrahant actu vivente adhuc conjuge; uti conſtat ex *cap. fin. hoc tit.* *Secundò* ut adulterium commiſſum fuerit completum, & patratum durante Conjugio cum altero; quia aliàs non erit crimen perfectum, ſed inchoatum tantùm, quod non meretur juxta præſentes leges hanc pœnam; & deficeret conditio, ob quam pœna præcipuè imponitur; uti patet ex *eod. cap. fin. hoc tit.* *Tertiò*, debuit fuiſſe verum conjugium adulteræ cum primo marito tempore adulterationis; nam putatitium conjugium non præſtat impedimentum; uti colligitur ex *cap. 2.*

hoc tit. Quartò, uterque adulter debet eſſe conſcius adulterii, & prioris conjugii; ut habetur *cap. 2. hoc. tit.* Unde ſi quæ mulier errore ducta & ignorans cum alio marito tanquam cum cœlibe adulteretur, atque contrahat, non prohibetur defunctâ uxore illius, in novum Matrimonium cum illo convenire, *cap. 1. hoc tit.* Uti & ſi adulterium tantùm intercesserit absque ullo pacto Matrimoniali, vel ſponſalitio admixto, *cap. Significâſti, 6. hoc tit.* Circa alterum ſit

CAP. II.

De Impedimento Criminis Homicidii.

1. Dico primò: Similiter crimen homicidii, ſeu machinationis factæ in mortem unius Conjugis, ponit impedimentum dirimens Matrimonii ſubſequentis, etiam ſecluſô adulteriô. Ita Gloſſ. Zoëſ. Vallens. & communis DD. Et habetur *can. Si quis 5. cauſ. 31. q. 1.* Et *cap. 3. hoc tit.* Sed

2. Nota primò: ut crimen homicidii ſeu machinationis necis inducat verum impedimentum dirimens Matrimonij ſequentis, debent adfuiſſe ſequentia: *Primò,* ut præfata machinatio necis fuerit efficax, ſeu re ipsâ cædes alterius conjugis, *cit. can. Si quis Secundò,* ut machinatio mortis alterius conjugis facta ſit animo ineundi Matrimonium cum conjuge ſuperſtite; uti notat Scotus, S. Thomas, Zoëſ. Vallenſ. nam ſi alter conjugum necem intulit ex alia intentione, quàm contrahendi Matrimonium, non reſultat impedimentum dirimens, *cap. Laudabilem, de converſ. infidel.* junctâ Gloſſâ. Et colligitur ex *cap. 1. de converſ. infidel.* Et *cap. 1. de divortiis. Tertiò,* debet uterque ad machinationem concurrere, ſaltem conſilio aut mandato ad mortem cooperando; uti notat Maſtrius, Herincx, & Bonac. Quare ſi unus tantùm machinatus ſit mortem, alterô inſciô, non reſultat ejuſmodi impedimentum criminis homicidij; uti habent cit. DD. niſi accedat adulterium, *cap. Super hoc 3. hoc tit. Quartò,* ut conjunx verè phyſicè, vel moraliter occidat alterum; unde non ſufficit ratihabitio; uti habet Gutier. Henriq. Valent. Maſtr. &c.

3. Dico ſecundò: ſimiliter crimen machinationis cum effectu in mortem conjugis cum adjunctô adulterio, ponit impedimentum dirimens Matrimonii ſequentis cum perſona ſuperſtite. Ita communis DD. Et habetur *cap. Super hoc 3. hoc tit.* Ut hoc impedimentum exurgat, requiritur, ut mors ſit in re ſecuta, & adulterium; uti habet Vallens. & alii DD. Non requiritur autem, ut interveniat promiſſio futuri Matrimonii, *cap. cit. 3.*

TITULUS VIII.

DE

Conjugio Leproſorum.

CAP. UNICUM.

Variæ Reſolutiones circa Leproſorum Connubia.

1. Nota primò: Quoniam impedimentis Matrimonii videri poſſet morbum lepræ eſſe annumerandum; ideò D. Papa *hunc* ſpecialem addit *tit.*.

2. Dico primò: Pro impedimento dirimente Matrimonii jam contracti & conſummati non rectè ſtatuitur morbus lepræ; quare uxores viros, & viri uxores leprâ ſuperveniente reſperſas adhuc ſequi debent, & eis conjugali affectione miniſtrare; & Matrimonium eorum manet indiſſolubile. Ita communis DD. Et habetur *cap. Pervenit. 1.* Et *2. hoc tit.* Ubi etiam aſſignatur Ratio; quia per conſummationem Matrimonii vir & uxor efficiuntur una caro; ac proinde unus ſinè altero eſſe non debet. Imò hoc etiam procedit, etſi Matrimonium ſuperveniente leprâ necdum fuiſſet conſummatum. Ratio eſt; quia vinculum Matrimonii etiam ſolo conſenſu contractum eſt indiſſolubile; & nuptias facit non concubitus, ſed conſenſus, *L. 30. ff. de R. I.*

3. Dico ſecundò: Quòd ſi conjuges poſt ſupervenientem lepram nequeant ſeſe affectione conjugali tractare, inducendi ſunt ad perpetuam continentiam vovendam. Ita communis DD. Et habetur *cap. 1. hoc tit.*

4. Dico tertiò: Leproſi poſſunt inire Matrimonia non obſtante leprâ, ſi invenerint,

nerint, qui eos accipere velint. Ita communis DD. Et habetur *cap. 2. hoc tit.*

5. Dico quartò: Conjunx ſanus teneatur leproſo regulariter reddere debitum, ſi id exigat. Ita communis DD. Et habetur *cap. 2. hoc tit.* Quod tamen DD. ſcribentes in *cit. cap.* temperant; niſi ſubſit probabile periculum infectionis; cùm nemo ſe obliget ad Matrimonii contractum cum vitæ incolumitate; uti putat Zoëſ. Idem dicendú ſi conjunx laboret morbô Gallicô, vel aliô contagiosô. Neque enim DEUS tentandus eſt, *can. ſi nulla, cauſ. 23. q. 7.* Cæterùm etſi ſanus conjunx non teneatur fortaſſis reddere debitum conjugi leproſo effecto; tenetur tamen præſtare alia obſequia, quæ absque periculo infectionis alicujus præſtari poſſunt; uti colligitur ex *cap. 1. hoc tit.* Et tenet Barbos. Zoëſ. Navar.

6. Dico quintò: lepra ſuperveniens diſſolvit Sponſalia de futuro priùs contracta. Ita communis DD. Et habetur *cap. 3. & ult. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia alter Sponſus ſanus ob ſupervenientem lepram meritò timere poteſt infectionem; qui metus cùm ſit gravis, reſcindere poteſt contractum initum Sponſalium de futuro: ſimiliter ſuperveniens morbus Gallicus, paralyſus, epilepſia, vel alia infirmitas incurabilis, ſufficit ad diſſolvenda Sponſalia de futuro, ſecundùm Sanch. cùm cenſeatur notabilis mutatio in Sponſo infirmo ſupervenire.

TITULUS IX.

DE Conjugio Servorum.

CAP. I.

De Impedimento Erroris, circa Conditionem ſervilem habiti in Contractu Matrimoniali.

1. NOta primò: Papa continuat reſolvere impedimenta dirimentia Matrimonii; & *hoc tit.* agit de Impedimento Erroris, qui contingit in contractu matrimoniali circa conditionem ſervilem alterius Spoſi; quando ſcilicet unus Sponſus eſt liber & alter ſervus. Per *Servum* autem hic intelligitur non ſervus adſcriptitius, ſeu colonus perpetuò adſtrictus ad colendam glebam; ſed mancipium, quod nullâ prorsùsgaudet libertate, & quod vendi poteſt; & dicitur propriè *Servus.*

2. Dico primò: Error conditionis ſervilis, qui contingit, dum homo liber contrahit cum Serva, quam ignorat eſſe talem; vel è contra: ponit impedimentum dirimens Matrimonij contracti, & liber poteſt recedere à Serva, ac aliam ducere. Ita communis DD. Et habetur *cap. Propoſuit 2.* Et *cap. Ad noſtra 4. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia talis Error excludit conſenſum in Matrimonii contractum; uti colligitur ex *L. Si per errorem, ff. de Jurisdic.* Præterea motivum, cur ejusmodi impedimentum ſit ab Eccleſia conſtitutum, eſt; quia talis error circa conditionem ſervilem ignoratam, valde adverſatur bonis Matrimonii: & *primò* adverſatur bono Sacramenti, ac individuæ Societati, atque cohabitationi conjugum; quia Servus debet ſervire Domino, & propterea habitare in domo Domini; poteſtque vendi vel mitti in partes longinquas. *Secundò* adverſatur bono prolis, quia ſervus non poterit eam commodè alere; quidquid enim is lucratur laboribus, Domino lucratur: nec poterit eandem prolem debitè educare. *Tertiò* adverſatur bono fidei conjugalis; quia non poteſt pro libitu reddere debitum conjugi, ſed demùm perſolutis ſervitiis Domini.

3. Nota ſecundò: ſi tamen liber Servam poſt habitam notitiam de ejus conditione carnaliter cognoverit, Matrimonium fit validum; nec poteſt diſſolvi prætextu Erroris præhabiti circa ſervilem conditionem; uti conſtat ex *cap. 2. & 4. hoc tit.* Quòd ſi etiam liber homo præhabuerit ſcientiam de ſervitute Sponſæ, & nihilominus eam duxerit, tale Matrimonium eſt validum & indiſſolubile: uti habet communis DD. Et ratio eſt; quia in contractu talis Matrimonii liber homo non fuit deceptus, & remiſit jus ſuum de diſſolvendo Matrimonio; uti colligitur ex *can. Si fœmina, cauſ. 29. q. 2.*

4. Nota tertiò: hoc impedimentum Erroris circa conditionem ſervilem non dirimere Matrimonium Jure naturali; uti opinatur Sylv. Sed Jure Eccleſiaſtico; uti

habet Gloſſa, Vallens, Pirh. Sanch. & communior DD. Ratio eſt; quia Error talis non eſt contra ſubſtantiam Matrimonii; nam ſervitus non tollit, neque impedit abſolutè & ſimpliciter liberum uſum Matrimonii; ſed pro illo duntaxat tempore, quô Servus eſt diſtractus ad ſervitia domini. Et quia Eccleſia non irritat Matrimonium à libero ſcienter contractum cum Serva; ſed tantùm contractum ignoranter, *cap. 2. & 4. hoc tit.* Si autem ſervitus Jure naturali dirimeret Matrimonium, æque dirimeret utrumque, id eſt contractum ſcienter, & contractum ignoranter cum Serva.

5. Dico ſecundò: ſi Servus contrahat Matrimonium cum Serva, cujus ſervitus notitiam habuit, nullum exurgit impedimentum dirimens erroris circa conditionem ſervilem; ſed Matrimonium eſt validum & indiſſolubile, tametſi illud invitô Dominô fuiſſet contractum. Ita communis DD. Et habetur *cap. Dignum 1. hoc tit.* Rationem ſecundi reddit ipſum *cit. cap.* dicens; *quia juxta Apoſtolum ad Gal. 3. in Chriſto JESU, neque liber, neque ſervus à Sacramentis Eccleſiæ removendus eſt.* Et quia Matrimonium Jure naturæ & Divino, conceſſum eſt homini in remedium concupiſcentiæ, ut vitarentur fornicationes; adeoque Servi ab hoc per Dominos nequeunt impediri per diſſolutionem ejus. Uterque tamen talis conjunx tenetur conſueta ſervitia præſtare Domino; uti habetur *cit. cap. 1.*

6. Nota quartò: quod attinet partum ſecutum ex conjugio duorum, quorum Pater eſt liber, mater verò ſerva; is ſecundum *L. partum C. de rei vindic.* ſequitur conditionem ventris, ſeu Matris; unde natus ex ventre ſervo ſubjicitur ei, qui ventris eſt dominus. Secundùm tamen Jus Canonicum *cap. 3. hoc. tit.* conſuetudine locorum partus etiam ſequi poteſt conditionem patris, ita ut ſi ſolus pater ſit liber, proles efficiantur liberæ, non attentâ conditione Matris.

CAP. II.

De aliis Erroribus intervenientibus in Matrimonii Contractu.

1 NOta primò: præter Errorem conditionis, de quo agit *iſte tit. & præcedens Capitulum*; alii quoque duo Errores adeſſe poſſunt in contractibus matrimonialibus, ſcilicet Error circa ſubſtantiam, & Error circa qualitatem Sponſi, vel Sponſæ. *Error circa ſubſtantiam*, ſeu perſonam haberetur, ſi Jacob v. g. contraheret cum Lia, quam putat eſſe Rachaëlem; vel cum ſecundo genita, quam putat eſſe primogenitam. *Error circa qualitatem* eſſet: Si Plautus contrahat cum Petronilla, quam putat eſſe vel virginem, vel divitem, vel nobilem; poſtea tamen deprehendit eam eſſe corruptam, vel pauperem, vel ignobilem.

2. Dico primò: Error circa Subſtantiam, ſeu perſonam, tam antecedens, quàm concomitans, dirimit Matrimonium Jure Eccleſiaſtico, & naturali. Ita S. Bonaventura *4. d. 30. q. 1.* Scotus ibidem. S. Thomas, & communis DD. Et *de Jure Eccleſiaſtico* habetur *cap. Tua nos, de ſponſalibus.* Et *can Unico*, *cauſ. 29. q. 1.* *De Jure naturali* patet; quia Matrimonium eſt contractus, ad quem requiritur Jure naturæ verus conſenſus circa objectum ſubſtantiale contractûs: ſed ubi eſt Error antecedens, vel concomitans circa ſubſtantiam, ſeu perſonam, nullus eſt conſenſus in eam ùt objectum ſubſtantiale; quia *L. 15. ff. de Juriſdict.* dicitur: *erranti nullus conſenſus*: & quia contrahentis intentio abſoluta eſt, conſentire præcisè in hoc individuum Plautillæ v. g. tanquam in determinatum, & ſubſtantiale objectum contractûs Matrimonialis, & nequaquam in aliud: adeoque Jure naturæ Matrimonium cum Errore circa ſubſtantiam dirimit. Nec obeſt: quòd Error concomitans non ſit cauſa operis, ſicut eſt Error antecedens; quia uterque aufert actualem conſenſum; & differunt tantùm, quòd prior faciat involuntarium, poſterior autem actum non voluntarium eſſe.

3. Si objicias: quod Jacob cum Lia contraxerit erroneè quoad ſubſtantiam; & tamen ſubſtiterit Matrimonium. Reſpondeo *ex can: Unico, cauſ. 29. q. 1.* illud non fuiſſe verum Matrimonium ab initio, donec Jacob conſenſit poſitivè de novo in Liam.

4. Dico ſecundò: ſi tamen errans intendat contrahere cum præſenti perſona, qualiſcunque ſit, eſt validum Matrimonium. Ita Brug. Con. Nav. &c. Et Ratio eſt; quia talis Error non vitiat ſubſtantiale actûs voluntarii; cùm ſit ſolùm ſpeculativus, non practicus: adeoque validum

validum erit Matrimonium cum eo contractum.

5. Dico tertiò: Error circa qualitatem perſonæ non dirimit Matrimonium, etſi oriatur ex dolo alterius contrahentis, & det cauſam contractui. Ita S. Bonaventura, Richard. & DD. communiter. Et conſtat ex *cap. Cùm in Apoſtolica, de Sponſalibus.* Et *L. alioquin, ff. de contrah. Empt.* ubi dicitur; *Quòd ſi ego Virginem emere putarem, cùm eſſet mulier*, id eſt corrupta, ut ait Gloſſa, *valebit emptio: in ſextu enim non eſt erratum.* Et Ratio eſt; quia ſubſtantia hujus contractûs conſiſtit in conſenſu inter perſonas; Et qualitates opum, pauperiei &c. ſunt extrinſecæ, accidentales, & rationes tantùm impulſivæ; non autem objectum ſubſtantiale ipſius contractûs.

6. Dico quartò: ſi tamen Error qualitatis tranſeat in Errorem ſubſtantiæ; item ſi qualitas fuit appoſita in contractu per modum conditionis; tunc eâ deficiente, irritatur Matrimonium contractum cum errore qualitatis. Ita Maſtrius, Her. Brug. &c. Exemplum primi eſſet: ſi Ludovica contraheret per Procuratorem cum primogenito Regis Hiſpaniarum; erit irritum Matrimonium, ſi deinde ſubſtitueretur ſecundò genitus. Exemplum ſecundi; ſi Petrus contrahat cum Paula, cum expreſſione conditionis, ſi nobilis ſit. Et Ratio primi eſt; quia determinatus conſenſus contrahentis tunc fertur primariò & determinatè in aliud individuum, tanquam objectum ſubſtantiale contractûs; adeoque Matrimonium cum Errore tali celebratum eſt irritum. Ratio ſecundi eſt; quia conſenſus contrahentis tendit ſubſtantialiter, & expreſſè in veritatem appoſitæ conditionis: adeoque eâ deficiente Matrimonium erit nullum.

TITULUS X.

DE

Natis ex libero ventre.

CAP. UNICUM.

Reſolutiones concernentes hunc titulum.

1. NOta primò: *præſentem tit.* Papa adjungit *priori* tanquam eidem connexum; quia enim in priori actum fuit de Conjugio ſervorum, & dubitare poſſet, utrùm proles ex ventre libero, ſeu Matre libera, & Patre ſervo natæ cenſendæ ſint pariter liberæ, an verò ſervæ; ideò hoc ipſum reſolvit unicô Capitulo hujus tit.

2. Dico primò: proles progenitæ ex libero ventre, id eſt Matre libera, vel liberta, efficiuntur liberæ, tametſi pater fuiſſet ſervus; & è converſo erunt ſervæ; ſi generatæ ſint ex ventre ſervo. Ita communis DD. Et reſolvitur *cap. unico, hoc tit.* Et *cap. ult. de ſerv. non ordin.* Et quia dum quæritur de libertate, vel ſervitute alicujus prolis, partus ſequitur ventrem, id eſt conditionem matris L. 5. §. 2. *ff. de ſtatu hom.*

3. Nota ſecundò: ſufficit ad libertatem prolis, ut Mater fuerit libera aliquo tempore, ſcilicet vel tempore conceptionis, vel tempore partûs, vel tempore intermedio, etiam per minimum momentum à conceptione; quia non debet calamitas matri ſupervenięns minimè obeſſe partui, ſeu proli, quæ in ventre eſt, *Inſtit de ingen.* Et L. 5. *cit.*

4. Nota tertiò: aliâs proles legitimè natæ quoad familiam, nobilitatem, & dignitatem ſeu honores, ſequuntur conditionem patris; non autem matris, *L. cùm legitimæ 19.* & ibi Gloſſa *ff. de ſtatu homin.* Eſtque Ratio; quia proles accipit eſſe à patre tanquam cauſa principali efficiente, & nobiliori principio ſuæ ſubſtantiæ; ac proinde quoad illa, quæ ſpectant ad eſſe, & familiam, quæque ei annexa ſunt, ſequitur patrem; uti notat ex Sanch. Pirhing.

TITU-

TITULUS XI.

DE

Cognatione Spirituali.

CAP. I.

De Quidditate, Contractione, Origine, & Conditionibus Impedimenti Cognationis Spiritualis.

1. NOta primò: Progreditur Pontifex in Impedimentis dirimentibus Matrimonii aſſignandis, & *hoc tit.* affert impedimentum Cognationis Spiritualis. Dicitur autem *Cognatio* genericè omne vinculum, conjunctionem ſeu propinquitatem importans. Hìc verò ſpecificè importat propinquitatem, quæ oritur juxta conſtitutionem Eccleſiæ inter aliquas perſonas ratione Sacramentorum Baptiſmi, & Confirmationis collatorum, vel receptorum. Dicitur *Spiritualis*; quia verſatur circa rem Sacramentalem, ſeu Spiritualem. Hæc Cognatio vulgò vocatur *Compaternitas* & *Commaternitas*.

2. Dico primò: Rectè deſcribitur Cognatio Spiritualis, quòd *ſit quædam propinquitas inter perſonas ob adminiſtrationem, vel ſuſceptionem Sacramenti Baptiſmi vel Confirmationis orta, ex ordinatione Eccleſiæ invalidans, & dirimens Matrimonium.* Ly *propinquitas* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Dico ſecundò: ex adminiſtratione & receptione Sacramentorum Baptiſmi & Confirmationis conſurgit omnino in certis perſonis impedimentum Cognationis Spiritualis, dirimens Matrimonii. Ita communis Doctorum. Et ſtatuitur *cap. 3. 4. 6.* & *8. hoc tit.* Et *cap. eod. tit. in 6.* Et ſtatuit Eccleſia hoc impedimentum ob reverentiam, quæ debetur baptizanti & confirmanti, ac patrinis, tanquam parentibus Spiritualibus, ut hæc Cognatio non minùs quàm carnalis parentibus carnalibus eſſet impedimentum dirimens. Unde ulterius.

4. Nota ſecundò: Ex aliis Sacramentis præter Baptiſmum & Confirmationem non oritur præfatum impedimentum dirimens Cognationis Spiritualis; prout habetur *cap. Quamvis 3. hoc tit.* Et Ratio eſt; quia per alia Sacramenta non renaſcitur, & regeneratur homo ad vitàm æternam, ſicuti per Sacramenta Baptiſmi & Confirmationis, quæ conferunt eſſe quoddam ſpirituale, *can. 1. & 3. cauſ. 30. q. 3.* Nam in præfatis duobus Sacramentis tantùm perſona ejus miniſtrans eſt quaſi generans, ſuſceptor verò ſeu Patrinus eſt quaſi Mater, quæ nomine Eccleſiæ in ſuo gremio ſuſcipit baptizatum & confirmatum. Quare quemadmodum per nativitatem carnalem oritur cognatio carnalis tanquam impedimentum dirimens & impediens Matrimonium; ita pariter per nativitatem ſpiritualem, conſurgit ſpiritualis cognatio, dirimens & impediens Matrimonium; & hoc ob peculiarem reverentiam, quam alter alteri debet, cui plurimum adverſatur actus conjugalis.

5. Nota tertiò: Olim Jure Decretalium ab adminiſtratione & receptione Baptiſmi ac Confirmationis, oriebatur triplex cognatio ſpiritualis dirimens Matrimonium. Prima vocabatur *paternitas*; & conſurgebat inter baptizantem, vel confirmantem ex una parte; ac inter baptizatum, vel confirmatum ex altera parte. Secunda erat *compaternitas*, quæ oriebatur inter baptizantem, vel confirmantẽ, vel patrinos ex una parte; & inter parentes baptizati, vel confirmati ex altera parte; atque ita parentes baptizati vel confirmati erant compatres baptizantis, vel confirmantis, & patrinorum. Et duplex hæc cognatio ſpiritualis etiam transfundebatur à viro in uxorem. Tertia erat *fraternitas*, quæ conſurgebat inter liberos carnales baptizantis, vel confirmantis, vel patrinorũ ex una parte; & inter ipſum baptizatũ, vel confirmatum ex altera parte: quare baptizatus vel confirmatus erat confrater liberorum baptizantis vel confirmantis, *cap. Veniens.* Et *cap. fin. hoc tit.* Et *cap. 1. eod. in 6.* Et *can. 1. 2. 3. ac aliis, cauſ. 30. q. 1.* Sed

6. Dico tertiò: Jure noviſſimo Tridentini memoratæ ſpecies Cognationis ſpiritualis ſunt contractæ, & ita reſtrictæ, ut hodie non naſcatur cognatio ſpiritualis dirimens Matrimonium, niſi inter baptizatum, ejúſque patrem & matrem ex una parte; ac inter baptizantem, & ſuſcipientes ad ſummum unum, vel unam ex altera parte. Ita Vallenſ. Zoëſ. Sanch. & communis recentiorum Canoniſtarum. Et habetur in Trident. *ſeſſ. 24. cap. 2. de Reform. Matrimonii*, ubi etiam aſſignatur ratio hujus conſtitutionis Eccleſiaſticæ, per illa verba, *docet experientia propter multitudinem pro-*

prohibitionum multoties in caſibus prohibitis ignoranter contrahi Matrimonia, in quibus vel non ſine magno peccato perſeveratur, vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur. Volens itaque S. Synodus huic incommodo providere &c. Ex his

7. Nota quartò: hoc impedimentum Cognationis Spiritualis ſolo Jure Eccleſiaſtico eſſe introductum; & primo quidem à Concilio Nicæno *can. 21.* Quamvis plures DD. putent fuiſſe traditionem Apoſtolicam.

8. Nota quintò: Catechiſmus ſeu inſtructio Catechumenorum ad fidem quæ anto Baptiſmum alicujus baptizandi adhibetur, quâ durante ſal benedictus ori baptizandi imponitur, per quem ſignificatur cœleſtis ſapientia, ſeu doctrina Chriſtiana, *cap ſal cœleſtis 65. diſt. 4. de conſecrat.* Hujuſmodi inquam Cathechiſmus olim afferebat inter easdem perſonas, inter quas Baptiſmus, quoddam impedimentum, ſed impediens tantum Matrimonii poſtea contrahendi; non autem dirimens poſtea contracti; utì habetur *can.cit.21.* Et *cap.5.hoc tit.* Et *cap. 2.eod.in 6.* Catechiſmus enim eſt quædam futuri Baptiſmi profeſſio, ejusque initium & quædam imperfecta regeneratio per fidem, quam profitetur catechizans, ſeu patrinus loco parvuli; ideoque etiam quædam cognatio ſpiritualis ex ea naſcitur; ſicut ex ſponſalibus de futuro. Ut autem talem contrahat Patrinus, debet durante toto Catechiſmo infantem tenere; & inſuper ad fidei interrogata reſpondere; quando nimirum Sacerdos interrogat, an credat. Verùm DD. probabilius tenent per Trident. *ſeſſ 24. cap. 2. de Reform. matrim.* tale impedimentum fuiſſe ſublatum; utì colligitur ex illis verbis Concilii, *omnibus inter alias perſonas hujus ſpiritualis Cognationis impedimentis omnino ſublatis* Et ita tenet Zoës. Pirh.&c. Aut ſaltèm reſtrictum eſt ad primum gradum Cognationis, ſicut impedimentum ortum ex Baptiſmo; utì advertit Zoës. & Vallens.

9. Nota ſextò: ut autem à ſuſceptoribus contrahatur vera Cognatio ſpiritualis ex adminiſtratione & receptione Baptiſmi & Confirmationis, requiruntur ſequentia. *Primò*, ut teneatur infans in Baptiſmo actuali. Unde qui teneret infantem, quandò ſolæ ſolemnitates Baptiſmi in Eccleſia peraguntur circa infantem, domi ob imminentem probabilem articulum mortis jam baptizatum, non contrahit cognationem ſpiritualem. Ita Brug. & cæteri DD. communiter. *Secundo* requiritur, ut infans teneatur in Baptiſmo ſolemniter adminiſtrato: unde ſuſcipiens in Baptiſmo privatim adminiſtratio, non contrahit Cognationem ſpiritualem. Ita deducitur ex Tridentino *cit.* Et habet Brug. Sanch. Nav. &c. *Tertiò* requiritur, ut contrahatur iſta cognatio ſpiritualis; ut infans ſuſcipiatur de manibus baptizantis, ſtatim ac baptizatus eſt; alioquin accipiens illum non dicitur ſuſcipere & levare ex fonte baptiſmatis. Ita habetur in *can. Poſt ſuſceptum cauſ. 30.q. 3.* Unde ſi commater ex manu alterius comatris infantem ſuſcipiat, non contrahit cognationem. *Quartò* requiritur ad contrahendam hanc cognationem, ut verus tactus manibus ſuſcipientis peractus interveniat: unde ſi ſuſcipiens ſolâ veſte infantem attingeret, non contraheret Cognationem ſpiritualem. Ita Brug. & DD paſſim: Sufficit autem, ut tactus iſte fiat per Procuratorem; uti habet Bonac. Rebellus, Con. Branc. &c. *Nam qui per alium quid facit, per ſe feciſſe videtur, L. Licèt de Conſtitutione pecuniæ:* Et ex Regulis Juris *in 6.* Quo caſu Procurator nullam contrahit Cognationem; quia licèt ipſe immediatè tangat; non tamen ſuo, ſed alieno nomine hoc præſtat. *Quintò* requiritur in ſuſcipiente intentio tacita, vel expreſſa præſtandi munus Patrini; uti conſentiunt omnes DD. *Sextò* requiritur, ut non intercedat error circa perſonam, quæ creditur tangi. Ita Brugnoli &c. *Septimò* requiritur, ut Patrinus ſuſcipiens ſit baptizatus; unde Infidelis non contrahit hanc Cognationem. Ita Maſtrius, Brug. Ledeſm. Rodriq. &c. *Octavò* requiritur, ut ſuſcipiens ſit deſignatus ad munus Patrini, Ita Tridentinum *cit.* & Sanch. Maſtrius, Conink &c.

CAP. II.

Variæ aliæ reſolutiones circa cognationem ſpiritualem.

1. Dico primò: Secundùm antiquos Canones, non niſi unus Patrinus mas, vel fœmina ſuſcipere debebat infantem de Baptiſmo: ſi tamen plures ſuſcepiſſent, ſinguli Cognationem ſpirituale contrahebant; ſecundùm verò Conſtitutionem novam Eccleſiæ poſſunt duo, id eſt unus mas & una fœmina de Baptiſmo ſuſcipere; ſed non plures. Ita communis DD. Primum habetur in *cap. Quamvis 3. hoc tit. in 6.* Secundum in Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 2. de Reformat. matrim.* Quòd ſi tamen etiam plures quam duo, ſpecialiter per incuriam Parochi, admitterentur & verè ſuſciperent ſimul infantem ex Baptiſmo, ac aſſignati ſint ab habente poteſtatem Patrinos deſignandi, videntur omnes contrahere Cognationem Spiritualem, juxta *cap. 3. cit.* quod non eſt immutatum per Tridentinum. Et pro hoc ſtat declaratio Cardinalium, allegata à Tanner. Nec adverſatur Tridentinum *cit.* prohibens plurium quam duorum admiſſionem; quia non irritat factum; ſed tantum vetat illud; & eſt communis doctrina, quòd actus contra legis prohibitionem non ſit irritus, ſi in ea non ponatur decretum irritans, uti notat Zoës.

2. Nota primò: Religioſi prohibentur ſuſcipere infantes de ſacro fonte, *cap. non licet Abbati 103. cum ſeq. de Conſecrat. diſt. 4.* Ne videlicet hac occaſione ad ſæcularia trahantur, *can. pervenit 20. cauſ. 28. q. 2.* Si tamen ſuſcipiant, actus non eſt irritus; & conſequenter contrahunt Cognationem ſpiritualem. Hi ſi aſſumantur in Epiſcopos, non prohibentur deinceps ſuſcipere ex Sacro fonte; uti habet Gloſſa, Sanch. & Zoës. nam tunc cenſentur abſoluti à jugo monaſticæ regulæ, *can. 1. cauſ. 16. q. 1.*

3. Nota ſecundò: Procurator deputatus, ut loco Principalis infantem de ſacro fonte levet, non contrahit cognationem ſpiritualem; uti habet Zoes. Cum is non habeat animum ſuo nomine ſuſcipiendi infantem ex ſacro baptiſmo; unde mandans videtur potius eam contrahere; cum res ſit facti, quam Principalis per alium faciens, ipſe facere videtur. Et dicitur ita reſolviſſe S. Congregationem, teſte eodem Zoes.

4. Dico ſecundo: Parens baptizans, vel patrinum agens ex ignorantia, vel in neceſſitate, nullam Cognationem ſpiritualem contrahit; nec Jure petendi debitum Conjugale privatur. Ita DD. communiter. *De ignorantia*; reſolvit *can. ſi vir. De neceſſitate* verò reſolvit *can. Ad limina cauſ. 30. q. 1.* ubi exprimitur hujus ratio, *Quia inculpabile judicandum, ad quod neceſſitas impulit.*

5. Dico tertiò: Si tamen Parens extra caſum neceſſitatis & ignorantiæ baptizet, vel levet infantem, aut Confirmationi ejus aſſiſtat ut Patrinus, peccat mortaliter & probabiliter non poteſt petere debitum conjugale: poteſt vero reddere. Primum habet Sanch. Laym. Nav. &c. Secundum Suar. Sanch. Tertium habet communis Doctorum. Primum conſtat ex *can. 1.* Et *2. cauſ. 30. q. 1.* ubi id ſeverè prohibetur. Secundum patet; quia contraxit veram Cognationem ſpiritualem cum Conjuge. Ratio tertii eſt; quia alter conjunx innocens non amiſit Jus petendi: adeoque culpabilis tenetur reddere.

TITU-

TITULUS XII.
De Cognatione Legali.

CAP. UNICUM.

De Impedimento Matrimonii orto ex Cognatione Legali.

1. NOta primò: evolutô *priori tit.* de impedimento dirimente Matrimonii, orto ex Cognatione Spirituali, rectè Papa ſubjungit *hunc tit.* de alio, quod conſurgit ex Cognatione Legali: & dicitur *legalis à legibus* Civilibus, per quas primò invecta fuit §. *ſed ſi quis, Inſtit. de nupt.* Deinde verò etiam à ſacris Canonibus fuit acceptata, & approbata, *cap. un. hoc tit.* Et *can. ita deligere, cauſ. 30. q. 3.* Eſt autem cognatio legalis attinentia & effectus adoptionis, facitque in locum filii tranſire adoptatum. Nam adoptio communiter à DD. deſcribitur, quòd *ſit extraneæ perſonæ in filium vel filiam, nepotem vel deinceps legitima aſſumptio.*

2. Dico primò: bene deſcribitur Cognatio legalis, quòd *ſit propinquitas quædam inter certas perſonas, orta ex adoptione, ex ordinatione Juris Eccleſiaſtici & Civilis, dirimens Matrimonium.* Ly *propinquitas* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Dico ſecundò: Cognatio legalis ponit omnino impedimentum dirimens Matrimonii inter certas perſonas. Ita communis DD. Et habetur *cap. 1. hoc tit.* Et *can. ita deligere.* Et *can per adoptionum, cauſ. 30. q. 3.* Et *L. adoptivus 14. ff. de ritu nupt.*

4. Nota ſecundò: tres porrò ſpecies Cognationis legalis paſſim afferuntur à DD. *Prima* eſt in linea recta inter adoptantem & adoptatum, ac deſcendentes ſeu liberos adoptivi, puta filios, nepotes & abnepotes, &c. Si exiſtant in ejus poteſtate. *Secunda* eſt quaſi transverſalis, ſcilicet inter ipſum filium adoptatum & filiam naturalem, vel filiam adoptantis. *Tertia* eſt per modum cujuſdam affinitatis, nempe inter uxorem Patris adoptantis, & inter filium adoptatum; & è contra, inter uxorem adoptati & inter ipſum Patrem adoptantem, ac etiam inter ipſas uxores adoptantis & adoptati.

5. Dico tertiò: prima ſpecies Cognationis legalis impedit & dirimit Matrimonium in perpetuum, etiam ſoluta adoptione per mortem adoptantis, vel emancipatione adoptati; unde adoptans non poteſt contrahere Matrimonium cum filia, vel nepte adoptati. Ita Sylv. Sanch. Pirh. &c. Et conſtat ex *can. ita deligere 1. cauſ. 30. q. 3.* Et ex §. *ergo non omnes; Inſtit. de nupt.* Et *L. adoptivus 14.* Et *L. quin etiam 55. de rit. nupt.* Et Ratio eſt; reverentia, quæ per poteſtatem ſemel contractam ab adoptante reſpectu adoptivi diſſuadet nuptias cum filia vel nepte adoptivi.

6. Dico quartò: Secunda ſpecies Cognationis legalis impedit & dirimit Matrimonium non in perpetuum ſed duntaxat quàm diu durat adoptio & poteſtas. Ita Pirh. Zoëſ. Vallenſ. &c. Et colligitur ex *cap. unic. hoc. tit.* ubi dicitur, quod inter perſonas ſecundæ ſpeciei Cognationis legalis non conſiſtat Matrimonium durante adoptione. Et conſtat etiam ex *L. per adoptionem 17. ff. de rit. nupt.* Et eſt Ratio; quia honeſtas non patitur, ut inter perſonas ſecundæ ſpeciei Cognationis legalis, id eſt adoptatũ & filiam naturalem adoptantis contrahatur, cùm durante adoptione (quæ eſt naturæ imitatrix) ſe habeant tanquam frater & ſoror.

7. Dico quintò: tertia ſpecies Cognationis legalis impedit & dirimit Matrimonium in perpetuum inter illas perſonas, quas afficit; etiam ſolutâ adoptione per mortem adoptantis, vel per emancipationem. Ita Laym. Vallenſ. Zoëſ. &c. Et habetur *L. adoptivus 14.* Et *L. quin etiam 55. de rit nupt.* Eſtque Ratio; quia & hic affinitas quædam intervenit, quæ diſſuadet Matrimonium inter perſonas hujus tertiæ ſpeciei. Ex his

8. Nota ſequentia Corollaria. *Primò* inter adoptantem, & parentes filii adoptati licitè & validè poſſe cele-

brari Matrimonium. Ratio eſt; quia ex nullo capite Juris conſtat, inter eos intercedere Cognationem legalem; uti rectè ex Sanch. & Vall. notat Pirhingus. *Secundo* pariter inter filium adoptivum ſed emancipatum, & filiam legitimam carnalem adoptantis contrahi poteſt Matrimonium; uti habet Gloſſa, ;de Næo & Pirh. Et Ratio eſt; quia in adoptivo tali filio jam emancipato ceſſavit adoptio & patria poteſtas, quæ prius poſuit impedimentum Matrimonio contrahendo. *Tertiò* ſimiliter inter ipſos fratres & ſorores adoptatas ab eodem parente poteſt conſiſtere Matrimonium; uti habet Vallenſ. Pirh. &c. Et Ratio eſt; quia inter ejusmodi perſonas non reperitur à Jure inducta fuiſſe aliqua Cognatio legalis. Unde *capit. unic. hoc tit.* procedit duntaxat de vera filia patris adoptantis, quæ incipit eſſe ſoror adoptivi fratris adoptati à ſuo patre; adeoque impedita à contractione Matrimonii cum eodem fratre; uti rectè notat Vallenſ. *Quartò* tandem etiam inter filium illegitimum carnalem adoptantis & filiam adoptativam ejusdem adoptantis; ac viciſſim inter filiam carnalem illegitimam adoptantis & filium ejus adoptivum poteſt contrahi Matrimonium validum, uti habent Navarr. Sanch. &c. Et eſt Ratio; quia illegitimi non cenſentur eſſe in poteſtate patris ſui *§. ſi adverſus; Inſtit. de nupt* adeoque cum ipſis non contrahitur Cognitio legalis impediens Matrimonium.

TITULUS XIII.

De eo, qui cognovit Conſanguineam uxoris ſuæ vel Sponſæ.

CAP. I.

De Impedimento Affinitasis, contracto ex copula illicita & inceſtuoſa.

1. Nota primò: Papa provehit ulterius materiam impedimentorum Matrimonii; & diſcuſſis in *priori tit.* impedimentis Cognationis ſpiritualis, ac Legalis; *hoc tit. & ſeq.* agit de impedimento Cognationis carnalis; & primo de impedimento affinitatis. Eſt autem affinitas duplex; una quæ reſultat ex copula illicita cum conſanguinea uxoris habita; & hæc examinabitur *tit. præſ.* Altera, quæ oritur ex copula licita cum uxore reſpectu conſanguineæ ejusdem; & de iſta proponitur *ſequens tit.*

2. Dico primò: Ex inceſtu, ſeu copula illicita carnali, quam quis habuit cum conſanguinea uxoris ſuæ conſurgit impedimentum impediens Matrimonium aliquando contrahendum. Ita Gloſſa, Vallenſ. & communis DD. Et ſtatuitur in *cap. Si quis 1.* Et *cap. Transmiſſa 4.* Et *cap. ex literis 8.* Et *cap. Jordanæ 11. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia tales inceſtuoſi intulerunt injuriam Matrimonio.

3. Dico ſecundò: ſimiliter ſi uxor commiſerit inceſtum cum conſanguineis viri ſui, ex ejusmodi illicita copula oritur impedimentum præfatum. Ita Vallenſ. Sanch. Pith &c. Et conſtat ex *can. Si quis viduam, cauſ. 32. q. 7.* & *can. Si quis cum matre, cauſ. 34. q. 2.* Eſtq; eadem Ratio, ac de inceſtu viri.

4. Dico tertiò: Viris committentibus inceſtum cum Conſanguineis uxoris ſuæ, præter impedimentum præfatum, etiam infliguntur duæ aliæ pœnæ ſpeciales; quòd ſcilicet nequeant petere debitum à propria uxore; & quòd non poſſint contrahere Matrimonium mortuâ ſuâ uxore, non ſolùm cum filiaſtra ſua; ſed nec cum quavis alia muliere in perpetuum. Ita communis DD. Et ſtatuitur in *cap. 1. hoc tit.* quæ duæ pœnæ ſtatutæ ſunt in deteſtationem inceſtûs, ne tam frequentes fiant. Quod pariter extendunt DD. ut Vall. Sanch. Zoeſ. &c. ad uxorem inceſtuoſam. Et conſtat ex canonibus *cit. cauſ. 33. & 34.* Quamvis autem Conjunx inceſtuoſus nequeat petere debitum à ſuo Conjuge; reddere tamẽ tenetur, *cap. 4. hoc tit.*

5. Nota ſecundò: præfata pœna ſecunda non tantum afficit ipſos Conjuges inceſtuoſos; ſed etiam Conſanguineos eorum, ita ut illi Conſanguinei Conjugis, cum quibus alter Conjunx

junx inceſtum commiſit, nequeant inire aliud Matrimonium; uti habet Vallen. Pirh Sanch. &c. Et conſtat ex illis verbis *cap. 1. hoc tit. nec ille, nec filiaſtra ullo unquam tempore aliis ſe poterunt Matrimonio copulare.* Et Ratio eſt; quia & tales Conſanguinei inferunt gravem injuriam Matrimonio, non ſolum ratione adulterii, quod committunt; ſed etiam ratione contractæ affinitatis inter Conjuges, ob quam impeditur uſus Matrimonii. Et putat Vallenſ. ac Sanch. ejusmodi impedimentum pariter in Conſanguineis eſſe perpetuum.

6. Nota tertiò: ut porro cenſeatur verè conſurgere impedimentum dirimens ex inceſtu, debet is habere ſequentes conditiones: *Primò*, ut ſit inceſtus formalis, id eſt, cum illa, quam omnino ſcivit eſſe Conſanguineam Sponſæ vel uxoris; *cap. 1. hoc tit.* nam ſi adfuerit ignorantia, non oritur ejusmodi impedimentum. *Secundò*, ut intervenerit copula conſummata; utì habet Vallenſ. ſicut enim copula licita non conſummata non inducit affinitatis impedimentum; ita nec illicita non conſummata. *Tertiò*, ut inceſtus ſit Conſanguinea uxoris; non verò cum conſanguinea propria; uti habet Covarr. Sanch, Zoës &c. quia textus Juris loquuntur tantùm de conſanguinea uxoris. Nec obeſt, quod fœdior ſit inceſtus cum propria conſanguinea, quàm Conjugis: quia in hoc impedimentum non tam inductum eſt propter gravitatem criminis; quam propter injuriam, quæ fit Matrimonio per copulam cum conſanguinea uxoris.

7. Nota quartò: Hujusmodi impedimentum non contrahitur à fœmina, quæ per vim carnaliter cognita fuit; utì notat Sanch. & Pirh. & colligitur ex *cap. Diſcretionem, 6. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia ſicut talis fœmina caret culpâ, ita pariter carebit pœnâ. Nec contrahitur ex inceſtu cum cognata legali, vel ſpirituali; utì notat Zoës. Navarr. &c. Nam ejusmodi inceſtus non eſt proprie inceſtus. Nec ullus textus Juris ponit reſultare ex tali copula impedimentum affinitatis.

8. Nota quintò: Contrahitur hoc impedimentum affinitatis à vero inceſtuoſo, ſive inceſtum commiſerit vivente adhuc uxore; ſive eâ jam mortuâ, *cap. 4. hoc tit.* Item ſive inceſtus fuerit occultus, ſive notorius; uti habet Vallenſ. & conſtat ex *cap. 6. hoc tit.* Item ſive ſententia Judicis præceſſerit; ſive non; utì habet Sanch. Item ſive fuerit factus cum pubere, ſive impubere, *cap. 7. hoc tit.*

9. Nota ſextò: Secundum Jus Decretal. hoc impedimentum ex copula illicita cum conſanguinea alterius Conjugis ortum extendebat ſe usque ad quartum gradum, ſicut ex licita; uti conſtat ex *cap. 6. hoc tit.* ubi ſit mentio copulæ cum conſanguinea Conjugis, non diſtinguendo gradum; qui proinde accipiendus eſt ſecundum *cap. Non debet, de Conſang. & affin.* ubi ex cauſa affinitatis indiſtinctè usque ad quartum gradum ponitur impedimentum. Verùm ſecundum Jus noviſſimum Tridentini *ſeſſ. 24. c. 4. de reform. matr.* ſe ſe extendit memoratum impedimentum tantum usq; ad ſecundum gradum iuclusivè.

CAP. II.

Varia circa hunc titulum reſolvuntur.

1. NOta primò: Judex Eccleſiaſticus non debet dirimere Matrimonium jam contractum, etſi ambo Conjuges aſſerant ſe illud contraxiſſe cum impedimento dirimente affinitatis, orto ex copula illicita cum cõſanguinea unius Conjugũ; imò etſi ſit rumor partis viciniæ, idẽ impedimentum proclamantis; niſi aliæ rationabiles & fide dignæ probationes acceſſerint. Ita cõmunis DD. Et habetur *cap. ſuper eo 5.* Et *c. de illo 3. hoc tit.* Eſtq; Ratio primi; quia non creditur viro & uxori, ſi confiteantur in præjudicium Matrimonii; ob præſumptionẽ colluſionis eorũ; uti habetur *cit. c. 5.* Aliàs tamen creditur Conjugibus, & ſtatur eorũ confeſſioni in favorẽ Matrimonii, aſſerentium Matrimoniũ eſſe contractum, juxta *c. atteſtationes 10.* & ibi Gloſſ. ver. *evaſiſſe de Sponſal. impuber.*

2. Dico primò: Per affinitatem ſupervenientem ex copula inceſtuoſa, non ponitur impedimentũ dirimens Matrimonium priùs contractũ & conſum̃atũ; imò nec inconſum̃atũ. Ita communis DD. Et habetur *c. tuæ 10. h. t.* Ratio etiã eſt; quia ejusmodi Matrimoniũ

eſt indiſſolubile ex Apoſtolo: Inceſtuoſus tamen propter publicam honeſtatem in continentia vivere debet, uſque dum Conjunx moriatur. Tenebitur tamen talis, reddere debitum conjugale parti innocenti petenti, quia affinitas poſt Matrimonium inique contracta non debet ei nocere, *cit. cap. 10.* Ratio ſecundi eſt; quia & Matrimonium non conſummatum dicit vinculum indiſſolubile.

3. Dico ſecundò: Per copulam illicitam cum conſanguinea ſupervenientem diſſolvuntur priora ſponſalia de futuro. Ita communis DD. Et habetur *cap. veniens 2. hoc tit.* Ratio etiam eſt; quia ſponſus & ſponſa ratione talis copulæ ſunt facti affines; affines autem nequeunt inter ſe contrahere matrimonium, *cap. Non debet* 8. *de conſ. & affin.* adeoque ſponſalia talium diſſolvuntur. Quare poterit ſponſus vel ſponſa innocens licitè alteri nubere *cit. cap.* Et *ſequent.*

4. Dico tertiò: Fornicarius conſummans copulam carnalem illicitam cum conſanguinea ſponſæ, non tantùm redditur inhabilis ad contrahendum Matrimonium cum ſua ſponſa; ſed etiam cum alia; ſed tantùm ad dies vitæ complicis delicti, cum qua fornicatio fuit facta, poteritque de facili cum eo diſpenſari. Ita Sanch. De Nævo, Pirh. Vallenſ. &c. Primum habetur *cap. 1. hoc tit.* Et ſtatuitur in pœnam delicti inceſtuoſi. Secundum colligitur ex *cap. Duo pueri 12. de deſponſat. impuber.* illis verbis, *neutri altero vivente dabitur licentia contrahendi.* Tertium conſtat ex *cap. 2. hoc tit.* ibi, *poterit ex diſpenſatione cum alia Matrimonium contrahere.* Et cum in hoc ſibi Papa non reſervet diſpenſationem, videtur eam tacitè concedere Epiſcopis, ſecundum Innoc. Abbat. &c.

TITULUS XIV.

De Conſanguinitate & Affinitate.

CAP. I.

De impedimento dirimente Conſanguinitatis.

1. Nota primò: *Priori titulo* de cognatione carnali, reſultante ex affinitate mediante copulâ illicitâ contracta, Papa ſubnectit *hunc alterum* de aliis duabus, quibus cognationis carnalis ſeu naturalis, ſcilicet Conſanguinitatis & Affinitatis ortæ ex copula licita; deque eorum impedimentis. Dicitur autem *Conſanguinitas* quaſi ſanguinis unitas; eò quòd plures de communi ſanguine deſcendant, *cauſ. 35. q 5.*

2. Dico primò: Rectè deſcribitur Cognatio carnalis conſanguinitatis, *quod ſit propinquitas inter certas perſonas, ab eodem proximo ſtipite deſcendentes per generationem carnalem.* Ly *propinquitas* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. In hac deſcriptione pro ly *ſtipite* intelligitur progenitor. Dicuntur *proximo ſtipite*; ne putentur omnes homines eſſe Conſanguinei, qui ab uno remoto ſtipite Adamo deſcendunt. Hic enim agitur de ſtipite & progenitore propinquo, reſpectu cujus conceditur, vel prohibetur Matrimonii contractus, *can. 1. cauſ. 35. q. 2.*

3. Nota ſecundò: Conſanguinitas generaliter accepta dividitur à Jure Civili in agnationem & cognationem ſpecialiter dictam, *Agnatio* eſt propinquitas inter illas perſonas, quæ progenitæ ſunt ab eodem ſanguine tantùm per ſexum virilem, ſeu per paternam lineam eandem duntaxat, §. 2. *Inſtit. de legit. agnat. ſucceſſione.* Unde in rigore Juris Civilis ſoli filii alicujus parentis, ac filiæ ejus & germani fratres, fratrumque filii ac filiæ, per eandem maſculinam lineam duntaxat deſcendentes *Agnati* dicuntur; & hæc vocatur Conſanguinitas ſtricta & civilis. *Cognatio ſpecialis* eſt propinquitas inter illas perſonas, quæ generatæ ſunt ex eodẽ ſanguine tàm per ſexũ virilem, quam fœmineum; ſeu per lineam maternam & paternam *cit. §. 2.* Et hæc vocatur Conſanguinitas laxa, ac naturalis. Et

uſurpatio eſt propria in *hoc tit.* Quarenomine *Conſanguinitatis* rectè veniunt omnes prorſus agnati & cognati, mares & fœminæ, per lineam paternam vel maternam tantum, aut per utramque ſimul progeniti.

4. Nota tertio: Cognationem carnalem ſeu Conſanguinitatem diſtingui per lineas; & lineam per gradus; uti notant communiter hic DD. *Linea* autem Conſanguinitatis deſcribitur benè ſic, quod ſit ordinata collectio perſonarum conſanguinitatem inter ſe habentium, complectens certos gradus & diſtinguens cognationes. *Gradus* verò, quòd ſit diſtantia unius perſonæ ab altera in linea Conſanguinitatis, quâ cognoſcitur quæ perſona ſit ſtipiti propinquior. Linea eſt triplex in propoſito; *prima* dicitur *linea recta aſcendens* conſanguineorum; & incipit à perſonis propagatis ad propagantem, puta à filio ad Patrem avum, proavum &c. *Secunda* dicitur *linea recta deſcendens*; & incipit à propagante ad propagatos, ut à patre ad filium, nepotem &c. *Tertia* vocatur *linea transverſa*, ſeu *collateralis*, quando duæ perſonæ adſunt, quæ ambæ deſcendunt ab eodem, & neutra ab altera, ut frater & ſoror conſobrini.

5. Nota quartò: Ad cognoſcendam propinquitatem & computandos gradus ipſius Conſanguinitatis, ſequentes ſtatui generales Regulas à Scoto *4. diſt. un.* & à Canoniſtis. Prima: *In linea recta Aſcendentium & Deſcendentium, tot numerantur gradus, quot perſonæ generantes;* Unde Pater & filius ſunt conjuncti in primo gradu conſanguinitatis; quia Filius à Patre una generatione deſcendit; & Nepos eſt conjunctus cum Avo in ſecundo gradu; quia ab eo deſcendit duabus generationibus; Proavus & Pronepos ſunt in tertio gradu; Abavus & Abnepos in quarto, &c. Et circa numerandos & ſupputandos gradus in linea recta tam aſcendenti, quàm deſcendenti conveniunt Jus Canonicum & Civile: ſed differunt circa gradus lineæ transverſæ. Quare

6. Nota quintò: aliter computantur gradus lineæ transverſæ à Jure Civili; & aliter à Jure Canonico. Nam *primo* Jure Civili nullus eſt gradus primus in linea transverſa *L. 1. §. 10. C. de grad & affinit.* ſed in Jure Canonico datur primus gradus. *Secundò* Jure Civili in transverſali linea tot ſunt gradus, quot generationes; ideoque frater & ſoror hoc jure ſecundum gradum conſtituunt *cit L. 1.* quia interveniunt duæ generationes, ſcilicet fratris & ſororis: nam aſcendendo à fratre ad communem patrem habes unam generationem; rurſus deſcendendo ab eodem communi patre ad ſororem habes ſecundam generationem, nempe ſororis; ac proinde ſecundum gradum. At Jure Canonico aliter ſe habet; in quo frater & ſoror faciunt unum gradum, ſcilicet primum. Eſt autem computatio graduum ſecundum Jus Canonicum ſervanda quoad Matrimonium; de quibus Jus civile nihil poteſt diſponere: quoad hæreditarias verò ſucceſſiones ſervari debet computatio eorum ſecundum Jus Civile, tam in foro ſæculari, quàm Eccleſiaſtico. Unde

7. Nota ſextò, & ſit regula ſecunda: *In linea transverſa æquali* (quæ eſt inter perſonas æqualiter diſtantes à communi ſtipite) *tot gradibus unus conjungitur alteri, & ab eo diſtat, quot quilibet conjungitur ſuo communi ſtipiti proximo, & ab eo diſtat.* Ratio eſt; quia ratione ſtipitis tantum conjunguntur inter ſe & in ordine ad illum diſtant: Unde Frater & ſoror ſunt in primo gradu lineæ transverſalis; Patrueles verò, & Conſobrini in ſecundo; Nepotes & Neptes ex Fratre, & Nepotes ac Neptes ex ſorore in tertio gradu: Pronepotes, atque Pronepotes ex ſorore ſunt in quarto gradu; & ſic deinceps.

8. Nota ſeptimò & ſit regula tertia: *In linea transverſali inæquali* (quæ eſt inter perſonas inæqualiter diſtantes à communi ſtipite.) *tot gradibus unus conjungitur alteri, & ab eo diſtat, quot qui remotior eſt à communi proximo ſtipite & ei conjungitur, ac ab eo diſtat:* quia inquit Scotus, perſonæ quæ ſunt in linea transverſali, non habent inter ſe propinquitatem, niſi ratione communis

communis ſtipitis, à quo originantur; & ideo non poſſunt inter ſe propinquiùs conjungi, quam remotior eorum conjungatur ſtipiti: Unde Patruus & Nepos ex Fratre ſunt in ſecundò gradu, quia eôdem diſtat Nepos ex Fratre ab alio, qui eſt ſtipes utriusque; & ſimiliter Pronepos diſtat à Patruo in tertio gradu.

9. Dico ſecundò: In lineâ rectâ, tam aſcendente, quam deſcendente, primus gradus; imò probabilius quilibet gradus in infinitum dirimit Matrimonium; & quidem Jure naturæ. Ita Scotus *4. diſt. 40. qu. un.* Baſſolius, Hiqu. Branc. Maſtrius, Bellarminus, Con. Vaſqu. &c. contra Averſam &c. Ratio primi eſt; quia lumen rationis dictat, Matrimonia in primo gradu non eſſe contrahenda, ob reverentiam filiorum debitam ſuo principio; & ob conjunctionem naturalem filiorum cum Parentibus, quorum ſunt pars ſecundùm carnem: ideo & gentes omnes bene inſtitutæ connubia parentum cum filiis & filiabus abhorrent. Ratio ſecundi eſt; quia, ut ait Doctor ſubtilis, in omnibus Aſcendentibus & Deſcendentibus invenitur ratio principii, cui reverentia debetur & obſervantia; huic autem actus matrimonialis quaſi ſubſtantialiter repugnat; unde & Summi Pontifices nunquam leguntur diſpensâſſe in linea recta. Et quia omnes Aſcendentes ſunt veri Parentes & principiantes reſpectu deſcendentium & principiatorum, & conſequenter eis debetur eadem reverentia, quæ immediatis Parentibus: ſed cum immediatis Parentibus de Jure naturæ prohibitum eſt contrahi Matrimonia: adeoque cum omnibus in infinitum. Et ideo inquit Scotus hìc, ſi Adam hodie viveret, nullam poſſet ducere uxorem, cum omnium uxorum ſit principium. Et quia *L. Nuptiæ*, Et *L. Jure gentium, de ritu Nupt.* abſolutè dicitur, inter Aſcendentes Jure gentium (quo nomine Juriſtæ appellant Jus naturæ) inceſtuoſas nuptias contrahi, eáſque conſiſtere non poſſe.

10. Dico tertiò: Conſanguinitas in linea transverſali, dirimit Matrimonium tantùm usque ad quartum gradum incluſivè. Ita communis DD. Et determinatur in Concilio Lateranenſi & refertur *cap. Non debet; de conſ. & affin.* ubi etiam reſtringitur Jus antiquum, irritans Matrimonium uſque ad ſeptimum gradum.

11. Nota autem octavò: Cauſas hujus reſtrictionis eſſe has: *Primò*; propter commoditatem majorem humani commercii inter Fideles, ut per fœdera Matrimoniorum inter diverſas familias magis ampliaretur amicitia. *Secundo* ob majorem cautelam ſervandæ continentiæ inter ſanguine junctos, qui frequenter ſibi invicem cohabitant, quæ familiaritas peccatum incontinentiæ ſæpiùs cauſaret, ſi non liceret Matrimonium contrahere, niſi usque ad ſeptimum gradum. *Tertio*; quia difficulter conſervatur ab omnibus memoria usq; ad 7. gradum; ſicque frequenter fierent invalida Matrimonia.

12. Dico quartò: Solo Jure Eccleſiaſtico, non naturali, fratris & ſororis cæterorùmque usque ad 4. gradum incluſivè Matrimonium dirimitur. Ita Maſtrius & recentiores Scotiſtæ, ac Scotus, & Cajet. Hurt. Con. Diana, &c. contra Branc. Sanch. Vasq. Bonacin. Rebel &c. Ratio primi eſt; quia etſi quædam partialis indecentia in copula fratris cum ſorore reperiatur, ob quam etiam gentes paſſim eam prohibuere; non eſt tamen talis in ea indecentia, ob quam natura hujusmodi copulam prohiberet; cùm nulla reverentia debita conſanguineis, tanquam principio (qui neque Aſcendentes, neque deſcendentes ſunt) adſit. Et in exordio Mundi debeant fratres ducere ſuas ſorores: Et Sylv. in Summa, verbo *Papa* refert, Martinum V. etiam in hoc graviſſima de cauſa diſpensâſſe quæ omnia non ſubſiſterent, ſi Matrimonium inter fratrem & ſororem Jure naturæ eſſet irritum. Secundum colligitur ex *cap. Gaudemus, de Divortiis*; ubi infideles ad fidem converſi, etſi conſanguinei ſint in ſecundo gradu, permittuntur in Matrimonio; quod fieri non poſſet, ſi Jure naturali illi gradus irritarent Matrimonia; adeòque ſolo Jure Eccleſiaſtico

ſecundus

ſecundus & alii ſequentes gradus, irritant Matrimonia.

CAP. II.

De impedimento Affinitatis, orto ex copula licita.

1. NOta primò: *Affinitas* ſic dicitur, quòd quaſi *ad fines* Conſanguinitatis accedat, uti rectè notat Scotus: ſeu quòd duæ diverſæ cognationes per nuptias copulentur & finibus ſuis ſe contingant, *L. non facilè 4. ad fines, ff. de gradib.* Unde Affines fiunt cognati viri cum uxore: & cognati uxoris cum viro, *can. porrò, cauſ. 35. q. 5.* Nomina propria Affinium exprimuntur *cit. L.* & ſunt Socer, Socrus, Gener, Nurus, Noverca, Vitricus, Privignus, Privigna & Levir.

2. Dico primò: rectè deſcribitur Affinitas (de qua *hoc tit.* quòd *ſit propinquitas certarum perſonarum, orta ex copula carnali licita, & cum perſona alteri conſanguinea contracta.* Ly *propinquitas* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Dixi *orta ex copula carnali licita;* nam quamvis etiam affinitas vera oriatur ex copula illicita fornicaria, vel quocunque alio concubitu illicito, juxta illud 1. ad Cor. 6. *qui adhæret meretrici unum corpus efficitur*, & conſequenter affinis conſanguineis meretricis; attamen de tali Affinitate jam propoſitus & diſcuſſus eſt *titulus 13* ſupra; nec ejuſmodi Affinitas pertinet ad *præſent. tit.*

3. Dico ſecundò: Copula carnalis conjugalis habita cum uxore inducit impedimentum Affinitatis, impediens & dirimens Matrimonium poſtea contrahendum cum ejus conſanguineis. Ita communis DD Et habetur *cap. ex literis.* Et *cap. Non debet 8. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia dum vir, & mulier carnaliter ſe cognoſcunt, fiunt veluti una caro, *can. fraternitatis 1. cauſ. 35. q. 10.* & conſanguinei trahuntur ad fines alterius; unde partim natura, partim honeſtas ſvadet, ut Matrimonium inter tales non ineatur.

4. Nota ſecundò: ut autem oriatur præfatum impedimentum Affinitatis, debet intervenire copula carnalis perfecta, ſeu conſummata; quare non ſufficit ſola clauſtri virginalis reſeratio, ſeu penetratio vaſis fœminei, ſed requiritur etiam ſeminatio, ſaltèm viri intra vas fœminæ; uti notat Sanch. Et Ratio eſt; quia ut reſultet hoc impedimentum, debent conjuges fieri una caro, *cit. can. fraternitatis*: fiunt autem una caro per copulam perfectam, ſeu conſummatam duntaxat, ſufficientem ad generationem prolis, quæ eſt ſola illa, in qua fit ſeminatio in vas fœmineum; uti conſtat ex *can. lex Divina, cauſ. 27. q. 2.* Ex quo dicto habetur *primò* non oriri ullam Affinitatem ex coitu Sodomitico in vaſe præpoſtero; cùm ex eo non poſſit ſequi generatio; uti notat Pirh. Oritur tamen ex coitu cum fœmina dormiente, ignorante, coacta, ebria & inſana; cùm ex his omnibus ſequi poſſit generatio. Habetur *ſecundò*, pariter ex Matrimonio rato non oriri Affinitatem veram & completã; cum deſit ſeminatio; uti advertit San.

5. Nota tertiò: quamvis Affinitas orta ex copula conjugali licita propriè non habeat gradus, uti conſtat ex *L. 4. §. 5. ff de gradib.* nam gradus aſſignantur ratione cognationis carnalis & naturalis, quæ hic non eſt: nihilominus cum affinitas fundetur in cognatione carnali & naturali; idcircò pariter ad ejusdem imitationem, quosdam dicitur habere gradus, ſeu diſtantias potius; numeraturque ad inſtar graduum conſanguinitatis. Unde regula generalis eſt, quam affert Scotus *4. diſt. 41. quo gradu Conſanguinitatis quis diſtat ab alio, ſive per lineam rectam, ſive per transverſam; eodem gradu affinitatis ab eodem ſive per lineam rectam, ſive per transverſam diſtat illa, quæ eſt carnaliter cognita.* Et elicitur hæc regula ex *can. porrò, cauſ. 35. q. 5.* v. g. Si Petrus cognoſcat Paulam, quæ habet fratres, ſorores, patrẽ & matrem; tunc fratres & ſorores Paulæ fiunt affines Petro in primo gradu lineæ transverſæ; pater verò & mater Paulæ fiunt Petro affines in primo gradu lineæ rectæ: & ſic deinceps.

6. Nota quartò: ſecundum Jura eſt triplex genus Affinitatis. *Primum* in quo maritus fit Affinis cum conſanguineis uxoris; & uxor cum conſanguineis mariti, *c. Non debet 8. hoc tit.*

Secundum, in quo conſanguinei primæ uxoris fiunt Affines etiam cum ſecunda uxore mariti; & Nurus Uxoris cum marito, *can. de propinquis 3. cauſ. 35. q. 3.* *Tertium*, in quo ſecundæ uxoris maritus & maritus nurûs ſunt affines *can. ult. cit. cauſ. & q.* Exempli gratia, uxor fratris tui eſt tibi affinis in primo genere Affinitatis; mortuo Fratre tuo, ſi ipſa alteri nubat, ille vir erit tibi affinis in ſecundo genere: ſi demum uxore fratris tui mortuâ, ejus maritus relictus alteram uxorem ducat, hæc uxor erit tibi affinis in tertio genere affinitatis; quia tibi conjungitur per eum, qui ſecundo Affinitatis genere tibi junctus fuit; ita advertit Gloſſ. Hoſtiens. Zoëſ. &c. Omnia iſta tria genera olim ponebant impedimentum Affinitatis; uti patet ex *cit. capitulo 8.* & *cit canonibus, cauſ. 35. q. 3.* Sed

7. Dico tertiò: Jure novo Affinitas inferens impedimentum dirimens Matrimonii, contrahitur tantum inter conſanguineos uxoris ex una parte & inter Maritum ejus ex altera parte; ac rursùs inter cognatos mariti ex una parte & inter uxorem ejus ex altera parte, tantùm. Ita communis Canoniſt. Et habetur *cap. Non debet 8. hoc tit.* ubi Papa corrigit Jus antiquum, & aufert impedimentum olim reſultans in ſecundo & tertio genere, relato *notabili 4.* Et hoc ideò, ne prohibitionum frequentia in hac materia facilè cauſet peccatum, contracto ignoranter Matrimonio in gradibus prohibitis. Ex his

8. Infertur primò: inter ipſos conſanguineos mariti & cognatos uxoris non conſurgere ullum impedimentum Affinitatis; ſed liberè inter ſe poſſunt inire Matrimonia, *cap. Super his 5. hoc tit.* Quare duo fratres germani Pauli poſſunt ducere duas ſorores Petri. Item Pater & Filius poſſunt contrahere Matrimonium cum Matre & filia alterius familiæ, v. g. filius Petri ex prima uxore poteſt ducere filiam ejusdem Petri ex alia uxore genitam. Item Pater Sponſi poteſt ducere matrem & filiam Sponſæ. Item poteſt quis ducere matrem vel filiam Vitrici vel Novercæ. Item ſi frater & ſoror contrahant Matrimonium, poſſunt iis mortuis viduus ſuperſtes & vidua inter ſe contrahere Matrimonium; niſi forſitan obſtet aliunde conſanguinitas; vel aliud impedimentum. Item poteſt quis ſucceſſivè ducere plures uxores, quarum mariti erant fratres germani; uti notant Tanner. Laym. Pirh. Ratio horum omnium eſt; quia inter omnes præfatas perſonas Jure novo nulla eſt Affinitas.

9. Dico quartò: Affinitas ex copula licita orta dirimit hodie Matrimonium tantùm usque ad quartum gradum; & hoc probabiliter tantùm Jure Eccleſiaſtico. Ita communis DD. Primum habetur *cap. Non debet 8. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia cum per mutuam corporum conjunctionem Conjuges fiant una caro; honeſtas ſuadet, ut alter ab alterius Conſanguineis æquè ac à propriis usq; ad quartũ gradum abſtinere debeat *cap. 1. hoc tit.* verb. *æquè enim.* Ratio ſecundi eſt; quia nullum extat Jus Divinum de hujusmodi impedimeno Affinitatis. Excommunicantur illi, qui ſcienter contrahunt Matrimoniũ prohibitum à Canonibus, intra quartum gradum, *Clement. eos qui, unic. hoc tit.*

CAP. III.

De Impedimento dirimente juſtitiæ publicæ honeſtatis.

1. Nota primò: Juſtitia publicæ honeſtatis habet propinquitatem quandam cum Affinitate: unde de ipſa etiam rectè *hoc tit.* agitur.

2. Dico primò: rectè deſcribitur juſtitia publicæ honeſtatis, quòd *ſit propinquitas quædam Jure Eccleſiaſtico introducta inter certas perſonas, quæ ſibi factæ ſunt propinquæ ob Sponſalia de futuro, vel Matrimonium ratum, non conſummatum.* Ly *propinquitas* eſt genꝰ; reliqua habent rationem differentiæ.

3. Dico ſecundò: hoc impedimentum dicitur *juſtitia publicæ honeſtatis*; quia publica honeſtas dictat & exigit, ut Sponſus à cognatis Sponſæ ſuæ, vel maritus à cognatis uxoris ſuæ; & contra Sponſa à Conſanguineis Sponſi ſui, vel uxor à cognatis mariti ſui abſtineat; cum facti ſint ſibi propinqui *cap. 3.* Et *4.* Et *8. de Sponſal.* Et *unic. de Sponſal.*

de Sponſal. in 6. Hujuſmodi impedimentum a Canonibus duplex aſſignatur; uti patet ex concluſione præmiſſa. Unum quod oritur ex Sponſalibus de futuro; de quo vide dicta ſuprà *tit. 1.* Alterum quod oritur ex Matrimonio rato, & necdum conſummato.

4. Dico ſecundò: tam ex ſponſalibus de futuro validis, quam ex Matrimonio rato & nondum conſummato oritur impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis, dirimens Matrimonium contrahendum cum conſanguineis alterius Sponſi. Ita Navarr. Maſtr. Brug. &c. Primum determinatur *cap. unic. de Sponſal. in 6.* Secundum colligitur ex *can. Si quis uxorem 14.* Et *can. Si quis deſponſaverit 15. cauſ. 27. q. 2.* Et eſt Ratio; quia ſi ex Sponſalibus de futuro oriatur impedimentum publicæ honeſtatis; quantum magis ex Matrimonio rato, quod eſt fortius vinculum & majorem conjunctionem importat.

5. Dico tertiò: impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis ortum ex Sponſalibus contractis de futuro dirimit Matrimonium cum Conſanguineis alterius Sponſi tantùm in primo gradu; & ultra non ſe extendit: ortum verò ex Matrimonio rato nondum conſummato dirimit illud usque ad quartum gradum incluſivè; & ultra non progreditur. Ita Bonacin. Navarr. Brug. &c. Et habetur in Concilio Trident. *ſeſſ. 24. c. 3. de Reform. Matr.* quod proinde correxit Jus antiquum, quo impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis ſeſe extendebat usq; ad quartum gradum conſanguinitatis.

TITULUS XV.

De frigidis & maleficiatis & impotentia coëundi.

CAP. I.

De Impedimento, orto ex Impotentia coeundi.

1. Nota primò: Proſequitur Pontifex proponere Impedimenta dirimentia Matrimonii; *hoc tit.* aſſignat impotentiæ coëundi, ſeu perficiendi copulam carnalem cum conjuge, quæ ortum ducere poteſt, vel ex frigiditate, vel ex maleficio, imò & ex aliis cauſis, prout infra dicetur.

2. Dico primò: rectè deſcribitur impotentia, quòd *ſit inhabilitas quædam ad conſummandum Matrimonium.* Ly *inhabilitas* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. In ordine ad ſequentes Concluſiones

3. Nota ſecundò: Impotentia variè dividitur. *Primò*, alia eſt impotentia ad prolis procreationem; puta ſi vir, vel fœmina emittat quidem ſemen; ſed ſterile & infœcundum. Alia eſt impotentia ad copulam carnalem perfectam, quando ſcilicet vir nequit penetrare ad matricem, ſeu vas muliebre, immittendo eò ſemen: vel ſi fœmina ſit nimis arcta, ut mulier fieri nequeat; vel ſi viri ſemen ullò modò retinere nequeat, *L. quæratur 14. §. mulierem 7. ff. de ædilitio Edicto.* Cauſæ autem efficientes Impotentiam ad copulam carnalem perfectam, poſſunt eſſent variæ: *prima* eſt intrinſeca & naturalis; ſi ſcilicet in viro adſit complexio & conſtitutio naturæ frigidæ nimìs, vel calidæ nimìs, ob quam is vel omnino ſeminare non poteſt, vel non poteſt penetrare ob matricem fœminæ & ſemen eò injicere; vel nimis properè emittit ſemen extra vas muliebre; vel ſi ſit defectus ætatis, ùt in puero, qui ob defectum ætatis nequit reddere debitum, *cap. 2. hoc tit.* In fœmina verò ſi adſit complexio in diſpoſita ad coitum ob nimiam arctitudinem ob quam à viro nequeat cognoſci & ſemen tranſmitti in vas fœmineum, *c. 3. hoc tit. Secunda* eſt cauſa extrinſeca & accidentalis, puta ſi Conjuges laborent aliquò morbò, impediente copulam complètam: vel ſi viro amputata ſint genitalia, *L. 6. ff. de liber & poſthum.* vel ſi colliſi, aut contriti ſint teſticuli. *Tertia* eſt maleficii; ſi nimirum vir, vel fœmina, vel ambo per veneficium, ligaturam, aut aliud opes maleficum Dæmonis impediantur ab actu conjugali.

4. Nota tertiò: *Secundo*, rursùs impotentia ad copulam carnalem perfectam alia eſt perpetua; alia temporalis. *Perpetua* dicetur illa, quæ omnino immedicabilis eſt; & curari ac auferri non poteſt, niſi cum miraculo; vel cum peccato v. g. incantatione; vel cum gravi vitæ periculo v. g. inciſione; vel cum damno corporis, alterius, *cap. 3.* Et *6. hoc tit.* *Temporalis* dicetur illa, quæ tolli poteſt per medicamina & alia mediâ licita naturalia, vel ſpiritualia; quæque citra miraculum & absque gravi damno corporis, vel vitæ periculo curari poteſt, *cap. 6. hoc tit.* *Tertio*, item Impotentia perpetua ad copulam carnalem alia eſt abſoluta; & alia reſpectiva. *Abſoluta* cenſetur eſſe illa, quæ dicit inhabilitatem conſummandi Matrimonium cum quacunq; perſona, ita ut impotens cum nulla perſona poſſit exercere copulam carnalem perfectam; & talis eſt communiter in formaliter frigidis. *Reſpectiva* eſt, quæ importat inhabilitatem conſummandi Matrimonium cum certa tantùm perſona; quando ſcilicet vir cum hac duntaxat fœmina nequit exercere copulam carnalem & talis eſt communiter in maleficiatis. *Quartò* demum impotentia alia eſt *antecedens* Matrimonium; alia illud *ſequens*, ſeu ſuperveniens Matrimonio.

5. Dico ſecundo: vera Impotentia ad conſummandam copulam carnalem perfectam antecedens, perpetua & abſoluta, ponit impedimentum dirimens Matrimonii contracti, ſive ea oriatur ex cauſa intrinſeca; ſive extrinſeca; ſive ex maleficio. Ita S. Bonaven. Brancat. Vallenſ. & communis DD. Et conſtat ex *cap. 2. 3. 4. 5. &* *6. hoc tit.* Quare ſi alter Conjugum petat ſeparationem ab impotente, & impotentia recto Judicio probetur, ſeparari poſſunt; *cit. cap. 3.* & *5.* Et in *Conſtit. 59. Sixti V.* Et eſt Ratio; quia ad ſubſiſtentiam Matrimonii pertinet obligatio tradendi corpus ad uſum conjugalem; impotens autem nequit ſe obligare ad ejusmodi traditionem ſui corporis; *impoſſibilium enim nulla eſt obligatio* ſecundum Reg. Juris Civ. *185. ff. de R. J.* Et nemo poteſt alteri tradere poteſtatem rei, quàm nullô modô habet, ſecundùm Reg. Juris *Can. 80. in 6.* Adeòque impotentia antecedens, abſoluta & perpetua ponit impedimentum dirimens Matrimonii contracti. Et hæc Ratio etiam probat, hujusmodi impedimentum Impotentiæ præfatæ dirimere Matrimonium planè Jure naturæ.

6. Nota quartò: Et procedit præfata concluſio, ſive quis ſcienter, ſive ignoranter contraxerit Matrimonium cum fœmina laborante Impotentiâ antecedenti, perpetuâ & abſolutâ; ita ut in utroque caſu interveniat impedimentum dirimens Matrimonii & nullitas ejusdem; uti notat Sanch. Zoës. Pirh. &c. DD. Et hoc probat Ratio prætacta pro Concluſione. Cæterum in primo caſu, quo quis ſcienter contraxit cum fœmina præ dictis modis impotente, tametſi Matrimonium ſit nullum ob præfatum impedimentum dirimens: ordinavit tamen Eccleſia, ut non ſeparentur; ſed vir habeat eam ut ſororem *cap. 4. hoc tit.* Unde is debet abſtinere ab ejus concubitu & aliis, quæ aliàs ſolis Conjugibus permittuntur, *cit. cap. 4.* Si autem hæc abſtinentia ei impoſſibilis videatur; tunc ſeparatio inſtituenda eſt; uti habet Vallens.

7. Dico tertiò: Impotentia ad perficiendam copulam carnalem ſubſequens, ſeu ſi ſuperveniat Matrimonio ſemel valido & rato, etſi nondum conſummato, non affert impedimentum dirimens Matrimonii contracti, quamvis eſſet perpetua, & abſoluta. Ita Gloſſa, Vallenſ. Sanch. &c. Et colligitur ex *can. hi qui 25. cauſ. 32. q. 7.* ubi dicitur generaliter, quòd conjugia non debeant ſolvi ob ullam infirmitatem, vel aliam impotentiam ſupervenientem. Et ex *can. ſi uxorem, 18. cauſ. 32. q. 5.* ubi dicitur, retinendam eſſe uxorem, cui quis antea nupſit, ſive ſterilis, ſive ſurda, ſive deformis corpore, cæca, clauda, vel alio horribili quocunque accedente deinde deteriorata fuerit.

8. Dico quintò: Impotentia ad copulam carnalem conſummandam reſpectiva perpetua, antecedens, ponit impedimentum dirimens cum illa per-

perſona, reſpectu cujus eſt talis Impotentia. Ita communis DD. Et Ratio eſt; quia traditio corporis ad uſum ſeu copulatam Conjugalem in taliter impotente cenſetur eſſe impoſſibilis reſpectu talis perſonæ: adeoq; invalidat Matrimonium cum ea contractũ.

9. Dico ſextò: Impotentia ad copulam carnalem perficiendam temporalis, & quæ per media licita ſpiritualia, vel naturalia tolli poteſt, non ponit impedimentum dirimens Matrimonii ſubſequentis. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. Fraternitatis*, ibi *quamvis igitur &c. hoc tit.* Eſtq; Ratio; quia affecti præfatâ Impotentiâ non cenſentur abſolutè inhabiles ad uſum & copulam conjugalem perficiendam; ſed tantùm ad tempus; ideoque poſſunt facere traditionem ſui corporis; & conſequenter contrahere validè Matrimonium.

10. Nota quintò: Quando ab altero Conjugum allegatur impedimentum dirimens Impotentiæ v. g. frigiditas naturæ, non propterea is ſua authoritate diſſolvere poteſt Matrimonium jam contractum; ſed id probandum erit & expectandum Judicium Eccleſiæ. Et quidem ſi per probationes evidentes (v. g. ex aſpectu corporis viri, cujus genitalia aut ſunt abſecta, aut ita arida, ut vi motiva deſtituta ſint) conſtiterit Judici Eccleſiaſtico, revera adeſſe impedimentum dirimens; tum ſtatim per eundem Judicem dirimi poteſt Matrimonium, nullô trienniô temporis expectatô, *cap. 2. & 5. hoc tit.* ſi verò non adſint probationes aliquæ evidentes; tunc integrô trienniô à die celebrationis Matrimonii & copulæ attentatæ numerandô expectandũ erit, & cohabitatio Conjugũ continuanda & exploranda natura frigida per copulas carnales: quo tempore elapſo ſi ambo fateantur impedimentum frigiditatis v. g. revera adeſſe & probent tale revera ſubeſſe, Judex Eccleſiaſticus poterit eos ſeparare, atque diſſolvere connubium eorum; & tunc pars innocens poterit aliud inire, *cap. laudabilem 5. hoc tit.* ubi etiam dicitur, quòd tales Conjuges, ad tollendam omnem colluſionem inter ipſos, ambo debent jurare cum ſeptem propinquis; vel ſeptima manu vicinorum bonæ fidei, ſeu famæ, ſi deſint propinqui; quòd ſcilicet nunquam completam copulam carnalem habere potuerint: quo caſu Conjuges & vicini diverſimodè jurare debent; ſcilicet Conjuges, quòd absque dolo dederint operam copulæ per totum triennium; nec tamen Matrimonium conſummare potuerint; & propinqui, quòd veriſimiliter exiſtiment, Conjuges verum dicere; uti advertit Gloſſa, & Pirh.

11. Nota ſextò: Si poſt legitimum judicium Eccleſiæ ſeparans virum frigidum à fœmina, eò quòd ambo poſt triennium juràſſent de tali impedimento, uti & ſeptem propinqui, vel vicini, vir reputatus frigidus, cùm revera talis non fuerit, aliud contrahat Matrimonium, & conſummaverit illud, vel aliam fornicariè cognoverit; tunc ambo Conjuges perjuri efficiuntur; & vir ab hoc ſecundo Matrimonio debet reſilire & reverti ad priorem uxorem, *cap. 1. & 5. hoc tit.* Quia prius Matrimonium fuit validum & ſecundum invalidum. Nec hic obſtat exceptio rei judicatæ; cum ſententia lata in Matrimonio quoad ipsũ Matrimonium non tranſeat in rem judicatam: unde quandocunq; conſtabit de iniquitate ſententiæ, propter periculum animæ; quod oritur ex tali ſententia ſeparante veros conjuges & copulante illosqui nequeunt eſſe conjuges, retractari poteſt, vigore *c. Lator præſentium 7.* Et *cap. Tenor. 10.* Et *cap. Conſanguinei 11. de ſent. & re jud.*

CAP. II.

Variæ aliæ reſolutiones circa Impotentiam coeundi.

1. Nota primò: Si vel ſolus vir, vel ſola mulier reclamet contra Matrimonium allegando impedimentum Impotentiæ, non creditur ejus confeſſioni contra Matrimonium ſed tale impedimentum evidenti probatione & ſignô doceri debet, ut poſſit inſtitui ſeparatio: unde ſi vir alleget fœminam eſſe arctam nimis, debet Judex ex officio jubere mulierem inſpici per matronas, vel obſtetrices honeſtas, ac providas, ſeu peritas; & hæ jurare debent ſub periculo

 animæ

animæ ſuæ, ſe credere mulierem eſſe eſſe habilem, vel inhabilem ad copulam carnalem, *cap. 6. hoc tit.* Viro tamen & mulieri creditur, ſiſtent & confiteantur pro Matrimonio inter ſe contracto, *cap. 2. de cland. deſponſat.*

2. Nota ſecundò: Vir, vel fœmina poteſt allegare impedimentum Impotentiæ etiam primò poſt multos annos; uti conſtat ex illis verbis *cap. 6. hoc tit. per multos annos morata &c.* ubi mulier poſt octo demum annos allegavit Impotentiam viri. Et eſt Ratio; quia Matrimonium invalidum non convalidatur tractu temporis; uti notat de Nævo. Dum Judex Eccleſiaſticus ad impenimentum Impotentiæ unius Conjugis inſtituit ſeparationem Matrimonii, debet is quantum poteſt, inducere impotentem ad ingrediendam Religionem & ſervandam perpetuam continentiam; uti conſtat ex *cap. 6. hoc. tit.* Ratio etiam eſt; quia Matrimonii vinculum, ſi quod forſitan ſubſit eô ipsô diſſolvitur; ſicque altera pars ſeparata citra periculum poteſt tranſire ad ſecundum Matrimonium.

3. Nota tertiò: Si fœmina arcta poſt ſeparationem Matrimonii cognita fuerit & penetrata ab alio viro, cui deinde nupſerat & is ſit priori ſimilis in ætate, robore, ac membro virili; tunc præſumitur talis fœmina potuiſſe cognoſci, & penetrari à primo viro: quare primum Matrimonium fuit validum; & talis fœmina excuſſo poſteriori Matrimonio tanquam nullo tenetur redire ad primum maritum; aut ingredi Religionem, *cap. 6. hoc tit.* Quòd ſi tamen vir prior & poſterior ſint diſſimiles; puta quia prior erat ſenex, vel debilis aut defectum patiens in membro virili; poſterior verò juvenis, robuſtior & carens illo defectu; tunc facta ſemel ſeparatione non reſtauratur primum Matrimonium ratione impotentiæ mulieris arctæ diſſolutum à Judice Eccleſiaſtico; ſi per concubitum primi viri non poſſit reddi habilis ad copulam carnalem conſummandam cum illo, licèt per concubitum cum ſecundo ſit effecta habilis; uti tenet Sanch. & Pirh.

4. Nota quartò: Spadones ſtrictè accepti & Eunuchi caſtrati utroque teſte carentes habent impedimentum impotentiæ: unde invalide contrahunt Matrimonium; uti reſolvit Sixtus V. in ſuo motu proprio citato à Gutierez. Eſtque Ratio: quia hi nequeunt emittere ſemen verum: neque ſatisfacere poſſunt fini ſecundario, qui eſt remedium concupiſcentiæ. Similiter viri ſenes & ita exhauſti, ut nullô mediô juvari poſſint ad conſummandam copulam, invalida ineunt Matrimonia; uti & fœminæ ita arctæ, ut non niſi inciſione periculoſa, vel miraculô dilatari poſſint; uti habet Sanch. Laym. &c. Ratio primi eſt; quia tales ſenes cenſentur laborare perpetua Impotentia, antecedenti, abſolutâ. Secundum conſtat ex *cap. 3.* Si tamen viri ſenes adhuc poſſint exercere actum Conjugalem & verum ſemen emittere, etſi per accidens impeditum & infœcundum ratione caloris deficientis, tales poterunt validè contrahere Matrimonia. Ratio eſt; quia defectus caloris deficientis poteſt arte medica in ſimilibus viris ſubinde reſtaurari, ita ut etiam interdum generent. Et quia Eccleſia tolerat in praxi ſimilia Matrimonia; idque in ſolatium humanitatis, *can. nuptiarum 41. cauſ. 27. q. 1.*

5. Nota quintò: Hermaphroditi; ſi hcbeant ſexum æqualem, ita ut copulam peragere poſſint, poſſunt admitti ad Matrimonia & contrahere ſecundum ſexum, quem elegerint præſtitô juramentô, ſe nunquam uſuros altero ſexu, durante Matrimonio *can. Presbyteros, cauſ. 16. q. 1.* Quod ſi hi facti fuerint vidui, poſſunt etiam ſecundum alterum ſexum contrahere. Si prævaleat unus ſexus, aptus ad copulam, poſſunt pariter ſecundum illum admitti ad contrahendum Matrimonium *L. quæritur ff. de ſtatu hominum.* Si vero deficiat ſexus unus v. g. virilis, ita ut copulam exercere nequeant, repellendi ſunt à Matrimonio contrahendo ſecundum illum ſexum deficientem & ſi contrahant ſecundum eundem, dirimitur Matrimonium: uti colligitur ex *L. Quæritur*, ubi dicitur, ſi prævaleat in Hermaphrodito

maphrodito ſexus fœmineus, cenſetur fœmina; ſed contractum Matrimonium fœminæ cum fœmina dirimitur: ergo &c.

APPENDIX.

De reliquis impedimentis dirimentibus Matrimonii.

1. NOta primò: diſcuſſis in *ſuperi. tit.* variis impedimentis dirimentibus Matrimonii, propter connexionem materiæ; judicavi quoq; apponere reliqua duo, de quibus *hoc lib.* Papa ex profeſſo non tractat; ſed alibi tanguntur. Et ſunt cultus disparitas; & raptus. Circa primum

2. Dico primò: rectè deſcribitur diſparitas cultus, quòd *ſit diverſitas duorum Conjugum in Religione Chriſtiana obſervanda.* Ly *diverſitas* eſt genus reliqua ponuntur pro differentia.

3. Nota ſecundò: Matrimonia Infidelium habere tantùm rationem puri contractûs, rigoroſi tamen & ultro citroque parientis obligationem, ordinati ad officium & propagationem Naturæ humanæ; non tamen eſſe Sacramentum, ob defectum ingreſſæ januæ Sacramentorum per Baptiſmum. Hujusmodi autem contractus eorum fit tunc demum Sacramentum, quando ſuſceptô Baptiſmô converſi novum eliciunt conſenſum, vel priorem ratificant voce, aut aliis ſignis; uti habent Ledeſm. Bellarm. Brug. & Henriq. Advertendum autem, quod ad hoc ut antiquus ille conſenſus tranſeat ad rationem Sacramenti per conſenſum novum, vel ratihabitionem, non requiratur præſentia ulla Parochi, vel teſtis; uti habet Rebellus, Sanch. Gutier. *de Matr. c. 42. n. 6. &c.* Ratio eſt quia Tridentinum præſentiam teſtium & Parochi tantùm requirit, ut Contractus validè celebretur; hic autē ſupponitur contractus jam olim validè celebratus.

4. Dico ſecundò: diſparitas cultûs intercedens inter fidelem baptizatum & infidelem non baptizatum, etſi catechumenum ponit impedimentum dirimens matrimonii contracti; non quidem Jure Divino; ſed Eccleſiaſtico. Ita Scotus & communis DD. Et conſtat ex *cap. Quanto 7. de Divortiis,* ubi dicitur: *Si alter Conjugum ad fidem Catholicam convertatur; alterô, vel nullô modô; vel non ſinè blaſphemia Divini Numinis; vel ut eum pertrahat ad peccatum mortale, ei cohabitare volente; qui relinquitur, ad ſecunda, ſi voluerit, vota tranſibit.* Circa Raptum

5. Dico tertiò: Raptus bene deſcribitur, quod *ſit violenta abductio fœminæ renitentis de loco ad locum, causâ explendæ libidinis, vel contrahendi Matrimonii.* Ita paſſim DD. Dixi *violenta adductio:* nam ſi mulier abducatur à Parentibus conſentiens, non eſt raptus propriè dictus.

6. Dico quartò: Etſi Jure antiquô Raptus non dirimeret Matrimonium, ita ut metu & violentia ceſſante, poſſit fœmina, etiam non reſtituta loco tuto, contrahere cum raptore: Jure tamen novo dirimit. Ita communiter DD. Primum habetur ex *cap. Finali, de Raptoribus.* Secundum conſtat ex Tridentin. *ſeſſ. 24. c. 6. de Reform. Matrim.* dicente: *Inter raptorem & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poteſt conſiſtere Matrimonium.* Et addit deinde S. Synodus particulares pœnas pro raptoribus, dicens: *Quòd ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto ac libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in uxorem habet, & nihilominus raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium & favorem præbentes, ſint ipſo facto excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces, & ſi Clerici fuerint, de proprio gradu decidant &c. Tenetur præterea raptor mulierem raptam, ſive eam uxorem duxerit, ſive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare.* Jure verò Civili raptor morte debebat puniri, ſi puella fuit honeſta, per *L. un. de raptu Virg.*

7. Nota denique tertiò: ſi mulier rapiat virum, non dirimitur Matrimonium; uti tenet communis DD. Quia Tridentinum tantùm loquitur de viro rapiente, *loco cit.* adeoque cum odioſa ſit Lex citata, eſt reſtringenda ad Raptum ſolius mulieris.

TITU-

TITULUS XVI.

De Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ.

CAP. I.

Afferuntur Impedimenta tantùm Impedientia Matrimonii.

1. NOta primò: poſtquam Papa *ſuperiori tit.* expedivit aſſignationem impedimentorum dirimentium; demum proſequitur *hoc tit.* impedimenta impedientia tantùm Matrimonii; & ſignanter interdictum Eccleſiæ: quibus Matrimoniorum celebrationes vetantur & redduntur illicitæ; interea tamen ſi celebrentur, valida evadunt, *cap. 1. hoc tit.* Ejusmodi autem impedimenta tantùm impedientia Matrimonii ſunt varia, uti patebit ex ſequentibus. Unde

2. Dico primò: Interdictum Eccleſiæ ponit impedimentum impediens celebrationem licitam Matrimonii. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. 1. hoc. tit.*

3. Nota ſecundò: ſi tamen Matrimonium contrahatur contra interdictum Eccleſiæ, vel Judicis propter hoc ſolum non dimittitur, *cap. 2. hoc tit.* imponenda tamen eſt contrahentibus pœnitentia condigna & ſeparandi ſunt, donec cognoſcatur de cauſa interdicti, *cap. 1.* & *3. hoc tit.*

4. Nota tertiò: præter præfatum interdictum Eccleſiæ impediens Matrimonium, aſſignantur complura alia à Sacris Canonibus Jure Eccleſiaſtico introducta; quæ tamen putat Navar. & Sanch. hodie per diuturnam conſvetudinem eſſe ſublata, quoad hoc, ut in eis opus non ſit diſpenſatione Apoſtolica vel Epiſcopali, quàm alias Epiſcopus præſtare poſſet; exceptô votô ſimplici Caſtitatis & Religionis; uti arbitrantur DD. Verumtamen hæc opinio univerſaliter in omnibus Provinciis non verificatur. *Primum* autem eorum eſt tempus feriarum, quod olim erat tempus Adventûs usque ad Ephiphaniam; & Quadrageſimæ usque ad Octavam Pentecoſtes, *can. non oportet cauſ. 33. q. 4.* Et *cap. 4. de feriis.* Sed Tridentinum hoc tempus modicavit reducens ad duo tantùm intervalla, *ſeſſ. 24. cap. 10. de reform. matrim.* inquiens: *ab Adventu Domini noſtri JESU Chriſti usq; in diem Epiphaniæ; & à feria quarta cinerum usque in Octavam Paſchatis incluſivè antiquas ſolemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſervari S. Synodus præcipit.*

5. Nota quartò: *Secundum* impedimentum tantùm impediens eſt contractus prior validus Sponſalium cum alia Sponſa priori, qui ante ſui legitimam diſſolutionem impedit Matrimonii contractum cum alia Sponſa faciendum. *Nam qui alicui mulieri fidem pactionis fecerit, non debet aliam ducere,* inquit *cap. 1. de Sponſa duorum. Tertium* eſt Cognatio Spiritualis, orta ex Catechiſmo, *cap. contracto, de cognation. Spirituali.* Hæc Cognatio putatur per Tridentinum totaliter ſublata *ſeſſ. 24. cap. 2. de Ref. Matr.* uti docui ſupra *tit. 11. cap. 1. not. 6. Quartum* eſt votum ſimplex caſtitatis perpetuæ; vel Religionis ingrediendæ; vel ſuſcipiendi Ordines ſacros; vel Matrimonii non ineundi, *cap. Meminimus.* Et *cap. Conſuluit.* Et *cap. Rurſus, qui Clerici vel voventes &c. Quintum* ſunt crimina nonnulla, propter quæ quaſi loco pœnitentiæ priſci Canones criminoſos impediverunt à licita connubiorum celebratione: Talia autem ſunt crimen inceſtûs cum Matre, vel filia, *can. ſi quis cum matre 9. cauſ. 34. q. 2.* Similiter *inceſtus* cum conſanguineis ſuæ Uxoris ſaltèm adhuc viventis, qui intra ſecundum gradum impedit, *cap. 1.* & *4. de eo, qui cognovit Conſangu.* Item crimen uxoricidii *can. admonere.* Et *can. interfecta cauſ. 33. q. 2.* niſi acceſſiſſet ſimul adulterium, cum priori conventione, quo caſu evadit impedimentum dirimens. Item cædes Presbyteri, ſi de eo fuerit in judicio

convictus

convictus *cap. Qui Presbyterum, de pœn. & remiſſ.* Item Matrimonium initum cum Moniali profeſſa, *can. hi ergo 13. cauſ. 27. q. 1.* Item ſolemnis & publica pœnitentia quam diu durat, *can. de his 12. cauſ. 33. q. 2.* Item ſuſceptio proprii filii de Baptiſmi fonte in fraudem debiti conjugalis, nè ſcilicet alter Conjunx poſſit petere debitum, *can. de eo, 5. cauſ. 30. q. 1.*

CAP. II.

De Diſpenſatione in Impedimentis Matrimonii.

1. Dico primò: Summus Pontifex poteſt diſpenſare in omnibus impedimentis, ſolo Jure Eccleſiaſtico dirimentibus Matrimonii; non autem in dirimentibus lege naturæ. Ita communis DD. Ratio primi eſt; quia res per quas cauſas naſcitur, per eaſdem etiam diſſolvitur, ſecundùm regulam Juris *in 6.* Cùm ergo impedimenta ſolo Jure Eccleſiaſtico dirimentia ſint à Supremo Conditore Canonum Summo Pontifice ſtatuta, per eundem etiam poterunt diſpenſari. Et quia Papa quà Vicarius Chriſti in terris habet ſummam poteſtatem diſpenſativam circa Canones, adeoque & circa impedimenta dirimentia Matrimonii à Canonibus conſtituta. Secundum inde patet, quòd Papa nequeat diſpenſare in lege naturæ; adeòque nec in impedimentis lege naturæ irritantibus Matrimonia, v. g. inter patrem & filiam.

2. Dico ſecundò: Summus Pontifex regulariter debet habere juſtam cauſam diſpenſandi in impedimentis Matrimonii. Ita communis DD. Et conſtat ex Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 5. de Reform. Matrim.* Et quia omnis diſpenſatio petit juſtam cauſam; ut habet idem Tridentinum *ſeſſ. 25. cap. 18.* adeòque & diſpenſatio impedimentorum Matrimonii.

3. Nota autem primò: Sequentes cauſas numerari ab Henriq. Sa, Sanch. Reginal. Ledeſm. Gutier. Navarr. & cæteris Doctoribus, ut ſufficientes & juſtas. *Prima*, eſt Bonum pacis per tale Conjugium obtinendum. Huc refer extinctionem inimicitiarum capitalium, litium civilium & aliarum diſcordiarum & præventionum ſimilium, nè fiant; & nè homicidia, infamiæ, pericula ſubverſionis in fide & incontinentiæ oriantur. *Secunda* eſt defectus partis Conjugii in hoc loco, niſi cum ſanguine junctis. *Tertia*, eſt exigua aut nulla dos, ratione cujus quis nequit inire Matrimonium cum extraneo æquali. *Quarta*, eſt Conſervatio ſplendoris & magnarum opum, quas hæres alioquin transferret ad extraneos, niſi ſanguine junctam ducat in Conjugem. *Quinta*, eſt Recognitio excellentium & memorabilium meritorum in Eccleſiam ex parte petentis diſpenſationem; vel ejus pro quo petitur. *Sexta*, eſt Convalidatio Matrimonii, bonâ fide celebrati, ſaltem ex una parte, quæ detectò impedimentò dirimente Matrimonium, ſupplicat pro diſpenſatione. *Septima*, eſt Reſarcitio honoris ablati à muliere violata & legitimatio, ac debita educatio prolis antea ſuſceptæ. *Octava*, eſt acceptatio notabilis mulctæ, vel alterius pii operis, quod ſupplicans vult præſtare ob obtentam diſpenſationem. Hoc medio frequenter petuntur diſpenſationes à Papa ſub clauſula *ſine cauſa*; ſubintellige, ex illis ſeptem, antea numeratis; ſed non ſinè hac octava.

4. Dico tertiò: In Impedimentis impedientibus tantùm, poteſt diſpenſare Epiſcopus, exceptò votò ſimplici Caſtitatis & Religionis. Ita communis Doctorum. Et Ratio eſt; quia ita habet praxis Epiſcoporum, à Summo Pontifice tolerata, quæ jam videtur Jus conſuetudinarium introduxiſſe in Favorem Epiſcoporum; ùt notat Zypæus in Analyſi Juris Pontif.

5. Nota ſecundò: Epiſcopos etiam poſſe diſpenſare in Impedimentis, quæ ſuperveniunt Matrimonio, impedientibus petitionem debiti, cujusmodi ſunt affinitas & Cognatio Spiritualis. Ita Sanchez, Sa, Henriqu. &c. Et eſt Ratio; quia nullo Jure leguntur prohibiti Epiſcopi ab hujusmodi diſpenſatione.

TITULUS XVII.

Qui filii ſint legitimi.

CAP. I.

Qui cenſendi ſint Filii legitimi; & qui illegitimi.

1. NOta primò: tametſi rubrica *hujus tit.* ſolùm loquatur de filiis legitimis; in eo tamen etiam tractatur de illegitimis. Et quia proles legitima eſt effectus ex legitimo Matrimonio prodiens; idcircò Papa poſt diſcuſſa in præmiſſis variis titulis Matrimonia legitima, id eſt illa, quæ abſque impedimentis Canonicis contrahuntur; ſubdit *hunc tit.* de filiis, filiabusque legitimis, quorum variæ ſunt ſpecies; de quibus pono ſequentes concluſiones.

2. Dico primò: legitimi filii cenſentur eſſe inprimis illi, qui procreati ſunt ex legitimo Matrimonio, ſeu juſtis nuptiis. Ita Vallenſ. Et habetur in *cap. cauſam 7.* Et *cap. Pervenit 11. hoc tit.* Et ejusmodi filii dicuntur naturales & legitimi, utpotè quos natura & lex approbat.

3. Dico ſecundò: præterea legitimi filii pariter habentur illi, qui nati ſunt ex putatitio Matrimonio, id eſt tali, quod publicè bona fide utriusq; vel ſaltem unius parentis, & ſine contradictione celebratum fuit; quamvis illud revera erat nullum ob latens impedimentum dirimens, v. g. Conſanguinitatis, vel alterius ex ſupra recenſitis, & propterea deinde diſſolutum à Judice Eccleſiaſtico. Ita Pirh. Vallenſ. & communis DD. Et habetur *cap. Cum inter 2. hoc tit.* Et *cap. Perlatum 8.* Et *cap. Pervenit 11. eod.* Quare ſi contigat aliquem conjugatum vivente prima uxore ſolemnizare Matrimonium cum ſecunda, hoc ignorante, proles ex tali Matrimonio ſecundo natæ erunt legitimæ quoad omnia & habiles ad ſuccedendum in feudis & hæreditates; idque concedit Eccleſia favore prolis *cap. Ex tenore 14. hoc tit.*

4. Dico tertiò: proles progenitæ ex ſoluto & ſoluta, qui poterant inire legitimum Matrimonium tempore copulæ, quamvis ab initio illegitimi fuerint; attamen per ſubſequens Matrimonium legitimantur, & pro legitimis habendæ ſunt. Ita Gloſſa, Abbas & communis DD. Et habetur *cap. Tanta hoc tit.* Eſtq; Ratio; quia Matrimonium ſubſequens abſtergit omnem maculam & vitium; quare præfatæ proles ita legitimæ habendæ ſunt, acſi procreatæ fuiſſent ex legitimo Matrimonio.

5. Dico quartò: ſed & illæ proles reputandæ ſunt legitimæ, quæ quidem generatæ ſunt extra juſtas nuptias; ſed deinde debitè legitimatæ à Papa, vel alio Principe, habente poteſtatem legitimandi. Ita Vall. & communis DD. Et habetur *c. Per venerabilem.* Et authent. *quibus modis natur. effic.*

6. Dico quintò: etiam filii infidelium converſorum ad fidem Chriſtianam reputantur legitimi, quamvis parentes ipſorum in ſecundo, vel tertio gradu prohibito Matrimonia contraxerant. Ita Gloſſa & communis DD. Et habetur *cap. Gaudemus 15. & ult. hoc tit.* Quod ſtatutum eſt in favorem fidei, ita ſuadente publica utilitate, ut alii infideles citiùs convertantur.

7. Dico ſextò: geniti quoque ex Matrimonio clandeſtino; ſed poſtea ab Eccleſia approbato, legitimi judicandi ſunt. Ita Gloſſa, Vivian. & communis. Et habetur *c. Quod nobis 9. hoc tit.* Quod procedit, etſi poſtea rationabili de cauſa Eccleſia faciat divortium inter tales conjuges. Eſtq: Ratio; quia approbatio Eccleſiæ ſuperveniens retrotrahitur, & cenſetur in favorem Matrimonii advuiſſe ab initio.

7. Dico ſeptimò: demum etiam cenſentur eſſe legitimæ illæ proles, quæ per debitam adoptitionem, naturæ imitatricem, in filios, vel filias aſſumuntur. Ita communis DD. Et eſt Ratio; quia leges proles adoptivas pro legitimis reputant, & ad hæreditates admittunt. Circa alterum articulum hujus c.

9. Nota ſecundò: filiorum illegitimorum, quos Græci unâ voce generali appellant *Nothos*, pariter diverſæ ſunt ſpecies; & omnes patiuntur defectum natalitiū, eo quod ex illegitima conjunctione prodierint. Et alii ſunt naturales tantū; alii non naturales, ſeu ſpurii; alii aliis nominibus appellantur. *Naturales tantum* de Jure Canonico dicuntur illi, qui nati ſunt à parentibus ſolutis, inter quos Matrimonium tempore conceptionis, vel

vel ſaltem nativitatis citra omne impedimentum dirimens contrahi poterat. *Non naturales*, ſeu *Spurii* Jure Canonico nuncupantur illi, qui procreati ſunt ex parentibus, inter quos tempore conceptionis, vel nativitatis non poterat fieri Matrimonium; puta quia erant jam aliò Matrimonió ligati, vel aliò impedimentò laborabant. Hi dicuntur eſſe nati ex damnato concubitu, ſeu damnabili complexu.

10. Dico octavò: Omnes filii ſub quacunque ſpecie illegitimi reputantur inhabiles ad ſuccedendum in hæreditatibus & ad conſequendas dignitates, atque beneficia Eccleſiaſtica & Ordines ſuſcipiendos; niſi prius debitè legitimentur. Ita communis DD. Et conſtat ex variis Legibus Civilib' ac Canonicis, quæ ſub ſuis titulis ſparſim in hoc opere allegantur.

CAP. II.

De Legitimatione filiorum illegitimorum.

1. NOta primò: Legitimationem illegitimorum poſſe fieri tribus modis; ſcilicet per ſubſequens Matrimonium; per reſcriptum Papæ & per reſcriptum Principis.

2. Dico primò: per ſubſequens Matrimonium legitimantur ſoli filii naturales tantum, ſeu illi, qui nati ſunt ex ſoluto & ſoluta, inter quos poterat conſiſtere Matrimonium tempore conceptionis vel nativitatis. Ita communis DD. Et habetur *cap. Conqueſtus 1. hoc tit.* Et *cap. Tanta 6. eod. tit.* Eſtque Ratio; quia Matrimonium ſubſequens purgat vitium præcedens, ita ut filii prius geniti fictione, ſeu diſpoſitione deinde reputentur, ac ſi ex legitimo Matrimonio prodiiſſent.

3. Nota ſecundò: nequeunt autem per præfatum modum ſubſequentis Matrimonii legitimari filii non naturales, ſeu ſpurii nati ex ſoluto & conjugata, inter quos tempore conceptionis, vel nativitatis non poterat ſubſiſtere Matrimonium. *cap. Cauſam. 4.* Et *cap. Tanta 6. hoc tit.* Unde ejuſmodi illegitimi ex damnato coitu nati repellendi ſunt ab hæreditatibus, *cit. cap. 6.* Imò & ab alimentis eos Lex Civilis excludit, *L. ex complexu ff. de inceſt. nupt.* Jus tamen Canonicum moderatur hunc rigorem Juris Civilis, & ordinat, ut pater neceſſaria alimenta proli ſpuriæ adminiſtret, *cap. Cum haberet; de eo, qui duxit in Matrimon.* Eſtque Juri naturali conſonum, ut genitor genitam prolem alimentet.

4. Dico ſecundò: ſimiliter filii legitimantur per privilegium ſeu reſcriptum Summi Pontificis, qui poteſt legitimare quoſcunque filios illegitimos, non ſolùm quoad Ordines ſed etiam quoad beneficia & dignitates Eccleſiaſticas; imò & ad ſucceſſionem hæreditatis in bonis temporalibus, in terris ſibi jurisdictionaliter ſubjectis. Ita communis DD. Et habetur *cap. Per venerabilem 13. hoc tit.*

5. Dico tertiò: legitimantur quoq; filii per reſcriptum Imperatoris, Regis, vel alterius Supremi Principis; qui omnes poteſtatem habent quoſcunq; illegitimos legitimandi & purgandi natales. Ita communis DD. Et habetur Authent. *quibus modis natur. effic &c. §. illud.* Quamvis autem memorati poſſint legitimare naturales tantum & ſpurios ad ſæculares dignitates, honores & officia publica; non tamen ad obtinendas Eccleſiaſticas dignitates, beneficia Eccleſiaſtica, vel Ordines; uti habet Azor. Tanner, Pith. Ex hoc defectu poteſtatis circa ſpiritualia

6. Dico quartò: tametſi ad probandam legitimationem natalium valeat multum fama communis viciniæ, aſſerentis aliquem eſſe ſpurium, attamen ſola non præbet ſufficientem probationem, ſinè aliis adminiculis & præſumptionibus; quare debet accedere confeſſio parentum, cui ſtatur. Ita Covarr. Abbas, &c. Et habetur *cap. Transmiſſa 3. hoc tit.*

7. Nota tertiò: Non invalidatur legitimatio prolis per hoc, quòd probetur Matrimonium inter tales genitores non ſubſtitiſſe; ſed oportet probare, ipſos parentes Matrimonium malâ fide iniiſſe, *cap. Pervenit 11. hoc tit.* Nam ſemper in favorem prolis ſtandũ eſt, quouſq; mala fides contrahentiũ probetur. Et quia tale Matrimoniũ eſt contractũ in facie Eccleſiæ,

Digitized by Google

quod proinde cenſetur eſſe validum; niſi oſtendatur mala fides prædicta.

8. Dico quintò: Legitimatio prolis efficaciter probatur per dicta uniformia teſtium debitè deponentium aliquem eſſe legitimum; quamvis fama viciniæ & tractatus parentum habeat contrarium. Ita Abbas cum aliis DD. Ratio primi eſt; quia quando adſunt duæ præſumptiones ſibi contrariæ hinc inde concurrentes; tunc ſtandum eſt illi, quæ potentior & illi, quæ in dubio eſt, favorabilior: probatio autem per teſtes eſt potentior; eſt enim plena & ſufficiens, *cap. cum Cauſam. 37. de teſtib.* probatio verò à fama viciniæ deſumpta eſt debilior, quia inſufficiens, *cap. Tam literis 33. eod.* Ratio ſecundi eſt; quia probatio per teſtes eſt vera probatio; probatio autem per tractatum parentum eſt tantum præſumptiva; & talis tractatus poteſt eſſe fictitius: adeoque probatio per teſtes efficaciter probat legitimationem; etſi tractatus parentum habeat contrarium.

9. Dico ſextò: Quando ſuboritur quæſtio natalium, ſeu de legitimatione filiorum, oppoſita petenti hæreditatem coram Judice ſæculari, talis remittenda eſt ad Judicem Eccleſiaſticum, ut ab eo cognoſcatur; quamvis de illa non principaliter, ſed incidentaliter agatur. Ita communis DD. Et habetur *cap. Lætor 5. hoc tit.* Eſtque Ratio: quia cauſa natalium eſt merè ſpiritualis; cum ſit acceſſoriè annexa Matrimonio, quod eſt ſpirituale; ideòque Judex ſæcularis nec principaliter, nec incidentaliter poteſt de ea cognoſcere, *cap. Cauſam 7. hoc. tit.* ſicut nec de annexo ſpirituali, *cap. Quanto 3. de judic.*

TITULUS XVIII.

Qui Matrimonium accuſare poſſunt; vel contra illud teſtari.

CAP. UNICUM.

De accuſationibus & teſtimoniis contra Matrimonia.

1. NOta primò: Poſtquam Papa in *ſuperior tit.* terminavit tractatum de validitate & invaliditate Matrimonii; demum *hoc* & *ſeq.* tractat de ejusdem diſſolutione & divortio. Quia verò ad inſtituenda ritè divortia prærequiruntur debitæ accuſationes ac teſtimonia; idcirco *iſto tit.* de eis agit. Eſt autem hìc *accuſatio* idem, quod actio contra Matrimonium non ſubſiſtens.

2. Dico primò: Ad accuſandum, ſeu ad agendum contra ſubſiſtentiam & valorem Matrimonii, tanquam nullum ob impedimentum dirimens Conſanguinitatis, primò omnium admittendi ſunt parentes; his deficientibus propinquiores cognati; poſt hos demum extranei; & inter tales præferuntur maturiores & antiquiores è vicinia, qui notitiam exactam Conſanguinitatis habent. Ita Vall. Pirh. &c. DD. Et conſtat ex *cap. Videtur 3. hoc tit.* Et *can. 1. & 2. cauſ. 35. q. 6.* Eſtque Ratio; quia memoratæ perſonæ ſtirpis genealogiam ac conſanguinitatem inter contrahentes optimè norunt; ac proinde meritò præferuntur aliis in favorem Matrimonii, *cit. cap. 3.*

3. Dico ſecundò: Ad accuſandum, ſeu agendum pro inſtituenda ſeparatione tori duntaxat propter adulterium ſolus Conjunx innocens; ſimiliter ad dirimendum Matrimonium ob impotentiam, ſoli conjuges admittuntur. Ita Abbas Canis. Pirh. &c. Et Ratio primi eſt; quia ſolius Conjugis innocentis intereſt agere ad tori ſeparationem & non alterius; adeòque ipſe ſolus debet admitti ad accuſandum. Secundum conſtat ex *cap. Conſultationi 4. de frig. & malef.*

4. Dico tertiò: Omnes perſonæ aliàs habiles ad accuſandum Matrimonium, pariter admitti poſſunt ad teſtificandum contra idem; ſi ex alio capite non impediantur à teſtimonio ferendo.

ferendo. Ita Abb. Innoc. Pirh. &c. Et colligitur ex *cap. Videtur 3. hoc tit.* ubi parentes & conſanguinei cenſentur eſſe idonei ad accuſandum, & ad teſtandum pro conjungendo, vel diſſolvendo Matrimonio. Et obſerva, quod in cauſa matrimoniali idem poſſit eſſe accuſator & teſtis, *can ſi duo 4.* Et *can. de parentela 5.* Et *can. Epiſcopus 7. cauſ. 35. q. 6.* quando ſcilicet quæritur de conſanguinitate Conjugum.

5. Dico quartò: Ab accuſando Matrimonium repelluntur illi, qui accuſant ob quæſtum; & illi qui tempore denunciationum præmiſſarum ante copulationem publicam habentes notitiam de impedimento dirimente futuri Matrimonii, tacuerunt; niſi præfatas denunciationes probabiliter ignoràſſent; vel niſi jurent ſe poſtea primò talis impedimenti notitiam aſſecutos fuiſſe. Ita Gloſſa & communis DD. Primum habetur *cap. Significanti 5. hoc tit.* Secundum extat determinatum *c. Cum in tua 6. & ult hoc tit.*

6. Dico quintò: Pro impediendo futuro contractu Matrimonii ſufficit teſtificatio unius teſtis integræ æſtimationis, deponentis ſe certò ſcire impedimentum; uti & fama publica. Ita Zoës. Abbas, Covarr, &c. Primum habetur *cap. ſuper de teſtib.* Et *cap. Præterea de Sponſal.* Eſtque Ratio; quia agitur de peccato vitando, ne aliquo impedimento impediti agant in contractu futuro Matrimonii contra Canones. Secundum conſtat ex *cap. 2. de Conſang.*

7. Dico ſextò: Ad diſſolvendum Matrimonium requiruntur duo teſtes jurati omni exceptione majores; nec ſufficit confeſſio utriusque conjugis. Ita Zoes. Covarr. Sanch. Primum habetur *cap. 1. de Conſang.* Secundùm conſtat ex *cap. 3.* Et *5. de eo qui cognovit.* Et eſt Ratio; quia conjuges confitendo adverſus Matrimonium, agunt in cauſa propria; agens autem in cauſa propria nequit teſtari pro eadem; uti tenet communis DD.

8. Dico ſeptimò: Regulariter accuſatio & teſtificatio perſonaliter fieri & proferri debet. Ità Gloſſa, Zoes. Pirh. &c. Et habetur *cap. A nobis 2. hoc tit.* Ratio eſt; quia ſecuriùs proceditur per accuſationes & teſtimonia perſonalia præſentia; nam accuſatores & teſtes facilius calumniari poſſunt per ſcripturam, quam per voces ſeu perſonalem præſentiam, *can. ult. cauſ. 2. q. 8.* Huic tamen diſpoſitioni Juris videtur longâ conſvetudine in quibusdam regionibus derogatum fuiſſe; uti advertit Gail.

TITULUS XIX.

De Divortiis.

CAP. UNICUM.

Variæ Reſolutiones circa Divortia.

1. Nota primò: quoniam *præcedenti tit.* reſolvit Papa, quinam poſſint, vel non poſſint accuſare Matrimonium, & contra illud teſtificari in ordine ad inſtituendum Divortium ejus; conſequenter *hoc tit.* diſcurrit de ipſo Divortio, id eſt ſeparatione, ſeu Diſſolutione connubii. Accipitur autem Divortium à Canonibus dupliciter; aliquando pro diſſolutione Matrimonii quoad vinculum ſubſtantiale ejus, *can. puto cauſ. 32. q. 1.* tale contingit, quando ſeparantur duo Conjuges propter aliquod impedimentum dirimens, præcedens contractum matrimonialem; quo caſu Judex Eccleſiaſticus declarat Matrimonium eorum ob ejusmodi impediens fuiſſe ſtatim ab initio nullum, unde & conjuges tales ſunt ſeparandi. Dixi *præcedens impedimentum dirimens;* nam ob ſuperveniens non poteſt inſtitui Divortium. Aliquando accipitur pro diſſolutione Matrimonii tantùm quoad thorum & cohabitationem, ac mutua obſequia, *cap. ſignificaſti & aliis hoc tit.* Et de Divortio in hac ſecunda uſurpatione procedunt capitula iſtius tituli.

2. Dico primò: Divortium, prout de eo hic agitur, rectè deſcribitur, *ſit legitima mariti & uxoris ſeparatio*

Gg 3 quoad

uoad thorum, cohabitationem, ac mu-ua obſequia, manente vinculo conju-ali inter eos. Ly *Separatio* eſt genus: eliqua ponuntur pro differentia.

3. Dico ſecundò: quamvis ſecun-ùm Jura Civilia ob certas cauſas, et-am extra caſus impedimentorum di-imentium potuerit inſtitui Divor-ium Chriſtianorum, etiam quoad inculum & poſt conſummationem Matrimonii; ſecundum tamen Sa-ros Canones non diſſolvitur ullo ca-u verum legitimum & conſumma-um Matrimonium; præterquam in aſu ſecutæ mortis alterius conju-is. Ita Vallenſ. & communis DD. Primum conſtat ex *toto tit. ff. de Di-vortiis.* Et *tit. Cod. de repudiis.* Unde ob longam captivitatem mariti, vel liam gravem cauſam uxor Jure Civi-i poterat ſeparari à viro & tranſire d alias nuptias. Secundum habetur *ap. Gaudemus hoc tit.* Et *can. puto ac lis, cauſ. 32. q. 1.* Nam quod DEUS onjunxit, homo non ſeparet, *cap. lt. de translat. Epiſcopi.* Eſtque Ra-io; quia Matrimonium repræſentat nionem Chriſti cum Eccleſia per haritatem & per naturæ conformi-atem: quare ſicut illa inter eos in-liſſolubilis, ita & Matrimonium quoad vinculum debet eſſe indiſſo-ubile; uti rectè notat Vallenſ. Qua-e ulteriùs

4. Dico tertiò: nequit validum in-titui Divortium & diſſolutio Matri-nonii quoad vinculum ejus ob com-niſſum adulterium duntaxat alterius onjugis. Ita communis DD. Catho-icorum, contra Hæreticos recent. Hæc reſolutio conſtat *primò* ex S. Lite-is Marci 10. & Luc. 16. proferentibus n diſſolubilitatem præfatam Matri-nonii, illis verbis; *qui dimiſerit u-orem & aliam duxerit, mœchatur.* Et . ad Cor. 7. *præcipio non ego, ſed Do-ninus, uxorem à viro non diſcedere: uòd ſi diſceſſerit manere innuptam; aut viro ſuo reconciliari.* Et ad Rom. 7. *uæ ſub viro eſt mulier, vivente viro lligata eſt legi. Vivente viro voca-itur adultera, ſi fuerit cum alio viro. Secundo* idem conſtat ex Trident. *ſeſſ. 24. can. 7.* anathematizante oppoſi-tum dogma Hæreticorum. Oppoſitas rationes Erronum modernorum rectè ſolvit Zoeſ. *h. t.* & TT. paſſim in *4. Sent.*

5. Dico quartò: poteſt tamen con-junx innocens ob adulterium alterius reverà commiſſum & probatum, in-ſtituere divortium, ſeu ſeparationem quoad thorum & cohabitationem; Ita Gloſſa & communis DD. Et habe-tur *cap. Significaſti 4. hoc tit.* Quod ſi autem & conjunx priùs innocens fornicetur poſt ſeparationem prædi-ctam, tunc ceſſat Divortium factum, & Matrimonium redintegratur, ita ut conjuges ſeparati ſibi cohabitare teneantur, *cap. Ex Literis 5. hoc tit.*

6. Dico quintò: poteſt etiam ritè inſtitui Divortium, ſeu ſeparatio tho-ri ac cohabitationis non tantum pro-pter adulterium alterius conjugis pa-tratum, ſed etiam ob exercitum quemcunque alium illicitum concu-bitum conſummatum cum deciſione ſeminis cum alia perſona; cujuſmo-di ſunt Sodomia cum activa, quàm paſſiva; & beſtialitas completa: non item ob actum mollitiei cum alia per-ſona commiſſum; vel propter turpes tactus & amplexus. Ita Sanch. Pirh. &c. Ratio primi eſt; quia Divortium, ſeu ſeparatio thori & cohabitationis ritè fit tunc, quando alter conjunx di-vidit carnem ſuam in aliam carnem, contra fidem Matrimonialem, expli-catam Gen. 2. illis verbis; *erunt duo in carne una.* ſicq; infertur notabilis in-juria Matrimonio: contingit autem ejuſmodi diviſio carnis non tantum per adulterium alterius conjugis; ſed etiam per quemcunque alium illici-tum concubitum Sodomiæ vel beſtia-litatis: quare per ejuſmodi concubi-tum poteſt ritè inſtitui Divortium thori & cohabitationis. Ratio ſecun-di de mollitie, ſeu pollutione, tacti-bus & amplexibus eſt; quia in hu-juſmodi actibus peccaminoſis non fit diviſio carnis propriæ in aliam carnem; neque infertur notabilis in-juria Matrimonio, & conſequenter ob eos nequit inſtitui divortium thori & cohabitationis.

7. Dico ſextò: Poteſt præterea et-iam inſtitui Divortium thori & coha-bitationis, ſi alter conjunx labatur in hæreſim, vel gentiliſmum. Ita Gloſ. Vallenſ.

Vallens. &c. DD. Et conſtat ex *can. idololatria 5.* & *can. non ſolum 6.* Et ibi Gloſſ. ver. *recede cauſ. 28. q. 1.* Et *cap. fin. de converſ. conjugat.* Et *cap. Quæſivit 2. hoc tit.* Quod ſtatutum eſt propter periculum perverſionis Catholici conjugis. Et quidem ſi uxor per judicium Eccleſiæ ob lapſum mariti in hæreſim, vel gentiliſmum ſe ſe ſeparaverat à thoro & cohabitarione ejusdem, non tenetur reverti ad eundem, quando reverſus fuerit ad Catholicam fidem; ſecus ſi authoritate propria abeo receſſerat, uti habetur *cap. De illa 6. hoc tit.*

8. Dico ſeptimò: Si unus conjugum alterum nitatur inducere & pertrahere ad gravia peccata v. g. infidelitatis, poterit licitè inſtitui Divortium thori & cohabitationis. Ita Sanch. & communis DD. Et conſtat ex *cap. Quæſivit 2. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia Jus naturale & Divinum permittit, ut quisque periculum corporis evitare poſſit: ergo à fortiori periculum animæ: imo ad hoc tenetur; juxta illud Matth. 18. *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum & projice abs te.* Cæterum præter periculum inductionis ad peccata ob nullum aliud crimen, quantumvis grave præter fornicationem carnalem & ſpiritualem, id eſt lapſum in hæreſim vel infideliratem, licitum eſt inter conjuges Divortium facere; uti conſtat ex *cap. 2. hoc tit.*

9. Dico octavò: Similiter, ſi unus conjugum nimiùm ſæviat in alterum, ita ut periculum vitæ & ſalutis corporalis ei immineat ex cohabitatione, permittitur metum paſſo inſtitui Divortium, donec ceſſet periculum, & præſtetur ipſi ſufficiens cautio de malo in poſterum non inferendo. Ita Vallens. Sanch. &c. Er conſtat ex *cap. Transmiſſa 8.* Et *cap. Litteras 13. de reſtit. ſpoliat.* Eſtque Ratio; quia non videtur ex quo capite quis obligetur cum ejusmodi periculo cohabitare Conjugi ſævo.

10. Nota ſecundò: Divortium thori, ſeu ſeparationem quoad thorum & reddirionem debiti poteſt conjunx innocens propria authoritate facere, negate alimenta & dotem, ſtatim ac certitudinem moralem obtinuit de alterius adulterio: at pro ſeparatione quoad cohabitationem inſtituendam ex dicta cauſa, expectare debet Eccleſiæ judicium; uti habet Abbas, Armilla, Conink. Sa, &c. Et conſtat *cap. Porro 3. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia talis ſeparatio eſt publica, & poteſt generare ſcandalum, niſi Eccleſiæ judicio fiat. Idem dicendum de aliis caſibus, in quibus ex dictis inſtitui poteſt Divortium quoad thorum & cohabitationem. Excipitur tamen caſus, quò adulterium alterius eſſet omnino publicum & notorium *cap. ſignificaſti 4. hoc tit.* ob quod conjunx innocens propria authoritate recedere poteſt ab adultero.

11 Nota tertiò: Secutò Divortiò inter aliquos Conjuges liberi educari & ali debent penes conjugem innocentem; & quidem expenſis Patris, ſi is dedit cauſam Divortio: ſi verò mater eam dederir, tunc apud patrem expenſis matris locupletis: excipe niſi pater non ſir idoneus ad eos educandos; tunc enim apud matrem educari debent; uti habetur Authen. *ſi Pater C. Divortio facto.*

12. Dico nonò: Poteſt etiam inſtitui Divortiũ mutuo conſenſu conjugũ ob cauſam honeſtam & ſanctã. Patet ex S. Auguſtino *Epiſt. 199. ad Ecditiam.* ex S. Gregorio, Hilario, & aliis PP. qui paſſim laudant ſeparationem Conjugum, factã mutuò conſenſu ob continentiam, quam DEO voverant. Imò ipſemet Chriſtus Matth. 19. eam recommendat dicens; *Omnis qui reliquerit Fratres, aut Sorores, aut Patrem, aut Matrem, aut Uxorem &c.* Et Apoſtoli uxorati ſeparârunt ſe ab uxoribus, ſequentes Chriſtũ; ut expreſsè docet D. Hieronymus *Ep. 50. ad Pamachium.* Et *lib. 1. adverſus Jovinianũ.*

13. Nota quartò: Cauſas honeſtas & ſufficientes pro inſtituendo Divortio mutuò conſenſu poſſe eſſe: Si ſcilicet perpetuam continentiam uterq; Conjugũ colere velit; uti habet *can. De Syracuſanæ d. 28.* Item ſi unus ſuſcipiat Ordinem ſacrum, & alter ingrediatur Religionem, vel votum de colenda pariter continentia emittat: uti habet Concilium Agathenſe, *cap. 16.* Et *cap. Conjugatus.* Item ſi uterq; Religionem velit inrrare; juxta *c. de Conv. Conjug.*

14. Dico

Digitized by Google

14. Dico decimò: Poteſt quoque inter duos Conjuges, quorum unus convertitur ad fidem Catholicam & alter remanet Judæus, vel Infidelis Paganus, inſtitui Divortium, quoad thorum; imò etiam quoad vinculum Matrimonii in certis circumſtantiis. Ita Gloſſa, & TT. communiter. Primum conſtat ex *can. Judæi 10. cauſ. 28. q. 1.* Eſtque Ratio; quia ſi Judæus, vel infidelis Paganus, cohabitaret uxori converſæ, ſubeſſet periculum perverſionis ejusdem. Secundum habetur *cap. Quanto 7.* ubi dicitur, *ſi alter Conjugum* (ſcilicet infidelium, vel Judæorum) *ad fidem Catholicam convertatur, alterô vel nullo modo, vel non ſine blaſphemia Divini Numinis, vel ut eum pertrahat ad peccatum mortale, ei cohabitare volente; qui relinquitur, ad ſecunda, ſi voluerit, vota tranſibit*; ac proinde conſurgit inter tales Conjuges Divortium quoad vinculum Matrimonii in dictis circumſtantiis. Et eſt Ratio; quia quamvis Connubium inter tales Conjuges olim contractum ſit Matrimonium verum; non eſt tamen ratum; quia non repræſentat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia *cit. cap. Quanto*; adeoque poteſt diſſolvi etiam quoad vinculum, in dictis circumſtantiis.

15. Dico undecimò: Si ambo conjuges infideles convertantur ad fidem Catholicam, nequeunt propterea inſtituere Divortium; ſed tenentur ſimul permanere in connubio, etiamſi in gradu Jure Eccleſiaſtico prohibito contraxiſſent. Ita Zoes. & communis DD. Et conſtat ex *c. Gaudemus 8. h. t.*

16. Dico duodecimò: Si quispiam Judæus ſecundùm permiſſionem legis veteris, prius repudiâſſet ſuam uxorem & ducat aliam; deinde autem convertatur ad fidem Catholicam, debet cum ſecunda etiam poſt Baptiſmum facere Divortium & adhærere primæ; ſi ea velit ipſi cohabitare, absque blaſphemia Creatoris & periculo perverſionis; aut niſi fuiſſet fornicata. Ita communis DD. Et habetur *cap. Gaudemus 8. hoc tit.* Eſtque Ratio, quia cum tale repudium legitimæ Uxoris Chriſtus reprobaverit in Lege Evangelica Matth. 19. ideo non poteſt præfatus Judæus converſus licitè & validè aliam uxorem, etiam poſt converſionem habere; niſi prima renuat, vel fornicata ſit, vel cohabitet cum blaſphemia Creatoris, vel periculo perverſionis converſi.

17. Dico decimo tertio: Si contingat aliquem Paganum ante ſuam converſionē habuiſſe plures uxores; poſt converſionem adhærebit tantùm primæ. Ita communis DD. Et determinatur *cap. Gaudemus 8. h. t.*

TITULUS XX.

De Donationibus inter virum & uxorem; & de Dote poſt Divortium reſtituenda.

CAP. I.

De quidditate Dotis & Donationum inter conjuges; earumque valore; vel non.

1. NOta primò: Quando Judex Eccleſiaſticus pronunciat ſententiam Divortii, ſive quoad vinculum, ſive quoad thori ſeparationem & cohabitationem duntaxat; ſimul etiam pronunciare debet de Donationibus factis inter virum & uxorem propter nuptias; ac de Dote. Quare Papa *priori titulo* de Divortiis ſubnectit hunc de Donationibus propter nuptias; & Dote reſtituendis.

2. Nota ſecundò: Duplex poteſt attendi Donatio inter conjuges; una ſimplex; altera propter cauſam. *Prima* habetur, quando fit gratis, ac ex mera donantis liberalitate *L. 1. ff. de donat.* *Secunda* habetur, quando conjuges ob aliquam cauſam ſibi aliquid dant; talis eſt donatio ante vel propter nuptias, quam facit Maritus ſuæ uxori propter Matrimonium in compenſationem datæ ſibi Dotis.

3. Dico primò: Dos deſcribitur benè hìc, quod *ſit illa pecunia, quæ ab uxore, vel alio ejus nomine datur, vel remittitur Marito pro ſuſtinendis oneribus Matrimonii.* Ita conſtat ex *L. pro oneribus 20. C. de Jure Dotiū.* Hujusmodi Dos nequit repeti, quàm diu ſubſiſtit Matrimo-

Matrimonium; niſi maritus labatur cui tatibus *L. ſi conſtante ff. ſoluto Matrimonio.* Aut niſi ejus bona inferantur Fiſco *L. ſi marito, de repudiis.*

4. Dico ſecundò: conſtante Matrimonio invalida eſt Donatio ſimplex facta liberalitatis causâ inter virum & uxorem. Ita communis DD. Et habetur *L. 1. 2. & 3. ff. de Donat. inter vir. & uxor.* ubi textus etiam affert Rationem; ne ſcilicet conjuges mutuo amore ſe invicem ſpolient profuſâ in ſe liberalitate. Et ne contingat ſeparari Matrimonia, ſi forſitan is non præſtet aliquas Donationes, qui poteſt; ſicque Matrimonia evadant venalia; & conjugalis amor pretiò conciliari videatur. Et procedit concluſio etiam de Donationibus, quæ ante contractum matrimonialem fiunt; ſed ejus effectus differtur in tempus contracti Matrimonii, *L. quod Sponſæ 4. C. de Donat. ante nupt.*

5. Nota tertio: cenſetur autem illa Donatio ſimplex duntaxat inter virum & uxorem facta eſſe invalida, ex qua donans fit pauperior & recipiens locupletior; unde à contrario ſenſu, ſi donans fiat locupletior & accipiens pauperior, valebit talis Donatio; uti notat Abbas, De Nævo, Pirh. &c. Fit verò donans pauperior tunc, quando donat de ſua ſubſtantia ta iter, ut imminuatur ſuum patrimonium, *L. ſi Sponſus 5. §. ſi maritus ff. hoc tit.* Unde ſi maritus faciat Donationes de Patrimonio necdum acquiſito, ſeu donet tantum illa, quæ poteſt acquirere: v. g. ſi repudiet aliquam hæreditatem Donationis causâ, ut ea conferatur ſuæ uxori ſubſtitutæ; valet hujusmodi Donatio: uti advertit De Nævo: nam hoc caſu non cenſetur maritus fieri pauperior.

6. Dico tertiò: Donationes, quas faciunt ſibi mutuò conjuges remunerationis causâ, non ſunt invalidæ, nec prohibitæ; uti nec Donationes causâ mortis factæ. Ita Abbas, Sanch. &c. Primum conſtat ex *L. quod mater 7. §. ſi vir ff. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia hic fit mutua compenſatio Secundum patet ex *L. ſi eum 9. in fine, & ſeq. ff. hoc tit.*

7. Dico quartò: Donationes ſimplices invalidæ inter conjuges factæ convaleſcunt tribus modis: *primò*, morte naturali donantis: *Secundò*, morte etiam civili ejusdem: *Tertiò*, ſi Donationi accedat juramentum alterius conjugis donantis de ea non revocanda. Ita Azor. Mol. Sanch. &c. Primum habetur *cap. ult hoc tit.* Et *L. Papinianus 23. ff. eod.* Eſtque Ratio: quia in Donationibus factis causâ mortis ceſſat cauſa, ob quam Leges prohibuere Donationes ſimplices inter conjuges, ne ſcilicet ſe invicem ſpolient mutuo amore profuſâ in ſe liberalitate. Secundum patet *arg. L. ſed ſi mors 13. ff. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia mors civilis v. g. ejectio in exilium donantis æquiparatur morti naturali. Non autnm convaleſcit hujusmodi Donatio, ſi donans efficiatur ſervus hominis *L. cum hic ſtatus ff. hoc tit.* Ratio tertii eſt; quia Donatio facta inter conjuges favore Religionis & piæ cauſæ confirmatur; adeoque etiam juramentô munita, cujus magna eſt Religio. Plura de Donationibus Conjugum vide *lib. 3. tit. 24. cap. 2. Concl. 3. & notab. 1.*

CAP. II.

De Dotis Reſtitutione.

1. Dico primò: ſi contingat diſſolvi Matrimonium ex juſta cauſa tunc Dos debet reſtitui mulieri; uti & Donatio propter nuptias viro. Ita Zoëſ Vallenſ Abbas, &c. Primum habetur *cap. Mulieres 1. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia Dos eſt acceſſorium quid ad nuptias; datur enim ad illius onera ſuſtinenda, *cap. Salubriter 16. de uſuris:* quare ſi diſſolvatur Matrimonium, Dos reſtituenda eſt mulieri. Secundum conſtat *cit. cap. fin. ver. ſanè.* Quæ procedunt, niſi vel pactis ſpecialibus Conjugum de lucranda Dote ac Donatione, vel conſuetudine aliter ſit introductum, *cit. cap. fin.*

2. Dico ſecundò: ſi contingat fieri Divortium, non tantùm Dos à viro reſtituenda eſt mulieri; ſed etiam ultra Dotem omnia bona, ſeu lucra, quæ conſtante Mattimonio communiter acquiſita ſunt utrique conjugi,

æqualiter in eos ſunt dividenda. Ita Gloſſa & communis DD. Et habetur *cap. Significavit 1. hoc tit.*

3. Dico tertiò: illi, qui cum notitia impedimenti dirimentis contraxêre Matrimonium, & poſtea inſtituunt ſeparationem, perdunt ea omnia, quæ ſibi mutuo donarunt, & ea ſibi Fiſcus vendicat; niſi per errorem, vel minorem ætatem excuſentur. Ita Vallenſ. Gloſſa & communis DD. Et habetur *cap. Neceſſe 5. hoc tit.* Et *L. qui contra 4.* Et *Authent. inceſtus C. de inceſt. nupt.*

4. Dico quartò: quando fit Divortium ob adulterium à muliere commiſſum, ipſa perdit Dotem, illáque cedit marito. Ita Gloſſa & communis DD. Et habetur *cap. Plerumque 4. hoc tit.* Sed ſi reconcilietur ejusmodi adultera marito ſuo, ſuam Dotem non perdit: cenſetur enim vir factâ reconciliatione remittere injuriam, prout eandem valet remittere, *cap. 3. de adult.* ſimiliter ſi maritus conſentit in adulterium Uxoris; aut ipſe leno fuit, & illam proſtituit, tunc non lucratur Dotem ejus: etſi conventus ab Uxore excipiat de adulterio, ipſa replicabit de Lenocinio *L. mulier 47. ff. ſolut. Matrim.*

5. Nota primò; ſi conjuges habeant proles ex eodem, vel alio Matrimonio; tunc ſecutô Divortiô ob adulterium uxoris, nec maritus lucratur Dotem; nec uxor Donationes propter nuptias; ſed ea reſervantur prolibus adulteræ poſt mortem uxoris: dum autem vivit maritus, ad ipſum ſpectat uſusfructus; uti habet Farinac. Pirh.

6. Nota ſecundò: ſi uxor efficiatur hæretica, & propterea fiat Divortium; Dos non cedit marito; ſed Fiſco: uti habet Covarr. & Zoëſ. Ratio eſt; quia talis mulier non tam in conjugem, quàm in Rempubl. peccat ſuo lapſu in hæreſim; quare is ab eadem Republica meritò vindicatur per Dotis confiſcationem. Et facit pro hac reſolutione *L. 3. ff. de bon. damnat.* ubi ob crimen læſæ majeſtatis Dos addicitur Fiſco. Et *cap. Vergentis de hæred.* ubi ſimplicitur Fiſco deferuntur bona hæreticorum.

TITULUS XXI.
De ſecundis Nuptiis.

CAP. UNICUM.
Reſolutiones circa Secundas Nuptias.

1. Nota primò: factô Divortiô Matrimonii quoad vinculum, ſæpius tranſitur ad ſecundas nuptias, ſeu nova Matrimonia: unde Papa meritò *hunc* addit *tit.* de ſecundis nuptiis. Et intelliguntur hic nomine *ſecundarum nuptiarum* non tantùm illæ, quæ celebrantur immediatè poſt primas; ſed quæcunque ſubſequentes; etiam tertiæ, quartæ, quintæ, &c.

2. Dico primò: Eccleſia permittit & approbat ſecundas nuptias, quotiescunque illæ fiant ſecundùm ordinationes Sacrorum Canonum, & evacuatô penitus primô Matrimoniô. Ita communis DD. Et conſtat ex *can. aperiant 11. & ſeq. cauſ. 31. q. 1.* Et fundatur hæc permiſſio ac promiſſio Eccleſiæ in Epiſt. Divi Pauli *ad Romanos 7.* ubi habentur ſequentia; *quæ ſub viro eſt mulier, obligata eſt legi; ſi autem mortuus eſt vir, ſoluta eſt à lege viri.* Et ejusdem Epiſt. *1. ad Cor. 7.* ibi; *ſi dormierit vir ejus, liberata eſt, cui vult, nubat.* Eſtq; Ratio; quia expedit concedere Secundas nuptias, ne vidui proclives ad fornicationem, incidant in incontinentiam. Quare meritò damnantur Hæretici Montaniſtæ, ac alii ejusdē malæ farinæ, contrarium concluſioni afferentes, *c. ult. & penult. h. t.*

3. Dico ſecundò: ob ſolam abſentiam diuturnā alterius Conjugis non diſſolvitur Matrimonium quoad vinculum; quare præſens nequit inire ſecundas nuptias; niſi poſtquam certò conſtat de morte abſentis conjugis. Ita communis DD. Et habetur *cap. Dominus 2. hoc tit.* Quod ſi tamen conjunx dubius tantùm de morte prioris conjugis de factô tranſiret ad ſecundas nuptias; talis nullô modô poteſt petere debitum; reddere autem tenetur

tenetur, *cit. cap. 2.* Et ſi poſtea priorem conjugem adhuc vivere conſtiterit, relictis adulterinis complexibus ad illum priorem conjugem tenetur reverti, *cit. cap. 2.* Eſtq; Ratio; quia Matrimonium primum legitimè celebratum non niſi morte diſſolvitur inter Chriſtianos, *can. 1. & 2. cauſ. 32. q. 7.*

4 Dico tertiò: ſecundum priſcum Jus Civile mulier fiebat infamis, aliasque pœnas incurrebat, quæ tranſibat ad ſecundas nuptias intra primum annum luctus poſt obitum viri: verùm ſecundùm Jus Canonicum, cui hìc ſtandum eſt, quævis mulier citra omnem infamiam nubere poteſt etiam intra annum luctûs. Ita Gloſſa, Vallens. Pirh. &c. Primum conſtat ex *L. 1. 2. 4. & 11. C. hoc tit.* ubi recenſentur quinq; pœnæ infligendæ mulieribus, intra annum luctûs nubentibus; *prima* eſt; quod infamiam contrahat. *Secunda* quòd nequeat ſecundo viro dare Dotem. *Tertia* quòd ſit expers cujuscunque hæreditatis, legati & fideicommiſſi. *Quarta* quòd privetur omnibus relictis à viro in ultima voluntate quoad proprietatem, & uſumfructum. *Quinta* quòd teneatur medietatem bonorum dare filiis prioris Matrimonii: quæ pœnæ ſtatutæ ſunt, ut evitetur turbatio ſanguinis per ſecundum Matrimonium & incertitudo prolis. Secundum ſtatuitur *cap. Super illa 4.* Et *cap. cum ſecundum 5. & ult. hoc tit.* Et fundat ſe Jus Canonicum in *citatis ſupra Epiſt.* D. Pauli.

5. Dico quartò: Secundæ tamen nuptiæ non debent à Sacerdote ſolemniter benedici, ſi uterque, vel alter Conjunx in primis nuptiis accepit benedictionem. Ita Gloſſa & communis DD. Et habetur *cap. Capellanum 1.* Et *cap. Vir autem 3. hoc tit.* Eſtq; Ratio; quia non convenit eandem perſonam bis benedici; cum aliæ ſolennes benedictiones rerum, ut Eccleſiæ, altarium, virginum, non iterentur; aliàs vileſcerent.

6. Dico quintò: Sacerdos benedicens ſecundas nuptias incurrit pœnam ſuſpenſionis ab officio & beneficio. Ita Gloſſa, Sanch. Pirh. &c. Et habetur *cap. 1. hoc tit.* Non tantùm pœna infamiæ; ſed etiam aliæ quatuor ſupra relatæ hodie evacuatæ cenſentur per contrarium ſtatutum Eccleſiæ, permittentis ſecundas nuptias etiam intra annum luctûs; uti notat Zoëſ.

Finit IV. Decretalium D. Papæ Gregorii IX. quem humiliter quoque ſubmitto Judicio S. Sedis Apoſtolicæ.

LIBER V.
DECRETALIUM D. GREGORII PAPÆ IX.

PRÆFATIO.

QUoniam Summus Pontifex Lib. II. Decretal. *egerat de ordine judiciario, ſeu de ritè inſtituendo & terminando judicio in decidendis cauſis civilibus, quatenus pertinentibus ad forum Eccleſiaſticum civile; easdemque cauſas ventilavit in* III. *&* IV. Decret. *Tandem* hoc V. *tractat de ordine inſtituendi judicium Eccleſiaſticum pro terminandis cauſis criminalibus & easdem quoque cauſas, ſeu delicta diſcutit, pœnasq; pro ipſis taxat. Unde cum eodem proponitur*

TITULUS I.
De Accuſationibus, Inquiſitionibus & Denunciationibus.

CAP. I.

De Quidditate & Forma Accuſationis.

NOta primò: juxta communem DD. ſenſum cauſæ criminales tribus modis agitantur, & iisdem criminalia Eccleſiaſtica judicia inſtituuntur; videlicet per Accuſationem, per Inquiſitionem & per Denunciationem; uti conſtat ex *cap. Licet Heli 31. in prin. de de Simon.* Et *cap. Qualiter 24. hoc tit.* Neque conceditur Judici per aliam procedere viam; aut privatâ notitiâ, vel arbitriô decidere lites. Circa primum modum

2. Dico primò: rectè deſcribitur Accuſatio, quòd *ſit declaratio legitima alicujus criminis apud competentem Judicem, vindictæ publicæ causâ.* Hæc deſcriptio colligitur ex *L. fin. C. de accuſat.* & eandem ſequuntur Zoëſ. Vall. Clarus &c. DD. Ly *delatio* eſt genus, reliqua ponuntur pro differentia. Et iſta deſcriptio convenit Accuſationi publicæ (de qua potiſſimè hic agitur) & in qua agitur ad vindictam publicam criminis: ut videlicet Reus caſtigetur corporaliter, ac tali exemplô populus deterratur à patrandis criminibus. Accuſatio autem privata ſic bene deſcribitur, quòd *ſit actio legitima coram competente Judice facta de vindicanda aliqua privata injuria, ſibi vel ſuis illata*; uti notat Zoëſ. & Farin.

3. Dico

3. Dico ſecundò: Accuſatio criminalis debitè inſtructa eſt licita. Ita Zoeſ. Pirh. & communis DD. Et eſt Ratio; quia hæc conducit ad publicam utilitatem & Reipublicæ tranquillitatem, quam conſequimur repreſſis criminalibus perſonis, ſeu malefactoribus; *can. non fruſtra.* Et *can. Regum, cauſ. 23. q. 5.* Quare Accuſatio criminalis debitè inſtructa non continet peccatum, quando abeſt rancor & odium; *can. Officia, cit. cauſ. & q.* Eſtq; Ratio; quia nemo tenetur remittere injuriam absq; ſatisfactione.

4. Nota ſecundò: ut autem Accuſatio debitè fiat, debet legitima forma ejus, ſeu libelli accuſatorii ſervari & obſervare ſequentes conditiones. *Primò* debet Accuſatio criminalis, ſeu libellus criminalis continere nomen Judicis, coram quo agitatur crimen commiſſum; ea de cauſa, ut ſciatur an ſit competens, *L. 3. libellorum 3. ff. de accuſat.* *Secundò* pariter continere debet nomen Accuſatoris & accuſati, *cit. L. 3.* quòd ſi nomen accuſati ignoretur, ſufficit in libello ejus habitum, officium & alias circumſtantias deſcribere; uti notat Vallenſ. *Tertiò* idem libellus continere debet ſpeciem criminis patrati, v. g. homicidii, vel adulterii, *cit. L. 3.* Et eſt Ratio; quia ſuper ejusmodi ſpeciem fundatur intentio accuſatoris. *Quartò* in eodem libello exprimi debet tempus, ſeu annus & menſis commiſſi criminis, *cit. L. 3.* Item locus in quo commiſſum fuit crimen, uti habet Clarus, Vallenſ & *L. 3. cit.* Ratio etiam horum omnium eſt; quia absque allegatione temporis præfati & loci accuſatio redditur incerta, & Reo adimitur facultas faciendi ſuas debitas defenſiones, petendas ex circumſtantiis temporis & loci, ad convincendos teſtes ſibi oppoſitos, & probandam negativam, ad locum & tempus determinatam; uti rectè ex Claro obſervat Pirh.

5. Nota tertiò: in libello tamen criminali non tenetur neceſſario accuſator exprimere diem & horam, quibus crimen commiſſum fuit; uti habetur *cit. L. 3.* Et eſt Ratio; quia aliàs nimium arctaretur poteſtas accuſandi; ſicque plura crimina, defectu à dvertentiæ ad diem & horam, manerent impunita, cùm præjudicio tranquillitatis & utilitatis publicæ. Et quia diei ac horarum quis facile oblivisci poteſt. Si tamen Reus inſtaret pro aſſignatione diei & horæ, ut negativam reſtrictam ad præciſum tempus diei & horæ facilius probare poſſit, oſtendendo ſe tali die, vel hora fuiſſe in alio loco, remota à loco delicti; tunc accuſator diem & horam aſſignare debet in libello, *L. optimam C. de contrah. ſtipul.*

6. Nota quartò: requiritur præterea, ut in libello criminali exprimantur perſonæ, ſi quæ fuerunt, cùm quibus, vel in quas perpetratum fuit tale crimen; uti notat Vallenſ. Requiritur quoque inſcriptio ſeu ſubſcriptio accuſatoris, diſtinctè appoſitâ eidem libello, quâ is ſe ſubſcribit ad ſubeundam pœnam talionis, ſi in probando crimine defecerit, *cit. L. 3. libellorum.* Et *L. ult. C. de accuſat.* quâ promittit ſe proſecuturum accuſationem usque ad finem ſententiæ, *L. ſi cui 7. ff. eod.* Quæ conditio libelli à Legibus præſcripta eſt, ut refrænetur temeritas accuſatorum, *cit. L. 7.* Et homines deterreantur à calumniis *L. pen. C. de accuſat.* Notat tamen Clarus, Felin. Vallens. & Pirh. hanc conditionem ſubſcriptionis ad pœnam talionis hodie in foro ſæculari jam abiiſſe in diſſuetudinem: eò quòd homines per eam multum retraherentur ab accuſando, nolentes in ſe recipere onus probandi cum tanto periculo. In foro tamen Eccleſiaſticò adhuc viget, & eſt neceſſaria; uti conſtat ex *c. Superbis 16.* Et *c. Qualiter 24. h. t.*

7. Nota quintò: ſi contingat in libello omiſſam fuiſſe aliquam ex præfatis neceſſariis conditionibus, adhuc in vigore exiſtentib'; tunc nomen Rei aboletur, & ſit poteſtas ex integro repetendi Reum, *cit. L. 3. Libellorum.*

CAP. II.

De Perſonis habilibus & inhabilibus ad accuſandum.

1. Nota primùm: de perſonis habilibus & inhabilibus ad accuſandum, vide primò, quæ dixi *tom. 1.*

bujus operis lib. 2. tit. 1. cap. 3. agendo de judiciis in communi. Deinde cape ſequentes reſolutiones pro judicio particulari criminali, de quo *hic tit.* procedit. Unde

2. Dico primò: Omnes illæ perſonæ de populo poſſunt criminaliter accuſare crimen publicum, quæ à Legibus ab ejusmodi actione inſtituenda expreſsè non repudiantur. Ita Gloſſa, Clarus, Vallenſ. Engel. &c. Et conſtat ex *L. qui accuſare 8. ff. de accuſat.* Eſtque Ratio; quia eæ actiones, quæ à Legibus non prohibentur, ſingulis conceſſæ videntur *cap. 2.* junctâ Gloſsâ, ver. *non incurritur*, *de transl. Epiſc.* Et *L. ab ea 5. ff. de prob.* Cæterum utroque Jure variæ perſonæ repudiantur ab accuſando criminaliter. Quare

3. Nota ſecundò: Imprimis Laicus nequit criminaliter accuſare Clericum; ita habetur *can. 1.* Et *can. 2.* Et *can. 3.* Et *can. 8.* Et *can. 13. cauſ. 2. q. 7.* Et *cap. cum P. 10. hoc tit.* Quod ſancitum eſt propter reverentiam, quam Clericis tanquam ſuis Paſtoribus debent Laici: & propter odium, quô plures Laici perſequuntur Clericos; ut dicitur *cit. can.* Et *cap. 3. de immunit. Eccleſ. in 6.* Ad proſequendam tamen injuriam ſibi, vel ſuis illatam conceditur Laico accuſare Clericum, *cap. Decætero 14. de teſtib.* Uti & in criminibus exceſſivis, ac atrocibus, v. g. læſæ Majeſtatis, ſacrilegio, hæreſi, ſimonia, *cap. 5. hoc tit.* Et *can. ſanè 4. cauſ. 15. q. 3.* Et *cap. Tanta 7. de ſimon.*

4. Nota tertiò: Præterea etiam Clericus nequit criminaliter accuſare Laicum; *can. Sicut 6. cauſ. 2. q. 7.* Et Ratio aſſignatur in *can. ſi quis 50. cit. cauſ.* quia accuſatio eſt genus illaudabilis intentionis; quare Clericus eam exercere non debet. Et quia Clericus non debet ſe immiſcere ſæcularibus negotiis, *tot. tit. ne Clerici, vel Monachi &c.* Et tandem quia Clericus criminaliter accuſans, ſi agatur de inferenda morte vel mutilatione, fieret irregularis.

5. Nota quartò: Repudiatur quoque à poteſtate accuſandi criminaliter ille inimicus accuſati, qui laborat gravi, vel capitali inimicitia erga eundem; uti & cohabitans tali inimico; ita habetur *cap. Repellantur 7.* Et *cap. Meminimus 13. hoc tit.* Eſtque Ratio primi; quia capitalis, ſeu gravis inimicus præſumitur accuſare potius privatæ vindictæ causâ, quàm zelô juſtitiæ. Ratio ſecundi eſt; quia cohabitantes inimico, ob continuam familiaritatem cum eo, cenſentur eſſe amici accuſatoris, & inimici accuſati *can. 1. diſt. 93.* Gravis porrò & capitalis inimicitia tunc cenſetur adeſſe in accuſatore, ſi is vitæ, vel majori parti bonorum accuſati inſidiatus fuerit; vel ſi eundem alia vice per calumniam de gravi crimine accuſaverit, *cap. 10. hoc tit.* Et repudiatur inimicus gravis non tantum ab accuſatione; ſed etiam ab exceptione voluntaria, *cap. Meminimus 13. hoc tit.*

6. Nota quintò: Similiter rejicitur ab accuſando criminaliter in illa cauſa is, qui tulit teſtimonium in eadem cauſa; uti habetur *cap. cum P. 10. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia ex tali teſtimonio præſumitur orta fuiſſe inimicitia inter teſtem & accuſatum. Sed nec Frater Fratrem regulariter accuſare permittitur in cauſa gravi criminali; uti conſtat ex *L. ſi magnum 13. C. de his, qui accuſ. poſ.* ubi Fratri accuſanti Fratrem pœna exilii ſtatuitur: nimis enim inhumanum videtur, ut Frater Fratris publicam deſideret damnationem. Conceditur tamen Fratri accuſatio adverſus Fratrem, quando hæc neceſſaria eſt ad conſervandam propriam vitam; ut quia Frater Fratri molitur inſidias vitæ, *L. propter inſidias C. cit.*

7. Nota ſextò: Præterea accuſare prohibetur mulier, ob ſexus verecundiam & fragilitatem, quâ facilè inducitur ab habendum odium vel amorem, *L. 1.* Et *L. qui accuſare 8. ff. de accuſat.* Similiter prohibetur pupillus per ſe accuſare, *L. cit. 8. ff. de accuſat.* Et *can. prohibentur 14. cauſ. 2. q. 1.* Et hoc ob defectum ætatis. Item miles, ne diſtrahatur à militia. Et Magiſtrat', ne diſtrahatur ab officio. Et ſuſpectus de calumnia, ſeu corruptus, eò quòd falſum teſtimoniū ſubornatus dixerat aliquando; talis enim præſumitur corruptus pecuniâ; Item infames, ac criminoſi;

minoſi; uti habent variæ leges *cit.tit. qui accuſare ff. de accuſat.* Et de infamibus ac criminoſis idem habet *can. infames 17.cauſ.6.q.1.* Præfatæ tamen omnes perſonæ poſſunt accuſare, quando neceſſe eſt proſequi injuriam ſuam vel ſuorum, *L. ſi tamen ff.eod.tit.* Et in criminibus exceptis, ut læſæ Majeſtatis *L. famoſi 7. ff. ad leg. Jul. læſ. Majeſt.*

8. Nota ſeptimò: Repudiantur quoque ab accuſando criminaliter Pagani; Judæi; & hæretici reſpectu Chriſtianorum & Catholicorum, *can. Pagani 25. cauſ. 2. q. 7.* Item liberi, liberti, vaſalli & à tenera ætate alimentati, reſpectu ſuorum parentum, patronorum & alimentatorum; uti habet *L. qui accuſare 8. ff. de accuſat.* Engel. Hi tamen civiliter convenire poſſunt ſuos Parentes, Patronos & alimentatores, ſi ab eis jacturam rerum ſuarum patiantur: juxta *L. ſi quis 5. ff. ad L. Jul. de vi privat.* Item criminaliter accuſare nequeunt excom̃unicati excommunicatione majori, *cap. intelleximus 7. de judic.* Et *cap. 1. de exception. in 6.* Item accuſatus criminaliter pendente accuſatione nequit reaccuſare accuſatorem ſuum in pari, vel minori crimine; niſi ſuam, ſuorùmque injuriam proſequatur, *L. 1. & 6. C. de his qui accuſare non poſſunt.*

9. Nota octavò: Monachi poſſunt criminaliter accuſare ſuum Prælatum, committentem aliquod crimen; uti conſtat ex *cap. ex parte 11. hoc tit.* hi tamen pendente lite tenentur eidem adhuc obedire; uti habet Pirh. Cæterùm alias perſonas extra Ordinem nequeunt Monachi accuſare criminaliter; uti conſtat ex *cit. cap. 11.* Cum cenſeantur mortui mundo, & reſpectu extraneorum non habere ullum velle ac nolle; ut notat Gloſſa. Poſſunt tamen & hoc facere, ſi conſenſus Abbatis accedat; vel Monaſterii utilitas id petat, *can. Monachi 3. cauſ. 16. q. 1.* Arcetur & valde pauper homo à criminali accuſatione, *L. nonnulli 10. ff. de accuſat.* Ratio eſt; quia notabilis egeſtas ſæpe cogit ad illicita. Si tamen pauper eſſet alias vir bonæ & honeſtæ vitæ, admitti poterit ad accuſandum; uti notat Gloſſa. Item removetur ſuſpectus de quæſtu turpi; ut qui duo judicia adverſus duos Reos ſubſcripta habet, nummosque ob accuſandum, vel non accuſandum accipit; ût notat Vallens. & Clarus. Quidam DD. etiam rejiciunt ab accuſando ſocios criminis; delatos; ſortilegos; Principes; & Clericum reſpectu ſuæ Eccleſiæ.

CAP. III.

Varia circa accuſationem reſolvuntur.

1. NOta primò: Ad formandam accuſationem criminalem nemo invitus cogi poteſt, nec ad hoc obligatur; argum. *can. ſi quem pœnituerit.* Et *can. ſi quis iratus, cauſ. 2 q. 3.* niſi crimen vergat in damnum ſpirituale, vel temporale Reipublicæ; vel alia ratione impediri nequeat, niſi inſtituatur proceſſus criminalis contra Reum; uti habet Pirh. Sylv. &c. Poteſt etiam accuſator ante libelli oblationem & ſubſcriptionem ab accuſando deſiſtere: quo caſu ei imponendum eſt perpetuum ſilentium, ne deinceps eundem in eodem crimine accuſet, vel infamet, *cap. licet 14. hoc tit.* Poſt autem factam ſubſcriptionem cogitur accuſator proſequi accuſationem; nec impunè citra abolitionem deſiſtere valet; uti conſtat ex *L. quæſitum 5. ff. ad S. C. Turpill.* Quod ſi accuſator poſt accuſationem jam inchoatam deprehendat ſe erraſſe, eò quòd falsò putaverit accuſatum eſſe Reum de tali crimine; tunc tenetur deſiſtere ab accuſando; uti habet Leſſ. Pirh. &c. DD. Etſi accuſator non compareat in termino à Judice dato pro comparendo, amplius non eſt audiendus; niſi legitimam cauſam afferat ſuæ abſentiæ, *can. quisquis unic. cauſ. 4. q. 5.*

2. Nota ſecundò: In cauſis criminalibus, ubi Reo condemnato pœna capitalis, vel alia corporalis infligenda eſt, ad accuſandum & defendendum

fendendum Reum regulariter non admittitur Procurator; uti conſtat ex *can. 2. cauſ. 5. q. 3.* Et *L. pen. §. ad crimen ff. de public. judic.* Eſtque Ratio; quia alias de facili judicium criminale redderetur eluſorium, contra *L. ſi prætor. 75. ff. de judic.* ſi tamen Reus ſit Monialis; vel Univerſitas quæ comparere individualiter nequeunt; vel ſi Reus detineatur in carcere extra territorium Judicis; tunc Procurator admitti poteſt; uti habet Gloſſa, Bart. Clarus, &c. plures alios caſus à priori regula exceptos quoque aſſignat Barboſa; & alii DD. In cauſis tamen criminalibus, ubi ſola pœna pecuniaria, vel ſimilis imponitur, poteſt intervenire Procurator, *L. ff. an per aliam cauſam appell.*

3. Nota tertiò: In judicio criminali accuſatorio, quando utraque pars, id eſt accuſator & Reus ſunt præſentes, proceditur eôdem modô, quô in civili: præterquam *primò*, quòd in criminali non ſit neceſſaria concluſio in libello ad certam pœnam; quia probato crimine, pœna ſecundùm leges imponi debet; uti habet Clarus, Pirh. &c. *Secundò*; quòd in criminali neceſſariæ ſint evidentiores probationes, *L. ult. C. de probat.* *Tertiò* quòd Reo concedenda ſit libera defenſio, quamvis appareat, cauſam ejus non eſſe juſtam; & quidem etiam poſt cauſæ concluſionem, ut notat ex Weſenbec. Pirhingus. Quando verò in judicio criminali Reus eſt contumaciter abſens, non poteſt contra eum fieri ſententia definitiva condemnatoria ſecundum Jura Civilia, *L. abſentem 5. ff. de pœnis.* Secundùm verò Canonica, ſi liqueat de delicto lite conteſtata, poteſt ejuſmodi ſententia pronunciari; uti patet ex *can. Decernimus 10. cauſ. 3. q. 9.* quod procedit, ſi poſſit ſententia executioni mandari: nam ſi non poſſit; quia v. g. pœna in ſententia dictata eſt corporalis, v. g. incarcercératio, vel mors; tunc etiam non debet ferri talis ſententia contra abſentem; cum ejus latio ſit fruſtranea.

4. Nota quartò: Non quævis perſona poteſt accuſari. Et *primò* contra mortuos nequit fieri accuſatio, *L. 20. hoc tit.* Et *L. fin. ff. ad Leg.* Jul. Maj. *Secundò* nec pupilli minorennes 14. annis, furioſi & mente capti, rectè accuſantur; his enim delicta non imputantur, ob rationis defectum, *L. infans 12. ff. ad Leg. Corn. de ſiccariis.* Et *L. dives 14. ff. de Offic. Præſid.* Minorennes verò majores 14. annis & pupilli proximi pubertati, ac doli capaces, accuſari quidem poſſunt; ſed pœna eiſdem interdum habitâ ætatis & pudentiæ conſideratione pro Judicis diſcretione mitigatur, *L. auxilium. ff. de minoribus.* *Tertiò* ſemel accuſatus & abſolutus per Judicem, nequit rurſus accuſari de eodem crimine; de delicto enim unius hominis ſæpius quæri non poteſt, *L. ſi cui §. 1. ff. hoc tit.* Et *L. licet §. ult. ff. nautæ, caupones &c.* niſi ſecundus accuſator proſequatur ſuam injuriam, & doceat, ſe primam accuſationem ignorâſſe; vel primum accuſatorem prævaricatum fuiſſe, *L. 1. cit.* Et *L. ſi quis 11. C. eod.* *Quartò* ſed nec contra illos accuſationes cudi poſſunt, qui jam antè complures annos illa crimina patraverant; uti habet Engel; ita enim omnia delicta carnis regulariter abolentur lapſu quinquennii; *L. mariti §. 6. menſium.* Et *§. quinquennium ff. ad Leg. Jul. de adult.* exceptô crimine raptûs; & adulterii inceſtuoſi; vel violentæ oppreſſionis, quæ 20. annos pro ſui abolitione requirunt, *L. vim paſſa §. præſcriptione ff. ad Leg. Jul. de adult.*

5. Nota quintò: Similiter *quintò* Legati Imperatoris & Reip. Provinciarum, ac Magiſtratus durante eorum officio non poſſunt accuſari *L. hos accuſare 12. ff. de accuſat.* niſi circa officium delinquant; aut crimen ſit notorium; in reliquis autem differtur accuſatio usque ad depoſitionem Officii; data interim cautione de judicio, *L. ſi adulterium §. ult de adult.* ſed nec Reges, nec Imperatores, nec Papa, ob dignitatem ſuam accuſari ſolent; uti habet Hoſtienſ. Pirh. & Vallenſ. *Sextò* etiam abſentes à judicio de capitali crimine accuſari nequeunt, *L. abſentem 6. C. de his qui abſent.*

6. Nota ſextò: Cæterum regulariter loquendo omnes alii, præter exceptos in *prior. 2. notab.* delinquentes poſſunt criminaliter accuſari de quibuscunque delictis; tam liberi, quàm ſervi; & ſinè ſexus differentia, dummodo præditi ſint uſu rationis; uti notat Clarus, Pirh. Weſenb. & alii DD. Effectus porrò accuſationis criminalis ſunt ſequentes. *Primo*, quod Reo poſt factam debitam probationem criminis, infligatur pœna, à Lege ſtatuta, quando aliqua ſtatuta eſt: aut alia condigna, v. g. Sacerdoti totâ nocte potitanti & non jejunè ſacrificanti, privatio beneficii; uti conſtat ex *cap. Si conſtiterit, 12. hoc tit. Secundo*, quod pendente accuſatione accuſatus de aliquo gravi crimine, nequeat promoveri ad ullam dignitatem, vel honorem; uti conſtat ex *cap. Omnipotens 4. boc tit.*

7. Nota ſeptimò: Si petenti immisſionem in aliquod beneficium Eccleſiaſticum, objiciatur per accuſationem crimen aliquod grave, v. g. homicidium; tunc ſi de tali crimine non ſit publicè infamatus, collatio beneficii & immiſſio in beneficium fieri poterit: ſi autem publicè de crimine ejusmodi ſit diffamatus, & accuſator illud probaverit, non debet immitti in illud beneficium, *cap. accedens 23. boc tit.* Et ſi jam immiſſus ſit, eò privandus eſt, *cap. Poſt electionem, 7. de conc. præbet.* ſi verò accuſator non probaverit crimen objectum, Reus abſolvendus eſt. Et ſi accuſator non compareat, accuſatus ampliùs non gravetur, *cit. cap. 7.*

8. Nota octavò: Accuſatio criminalis variè extinguitur. *Primo* morte accuſatoris ante latam ſententiam, ita ut hæredes eam proſequi non valeant, *L. libellorum 3 §. fin. ff. de accuſat.* Niſi Judex ex officio eam vellet proſequi; uti patet *L. pen. ff. de pub. judic. Secundo* præſcriptione, poſt elapſum ſcilicet tempus 20. annorum à die commiſſi criminis, *L. querela 12. C. ad Leg. Corn. de falſis.* quod procedit de criminibus illis duntaxat, quæ ſemel patrata ceſſant deinceps: non de continuatis, ut hæreſi, vel apoſtaſia continuata. *Tertio* morte Rei ita ut ab hæredibus pœna etiam pecuniaria non poſſit exigi, ſi ſententia condemnatoria ante mortem non ſit finita, *ex judiciorum 20. ff. de accuſ.* Et *L. defuncto 6. ff. de pub. judic.* Niſi crimen fuiſſet de exceptis, ut læſæ Maj. hæreſi. &c. in quibus pœna confiſcationis bonorum infligi poteſt, etiam poſt mortem, cum hæredum damno; uti habet Farin. Clar. &c.

CAP. IV.

De Inquiſitione.

1. NOta primò: Quoniam ſæpius homines refugiunt Accuſationes, ne onus probandi crimina in ſe recipere cogantur; & quia metuunt, ne defecturi in probationibus ſe ſe exponant pœnæ talionis; propterea ne delicta cum ingenti Reipublicæ damno maneant impunita, Leges ordinarunt, ut Judex ex mero officio inſtituat Inquiſitionem in notabiles malefactores, v. g. ſacrilegos, latrones, homicidas, fures, &c. quare L. *congrui 13. de officio Præſidis* jubetur, Præſes Provinciæ malos homines conquirat, puniatque. Et in *Novell. 128. juremus*, mandat Imperator, ut Magiſtratus per ſe requirant malefactores.

2. Dico primò: Rectè deſcribitur Inquiſitio, quòd *ſit inveſtigatio criminis manifeſti, à Judice competente inſtituta, præcurrente famâ, vel alia juſtâ causâ.* Ita habet Hoſtiens. Zoës. Vall. &c. Ly *inveſtigatio* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Nota ſecundò: Secundùm Valenſ. Engel, & alios DD. Duplex datur Inquiſitio, videlicet generalis & ſpecialis. *Inquiſitio generalis eſt*, quæ de nulla certa perſona inſtituitur; ſed ex officio fit; & generaliter de toto aliquo loco, vel diſtrictu inveſtigatur; talis eſt; ſi Epiſcopus ex officio viſitet Diœceſim vel Provincialis ſuam Provinciam, inquirendo, an non committantur in ea delicta: & de hujusmodi Inquiſitione procedit *cap. Grave 29. de Præb.* Et *cap. ſicut olim 25. hoc tit. Specialis* eſt, quæ inſtituitur de certa aliqua perſona criminoſa. v. g. de Clelio homicida. Et de hac potiſſimè agitur hic & eſt deſcripta *concl 1.*

4. Nota tertiò: Ad Inquiſitionem ſpecialem ritè inſtituendam requiruntur duo. *Primum*, præcedat diffamatio, non à malevolis & paucis ſed à providis, honeſtis, gravibus & pluribus viris, qui talem perſonam de crimine tali v. g. homicidio ſuſpectum habeant, *cap. Qualiter & quando 24. hoc tit.* Quare licèt clam porrigatur Judici libellus infamationis, quô certa perſona de gravi aliquo crimine defertur; non propterea is ad ſpecialem Inquiſitionem contra eandem procedere valet; niſi de eo fama quoque accuſati ſit læſa: ne inde naſcantur injuriæ, unde jura naſci debent, Judicisque vileſcat authoritas, *cap. Inquiſitionis 21. hoc tit.* Et *cap. cit. Qualiter.* Et *cap. Oporteat 19. eod.* fama enim eſt locô denunciatoris vel accuſatoris, *cit. cap. Qualiter. Secundum* eſt, ut capitula Inquiſitionis Reo communicentur, *cap. 1. hoc tit. in 6.* ut is contra ea poſſit excipere, de non facta v. g. legitima ſpecificatione, loci, temporis, aliarumque circumſtantiarum & ut obtenta ejusmodi ſpecificatione, commodiùs ſuam innocentiam oſtendere valeat, quòd forſitan tali tempore non fuerit commoratus in tàli loco. Item dicta & nomina teſtium ſunt eidem Reo publicanda, ut ſuas defenſiones ritè contra eadem inſtituere poſſit, *cap. Cùm oporteat.* Et *cap. Inquiſitionis.* Et *cap. cit qualiter, hoc tit.*

5. Nota quartò: Si in Inquiſitione ſpeciali non ſervetur debitus Juris ordo, puta quia contra non infamatum Judex inquiſierit; & quamvis non conſtiterit de infamia, nihilominus inquiſitum fuerit de veritate criminis; tunc debet idem Judex tempore opportuno errorem corrigere, & debitum ordinem obſervare, *cap. Qualiter 17. hoc tit.* Præterea ſi Juris Ordo ſervatus non fuerit, ita ut Judex ſinè prævia infamia, vel non traditis Capitulis ad inquiſitionem proceſſerit; Reus autem non exceperit, vel proteſtatus fuerit; tunc Reus ex poſt facto nequit impugnare proceſſum; ſed Inquiſitio tenet, *cap. Ad petitionem hoc tit.* Et *cap. ſi is 2. eod. in 6.* ſi etiam Judex inquirat ad denunciationem publici Officialis, non eſt neceſſe præcedere infamiam inquiſiti; uti habet Marant. Pirh. Uti & ſi fiat inquiſitio non ad effectum puniendi; ſed corrigendi, ac pro ſalute animæ; ut dum Epiſcopus viſitans Eccleſiam ſe, ſe informat de vita & moribus præficiendi, vel ordinandi; uti habet Abbas, Vallenſ. & Marant.

CAP. V.

De Denunciatione & aliis modis procedendi in criminalibus.

1. Nota primò: Denunciatio ſubit vices Accuſationis; & recipitur ad hunc finem, ut Judex poſtea poſſit ex officio inquirere ſuper aliquo delicto, *cap. ult. hoc tit.* Circa hunc modum procedendi in judicio

2. Dico primò: Denunciatio in genere deſcribitur, quòd *ſit delatio, ſeu manifeſtatio alicujus criminis, legitimè facta apud competentem Judicem; ſed ſine inſcriptione.* Ita Hoſtienſis, Engel, Sylv. &c. Ly *delatio* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia; & maximè per ly *ſed ſine inſcriptione* differt Denunciatio ab Accuſatione; nam licèt denuncians teneatur facere aliquam probationem criminis; non tamen punitur pœnâ talionis, ſi in probando defecerit; dummodo appareat eum bonô zelô & non animô calumniandi proceſſiſſe ad Denunciationem.

3. Nota ſecundò: Communiter triplicem aſſignant DD. Denunciationem, ſcilicet Evangelicam, Canonicam & Civilem. *Denunciatio Evangelica* eſt, quæ demandata eſt à S. Evangelio *Matth. 18.* Et *Luc. 17.* & in ea obſervandus eſt Ordo ſequens; ut videlicet frater peccans corrigatur, ſeu corripiatur privatim; ſi autem ejusmodi correptio non fructificarit, rursùs monendus eſt; adhibito uno, vel duobus teſtibus; & ſi nec talis admonitio eum à recidivando retraxerit; demum denunciandus eſt Eccleſiæ; utì habetur in *cit. locis* S. Scripturæ. Et *cap. Novit. 13 de jud.* Et *cap. Licèt Heli 31. de ſimon.* Et *can. ſi peccaverit, cauſ. 2. q. 1.*

4. Nota tertiò: *Denunciatio Canonica* eſt quæ invecta eſt à SS Canonibus, & eſt

& eſt delatio alicujus Criminis apud competentem Judicem Eccleſiaſticum, facta legitimè abſque inſcriptione; uti conſtat ex *cap. 2.* Et *3.* Et aliis *hoc tit.* Hæc introducta eſt à S. Canonibus ad impediendum, ne fiat aliquid illicitum, v. g. ne eligatur, vel ordinetur, vel inſtituatur aliquis indignus; item ne contrahatur matrimonium cum impedimento Canonico; vel ut ſic contractum diſſolvatur: item ut Prælati mali poſt binam correptionem incorrigibiles deponantur. Et de hac fit mentio *cap. 1. de Offic. Cuſtod.*

5. Nota quartò: *Denunciatio Civilis* eſt, quam conſtituerunt leges Civiles & fit per Miniſtros publicos ad hoc conſtitutos, ut denuncient Magiſtratibus crimina patrata, ac manifeſtent eorum actores, ut de iisdem inſtituatur inquiſitio, *L. ea quidem 7.* junctâ *L. ſeq.* Et *L. ſinguli 14. C. de accuſat.* Miniſtris publicis denunciantibus non eſt credendum ſimpliciter; ſed concurrentibus indiciis moveri debet Judex ad inquiſitionem inſtituendam, *cit. L. 7.* & *14.* Et iidem puniendi ſunt, ſi per calumniam detulerint *L. 1. C. de furioſis.* ſin autem aliquali ſaltèm probabilitate ducti denuncient, excuſantur propter officii ceſſitatem *L. 6. ff. de cuſtodia Reorum.*

6. Nota quintò: DD. ſolent præfatis tribus modis inſtituendi judicium criminale, adhuc addere alios tres; ſcilicet procedendi per exceptionē; ſinè ordine per notorium; & per implorationem officii Judicis. *Primo modo* ſcilicet per exceptionem perceditur, ſi Reus accuſatoribus, vel teſtibus objiciat crimen vel nudè ad defendendum; vel ut repellantur ab accuſatione, & teſtimonio ferendo *cap. 1. de except.* Quare hôc modô in judicio criminali utens non habet neceſſe facere inſcriptionem, *cap. ſuper his 16. hoc tit.* nec puniendus eſt ejusmodi excipiens caſu quo deficiat in probatione objecti criminis: ſiquidem præfatâ objectione utens duntaxat ad ſe defendendum, nemini affert injuriam, *L. injuriarum § 2. ff. de injuriis.* Vel demùm per exceptionem objicit crimen, ut quis ab officio, vel beneficio, quod effectat, repellatur; & hoc quoque caſu non eſt neceſſaria inſcriptio; ut notat Vallenſ. *Secundus modus* ſine ordine per notorium adhibetur in caſu, quò delictum patratum eſt omnino evidens & notorium, adeò ut nullô teſtimoniô, vel probatione egeat: & circa ſimile delictum non eſt neceſſariò ſervandus Ordo Juris; prout habetur *cap. evidentia 9 hoc tit.* Requiritur tamen ſententia declaratoria Judicis, *L. qui ſententiam 16. C. de pœnis.* Illud autem hic cenſetur eſſe notorium delictum, quod nulla tergiverſatione poteſt celari, ut dum crimen patratur coram populo, aut collegio, aut majori ejus parte, *can. de manifeſto 17. cauſ. 2. q. 1.* De Tertio Modo procedendi ſcilicet per implorationem Officii Judicis, vide Gloſſ. & Canoniſtas, latè proſequentes hanc materiam in *tit. de Officio Judicis.*

CAP. VI.

Quid Juris Regularis de Accuſationibus, Inquiſitionibus & Denunciationibus in Ordine S. Franciſci Obſerv. & Reform.

1. Nota primò: plures reſolutiones concernentes Judicium Minoriticum, ſolitum fieri per Accuſationes, Inquiſitiones & Denunciationes poſui *tom. 1, hujus oper. lib. 2. tit. 1. cap. 6.* quas vide *ibidem.* Præterea in conformitatem hujus tit. addo ſequentia. Et *primo* quoad Accuſationes ordinatum eſt in Conſtitutionibus generalibus Valliſoletanis & noviſſimis Romano-Toletanis *cap. 10. §. 1. num. 5.* quòd nullus Frater Minor Obſervans, vel Reformatus poſſit quempiam accuſare de aliquo crimine, quod probare nequit per idoneos teſtes; & qui contrafecerit, plectendus eſt pœnâ talionis. Quâ pœnâ pariter puniendus eſt is, qui Confratrem ſuum accuſaverit de illis, quæ tanquam falſa jam judicialiter fuerunt rejecta; niſi accuſans ſeſe obſtringat, ejusmodi crimina per novas probationes oſtenſurum; in quibus deficiens, rurſus talione mulctandus eſt; *cit. conſtit. noviſſimæ n. 6.* Uti & accuſans ſcienter de his, de quibus

uti habent Conſtit. generales modernæ. *cap.7.§. 6.n. 34.* Et qui reperti fuerint, ejusmodi delicta ſubticuiſſe tempore Viſitationis prædictæ, ob intentum ſuum particulare, quod cùm non fuerint conſecuti, deinde ad alios Superiores deferunt, ſuam excuſantes malitiam ſub eo prætextu, quòd fiduciam non habuerint ad Miniſtrum Provincialem, vel alium Viſitatorem priorem, caſtigandi ſunt tanquam conſpiratores & pœnâ privationis perpetuæ actuum legitimorum mulctandi; niſi fortè eodem Viſitationis tempore proteſtentur coram tali viſitatore, ſe ad alium recurſuros Superiorem, ad aliquorum delicta denuncianda; uti habent Conſtit. cit.

9. Nota nonò: nemo Minor debet fraternè denunciare alium, maximè occultè delinquentem, niſi Evangelica circa ipſum correptione præmiſſâ; excepto caſu, quò judicialis correptio magis profutura crederetur; aut nulla ſpes emendationis affulgeret. Et eò minùs præmitti debet, ſi Fratrem remotis etiam labendi occaſionibus viderit emendatum: jam enim lucratus eſt Fratrem ſuum, ſi is eum corripientem audierit; ut habet Pract. Crimin. verb. *Denunciatio*. Si tamen quis à Superiore adſtringatur per obedientiam, tenetur delictum confratris ſui patefacere; tametſi eundem jam in occulto ſecundum S. Evangelium fraternè corripuerit; item tenetur revelare conſocium criminis; & contrarium dogmatizans Privandus eſt actibus legitimis & carceri mancipandus; ita Conſtit. generales moder. *cap. 10.§. 1. n. 3.* Et meritò; quia contraria doctrina, quam Conſtitutiones cit. vocant *peſtiferam*, in perniciem Ordinis & regularis diſciplinæ tendit.

10. Nota decimò: in judiciali denunciatione, ſi delicta ſint publica, opus non eſt fraternâ præviâ correptione; uti habet Pract. Crimin. Ord. *loc. cit.* Cenſentur autem eſſe publica delicta illa, quæ in publicum Religionis detrimentum vergunt; cujusmodi ſunt crimen læſæ Majeſtatis Divinæ, vel humanæ, hæreſis, blaſphemia, ſortilegium, profanatio Sacrorum, conſpiratio in Generalem, qui eſt Princeps Ordinis; & in Provincialem, eorumque commiſſarios ac Superiores Locales, ac talium vulneratio, percuſſio, homicidium; item ſubornatio in electionibus & ſimonia; item peccatum nefandum, fornicatio, adulterium, quando periculum eſt, quòd hæc tria poſſint publicari; aliàs autem inter privata delicta recenſentur.

11. Nota undecimò: Minor denuncians judicialiter, tenetur tempus, locum & crimen annotare, ac teſtes nominare; uti habet Pract. Crimin. Ord. verb. *Denunciatio*. Frater noſter purè denuncians non ſubjacet quidem pœnæ talionis; cùm non ſit accuſator; ſed ſolùm aperiat Judici viam ad inquirendum: attamen ſi falſum denunciaverit, caſtigandus eſt pœnâ extraordinariâ, *ibidem*. Et conſtat ex *can. placuit cauſ. 6. q. 2.* Et *cap. Qualiter & quando 1. de accuſat.* Si denuncians poſt denunciationem interpoſitam inſiſtat apud Judicem eundem ſtimulando ad procedendum & puniendum, tunc cogendus eſt, ut ſubſcribat denunciationi & ad probandum obligari debet; quia aſſumit perſonâ Actoris ſub titulo denunciatoris; uti habet Pract. Crim. *cit. loc.*

12. Nota duodecimò: contra Prælatos Ordinis & alios magni nominis Viros nullo pacto recipi debent denunciationes à perſonis infimæ plebis: ſed contra ipſos ut plurimum per accuſationes eſt procedendũ; uti habet Pr. Crim. Ord. *cit.* Et notat Rodriq. & alli DD. Ord. Circa Inquiſitiones

13. Nota decimo tertiò: Judex noſter Franciſcanus in generali Inquiſitione, quam facit in aliquo Conventu, non debet ab ullo Fratre extorquere juramentum; admonere tamen debet, ac per S. Obedientiam præcipere, ut ſinguli dicant quæ DEI gloriam, Religionis, Provinciæ ac Conventus talis candorem concernunt; dummodo occulta non ſint; uti habet Pract. Crim. Ord. In ea non debet perquirere de ſpeciali perſona, vel delicto occulto: & ſi de his perquiſierit, ultra mortalẽ culpam quam comittit, officiò ſuò eſt privandus; & Fratres ſubditi licet adducti quibusvis præceptis

 reſpon-

reſpondere non obligantur; utpotè juridicè non interrogati. Ab hac tamen generali doctrina eximuntur Miniſtri Provinciales noſtri Ordinis, ad quos ſyndicandos à P. Generali deſtinantur Commiſſarii Viſitatores Generales; quare hujusmodi Viſitatoribus liberum erit de dictorum Miniſtrorum regimine in genere, & in ſpecie nominatim inquirere, etiam nullâ infamiâ præcedente: non tamen poſſunt ad illorum vitam & mores examinandos deſcendere, niſi præcedat diffamatio; quod etiam circa Prælatos Locales obſervandum; uti habent Conſtitutiones Valliſolet. *cap. 10. & 7.* Et tenet Pract. Crimin. Ord. Iidem Viſitatores poterunt etiam de ſuo Anteceſſore Viſitatore inquiſitionem generalem facere, juxta *cap. Ea, quæ de Stat. Monach.* Plura de Inquiſitione tum generali, tum ſpeciali, vide in Pract. Crimin. Ord. verbo *Inquiſitio.* Uti & de modo procedendi in Judicio noſtro Franciſcano per modum Exceptionis, *ibidem* verbo *Exceptio.* Ac de aliis compluribus ad Judicia criminalia Minoritica rite exercenda neceſſariis, *ibidem*, per *diverſa verba* coordinatis.

TITULUS II.
De Calumniatoribus.

CAP. I.

Variæ Reſolutiones de Calumniatoribus.

1. Nota primò: in proponendis accuſationibus & delationibus delictorum debet longè abeſſe Calumnia: quare poſtquam Pontifex expedivit *tit. præced.* de accuſatoribus rectè ſubnectit *hunc* de calumniatoribus, quorum dicta calumnioſa omnino à Rep. ſtatim in ingreſſu Judicii Criminalis repudianda & caſtiganda ſunt.

2. Dico primò: Rectè definitur Calumniator, quòd *ſit falſorum Criminum coram Judice cum ſententia & dolo malo impoſitor.* Ita conſtat ex *L. 1. §. 1. ff. S. C. Turpill.* Ly *impoſitor* eſt genus; reliqua ſunt pro differentia. Calumnia ergo erit doloſa impoſitio falſorum criminum coram judice. Et alia eſt calumnia vera; alia præſumpta. *Vera* exercetur, quando quis doloſè & ſcienter proximum arguit de falſo crimine. *Præſumpta* autem, quando accuſator crimen, de quo aliquem accuſavit, non probavit, *cap. 2. hoc tit.*

3 Nota ſecundò: Calumniatori antiquitùs ex Lege Rhemia inurebatur in fronte litera L. Deinde ſecundum *L. ult. C. de accuſat.* & *L. ult. C. de Calumniat.* infligebatur talio; id eſt pœnæ ſimilitudo; ut ſcilicet calumniator idem pateretur, quod alterum pati voluerat. Demùm hodie eidem imponitur arbitriò Judicis, maximè in foro Eccleſiaſtico, pœna extraordinaria, ſecundùm qualitatem criminis & perſonæ calumniantis ac alias circumſtantias; uti colligitur ex *cap. ſuper his 16. de accuſat.* Et maximè ſi Calumniator non poſſit puniri pœnâ talionis, ob incapacitatem aliquam; uti liquet ex *cap. cum fortiùs 1. hoc tit.* ubi quia quidam Subdiaconus calumniatus fuerat Diaconum; ideo Subdiaconatu privatus fuit, & verberibus publicè, ac exiliò caſtigatus; cum incapax fuerit pœnæ talionis; id eſt privationis Diaconatus, quem necdum habuerat.

4. Nota tertiò: adſunt nihilominus quædam cauſæ, quibus criminalis accuſator à pœnis calumniæ excuſatur. Et *primò*, ſi errore probabili ductus accuſavit; ſed deinde deficiat in probatione criminis, *L. 1. ff. ad S. C. Turpill.* Et *L. quis non 3. C. hoc tit.* *Secundò*, licet accuſator ſuccumbat in probando; ſemiplenè tantùm per unum teſtẽ crimen probando; niſi is aliàs conſueverit calumniari; uti habet Men. Farin. Pirh. &c. *Tertiò*, ſi accuſator ſit deceptus à teſtibus, utpote qui extra judicium promiſerant ſe teſtaturos; in ipſo vero judicio id non præſtiterunt. *Quartò*, ſi accuſator probet crimen per teſtes tales, qui deinde in judicio fuerunt repulſi, ob infamiam, vel

vel aliam cauſam; ùt habet Abbas, Pirh. &c. *Quintò*, ſi Accuſator probet ſe crimen tale audiviſſe à talibus perſonis fide dignis; ita cit. DD. Pirh. Abbas, &c. *Sexto*, ſi Accuſator ex officio teneatur ad faciendas accuſationes; ut Fiſcalis, Procurator & Tutor f *L. 2. C. de his, qui accuſare non poſſunt.* Et nonnullæ aliæ cauſæ, quas vide apud Abbatem, Pirhing. Farinc. Menoch. &c. DD. relatos.

5. Nota quartò: vitium calumniæ non tantum committi poteſt ab accuſatore; ſed etiam à denunciatore; uti conſtat ex L. *cum patronum 10. ff. de jure Patron.* Et *cap. cum dilectus 2. hoc tit.* ut ſi non probet ſufficienter, eſſe vera ea omnia, quæ in ſua denunciatione continentur. Aut ſi ſufficienter ea probare nequeat; niſi juramentô, aut aliter ſe purget, ſe non animo calumniandi denunciâſſe, *cap. Inquiſitionis, 21. de accuſat.*

6. Nota quintò: Accuſatores & denunciatores præter calumniam quandoque etiam duas alias malitias committere ſolent, prævaricando ſcilicet vel tergiverſando. *Prævaricari* autem eſt vera crimina abſcondere; & falſa detegere, L. *1. ed S. C. Turpill.* Et *Prœvaricator*, dicitur is, qui obiter fungitur munere accuſandi: ſicque adjuvat partem diverſam, colludendo cum Reo, veras probationes diſſimulando; falſas verò Rei accuſationes, id eſt exceptiones admittendo, *cit* L. *1.* Hujusmodi puniendus eſt arbitriô Judicis. *Tergiverſari* eſt deſiſtere in univerſum ab accuſatione, *cit.* L. *1.* ſcilicet ſinè licentia Judicis; quod non licet citra abolitionem, quâ reorum numerô Reus eximitur, aboleturque memoria accuſationis, L. *ſi interveniente 12. ff. eod.* Hujusmodi delinquentis pœna olim fuerunt quinque libræ auri, L. *3. ff. de prævaricat.*

CAP. II.

Quid Juris de Calumniatoribus in Ordine noſtro Franciſcano.

1. Nota primò: Minor noſter, qui in Judico Ordinis calumniatorem agit, calumniam Confratri ſuo imponendo, vel ad hanc alios inducendo, incidit in caſum reſervatum 5. Ordinis, ex Conſtit. general. modernis *cap. 7. §. 3.* Præterea Calumniator Minorita falsò aliquem infamans pœnâ talionis puniendus eſt; nec abſolvi poteſt, niſi famam meliori modo reſtituat, *ibidem §. 6. n. 63.* Item idem Calumniator falſum in judicio deponens, vel deponi procurans; aut revocans, vel revocari procurans; quòd verè depoſitum fuerat, eſt ipsô factô excommunicatus; & abſolvi nequit, niſi à Provinciali, ſatisfactione præmiſſa; inſupèr ſemeſtri carceri mancipandus eſt; ac perpetua infamia notandus. *ibidem n. 64.* Et Conſtit. General. Reform. *cap. 7. n. 28.*

TITULUS III.

De Simonia, & ne aliquid pro Spiritualibus exigatur vel promittatur.

CAP. I.

De Quidditate, Prohibitione & Diviſione Simoniæ.

1. Nota primò: *hoc tit.* aggreditur Papa tractare crimina, quæ viâ Accuſationis, Inquiſitionis & Denunciationis in judicium criminale adducuntur, ventilantur & pœnis perſtringuntur; de quibus *1. tit. hujus Lib.* actum fuit; ac circa quorum depoſitionem contingit quandòque calumniari, de quo *tit. 2. eod. lib.* Et primô locô proponit crimen *Simoniæ*; ſic dictum à *Simone Mago*, hujus peccati graviſſimi Authore, qui *Actor. 8.* *pecuniam Apoſtolis obtulit dicens, date & mihi hanc poteſtatem, ut cuicunque impoſuero manus, accipiat Spiritum Sanctum:* ex quo loco docemur Simonem mediante re materiali, ſcilicet pecuniâ voluiſſe emere rem ſpiritualem, ſcilicet poteſtatem aliis Spiritum Sanctum pro denariis vendendi; quod eſt vitium Religioni oppoſitum.

2. Dico primò: Bene definitur Simonia, quòd *ſit ſtudioſa voluntas emendi, vel*

vel vendendi pretio temporali aliquid ſpirituale; vel ſpirituali annexum. Ita Gloſſa in *can. 11. qui ſtudet, cauſ. 1. q. 1.* & recipitur paſſim à D. Thoma, Alenſi, Victoria, Herincx, Navar. &c. ly *ſtudioſa voluntas* eſt genus: reliqua ſubeunt rationem differentiæ. Dicitur *ſtudioſa voluntas*: ad oſtendendum quod ſimonia conſiſtat in actu voluntatis, cum debita deliberatione elicito. Dicitur *Emendi* vel *vendendi* quia termini ſecundum DD. Navar. Herincx & Leſſ. ſunt ampliativi & & comprehendunt omnem contractum ac pactum oneroſum, in quo datur pretium temporale, vel ejus æſtimatio, pro ſpirituali. Ly *pretio temporali* (quâ particula comprehenditur omnis pecunia & quidquid pecunia æſtimabile eſt) additur, ad excludendum à ratione Simoniæ propriæ dictæ illos contractus, in quibus ſpirituale pro ſpirituali datur. Apponitur ly *aliquid ſpirituale*, ad exprimendum materiam ſimoniæ, quô nomine venit omnis effectus à DEO ut Authore gratiæ procedens; vel ad eum ut talem directus; ejusmodi ſunt omnia dona Spiritûs Sancti, Sacramenta, patratio miraculorum, abſolutio, conſecratio Eccleſiæ, &c. Ly tandem *vel ſpirituali annexum* indigitat, Simoniam committi non ſolum in præfatis rebus purè ſpiritualibus; ſed etiam in rebus habentibus tantum connexionem cum ſpiritualibus; qualem connexionem habent beneficia & Officia Eccleſiaſtica.

3. Dico ſecundò: Simonia eſt ſub gravi reatu prohibita. Ita Herincx Laym. Leſſius, Suar. Sylv. &c. Et ita colligitur ex Sacris Literis, *Actor. 8.* ubi D. Petrus acriter invehitur in Simonem Magum, hôc vitiô laborantem inquiens; *Pecunia tua tecum ſit in perditionem; quoniam Donum DEI æſtimâſti pecunia poſſideri poſſe.* Conſtat etiam ex Jure; quia ſacri Canones graviter reprehendunt Simoniam; uti patet ex *can. Reperiuntur, cauſ. 1. q. 1.* ubi appellatur *execrabile flagitium.* Et ex *can. ſi quis Epiſcopus, eademq.* ubi dicitur *Turpiſſimum lucrum.* Et ex *can. ſanè cauſ. 15. q. 3.* ubi *inſtar publici criminis, ut læſæ Majeſtatis, eſt puniendum.* Et tandem ex *cap. ſicut 6. de Simonia* dicitur, *Simoniaca peſtis, quæ ſui magnitudine alios morbos vincit.* Ratio tandem pariter eſt; quia per ſimoniam committitur gravis irreverentia, Religioni oppoſita, ob indignam tractationem rei ſacræ ac ſpiritualis. Quare Salvator noſter *Matth. 10.* ſeriò inculcat, ut ſpiritualia, quæ à DEO gratuitò accipimus, gratis diſpenſemus; *Gratis* (inquit) *accepiſtis; gratis date*; quem locum commentando D. Hieronymus dicit, *Ego Magiſter & Dominus abſque pretio hoc vobis tribui; & vos ſine pretiô date; ne Evangelii gratia corrumpatur.* Ex quibus omnibus liquet Simoniam ſub gravi reatu eſſe prohibitam. Circa diviſionem Simoniæ

4. Nota ſecundò: Simoniam *primo* dividi in eam, quæ eſt Juris Divini: & in eam, quæ eſt Juris humani. *Prima* eſt, cujus exercitium interdicitur Lege Divinâ: & hæc exercetur emendo, vel vendendo res aliquas pure ſpirituales, v. g. Sacramenta. *Secunda* eſt, cujus exercitium prohibetur Lege Eccleſiaſtica; & hæc committitur in rebus, ſecluſâ Eccleſiæ prohibitione vendibilibus; ſed tamen ab Eccleſia vetitis hic & nunc vendi, ob reverentiam rei ſacræ connexæ; talem committit vendens beneficium Eccleſiaſticum ſecundum partem temporalem. *Secundo* dividitur in Mentalem, Conventionalem & Realem. *Mentalis* eſt, quæ perficitur propoſitô interiori, quô vel dando alteri ſpirituale intendit eum obligare ad refuſionem temporalis; vel conferendo temporale intendit eum obligare ad redditionem ſpiritualis, ſecluſô omni pactô externô. *Conventionalis* eſt, quæ perficitur & propoſito interno jam dicto & inſuper pacto externo, ſeu conventione. *Realis* eſt; quæ perficitur tum propoſito interno, tum pacto, tum executione; ſi v. g. actu aliquid pretio temporali æſtimabile, ex prævia conventione, acceptatur pro ſpirituali.

CAP. II.

De Labe Simoniaca, reſultante ex operationibus circa gratiam, Sacramenta, Sacramentalia, Ordines, Divina officia, ac officia Prædicationis.

1. DIco primò: Simonia peccaminoſa committitur, quoties quis gratias purè ſpirituales, v.g. gratiam habitualem, ſeu ſanctificantem; donum prophetiæ, vel miraculorum, &c. vendit aut emit. Ita S. Thomas, Suarez. Laym. Pirh &c. Et conſtat ex facto Simoniaco Simonis Magi *Act. 8.* qui tentavit oblatâ pecuniâ emere poteſtatem miniſterialem conferendi gratiam ſanctificantem, & dona S. Spiritus; ut eadem poſtea pretiô valeret vendere. Eſtque Ratio; quia ejuſmodi venditio & emptio continet gravem injuriam in DEUM, cujus Divina dona gratiæ inſtimabilia vili prætio æſtimantur, cum gravi irreverentia & læſione Divinæ Excellentiæ.

2. Dico ſecundò: Similiter committitur Simonia, dum quis dat, vel accepit pretium pro ſeptem Sacramentis, vel ſacrificio Miſſæ. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. cum in Eccleſia 9. hoc tit.* generaliter prohibente ejuſmodi dationem & acceptationem: & variis aliis canonibus de Sacramentis in particulari idem vetantibus. Eſtque Ratio; quia & Sacramenta, ac Miſſæ ſunt ſpiritualia quædam dona Divina, à Chriſto eorum Authore nobis collata; & quia gratiam ſuſcipientibus conferunt; adeoque irreverentia gravis committitur; ſi pro eiisdem aliquid accipiatur. Ex his

3. Infero primò: Non carere Simoniâ, qui aliquid temporale exigit præciſè pro labore intrinſeco rei ſpiritualis, v. g. pro abſolutione, ipſa Baptizatione, Ordinatione, Collatione & Diſpenſatione. Ita Herincx & alii DD. Ratio eſt; quia ſimiles labores cenſentur cum re ſua ſpirituali adminiſtrata, vel cui adhærent, conſtare unum opus; ac proinde pretium aliquod temporale pro talibus laboribus acceptum, cenſetur pro ipſa re ſpirituali accipi, juxta illud quod in *can. ſi quis objecerit 1. cauſ. 1. q. 3.* habetur: *Quisquis horum alterum vendit, ſinè quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit:* adeoque non vacat Simonia paciſci, vel aliquid temporale exigere, pro labore intrinſeco rei ſpiritualis.

4. Dico tertiò: Nullam tamen committi Simoniam Miniſter Sacramentorum & ſacrificans, qui accipit aliquod pretium, vel pretio æſtimabile pro laboribus extrinſecis; ſeu per accidens connexis cum re ſpirituali. Ita Caſtro Palao, Leſſ. Herincx, Navar. &c. Eſtque Ratio; quia ejuſmodi labores connexi ſunt pretiô temporali æſtimabiles, ſive ſint prævii, ſive concomitantes; v. g. obligatio quam habet Sacerdos celebrandi certô locô, tempore; & iter factum ad locum celebrationis: Similiter privare ſe facultate & libertate aliam actionem faciendi locô celebrationis Miſſæ, eſt pretio æſtimabile. Idem dic de cantu adhibito pro Miſſa; de Scripturis factis in procurandis Beneficiis Eccleſiaſticis, expediendis Diſpenſationibus, &c.

5. Dico quartò: Similiter absque labe Simoniæ Miniſtri Eccleſiæ à Fidelibus exigere poſſunt ſtipendia temporalia pro ſuſtentatione neceſſaria; & de ſimilibus paciſci. Ita S. Thomas, Laym. Herincx, Cajetan. & communis DD. Ratio eſt; quia ita colligitur ex S. Scriptura *Matt. 10. Dignus eſt operarius cibô ſuô:* ſed Miniſtri Eccleſiæ ſunt operarii Eccleſiæ, adminiſtrantes Fidelibus ſpiritualia: ergo &c. Idem pluribus probat D. Paulus *1. ad Corrinth. cap. 9.* Eſtque Ratio; quia æquitas naturalis poſtulat, ut illi à Fideli populo præſtetur neceſſaria alimonia, qui in utilitatem populi ſe impendit; & ſe privat libertate, & facultate rebus ſibi proficuis vacandi: ſed hoc faciunt Miniſtri Eccleſiæ: ergo hi absq; labe Simoniæ à Fidelib' exigere poſſunt ſtipendia temporalia ſuſtentationis; & de ſimilibus præſtandis paciſci v. g. pro Miſſa legenda, Concione, vel Catechiſmo faciendo, &c.

6. Dico quintò: Simonia fit, ſi emantur, vel vendantur functiones ſeu actus

actus ex poteſtate Ordinis procedentes; cujusmodi ſunt collationes Ordinum. Ita communis DD. Eſtque Ratio, quia quamvis ejusmodi actus in entitate ſua phyſica ſint materiales; ex inſtitutione tamen Chriſti, vel Eccleſiæ pertinent ad Ordinem ſupernaturalem & ſpirituales ſunt. Ex his

7. Infero ſecundò: Nec Epiſcopos, eorum officiales poſſe pro Ordinibus conferendis, vel inſtrumentis, ſeu literis deſuper conficiendis, accipere pretium temporale; neque ordinati ſimile dare; uti conſtat eo *cap. in ordinando 1. hoc tit.* Et *can. ſicut Epiſcopum 4. cauſ. 1. q. 2.* Et Trident. *ſeſſ. 21. cap. 1. de Ref.* Idem dicendum de præſentante ad ordines, qui citra labem Simoniæ nullum pretium accipere poteſt, *cap. ex tua 10. hoc tit.* Et *cap. per tuas 37. eod.*

8. Dico ſextò: Involvit quoque Simoniam, emere aut vendere Divina Officia, ſeu preces publicas, quæ in Ordinatione Eccleſiæ fieri convenerunt per Miniſtros Eccleſiaſticos in publicis proceſſionibus, Litaniis & Choro. Ita S. Thomas, Suarez. &c. Et colligitur ex *cap. ad noſtram 21. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia ejusmodi officia ſunt ſpiritualia; fiuntque nomine Eccleſiæ per poteſtatem miniſterialem delegatam ab eadem Eccleſia; & ordinantur ad cultum DEI, ad impetrandam gratiam & remiſſionem peccatorum; aliáq; beneficia Divina.

9. Dico ſeptimò: Caret tamen labe Simoniæ, ſi per modum ſtipendii aliquid à Miniſtris Eccleſiaſticis pro talibus officiis petatur & acceptetur, non per modum pretii; ſed pro ſuſtentatione neceſſaria; vel ratione conſuetudinis, per modum Eleemoſynæ. Ita Zoes. Redoan. Suar. Sylv. Eſtque Ratio; quia ut dicitur Matth. 10. *Dignus eſt operarius cibo ſuo.*

10. Dico octavò: Sapit quoque Simoniam, ſi prædicator pro ipſo officio prædicationis pretium acceptet, aut petat, tanquam pretium actus prædicationis. Ita S. Thomas Pirh. Suarez. &c Et conſtat ex S. Evangelio *Matth. 10.* ubi Apoſtolis Prædicatoribus dicitur, *eundes prædicate &c.* & ſubditur infra, *gratis accepiſtis, gratis date.* Eſtque Ratio; quia Verbum DEI, quòd prædicator tanquam DEI Legatus annuntiat, eſt ſpirituale quoddam donum, ordinatum pro animarum ſalute.

11. Dico nonò: Caret tamen Simoniaca pravitate, etſi prædicator acceptet aliquid pro neceſſaria ſui ſuſtentatione. Ita Suar. Pirh. &c. Et conſtat ex *cap. cum voluntate 54. de ſentent. excomm.*

CAP. III.

De Simonia interveniente in ingreſſu Religionis, beneficiis, & actibus Jurisdictionis Eccleſiaſticæ.

1. Dico primò: Simoniam committit, qui aliquod pretium dat, vel accipit pro ingreſſu in aliquam Religionem; vel profeſſione in eadem. Ita Zoes. Suar. Leſſ. &c. Et conſtat ex *can. nullus 3. cauſ. 1 q. 3.* Et *cap. Non ſatis 8.* Et *cap. veniens 19. de Regular.* Eſtque Ratio; quia ſtatus ſeu ingreſſus, & profeſſio Religionis eſt res ſpiritualis, tum ratione principii, quod eſt Spiritus Sanctus vocans; tum ratione finis, qui eſt cultus DEI perfectus & ſpiritualis profectus ingredientis, ac animæ ſalus obtinenda.

2. Dico ſecundò: Si tamen ab ingrediente, vel profitente aliquid offeratur ſponte, & liberaliter ſine taxa; vel pro ſuſtentatione, & veſtitu ejusdem ingredientis, vel profitentis; vel per modum Eleemoſynæ, aut ad piam cauſam, fabricæ v. g. id citra labem Simoniæ dari & acceptari poterit. Ita Zoes. Sylv. Pirh. &c. Et primum conſtat ex Extravag. *Sane 1. inter communes.* Et Trident *ſeſſ. 25. cap. 16. de Reg.* De reliquis Ratio etiam eſt; quia in ejusmodi oblationibus non cenſetur dari aliquid temporale pro ſpirituali tanquam pretium.

3. Dico tertiò: Simoniacum eſt vendere pro pecunia, vel alia re temporali beneficium curatum; vel aliud habens jurisdictionem Eccleſiaſticam; item non curata, Prioratus, Prælaturas, Capellanias, penſiones ſpirituales & alia jura percipiendi redditus temporales ex officio ſpirituali. Ita Gloſſ. Suarez.

Suarez. Zoës. & communis DD. Et conſtat ex variis canonibus, ſignanter *ex can. ex multis 9. cauſ. 1. q. 3.* Et *can. Salvator 8. cit. cauſ. & quæſt.* Et *cap. non ſatis, hoc tit.* Eſtq; Ratio; nam quamvis beneficium Eccleſiaſticum, actus juriſdictionis, Capellaniæ & alia Jura percipiendi aliquos redditus temporales ſecundùm ſe ſint prætio æſtimabilia; quia tamen hæc annexa ſunt officiô ſpirituali, ac in eo fundata, ita ut alteri competere non poſſint, niſi Clerico & propter officium Clericale; idcirco ſpiritualia evadunt, & dum ipſa venduntur pro pecunia, cenſetur & ipſum officium ſpirituale ſic vendi; quod eſt Simoniacum. Ex his

4. Infero *primò*: Actum Simoniacum committi, ſi collator pecuniam, vel aliud temporale exigat pro collatione alicujus beneficii Eccleſiaſtici; ut habet communis DD. apud Laym. & Pirhing. cum collatio ſit actus muneris ſpiritualis. *Secundò*, ſimiliter ſi pro immiſſione, vel inſtitutione alicujus Clerici in beneficium Eccleſiaſticum aliquid exigatur, uti conſtat ex *cap. cum in Eccleſia 9. hoc tit.* Et *cap. Audivimus 41. in eodem.* *Tertiò*, ſi propter inſtallationem alicujus Epiſcopi, Archidiaconi, vel Abbatis electi, vel ejus benedictionem, vel alio prætextu exigatur, aut extorqueatur aliquid, *cap. Ne DEI 43. hoc tit.* *Quarto*, ſi pro homagio, vel alio obſequio temporali præſtando promittatur beneficium Eccleſiaſticum, *cap. Ex diligenti 17.* Et *cap. cum eſſent 12. hoc tit.* *Quintò*, ſi pro electione particularis perſonæ etiam aliàs digniſſimæ detur pecunia; ut habet Leſſ. & Pirh. Vel pro ſuffragio promittatur beneficium, *cap. de hoc 11. hoc tit.* *Sextò*, ſi quis bona ſua det alicui Eccleſiæ eô pactô, ut in Canonicum admittatur, & ex illis bonis inſtituatur præbenda, quæ ipſi conferatur; *cap. Tua nos 34. hoc tit.* *Septimo*, ſi electus det pecuniam pro ſua confirmatione, vel præſentatione; uti habet Azor. Pirh. &c. DD. *Octavò*, ſi Jus patronatus per ſe vendatur; uti habet Gloſſa. Et eſt Ratio; quia tale Jus eſt rei ſpirituali annexum: circa autem ſic annexa committitur Simonia, *cap. Quæſitum, de rerum permut.*

CAP. II.

Varia alia circa Simoniam reſolvuntur.

1. DIco primò: Simonia confidentialis prohibita committitur, dum quis alteri beneficium Eccleſiaſticum cujuscunque Ordinis, ſive curatum, ſive ſimplex, ſive regulare, ſive ſæculare reſignat; vel alterum præſentat, eligit, confirmat, poſtulat, inſtituit, vel in commendam dat, cum certa confidentia, id eſt pacto expreſſâ, vel tacito, ut is poſt lapſum certi temporis ipſimet reſignanti, præſentanti, confirmanti &c. vel tertio idem reſignet; aut penſionem, vel fructus ex eo præſtet. Ita communis DD. Et habetur in Bulla Pii IV. *Romanum Pontificem.*

2. Dico ſecundò: cenſetur etiam Simonia committi in venditione officiorum, etſi temporalium alicujus Eccleſiæ, qualia ſunt officium Syndici, vel Procuratoris, vel Advocati Eccleſiæ. Ita Zoes. Suar. Pirh. &c. Et conſtat *ex can. ſi quis 8. cauſ. 1. q. 1.* Et *can. Salvator 8. cauſ. 1. q. 3.* Et *in cap. Conſulere 38. hoc tit.* ubi generaliter prohibetur, ne pro pecunia vendatur adminiſtratio rerum Eccleſiarum.

3. Dico tertiò: De Jure Eccleſiaſtico eſt irrita & invalida electio, collatio, præſentatio, vel quævis alia proviſio ad beneficium Eccleſiaſticum ſimoniacè facta, ſi fiat ſciente & non contradicente ipsô proviſô. Ita Garc. Abb. Fagn. Leſſ. &c. Et conſtat ex *cap. Matth. 23. hoc tit.* Imo quamvis ejusmodi proviſio ſimoniaca facta fuiſſet inſciô proviſô; uti liquet ex *cap. Ex inſinuatione 26 hoc tit.* Et *cap. Nobis 27. eodem.* Et *Extrav. cum deteſtabile 2. hoc tit. inter communes.* Sententia tamē Judicis declaratoria talis invaliditatis accedere debet.

4. Dico quartò: Non eſt tamen Simonia, ſi poſt jus acquiſitum in beneficio per electionem, poſtulationem, inſtitutionem, &c. pecuniâ redimatur vexatio, quæ ad jus in beneficio acquiſitum tollendum injuſtè infertur. Ita Gloſſa, Abbas, Azor. &c. Et

conſtat ex *can. quæſitum 4. cauſ. 1. q. 3.* Et *cap. Dilectus 28. hoc tit.* Si tamen pecunia ad redimendam vexam daretur pro jure in beneficio primum acquirendo; etſi talis vexa eſſet injuſta; committeretur Simonia; uti colligitur ex *cap. ſicut tuis 33. hoc tit.*

5. Dico quintò: Simonia eſt, vendere Reliquias Sanctorum. Ita Gloſſa, Abb. Zoeſ. &c. Et conſtat ex *cap. ult. de Reliq. & venerat. SS.* Eſtque Ratio; quia & Reliquiæ numerantur inter res ſpirituales.

6. Dico ſextò; ut reſultet vera Simonia, pretium interveniens debet neceſſariò eſſe aliquid temporale. Ita S. Thomas, Pirh. Suar. Et conſtat ex *cap. 8. Matth.* de pretio pecuniario, à Simone Mago pro Dono DEI. Eſtque Ratio; quia malitia Simoniæ Simonis Magi deſumitur ex improportione, quæ eſt inter rem materialem & ſpiritualem. Unde permutare rem ſpiritualem pro alia merè ſpirituali, v. g. unas Reliquias ſacras cum aliis Reliquiis, quibus nihil temporale eſt annexum; vel unum Jus Patronatûs pro alio ſimili; vel unum beneficium Eccleſiaſticum cum alio ſimili; vel unum beneficium Eccleſiaſticum cum alio ſimili, accedente Superioris authoritate, non ſunt Simoniacæ actiones; uti notat Suar. & alii DD.

7. Nota primò: pretium Simoniacum ſolet eſſe triplex; ſcilicet munus à manu; munus ab obſequio; & munus à lingua, *can. Ordinationes 113.* cum duobus ſequent. *cauſ. 1. q. 1. Sub munere à manu* venit inprimis pecunia & de hoc fit mentio *can. 1. & ult. cauſ. 1. q. 3.* Et ad rationem talis pretii Simoniaci non requiritur, ut detur pecunia numerata; ſed ſufficit, quòd ſit promiſſa, *cap. de hoc 11.* Et *cap. cum eſſent 12. hoc tit.* Pertinet quoque ad hoc munus à manu omnis alia res materialis & pretio æſtimabilis; tam mobilis, quam immobilis; corporalis & incorporalis, ut Jura & cenſus, *can. totum 6. cauſ. 1. q. 3.* Item remiſſio debiti facta ab aliquo pro obtinenda re ſpirituali, *cap. veniens 10. de teſt.* Item datio mutui ad eundem finem; uti colligitur ex *L. quisquis C. ſi centum petat. Sub munere ab obſequio* veniunt quævis obſequia, ſeu ſervitia temporalia alicui præſtita, vel præſtanda ſub obligatione conferendi eidem viciſſim beneficium Eccleſiaſticum, aut aliam rem ſpiritualem. Sub *munere à lingua* demum veniunt laudes, commendationes, & preces, quæ pro aliquo interponuntur eò fine, ut ei res ſpiritualis conferatur, *can. ſunt nonnulli 114. cauſ. 1. q. 1.* Et *cap. nemo 14. hoc tit.*

CAP. V.

De Pœnis Simoniacorum.

1. Dico primò: pro Simonia purè mentali Canones nullam ſtatuerunt pœnam Eccleſiaſticam. Ita Vallenſ. Navarr. &c. Et conſtat ex *cap. ult. hoc tit.* ubi dicitur, ſufficere ejusmodi Simoniam per pœnitentiam coram DEO expiare.

2. Dico ſecundò: ſimiliter pro nulla Simonia conventionali actu exteriori non completa, exceptâ illâ, quæ confidentialis dicitur, ulla pœna Eccleſiaſtica taxata eſt in Jure præſertim novo. Ita Navarr. Vallens. Gutier. Et conſtat ex *Extrav. cum deteſtabile 2. hoc tit.* Ubi ordinantur pœnæ duntaxat in illos, qui conventionem factam actu complent dando aliquid, vel accipiendo; adeoque ſi abſit à Simonia conventionali opus, ſeu actus dationis, vel acceptionis alicujus rei temporalis, nulla incurritur pœna ſpiritualis Eccleſiâſtica.

3. Dico tertiò: pro Simonia verò reali, actu exteriori completa ſtatuuntur pœnæ Eccleſiaſticæ diverſæ pro diverſitate ejusdem. Ita Vallens. Leſſ. Navar. Et patet ex variis ſpecialibus Canonibus, mox citandis. Unde

4. Dico quartò: contra Simoniacè ordinantes, & dantes munera pro ordinationibus, fulminatur cenſura excommunicationis & ſuſpenſionis. Ita communis DD. *Primum* conſtat ex *Extrav. cum deteſtabile 2. hoc. tit.* Et *can. placuit 22. cauſ. 1. q. 1.* Et in Bulla Sixti V. edita contra male promoventes, Epiſcopus Simoniacè conferens Ordines non tantum ipsô factô excommunicatur & ſuſpenditur ab executione munerum Pontificalium & interdicitur ab Eccleſiæ ingreſſu; ſed

& contra

& contra præfatam ſuſpenſionem & interdictum operans ſuſpenditur ab adminiſtratione Eccleſiæ & à perceptione omnium fructuum; & abſolutio ab his Papæ reſervatur. *Secundum* habetur quoque in *cit. Extrav.* Ubi dans munus pro conſequendo aliquo Ordine non tantum ipsô factô eſt excommunicatus; ſed etiam indefinitè ſuſpenſus ab executione omniũ Ordinum, quos habet; uti tenet Sylv. Vallenſ. &c. Et in Conſtit. Pii V. incipit, *cum primum* Simoniam committentes in Ordinum receptione per decennium ſuſpenduntur, ſinè ſpe diſpenſationis & per annum jubentur incarcerari. Veniunt autem nomine Ordinum tam Ordines majores, quam minores; uti notat Barbos, imò & ſecundum Suar. Laym. &c. DD. contra Leſſium venit prima tonſura; Et putat etiam Avila ac Laym. quòd Simonia intervenire poſſit in Reverendis, ſeu Dimiſſoriis; judicat tamen Leſſ. & Pirh. Notarium ab ea excuſari, qui pro eorundem expeditione, vel ſigillo aliquid petit.

5. Dico quintò: ſimiliter qui committunt Simoniam tam dando aliquid, quàm accipiendo pro ipſo ingreſſu in aliquam Religionem, vel profeſſione in eadem, incidunt in excommunicationem ipsô factô; & Conventus in ſuſpenſionem. Ita communis DD. Et conſtat ex *Extravag. 1. hoc tit.* Et *cap. Veniens q. 10* jubetur Simoniacè profeſſus tranſire ad aliud Monaſterium; & Conventus tenetur reſtituere pretium acceptum. Imò *cap. Dilectus 30. hoc tit.* Prælati talis Conventus recipientes aliquid Simoniacè ab ingrediente Ordinem jubentur ab executione ſuorum Ordinum ſuſpendi, quousque ſalutarem pœnitentiam, propterea ipſis injunctam, agant. Non incurruntur autem præfatæ pœnæ, ſi adſint modificationes quædam, *ſuprà cap. 3. can. 2.* allatæ.

6. Dico ſextò: Simoniæ utrimque completæ, reſultanti ex acceptione & largitione rei temporalis pro collatione alicujus beneficii Eccleſiaſtici correſpondet pœna excommunicationis, Papæ reſervatæ; præterquam in mortis articulo; inſuper proviſio eſt irrita; & beneficiatus efficitur etiam inhabilis ad illud beneficium obtinendum, ſaltem pro illa vice; infamia quoque inducitur; & tales Simoniaci obligantur ad reſtitutionem. Ita communis DD. Et *primum* habetur *Extrav. cum deteſtabile 2. hoc tit.* *Secundum* habetur in *can. ea, quæ, &c. cum aliis, cauſ. 1. q. 3.* Et *cap. cum Clerici, de pact.* Et *Extrav. cit.* quod procedit, etſi proviſio illa procurata fuiſſet ignorante; vel etiam contradicente provisô, *cit Extravag. Tertium* conſtat ex *cap. Nobis 27.* Et *cap. Sicut tuis 33. hoc tit. Quartum* patet ex *can. Sane, cauſ. 15. q. 3. fin. cauſ 1. q. 3.* Et intelligitur hic infamia juris; quæq; reſultat primò poſt ſententiam Judicis; ut notat Zoeſ. Vallens. & Suar. Ratio. *Quinti* eſt; quia pretium Simoniacum nullô titulô poſſideri poteſt; adeoque eſt reſtituendum.

7. Dico ſeptimò: Pro Simonia confidentiali taxatæ ſunt ſequentes pœnæ; ſcilicet ſi ea committatur ab Epiſcopo; vel alio Prælato Superiore, interdicitur is ab ingreſſu Eccleſiæ; inferior verò Prælatus & alius Clericus incurrit excommunicationem latæ ſententiæ, Papæ reſervatam; item reſignatio; vel collatio beneficii hôc modô facta eſt irrita & renuncians efficitur inhabilis ad idem beneficium obtinendum; ſimiliter idem Simoniacus confidentialis privatur omnibus beneficiis, ut penſionibus prius habitis; ac ad alia quæcunque obtinenda redditur inhabilis; ſed primò ſententiam latam à Judice: & demum beneficia obtenta per Simoniam confidentialem Sedi Apoſtolicæ reſervantur; & fructus interim malè percepti, applicandæ ſunt Cameræ Apoſtolicæ. Ita Vallens. Navarr. Suar. &c. Et conſtat ex Bulla Pii VI. Incipit, *Romanum Pontificem.* Et Bulla Pii V. incipit *intolerabilis.* Ut autem prædictæ pœnæ incurrantur debet Simonia confidentialis intercurrens fuiſſe opere impleta datione & acceptione beneficii in confidentiam; uti notat Pirh. & alii DD.

CAP. VI.

Reſolutiones de Simonia pro Ordine Minoritico.

1 NOta primò: Prælatus Minor, vel Capitulum, ſeu Conventus committeret Simoniam, ſi pro ingreſſu in Religionem Seraphicam, vel pro habitu regulari, in pactum deduceret aliquod pretium temporale, à Novitio, vel ejus Parentibus, vel Amicis ſolvendum; uti notat Sanctorus in commentar. Statut. General. *cap. 2. ſtat. 14.* Et conſtat ex *Extravag.* Pauli II. *Cùm deteſtabile, de Simon.* Et Bullis Urbani V. ac Gregorii VI. Si tamen Novitius, vel ejus Parentes, aut Amici ſpontè & plena libertate aliquid Eleemoſynæ locô obiulerint tempore ingreſsûs, vel inveſtitionis aut profeſſionis Novitii; id citra labem Simoniæ acceptari poteſt: uti habent cit. Pontifices Urbanus & Gregorius. Prælatus præfatô modô Simoniam committens; imò & dantes Prælato aliquid pro ingreſſu Religionis, excommunicationem incurrunt: Capitulum verò ſuſpenſionem, Extravag. *Sanè, de Simonia.*

2. Nota ſecundò: Minores dantes, vel accipientes aliquid temporale pro obtinendo Officio aliquo in Ordine, v. g. Guardianatu, vel Provincialatu, vel Generalatu, committunt Simoniam; uti habet Sorbus; & conſtat ex Bulla Pii V. quæ incipit, *Cùm primùm, &c.* Et ſic promoti ſunt ipſo Jure privati, ac inhabiles ad ea & alia obtinenda Officia Religionis; uti habet idem Sorbus & Sanctor. Et conſtat ex Extravag Pauli II. *Cùm deteſtabile, de Simon.*

3. Nota tertiò: Prælati noſtri Franciſcani poſſunt Fratres ſuos abſolvere ab omni Simoniaca pravitate, ac diſpenſationis beneficiũ ipſis impertiri; uti habet Mare Magnum Sixti IV. Imò & cum Novitiis idem operari poſſunt; ùt notat Sanct. ſuper Stat. Gener. 14. Quæ privilegia licèt in parte fuerint revocata à Sixto V. attamen poſtea per Clementem VIII. rurſùs revalidata fuere ex certa ſcientia; uti habet Hieron. Roder. &c.

TITULUS IV.

Nè Prælati vices ſuas; vel Eccleſias ſub annuo cenſu concedant.

CAP. UNICUM.

Variæ Reſolutiones circa Vices, Juriſdictionem & Eccleſiam, datas ad annuum cenſum.

1. NOta primò: *hunc tit.* rectè annectit Papa *priori tit.* de Simonia tanquam appendicem quandam ejusdem, & in eo tractat duas ſpecies Simoniæ, ſcilicet de commiſſione, quâ Prælati ſub annuo cenſu committerent vices, id eſt juriſdictionem ſuam aliis ad terminandas cauſas; vel Eccleſiam ſuam ad annuum cenſum.

2. Dico primò; prohibetur Eccleſiarum Prælatis, Archi-Epiſcopis, Archi-Diaconis, &c. ſub Simoniæ incurſu, nè ſuas vices, ſeu juriſdictionem ſuam Eccleſiaſticam, vel Regimen Eccleſiarum committant alteri ſub annuo pretio, ſeu cenſu. Ita communis DD. Et habetur *cap. 1. hoc tit.* quod deſumptum eſt ex Concilio Lateranenſ. ſub Alexandro III. *cap. 15 §. 1. cap. 2. eod.* Eſtque Ratio; quia juriſdictio Eccleſiaſtica eſt Spiritualis; adeòq; vendi nequit citra Simoniam. Et prælatus ſic committens, vel vendens ſuam Eccleſiaſticam Juriſdictionem, officiô ſuô privandus eſt, *cit. cap. 1.* Et inſuper per ſententiam reddendus infamis, *cit. cap. 2.*

3. Dico ſecundò: ſimiliter prohibetur Rectoribus Eccleſiarum ſub annuo cenſu locare ſecundùm Jus antiquum ultra ſeptennium; ſecundùm vero novum ultra triennium ſuas Eccleſias; id eſt obventiones, ſeu proventus, ac fruct᷑ beneficiorũ ſuorum Eccleſiaſticorum. Ita Covarr. Redoan. Pirh. &c. Et habetur in *Extravag. ambitioſè, un.* Pauli II. *de reb. Eccl. alien.* Et *cap.*

Et *cap. querelam 4* Et *ult. hoc tit.* Quamvis ſi locarentur ejusmodi fructus quatenus merè temporales ſunt & provenientes ex jurisdictione Eccleſiaſtica, nulla Simonia fieret *cit. cap. fin.*

4. Dico tertio: non ſapit ullam Simoniam vendere, vel reſervare Clericatum, vel Auditoratum in Curia Apoſtolica quoad emolumentum temporale, reſultans ex ejus adminiſtratione, modo jurisdictio ipſa ſpiritualis non vendatur: nec Simoniam continet, exigere Annatas, hoc eſt integros fructus primi anni, quos Summus Pontifex ex Epiſcopalibus, Prælaturis, aliisque beneficiis Eccleſiaſticis vacantibus colligit, ſi annui redditus beneficii ſummam 24. aureos excedant. Ita Zoëſ. Pirh. Azor. &c. Ratio primi eſt; quia in venditione vel reſervatione tali non intervenit temporale aliquod datum pro Spirituali. Ratio ſecundi eſt; quia cum olim in Lege Moſaica Summ. Pontifex citra labem Simoniæ potuerit à Sacerdotibus & Levitis minoribus decimas decimarum exigere, Num. *cap. 18.* pariter in lege nova Summ. Pontifex à reliquis Eccleſiæ Miniſtris poterit citra Simoniam exigere Annatas. Deinde hujusmodi Annatæ non exiguntur ùt pretium aliquod pro collatione beneficii; ſed pro ipſis fructibus primi anni beneficii vacantis merè temporalibus ad Papam pertinentibus & ab eodem juſtò titulò reſervatis; puta in ſubventionem ſuæ dignitatis & Sedis, ac in ſuſtentationem Miniſtrorum ſuorum, quorum opera eget pro gubernatione Eccleſiæ, toto orbe diffuſæ.

TITULUS V.

De Magiſtris; & ne aliquid exigatur pro Licentia docendi.

CAP. I.

Variæ Reſolutiones circa Magiſtros, Facultates & Lectiones eorundem.

1. NOta primò: Papa proponit *hunc tit.* in continuationem materiæ de Simonia, eò quod quandam ſpeciem Simoniæ continere videatur, Magiſtros exigere pretium pro licentia docendi; cum ſcientia ſit donum DEI & conſequenter res ſpiritualis, *can. Revertimini 65. cauſ. 16. q. 1.* Intelligitur autem hìc nomine *Magiſtri* illa perſona, quæ artes liberales, ùt Grammaticam, Rhetoricam, &c. vel Theologiam docet alios; uti patet ex *cap. 4. hoc tit.*

2. Nota ſecundò: graviſſimas extare conſtitutiones canonicas, & conciliares, ut in loco Cathedralium Eccleſiarum, aut alio commodo Diœceſis conſtituantur Magiſtri artium liberalium & Theologiæ; imo & in collegiatis Magiſtri Grammatices, qui Clericos, & alios pauperes ſcholares gratis erudiant; uti habetur in Concil. Lateran. ſub Alex. III. & refertur *cap. Quoniam 1. hoc tit.* Et in alio Concil. quoque Lateran. ſub Innocent. III. Et *cap. 4 eod.* Et in Trident *ſeſſ. 5. cap. 1. de Ref.* Magiſter Theologiæ jubetur conſtitui pro exponenda Scriptura: Et ut ejusmodi Magiſtro competens beneficium pro ſuſtentatione aſſignetur, ſeu proventus unius præbendæ, *cit. cap. 4. & 1.* Munus porrò talis Magiſtri Theologi erit, Sacerdotes, & alios in ſacra Pagina erudire, & in illis principaliter inſtruere, quæ curam animarum concernunt, *cap. Quia nonnulli 4 hoc tit.* Et *Trid. cit.*

3 Nota tertiò: Magiſtri Theologiæ actu docentes habent ſpeciale privilegium, quòd percipere poſſint omnes fructus ſui beneficii, etiam in abſentia, *cap. Super ſpecula 5.* Et *ultimo hoc tit.* Et *Trid. ſeſſ. 5. cap. 1. de Ref* Diſtributiones tamē quotidianas, non percipiunt; nam tales dantur duntaxat præſentibus; & iis, qui actu interſunt Divinis Officiis, *c. Licet 32 de Præb.*

4. Dico primò: caret omni labe Simoniæ dare Magiſtris, vel accipere ſtipendium juſtum, ſeu mercedem

pro munere docendi S. Theologiam. Ita Zoeſ. Suar. Vallens. &c. Ratio eſt; quia licet Doctrina Theologiæ ſit ſuô modô ſupernaturalis; ipſi tamen actus Lectionum Magiſtri Theologiam profitentis ſunt merè naturales; adeòque pro ipſis dari & accipi poteſt res naturalis & temporalis, ſeu ſtipendium juſtum.

5. Dico ſecundò: tametſi ſpectatô Jure Divino, Simonia non ſit accipere, vel dare aliquod pretium pro licentia, ſeu facultate docendi Theologiam, quatenus hæc importat actus ipſos Lectionum; Sacri Canones tamen graviter vetant ſimile pretium accipere, vel promittere. Ita Vallens. Suar. Pirh. &c. Ratio primi eſt; quia cum actus prælectionum Theologiæ ſint merè naturales, & non ſpirituales; propterea ſi pro eis interveniat pretium aliquod, Simoniam non importat; ſed aliud peccatum ſcilicet in obedientiæ & injuſtitiæ. Secundum conſtat ex *cap. 1. 2. & 3. hoc tit.* ubi prohibetur pretium exigi, & promitti pro licentia docendi etiam ſub prætextu alicujus introductæ conſuetudinis; non quod dare licentiam docendi Theologiam ſit Simonia propter ipſam Doctrinam; ſed quia injuſtitiam continet denegare licentiam idoneæ perſonæ, niſi pretium numeretur; quæ res redundat in gravamen tum docentium; quia viri docti ſunt potiùs invitandi ad docendum, quam emungendi pretiô; tum ipſorum diſcentium maximè pauperum, qui à Magiſtris talibus de facili obligari poſſent, ad ſolvendas Lectiones, ut ita compenſetur pretium, à Magiſtro datum pro licentia docendi.

CAP. II.

De Magiſtris in Ord. Seraphico Obſerv. & Reform.

1. NOta primò: in qualibet Provincia noſtra debent ſtudia Logices, Phyſicæ, Methaphyſicæ ac Theologiæ tum ſpeculativæ, tum moralis eſſe inſtituta & proviſa qualificatis Magiſtris, ſeu Lectoribus; uti ordinant Conſtitutiones Generales modernæ totius Ord. *cap. 5. §. 4. num. 3. & 4.* Et Conſtitutiones Generales Reformat. *cap. 9.* Magiſtri autem tales, ſeu Lectores SS. Theologiæ ſpatiô quatuor annorum tenentur prælegere in Scholis omnes materias, quæ continentur in 4. libris Sententiarum Scoti, concinnando vel Scripta ad mentem ejuſdem Doctoris ſubtilis; vel explicando Curſum Theologicum ex recentiori Magiſtro Ordinis noſtri; uti ordinant expreſsè Conſtitutiones modernæ Generales totius Ordinis *cap. 5. §. 4. num. 9.* & Conſtitutiones Generales Reformat. *cap. 9. n. 6.* Iidem Lectiones accommodare debent cum SS. Patribus & Conciliis œcumenicis; uti habent Conſtit. General. Reform. *cit.* Et S. Bonaventuræ doctrinam inſpergere ſuadentur; uti habent eædem ambæ *cit.* Conſtit. Generales. Lector Philoſophus ſpatiô trium annorum abſolvere tenetur Curſum Philoſophicum, ad mentem Scoti, ſecundùm Conſtit. Reformat. *cap. 9. n. 7.*

2. Nota ſecundò: Magiſtri, ſeu Lectores inſtituendi ſunt in Capitulis & Congregationibus Provincialibus, juxta meritum Doctrinæ & morum; uti habetur in Conſtit. General. Ordinis modernis *cap. 5. §. 4. n. 11.* Pro Studiis Generalibus inſtituit Lectores Generalis Miniſter, vel Commiſſarius Generalis Familiæ *ibidem. n. 8.* Tenentur ſingulis annis habere publicas Concluſiones, *ibidem n. 15.* & Reformat. *cap. 9. n. 9.* Lector Theologus nemo inſtitui poteſt, qui non priùs Curſum Philoſophiæ prælegerit, *ibidem n. 22.* Inter Obſervantes Lector Theologus per ſex annos absque interpolatione prælegens Theologiam aſſequitur gradum Ex-Diffinitorum Provincialium juxta Conſtit. Gener. Ord. *cit. n. 30.* Circa Magiſtros Ordinis, præſertim Jubilatos, vide plura in Conſtit. General. totius Ordinis *cap. 5. §. 7. per totum.*

TITU-

TITULUS VI.
De Judæis, Saracenis & eorum Servis.

CAP. UNICUM.
Variæ Reſolutiones circa Judæos & Saracenos.

1. NOta primò: *hoc tit.* Summ. Pontifex agit de ſpeciali peccato infidelitatis, quod vocatur Judaiſmus & Paganiſmus; quodq; opponitur veræ Religioni veròque cultui, DEI & illud committunt Judæi & Saraceni. *Judæi* ſic vocantur à Tribu *Juda*, quæ olim erat cæteris bellicoſior & famoſior; & eſt certum genus hominum, quod vetus duntaxat Teſtamentum recipit, Circumciſionem, ac alia Legalia obſervando. *Saraceni* ſic ſe vocitant à *Sara*; cum tamen Agarenos ſeſe de Jure appellare deberent; utpotè qui non à Sara Domina; ſed ab Agar ſerva Abrahæ deſcendunt, *can. recurrat.* Et *can. dixit Sara, cauſ. 33. q. 4.* Hæc colluvies hominum eſt quaſi pagana, *can. quàm ſit, 10.* Et *cap. ex ſpeciali 18. hoc tit.* quamvis idola comuniter non colat; nam nec recipit novum, nec vetus Teſtamentum, ſaltem in totum; ſed obſervat varia deliria & erronea dogmata, in Alcorano contenta: conflatur autem hodie ex Turcis, Tartaris, Perſis, Arabibus, Mauris, Ægyptiacis ac aliis Africanis & Aſiaticis nationibus; Et eorum nomine in Canonibus veniunt etiam omnes alii Pagani. Circa Judæos

2. Nota ſecundò: conceditur equidem Judæis habitatio in terris Chriſtianorum, ita ut citra compulſionem ad Fidem Chriſtianam inter eoſdem habitare poſſint, *cap. ſicut 9. hoc tit.* Item habere ſynagogas veteres, *cap. conſuluit 7. hoc tit.* Item ſuas exercere ceremonias & ritus; citra tamen ſcandalum & contumeliam Creatoris, *cap. quia ſuper 4. hoc tit.* Et *Clement. uni, eod.* Et *cap. nonnullis 15. eod.* Item poſſunt pacificè poſſidere cæmeterium; & nemo exhumare valet inde corpora ſepultorum Hebræorum, *cit. cap. 15.* Item converſi ad Fidem nullatenus ſpoliandi ſunt ſuis poſſeſſionibus, *cap. Judæi 5. hoc tit.* Demum iidem converſi non ſunt mulctandi; ſed ab injuriis defendendi, *Extravag. dignum 2. inter communes hoc tit.*

3. Nota tertiò: è contra Judæis varia ſunt interdicta per S. Canones. Et *primò* nullus poteſt inter Chriſtianos fungi aliquô officiô publicô, poteſtate, dignitate, adminiſtratione, vel honore, *cap. cum ſit 16.* Et *cap. ex ſpeciali 18. hoc tit.* Idem dicendum de Paganis: *Secundò*, nequeunt Judæi erigere ſynagogas novas, *cap. Judæi 3. hoc tit.* *Tertiò*: die Paraſceves nequeunt habere feneſtras & oſtia apertas, *cap. quia ſuper 4. hoc tit.* ne ſcilicet irrideant Chriſtianos in contumeliam Creatoris; ut habet Gloſſa. *Quartò*, non conceditur eis adhibere nutrices, & obſtetrices, vel famulos, aut famulas Domeſticas Chriſtianas, *cap. Etſi 13. hoc tit.* poſſunt tamen habere Chriſtianum colonum adſcriptitium, vel originarium, *cap. Multorum 2. hoc tit.* *Quintò*, in diebus Paſſionis Dominicæ, ſeu in hebdomada S. non debent prodire in publicum, in contemptum & odium Chriſtianorum, *cap. in nonnullis 15. hoc tit.* *Sextò*, debent iidem Judæi deferre habitum, diſcriminantem eos à Chriſtianis, *cap. cit. 15.* *Septimò*, Judæus nequit eſſe tutor non Judæi; uti habet Vallenſ. Tholoſſ. Buſſ. &c. Nec etiam poſſunt poſtulare contra Chriſtianos; nec filiis ſubſtituere pupillariter; uti habent cit. DD. ſi Judæus percutiat Clericum, non incidit in excommunicationem latam in *can. ſi quis 29. cauſ. 17. q. 4.* cum talis non ſit ſubjectus juriſdictioni ſpirituali, juxta illud *1. ad Cor. 5. quid nobis de his, qui foris ſunt;* id eſt, non noſtræ juriſdictionis; ut ait Gloſſa. Talis ergo percuſſor à poteſtate ſæculari aliter caſtigandus erit pro qualitate delicti.

4. Nota quartò: Chriſtianis varia prohibita ſunt reſpectu Judæorum. *Primo* interdicitur ipſis generaliter aſſidua converſatio, & familiaritas cum

ipſis, *cap. Ad hæc 8. hoc tit.* Cujus interdicti cauſa eſt, ne Judæi occaſione ejusmodi familiaritatis pertrahant Chriſtianos ſimplices ad ſuam perfidiam. *Secundò*, ſpecialiter prohibetur Chriſtianis, ne in eadem domo ſimul morentur cum Hebræis, *can. nullus 13. cauſ. 28. q. 1.* *Tertiò* prohibetur quoque eosdem aſſumere in Medicos & Medicinas, curasque ab eis accipere, *cit. can. nullus.* Niſi in caſu neceſſitatis, quando non adeſt Medicus Chriſtianus; vel non ſatis peritus; uti notat Sylv. Pirh. &c. *Quartò* non permittitur, ut Chriſtiani ſimul balneent cum Judæis, *cit. can. nullus.* *Quintò* & ne per modum ritûs veſcantur azymis eorum, *can. cit. nullus.* Cùm ſit cibus diſcriminativus Judæi à Chriſtiano. Licitum tamen eſt iis veſci in caſu neceſſitatis & per modum ſimplicis panis; uti notat Gloſſ. Sylv. Pirh. *Sextò*, ſed & convivia cum Judæis celebranda interdicta ſunt Chriſtianis, *can. Omnes, cauſ. 28. q. 1.* Cùm plerumque Judæi non utantur cibis communibus Chriſtianorum; ſed eos contemnant tanquam immundos. Idem dicendum de nuptiis eorum; ut notat Azor. Conceditur tamen Prædicatoribus, ut tempore, quô prædicant Judæis, poſſint eorum cibis veſci; item cum illis habitare, & colloqui familiariter, ut hâc viâ eos facilius convertant: & de his etiam intelligitur illa *can. ad menſam 24. cauſ. 11. q 3.* in quo conceditur acceſſus ad menſam Paganorum. *Septimò* interdicitur Chriſtianis ſervitium ſtabile apud Judæos, maximè in domo, *cap. Ad hæc 8. hoc tit.* Quia decens non eſt, ut Judæus ſit dominus & ſuperior Chriſtianô. *Octavò* ſimiliter Chriſtianis vetatur, aſſumere nutrices & obſtetrices Hebræas, *cit. cap. 8.* Chriſtiani in præfatis caſibus in communicantes cum Judæis, grave committunt peccatum; uti notat Sanc. & Pirh. Circa Saracenos.

5. Nota quintò: Chriſtianis quoque varia reperiuntur prohibita reſpectu Saracenorum ſeu Papanorum. Et ſignanter *cap. Ita quorundam 6.* Et *cap. Ad liberandum 17. hoc tit.* interdicitur ipſis deferre, vendere, vel procurare arma, ferrum & ligamina Saracenis; ſub quibus intelliguntur ſecundum DD. Azor &c. omnia inſtrumenta artis militaris; cujusmodi ſunt loricæ, haſtæ, ſagittæ, ſclopi, tormenta, pulveres, funes, galeæ, ſcuta & eorum materia, ut ferrum, chalybs, ſtannum, plumbum aliaque metalla; item trabes & tabulæ ad naves conficiendas; item cannabis ad funes texendos. Idem dicendum de victualibus, ac aliis mercibus, Extrav. *Multa 1. hoc tit.* Et Extrav. *Copioſus unic. Joan. 22. hoc tit.* Et Chriſtiani deferentes præfata prohibita ad Saracenos, ſeu infideles, hodie ipsô factô ſunt excommunicati, *cap. ſignificavit 11. & aliis hoc tit.* Et in Bulla cœnæ; ubi etiam hujusmodi delatus eſt caſus Papæ reſervatus.

TITULUS VII.
De Hæreticis.

CAP. I.

De quidditate & requiſitis Hæretici.

1. Nota primò: proſequitur Papa diſcutere crimina; & poſtquam *priori tit.* poſuit reſolutiones circa Judaiſmum & Saraceniſmum, qui afficiunt non baptizatos; conſequenter *hoc tit.* agit de Hæreſi, quæ in quibusdam baptizatis reperitur. Eſt autem hæc vox *Hæreſis* Græcum vocabulum & ſignificat latinè *electionem*; ſeu *diviſionem*; eò quòd Hæreticus eligat ſibi opinionem ſingularem ſectandam; & ſe dividat ab Eccleſiæ unitate, *can. Hæreſis.* Et *can. qui in Eccleſia, cauſ. 24. q. 3.*

2. Dico primò: rectè deſcribitur Hæreſis, quòd *ſit error ſingularis voluntarius quem perſona baptizata profitetur pertinaciter contra aliquem fidei orthodoxæ articulum, ſufficienter propoſitum.* Et Hæreticus, quòd *ſit perſona baptizata*

baptizata profitens cum pertinacia ſingularem aliquem errorem voluntarium contra aliquem fidei orthodoxæ articulum ſufficienter Propoſitum. Ita colligitur ex *cit. can. Hæreſis.* Et *cit. can. qui in Eccleſia.* Ly *error* in prima definitione eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. In ſecunda ly *perſona* eſt genus; reliqua habent rationem differentiæ. Ex his patent requiſita ad formalem hæreticum; nam

3. *Primò*; ut quis dicatur formalis Hæreticus requiritur, ut ſit perſona baptizata: nam quamvis Judæi & Saraceni profiteantur plurimos errores contra Fidem Orthodoxam; quia tamen baptizati non ſunt; idcirco Hæretici propriè non dicuntur; cum ſe non dividant ad unitate Eccleſiæ; eò quòd cum ipſa nunquam fuerint uniti.

4. *Secundò* requiritur, ut quis profiteatur cum pertinacia aliquem errorem; nam error ſolus non facit Hæreticum; ſed ſi adjunctam habeat pertinaciam, *cap. Damnamus, de Sum. Trin.* Et in *can. qui in Eccleſia cauſ. 24. q. 3.* Unde *can. dixit cit. cauſ.* dicitur, *qui ſententiam ſuam quamvis falſam, atque perverſam, nullo pertinaci animo defendunt; quærunt autem veritatem, corrigi parati cum invenerint; nequaquam ſunt inter hæreticos deputandi.* Cenſetur autem is habere pertinaciam, qui quamvis ſciat ſuam opinionem eſſe erroneam, & contra Eccleſiæ definitionem; nihilominus eandem profitetur & manutenet.

5. *Tertiò* requiritur, ut quis profiteatur errorem ſingularem; nam ſi ſeminet doctrinam in toto contrariam definitionibus Eccleſiæ; talis non Hæreticus; ſed Apoſtata dicendus eſt; ut rectè advertit Vallenſ.

6. *Quartò* requiritur, ut quis profiteatur errorem voluntarium: nam ſicut alia peccata, ita & crimen hæreſis formalis debet procedere à voluntate, haberéque rationem voluntarii, ſeu liberi. Quare errans involuntariè ſeu indeliberatè circa aliquem articulum Orthodoxæ Fidei, non eſt tenendus pro formali Hæretico; uti obſervant communiter DD.

7. *Quintò* requiritur, ut quis profiteatur errorem contra aliquem articulum Fidei Orthodoxæ; quia qui dogmatizat propoſitiones aliquas ſingulares, quæ non opponuntur clarè articulis Fidei Catholicæ, de Sacramentis Eccleſiæ, aut aliis ab œcumenicis Conciliis definitis; is formalis Hæreticus reputandus non eſt; uti conſtat ex *cap. Cum Chriſtus 7.* Et *cap. Ad abolendam 9. hoc tit.*

8. *Sextò* requiritur, ut quis erret circa aliquem articulum Fidei Orthodoxæ ſufficienter ei propoſitum; quia ſi errans ignoret talem articulum Fidei, non cenſetur eundem hæretico Spiritu formali impugnare; ſed materialem duntaxat committere hæreſim; uti obſervat Sanch. Pirh. Sayr. &c. DD.

CAP. II.

De pœnis Hæreticorum.

1. DIco primò: formalis Hæreticus plectitur pœna excommunicationis majoris latæ ſententiæ. Ita communis DD. Et habetur *can. reſecanda, cauſ. 24. q. 3.* Et *cap. Ad abolendam 9. hoc tit.* Et *cap. Excommunicamus, eod.* Et *cap. ſicut 8. eod.* Et in Bulla cœnæ; ubi etiam hæreſis eſt caſus Papæ reſervatus. Quare cum ejusmodi Hæretico nulla communicatio habenda; ſed omnino vitandus eſt à Chriſti fidelibus, ſepulturâ Eccleſiaſticâ ſeu ſacrâ privandus, ac aliis effectibus Excommunicationis Majoris ſubjiciendus. Ut autem præfata Excommunicatio incurratur, requiruntur ſequentes conditiones. *Prima*, ut quis hæreſim mentalem externis ſignis maniveſtaverit, ita ut poſſit de hac conſtare Eccleſiæ. *Secunda*, ut quis ſit Hæreticus formalis; non autem materialis, ſeu carens pertinaciâ. *Tertia*, ut actus externus manifeſtativus hæreſis ſit mortaliter malus. *Quarta*, ut hæreſis ſit manifeſtata cum animo eam profitendi; uti notant Sanch. Laym. Pirh.

2. Dico ſecundò: formalis Hæreticus pariter efficitur infamis. Ita communis DD. Et habetur *can. infames, cauſ. 6. q. 1.* Et *cap. Excommunicamus 13. hoc tit.* Et non ſolùm Hæretici ipſi; ſed & fautores eorum, receptores, &defen-

& defenſores, infames evadunt, *cit. cap. 13.* Contrahitur autem iſta infamia demùm poſt ſententiam Judicis, declaratoriam criminis hæreſis.

3. Dico tertiò: formalis Hæreticus etiam punitur confiſcatione bonorum ſuorum. Ita communis DD. Et habetur *cap. Cum ſecundum hoc tit. in 6.* Et *cap. Vergentis 10. hoc tit.* Et *cap. Excommunicamus 13. eod.* Et *cap. Cum ſecundum 19. hoc tit. in 6.* Et quidem bona Clericorum hæreticorum cedunt Eccleſiæ; Laicorum verò Fiſco ſæculari *cit. cap. 13.* In hujusmodi autem bonis confiſcatis maritorum ſalvantur uxorum innocentium dotes, *cap. Decrevit 14. hoc tit.* idem dicendum de Paraphernalibus uxorum & donationibus ipſis factis propter nuptias; uti notat Farinac. Pirh. &c.

4. Dico quartò: formalis Hæreticus per modum pœnæ arcetur quoq; à teſtamento condendo; & inhabilitatur à ſucceſſione hæreditatis; amittit patriam poteſtatem in filios; poteſtatem dominii in ſervos & vaſallos; & jus exigendi debita à creditoribus. Ita communis DD. Et primum habetur *cap. Excommunicamus 13. hoc tit.* Et *L. Manichæos 4. de Hæret.* Secundum conſtat ex *eod. cit cap. 13.* Et *cit. L. 4.* Et Epiſcopi ac Presbyteri inſtituentes hæredes Hæreticos excommunicationem incurrunt, *cap. Si quis 5. hoc tit.* Tertium habetur *cap. fin. hoc tit. in 6.* Quartum extat in *cap. Abſolutos 16. & ult. hoc tit.* Quintum habetur *cap. ult. hoc tit.*

5. Dico quintò: Si Clericus efficiatur formalis manifeſtus Hæreticus, in pœnam eſt prius degradandus; deinde verò tradendus Curiæ ſæculari. Ita communis DD. Et habetur in *cap. Ad abolendam 9. hoc tit.* Porrò forma ſervanda in hujusmodi degradatione præſcribitur *cap. Quoniam 1. hoc tit. in 6.*

6. Dico ſextò: formalis Hæreticus poteſt etiam pœnâ corporalis mortis puniri, ſeu comburi. Ita Abb. Azor. Clar. Farinac. Et conſtat ex *L. Ariani 5.* Et *L. Quicunque 8. C. de Hæret.* Et quia talis perturbat pacem & tranquillitatem Reipublicæ. Et hodie pœna combuſtionis eidem rectè infertur; uti habent *cit.* DD. Evadit autem hanc pœnam, ſi reſipiſcat, hæreſim ejuret, & ſincerè Eccleſiæ reconcilietur, *cap. ad abolendam 9. hoc tit.* Niſi fuerit relapſus; huic enim nulla venia eſt impertienda, *cap. Accuſatus 8. hoc tit. in 6.* Idem dicendum de Hæreſiarchis; uti notat Zoëſ. His tamen omnibus reſipiſcentibus Sacramentum Euchariſtiæ & Pœnitentiæ non ſunt neganda & mitiganda, ſi ita videatur, ſententia *cap. Super.* Et *cap. Ut commiſſi, hoc tit. in 6.*

CAP. III.

Varia circa Hæreticos reſolvuntur.

1. NOta primò: rigorem pœnarum *priori cap.* relatarum ex Jure communi, hodie in Provinciis pluribus Germaniæ non obſervari circa Hæreticos formales, nec poſſe obſervari, propter cohabitationem neceſſariam Catholicorum & Hæreticorũ; unde etiam ipſe Summ. Pontifex Martinus V. in Concil. Conſtantienſi circa pœnam excommunicationis majoris, quam aliàs Hæreticus formalis incurrit, edidit conſtitutionem, quæ incipit *Ad evitanda*, in qua declaratur, ut nemo poſthac teneatur abſtinere & ſe ſeparare, neque evitare communicationem alicujus in adminiſtrando aut recipiendo Sacramenta, aut in aliis Divinis; aut extra illa ratione alicujus ſententiæ, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ; & conſequenter etiam ratione Excommunicationis majoris, incurſæ ob hæreſim; niſi talis eſſet ſpecialiter & nominatim excommunicatus; aut notorius percuſſor Clerici. Unde hodie in Germania, Anglia, & Polonia ubi permixtim vivunt Catholici & Hæretici formales, iidem dicuntur *tolerati*; ac proinde Catholici Civilia comercia cum ipſis habere poſſunt; cum non ſint ſecundùm cit. conſtitutionem Martinianam ſpecialiter denunciati excommunicati. Item cum iisdem comitari funera; dummodo id non fiat animo favendi Hæreticis, ut Hæretici ſunt; & abſit ſcandalum Catholicorũ; uti habet Azor. Sanch. Pirh. Item Catholici poſſunt templa Hæreticorum adire, & filios corũ ex baptiſmo ibidem levare;

dummodo

Digitized by Google

dummodo is ritu Catholico adminiſtretur, uti habet Pirh. & Azor.

2. Nota ſecundò: vetitum eſt Catholicis Laicis diſputare cum Hæreticis formalibus, præſertim Magiſtris errorum; uti habetur *cap. Quicunque 2 hoc tit. in 6.* Imò & Clerici indocti regulariter cum eisdē diſputativè congredi non debent, *can. cum quibus 36. cauſ. 24. q. 3.* Eſtq; Ratio; quia Laici plerumque, & Clerici indocti non ſunt verſati in controverſiis Fidei; ac proinde poſſent in diſputando cum Hæretico præſertim Magiſtro errorum ſuccumbere cum ſcandalo aliorum & præjudicio Fidei Orthodoxæ. Si tamen Laicus aliquis reperiretur eximiè doctus, aut Clericus eſſet Theologus practicus in controverſiis & ex diſputatione utilitas aliqua, puta confutatio & confuſio Hæreticorum circa ſua dogmata; aut ſpes converſionis eorundem ſperaretur, tunc tales diſputare poterunt cum Hæreticis; uti habet S. Thomas, Sanch. Farin. Pirh. &c.

3. Nota tertiò: vigore Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 6. de Refor.* poſſunt Epiſcopi abſolvere ab hæreſi occulta: & hujusmodi facultas videtur reſtricta ad ſolam perſonam Epiſcopi, ita ut per ſuum vicarium, vel alium hujusmodi abſolutionem regulariter præſtare non valeat; uti notat Molin. Gutier. Garc. &c. Nec hanc facultatem Epiſcoporum eſſe revocatam contenbit Laym. & Pirh. ſed contrarium veriùs tenet Barbos. Azor. Suar. & ſtat pro hoc declaratio DD. Cardinal. Congregat. Interpretum Conc. Trid. Barbos. Azor. Suar. &c. Alii diſtinguunt dicendo, Epiſcopos valde remotos ab Urbe, uti ſunt Epiſcopi Germaniæ & Poloniæ, non obſtante annua revocatione Bullæ Cœnæ, adhuc poſſe uti dictâ facultate in foro conſcientiæ abſolvendi ab hæreſi non tantùm occultâ; ſed & publica; cum frequens ſit converſio Lutheranorum & Calviniſtarum in illis regionibus; & occurrant evidentia impedimenta eos mittendi Romam; ut proinde hujusmodi caſus Papales fiant Epiſcopales. Item cum in Germania non ſint Inquiſitores hæreticæ pravitatis, iidem Epiſcopi ſiunt delegati Sedis Apoſtolicæ; ut proinde Hæreticos ibidem poſt abjuratam hæreſim & pœnitentiam impoſitam, eosdem ab excommunicatione contractâ & Papæ reſervatâ abſolvere valeant, juxta *cap. Ut Officium 11. hoc tit. in 6.* ubi eſt recurſus difficilis valde ad Papam. Et ita docent Molin. Pirh. Farinac. Franc. Laym. &c. Præpoſito etiam Generali Societatis JESU (& videntur in hoc per communicationem privilegiorū participare quoque alii Ordines, præſertim in partibus ab Urbe remotioribus, ut Germania remotiori) à Julio III. an. an. 1552. die 22. Octob. conceſſa eſt facultas per ſe vel alios quoscunq; abſolvendi à caſibus hæreſis in foro conſcientiæ; uti habetur in compendio Privil. Societ. ver. *abſolutio.* Maximè dum caſus Papales fiunt Epiſcopales, ob nimiam difficultatem remittendi ad Urbem neoconverſos, utpote pauperes, fœminas, ſenes, filiosfamilias, ſubditos &c. Et quia Hæretici Germaniæ hodie poſt Conc. Conſtant. communiter ſunt tolerati; & à rigore antiquorum Canonum liberati: niſi aliqui eorum eſſent Hæreſiarchæ, vel ſpecialiter excōmunicati.

4. Nota quartò: de Jure communi Hæreticus notorius Laicus ad Fidem Catholicam converſus remanet irregularis & inhabilis ad beneficia Eccleſiaſtica, Ordines & Officia publica, uti conſtat ex *can. Saluberrimum 21. cauſ. 1. q. 7.* Et *cap. Quicunque 2. hoc tit. in 6.* Et ſi Clerici fuerint, nequeunt ad ulteriores Ordines promoveri; in ſuſceptis tamen ante hæreſim poſſunt miniſtrare, poſt abſolutionem, *cit. can. Saluberrimum.* Si tamen hæreſis Laici converſi fuit occulta, cenſet Laym. Avila & Pirh. eum non contrahere tunc irregularitatem; & deducunt hoc ex *c. ad abolendam 9. h. t.* Irregularitatem autem ob hæreſim notoriam contractā diſpenſat ſolus Papa uti habet Pirh.

5. Nota quintò: filii Hæreticorum de Jure communi privantur hæreditate & omnibus bonis paternis, tametſi efficiantur Catholici; uti habetur *cap. Vergentis 10. hoc. tit.* Et *cap. penult. eod. in 6.* Quod ſtatutum eſt in terrorem criminis hæreſis; ſi tamen patres

eorum pœnituiſſent ante mortem, filii non ſunt privandi hæreditate præfata, *cap. Statutum 15. hoc tit. in 6.* Sed & dicti filii; uti & fautores, defenſores & receptores Hæreticorum, ſunt irregulares, ita ut ad Ordines promoveri nequeant, *cap. 2. juncto cap. cit. 15. hoc tit. in 6.* Et diſpenſatio in dicta irregularitate eſt quoque Papæ reſervata. Porrò *Fautores* Hæreticorum cenſentur eſſe illi, qui auxilium præſtant Hæreticis, vel favent in ſua hæreſi, excuſando eos, laudando, commendando, viſitando, occultando, &c. *Receptores* eorum cenſentur eſſe, qui recipiunt eos, nè veniant in manus Judicis. *Defenſores* verò, qui errorem errores defendunt, vel perſonam tuentur, ne capiatur, vel denuncietur, vel puniatur, &c. Filii autem Clerici Hæreticorum, quamvis in paterna hæreſi non participaverint, privari debent ſuis beneficiis Eccleſiaſticis & Officiis publicis, ſi quæ poſſideant, *cap. Ut commiſſi 12. hoc tit. in 6.* Nec admitti ad alia ulla beneficia impoſterum, *cap. Statutum 15. hoc tit. in 6.* Niſi patres eorum pœnituerint, *cit. cap. 15.*

6. Nota ſextò: Receptores, Defenſores & Fautores Hæreticorum incurrunt Excommunicationem; quam ſi contempſerint, poſt annum efficiuntur infames, arcenturque ab omnibus Officiis publicis & conſiliis; adimitur ipſis quoque poteſtas teſtandi; ac hæreditandi; acta pariter eorum in Judicio evadunt irrita & invalida, *cap. Excommunicamus 13. hoc tit.* Et in Bulla Cœnæ. Item Clerici debent talibus peſtilentibus hominibus denegare Sacramenta & ſepulturam Eccleſiaſticam, *cit. cap. 13. §. ſanè* Nec ullus favor, conſilium, aut patrocinium eisdem eſt præſtandum, *cap. Si adverſus 11. hoc tit.*

7. Nota ſeptimò: ne autem crimen hæreſis, tam pernicioſum Reipublicæ, latè ſerpat, & profundiores figat radices, S Canones prohibent in illis locis, ubi nata eſt hæreſis aliqua, fieri clandeſtina conventicula *cap. Cum ex injuncto 12. hoc tit.* Similiter conciones clandeſtinas & publicas citra conſenſum Epiſcoporum faciendas vetat *cap. Excommunicamus cum ſequent. hoc tit.* Et ordinat, ut Ordinarii faciant diligentes annuas viſitationes in locis de hæreſi ſuſpectis, *cit cap. Excommunicamus.* Et in ejusmodi viſitationibus ſibi adjungant Inquiſitores, qui cognoſcant de perſonis in hæreſi ſuſpectis, *c. Per hoc 17. hoc tit. in 6.*

8. Nota octavò: Ordinarii Judices criminis hæreſis ſunt Papa & Legatus à latere; uti notat Farinac. & Pirh. Quod munus oritur in eis ex eminenti dignitate, quâ in Eccleſia fulget Papa & Legatus à latere. Similiter Epiſcopus in ſua Diœceſi Judex conſtituitur ſuper delicta hæreſis, ex *Clem. 1. hoc tit.* Et *cap. Ad abolendam 9. hoc tit.* Idem dicendum de Capitulo ſede vacante, *cit. cap. 9.* Principes autem ſæculares nullò modô ſunt Judices ſuper cauſas hæreſis, etiam commiſſas à Laicis; uti conſtat ex *cap. Ut inquiſitionis 18. hoc tit. in 6.* Poſſunt tamen, imò & tenentur dare auxilium Epiſcopis ac Inquiſitoribus ab eis conſtitutis ad capiendos, carcerandos & puniendos Hæreticos, eorumque Fautores, *cit. cap. 18.* Et *cap. Præſidentis 6. hoc tit.* Principes quoque ſæculares nequeunt condere ſtatuta, quibus quôvis modô Inquiſitores Hæreticorum impediantur, aut retardentur in ſuis muneribus, *cap. Statutum 9. hoc tit. in 6.* Dicti Inquiſitores debitè inſtituti ſunt Judices competentes, non quidem Ordinarii, ſed delegati, in crimine hæreſis; uti conſtat ex *Clement. 1. hoc tit.* Et *cap. Nè aliqui 10. hoc tit.* Poſſunt proinde in delegata tota ſibi Provincia procedere tum contra ipſos Hæreticos; tum contra eorum fautores, receptores & defenſores & hoc conjunctim & diviſim; ſi plures eorum ſint eodem Provincia, *cap. Ut Officium 11. hoc tit. in 6.* Poſſunt pariter Hæreticis reſipiſcentibus beneficium abſolutionis impertiri, habitâ ad hoc ſpeciali facultate *cit. cap. 11.* Et talibus injungere, quod *can. quoties 9. cauſ. 1. q. 7.* injungi conſuevit. Non poſſunt tamen contra ipſummet Epiſcopum inquirere in crimine hæreſis; ſed eum Sedi Apoſtolicæ denunciare, *cap. Inquiſitores 16. hoc tit. in 6.* Nec contra Sedis Apoſtolicæ Officiales, vel Nuncios; ſed eosdē ſuſpectos pariter dictæ Sedi ſignificare,

ſignificare *Extravag. Cùm Matthæus 3. & ult. hoc tit. inter communes.* Plura circa Inquiſitores hujusmodi vide in *cap. Per hoc 17.* Et *cap. Ut commiſſi 12. in 6.* Et in *Extravag. Ex eo 1. hoc tit. inter communes.* Et *Clement. Multorum 1. hoc tit.*

9. Nota nonò: juxta *cap. Excommunicamus 13. hoc tit.* Et Conſtitutionem Pauli IV. tenentur Principes ſæculares & alii Domini Hæreticos denunciatos ab Eccleſia, ac ab eadem damnatos, eorumque complices exterminare omni poſſibili modo; ſicque purgare territoria ſua: quòd ſi id facere neglexerint, cum tamen poſſint, anathemati ſubjiciendi ſunt; & ſi in eodem per annum præſtiterint, Papa vaſallos eorum fideles abſolvet à juramento; ac territoria dicta exponet aliis fidelibus Principibus occupanda, ſalvo tamen Jure Domini alti, ſeu Supremi; niſi & is ſit in culpa. His conſentit Conſtitutio Friderici Imp. *Auth. Cazaros C. hoc tit.*

10. Nota decimò: in cauſa hæreſis procedi poteſt ſummariè, & de plano; abſque ullo ſtrepitu & figura Judicii; quare in ea non eſt neceſſaria in Scriptis oblatio libelli, conteſtatio litis, feriarum obſervatio, dilationum conceſſiones prolixæ, exceptiones & appellationes fruſtraneæ, &c. uti notant Farinac. Pirhingus & cæteri Doctores. Subſtantialia tamen Juris debent obſervari; unde facienda eſt citatio Rei, probationes afferendæ, defenſiones neceſſariæ admittendæ. In hoc proceſſu poteſt eadem perſona agere teſtem & accuſatorem, vel denunciantem, *cap. in omni 4. de teſtib.* modò priùs juret, ſe non ex paſſione odii, ac levitate accuſare vel denunciare; uti notat Vallenſ. Imo quivis in hoc crimine poteſt pro teſte admitti; quare etiam Laicus adverſus Clericum de hæreſi teſtificare poteſt, *cap. de cætero 14. de Teſtibus.* Et Socius criminis juxta Sanctionem Alexandri IV. allegatam à Vallens. Et infamis ac perjurus; modo hi non ſint inimici Rei *cap. In Fidei 5.* Et *cap. Accuſatores 8. hoc titulo in 6.* In hoc crimine quoque recipiuntur teſtes, juramenta & depoſitiones eorum, etiam parte, contra quam fiunt, abſente & non citata. Nec ſunt publicanda nomina teſtium & accuſatorum, ſi ex publicatione tali timeatur grave periculum perſonis, aut bonis ipſorum accuſatorum vel teſtium; vel conſanguineis eorum imminere propter potentiam inquiſiti, *cap. ult. hoc tit. in 6.*

CAP. IV.

Reſolutiones ſpeciales de Hæreticis pro Ordine Franciſcano.

1. NOta primò: ad Religionem Franciſcanam de Obſerv. & Reformat. ſuſcipi nequeunt Hæretici formales; nec de aliquo errore ſeſpecti, nec deſcendentes ab Hæreticis usque ad quartam generationem, quorum corpora, vel ſtatuæ ſunt combuſtæ; uti habent Conſtit. Generales totius Ordinis *cap. 2. §. 1. n. 1.* Et General. Reformat. *cap. 2. n. 2. & 3.* Et habetur in Conſtitutionibus Papalibus Julii II. *cap. 2.* Et prima duo puncta fundantur in Seraphica Regula, ibi, *examinent eos diligenter de fide Catholica, &c.* Per *Suſpectos* autem *de aliquo errore*, intelliguntur ſecundum Sanct. & S. Severinum laborantes tum ſuſpicione levi, tum vehementi, tum violentâ ſeu maximâ, quæ adducuntur in *cap. accuſatus de hæret. in 6.* Et *cap. ad abolendam.* Et *cap. excommunicamus de hæret.* Et *cap. literas, de præſumpt.* Si tamen tales ſuſpecti congruâ purgatione propriam monſtrâſſent innocentiam, uti dicitur *cap. Excommunicamus 1. de hæreticis*, poterunt ad Ordinem ſuſcipi; uti tenent *cit.* DD. Nam tunc ceſſat omnis ſuſpicio.

2. Nota ſecundò: Gregorius IX. conceſſit Fratribus noſtris Minoribus proficiſcentibus in terras Infidelium, ut Hæreticos, Apoſtatas & Schiſmaticos inter Saracenos commorantes poſſint abſolvere. Similiter Alexander Quartus conceſſit Prælatis majoribus Ordinis noſtri, puta Generalibus, Provincialibus & Cuſtodibus regiminis plenariam facultatem quoscunq; ſuos

ſubditos

ſubditos regulares, etiam Moniales, & Tertiarios, in hæreſim vel apoſtaſiam lapſos, ac relapſos abſolvendi & cum eis diſpenſandi; uti refert Sorbus in Compend. Privil. Ordinis Min.

Quid verò poſſint Minoritæ circa abſolutionem ſæcularium ab hæreſi, remitto me ad dicta ſupra *cap. 3. not. 3.* Et *tom. 3. Scholæ meæ Theol. tract. de Sacram. diſt. 11. q. 9. n. 1.* & aliis.

TITULUS VIII.

De Schiſmaticis & Ordinatis ab eis.

CAP. UNICUM.

Quædam Reſolutiones circa Schiſmaticos & Recipientes ab eis Ordines.

1. NOta primò: continuando crimina pertinentia ad Judicium Canonicum, *iſto tit.* Pontifex agit de crimine Schiſmatis & de Schiſmaticis. Eſt autem Ly *Schiſma* vox Græca, Latine ſignificans *Sciſſuram*, ſeu *Disjunctionem* & *Diſſenſionem*: per antonomaſiam verò ſignificat ſciſſuram à vera Eccleſia Romana. Unde

2. Dico primò: rectè definitur Schiſma, quòd *ſit disjunctio & diviſio ab unitate veræ Eccleſiæ, ejusque Capite, Romano ſcilicet Pontifice*: Schiſmaticus vero, quòd *ſit homo ſeparans ſe ab unitate Eccleſiæ veræ & Obedientia totali Summi Romani Pontificis, veri Capitis ejusdem Eccleſiæ*. Ita conſtat ex *can. Schiſma, cauſ. 22. q. 1.* Ly *disjunctio & diviſio* in prima deſcriptione ponitur locò generis; reliqua loco differentiæ. In ſecunda verò Ly *homo* habet rationem generis; reliqua rationem differentiæ.

3. Nota ſecundò: omnem hæreticum eſſe ſimul Schiſmaticum; non verò è contra; quia Schiſma poteſt ſtare cum credulitate omnium articulorum Fidei Orthodoxæ; cum ex ſua natura importet ſolam ſeparationem & ſciſſuram à vera Eccleſia, & defectionem totalem à capite ejusdem, quod eſt Romanus Pontifex, in quo differt ab hæreſi, quæ ſemper aliquem articulum Fidei negat, *can. inter, cauſ. 24. q. 3.* Tranſit tamen plerumque Schiſma in hæreſim; cum Schiſmatici plurimum confingant etiam aliqua dogmata contraria Eccleſiæ Romanæ & Summo Pontifici, ut factum ſuum & contumaciam cohoneſtent & defendant, rectéque videantur ab Eccleſiæ veræ unitate receſſiſſe; uti in priori ſæculo apparuit in Henrico VIII. Angliæ Rege, qui excuſsâ obedientiâ Romani Pontificis, & recedens ab Eccleſia Romana Religionem ſeu ſectam Anglicanam fabricavit, & ſe Caput Eccleſiæ Anglicanæ conſtituit.

4. Dico primò: Schiſma eſt graviſſimum peccatum mortale, & meritò punitur majori Excommunicatione latæ ſententiæ. Ita communis DD. Et habetur in Bulla Cœnæ. Et præterea Schismaticus privatur dignitate, aut cingulo & omni officio, beneficio, honore & Prælaturâ actu poſſeſſa; bonis item mobilibus & immobilibus, Juribus ac Jurisdictionibus præſentibus, *cap. unic. hoc tit. in 6.* Si vero nullam dignitatem, vel beneficium &c. habeat, amittit omnem ſubſtantiam & pellitur in exilium, *can. qui contra cauſ. 24. q. 1.* Schiſmaticorum fautores pariter, ac defenſores excommunicationem incurrunt, *cap. unic. hoc tit. in 6.* Schiſmatici quoque inhabilitantur ad beneficia & dignitates Eccleſiaſticas obtinendas, præſertim Epiſcopalem; etiam peractâ pœnitentiâ; uti conſtat ex *cap. Quia diligentia 5. de elect.*

5. Dico ſecundò: omnes Ordinationes à Schiſmaticis factæ ſunt irritæ ſcilicet quantum ad executionem & functionem; item omnes collationes dignitatum, beneficiorum & bonorum alienationes per Schiſmaticos exercitæ, ſunt invalidæ; & ad Eccleſias ſine onere revertuntur. Ita Zoës. & Vallenſ. Et habetur *cap. quod à Prædeceſſore 1. hoc tit.* In ſimilibus tamen ordinationibus character verè imprimitur & Ordo per ſe ſubſiſtit; uti habetur *cap. 2. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia Epiſcopus Schismaticus quà talis adhuc retinet poteſtatem ordinandi; quamvis jurisdictione privetur; cum ſit extra Eccleſiam, *can. Novatianus, cauſ. 7. q. 1.* Et *can. didicimus, cauſ. 24. q. 1.*

6. Dico

6. Dico tertiò: Probabilior eſt ſententia tenens, Schiſmaticos pure tales nullam incurrere irregularitatem; unde tales poſt actam pœnitentiam ad Ordines poſſunt promoveri. Ita Azor. Zoëſ. Pirh. &c. DD. contra Vall. &c. Ratio eſt; quia in nullo Canone reperitur ſimilis aliqua irregularitas. Quod ſi tamē cum Schiſmate eorū eſſet coniuncta aliqua hæreſis (ut fieri plerumq; ſolet) tales contraherent irregularitatē; juxta *can. int. cauſ. 24. q. 3.*

TITULUS IX.

De Apoſtatis & Reiterantibus Baptiſma.

CAP. I.

De Apoſtatarum Quidditate Diverſitate & Pœnis.

1. NOta primò: *hoc tit.* proſequendo crimina fori Canonici proponit Papa Crimen Apoſtaſiæ; & Reiterationis Baptiſmi. Si nomenclaturam *Apoſtatæ* ſpectes, eſt nomen Græcum, Latinis idem quod *deſertor*, ſeu *rebellis*; & *Apoſtaſia* idem quod *deſertio* ſeu *rebellio*; ut notat ex S. Thoma Vallens. & alii DD. In propoſito ergo Canones nomine Apoſtatæ comprehendunt hominem Chriſtianum temerariè à DEO recedentem; quod tripliciter contingere ſolet, ſcilicet recedendo à ſtatu Fidei; recedendo à ſtatu ſuſceptæ Religionis; & recedendo à ſtatu ſuſcepti alicujus Ordinis Sacri; unde etiam tres in hoc titulo & aliis Juris Canonici aſſignantur ſpecies Apoſtatarum, ſcilicet Apoſtata perfidiæ, Apoſtata Religionis & Apoſtata Ordinis Sacri. Circa quos

2. Nota ſecundò: rectè deſcribitur Apoſtata perfidiæ, quod *ſit homo Chriſtianus, deſerens in totum Fidem Chriſtianam ſemel ſuſceptam, & tranſiens ad Paganiſmum vel Judaiſmum vel Mahometiſmum.* De hoc procedit *can. non poteſt, cauſ. 2. q. 7.* Hic differt ab Hæretico, quòd Hæreticus Fidem veram in uno, vel aliquod duntaxat articulis reneget; Apoſtata autem perfidiæ in omnibus prorſus articulis. Pro his ſtatutæ ſunt pœnæ in Jure eædem, quibus Hæretici ſunt obnoxii; uti patet ex variis Legibus, quas affert Vallens. *hoc tit.* Et docet Abbas, Hoſtiens. Sylv. &c.

3. Nota tertiò: Apoſtata Religionis bene deſcribitur, quod *ſit homo Chriſtianus ſine facultate debita Superioris Regularis deſerens propria temeritatè totaliter ſtatum Religioſum, quem ſemel legitimè fuit profeſſus, aut ſaltem ab obedientia Prælati Ordinis ſeſe ſubtrahens, & vagationi ſe committens.* De hoc procedit *cap. pen. hoc tit.* In hujuſmodi Apoſtatam ſtatuta eſt pœna excommunicationis, uti conſtat ex *cap. 2. hoc tit.* quæ probabilius eſt ſententiæ ferendæ, ſecundum Gloſſ. Sanch. &c. Item pœna incarcerationis quouſq; deſertū Religionis habitum reaſſumpſerit *cap. 1. hoc tit.* Relioioſi Apoſtatæ fugitivi ſunt quotannis requirendi & in clauſtra deducendi, ſecundum Conſtit. Gregorii IX. *cap. fin de Regul.*

4. Nota quartò: Apoſtata ab Ordine Sacro bene deſcribitur, quod *ſit homo Chriſtianus, qui poſt editum votum continentiæ & ſuſceptum ſacrum Ordinem, ad ſtatum Conjugalem vel laicalem converſationem, dimiſſo habitu Clericali, propria temeritate revertitur.* de hoc procedit *can. fin. diſt. 50.* Hujus pœna eſt excommunicatio; ſed ferenda, ſecundum Abbat. & Menoch. Item pœna infamiæ; quare talis durante Apoſtaſiâ repellitur ab accuſando & teſtificando, *can. alicui cauſ. 1. q. 7.* Item amiſſio privilegii Ordinis Clericalis; non tamen fori, *cap. 1. hoc tit.* Item incarceratio, ut habet Pirhingus.

CAP. II.

De reiterantibus Baptiſma,

1. NOta primò: circa hanc partem rubricæ *hujus tit.* vide dicta *tom. 1.* hujus Operis *tit. 16. cap. 2.* Deinde obſerva extare varias deciſiones de Baptiſmo ritè collato non iterando, ſeu rebaptizando, ut *can. non licet 107.* Et *cap. cum itaq; 112. diſt. 4. de Conſecr.* Et noviſſime in Tridentino *ſeſſ. 7. can. 9. de ſacram. in gen.* Et *cap. 11. de Bapt.* Et *ſeſſ.*

Et *ſeſſ. 14. cap. 2.* Et iterantes ſcienter ac culpabiliter Baptiſma, efficiuntur irregulares, ita ut Ordines majores ſuſcipere nequeant, *cap. 2. hoc tit.* Imò & Accolythi, Subdiaconi, & Diaconi præfatô modô reiterantibus miniſtrantes, *cap. Ex litterarum 2. hoc tit.* Horum autem irregularitas tollitur per ingreſſum in Religionem approbatam.

2. Nota ſecundò: ſed & ipſi baptizati adulti, ſi notitiam prohibitionis de baptiſmo non iterando, & ſui baptiſmi habuerint, redduntur irregulares, ita ut nulla ratione promoveri poſſint ad Eccleſiaſticos Ordines; uti habetur *can. confirmandum 65. diſt. 50.* Non item in caſu, quô ignorârunt præfatam prohibitionem & ſui Baptiſma jam antè ritè factum; modo non ſit ignorantia craſſa, ſeu culpabilis; uti habet Diaz, Covarr. Navarr. &c. Eſtque Ratio; quia memorata irregularitas inducta eſt à S. Canonibus in pœnam delicti; in caſu autem ignorantiæ nullum intervenit delictum ex parte baptizati.

3. Nota tertiò: præterea ſcienter reiterantes Baptiſma, ſi Clerici ſint, deponuntur, *cap. eos quos 118. diſt. 4. de Conſecrat.* ſi verò Laici ſint, excommunicantur, *can. ult. diſt. 51.* Et ſecundùm Jus Civile tam reiterantes Baptiſma, quam Baptizati ultimô ſuppliciô afficiuntur, *L. 1. & L. 2. C. ne ſacrum Baptiſma iteretur.*

CAP. III.

Quid de Apoſtatis Minoritis ſit ſpecialiter ſtatutum.

1. NOta primò: quamvis nomine *Apoſtatæ à Religione* in rigore veniat ille Religioſus, qui dimittit habitum cum voluntate ad illam non redeundi, *cap. 1. 3. & ult. de Apoſtatis* Et ille qui cum habitu vagatur, ſed animo nunquam ad Religionem revertendi, uti notat ex Abbat. & Nav. Sanctorus *ſuper ſtat.* Nihilominus in Ordine noſtro Franciſcano de Obſerv. & Reform. nomen Apoſtatæ etiam aliis, ut vagabundis & contra obedientiam aliquò euntibus convenit; uti conſtat ex Conſtitutionibus Papalibus Julii II. *cap. 7.* ubi dicit *cit.* Pontifex, *intelligimus Apoſtatantem omnem, qui ſine licentia, vel contra obedientiam ſuorum Prælatorum per terras, loca, ſeu patrias, cum habitu vel ſine habitu, cum Socio vel ſinè illo iverit; atque quomodolibet diſcedentem.*

2 Nota ſecundò: in Ordine noſtro Franciſcano Apoſtaſia præfata habet gradus, ita ut alia ſit levis, levior, leviſſima; & alia gravis, gravior, graviſſima; uti habent Conſtit. Generales Ord. modernæ *cap. 2. §. 8. ſub variis numeris*; quæ ibidem bene diſtinguuntur, & proportionatis pœnis mulctantur; uti & in Conſtit. gener. Ref. *cap. 2 tit. Apoſt.* quas omnes eſſet longum nimis recenſere hic.

3. Nota tertiò: Prælati Ordinis Minorum habent Apoſtolicam authoritatem Innocentii IV. & Julii II. omnes & ſingulos ſuos Apoſtatas declarandi Excommunicatos; uti habetur in Conſtit. general. Ord. *cit. loc. n. 3.* Et gener. Reform. *cit n. 3.* quod fieri debet in communi refectione Fratrum immediatè ſequenti. Apoſtaſiæ Fratrum illicò notificandæ ſunt Miniſtro Provinciali, ut eaſdem notet in libro Apoſtatarum; ſicque ſciatur exceſſus, dum redierint, *ibidem.* Inſuper Miniſter Provincialis informet Procuratorem generalem Romæ ad Curiam Apoſtolicam commorantem, de illis Apoſtatis, qui extra Provinciam abierint; utì habent Conſtitut. gen. Ref. *cit. n. 17.* & ſtatuta totius Ordinis *cit. n. 23.* Nec ullus Provincialis, vel Superior Localis poteſt retinere Apoſtatam ad ſuam Provinciã, vel Conventũ accedentem; ſed poſtquam ipſum abſolverit, remittat cum litteris teſtimonialibus ad ſuam Provinciam; uti habent *cit.* Conſtit. general. Ord. *cap. 23.* & general. Reform. *cit. n. 17.* ubi etiam taxantur pœnæ contravenientibus huic ſtatuto. Circa modum abſolvendi Minoritas Apoſtatas, conſule Conſtit. gen. totius Ord. *cit. n. 27. & n. 28.*

4. Nota quartò: Superiores quicunque Provinciarum & Conventuũ, invigilare, ac curare debent, ne per ſuas Provincias & Conventus, atque vicinias eorum, vagentur Apoſtatæ ſed curent eos capi, & carceribus man-

mancipari; nam ad hoc facultatem habent ex Conſtit. gen. Ord. cit. *n. 30.* & gener. Reform *cit. n. 22. & 23.* Et ex Bulla 7. Innocentii IV. Et ex Tridentino *ſeſſ. 25. de Reg. cap. 4.* ubi mandatur ſuperioribus Regularibus, ut Regulares ſinè mandato ſuperiorum Vagantes tanquam deſertores ſui inſtituti puniant.

5. Nota quintò: Apoſtatæ Minores poſtquam redierint, ac in quacunque Provincia exiſtant, non poſſunt promoveri ad ullum officium, niſi priùs per decennium poſt apoſtaſiam laudabiliter vixerint; uti habent Conſtit. gen. Ord. *cit. n. 34.* Poteſt tamen Capitulum Provinciale circa ejuſmodi pœnâ diſpenſare, ſi in Apoſtata ſigna ſingularis emendationis adverterit; & perſonæ qualitas ita ſuaſerit, *ibidem n. 35.* Et Conſtit. gen. Ref. *cit. n. 25.*

6. Nota ſextò: Apoſtatæ noſtri Ordinis ſingulis annis à ſuperioribus perquirendi ſunt, ut ad Religionem revertantur; quod ſi nolint amicabiliter redire, debent dicti ſuperiores eos cogere omni meliori modo & remedio; uti habet Urbanus VIII. in *conſtit. 26 § 4.* Et dum redierint, iidem ſuperiores non debent remittere eis pœnas, etiam ad inſtantiam quarumcunque perſonarum extra Ordinem; uti habet Breve quoddam Pauli V. quod incipit *admonemur &c.* Et refertur à Lantuſca in theat. reg. ver. *Apoſtata.*

TITULUS X.
De his, qui filios occiderunt.

CAP. UNICUM.

Reſolutiones circa Filiicidium, & Parricidium.

1. Nota primò: proſequitur Papa ventilare graviora crimina; & *hoc tit.* tractat de homicidio; & ſignanter de graviſſima ſpecie homicidii, quod vocatur Filiicidium, id eſt occiſio filiorum, ſeu deſcendentium & Parricidium, id eſt occiſio parentum & aliorum aſcendentium.

2. Dico primò: graviſſimè lege Divina & humana prohibitum eſt Filiicidium & Parricidium. Ita communis DD. Et habetur in Decalogo Divino. Et *L. 1. ff. ad Legem Pompejanam, de Parricid.* Et *L. 1. C. de his, qui parentes, vel liberos occidunt.*

2. Nota ſecundò: Filiicidii pœna & crimen extenditur ad vitricos & novercas occidentes privignum, vel privignam; & ad Socerum vel ſocrum, occidentes generum, vel nurum; uti conſtat ex *L. cit. 1.* Similiter Parricidii impietas & pœna extenditur ad filios, occidentes avum, vel aviam & quoscunque aſcendentes in infinitum, *cit. L. 1.* Item ad generum, aut nurum occidentes ſocerum vel ſocrum, *cit. L. 1.* Item ad occidentes Conſanguineos transverſales intra quartum gradum; uti habet Gloſſa & Farinac. Reducuntur etiam ad hoc crimen grande occidentes Patronum vel Patronam, *cit. L. 1.* Et occidentes uxorem & è contra *cit. L. 1.* Imo & occidentes ſponſam; uti habet Gloſſa & Farinac. Item huc ſpectant illi extranei, de quorum juſſu patratum eſt Filiicidium vel Parricidium *cit. L. 1.* Item auxilium ad ea præſtantes & quovis modo participantes de hoc crimine *L. utrum 6. ff. eod.*

4. Dico ſecundò: ſecundùm Jura Civilia Filiicidii & Parricidii pœna eſt primò verberatio occiſoris, facta virgis ſanguineis; deinde inſutio ejuſdem in culeo, id eſt ſacco coriaceo una cum cane & gallo gallinaceo & vipera & ſimia; & demum ejuſdem ſic inſuti projectio in flumen. Ita communis DD. Et habetur *L. pen. ff. ad L. Pompei. de Parricid.* Et *L. unic. C. de his, qui parent. vel fil. occider.*

4. Nota tertio: ſecundum autem Jura Canonica, is qui parricidium commiſit, per unius anni decurſum ab ingreſſu in Eccleſiam arceri debet; tribus etiam annis debet abſtinere à Sacramentorum receptione; uti & ab eſu carnium & potu vini, diebus Dominicis ac feſtis & tempore Paſchali exceptis;

exceptis; item debet ter in ſeptimana jejunare uſque ad veſperam; pedes ſemper incedere, *can laborem 15. cauſ. 33. q. 2.* Mater verò filijcida, ſi vidua ſit, inducenda eſt, ut pœnitentiam agat in Monaſterio, *cap. 1. hoc tit.* Si vero ſit conjugata, aliâ pœnâ proportionatâ eſt plectenda, *cap. 2. hoc tit.*

6. Nota quartò: ſi parentes infantem de nocte repoſuerint in ſuum communem lectum; & is deinde mortuus reperiatur; ipſi autem parentes ignorent, an eundem forſitan oppreſſerint; tunc non ſunt extra omnem culpam; & indicitur ipſis pœnitentia trium annorum, ita ut unus ſit in pane & aqua, *cap. ult. hoc tit.* nam peccaſſe cenſentur in hoc, quod infantem in communem lectum poſuerint. Et monendi ac proteſtandi ſunt parentes, ne tenellos infantes ſecum in lecto collocent, propter periculum ſuffocationis.

TITULUS XI.

De infantibus & languidis expoſitis.

CAP. UNICUM.

Revolutiones circa infantes & languidos expoſitos.

1. NOta primò: quia quoque ſpeciem homicidii habet, ſi genitores, vel alii infantes exponant; ideo poſt homicidium, Papa de hoc crimine *iſtum tit.* ſubdit. Circa quem

2. Dico primò: grave crimen continet expoſitio, & abjectio infantis, ac minoris, ut pereat; vel per alios miſeratione ductos alatur. Ita communis DD. Et habetur in *Novel. 353. in fine.* Et *L. necare 4. ff. de agnos. & alend. liber.* Et *can. ſi expoſitus, diſt. 87.*

3. Dico ſecundò: ſimiliter graviter peccat, qui languidos & infirmos exponit, quique ipſis alimenta impiè denegat. Ita communis DD. Et habetur *cap. ſi à Patre, unic hoc. tit.*

4. Nota ſecundò: ſi qui genitores ad talem redacti ſint inopiam, ut proles ſuas alere nequeant; non propterea eos exponere licet; ſed allaborare debent, ut in hoſpitali, vel alibi vivi conſerventur & alantur; ſicut de ſervo decernitur, *L. 10. C. de latina libert. tollen.* Eccleſia, quæ in caſu expoſitionis infanti expoſito alimenta miſericorditer ſubminiſtravit, non poteſt ſuo tempore ea repetere; uti conſtat ex *can. Sacrorum 15. cauſ. 12. q. 2.* Si verò extraneus ea ſubminiſtrâſſet; tunc eadem repetere poteſt, ſi ab initio proteſtatus ſit, ſe ea velle repetere; uti habet Pirhingus: ſuſcipiens languidos & infirmos expoſitos in domum ſuam & alimenta ac curam eis impendens, non acquirit aliquod jus in eorum perſonas, *cap. fin. hoc tit.*

5. Dico tertiò: exponentes infantes ut pereant, digni ſunt pœnâ homicidii. Ita communis DD. Et conſtat ex *L. 2. C. eod.* Et *L. nec filium C. de patr. poteſt.* Et ſi Pater hoc fecerit amittit præterea jus patriæ poteſtatis; ſi Dominus jus dominicæ poteſtatis; item pater exponens privatur ſucceſſione filiæ, vel filii ab inteſtato decedentis: uti habet Vallenſ. In tali enim caſu filius expoſitus cenſetur habuiſſe incertum patrem, qui filio non ſit dignus; ac proinde is carere debet omni utilitate filii decedentis ab inteſtato.

TITU-

TITULUS XII.

De homicidio voluntario; vel caſuali.

CAP. I.

De quidditâte homicidii in genere ejuſque diviſione & requiſitis ad pœnam injuſti homicidii incurrendam.

1. NOta primò: in *ſuper tit.* actum fuit de aliquibus ſpeciebus homicidii; nunc Papa de eodem in genere proponit *hunc tit.* Derivatur autem ly *homicidium* ab *hominis cæde.* Circa hoc

2. Dico primò: rectè deſcribitur homicidium in genere, quòd *ſit violentia occiſio, ſeu cædes hominis ab homine facta.* Ita conſtat ex *can. ſi homicidium 41. cauſ. 23. q. 5.* Ly *occiſio*, ſeu *cædes* ponitur locô generis; reliqua locô differentiæ.

3. Nota ſecundò: homicidium corporale, de quo *h. t.* primò dividitur in voluntarium, & involuntarium ſeu caſuale. *Voluntarium* eſt, quod dolo malo & animo occidendi quoquo modo perpetratur, *L 1. ff. ad L. Corn. de ſicariis.* ſub hoc comprchenduntur homicidia facta tum aperto marte, tum inſidiis tum authoritate Judicis, tum veneficiô, tum pharmacô, tum aliô quôcunque modô; ut notat Vallen. *Involuntarium*, ſeu *Caſuale* eſt, quod caſu fit, & præter intentionem agentis, ita ut nec in ſe, nec in cauſa ſit volitum. De hoc procedit *cap. 7.* Et *cap. 13.* Et *alia ſequentia, hoc tit.* talia ſunt mortes ſecutæ ex vulneribus non lethalibus inflictis; ſed cauſatæ maliciâ Medici; vel negligentia & temeritate læſi, remedia opportuna non adhibentis; ut notat Vallenſ.

4. Nota tertiò: homicidium voluntarium ſubdividitur in licitum ſeu juſtum; & in illicitum, ſeu injuſtum. *Primum* habetur, quod perficitur juſta de cauſa; tale eſt decollatio latronis v. g. legitimè facta à Judice. *Secundum* habetur, quando quis alterum occidit ſinè cauſa: talis eſt occiſio inſontis facta à latrone. Ultimum rurſus ſubdividitur in *voluntarium directè*; tale committitur, dum quis expreſsè intendit occidere hominem. Et *voluntarium indirectè*, ſeu in cauſa, quando quis non intendit directè mactare, tale fit, ſi quis poculum venenoſum alicui præbeat, ex cujus bibitione moraliter ſequitur ejus mors, quamvis ea non intendatur à præbente. Demum homicidium voluntarium juſtum aliud eſt *neceſſarium ac* defenſivum; tale fit, dum quis alterum occidit ad defenſionem neceſſariam ſui, de quo *cap. 2. hoc tit.* Aliud *punitivum*, quod fit publica authoritate Judicis, ſeu Magiſtrat', ad punienda crimina atrocia.

5. Dico ſecundò: homicidium neceſſarium defenſivum eſt juſtum, licitum & permiſſum, ſi fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ; ſimiliter punitivum. Ita communis DD. Primum conſtat ex *cap. 2.* Et *L. 2. & 3. & 4. C. ad Leg. Cornel. de ſiccariis.* Eſtque Ratio; quia vim vi repellere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ, *cap. Significaſti 17. hoc tit.* Et *L. 3. ff. de juſt. & Jur.* ſecundum conſtat ex *can. quid culpatur, cauſ. 23. q. 1.* Et quia homicidium neceſſarium punitivum certorum criminoſorum conducit ad tranquillitatem & bonum univerſale Reipublicæ.

6. Nota quartò: cenſetur autem homicidium neceſſarium defenſivum fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, quando ita perficitur, ut occidens non excedat limites defenſionis; ſeu ſi non occidat ad vindictam ſumendam; ſed duntaxat ad injuriam propulſandam, ac vim arcendam, dum non ſuppetit alia via evadendi, *cap. 2. hoc tit.* tali modo cenſetur fieri occiſio, dum viator latronem ſe invadentem occidit; aut miles aggredientem hoſtem, *can. Cum homò, cauſ. 13. q. 5.* Item dum fur nocturnus armatus ingrediens domum mactatur; quia ignoratur an furandi, vel an mactandi animô ingrediatur, *cap. 3. hoc tit.* Circa ultimum articulum hujus c.

eorum pœnituiſſent ante mortem, filii non ſunt privandi hæreditate præfata, *cap. Statutum 15. hoc tit. in 6.* Sed & dicti filii; uti & fautores, defenſores & receptores Hæreticorum, ſunt irregulares, ita ut ad Ordines promoveri nequeant, *cap. 2. juncto cap. cit. 15. hoc tit. in 6.* Et diſpenſatio in dicta irregularitate eſt quoque Papæ reſervata. Porrò *Fautores* Hæreticorum cenſentur eſſe illi, qui auxilium præſtant Hæreticis, vel favent in ſua hæreſi, excuſando eos, laudando, commendando, viſitando, occultando, &c. *Receptores* eorum cenſentur eſſe, qui recipiunt eos, nè veniant in manus Judicis. *Defenſores* verò, qui errorem errores defendunt, vel perſonam tuentur, ne capiatur, vel denuncietur, vel puniatur, &c. Filii autem Clerici Hæreticorum, quamvis in paterna hæreſi non participaverint, privari debent ſuis beneficiis Eccleſiaſticis & Officiis publicis, ſi quæ poſſideant, *cap. Ut commiſſi 12. hoc tit. in 6.* Nec admitti ad alia ulla beneficia impoſterum, *cap. Statutum 15. hoc tit. in 6.* Niſi patres eorum pœnituerint, *cit. cap. 15.*

6. Nota ſextò: Receptores, Defenſores & Fautores Hæreticorum incurrunt Excommunicationem; quam ſi contempſerint, poſt annum efficiuntur infames, arcenturque ab omnibus Officiis publicis & conſiliis; adimitur ipſis quoque poteſtas teſtandi; ac hæreditandi; acta pariter eorum in Judicio evadunt irrita & invalida, *cap. Excommunicamus 13. hoc tit.* Et in Bulla Cœnæ. Item Clerici debent talibus peſtilentibus hominibus denegare Sacramenta & ſepulturam Eccleſiaſticam, *cit. cap. 13. §. ſanè* Nec ullus favor, conſilium, aut patrocinium eisdem eſt præſtandum, *cap. Si adverſus 11. hoc tit.*

7. Nota ſeptimò: ne autem crimen hæreſis, tam pernicioſum Reipublicæ, latè ſerpat, & profundiores figat radices, S Canones prohibent in illis locis, ubi nata eſt hæreſis aliqua, fieri clandeſtina conventicula *cap. Cum ex injuncto 12. hoc tit.* Similiter conciones clandeſtinas & publicas citra conſenſum Epiſcoporum faciendas vetat *cap. Excommunicamus cum ſequent. hoc tit.* Et ordinat, ut Ordinarii faciant diligentes annuas viſitationes in locis de hæreſi ſuſpectis, *cit cap. Excommunicamus.* Et in ejusmodi viſitationibus ſibi adjungant Inquiſitores, qui cognoſcant de perſonis in hæreſi ſuſpectis, *c. Per hoc 17. hoc tit. in 6.*

8. Nota octavò: Ordinarii Judices criminis hæreſis ſunt Papa & Legatus à latere; uti notat Farinac. & Pirh. Quod munus oritur in eis ex eminenti dignitate, quâ in Eccleſia fulget Papa & Legatus à latere. Similiter Epiſcopus in ſua Diœceſi Judex conſtituitur ſuper delicta hæreſis, ex *Clem. 1. hoc tit.* Et *cap. Ad abolendam 9. hoc tit.* Idem dicendum de Capitulo ſede vacante, *cit. cap. 9.* Principes autem ſæculares nullô modô ſunt Judices ſuper cauſas hæreſis, etiam commiſſas à Laicis; uti conſtat ex *cap. Ut inquiſitionis 18. hoc tit. in 6.* Poſſunt tamen, imò & tenentur dare auxilium Epiſcopis ac Inquiſitoribus ab eis conſtitutis ad capiendos, carcerandos & puniendos Hæreticos, eorumque Fautores, *cit. cap. 18.* Et *cap. Præſidentis 6. hoc tit.* Principes quoque ſæculares nequeunt condere ſtatura, quibus quôvis modô Inquiſitores Hæreticorum impediantur, aut retardentur in ſuis muneribus, *cap. Statutum 9. hoc tit. in 6.* Dicti Inquiſitores debitè inſtituti ſunt Judices competentes, non quidem Ordinarii, ſed delegati, in crimine hæreſis; uti conſtat ex *Clement. 1. hoc tit.* Et *cap. Nè aliqui 10. hoc tit.* Poſſunt proinde in delegata tota ſibi Provincia procedere tum contra ipſos Hæreticos; tum contra eorum fautores, receptores & defenſores & hoc conjunctim & diviſim; ſi plures eorum ſint eodem Provincia, *cap. Ut Officium 11. hoc tit. in 6.* Poſſunt pariter Hæreticis reſipiſcentibus beneficium abſolutionis impertiri, habitâ ad hoc ſpeciali facultate *cit. cap. 11.* Et talibus injungere, quod *can. quoties 9. cauſ. 1. q. 7.* injungi conſuevit. Non poſſunt tamen contra ipſummet Epiſcopum inquirere in crimine hæreſis; ſed cum Sedi Apoſtolicæ denunciare, *cap. Inquiſitores 16. hoc tit. in 6.* Nec contra Sedis Apoſtolicæ Officiales, vel Nuncios; ſed eosdẽ ſuſpectos pariter dictæ Sedi ſignificare,

ſignificare *Extravag. Cùm Matthæus 3. & ult. hoc tit. inter communes.* Plura circa Inquiſitores hujuſmodi vide in *cap. Per hoc 17.* Et *cap. Ut commiſſi 12. in 6.* Et in *Extravag. Ex eo 1. hoc tit. inter communes.* Et *Clement. Multorum 1. hoc tit.*

9. Nota nonò: juxta *cap. Excommunicamus 13. hoc tit.* Et Conſtitutionem Pauli IV. tenentur Principes ſæculares & alii Domini Hæreticos denunciatos ab Eccleſia, ac ab eadem damnatos, eorumque complices exterminare omni poſſibili modo; ſicque purgare territoria ſua: quòd ſi id facere neglexerint, cum tamen poſſint, anathemati ſubjiciendi ſunt; & ſi in eodem per annum præſtiterint, Papa vaſallos eorum fideles abſolvet à juramento; ac territoria dicta exponet aliis fidelibus Principibus occupanda, ſalvo tamen Jure Domini alteri, ſeu Supremi; niſi & is ſit in culpa. His conſentit Conſtitutio Friderici Imp. *Auth. Cazaros C. hoc tit.*

10. Nota decimò: in cauſa hæreſis procedi poteſt ſummariè, & de plano; abſque ullo ſtrepitu & figura Judicii; quare in ea non eſt neceſſaria in Scriptis oblatio libelli, conteſtatio litis, feriarum obſervatio, dilationum conceſſiones prolixæ, exceptiones & appellationes fruſtraneæ, &c. uti notant Farinac. Pirhingus & cæteri Doctores, Subſtantialia tamen Juris debent obſervari; unde facienda eſt citatio Rei, probationes afferendæ, defenſiones neceſſariæ admittendæ. In hoc proceſſu poteſt eadem perſona agere teſtem & accuſatorem, vel denunciantem, *cap. in omni 4. de teſtib.* modò priùs juret, ſe non ex paſſione odii, ac levitate accuſare vel denunciare; uti notat Vallenſ. Imo quivis in hoc crimine poteſt pro teſte admitti; quare etiam Laicus adverſus Clericum de hæreſi teſtificare poteſt, *cap. de cætero 14. de Teſtibus.* Et Socius criminis juxta Sanctionem Alexandri IV. allegatam à Vallens. Et infamis ac perjurus; modo hi non ſint inimici Rei *cap. In Fidei 5.* Et *cap. Accuſatores 8. hoc titulo in 6.* In hoc crimine quoque recipiuntur teſtes, juramenta & depoſitiones eorum, etiam parte, contra quam fiunt, abſente & non citata. Nec ſunt publicanda nomina teſtium & accuſatorum, ſi ex publicatione tali timeatur grave periculum perſonis, aut bonis ipſorum accuſatorum vel teſtium; vel conſanguineis eorum imminere propter potentiam inquiſiti, *cap. ult. hoc tit. in 6.*

CAP. IV.

Reſolutiones ſpeciales de Hæreticis pro Ordine Franciſcano.

1. NOta primò: ad Religionem Franciſcanam de Obſerv. & Reformat. ſuſcipi nequeunt Hæretici formales; nec de aliquo errore ſuſpecti, nec deſcendentes ab Hæreticis usque ad quartam generationem, quorum corpora, vel ſtatuæ ſunt combuſtæ; uti habent Conſtit. Generales totius Ordinis *cap. 2. §. 1. n. 1.* Et General. Reformat. *cap. 2. n. 2. & 3.* Et habetur in Conſtitutionibus Papalibus Julii II. *cap. 2.* Et prima duo puncta fundantur in Seraphica Regula, ibi, *examinent eos diligenter de fide Catholica, &c.* Per *Suſpectos* autem *de aliquo errore*, intelliguntur ſecundum Sanct. & S. Severinum laborantes tum ſuſpicione levi, tum vehementi, tum violentâ ſeu maximâ, quæ adducuntur in *cap. accuſatus de hæret. in 6.* Et *cap. ad abolendam.* Et *cap. excommunicamus de hæret.* Et *cap. literas, de præſumpt.* Si tamen tales ſuſpecti congruâ purgatione propriam monſtrâſſent innocentiam, uti dicitur *cap. Excommunicamus 1. de hæreticis*, poterunt ad Ordinem ſuſcipi; uti tenent *cit.* DD. Nam tunc ceſſat omnis ſuſpicio.

2. Nota ſecundò: Gregorius IX. conceſſit Fratribus noſtris Minoribus proficiſcentibus in terras Infidelium, ut Hæreticos, Apoſtatas & Schiſmaticos inter Saracenos commorantes poſſint abſolvere. Similiter Alexander Quartus conceſſit Prælatis majoribus Ordinis noſtri, puta Generalibus, Provincialibus & Cuſtodibus regiminis plenariam facultatem quoscunq; ſuos ſubditos

ſubditos regulares, etiam Moniales, & Tertiarios, in hæreſim vel apoſtaſiam lapſos, ac relapſos abſolvendi & cum eis diſpenſandi; uti refert Sorbus in Compend. Privil. Ordinis Min. Quid verò poſſint Minoritæ circa abſolutionem ſæcularium ab hæreſi, remitto me ad dicta ſupra *cap. 3. not. 3.* Et *tom. 3. Scholæ meæ Theol tract. de Sacram. diſt. 11. q. 9. n. 1.* & aliis.

TITULUS VIII.

De Schiſmaticis & Ordinatis ab eis.

CAP. UNICUM.

Quædam Reſolutiones circa Schiſmaticos & Recipientes ab eis Ordines.

1. NOta primò: continuando crimina pertinentia ad Judicium Canonicum, *iſto tit.* Pontifex agit de crimine Schiſmatis & de Schiſmaticis. Eſt autem Ly *Schiſma* vox Græca, Latine ſignificans *Sciſſuram*, ſeu *Diſjunctionem* & *Diſſenſionem*: per antonomaſiam verò ſignificat ſciſſuram à vera Eccleſia Romana. Unde

2. Dico primò: rectè definitur Schiſma, quòd *ſit disjunctio & diviſio ab unitate veræ Eccleſiæ, ejusque Capite, Romano ſcilicet Pontifice*: Schiſmaticus vero, quòd *ſit homo ſeparans ſe ab unitate Eccleſiæ veræ & Obedientia totali Summi Romani Pontificis, veri Capitis ejusdem Eccleſiæ.* Ita conſtat ex *can. Schiſma, cauſ. 22. q. 1.* Ly *disjunctio & diviſio* in prima deſcriptione ponitur locò generis; reliqua loco differentiæ. In ſecunda verò Ly *homo* habet rationem generis; reliqua rationem differentiæ.

3. Nota ſecundò: omnem hæreticum eſſe ſimul Schiſmaticum; non verò è contra; quia Schiſma poteſt ſtare cum credulitate omnium articulorum Fidei Orthodoxæ; cum ex ſua natura importet ſolam ſeparationem & ſciſſuram à vera Eccleſia, & defectionem totalem à capite ejusdem, quod eſt Romanus Pontifex, in quo differt ab hæreſi, quæ ſemper aliquem articulum Fidei negat, *can. inter, cauſ. 24. q. 3.* Tranſit tamen plerumque Schiſma in hæreſim; cum Schiſmatici plurimum confingant etiam aliqua dogmata contraria Eccleſiæ Romanæ & Summo Pontifici, ut factum ſuum & contumaciam cohoneſtent & defendant, rectèque videantur ab Eccleſiæ veræ unitate receſſiſſe; uti in priori ſæculo apparuit in Henrico VIII. Angliæ Rege, qui excuſsâ obedientiâ Romani Pontificis, & recedens ab Eccleſia Romana Religionem ſeu ſectam Anglicanam fabricavit, & ſe Caput Eccleſiæ Anglicanæ conſtituit.

4. Dico primò: Schiſma eſt graviſſimum peccatum mortale, & meritò punitur majori Excommunicatione latæ ſententiæ. Ita communis DD. Et habetur in Bulla Cœnæ. Et prætereà Schiſmaticus privatur dignitate, aut cingulo & omni officio, beneficio, honore & Prælaturâ actu poſſeſſâ; bonis item mobilibus & immobilibus, Juribus ac Jurisdictionibus præſentibus, *cap. unic. hoc tit. in 6.* Si vero nullam dignitatem, vel beneficium &c. habeat, amittit omnem ſubſtantiam & pellitur in exilium, *can. qui contra cauſ. 24. q. 1.* Schiſmaticorum fautores pariter, ac defenſores excommunicationem incurrunt, *cap. unic. hoc tit. in 6.* Schiſmatici quoque inhabilitantur ad beneficia & dignitates Eccleſiaſticas obtinendas, præſertim Epiſcopalem; etiam peractâ pœnitentiâ; uti conſtat ex *cap. Quia diligentia 5. de elect.*

5. Dico ſecundò: omnes Ordinationes à Schiſmaticis factæ ſunt irritæ ſcilicet quantum ad executionem & functionem; item omnes collationes dignitatum, beneficiorum & bonorum alienationes per Schiſmaticos exercitæ, ſunt invalidæ; & ad Eccleſias ſine onere revertuntur. Ita Zoës. & Vallenſ. Et habetur *cap. quod à Prædeceſſore 1. hoc tit.* In ſimilibus tamen ordinationibus character verè imprimitur & Ordo per ſe ſubſiſtit; uti habetur *cap. 2. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia Epiſcopus Schiſmaticus quà talis adhuc retinet poteſtatem ordinandi; quamvis jurisdictione privetur; cum ſit extra Eccleſiam, *can. Novatianus, cauſ. 7. q. 1.* Et *can. didicimus, cauſ. 24. q. 1.*

6. Dico

6. Dico tertiò: Probabilior eſt ſententia tenens, Schiſmaticos pure tales nullam incurrere irregularitatem; unde tales poſt actam pœnitentiam ad Ordines poſſunt promoveri. Ita Azor. Zoëſ. Pirh. &c. DD. contra Vall. &c. Ratio eſt; quia in nullo Canone reperitur ſimilis aliqua irregularitas. Quod ſi tamē cum Schismate eorū eſſet coniuncta aliqua hæreſis (ut fieri plerumq; ſolet) tales contraherent irregularitatē; juxta *can. int. cauſ. 24. q. 3.*

TITULUS IX.
De Apoſtatis & Reiterantibus Baptiſma.

CAP. I.
De Apoſtatarum Quidditate Diverſitate & Pœnis.

1. NOta primò: *hoc tit.* proſequendo crimina fori Canonici proponit Papa Crimen Apoſtaſiæ; & Reiterationis Baptiſmi. Si nomenclaturam *Apoſtatæ* ſpectes, eſt nomen Græcum, Latinis idem quod *deſertor*, ſeu *rebellis*; & *Apoſtaſia* idem quod *deſertio* ſeu *rebellio*; ut notat ex S. Thoma Vallens. & alii DD. In propoſito ergo Canones nomine Apoſtatæ comprehendunt hominem Chriſtianum temerariè à DEO recedentem; quod tripliciter contingere ſolet, ſcilicet recedendo à ſtatu Fidei; recedendo à ſtatu ſuſceptæ Religionis; & recedendo à ſtatu ſuſcepti alicujus Ordinis Sacri; unde etiam tres in hoc titulo & aliis Juris Canonici aſſignantur ſpecies Apoſtatarum, ſcilicet Apoſtata perfidiæ, Apoſtata Religionis & Apoſtata Ordinis Sacri. Circa quos

2. Nota ſecundò: rectè deſcribitur Apoſtata perfidiæ, quod *ſit homo Chriſtianus, deſerens in totum Fidem Chriſtianam ſemel ſuſceptam, & tranſiens ad Paganiſmum vel Judaiſmum vel Mahometiſmum.* De hoc procedit *can. non poteſt, cauſ. 2. q. 7.* Hic differt ab Hæretico, quòd Hæreticus Fidem veram in uno, vel aliquod duntaxat articulis reneget; Apoſtata autem perfidiæ in omnibus prorſus articulis. Pro his ſtatutæ ſunt pœnæ in Jure eædem, quibus Hæretici ſunt obnoxii; uti patet ex variis Legibus, quas affert Vallens. *hoc tit.* Et docet Abbas, Hoſtiens. Sylv. &c.

3. Nota tertiò: Apoſtata Religionis bene deſcribitur, quod *ſit homo Chriſtianus ſine facultate debita Superioris Regularis deſerens propria temeritatè totaliter ſtatum Religioſum, quem ſemel legitimè fuit profeſſus, aut ſaltem ab obedientia Prælati Ordinis ſeſe ſubtrahens, & vagationi ſe committens.* De hoc procedit *cap. pen. hoc tit.* In hujuſmodi Apoſtatam ſtatuta eſt pœna excommunicationis, uti conſtat ex *cap. 2. hoc tit.* quæ probabilius eſt ſententiæ ferendæ, ſecundùm Gloſſ. Sanch. &c. Item pœna incarcerationis quouſq; deſertū Religionis habitum reaſſumpſerit *cap. 1. hoc tit.* Relioioſi Apoſtatæ fugitivi ſunt quotannis requirendi & in clauſtra deducendi, ſecundum Conſtit. Gregorii IX. *cap. fin de Regul.*

4. Nota quartò: Apoſtata ab Ordine Sacro bene deſcribitur, quod *ſit homo Chriſtianus, qui poſt editum votum continentiæ & ſuſceptum ſacrum Ordinem, ad ſtatum Conjugalem vel laicalem converſationem, dimiſſo habitu Clericali, propria temeritate revertitur.* de hoc procedit *can. fin. diſt. 50.* Hujus pœna eſt excommunicatio; ſed ferenda, ſecundum Abbat. & Menoch. Item pœna infamiæ; quare talis durante Apoſtaſiâ repellitur ab accuſando & teſtificando, *can. alicui cauſ. 1. q. 7.* Item amiſſio privilegii Ordinis Clericalis; non tamen fori, *cap. 1. hoc tit.* Item incarceratio, ut habet Pirhingus.

CAP. II.
De reiterantibus Baptiſma,

1. NOta primò: circa hanc partem rubricæ *hujus tit.* vide dicta *tom. 1.* hujus Operis *tit. 16. cap. 2.* Deinde obſerva extare varias deciſiones de Baptiſmo ritè collato non iterando, ſeu rebaptizando, ut *can. non licet 107.* Et *cap. cum itaq; 112. diſt. 4. de Conſec.* Et noviſſime in Tridentino *ſeſſ. 7. can. 9. de ſacram. in gen.* Et *cap. 11. de Bapt.* Et *ſeſſ.*

Et *ſeſſ. 14. cap. 2.* Et iterantes ſcienter ac culpabiliter Baptiſma, efficiuntur irregulares, ita ut Ordines majores ſuſcipere nequeant, *cap. 2. hoc tit.* Imò & Accolythi, Subdiaconi, & Diaconi præfatô modô reiterantibus miniſtrantes, *cap. Ex litterarum 2. hoc tit.* Horum autem irregularitas tollitur per ingreſſum in Religionem approbatam.

2. Nota ſecundò: ſed & ipſi baptizati adulti, ſi notitiam prohibitionis de baptiſmo non iterando, & ſui baptiſmi habuerint, redduntur irregulares, ita ut nulla ratione promoveri poſſint ad Eccleſiaſticos Ordines; uti habetur *can. confirmandum 65. diſt. 50.* Non item in caſu, quô ignorârunt præfatam prohibitionem & ſui Baptiſma jam antè ritè factum; modo non ſit ignorantia craſſa, ſeu culpabilis; uti habet Diaz, Covarr. Navarr. &c. Eſtque Ratio; quia memorata irregularitas inducta eſt à S. Canonibus in pœnam delicti; in caſu autem ignorantiæ nullum intervenit delictum ex parte baptizati.

3. Nota tertiò: præterea ſcienter reiterantes Baptiſma, ſi Clerici ſint, deponuntur, *cap. eos quos 118. diſt. 4. de Conſecrat.* ſi verò Laici ſint, excommunicantur, *can. ult. diſt. 51.* Et ſecundùm Jus Civile tam reiterantes Baptiſma, quam Baptizati ultimô ſuppliciô afficiuntur, *L. 1. & L. 2. C. ne ſacrum Baptiſma iteretur.*

CAP. III.

Quid de Apoſtatis Minoritis ſit ſpecialiter ſtatutum.

1. NOta primò: quamvis nomine *Apoſtatæ à Religione* in rigore veniat ille Religioſus, qui dimittit habitum cum voluntate ad illam non redeundi, *cap. 1. 3. & ult. de Apoſtatis* Et ille qui cum habitu vagatur, ſed animo nunquam ad Religionem revertendi, uti notat ex Abbat. & Nav. Sanctorus *ſuper ſtat.* Nihilominus in Ordine noſtro Franciſcano de Obſerv. & Reform. nomen Apoſtatæ etiam aliis, ut vagabundis & contra obedientiam aliquò euntibus convenit; uti conſtat ex Conſtitutionibus Papalibus Julii II. *cap. 7.* ubi dicit *cit.* Pontifex, *intelligimus Apoſtatantem omnem, qui ſine licentia, vel contra obedientiam ſuorum Prælatorum per terras, loca, ſeu patrias, cum habitu vel ſine habitu, cum Socio vel ſinè illo iverit; atque quomodolibet diſcedentem.*

2 Nota ſecundò: in Ordine noſtro Franciſcano Apoſtaſia præfata habet gradus, ita ut alia ſit levis, levior, leviſſima; & alia gravis, gravior, graviſſima; uti habent Conſtit. Generales Ord. modernæ *cap. 2. §. 8. ſub variis numeris*; quæ ibidem bene diſtinguuntur, & proportionatis pœnis mulctantur; uti & in Conſtit. gener. Ref. *cap. 2 tit. Apoſt.* quas omnes eſſet longum nimis recenſere hic.

3. Nota tertiò: Prælati Ordinis Minorum habent Apoſtolicam authoritatem Innocentii IV. & Julii II. omnes & ſingulos ſuos Apoſtatas declarandi Excommunicatos; uti habetur in Conſtit. general. Ord. *cit. loc. n. 3.* Et gener. Reform. *cit n. 3.* quod fieri debet in communi refectione Fratrum immediatè ſequenti. Apoſtaſiæ Fratrum illicò notificandæ ſunt Miniſtro Provinciali, ut eaſdem notet in libro Apoſtatarum; ſicque ſciatur exceſſus, dum redierint, *ibidem.* Inſuper Miniſter Provincialis informet Procuratorem generalem Romæ ad Curiam Apoſtolicam commorantem, de illis Apoſtatis, qui extra Provinciam abierint; uti habent Conſtitut. gen. Ref. *cit. n. 17.* & ſtatuta totius Ordinis *cit. n. 23.* Nec ullus Provincialis, vel Superior Localis poteſt retinere Apoſtatam ad ſuam Provinciã, vel Conventũ accedentem; ſed poſtquam ipſum abſolverit, remittat cum litteris teſtimonialibus ad ſuam Provinciam; uti habent *cit.* Conſtit. general. Ord. *cap. 23.* & general. Reform. *cit. n. 17.* ubi etiam taxantur pœnæ contravenientibus huic ſtatuto. Circa modum abſolvendi Minoritas Apoſtatas, conſule Conſtit. gen. totius Ord. *cit. n. 27. & n. 28.*

4. Nota quartò: Superiores quicunque Provinciarum & Conventuũ, invigilare, ac curare debent, ne per ſuas Provincias & Conventus, atque vicinias eorum, vagentur Apoſtatæ ſed curent eos capi, & carceribus man-

mancipari; nam ad hoc facultatem habent ex Conſtit. gen. Ord. cit. *n. 30.* & gener. Reform *cit. n. 22. & 23.* Et ex Bulla 7. Innocentii IV. Et ex Tridentino *ſeſſ. 25. de Reg. cap. 4.* ubi mandatur ſuperioribus Regularibus, ut Regulares ſinè mandato ſuperiorum Vagantes tanquam deſertores ſui inſtituti puniant.

5. Nota quintò: Apoſtatæ Minores poſtquam redierint, ac in quacunque Provincia exiſtant, non poſſunt promoveri ad ullum officium, niſi priùs per decennium poſt apoſtaſiam laudabiliter vixerint; uti habent Conſtit. gen. Ord. *cit. n. 34.* Poteſt tamen Capitulum Provinciale circa ejuſmodi pœnã diſpenſare, ſi in Apoſtata ſigna ſingularis emendationis adverterit; & perſonæ qualitas ita ſuaſerit, *ibidem n. 35.* Et Conſtit. gen. Ref. *cit. n. 25.*

6. Nota ſextò: Apoſtatæ noſtri Ordinis ſingulis annis à ſuperioribus perquirendi ſunt, ut ad Religionem revertantur; quod ſi nolint amicabiliter redire, debent dicti ſuperiores eos cogere omni meliori modo & remedio; uti habet Urbanus VIII. in *Conſtit. 26. § 4.* Et dum redierint, iidem ſuperiores non debent remittere eis pœnas, etiam ad inſtantiam quarumcunque perſonarum extra Ordinem; uti habet Breve quoddam Pauli V. quod incipit *admonemur &c.* Et refertur à Lantuſca in theat. reg. ver. *Apoſtata.*

TITULUS X.

De his, qui filios occiderunt.

CAP. UNICUM.

Reſolutiones circa Filiicidium, & Parricidium.

1. Nota primò: proſequitur Papa ventilare graviora crimina; & *hoc tit.* tractat de homicidio; & ſignanter de graviſſima ſpecie homicidii, quod vocatur Filiicidium, id eſt occiſio filiorum, ſeu deſcendentium & Parricidium, id eſt occiſio parentum & aliorum aſcendentium.

2. Dico primò: graviſſimè lege Divina & humana prohibitum eſt Filiicidium & Parricidium. Ita communis DD. Et habetur in Decalogo Divino. Et *L. 1. ff. ad Legem Pompejanam, de Parricid.* Et *L. 1. C. de his, qui parentes, vel liberos occidunt.*

2. Nota ſecundò: Filiicidii pœna & crimen extenditur ad vitricos & novercas occidentes privignum, vel privignam; & ad Socerum vel ſocrum, occidentes generum, vel nurum; uti conſtat ex *L. cit. 1.* Similiter Parricidii impietas & pœna extenditur ad filios, occidentes avum, vel aviam & quoscunque aſcendentes in infinitum, *cit. L. 1.* Item ad generum, aut nurum occidentes ſocerum vel ſocrum, *cit. L. 1.* Item ad occidentes Conſanguineos transverſales intra quartum gradum; uti habet Gloſſa & Farinac. Reducuntur etiam ad hoc crimen grande occidentes Patronum vel Patronam, *cit. L. 1.* Et occidentes uxorem & è contra *cit. L. 1.* Imo & occidentes ſponſam; uti habet Gloſſa & Farinac. Item huc ſpectant illi extranei, de quorum juſſu patratum eſt Filiicidium vel Parricidium *cit. L. 1.* Item auxilium ad ea præſtantes & quovis modo participantes de hoc crimine *L. utrum 6. ff. eod.*

4. Dico ſecundò: ſecundùm Jura Civilia Filiicidii & Parricidii pœna eſt primò verberatio occiſoris, facta virgis ſanguineis; deinde inſutio ejuſdem in culeo, id eſt ſacco coriaceo una cum cane & gallo gallinaceo & vipera & ſimia; & demum ejuſdem ſic inſuti projectio in flumen. Ita communis DD. Et habetur *L. pen. ff. ad L. Pompei. de Parricid.* Et *L. unic. C. de his, qui parent. vel fil. occider.*

4. Nota tertio: ſecundum autem Jura Canonica, is qui parricidium commiſit, per unius anni decurſum ab ingreſſu in Eccleſiam arceri debet; tribus etiam annis debet abſtinere à Sacramentorum receptione; uti & ab eſu carnium & potu vini, diebus Dominicis ac feſtis & tempore Paſchali

TITULUS XII.

De homicidio voluntario; vel caſuali.

CAP. I.

De quidditâte homicidii in genere ejusque diviſione & requiſitis ad pœnam injuſti homicidii incurrendam.

1. NOta primò: in *ſuper tit.* actum fuit de aliquibus ſpeciebus homicidii; nunc Papa de eodem in genere proponit *hunc tit.* Derivatur autem ly *homicidium* ab *hominis cæde.* Circa hoc

2. Dico primò: rectè deſcribitur homicidium in genere, quòd *ſit violentia occiſio, ſeu cædes hominis ab homine facta.* Ita conſtat ex *can. ſi homicidium 41. cauſ. 23. q. 5.* Ly *occiſio*, ſeu *cædes* ponitur locô generis; reliqua locô differentiæ.

3. Nota ſecundò: homicidium corporale, de quo *h. t.* primò dividitur in voluntarium, & involuntarium ſeu caſuale. *Voluntarium* eſt, quod dolo malo & animo occidendi quoquo modo perpetratur, *L 1. ff. ad L. Corn. de ſicariis.* ſub hoc comprehenduntur homicidia facta tum aperto marte, tum inſidiis tum authoritate Judicis, tum veneficiô, tum pharmacô, tum aliô quôcunque modô; ut notat Vallen. *Involuntarium*, ſeu *Caſuale* eſt, quod caſu fit, & præter intentionem agentis, ita ut nec in ſe, nec in cauſa ſit volitum. De hoc procedit *cap. 7.* Et *cap. 13.* Et *alia ſequentia, hoc tit.* talia ſunt mortes ſecutæ ex vulneribus non lethalibus inflictis; ſed cauſatæ maliciâ Medici; vel negligentia & temeritate læſi, remedia opportuna non adhibentis; ut notat Vallenſ.

4. Nota tertiò: homicidium voluntarium ſubdividitur in licitum ſeu juſtum; & in illicitum, ſeu injuſtum. *Primum* habetur, quod perficitur juſta de cauſa; tale eſt decollatio latronis v. g. legitimè facta à Judice. *Secundum* habetur, quando quis alterum occidit ſinè cauſa; talis eſt occiſio inſontis facta à latrone. Ultimum rurſus ſubdividitur in *voluntarium directè*; tale committitur, dum quis expreſsè intendit occidere hominem. Et *voluntarium indirectè*, ſeu in cauſa, quando quis non intendit directè mactare, tale fit, ſi quis poculum venenoſum alicui præbeat, ex cujus bibitione moraliter ſequitur ejus mors, quamvis ea non intendatur à præbente. Demum homicidium voluntarium juſtum aliud eſt *neceſſarium ac* defenſivum; tale fit, dum quis alterum occidit ad defenſionem neceſſariam ſui, de quo *cap. 2. hoc tit.* Aliud *punitivum*, quod fit publica authoritate Judicis, ſeu Magiſtrat', ad punienda crimina atrocia.

5. Dico ſecundò: homicidium neceſſarium defenſivum eſt juſtum, licitum & permiſſum, ſi fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ; ſimiliter punitivum. Ita communis DD. Primum conſtat ex *cap. 2.* Et *L. 2. & 3. & 4. C. ad Leg. Cornel. de ſiccariis.* Eſtque Ratio; quia vim vi repellere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ, *cap. Significaſti 17. hoc tit.* Et *L. 3. ff. de juſt. & Jur.* ſecundum conſtat ex *can. quid culpatur, cauſ. 23. q. 1.* Et quia homicidium neceſſarium punitivum certorum criminoſorum conducit ad tranquillitatem & bonum univerſale Reipublicæ.

6. Nota quartò: cenſetur autem homicidium neceſſarium defenſivum fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, quando ita perficitur, ut occidens non excedat limites defenſionis; ſeu ſi non occidat ad vindictam ſumendam; ſed duntaxat ad injuriam propulſandam, ac vim arcendam, dum non ſuppetit alia via evadendi, *cap. 2. hoc tit.* tali modo cenſetur fieri occiſio, dum viator latronem ſe invadentem occidit; aut miles aggredientem hoſtem, *can. Cum homò, cauſ. 13. q. 5.* Item dum fur nocturnus armatus ingrediens domum mactatur; quia ignoratur an furandi, vel an mactandi animô ingrediatur, *cap. 3. hoc tit.* Circa ultimum articulum hujus c.

7. Nota quintò: ut aliquod homicidium voluntarium reputetur injuſtum, illicitéque factum, & dignum ut incurrantur pœnæ ſtatutæ contra voluntarios injuſtos homicidas, requiruntur ſequentia duo. *Primò* ut ſit patratum cum expreſſa directa ac ſpontanea voluntate occidendi, ita ut per eam mors ipſa in ſe fuerit intenta; vel ſaltem in ſua cauſa proxima & infallibiliter illativa talis mortis: Et hoc requiſitum homicidii injuſti conſtat ex *cap. 1. hoc tit.* ibi *per induſtriam; & per inſidias &c.* Et ex *cap ſicut 6. eod.* ibi, *qui animo occidendi &c.* *Secundò* requiritur, ut mors ipſa in effectu ſit ſecuta; & non ſufficit ſola interna volitio de ea inferenda. Ratio eſt; qui eſt regula generalis hìc, quòd pœnæ à Jure ſtatutæ, non incurrantur, niſi delicta ſint conſummata, id eſt, in effectum externum deducta; cum in pœnis alias mitior ſit facienda interpretatio, uti habet *regula 49. Juris in 6.*

CAP. II.

De pœnis à Jure ſtatutis contra homicidas voluntarios injuſtos & de variis ſpeciebus eorum.

1. NOta primò: ſecundum Jus Canonicum homicida voluntarius injuſtus, ſi laicus ſit, excommunicandus eſt; utì habetur *can. itaque 20. cauſ. 24. q. 3.* Si verò Clericus ſit, deponendus eſt ab omni ordine & officio; non tamen privandus communione, *can. Presbyter 12. diſt. 81.* Et *cap. Cùm non ab homine 10. de Judic.* Et *cap. ſi quis 1. hoc tit.* Idem Clericus ſecutâ depoſitione in arctum carcerem detrudendus eſt, ad agendam ibidem pœnitentiam, *cap. Tuæ 6. de pœnis.* Et quidem ſaltèm ad ſeptennium, vel quinquennium, *cap. Sicut dignum 6. hoc tit.* Similiter idem Clericus privandus eſt omni beneficio Eccleſiaſtico, per Sententiam Judicis, *cap. Clerici 5. ne Clerici, vel Monachi &c.* Et *cap. Ex literis 10. de exceſſib. Prælat.* Præterea Jure Canonico homicida voluntarius injuſtus efficitur irregularis; manetq; ſalis, etiam peractâ pœnitentiâ, *cap. Inquiſitionis 21. de accuſ.*

2. Nota ſecundò: quivis homicida voluntarius injuſtus privatur ſucceſſione ejus, quem occidit; ſive hæreditas ab inteſtato, ſive ex teſtamento ad eum alias devolvatur: nam in caſu Homicidii voluntarii injuſti Fiſcus hæreditatem occiſi tollit ab homicida olim deportabatur in inſulam, ejusque bona confiſcabantur, *L. 3. ff. ad Leg. Cornel. de Siccar.* Hodie verò plectitur pœnâ mortis, *§. item Lex Cornelia, Inſtit. de public. Judic.* & procedit hæc pœna Jure communi tam contra homicidam nobilem, quàm ignobilem; uti habet Clarus, Pirh. &c, Circa alterum articulum hujus cap.

3. Nota tertiò: Varias poſſe conſiderari ſortes homicidarum, de quibus dubium poteſt oriri. Et *primò*, Homicida voluntarius cenſendus eſt, & conſequenter irregularis efficitur is, qui dat cauſam illi morti, quæ primo poſt longum temporis ſpatium ſequitur; v. g. qui præbet lentum venenum, quod enecat primò poſt medium annum. Ratio eſt; quia qui dat cauſam damni, damnum dediſſe videtur, *L. qui occidit 30. §. peu. ff. ad Leg. Aquil. Secundo*, formalis & injuſtus homicida, ac incurrens irregularitatem reputatur is, qui procurat abortum animatum fœminæ prægnantis *cap. Sicut 20. hoc tit.* Qui verò procurat abortum fœtûs nondum animati, non cenſetur homicida formalis; nec conſequenter irregularis, *can. quod verò 8.* Et *can. ſeq. cauſ. 32. q. 2.* Utì & is, qui poculum ſterilitatis viro, vel fœminæ dedit; vel aliô modô fœcunditatem abſtulit; uti notat Farin. Quamvis talis per *cap. ſi aliquis 5. hoc tit.* interpretativus homicida reputetur; ſeu inſtar homicidæ, quoad rationem delicti; non autem incurſionem pœnæ. *Tertiò*, reputatur quoque effectu ſecuto homicida formalis injuſtus, & irregularis, qui mandat, ut cædes alicui inferatur; nam quod quis facit per alium, perinde eſt, ac ſi faciat per ſe ipſum, ſecundum *reg. Juris Can. 72. in 6.* Et aliam Juris Civilis; nihil intereſt, occidat quis, an cauſam mortis præbeat *L. nihil 15. ff. ad Leg. Corn. de Sicc. Quartò*, ſed & is, qui mandat aliquem

verberari

verberari, licet expreſsè intendat, ne occidatur, irregularis fit, quando mandatarius fines mandati excedens, plane verberando occidit, *cap. ult. hoc tit. in 6.*

4. Nota quarto: præterea *quintò*, homicida formalis injuſtus & irregularis evadit is, qui conſilium præbet ad patrandum homicidium voluntarium injuſtum; uti conſtat ex *can. Perniti oſe 23. diſt. 1. Sextò*, ſimiliter is, qui opem & auxilium proximum, ac immediatum præſtat ad occiſionem voluntariam injuſtam hominis, homicida formalis & irregularis fit aliisque pœnis homicidii plectendus *L. unic. C. de raptor.* Et *cap. Sicut dignum 6. hoc tit. Septimò* tandem etiam is, qui ex officio tenetur impedire homicidium voluntarium & non impedit, cum poſſit citra grave ſuum damnum, ſecuto effectu, efficitur irregularis; uti habet Avil. Navar.

CAP. III.

Variæ aliæ Reſolutiones circa Homicidia.

1. Dico primò: qui commiſit homicidium caſuale, dando ſcilicet operam rei licitæ, ex qua deinde citra culpam ſequitur mors aliqua, non cenſetur eſſe homicida formalis, nec conſequenter irregularis, ſi debitam adhibuit diligentiam ad vitandum periculum mortis. Ita communis DD. Et conſtat ex variis Canonibus, referentibus varia homicidia caſualia & eadem excuſantibus ab homicidio peccaminoſo atque irregularitate; ut *cap. Dilectus 13. hoc tit.* Et *cap. Ex literis 14. eod.* Et *alio cap. Ex literis 15. eod.* Et *cap. Significaſti, 16. eod.* Et *cap. Lator. 9. eod.* Et *cap. 22* & *23.* & *25. eod.* Si verò quis det operam rei quidem licitæ; in qua tamen deinde culpa, ſeu negligentia vitandi periculum homicidii intervenit; tunc eo ſecuto incurrit irregularitatem, uti conſtat ex *cap. Presbyterum 7. hoc tit.* Et *cap. continebatur. 8. eod.*

2. Dico ſecundò: quando oritur dubium facti de commiſſo homicidio, v. g. an Plato verè mactaverit Plautum; tunc Plato cenſendus eſt irregularis tam in foro externo, quam interno; ſi verò oriatur dubium Juris de eodem homicidio, v. g. an in tali caſu reverà ſit irregularitas à Canonibus inducta; tunc Plato in neutro foro reputandus eſt irregularis. Ita Azor. Covarr. Suar. &c. Primum conſtat ex *cap. Ad audientiam.* Eſtque Ratio; quia in dubio facti pro utroq; foro procedit illa regula canonica, quod in dubiis tutior pars ſit eligenda; quæ hic eſt, gerere ſe pro irregulari. Secundum habetur in *cap. Is qui 18. de ſent. excomm. in 6.*

3. Nota primò: ſi furioſus durante furore, aut dormiens quà talis, vel penitus ebrius mactet hominem; non cenſetur formalis voluntarius homicida & conſequenter non efficitur irregularis; uti conſtat ex *Clement. Si furioſus, unic hoc tit.* Et eſt Ratio; quia tales non cenſentur habere uſum rationis. Secùs eſt, ſi furioſus habeat lucida aliqua intervalla & in eis trucidet hominem. Ratio eſt; quia talis trucidândo utitur ratione & voluntate determinata; unde etiam poteſt ut homicida puniri in foro civili *L. & Marcus 15. ff. de offic. Præſid.* Ubi etiam punitur ebrius occidens, non quidem pœnâ homicidæ; ſed alia mitiori; eò quod rei illicitæ operam dederat, *L. omne delictum, 6. ff. de re militari.*

4. Dico tertio: qui cum moderamine inculpatæ tutelæ occidit aliquem, ad defenſionem neceſſariam ſui corporis ſeu ſuæ perſonæ & vitæ, non efficitur irregularis; ſecus dicendum, ſi non ſervato dicto moderamine occidat. Ita Covarr. Suar. &c. DD. Primum conſtat ex *Clement. Si furioſus, unic. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia vim vi repellere licet, maximè ad defenſionem corporis, perſonæ, & vitæ propriæ & propulſare invaſorem injuſtum ejusdem *L. ut vim, 3. ff. de juſt. & jur.* Secundum colligitur ex *cap. Significaſti 18. hoc tit.*

5. Dico quartò: qui verò occidit aliquem præcisè ad defenſionem proprii honoris & famæ, vel bonorum temporalium, irregularitate maculatur. Ita Avila, Navar. Sylv. &c. DD. Primum colligitur ex *Clement. unic. hoc tit.* Eſtq; Ratio; quia honor & fama læſæ aliis mediis competentib' reparari

reparari poteſt, quam occiſione; unde occidens in vindictam & non ſervato moderamine inculpatæ tutelæ, mactâſſe cenſetur. Secundum conſtat ex *cap. Si perfodiens 3.* Et *cap. ſuſcepimus 10. hoc tit.*

6. Dico quintò: qui publica authoritate concurrit proximè ad occiſionem juſtam alicujus, uti facit Judex, ferens ſententiam mortis, incurrit irregularitatem. Ita communis DD. Et conſtat in *can. Sæpè 29. & ſeq. cauſ. 23. q. 8.* Et *cap. Ex literis 10. de exceſſibus Prælat.* Dixi *proximè*; quia qui remotè & quaſi per accidens tantùm concurrit ad talem occiſionem, utì gladifex, conficiens gladium carnificis & faber lignarius conſtruens furcam, non efficitur irregularis, ſecundùm Molin. Pirh &c. Nec incitans jumentum, cui ſuſpendendus inſidet, ut citò progrediatur; vel in via adhortans Reum, ut citò progrediatur; uti habet cit. Pirh. dummodo incitatio & adhortatio non cauſet notabilem accelerationem mortis, utì habet Laym.

7. Dico ſextò: etiam teſtis ita deponens in cauſa ſanguinis, ut mors deinde ſequatur, irregularis redditur; tametſi proteſtetur, ſe non teſtificari ad condemnationem Rei formandam. Ita Diaz, Covarr. Navarr. &c. Et conſtat ex *can. de his 6.* Et *can. Si quis 8. diſt. 50.* Eſtque Ratio; quia teſtis ſuo teſtimonio efficaciter influit in ſequentem mortem Rei; eò enim movetur Judex ad ferendam ſententiam ſanguinis. Idem dicendum putant cit. DD. de Advocato contra Reum efficaciter advocante; & colligitur ex *cap. 2. hoc tit. in 6.* Spectatores autem quà tales executionis ſententiæ ſanguinis non efficiuntur irregulares; modò non cooperentur ad ſupplicium; ùt habet Navar. Suar. &c.

8. Dico ſeptimò: malitiosè mutilantes, id eſt amputantes aliquod membrum hominis principale, quod diſtinctam habet functionem, v. g. manum, pedem, oculum &c. incurrunt irregularitatem. Ita Avila, Molin. Sy. v. &c. Et colligitur ex *cap. Clericis 5. nè Clerici vel Monachi, &c.* Et *cap. in Archi-Epiſcopatu 4. de raptor.* Qui verò tantùm reddit aridum & inutile membrum principale hominis, citra ullam mutilationem; nullam incurrit irregularitatem; uti habet Navarr. Pirhingus, &c. Nullo enim Canone irregularitas aliqua exprimitur, reſultans ex ſimili actione arefactiva.

9. Dico octavò: Omnes occidentes in bello injuſto, & occiſoribus talibus auxilium præbentes per armorum ſubminiſtrationem, facientes adhortationem, cuſtodiam ſarcinarum exercentes, aut alio quovis modo auxiliantes, irregularitate afficiuntur, ſecutâ morte, vel mutilatione, etiam unius duntaxat perſonæ inimicæ. Ita Covarruvias, Avila, Navarr. &c. Et conſtat ex *can. Si quis 4. diſt. 51.* Et *cap. Sicut 6. hoc tit.* Non fiunt autem irregulares Laici in bello juſto neceſſario occidentes ad defenſionem patriæ; ùt habet Suarez. Pirhingus. Clericus tamen in tali bello occidens fieret irregularis, ſi abſit caſus inevitabilis neceſſitatis; uti conſtat ex *cap. Petitio 24. hoc tit.* Poſſunt tamen Clerici in tali bello juſto neceſſario citra periculum irregularitatis milites adhortari ad fortiter pugnandum contra hoſtes, *can. 7.* Et *9.* Et *10.* Et *17. cauſ. 23. q. ult.* In propria autem perſona non debent pugnare; *can. 5. & ſeq. cit. cauſâ*, præterquam in caſu inevitabilis neceſſitatis; quando ſcilicet deſunt Laici defenſores & pugnatores; uti notat Abbas & cæteri Doctores.

CAP. IV.

Quid ſpecialiter de Homicidio ſtatutum pro Ordine Franciſcano.

1. NOta primò: Homicidæ voluntarii injuſti prohibentur recipi ad Ordinem Franciſcanum de Obſerv. & Reform. ſi ex actis publicis conſtiterit, Judices & Curiam ſæcularem de crimine Homicidii adverſus eos ſuſcepiſſe accuſationem, vel inſtituiſſe inquiſitionem; ùt habet Sanct. Et ſtatuitur in quadam Bulla Sixti V. *Ad Romanum Pontificem.* Et alia ejuſdem *Cum de omnibus &c.* Caſuales tamen Homicidæ & tales ex defectu lenitatis

lenitatis, (cujusmodi ſunt Judices in cauſa mortis; & milites in bello juſto; & qui ad ſe defendendum occiderunt;) poterunt recipi; uti habet Sanctor. Peirin. &c. Idem dicendum de Homicidis occultis; uti habent *cit.* DD. Et quorum crimen tantùm deductum eſt coram Judice Eccleſiaſtico; non autem ſæculari; uti habet Portel & Sanctor.

2. Nota ſecundò: Si contingat aliquem Minorem de Obſerv. vel Réf. aliquô inſtrumentô malitiosè percutere & occidere Prælatum localem (quod facinus DEUS avertat) is mittendus eſt arbitriô Superioris ad triremes. Si verò hoc facinus commiſerit in Provincialem. Generalis arbitriô ad triremes condemnandus eſt perpetuo; uti ordinant Conſtit. Gen. Ord. *cap.* 7. §. 6. *n.* 53. Quod ſi etiam ſic percuſſerit & occiderit tantùm ſæcularem, pariter ad triremes condemnetur *ibidem n.* 52.

TITULUS XIII.

De Torneamentis.

CAP. UNICUM.

Quædam Reſolationes circa Torneamenta.

1. NOta primò: *prioribus tit.* de homicidio tum in genere, tum in ſpecie, Papa rectè adjungit *hunc tit.* velut acceſſorium, agendo de nonnullis actibus, quibus plerumque datur occaſio, & cauſa homicidiis; & hujusmodi actus ſunt Torneamenta. Dicuntur autem *Torneamenta*. à voce Italica *torneare*, id eſt *circuire*, ſeu *gyrare*; nam Torneamenta ſunt luſus plerumque ſoliti fieri in gyrum.

2. Dico primò: bene deſcribuntur Torneamenta, quòd *ſint certi luſus haſtiles, quibus milites certis temporibus* (quæ nundinæ, ſeu feriæ militares dicuntur) *ex condicto convenire ſolent & ad oſtentationem virium ſuarum, ac audaciæ temere congrediuntur, cum vitæ periculo.* Ita conſtat ex *cap. 1. hoc tit.* Et *L. cum Luſus 10. ff. ad Leg. Aquil. Lyluſus* eſt genus: reliqua collocantur pro differentia.

3. Dico ſecundò: Torneamenta præfata ſunt prohibita Chriſtianis. Ita Gloſſa Tholoſan. Pirh. &c. Et conſtat ex *cap. 1. hoc tit.* Et *L. cit.* 10. Eſtque Ratio; quia ut ait *cit. cap. 1.* Torneamenta ſupra deſcripta, continent plerumque mortes hominum & animarum pericula.

4. Dico tertiò: in Torneamentis aliquem occidens Homicidii Reus, ac irregularis efficitur; inſuper ſepultura Eccleſiaſtica ei deneganda eſt; poſtulanti tamen non eſt ſubtrahenda pœnitentia Ita communis DD. Et habetur *cap. 1.* Et *2. hoc tit.* Si tamen aliquis ſpectandi cauſâ tantum acceſſiſſet tales ludos Torneamentorum & ibidem caſualiter obiiſſet: aut etiam ipſe exercens Torneamenta per caſum mortuus fuiſſet, v. g. quia lapſus fuit ex equo; tunc ſepultura Eccleſiaſtica ei deneganda non eſt; maximè ſi Extremam Unctionem & Viaticum ſumpſiſſet, *cit. cap. 2.*

5. Nota ſecundò: prædictæ prohibitiones, & pœnæ Torneamentorum procedunt duntaxat de Torneamentis priſcis Romanorum; & illis modernis, ubi mortes & vitæ pericula ſolent plerumque intervenire; uti patet ex *cap. 1. & 2. hoc tit.* Cæterum tolerantur luſus illi haſtiles Chriſtianorũ, qui nonnunquam ſolent fieri in inauguratione, nativitate adventu, vel alia feſtiva circumſtantia Cæſarum, Regum, aliorumq; Principum, quando carent periculis vitæ; nec exhibentur more antiquo; uti notat Vallens. & Zoes. Et propterea D. Papa Joannes XXII. in ſua *Extrav. unica hoc tit.* revocavit Conſtitutionem Clementis V. quâ ſub pœna excommunicationis & interdicti exhibitio Torneamentorum ſolita fieri quibusdam regionibus prohibetur, abſolvitque obnoxios ſimili cenſurâ; eò quòd per illam à ſubſidio Terræ S. & à militia revocarentur complures, ſub metu, nè dictas cenſuras incurrent.

6. Nota tertiò: agitationes Taurorum

rum ſolitæ fieri in Hiſpania inſtar Torneamentorum ſeſe habenr, ſi fiant cum periculo vitæ plerumque: quare pariter prohibitæ ſunt à variis Pontificibus, ſignanter à Pio V. Gregorio XIII. Sixto V. & Clement. VIII. Si tamen in eis adhibeantur debitæ cautelæ, ita ut cædes humana ſequi nequeat; putat Navarr. Gutier. & Az. ipſas tolerati poſſe.

TITULUS XIV.

De Clericis pugnantibus in duello.

CAP. UNICUM.

Variæ Reſolutiones de Duellantibus.

1. Nota primò: continuat Papa diſcuſſionem criminum; & poſt Torneamenta *hoc tit.* tractat de Duellis, ex quibus crebræ cædes humanæ proficiſcuntur: Dicitur autem *Duellum* quaſi *duorum bellum*: hoc quandoque Canones ex Græco appellant *Monomachiam*, quaſi pugnam unius tantùm cum altero; ut videre eſt *can. Monomachiam, cauſ. 2. q. 5.* Unde

2 Dico primò: rectè deſcribitur Duellum, quòd *ſit pugna ſingularis duorum inter ſe, ex condicto inita.* Ita colligitur ex *can. cit.* Et habet Hoſtiens. Sylv. &c. Ly *pugna* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Solet autem committi Duellum ob quinque potiſſimum cauſas; puta vel ad probationem veritatis, ſeu criminis purgationem: vel ad vires corporis oſtendendas: vel ad ſpectantium animos oblectandos: vel ad defenſionem proprii honoris, ſeu ignominiam vitandam: vel ad terminandam aliquam litem civilem; uti notant Azor. Sayr. &c.

3 Dico ſecundò: Duellum eſt graviſſimè prohibitum, ex quacunque cauſa præfata offeratur, vel ſuſcipiatur, excepto caſu, infra *not. ult.* adducto. Ita communis Theolog. & Caroniſt. Et conſtat ex variis Juribus gener liter prohibentibus Duellum, ſignanter ex *can. Monomachiam 22. cauſ. 2. q. 5.* Et *cap. 1. & 2. hoc tit.* Et ex *L. unica C. de digladiatoribus lib. 11.* Et ex Conſtit Julii II. Et Clementis VII. Et Pii IV Et Gregorii XIII. Et ex Tridentino *ſeſſ. 25. cap. 19. de Reform.* Ubi etiam Ratio principalis hujus prohibitionis tangitur, & dicitur: *Deteſtabilis Duellorum uſus fabricante Diabolo introductus, ut cruentâ corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur, ex Chriſtiano orbe penitus exterminetur;* ubi etiam graves pœnæ taxantur pro Duellantibus. Circa quas

4. Nota ſecundò: Clerici Duellantes ſunt *primò* deponendi ab officio & beneficio; uti habetur *cap. 1. hoc tit.* *Secundò*, iidem efficiuntur irregulares, ſi in Duello occidant, *cap. 2. hoc tit.* Imo tametſi tantùm ſubornent alium pugilem ad Duellum, qui deinde occidat, *cit. cap. 2.* Et jubentur deponi Clerici duellantes, etiam ſi non occidant, ſed victores evadant in ſuſcepto Duello. *cit. cap. 1. hoc tit.* Præfatas tamen pœnas non incurrunt Clerici ſolùm provocantes ad Duellum & actu illud non exercentes; uti notat Suar. Pirh. &c.

5. Nota tertio: pro Laicis Duellantibus in Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. cap. 19. de Reform.* ſtatutæ ſunt ſequentes pœnæ. *Primò*, excommunicantur Imperatores, Reges, Duces, Principes, Comites & alii quicunque Domini temporales, concedentes locum ad Monomachiam. *Secundò*, iidem privantur juriſdictione & dominiò civitatis, caſtri, vel loci, in quo, vel apud quem Duellum fieri permiſerint; ſi id ab Eccleſia obtineant: quod ſi ſit feudum, id ſtatim acquiritur & redit ad Dominum directum. *Tertio* Pugnantes & eorum Patroni excommunicationis & omnium bonorum proſcriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrunt: & ut Homicidæ juxta Sacros Canones puniri debent. *Quartò*, ſi in ipſo conflictu deceſſerint, perpetuâ carent ſepulturâ. *Quintò*, qui conſilium ad Duellum tam Jure quàm facto dederint: vel alia quacunq ratione ad id quemquam perſuaſerint; necnon

necnon ſpectatores, excommunicationis vinculò tenentur; non obſtante quocunque privilegiò, aut pravâ conſuetudine, etiam immemorabili. Et Clemens VIII. in Bulla *illius vices &c.* abſolutionem duelli reſervat Sedi Apoſtolicæ. Reginald. tamen Filliuc. & Laym. putant Religioſos Mendicantes extra Italiam poſſe per ſua privilegia abſolvere duellantes, ac patrinos.

6. Nota quartò: non videntur autem pœnas Duelli incurrere illi, qui ad terminandum aliquod bellum juſtum & ad evitandas ejus calamitates, cum uno ex hoſtibus monamachiam ineunt cum facultate publica; uti habet Zoës. Azor. Navarr. Nam ratio boni publici hoc genus pugnæ ſubeuntes excuſat à culpa: & conſequenter à pœnis correſpondentib' culpæ. quò modo certamen Davidis cum Philiſtæo eſt approbatum in Sacris Literis.

TITULUS XV.

De Sagittariis.

CAP. UNICUM.

Quid circa Sagittarios dicendum.

1. Nota primò: in *hoc tit.* breviter affertur prohibitio contra exercitium quoddam periculoſum, ſæpe inferens crimen homicidii, quod exercent Sagittarii; & eſt ars, ſeu uſus balliſtarum, conſiſtens in jaciendis ſagittis adversùs Chriſtianos.

2. Dico primò: Sagittarius, de quo hîc, rectè deſcribitur; quòd *ſit homo jaciens periculoſas ſagittas adversùs Chriſtianos & Catholicos in bello, injuſto.* Ita conſtat ex *cap. unic. hoc tit.* Ly *homo* eſt genus; reliqua habent rationem differentiæ.

3. Dico ſecundò: eſt prohibitum Chriſtianis adversùs Fideles in bello injuſto agere Sagittarios. Ita communis DD. Et habetur in *cap. unic. cit.* Ubi etiam contra uſum balliſtarum, ſeu artem mortiferam Sagittariorum fulminatur anathema; & eandem contra Fideles exercentes, cum ſecuta occiſione, redduntur irregulares. Eſtque Ratio hujus Canonis; quia ars Sagittariorum plerumq; exercetur cum occiſione & homicidio injuſto.

TITULUS XVI.

De adulteriis & ſtupro.

CAP. I.

De quidditate, prohibitione, modis, accuſatione & probatione Adulterii.

1. Nota primò: *præſ. tit.* perſequitur Papa duo crimina carnis, quæ ſunt Adulterium & ſtudrum. Per connexionem autem materiæ de aliis quoque concubitibus illicitis, quibus vel thorus proximi violatur; vel pudicitia læditur, agetur. Adulterium ſic dicitur, quaſi tranſitus *ad alterius thorum*, uti notat Hoſtiens. Hoc ſecundum Jure Civilia propriè committitur tantùm in alienam nuptam ſeu conjugatam; non autem virginem, vel viduam, *L. 6. §. 5.* Et *L. ſtuprum §. 1. ad L. Jul. de adult.* Cujus Ratio eſt; quia Civilia Jura attendunt adulterium potiſſimè ex ſeminis confuſione & incertitudine prolis; cum ex parte fœminæ adulteræ ignoretur, num proles ſecuta ſit adulterina, an verò propria mariti. Et in hoc ſenſu etiam procedit definitio Adulterii, data *can. non mœchaberis, cauſ. 32. q. 5.* quòd *ſit alieni thori violatio.* At ſecundùm Jura Canonica adulterium etiam committitur in ſolutam, carnaliter cognitam ab uxorato, *can. 19.* Et *fin. cauſ. 32. q. 5.* Cujus Ratio eſt; quia hæc Jura attendunt adulterium etiam ſecundum fidem conjugalem & caſtimoniam, quæ eadem requiritur in marito ac in uxore, *can. præcipit. cit. cauſ. & q.* Unde.

2. Dico primò: rectè deſcribitur Adulte-

ulterium, quòd *ſit concubitus carnalis illicitus inter utramque, vel unam ſaltem perſonam ligatam.* Colligitur ex *cit. cauſ. 32.* Et variis *cap. hujus tit.* Ly *concubitus* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Circa alterum articulum

3. Dico ſecundò: Adulterium eſt graviſſimè prohibitum. Ita communis TT. & Canoniſt. Et conſtat tum ex Decalogo Divo, illis verbis, *non mæchaberis.* Tum ex variis Legibus Civilibus & Canonicis, vetantibus hujuſmodi illicitos concubitus; & graviſſimas pœnas pro iisdem ſtatuentibus, quæ infra afferentur. Circa tertium articulum.

4. Nota ſecundò: Adulterium committi poteſt tribus modis. *Primo* quando conjugatus cum conjugata habet copulam carnalem; quo modo vocatur alienæ matrisfamilias corruptio, *L. fugitivus 225. ff. de V. S. Secundò* ſi conjugatus exerceat concubitum carnalem cum fœmina ſoluta, puta vidua, vel virgine; & de hoc procedit *can. 19. cauſ. 32. q. 5.* ſub hoc modo etiam comprehenditur concubitus ligati cum ſponſa alterius de futuro; uti notat Zoëſ. Covarr. Cum ſponſa tamen de præſenti fit adulterium primi modi: nam cum tali ſponſa, etſi nondum cognita à viro ſuo, jam eſt matrimonium ratum, ſuppoſito, quod juxta Trid. adfuerit eis Parochus ordinarius. *Tertiò* ſi è contra fœmina conjugata commiſceatur carnaliter cum viro ſoluto. Et de hoc procedit etiam *can. præcipit cauſ. 32. q. 5.* Adulterium primi modi vocatur duplex; ſecundi verò, & tertii modi dicitur ſimplex.

5. Nota tertiò: ad accuſandum Adulterium admittuntur ſequentes. *Primò* antè omnes, etiam ante patrem adulteræ, admittitur maritus adulteræ: uti habetur *L. 2. ff. ad L. Jul. de adult. Secundò*, poſt maritum nolentem, aut ceſſantem accuſare, admittitur pater adulteræ, uti conſtat ex *L. cit. Tertiò* poſt hunc cæteri cognati; puta frater, patruus & avunculus adulteræ; uti & alii, quos verus dolor ad accuſandum impellit *L. quamvis 30. C. ad L. Jul. de adult. Quartò*, quamvis Jure Civili uxor non poſſit criminaliter accuſare virum de adulterio, *L. 1. C. hoc tit.* Jure tamen Canonico id facere poteſt, *arg. cap. ſi quis 4. cauſ. 32. q. 1.* Debet autem accuſatio criminalis de adulterio commiſſo à marito, vel patre adulteræ interponi ſpatio 60. dierum utilium, computandorum à tempore ſoluti matrimonii per divortium, *L. non ſolum 3.* Et *L. Jure 6. C. hoc tit.* Circa quintum articulum hujus cap.

6. Nota quartò: crimen Adulterii, difficulter poſſe probari per teſtes, documenta, ſeu inſtrumenta; cum plerumque patretur ſecluſis arbitris; quare per ſolas præſumptiones, ſeu conjecturas ejusdem probationes conficiuntur; uti notat Menoch. Pirh. Maſcard &c. Et colligitur ex *cap. Maritis 4. hoc tit.* Debet autem præſumptio ſeu conjectura, ut ſubminiſtret ſubficientem probationem commiſſi Adulterii eſſe violenta, & quæ ſufficit ad condemnandum; quare non ſufficit ſola ſuſpicio probabilis, *cap. Afferte 2.* Et *cap. Literis 12. de præſumpt.* Et tales præſumptiones violentæ eſſent ſequentes: ſi litteræ amatoriæ mulieris fuiſſent inventæ, quibus ipſa fatetur præteritum concubitum cum tali viro; uti habet Menoch. & Pirh. Vel ſi ſolus cum ſola, nudus cum nuda in eodem lecto reperiretur; uti conſtat ex *cap. 12. cit.* Vel ſi maritus per annum abſens deinde reverſus inveniat uxorem gravidam; uti habet communis DD. Vel ſi mulier etiam poſt trinam prohibitionem debitè factam nihilominùs ſuſpecta colloquia faciat cum alieno viro, cumque eo moretur, *Authent. ſi quis ei, C. hoc tit.*

CAP. II.

De pœnis Adulterii, aliisq; ipſum concernentibus.

1. Nota primò: Adulterium habet à Lege Divina, Canonica & Civili præſcriptas pœnas. Lege Divina Deuteronomii 22. infligenda eſt adulteris lapidatio. Jure Canonico Laici adulterantes in adulterio perſeverantes imprimis ſunt excommunicandi, *cap. Intelleximus 6. hoc tit.* Præterea adultera

adultera detrudenda eſt in monaſterium ad agendam ibidem pœnitentiam, *cap. Gaudeamus 19. de Converſ. conjug.* Poteſt item pars innocens denegare debitum conjugale; & notoriè rea nequit illud exigere. Item poteſt agere ad ſeparationem thori & cohabitationis, ſeu procurare divortium, *cap. Ex litteris 5. de divort.* Item mulier adultera admittit dotem poſt latam ſententiam divortii, eamque lucratur maritus innocens, *cap. Plerumque 4. de donat. inter vir. & uxor.* Si verò Clericus Adulterium committat, deponendus eſt ab officio & ordine Clericatus, ac in monaſterio pro agenda pœnitentia totâ ſuâ vitâ collocandus eſt, *can. ſi quis 10.* Et *can. ſequent. diſt. 81.* Et *cap. Cum ab homine 10. de judic.* Evadit inſuper poſt ſententiam infamis; uti habet Abbas. Presbyter per ſolam confeſſionem mulieris adulteræ, purgare ſe debet purgatione canonica, cum manu quinta ſui Ordinis; id eſt cum Presbyteris vicinis, in qua ſi defecerit, deponendus eſt, *cap. 5. hoc. tit.*

2. Nota ſecundò: Jure Civili quando agitur criminaliter decreta eſt pœna ſanguinis & gladii in adulterantes; ut conſtat ex *L. tranſigere, C. de tranſact.* Et *L. quamvis 30. C. ad Leg. Jul. de adult.* ſed hanc pœnam poſtea Juſtinianus in fœminis adulteris, propter ſexûs fragilitatem mitigavit & commutavit in verberationem virgarum ac monaſterii detruſionem; ita tamen ut intra biennium marito liceat uxorem ſuam adulteram ſic caſtigatam recipere: quod ſi verò is eam recipere nolit, detinenda eſt toto tempore vitæ in monaſterio, *Auth. ſed hodie C. cit.* Imò jam per conſvetudinem & particulares ſingularum Provinciarum conſtitutiones plerumque adulteri puniuntur vel pœnâ pecuniariâ, vel fuſtigatione, vel carcere, vel relegatione, vel aliâ arbitrariâ; uti notat Eng. Farinac. Clarus &c. Si verò agatur civiliter de hoc delicto, ſcilicet ad ſeparationem thori, tunc facta ſeparatione, tam dotem, quam donationem propter nuptias factam lucratur pars innocens, *Novell. 117. cap. 8.* Et *L. Conſenſu C. de repud.*

3. Nota tertiò: maritus tenetur dimittere uxorem adulteram non reſipiſcentem; nec eandem durante prava hac conſvetudine poteſt ſibi reconciliare *cap. ſi vir 2. hoc tit.* Nam alias eſſet patronus turpitudinis, utpote celans crimen ſuæ uxoris, *can. ſi. quis 6. cauſ. 32. q. 1.*

4. Nota quartò: aliquando certis de cauſis ceſſant pœnæ contra adulterantes ſtatutæ: & *primo* ſi conjuges utrinq; adulterentur; nam tunc cenſentur crimina eorum ad invicem compenſari, tam quoad amiſſionem dotis & donationis propter nuptias; quàm quoad divortium, ita ut neuter præfatis pœnis afficiatur; uti conſtat ex *cap. Intelleximus 6.* Et *cap. Tuæ fraternitatis 7. hoc tit.* Et *L. viro 39. ff. ſoluto matr. Secundò*, ſi uxor ſit violenter oppreſſa, *L. ſi uxor 13. ff. hoc tit. Tertiò*, ſi maritus poſt patratum Adulterium nihilominus uxorem retinuit, vel eandem ſibi reconciliavit, *arg. cap. Quemadmodum 25. de jurejur.* Et *can. ſi illi 29. cauſ. 23. q. 4.*

5. Nota quintò: Epiſcopus poteſt diſpenſare cum ſuis Clericis in pœnis Adulterii & aliorum criminum inferiorum, *cap. Cum non ab homine, de judic.* ſi tamen ob enormitatem criminis, eidem eſſet infligenda pœna ſanguinis, id ſervatis ſervandis fieri debet à Judice laico, *cap. Sententiam.* Et *cap. Clericis; ne Clerici, vel monachi.*

9. Nota ſextò: Jure Civili receptum fuit, quòd pater filiam in Adulterio deprehenſam poterat occidere ſimul cum adultero *L. patri 20. ff hoc tit.* Sed Jus Canonicum dicto patri ademit ejusmodi poteſtatem ob jacturam ſalutis, quam probabiliter ſubirent adulteri in tali ſtatu; uti notat Covarr. & Azor.

CAP. III.
De Stupro.

1. Nota primò: Stuprum in largo & ſtricto ſenſu poſſe accipi. In largo ſumitur pro concubito carnali cum quacunq; ſoluta *virgine, vel vidua integræ vitæ*, *L. inter litteras 6.* Et *L. inter Stuprum 101 ff. de V. S.* De ſtupro in ſtricto ſenſu

2. Dico primò: ſtuprum ſtrictè ſumptum rectè deſcribitur; quod *ſit*

deſloratio illicita virginis, non præcedente ullo pacto conjugali. Ita deſumitur ex *can. lex illa 2. cauſ. 36. q. 1.* Ly *deſloratio* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Eſt autem Stuprum aliud *non violentum*, quod committitur, ſi virgo conſentiat in ſui violationem. Et aliud *violentum*, quod committitur, dum virgo per vim defloratur.

3. Nota ſecundò: ſecundùm Leges Civiles laicus ſtuperator violentus punitur pœna Legis Juliæ de vi publica, *L. in eadem ff. ad L. Jul. de vi publica.* Vel etiam pœna capitis, uti vult Gloſſa, Clarus &c. Sed circa ſtupra hodiè ſervatur Jus Canonicum, quod ordinat, ut omnis ſtuprator laicus aus dotet puellam ſtupratam; aut in uxorem ducat, *cap. 1. & 2. hoc tit.* Clericus verò violentus ſtuprator debet dotare puellam; & deinde eſt deponendus ab officio; uti vult Abbas, Clarus &c. Et in arctum monaſterium detrudendus; uti habet Diaz, Pirh. &c.

4. Nota tertiò: Puella vi, vel fraude deflorata, non tenetur ſtupratorem ducere in maritum; etiamſi is offerat connubium; uti habet Pirh. Et ſi ipſa poſtea aſſequatur æquè commodum matrimonium, ac ſi non fuiſſet deflorata, eò quod ſtuprum manſerit occultum; tunc nec deflorator tenetur ei dare ullam aliam ſatisfactionem, vel compenſationem; uti habet Navarr. Leſſ. Pirh. &c. Si etiam puella liberè conſentiat in ſui deflorationem, ſtuprator non tenetur eam dotare, nec ducere; quamvis ſuaſionibus & precibus, eandem diſpoſuiſſet ad copulam; uti habet Leſſ. Molin. &c.

5. Nota quartò: quando ſtuprator promittit virgini matrimonium & ipſa propterea conſentit in concubitum, obligatur deflorator eam ducere in uxorem; uti habet Zöeſ. Lugo, Et eſt Ratio; quia talis deflorator ad matrimonium perficiendum tenetur ex contractu oneroſo; poſtquam fœmina adimplevit ex parte ſua contractum. Quod etiam procedit, etſi deflorator talis priùs, vel poſt emiſiſſet votum ſimplex caſtitatis, vel Religionis; uti habet Lugo, Leſſ. (quo caſu tamen vir non poterit petere debitum, niſi accedat diſpenſatio, nec hac mortuâ aliam ducere:) &c. Excipitur caſus, ſi deflorator ſit vir notabiliter excedens conditionem fœminæ, idque ipſa ſciverit; puta ſi vir ſit nobilis, fœmina verò ruſtica; uti notat Sanch. Pirh. &c. quo caſu tamen tenetur illam dotare; uti habet idem Sanch. Zoëſ Leſſ &c. Item alter caſus, ſi videlicet fœmina ſe ante copulam fingat virginem; cùm tamen non eſſet; uti habent cit. DD. Item tertius, ſi nimirum fœmina poſt ſtuprum cum alio committat fornicationem; uti notant iidem DD.

6. Nota quintò: puella ſtuprata in dubio præſumitur Virgo fuiſſe; & ſtupratori neganti eam fuiſſe virginem, incumbit probatio, quòd ipſa priùs fuerit ab alio deflorata: ſicut quivis præſumitur bonus, donec probetur malus *L. merito ff. pro ſocio.* Præſertim ſi puella ſit parata jurare de ſua virginitate.

CAP. IV.

De fornicatione, concubinatu, inceſtu, ſodomia, ſacrilegio, mollitie & beſtialitate.

1. Nota primò: *Fornicatio* ſic dicitur, eò quòd meretrices in *fornicibus*, id eſt locis abditis & obſcuris commorentur, uti notat Menoch. Deſcribitur autem bene ſic, quòd *ſit concubitus carnalis perſonæ ſolutæ cum ſoluta jam deflorata.* Ly *concubitus* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Per ly *perſonæ ſolutæ* intelligitur mas, liber ab omni vinculo, puta conjugii, conſanguinitatis, affinitatis, ſacri Ordinis, Religionis ſeu voti. Hic concubitus dicitur *can. 7. cauſ. 36. q. 1.* ſimplex fornicatio ad diſtinctionem aliorum delictorum carnaliũ.

2. Dico primò: Fornicatio eſt ſub mortali prohibita. Ita communis DD. Et conſtat tum ex *Epiſt. D. Pauli ad Cor. 6.* Et *ad Gal. 5.* Et *ad Epheſ. 5.* Et *ex can. nemo 4.* Et *can. meretrices 11. cauſ. 32. q. 4.* Et *Clement. ad noſtrum 3. de hæret.*

3. Nota ſecundò: de Jure communi Civili nulla quidem conſtituta eſt pœna

eſt pœna pro ſimplici fornicatione, uti conſtat ex *L.1.C. de Concubin.* Hodie tamen ubique punitur per leges particulares Provinciarum: uti & Jure Canonico quod tamen arbitrarium relinquit Judicibus. Et ſi Clericus eam exerceat cum ſcandalo, deponendus eſt ab Officio & beneficio; uti notat Menoch. & Farin. Fornicarius non quidem tenetur dotare fœminam, cum qua habet conſuetudinem; alere tamen tenetur prolem, quam fœmina ex eo concepit, *cap. 5.* & ibi DD. *de eo, qui duxit &c.* Circa concubinatum

4. Nota tertiò: ſecundum Jura Civilia concubinarius dicitur ille, qui domui ſuæ locò uxoris retinet mulierem ſolutam & cum ea carnaliter commiſcetur, *tit. de concubin.* Secundùm verò Canonica is propriè dicitur concubinarius, qui ſolutam & corruptam mulierem in domo, vel foris tenet pro carnali commercio conſuetudinario. Unde ſic poteſt deſcribi rectè concubinatus, quòd *ſit illicitus continuatus concubitus cum aliqua fœmina ſoluta & corrupta, in domo ſua, vel alibi commorante.* Ly *concubitus* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia: & ſignanter per ly *continuatus* differt concubinatus à ſimplici fornicatione, quòd hæc fiat etiam unico actu concubitus illiciti; concubinatus verò requirat conſuetudinem, ſeu repetitos, & continuatos concubitus; uti rectè annotat Diaz, Farinac. &c.

5. Dico ſecundò: concubinatus à S. Canonibus eſt graviſſimè prohibitus. Ita communis TT. & Canoniſt. Et conſtat ex *can. præter 6. diſt. 32.* ubi concubinatus Clericis vetatur; & qui in hoc notoriè deliquerit, jubetur ſuſpendi ab officio & beneficio, quousque reſipiſcat. Et ex Trident. *ſeſſ. 24. de reform. matrim.* ubi concubinatus laicorum prohibetur; & concubinarii laici tam ſoluti, quàm uxorati cujuscunque ſtatûs, dignitatis & conditionis exiſtant, ſi poſtquam ab Ordinario etiam ex officio ea de re ter admoniti fuerint, concubinas non ejecerint, ſeque ab earum conſuetudine ſejunxerint, excommunicatione feriendi ſunt; à qua non abſolvantur, donec re ipſa admonitioni factæ ſatisfecerint. Et mulieres concubinæ poſt ternam admonitionem continuantes concubinatum, pariter puniendæ ſunt ab Ordinario pro modo culpæ, & ejiciendæ extra oppidum, ſi ita bene viſum fuerit eidem Ordinario. Secundum Jura autem antiqua Canonica Laici concubinarii puniebantur arbitrio Judicis; ut notat Clarus. Circa inceſtum

6. Nota quartò: Inceſtum bene deſcribi, quod *ſit illicitus concubitus carnalis cum conſanguineis, vel affinibus in gradu prohibito.* Ita conſtat ex *can. Lex illa, cauſ. 36. q. 1.* Ly *concubitus* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Inceſtus itaque committitur ſi fiat concubitus cum aſcendentibus, vel deſcendentibus per lineam rectam; puta ſi pater cum filia; vel avus cum nepte; vel nepos & avia, &c. copulam carnalem habeat. Item ſi exerceatur concubitus inter cognatos & affines in linea laterali, ſive transverſali usque ad quartum gradum incluſive.

7. Nota quintò: Inceſtus aliquando committitur ſine matrimonio; aliquando cum matrimonio, quo caſu dicuntur fieri nuptiæ inceſtuoſæ, de quibus *Novell de inceſtuoſis nupt.* Et *L. fin. C. eod.* Inceſtus à Laico factus ſinè matrimonio, de Jure Canonico puniendus eſt excommunicatione; & inſuper ſi talis laicus ſit uxoratus, privatur jure petendi debitum ab uxore; ac defunctâ uxore nequit contrahere matrimonium cum ulla alia fœmina, *can. ſi quis 5. cauſ. 35. q. 2.* Inceſtus verò Clerici puniendus eſt depoſitione perpetua ab Ordine, Officio & beneficio, *arg can. non debet 10. cauſ. 30. q. 1.* Et habet Abbas, Pirh. Engel &c. De Jure Civili inceſtus punitur pœnâ Adulterii, id eſt capitis detruncatione, *L. milites 11. ff. ad Leg. Jul.* Hodie autem pœna inceſtus evaſit arbitraria; ſicut & pœna Adulterii, ſecundum Farinac. Engel & alios DD.

7. Nota ſexto: Si inceſtus ſit commiſſus cum Matrimonio; tunc Jure Civili bona inceſtuoſi jubentur confiſcari; niſi extent liberi, qui præferuntur Fiſco

tur Fiſco. Prætereaidem privandus eſt omni dignitate, mittendus in exilium & verberandus, ſi ſit perſona vilis: ſi verò ſit altioris Ordinis, redditur infamis, *Autb. Inceſtus C. de Inceſt. Nupt.* Circa Sodomiam.

9. Nota ſeptimò: crimen turpiſſimum nefandum, ac homine Chriſtiano prorsùs indignum *Sodomiæ* ſic dicitur a *Sodoma* Urbe, in qua olim viguit frequens uſus hujus peccati, quæq́, propterea ab igne cœleſti fuit abſumta Gen. *19. cap.* Sodomia rectè deſcribitur, quod *ſit illicitus concubitus contra naturam exercitus, non ſervato ſexu, vel vaſe ordinario.* Ita conſtat ex *can. uſus 14. cauſ. 32. q. 7.* Ly *concubitus* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

10. Dico tertiò: crimen Sodomiæ eſt graviſſimè vetitum. Ita communis DD. Et conſtat tum ex S. Scriptura Levit. 18 ibi, *cum maſculo non commiſcearis coitu fœmineo: quia abominatio eſt.* Et ex *cap. ut Clericatum 13. de vit. & boneſt. Cleric.* Et *Conſtit.* Pii *V.* incipit, *borrendum illud ſcelus, &c.* Et §. *Item Lex Julia, Inſtit. de public. Jud.*

11. Nota octavò: Sodomiam reputari, ſive maſculus cum maſculo concumbat; ſive fœmina cum fœmina; ſive maſculus cum fœmina non ſervato vaſo ordinario, à natura ad copulam carnalem inſtituto: ſed adhibito præpoſtero; quamvis Azor. & Tanner. velint hunc ultimum coitum maſculi ſcilicet cum fœmina in vaſe præpoſtero non eſſe Sodomiam ſtrictè dictam & ſubjectam pœnis pro Sodomia conſtitutis; peccatum tamen contra naturam graviſſimum & meritò puniendum: pœnâ tamen mitiori, quàm Sodomia propriè dicta.

12. Nota nonò: Sodomla propriè dicta, id eſt concubitus maſculi cum maſculo, vel fœminæ cum fœmina, Jure Canonico punitur *primò* in Laicis excommunicatione: in Clericis verò depoſitione ab Ordinis ſtatu Clericali & beneficio ac detruſione in Monaſterium ad agendam pœnitentiam, *cap. Clerici 4. de exceſſ. Prælat* Et Clericus Sodomita notorius ſi celebret poſt ſuſpenſionem ab ordinum executione factam per Judicem, fit irregularis; non item occultus: uti habet Azor. & Navarr. Item ex Bulla *cit.* Pii V. Clericus Sodomita debet degradari & degradatus tradi Judici ſæculari, ut is ſtatuat in eum ſupplicium, quod in Laicos tales ſtatuunt legitimæ ſanctiones. *Secundò* Jure Civili Sodomita plectendus eſt pœnâ capitis, L. *cum vir 31. C. ad* L. *Jul. ad adult.* Et §. *item Lex Julia Inſt. de public. Judic.* In quibusdam etiam Regionibus conſuetudo, vel lex municipalis obtinuit, ut Sodomitæ igne concrementur; uti notat Clarus. Confiſcantur etiam meritò eorum bona; ut habet Gloſſa, Menoch. & Clarus. Plura de his vide apud Farinac. Ricc. & Clar. Circa Sacrilegium.

13. Nota decimò: Sacrilegium, prout eſt delictum carnis, rectè deſcribitur, quod *ſit concubitus illicitus cum perſona, DEO dicata per votum Religionis, vel Ordinis, cui continentiæ perpetuum votum eſt annexum.* Ly *conbitus* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Jure Canonico ſtuprator ſacrilegus, ſi Laicus ſit, excommunicatur; ſi verò Clericus, privatur beneficiò, deponitur ab Ordine & detruditur in Monaſterium ad perpetuo agendam pœnitentiam, *can. Si quis Epiſcopus 6.* Et *can. Si qua Monacharum 28. cauſ. 27. q. 1.* Monialis verò quæ ſe carnaliter cognoſci paſſa eſt in ſtrictius Virginum Monaſterium detruditur, vel in carcerem, ut ibidem vacet pœnitentiæ & orationibus, *cit. can. 28* Jure Civili rapiens, vel violans Monialem capite punitur, ejusque bona Monaſterio applicantur, L. *un. C. de raptu virginum* juncta *Novell. 103. q. 3.* Circa mollitiem & beſtialitatem.

14. Nota ultimò: Mollities, quæ & pollutio communiter vocatur; ſic bene deſcribitur, quòd *ſit elicitio voluntaria ſeminis absque ullo concubitu & applicatione vaſis, à natura ordinati ad concubitum.* Ly *elicitio* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Beſtialitas demum quoque ſic bene deſcribitur, quòd *ſit carnalis coitus cum aliquo individuo beſtia.* Utrumq; eſt grave crimen & importans peccatum

mortale

mortale. Ultimo annumerari poteſt crimen concubitus cum Dæmone ſuccubo, vel incubo, transfigurante ſe in perſonam humanam.

CAP. V.

Quid Juris regularis Franciſcani circa Minoritas lapſos in peccata carnis.

1. NOta primò: Minores de Obſ. & Ref. admittentes adulterium vel quodcunque aliud peccatum carnis, opere voluntariè conſummato, incurrunt caſum reſervatum Superiori Majori, puta Provinciali & Generali; ita habent Conſtit. Gen. Ord. *cap.7. §.3.* Et Gen Reform. *cap.7.n.1.*

2. Nota ſecundò: contra adulteros, fornicarios & alios Caſtitatis violatores, noſtra Religio ſequens condidit ſtatutum, quod habetur in Conſtit. General. Ordin. *cit. loc. §. 6. num. 21.* Et *num. 22.* Et *num. 23. Quicunque convictus fuerit, domos ſuſpectas ingreſſum fuiſſe, ab eo loco omnino amoveatur & graviter etiam arctetur; & ſi confeſſus fuerit, in fornicationem, vel graviorem culpam incidiſſe; vel de eo legitimè conſtiterit, pro prima vice ſemeſtri carceri mancipetur & voce activa & paſſivâ, triennio careat; & ſi in illud idem ſecundo inciderit, per annum in carceres detrudatur & omnibus Ordinis Officiis decenniò privetur. Quòd ſi tertio illud ipſum admiſerit, ad omnia Ordinis Officia perpetuo inhabilis exiſtat, & longiori tempore carceribus mancipetur; vel etiam ad triremes mittatur Superiorum arbitrio, pro qualitate delicti & ſcandali ratione. Si quis autem, quod abſit, Sacrilegium cum Moniali admiſerit, ad triremes omninò damnetur, aut perpetuo carceri Superiorum arbitrio mancipetur. Quod ſi quis de innominabili crimine (quod DEUS avertat;) propter quod venit ira DEI in filios diffidentiæ, notatus fuerit, ac legitimè convictus; nudus omnino cum ſolis fœmoralibus, Fratribus congregatis, manibus ligatis graviter flagelletur & Pſalm. Miſerere recitet ac leviuſculis flammis igneis, hinc inde circumpoſitis quodammodo aduratur, & ad perpetuos carceres irrevocabiliter condemnetur, ubi ſaltem tribus diebus in qualibet hebdomada in pane & aqua jejunet, & vitam ſuam in dolore & amaritudine animæ defleat.*

3. Nota tertiò: *poterit tamen Miniſter Generalis* (proſequitur ſtatutum *ibidem n. 24.*) *poſt aliquot annos à præfato carcere eum liberare, ſi tanta in eo viderit contritionis indicia, ut eum veniâ & miſericordiâ non indignum exiſtimet: Qui tamen omni ſuffragiorum jure perpetuò careat & ad omnia Religionis officia inhabilis exiſtat: ſi verò iterum de eodem vitio nefando notatus ac legitimè convictus fuerit, ad triremes perpetuò damnatus omnino mittatur.*

4. Nota quartò: quando in præfato ſtatuto Generali Ordinis dicitur, *ſi confeſſus fuerit, in fornicationem, vel aliam graviorem culpam incidiſſe, &c.* hæc gravior culpa eſt adulterium, raptus, ſtuprum, inceſtus, mollities, concubitus cum bruto, vel dæmone ſuccubo; ut rectè annotat Sanctorus & S. Severino; non autem Sacrilegium cum Moniali; nec crimen peſſimum; cum de his duabus ſpeciebus luxuriæ ſpecialiter diſponat idem ſtatutum ut ſupra. Quando etiam dicitur in eodem ſtatuto, *pro qualitate delicti*, qualitas delicti judicari poteſt, vel ex qualitate ipſiusmet actus talis luxuriæ; quia ſcilicet eſt vel Sacrilegus & nefandus concubitus: vel quia eſt multiplicatus; quia trinus actus conſuetudinem indicat; & trina culpa reddit operantem famoſum; uti advertunt *cit. AA.*

TITULUS XVII.

De Raptoribus, Incendiariis & Violatoribus Eccleſiarum.

CAP. I.

De Raptoribus.

1. NOta primo: in continuationem examinis criminum variorum, Papa *hoc tit.* exagitat crimen Raptûs. Eſt autem Raptus duplex, ſcilicet mulierum; & rerum aliarum. Circa primum vide, quæ dixi ſupra *lib. 4. in append. tituli 15.* Præterea

2. Dico primo: rectè deſcribitur Raptor mulieris, quod *ſit violentus abductor fœminæ honeſtæ renitentis de loco ad locum, causâ explendæ libidinis, vel etiam Matrimonii contrahendi.* Ly *abductor* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Ex hac deſcriptione

3 Infertur primò; quatuor requiri conditiones ad hoc, ut quis cenſeatur verus Raptor mulieris & incurrere pœnas ſtatutas in Raptores. *Prima* eſt, ut quis rapiat fœminam cum violentia inj[illegible]ta, illata ipſi fœminæ: unde ſecundum Jus Canonicum, ſi puella extra patriam poteſtatem conſtituta conſentiat in ſui abductionem, abductor ejus non cenſetur Raptor; uti conſtat ex *cap. pen. hoc tit.* quamvis Jure Civili pro tali habeatur, *L. Raptorus 54. C. de Epiſc. & Cler.* Si talis invitis parentibus & libidinis causâ abducatur, *L. un. C. de rapt. virg.* Idem & dum matrimonii causâ abducitur, *cit. L. un. Secunda* conditio requiritur, ut abductio fœminæ fiat causâ libidinis exercendæ, vel matrimonii; uti conſtat ex *can. Si quis, 3. cauſ. 36. q. 2.* Et *L. Si quis 5. C. de Epiſc. & Cleric.* Quare ſi abducatur ex alia cauſa, abductor non reputatur Raptor: uti notat S. Thomas, Clarus, &c. Præſumitur autem mulier fuiſſe rapta causâ libidinis, ſi ſit juvenis, & ad libidinem apta; ſecus ſi ſit vetula; uti notat Farinac. *Tertia* conditio requiritur, ut fœmina rapta traducatur de loco ad locum; uti notat Clarus. & Farinac. Unde ſi quis ab aliqua virgine, vel vidua extorqueat vi carnale commercium; ſed eandem non traducat de uno loco ad alium locum, cenſebitur quidem eſſe ſtuprator violentus, vel adulter; non autem Raptor mulieris; nec talis pœnâ Raptoris plectendus erit, *L. mariti 29. ff. ad Leg. Jul. de adult. Quarta* demùm conditio eſt, ut fœmina rapta ſit alias honeſtæ vitæ; uti conſtat ex *L. un. C. d. rapt. virg.* Quare qui abducit aliquod ſcortum, non cenſetur verus Raptor, nec incurrit pœnas Raptoris, *cit. L. un.*

4. Nota ſecundò: ſecundum Jus Civile Raptor virginis, maximè DEO dicatæ; vel etiam alterius mulieris honeſtæ, puniendus eſt pœnâ capitali, cum bonorum ademptione, quæ raptæ addicuntur, vel aliis juxta Ordinem *L. un. C. de rap. virg.* Et *Nov. 143. de rap. mulier.* Et *Novel. 150. de de ea, quæ Raptori ſuo nubit.* Item eodem Jure Raptori ejuſmodi interdicitur matrimonium cum rapta, *cit. L. un.* Tales etiam Raptores poſſunt in flagranti crimine deprehenſi occidi à ſuis parentibus, vel conſanguineis, vel tutoribus, vel curatoribus, patronis, vel dominis, *cit L. un.* Demum ſi Raptores vilis conditionis fuerint, cremari debent *cit. L. un.* uti & eorum miniſtri, vel ſervi, *ibidem.*

5. Nota tertiò: Secundùm autem Jura Canonica Raptores Laici non puniendi pœnâ capitali; vel alia corporali; ſed unà cum ſuis cooperatoribus ad Raptum incurrunt excommunicationem; *can. 1. & 2. & 4. & 6. cauſ. 36. q. 2.* Et ex Trident. *ſeſſ. 24. cap. 6. de Reform. matr.* ubi etiam iidem Raptores, & auxilium ac favorem præſtantes perpetuò infames fiunt, omniumque dignitatum incapaces. Demum Raptores tenentur dotare decenter raptas mulieres; niſi eas duxerint in uxores; quod non prohibetur fieri ſecundum Canones. Et bona confiſcata rapientis monialem applicanda ſunt monaſterio, *can. Si quis rapuerit 30. cauſ. 27. q. 1.* Clerici verò Raptores, deponendi ſunt de ſuo gradu, juxta Tridentinum *cit.* Et *can. de puellis 4. cauſ. 36. q. 2.* Et *cap. Si quis 4. de purg. canonic.* Circa ſecundum raptum rerum

6. Dico

6. Dico ſecundò: Raptor rerum, de quo hic, bene deſcribitur, quòd *ſit injuſtus & violentus ablator rei alienæ mobilis, vel ſe moventis.* Ly *ablator* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Per ly *violentus* differt Raptor rerum ſeu bonorum à fure, qui absq; vi & clam auffert res alienas

7. Nota quartò: in Raptores rerum Jura Civilia, ſi civiliter de rapina agatur, ſtatuunt, ut infra annum utilem in quadruplum reſtituant, id eſt rem & lucrum ceſſans, ac damnum emergens, ac triplum ſit in pœnam: poſt annum verò ut reſtituant ſimplum; id eſt rem ipſam, vel ejus æſtimationem ac lucrum ceſſans & damnum emergens, *Inſtit. vi bonor. raptor.* Et *L. Prætor. 4. ff. eod.* Si autem agatur criminaliter contra Raptorem violentum rerum; tunc ſi rapina facta ſit cum tumultu & armis, capite puniri debet, *L. ult. ff. de vi public.* Hodie verò communiter plectitur pœnâ Banni, ſive excommunicationis Imperialis; uti notat Mynſing. ſi autem rapina facta ſit ſine armis, tunc punitur amiſſione tertiæ partis bonorum, *§. item Lex Julia, de vi pub. Inſt. de public. Judic.* Item amiſſione omnis dignitatis ac infamia, *L. 1. ff. ad Leg. Jul. de vi privat.*

8. Nota quintò: Jura verò Canonica Raptores rerum jubent excommunicari ab Epiſcopo illius loci, ubi rapina facta eſt, quousque ſatisfaciant competenter, *cap. De illis 1. hoc tit.* Singulariter incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ & caſum reſervatum Papæ, illi Piratæ, ac alii, qui deprædantur navigantes in mari Chriſtiano; vel capiunt bona naufragorum. Præterea Raptoribus bonorum, maximè Eccleſiaſticorum pœnitentia deneganda eſt, quousque reſtituant, ſi poſſint: vel ſaltem ſecuritatem de reſtitutione præbeant, *cap. Super eo 2. hoc tit.* Et ſi in contumacia usque ad obitum ſuum præſtiterint; illa concedenda eſt, data cautione de præſtanda ſatisfactione, *cit. cap.*

9. Nota ſextò: Judices Eccleſiaſtici poſſunt crimina Raptorum ſuæ Diœceſis punire pœnâ temporali pecuniariâ, flagellationis, vel aliâ; ſi verò opus ſit pœna capitali, vel mutilationis membrorum, ea per ſæcularem Judicem infligi debet, *cap. in Archi-Epiſcopatu 4. hoc tit.*

CAP. II.

De incendiariis & Violatoribus Eccleſiarum.

1. Dico primò: rectè definitur Incendiarius, *quod ſit perſona ſcienter & datâ operâ appoſito igne accendens rem alienam, v. g. aliquam urbem, vel prædium, vel domum, vel aliam ædem, vel ſegetes, vel his ſimilia aliena; aut præbens auxilium, vel conſilium ad ſimilem actum.* Ita conſtat ex *can. peſſimam 32. cauſ. 23. q. 8.* Ly *perſona* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

2. Nota primò: ſecundum Jura Civilia is, qui ob inimicitias, vel rapinam alienas ædes in urbe incendit, vivus excotiari, vel beſtiis objici jubetur, ſi ſit perſona vilis: ſi verò ſit in aliquo gradu conſtituta, capite plecti, vel deponi mandatur, *L. ult. ff. de incend.* Qui autem extra urbem ædes aliquas ſponte accendit, vel acervum frumenti juxta domum ſitum combuſſerit, vinctus in ignem conjici jubetur, ſi ſit vilis perſona. Et in *Conſtit. pœn. Caroli V.* generaliter omnis Incendiarius igne cremandus eſt.

3. Nota ſecundò: ſecundum Jura Canonica Incendiarii Eccleſiarium, vel aliorum locorum Religioſorum & piorum, imò & cæmeteriorum, ac contiguorum ad 30 paſſus, ſunt ipſo Jure excommunicati, *can. definivit 35. cauſ. 17. q. 4.* Et nominatim denunciati pro talibus à ſolo Papa abſolvuntur ab excomunicatione contracta, *cap. Tua nos 19. de ſent. excomm.* Incendiarii autem ædificiorum profanorum; uti & conſulentes ac auxiliantes ſunt excommunicandi per Judicem Eccleſiaſticum, *can ſi quis 31. Et ſeq. cauſ. 13. q. 8.* & abſolutio eſt Papæ quoque reſervata. Inſuper omnes Incendiarii voluntarii quorumcunque ædificiorũ, obligantur ad reſtitutionem omnium damnorum, *cap. 5. & ſeq. de injur.* Demùm iidem Incendiarii carere debent Eccleſiaſtica ſepulturâ, *can. peſſimum 32. cauſ. 23. q. 8* niſi in fine

in fine pœniteant, quo caſu ſepeliri poſſunt in loco ſacro, *cap. 5. hoc tit.* Et hæredes Incendiariorum etiam compelli poſſunt juxta vires hæreditatis ad ſatisfaciendum pro damnis illatis *cad. 5. hoc tit.* Circa alterum articulum hujus cap.

4. Dico ſecundò: rectè deſcribitur hic Violator Eccleſiarum, quòd *ſit violentus effractor Eccleſiarum, vel aliorum locorum piorum cum ſpolio eorundem.* Ly *effractor* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

5. Nota tertiò: contra Violatores Eccleſiarum fulminatur excommunicatio, & quidem ſecundùm Gloſſam & DD. communiter ipsô factô incurſa, *can. Canonica 107. cauſ. 11. q. 3.* Et *can. 5.* Et *can. 21. cauſ. 17. q. 4.* Et *cap. conqueſti 22. de ſent. excomm.* Inſuper tales non debent admitti ad pœnitentiam; niſi prius reſarciant damna, vel cautionem præſtent de tali reſarcitione.

TITULUS XVIII.
De Furtis.

CAP. I.
De Quidditate, Prohibitione & Diviſione Furti.

1. Nota primò: proſequitur Papa explanare & punire crimina & *hoc tit.* in ſpecie inſectatur Furtum, quod quidam volunt, ſic dictum à *furno*, id eſt fuſco ſeu nigro; eò quòd clam & obſcurè fiat; ac plerumque de nocte; ſed melius ſecundum *L. 1. ff. de furtis.* Et *Inſtit. de oblig. ex delicto*, derivatur à *ferendo.* Definit autem Juriſconſultus *cit. L.* Furtum ſic, quòd *ſit contrectatio fraudulosa, lucri faciendi gratiâ, vel ipſius rei, vel etiã uſus ejus, poſſeſſionisvè.* Sed clariùs

2. Dico primò: optimè deſcribitur Furtum quòd *ſit acceptio occulta rei alienæ: rationabiliter invito Domino ejus.* Ly *acceptio* eſt genus; reliquã ponuntur pro differentia.

3. Dico ſecundò: Furtum rei in quantitate notabili deliberatum eſt prohibitum ſub peccato mortali. Ita communis DD. Et conſtat tum ex *S. Decalogo*; tum ex *Epiſt. 1. ad Cor. 6.* ubi fures excluduntur à regno cœlorum; utique ob prohibitionem furti involventem peccatum mortale.

4. Nota ſecundò: circa quantitatem notabilem ſufficientem ad peccatum mortale, varias eſſe AA. ſententias: celebriores ad duos ordines reduco. In primo ordine ſtatuo eos, qui quantitatem notabilem ſufficientem ad mortale, determinant ex ſolo iniquo furis animo poſſidendi rem alienam notabilem, abſque reſpectu ad perſonas, quibus invitis aufertur res pretio æſtimabilis; vel ipſa pecunia. Huic principio inhærendo Navarrus ſtatuit pro peccato mortali eſſe ſufficientem materiã, rapere rem valoris ſequentis, vel ipſam pecuniam; puta mediũ Julium in moneta Italica, in Hiſpanica medium Regalem, in Germanica inferiori medium Schellingum, ſeu medium ſolidum, in Germanica ſuperiori duos circiter groſſos, ſeu unum & dimidium Pazium. Corduba & Tolet. ponunt valorem rei, vel ipſã pecuniam, ſcilicet unum Regalem, Julium, ſolidum, ſeu Schellingum, quatuor groſſos, ſeu tres Pazios. Leſſius & Medina duos Regales, Julios, ſolidos, octo groſſos, ſeu ſex Pazios. Soto, Valent. & Rebell. tres Regales, Julios, Solidos, duodecim groſſos, ſeu novem Pazios. Diana & alii poſtulant quatuor Regales, Julios, ſolidos, ſedecim groſſos, ſeu duodecim Pazios. Wiggers ſtatuit unum aureum, vel tres florenos Germanicos Rhenenſes; aut res ipſas tanti valeri ablatas.

5. In ſecundo ordine colloco AA. qui docent quantitatem ſufficientem materiæ ad mortale, determinari debere judiciô virorum prudentum, cum reſpectu ad diverſitatem perſonarum & temporum ac æſtimationem rerum ablatarum; cum unus alterô graviùs poſſit damnificari. Huic principio inhærendo docet Bonacin. Reginal. & Navarr. quod quantitas ſufficiens ad mortale, ſit ablatio unius aurei, trium florenorum Germanicorum Rhe-

Rhenenſium in moneta Germanica ſuperiori; in inferiori verò quindecim ſolidorum; in Italica quindecim Juliorum, in Hiſpanica quindecim Regalium, ſurreptorum perſonæ illuſtri valde diviti; vel ablatio rerum tali pecuniæ æquivalentium hoc noſtro tempore; communi autem diviti, qui ex ſuis redditibus vivit, oblatio quatuor Regalium, Juliorum, ſolidorum, ſedecim groſſorum, ſeu duodecim Paziorum: illi, qui ex opificio vivit, ablatio duorum Regalium, Juliorum, ſolidorum, octo groſſorum, ſeu ſex Paziorum; illi tandem, qui ex quotidiano eleemoſynæ quæſtu & mendicatione vivit, ablatio unius Regalis, Julii, ſolidi, quatuor groſſorum, ſeu trium Paziorum. Ratio horum omnium poteſt eſſe; quia in præfatis ablationibus, domini rerum, pro diverſa qualitate ſuarum perſonarum & temporum cenſetur inviti notabiliter damnificari in bonis Fortunæ. Ego huic motivo DD. ſecundo ordine poſitorum, quidem ſubſcribo; ſed materiam ipſam paulò aliter determino &

6. Dico tertiò: tunc eſt quantitas notabilis & materia ſufficiens ad peccatum mortale, ſi graviter invitô Dominô furti ſurripiatur pecunia, vel res valoris illius, quæ regulariter, decenter & moderatè victitando inſumitur unô die ab illa perſona, cui ſurripitur; niſi eſſet perſona valde ſplendida v. g. Regia, Ducalis & ſimilis. In hanc ſententiam etiam propendet Laym. Lugo, Herincx, &c. RR. Eſtq; Ratio; quia per ſubtractionem pecuniæ, vel valoris victus diurni decentis, regulariter quivis invitus notabiliter ſentit ſe damnificari in bonis ſuis & ægrè fert; v. g. ſi illuſtri perſonæ ſubtrahatur aureus, vel tres floreni Germanici; vel communi diviti tertia pars aurei, vel unus florenus Germanicus; & ſic proportionaliter de aliis perſonis, habentibus mediocres, tenues, modicas vel modiciſſimas facultates: adeoque quantitas notabilis & materia ſufficiens ad mortale erit ſurreptio pecuniæ, vel rei tanti valoris, quæ in regularem, decentem & moderatum victum, uno die ab eo inſumitur, cui fit ſurreptio. Dixi in concluſione: *niſi eſſet in perſona valde ſplendida, v. g. Ducalis &c.* quia dum talis perſona pro unico victu diurno valde notabilem pecuniæ quantitatem & plures aureos inſumere ſoleat; ideo pro mortali furto in eorum facultatibus, etiam minor quantitas, quam pecunia, vel valor unius victûs diurni, ſufficit; v.g. ablatio duorum aureorum à Rege, vel Duce potentiſſimo; unius à Principe vel ſplendidiſſimo Comite; in quo conſentiunt Arag. Sà, Major, Navarr. Sylv. Tol. &c. Et eſt Ratio; quia quivis talem quantitatem apprehendit pro Materia gravi; quod & facit Labeo apud Vulpian: Jureconſult in *L. Si quis adfirmavit* & ſeq. *ff. de dolo.* Et potentiſſimæ etiam perſonæ ægrè ferũt, ſpectatis tot ſuis expenſis, pro decore ſuo & publico ac Provinciæ utilitate, duorũ, vel unius aurei ablationem: ſiquidem frequens talis ablatio maximum detrimentum ipſis afferret.

7. Nota quartò: ex concluſione ſequens Corollarium: eſſe ſufficientem quantitatem pro mortali, ſubtrahere valde pauperi artifici etiam viliſſimũ in ſe inſtrumentum ſubulæ, vel acus, nautæ remum, ſcribæ calamum, pictori penicillum & ſimilia; ſi aliud ſubſtituere nequeant, quo victum ſuum diurnum lucrentur; vel mendico pauculos nummos eleemoſynariè collectos, quos in alimoniam diurnam inſumpturus erat.

8. Dixi etiam in concluſione; *ſi graviter invitò Dominò ſurripiatur;* quia ſecundum communem ſenſum DD. ad furtum mortale prolium, uxoris, ſanguine junctorum, familiarium, major requiritur quantitas, quam pecunia, vel valor victûs diurni; eo quod circa horum furta, non cenſeatur Domini tam citò graviter inviti; vel ſi ſint graviter inviti; hoc fit non tam ob quantitatem furto ablatam; quam ob modum occultum damnificandi; vel finem perniciosum, quem in ejuſmodi furtis intendunt, v. g. potitationem, luſum, luxuriam, &c. Quare putat Herincx, Leſſ. Laym. &c. ſi filiusfamilias Parentibus opulentis clam ſurripiat duos, vel tres aureos,

nec dum eſſe peccatnm mortale, ſecluſâ alia intentione lethali. Ego judico determinationem gravis materiæ, quoad ſimiles perſonas proportionaliter ſecundum eorum & Dominorum qualitates magis, minusvè invitorum; eſſe metiendam.

9. Nota quintò: circa diviſionem Furti: illud dividi in ſimplex & qualificatum. *Simplex* eſt, cui nulla adhæret circumſtantia ſpecialis; tale eſt acceptio injuſta occulta v. g. 100. aureorum ex burſa Platonis Philoſophi. *Qualificatum* eſt, cui adhæret ſpecialis aliqua circumſtantia & malitia; tale eſt *Sacrilegium*, id eſt Furtum rei ſacræ ex loco ſacro, vel non ſacræ ex loco ſacro, ſecundum *can. Quisquis cauſ. 17. q. 4.* Item *Peculatus*, id eſt Furtum rerum pertinentium ad ærarinm publicum Reipublicæ vel Magiſtratus, ad Fiſcum ſupremi Domini, ut patet ex *ff. ad Legem Juliam peculatus.* Item *Crimen Plagii*, quale committunt, qui hominem liberum ſurripiunt, occultant, emunt & vendunt pro ſervo &c. uti patet ex *ff. ad Legem Fabiam, de Plagiariis.* Et *crimen abjegatus*, quod committunt abigentes ex paſcuis pecora, *L. 1. §. 1. ff. de Abigeis.*

CAP. II.

Variæ reſolutiones de pœnis Furti.

1. Nota primò: ſecundum Jura Civilia ſi civiliter agatur, Furtum manifeſtum ſimplex, ſcilicet in quo fur in ipſo actu furandi, vel in loco Furti deprehenditur, punitur pœna pecuniaria in quadruplum; ita ut ultra rem furto ablatam cogatur ſolvere quadruplum: Furtum verò non manifeſtum punitur pœnâ in duplum §. *pœna* & §. *ult. Inſtit. de oblig. quæ ex delicto, &c.* Si vero criminaliter contra Furtum ſimplex agatur ad pœnam arbitrariam procedi poteſt. *L. fin. ff. hoc tit.* Et pœna mortis vel mutilationis pro eo non eſt infligenda, *Authent. ſed novo Jure C. de Serv. fugit.* Ex conſtitutione tamen Friderici Imperatoris, fur ſurripiens rem valentem 5. ſolidos (ſolidus autem valet duodecim groſſos, ſecundùm Gothofred.) aut plus, laqueo ſuſpendi jubetur; tollens verò rem minoris valoris, ſcopis & forcipe excoriari & tundi: quod & conſuetudo obtinuit; maximè quando furta fiunt in magna quantitate; vel ſi ſint repetita; ut notat Menoch. & Zoëſ. Fur etiam evadit infamis, *L. athletas 4. ff. de his, qui not. infam.*

2. Nota ſecundò: ſecundum Jura Canonica ſi Clericus committat Furtum grave, etiam ſimplex tantùm, deponendus eſt ab Ordine & Officio Clericali, *can. Presbyter 12. diſt. 81.* Et ſi talis poſt depoſitionem incorrigilis maneat, excommunicandus eſt; ac creſcente contumaciâ tradendus poteſtati ſæculari, ut legitima pœna feriatur, *cap. Cum non ab homine 10. de judic.* Præterea Clericus Fur redditur infamis poſt condemnationem, *can. infames 17. cauſ. 6. q. 1.* Unde talis ad Ordines ulteriores promoveri nequit; niſi furtum fuerit occultum, ob quod poſt actam pœnitentiam & ſatisfactionem præſtitam ſuper re furata, poterit Ordines ſuſcipere *cap. ult. hoc tit.*

3. Nota tertio: Furtum qualificatum Sacrilegii Jure Civili punitur pœna arbitraria; ita tamen ut juxta Furti, Rei & perſonarum qualitatem etiam ad mortem poſſit extendi *L. Sacrilegii 6. ff. ad Leg. Jul. peculat.* Unde meritò fures Sacrilegi aliquando damnantur ad beſtias; aliquando vivi comburuntur; aliquando in furca ſuſpenduntur; aliquando capite plectuntur, *L. Sacrilegi 9. ff. eod.* Jure autem Canonico ejuſmodi fures puniuntur tum pœnâ excommunicationis; niſi ſe correxerint & ſatisfecerint, *cap. conqueſtus 17. de for. compet.* Et *can. indigne 21 cauſ. 12. q. 2.* Tum perpetuâ infamiâ, vel carcere vel exilio, *can. attendendum 13. cauſ. 17. q. 4.* Tum pœnâ pecuniariâ, *can. quisquis 21. cit. cauſ. &q.*

4. Nota quartò: Furtum qualificatum cōmittentes Plagii, ſecundum Legem Divinam veterem *Exod. 21. cap.* morte plectendus eſt. Secundum Jus Canonicum excommunicandus eſt; quô caſu Plagiarius civiliter mori cenſetur; cum excommunicatus à com-

à communione fidelium removeatur, *cap. Per venerabilem 13. qui filii ſint leg.* Item Clericus Plagiarius poſt degradationem tradi poteſt curiæ ſæculari, quæ ipſum deinde morte afficiat; & in hoc ſenſu procedit *cap. 1. hoc tit.* Secundum tandem Jus Civile olim plagiarius nobilis condemnabatur ad metalla; ignobilis verò ingenuus tamen, morte plectebatur; ſervus vero beſtiis objiciebatur *L. fin.* & ibi Gloſſ. *ff. ad Leg. Fabia. de Plagiar.* Et *L. quoniam 7.* Et *L. ult. C. eod.* Poteſt tamen & arbitraria eidem imponi, v. g. exilii, aut alia *cit. L. fin.* & *C. eod.* Incurrit & pœnam Plagii, qui ſcienter emit pro ſervo liberum hominem *L. 1. ff. ad Leg. Fab. de Plagiar.*

5. Nota quintò: Furtum qualificatum Peculatûs, quô res Fiſci, vel etiam ærarii Reipublicæ vel Magiſtratûs ſurripiuntur, punitur in privatis hominibus deportatione, *L. 3. ff. ad Leg. Jul. peculat.* Quia autem præfata pœna non viget ampliùs; ideò eidem ſucceſſit pœna arbitraria; uti notat ex Farinac. Pirhingus. Si Judices, vel Magiſtratus tempore ſui officii ſurripiant pecunias publicas; uti & ad hoc ſcienter cooperantes, morte plectendi ſunt, *§. item Lex Jul. pecul. Inſtit. de public. Judic.* Si autem Clerici committant quaſi crimen Peculatus ſibi appropriando bona Eccleſiaſtica, vel alienando, excommunicantur; niſi ea celeriter reſtituant, *cap. ſi quis, de reb. Eccleſ. non alien.* Etſi reſtituere nequeant, deponantur, *can. Diaconi 35. cauſ. 12. q. 2.*

6. Nota ſextò: Furtum qualificatum Abigeatûs, ſi repetitim fiat, punitur decapitatione; maximè ſi tale ferro vel armis factum contingat, L. *1. & 2. ff. de Abig.* Alias damnantur ad opus publicum ad tempus *cit.* L. *1.* In honeſtioribus Abigeis habet locum pœna exilii & remotionis ab officio ac ordine; niſi hi in abigendo gladiô utantur *cit.* L. *1.* Plura de Furtis vide *tom. 4. Scholæ meæ Theol. tract. de Virtut. Cardinal diſt. 10. q. 2. & ſeq.* ubi plurimæ ponuntur reſolutiones, hanc materiam concernentes.

CAP. III.

De Furtis Minorum.

1. NOta primò: Frater Minor committens furtum rei ſacræ, vel alterius notabilis de rebus Monaſterii, incurrit caſum reſervatum; uti habent Conſtit. General. Ord. Sanctorus in *Comment. ſuper Stat. General.* hunc caſum incurri non tantùm per furtum de rebus Monaſterii; ſed etiam de rebus ſæcularium & aliorum extra Ordinem: eo quod iſte caſus jam fuerit reſervatus in Ordine cum ampliatione ad quodcunque furtum, ante determinationem Clement. VIII. Et ſuam interpretationem habuerit à voto paupertatis, à quo valde aliena debet eſſe ſurreptio quarumcunque rerum. Unde in hac ſententia ſurripiens calicem ex aliena Eccleſia; vel nummos alicui ſæculari furans, in hunc caſum reſervatum incideret.

TITULUS XIX.

De Uſuris.

CAP. I.

De Quidditate, Diviſione Uſuræ & Prohibitione Uſuræ.

1. NOta primò: pergit Papa exagitare & punire crimina; & *hoc tit.* invehitur contra Uſuras: *Uſura* autem ſic dicitur ab *Uſu*; quare genericè loquendo ſignificat uſum alicujus rei. Hoc ſenſu uſum luminis dixit *Uſuram lucis* Cicero *in Verrem.* Inde autem hæc vox Uſura transfertur ad ſignificandum incrementum, vel lucrum, commodum vel fructum, qui provenit ex uſu alicujus rei. Et hinc factum eſt, ut lucrum, quod ex uſu, ſeu uſura pecuniæ provenit, Leges appellent Uſuram. Idem lucrum quoque vocatur fœnus L. *improbum fœnus C. ex quibus cauſis infamia &c* De hoc

2. Dico primò: rectè deſcribitur Uſura, quòd *ſit lucrum ultra ſortem im-*

mediatè

immediatè & principaliter proveniens ex mutuo tanquam debitum. Ita Lugo, Leſſ. Laym. Herincx, &c. DD. Ly *lucrum* eſt genus; & ſub eo comprehenditur omne temporale, ac pretio æſtimabile, quod accipitur ultra ſortem mutuò datam, quaſi ex juſtitia debitum; uti conſtat ex *can. Plerique cauſ. 14. q. 3.* ubi habetur dictum S. Ambroſii; *Quodcunque ſorti accidit, Uſura eſt*: *reliqua* ponuntur pro differentia. Ly *ultra ſortem*, id eſt quod ultra maſſam mutuò datum eſt. Ly *immediatè & principaliter proveniens ex mutuo*; indicat lucrum Uſurarium debere procedere ex motivo proximo & immediato rei mutuatæ, ut talis. Ly *tanquam debitum*; inſinuat requiri ad rationem Uſuræ, ut lucrum Uſurarium quaſi ex juſtitia & prævio contractu, ſeu pacto obligatorio detur. Ex his

3. Nota ſecundò ſequentia Corollaria: *Primo*: nullam committi Uſurum ab eo, qni acceptat aliquid, quod mediante amicitia, liberalitate, vel gratitudine à mutuatario, offertur ultroneè ſinè debito Juſtitiæ & ſine pacto prævio; uti habet Herincx, Leſſ. Soto, Navarr. Molin. Laym. & S. Thomas, &c. Ratio eſt; quia tunc lucrum nec ſperatur, nec acceptatur ex mutuo, vel ob aliquod pactum immediatè; neque accipitur invitò Dominò; ſed liberè ab eo obtinetur. *Secundò* nulla pariter eſt Uſura, ſi vi mutui quis prætendat obſequium aliquod ſpirituale; v. g. adminiſtrationem Sacramenti, vel Miſſam; quia tale non eſt lucrum temporale: unde ſolum Simonia hoc pacto committeretur. *Tertiò*: etiam non erit Uſura alteri mutuare, ut condonet privatam vindictam: vel injuſtam ſatisfactionem, pro fama, vel honore læſa. Ratio eſt; quia talis condonatio nullam apportat lucrum; ſed tollit ſolam injuſtam vexationem. *Quartò*: nulla quoque committitur Uſura, ſi paciſcaris de re aliàs tibi debita ex juſtitia; modo non apponas novum onus. Ratio eſt; quia tali modo nullum injuſtum lucrum procuras; ſed ſolam vexam injuſtam redimis.

4. Nota tertiò: ex eadem definitione ſequitur *quintò*; veram committi Uſuram, ſi mutues cum pacto formali ut mutuatari' tibi remittat obligationem reſtituendi famam, priùs à te injuſtè læſam; vel ut actionem injuriarum, quam juſtè contra te inſtituere poteſt, omittat; ut habet Navarr. Laym. Molin. Corad. &c. Et Ratio eſt; quia talis obligatio tibi onerosa, eſt pretiò æſtimabilis; ſicut eſt Jus Mutuatarii, actionem injuriarum contra te inſtituendi. *Sextò*: non caret labe Uſuræ, mutuare denarios cum pacto formali, ut Mutuatarius iterum remutuare ſit civiliter obligatus; vel frequentare Mutuantis Officinas, Molendina, Scholas; vel Officium præſtare. Ita Navar. Laym. Cajet. Molin. Soto, Herincx, &c. contra Angel. Covarr. Leſſ. &c. Ratio eſt; quia imponitur Mutuatario ultra ſortem onus & gravamen pretio æſtimabile, dum obligatio juſtitiæ, hæc & ſimilia præſtandi, in pactum deducitur: quæ deductio ſemper arguit Uſuram: quia ſimilibus læditur Mutuatarii libertas graviter. Circa alterum art. hujus cap.

5. Nota quartò: Uſura primo dividitur in realem & mentalem. *Uſura Realis* eſt, in qua mutuans expreſsè, vel tacitè lucrum ex mutuo deducit reipſa in pactum externum obligatorium. *Mentalis* eſt, in qua mutuans non deducit quidem lucrum in pactū ullum externum; ea tamen intentione & animò mutuat, ut acquirat aliquod lucrum ex mutuo; & hoc non ex gratitudine; ſed ex debito. Secundo dividitur in expreſſam, & tacitam. *Uſura expreſſa* (quæ & *formalis* & *aperta* dicitur) eſt illa, in qua intervenit expreſſum pactum de aliquo lucro ex mutuo percipiendo. *Tacita*, (quæ & *virtualis* & *palliata* dicitur) eſt illa, in qua non vi pacti alicujus expreſſi; ſed taciti aliquid ex mutuo capitur ultra ſortem; talis committitur v. g. ſi Plato mutuet Ciceroni mille aureos, dicendo eidē Ciceroni, ſcis conſuetudinem meam in mutuando; & deinde ab eodem Cicerone acceptet quid ultra ſortē, ſinè ullo legitimo titulo, eò quod ſolitius ſit ſimile cōmuniter acceptare à debitoribus ſuis. Vel ſi ob dilatā ſolutionem aliquid exigat, vel acceptet, tanquam ſibi debitam.

6. Nota

6. Nota quintò : rurſùs tertiò Uſuræ aliæ vocantur *compenſatoriæ* , & ſunt illæ, quæ exiguntur pro mutuo ratione juſti intereſſe ; ratione ſcilicet damni emergentis ; vel lucri ceſſantis ; vel ratione periculi ; vel ratione laboris, vel ratione expenſarum, quæ probabiliter timentur in recuperando mutuo. Hæ ab aliis vocantur *Uſuræ reſtauratoriæ.* Aliæ dicuntur *Lucratoriæ* in quibus ex pacto ultra ſortem aliquod temporale lucrum ſolet dari, & causâ ac nomine mutui principaliter exigitur. Aliæ appellantur *Punitoriæ* , in quibus paciſcitur de ſubeunda aliqua pœna, ſolvenda per mutuatarium, propter ejus in mutuo reddendo moram. Aliæ vocantur *Centeſimæ*, & habentur, quando in centum quôlibet annô ſolvuntur duodecim. Aliæ *Trientes*, & ſunt tertia pars centeſimæ, quæ ſcilicet pro centum quotannis quatuor reddit. Aliæ *Beſſales*, quæ ſunt duæ trientales centeſimæ partes, quando pro centum penduntur octo annuè. Aliæ *Semiſſes*, quæ ſunt dimidia pars Centeſimæ, & quôlibet anno ſex pro centum redduntur. Aliæ *Quincunces*, quæ quintam Centeſimæ reddunt, nempe quinque pro centum quôvis annô. Aliæ *Quadrantes*, cùm tres quotannis ſolvuntur. Aliæ *Septunces*, cùm ſeptem penduntur. Aliæ *Dodrantes*, cùm novem dantur. Aliæ *Dextunces*, cùm decem præſtantur. De quibus omnibus videnda *L. eos C. de nautar. fœnor.* Et *L. cùm quidam ff. de uſur.* Et *L. liberto ff. de ann. & menſt. oblig.*

7. Dico ſecundò : omnes Uſuræ lucrativæ, & propriè dictæ, cujuſmodi ſunt reales, tam apertæ & expreſſæ, quàm palliatæ, ſunt prohibitæ ſub mortali, tum Jure Divino, tum Canonico, & Naturali. Ita Covarr. Herincx, Vallenſ. & communis DD. Primum de Jure Divino conſtat ex illo Deut. *cap. 23. non fœnerabe-ris Fratri tuo ad uſuram pecuniam.* Et Luc. *6. mutuum date, nihil inde ſperantes.* Secundum de Jure Canonico conſtat ex *cap. Conſuluit 10. hoc tit.* Et ex *Decreto, cauſ. 14. q. 3. & tot. hoc tit. de Uſuris.* Et ex *Clement. unic. eodem.* Tertium de Jure naturali probatur; quia Uſuræ adverſantur illi præcepto Decalogi, quod eſt Juris naturalis, *non furtum facies* ; faciens enim Uſuras lucrativas reverà furatur, ſinè juſto titulo pecuniam alienam ultra ſortem acceptando, & detinendo Domino ſuo, Et quia contra Jus naturæ eſt, ut in commutatione unius rei pro alia plus exigatur, quàm res valeat ; quod contingit in conceſſione pecuniæ, in cujus reſtitutione Uſura tanquam aliquid plus redditur, & acceptatur. Objectiones pro Uſuris vide ſolutas *tom. 4. Scholæ meæ Theol. tract. de Virt. Cardin. diſt. 12. q. 6. n. 7. & 8.*

Caput II.

De Titulis excuſantibus ab Uſura ; & pœnis Uſurariorum.

1. Dico primò; titulus damni emergentis ex datione Mutui excuſat à labe Uſuræ ; unde illæ Uſuræ compenſatoriæ ſunt licitæ, quibus ratione damni emergentis aliquid ultra ſortem, ſeu intereſſe aliquod moderatum accipitur ; & de hoc à principio poteſt paciſci. Ita S. Thomas, Molin. Navarr. Engel. Palon. Ban. & communis Theologorum, ac Canoniſtarum. Ratio eſt ; quia tale damnum eſt pretiô, & pecuniâ æſtimabile, neque æquitati conſentaneum eſt, ut qui ob beneficium mutui, quô ſe in gratiam alterius uſu pecuniæ ſuæ privat, damnum reportet : quare pro tali licitum eſt aliquod intereſſe moderatum ultra ſortem accipere, ſicque titulus damni emergentis ex datione mutui excuſat à labe Uſuræ. Deinde ratio naturalis dictat, quòd quiſque poſſit ſe indemnem ſervare alteri benefaciendo ; adeòque cùm mutuans per mutuum proximo benefaciat, poteſt is per compenſationem alicujus moderati intereſſe aliquid ultra ſortem accipere circa labem Uſuræ. Objectiones contra hanc Concluſionem vide ſolutas *tom. 4. Scholæ Theologicæ, tract. de Virt. Card. diſt. 12. n. q. 7. n. 4.*

2. Dico ſecundò : titulus quoque lucri ceſſantis ob datum mutuum excuſat ab Uſura, quantum prudentis viri arbitriô æſtimabitur : Ita Panorm. Sylv. Lug. Navarr. &c. Ratio eſt ; quia carentia lucri in ſpe habiti, ſeu lucrum ceſſans ob ſortem alteri datam non minùs eſt pretiô ac pecuniâ æſtimabile, quàm damnum emergens ex mutui datione ; imò eſt aliquod reale damnum ; adeoque poterit pro eodem lucro aliquid accipi ; & conſequenter titulus lucri ceſſantis ob datum mutuum excuſat ab Uſura. Præterea piſcator poteſt licitè vendere piſces, quos jactu retis ſe capturum ſperat. *L. ſi jactum 12. ff. de actio. empt.* Ergo & mercator poteſt licitè vendere mu-

tuatario intereſſe, quod ſperat ex ſua pecunia ad negotiandum deſtinata ſe lucraturum, & quâ in gratiam ipſius ſe privat. Nec obſtat ille textus Luc. 6. *mutuum date, nihil inde ſperantes:* quia loquitur tantùm de ipſo mutuo ſecundùm ſe ſpectato, pro quo nihil ultra ſortem exigi poteſt: non autem ſecundùm ſpem lucri ex mutuo, quâ quis ſe privat in gratiam mutuatarii; uti notat Leſſ.

3. Nota autem primò: certas requiri conditiones, ut quis lucrum ceſſans poſſit accipere aliquid. *Prima* eſt; ut Mutuum verè ſit cauſa ceſſantis lucri: ſicut contingeret, ſi Mutuans denarios jam deputatos ad lucroſam negotiationem, v. g. emptionem frumenti, ovium, &c. non applicaret negotiationi; ſed mutuò daret Platoni. *Secunda*; ut non plus exigatur, & acceptetur, quàm quantum lucrum illud ceſſans valere poteſt, deductis expenſis, & æſtimatione laborum, quæ aliàs inſumi ſolent, in faciendo illo lucro; v. g. ſi centum aureis datis Plato mutuans comparâſſet certò frumenta, & decem aureos ex divenditis frumentis lucratus fuiſſet; non poteſt deductas expenſas & labores, pro quibus venirent duo aurei, exigere, vel acceptare; niſi octo aureos in vicem lucri ceſſantis. *Tertia* eſt; ut id, quod pro lucro refundi debet à Mutuatario, non illicò datô mutuô ſolvatur; ſed poſtea

4. Dico tertiò: non eſt titulus ſufficiens, accipiendi aliquid ultra ſortem, ſola carentia denariorum mutuò dandorum, aut non repetendorum, niſi elapsô tali tempore. Ita Herincx, Leſſ. & communis; contra Medin. &c. Ratio eſt; quia carentia denariorum, & obligatio eos non repetendi, niſi certô tempore, ſunt denariis mutuô datis, qua talibus intrinſeca: adeoque ſicut pro ipſo mutuo denariorum nil poteſt accipi; ſic nec pro ſola carentia, & obligatione eos non repetendi niſi certò tempore. Et quia ſecundùm Scotum 4. *diſt* 15. *q.* 2. ac alios veteres Scholaſticos, uſurarium eſt vendere tempus; quod contingeret in ſententia oppoſita.

5. Nota ſecundò: Laici Uſurarii manifeſti ſunt ipſo Jure infames *L. improbum* 20. *C ex quib. cauſ. irrog. infam.* Et *can. infames* 2. *cauſ.* 3. *q.* 7. ſimiliter & Clerici Uſurarii ipsô factô infamiâ reſperguntur ex Uſuris exercitis, *cap. Inter dilectos* 11. *de exceſſ. Prælat.* Item iidem ſuſpendendi ſunt ab Officio & beneficio, *cap. Præterea* 7. *hoc tit,* Præterea Laici Uſurarii manifeſti excommunicari debent, donec præſtiterint debitam ſatisfactionem, *cit. cap.* 7. Imò hodie tales ipsô factô ſunt excommunicati, *cap.* 1. *hoc tit. in* 6. Quare non debent admitti ad S. Synaxim ſumendam, *cap. Quia in omnibus* 3. *hoc tit.* Nec eorum oblationes debent recipi in Eccleſia, *cit. cap.* Et ſi deceſſerint impœnitentes, carere debent Eccleſiaſticâ ſepulturâ, *cit. cap.* 7. *hoc tit.* In teſtamentis quoque conficiendis manifeſtorum Uſurariorum nemo poteſt adeſſe; nec talium peccatorum confesſiones ſunt audiendæ, nec abſolutio eisdem impertienda, antequam reſtituant Uſuras; vel de eis reſtituendis idoneam cautionem præſtent, *cap. Quanquam* 2. *hoc tit. in* 6. ſed & eorum teſtamenta ſunt invalida ipſo Jure, niſi priùs reſtituerint, vel debitam cautionem dederint *cit. cap.* 2. Uſurariis etiam aliunde advenientibus nequaquam concedendæ ſunt domus pro exercendis fœnoribus; & ſi quæ jam conceſſæ eſſent, infra tres menſes ab eisdem ſunt expellendi: & qui contra fecerit, ſi ſint Eccleſiaſtici, ſuſpendendi ſunt; ſi verò ſint Laici, interdicendi ſunt, vel excommunicandi, aut aliter compeſcendi, *cap. Uſurarum* 1. *hoc tit.*

CAP. III.

Variæ aliæ reſolutiones circa Uſuras.

1. Dico primò: in mutuo poteſt licitè ſtatui pœna conventionalis de aliquo pretio, quod Mutuatarius ſolvere teneatur, ſi intra præfixum terminum non reſtituat ſortem. Ita Scotus, Leſſ. Gabr. Sylv. Ratio eſt; quia ejuſmodi pœna conducit mutuanti, ut ſe ſervet indemnem. Et quia Mutuatarius committit injuſtitiam, ſortem ultrà terminum præfixum detinendo; adeoque meritò ſtatui poteſt aliqua pœna ab eo ſubeunda; ſicut rectè ſtatuitur pro reſiliente à contractu aliquo; ubi tamen.

2. Nota primò: ut autem præfata pœna conventionalis ritè ſtatui poſſit, deque ea paciſci, ac exigi, requiruntur ſequentes conditiones. *Prima*, ut abſit omnis fraus uſuraria; qualis committeretur, ſi v. g. nimis brevis terminus reddendi ſortem præfigeretur. *Secunda*, ut mutuatarius ſit verè in culpa, non ſolvendo ſortem

mortem tempore præfixo. *Tertia*, ut dicta pœna ſit moderata, & proportionata culpabili moræ mutuatarii. *Quarta*, ut mutuatarius intra notabilem moram lapſi temporis non reddat ſortem.

3. Dico ſecundò: mutuum ſub Uſuris acceptum nequit alteri mutuum aliquod petenti mutuari. Ita Herincx, Lopez, Navarr. &c. Ratio eſt; quia alter mutuatarius invitus, & injuſtè damnificatur ex ejusmodi oneroſo mutuo, cui annexæ ſunt Uſuræ ſolvendæ. Inſuper ſecundus mutuans committit vetam uſuram ab altero aliquid exigendo ultra ſortem.

4. Nota ſecundò: Omnes recipientes Uſuras, obnoxii ſiunt reſtitutionis earum, ſive ſint Clerici, ſive Laici, *cap.* 1. & 2. *hoc tit.* Uſuræ ſunt exortæ. Si verò tales non ſuperſint, vel inveniri non poſſint, reſtituendæ ſunt eorum hæredibus, ſive hi ex teſtamento, ſive ab inteſtato ſint ſucceſſores: & ſi etiam illi non extent, debent erogari pauperibus; vel Eccleſiis; vel aliis locis piis, prout conſtat ex *can. nemo* 4. *cauſ.* 15. *q.* 5. Quòd ſi Uſurarius ſit redactus ad inopiam, ita ut non ſit ſolvendo Uſuras; tunc liberatur ab earum reſtitutione, ita ut nullâ aliâ pœnâ cogi poſſit ad reſtituendum, *cap. Cùm tu*, *hoc tit.*

5. Nota tertiò: etiam Judæi compellendi ſunt ad reſtitutionem Uſurarum, Chriſtianis faciendam, tanquam iniqui poſſeſſores rei alienæ, *cap. Poſt miſerabilem* 12. *hoc tit.* Et *cap. Quanto* 8. *eod.* Etiam hæredes Uſurariorum obligantur ad Uſurarum reſtitutionem, factarum à ſuis parentibus, vel aliis, quorum facultates hæreditârunt, *cap. Tua nos* 9. *hoc tit.* Imò & omnes co operantes ad exigendas Uſuras, ſi ſint cauſa efficax, cur Uſuræ exigantur, ac ſolvantur; obligantur ſecundò locò ad earum reſtitutionem; ſi Uſurarius nolit, vel non poſſit eas reſtituere; uti habet Azor. Leſſ. Pith. &c.

6. Nota quartò: Uſurarius tenetur imprimis reſtituere omne illud, quod ex pacto ratione mutui accepit ultra ſortem à mutuatario; & quidem unà cum fructibus quos ipſe percepiſſet, ſi rem talem poſſediſſet ſeu retinuiſſet; etſi ipſe mutans illos non perceperit, *arg. cap. Gravis* 11. *de reſt ſpoliat.* Et *L. in re* 8. *ff. de cond. furt.* Imò Uſurarius tenetur reſtituere omne damnum, quod ipſe mutuatarius paſſus eſt propter ſolutionem Uſurarum, v. g. ſi fuit coactus ſuas ædes viliùs vendere ad habendas pecunias pro ſolutione Uſurarum; uti notat Azor. & Tholoſ. Demum tenetur idem Uſurarius & lucrum ceſſans compenſare mutuatario, quod obtinuiſſet ex illa pecunia pro Uſuris ſolvendis data Uſurario; uti habet Zoëſ. Pith. &c.

7. Nota quintò: Uſuram committit, qui fructus pignoris ſibi dati perceptos ex ipſo pignore non computat in partem ſortis, *cap. Plures* 1. *hoc tit.* Non tenetur tamen habens pignus fructus perceptos pignoris computare in partem ſortis: ſi pignus datum abſque hoc erat ſuum, vel aliàs ſibi debitum; nec poterat aliter illud conſequi, quàm fructus ejus percipiendo, *cit. cap.* 1.

8. Nota ſextò: pactum Antichriſeos initum inter creditorem & debitorem, ut tam diu creditor pignore fruatur, ſeu fructus pignoris percipiat ſalva ſorte, donec fuerit ſolutum debitum, eſt uſurarium, & à Jure Canonico damnatum, *can.* 1. *Et ſeq. cauſ.* 14. *q.* 3. Caret tamen labe Uſuræ pactum cenſuale, ſeu contractus cenſualis, ſeu cenſus realis tam perpetuus, quàm temporalis, etiam vitalitius, & redemibilis per emptionem & venditionem conſtitutus; modò pretium ſit juſtum, tale ſcilicet, quod vel lege taxatum eſt, vel conſuetudine approbatum; uti conſtat ex Extrav: *Regimini* 1. *de empt. & vendit. inter communes.* Non item venditio, quâ quis rem aliquam pluris juſtò pretiò vendit, ſolùm ob dilatam pretii ſolutionem; uti conſtat ex *cap. In civitate* 6. *hoc tit.* Et *cap. Conſuluit*, 10. *eod.*

9. Quæres primò: an Montes pietatis careant labe Uſuræ? Pro intellectu quæſiti adverte: nomine *Montis pietatis* intelligi aliquem cumulum denariorum, vel aliarum rerum, congeſtum in ſublevamen & relevationem pauperum, mediante mutuò. Primum montem pietatis erexit in Italia Peruſii quidam Frater Minor nomine Barnabas Interamnenſis, qui efficacibus ſuis concionibus fideles complures adeò commovit, ut notabilem eleemoſynarum pecuniam quantitatem in commune conferrent, ad ſublevandas neceſſitates egenorum, qui ab Uſurariis ad ultima usque exterminia ſuarum facultatum emungebantur. Ad inſtar hujus Montis B. Jacobus de Marchia, Angelus à Clavaſio, B. Bernardinus Feltrenſis, & plures alii Fratres Minores alios per Italiam Montes pietatis erexêre. Reſpondeo nunc, &

10. Dico tertiò: Montes pietatis erecti ſub his modificationibus, ut ratione mutui nil exigatur; ſed ſolùm modicum quid pro indemnitate & conſervatione ipſorum Montium; item pro expenſis Miniſtrorum, ſinè lucro dictorum Montium, immunes ſunt ab omni labe Uſuræ. Ita Navarr. Herinex, Med. & Leſſ. contra Cajet. Soto. Sylv. &c. Eſtque Ratio primò; quia hujuſmodi Montes approbavit Concil. Lateran. *Seſſ.* 10. Idem præſtitit Pius II. Sixtus IV. Innocentius VIII. Alexander VI. diverſos Montes pietatis approbando ſub dictis modificationibus. Secundò: quia ejuſmodi Montes ſummam Reipublicæ Chriſtianæ utilitatem, circa pauperum relevationem afferunt, excluſis tot execrabilibus Uſuris, quæ usque ad triginta pro centum exigebantur. Securitatem etiam præſtant incolis ditioribus, dum pecuniam ſuam in eo collocant, emendo cenſus ſuper Montibus fundatos; deinde pignora, quæ aliàs tota abliguriunt Uſurarii, etſi majoris valoris, quàm erat ſors, fructuosè in defectu ſolutionis ibi oppignorantur, cum reſtitutione facienda Mutuatariis, quantum ad illam quotam, quæ remanet ultra ſortem, & detrimenta paſſa mutuantis.

11. Quæres ſecundò: an Cambia ſint Uſuraria? pro reſolutione adverte: Cambium rectè deſcribi, quòd *ſit permutatio nummorum pro nummis.* Ly *permutatio* eſt genus: reliqua ponuntur pro differentia. Cambium autem aliud eſt ſiccum; aliud reale. *Siccum* (ſic dictum, quòd careat humore juſti lucri) id eſt, quod nullo juſto titulo nititur capiendi lucrum; & fingitur eſſe verum Cambium, cùm tale non ſit; ſed Contractus verus Mutui; tale eſt ſi mutuentur nummi, cum auctuario reſtituendi Romæ, qui tamen reverà reſtitui ibi nequeunt; ſed in loco mutuationis. *Reale* eſt; quod habet veram realitatem, & Juſtitiam Cambii, in quo proinde ex vera permutatione nummorum accipi poteſt aliquid ultra ſortem. Hoc dividitur in Locale, & Minutum. *Locale* (quod & *Litterarium* dicitur) eſt permutatio præſentis cum abſenti: ſi v. g. Campſor det centum florenos Pragæ, ut eos recipiat Romæ; vel recipit Pragæ, ut det Romæ Platoni Campſario. *Minutum* (quod & *Manuale* dicitur, quia de manu in manum redduntur in eodem loco) eſt permutatio nummorum præſentium diverſæ rationis & ſpeciei, v. g. ut aurei dentur pro argenteis ſcutis; vel major moneta pro minori; abraſi nummi pro integris; vetiti pro legitimis; veteres pro novis; patrii pro forenſibus.

12. Dico quartò: licita ſunt illa Cambia Minuta, in quibus accipitur aliquid ultra juſtum valorem nummorum, hic & nunc taxatum; vel ratione operarum ſeu obſequiorum impenſorum à Campſore; vel ratione lucri ceſſantis; vel perfectionis materiæ. Ita Herinex, Leſſ. Lugo, Navarr. Covarr. Salas. &c. Ratio primi eſt; quia operæ, & obſequia Campſoris, quæ ipſe in Minutis Cambiis adhibet, in accumulando omnis ſortis nummos permutandos; in expectando, & paratum ſe exhibendo ad Campſariorum arbitrium; in alimentando plures famulos, arti nummulariæ attendentes; ſunt pretiò æſtimabilia: ergo pro eis aliquid ultra valorem juſtum nummorum à Campſario licitè accipere poteſt; & conſequenter Cambia Minuta, hac ratione facta, ſunt licita. Ratio ſecundi eſt; Campſor poteſt ſe ſervare indemnem in cambiendis pecuniis, v. g. aureis; quos in alium locum transferre decreverat, ubi elevatiorem & majorem valorem habent; & tamen hic & nunc ſe privat aureis in gratiam Campſarii: adeóque pro ſpe lucri nunc ceſſantis poteſt aliquid exigere. Tertium patet; quia quando vel materia nummorum antiquorum eſt purior, & melioris ponderis, quàm materia novorum; vel quando moneta eſt aurea, quæ ad majorem negotiandi commoditatem plurimùm conducit, quàm cuprea, vel argentea; æquum eſt; ut Campſor privans ſe ejusmodi moneta nobili & utili, valorem ſupra ordinariam talis monetæ taxam, augeat; & aliquod auctuarium accipiat, ac inſtar mercis pluris vendat.

13. Dico quinto: etiam licita ſunt Cambia Localia, in quibus aliquid exigitur ultra taxatum valorem pecuniarum; vel ratione translationis nummorum; vel ratione præſtationis periculi; ſeu aſſecurationis; vel ratione damni emergentis, vel lucri ceſſantis. Ita Navarr. Corad. Cajet. Leſſ. Herincx, Mod. & communis DD. Ratio primi eſt; quia translatio virtualis nummorum in Cambiis, in obſequium alterius facta, æquivalet translationi reali, & Campſarius idem percipit commodum ex illa, ac ex reali; adeoque eſt pretiò aliquo ultra taxatum valo-

valorem nummorum æſtimabilis, ſicut ipſa realis translatio. Secundum patet; quia Campſores plura ſubeunt pericula in trajiciendo pecunias per varia loca, & longas vias; & ſuſcipiunt in ſe onus præſtandi ſecuritatem Campſariis; unde ſi pecuniæ pereant pereunt ipſis Campſoribus: quæ pericula, & onera ſunt pariter æſtimabilia. Tertii, & quarti quoque Ratio eſt; quia ſolent quandoque ſubito mutari, & decreſcere pretia & valores nummorum, cum magno damno Campſorum: item quia forſitan fuiſſent nummi Cambio ſubjecti aliis negotiationibus magis utilibus & frugiferis applicati à Campſoribus; vel fuerunt perfectioris materiæ, v. g. ſpeciei aureæ: vel commodiores ad negotiandum; quia erant v. g. meri thaleri, vel ſcuta; vel erant minoris pretii in loco, ubi eas extradidit Campſor, quàm ubi Campſarius recipit: ſed variatio nociva pretiorum, ſubtractio majoris utilitatis ſperandæ ex nummis Cambio ſubjectis perfectio materiæ nummorum, & eorum major valor in loco, ubi à Campſario accipiuntur ſunt pretiô æſtimabilia: adeóque licitè pro eis aliquid in Cambio Locali accipi poteſt ultra taxatum valorem nummorum.

TITULUS XX.

De Crimine Falſi.

CAPUT I.

De quidditate Falſi; & modis variis, quibus committi poteſt.

1. NOta primò: progreditur Papa in examine Criminum; & *hoc tit.* diſcutit crimen Falſi: circa quod

2. Dico primò: Falſum, prout crimen importat, rectè deſcribitur; quòd *ſit veritatis immutatio cum dolo & jactura*; ſeu *imitatio damnoſa & doloſa veri cùm tamen verum non ſit.* Ita conſtat ex *Authent. de inſtrum. cautel. collat. 6.* Ly *permutatio* & *imitatio* ſunt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Ex quibus deſcriptionibus ſequitur, tria requiri ad Falſum; *primum* ut veritas immutetur, *Authen. cit. Secundum* ut veritas immutetur animo doloſo, ſeu intentione fallendi alterum, *L. nec ad exemplum C. ad Leg. Cornel. de Falſ. Tertium* ut falſitas committatur cum damno alterius; uti habet Gloſſ. in *L. 23. C. hoc tit.* Circa alterum artic. hujus cap.

3. Nota ſecundò: crimen Falſi principaliter quatuor modis committi poteſt; ſcilicet dictô, ſcriptô, factô & uſu. *Dictô* committitur ſi quis verbo veritatem immutet: tale crimen committit teſtis, ſi in judicio falſum deponat teſtimonium; vel malò dolo ſupprimat verum, *cap. 1. hoc tit.* ubi gravitas hujus falſi exageratur, & dicitur, quòd *falſidicus teſtis tribus perſonis eſt obnoxius, id eſt obligatus; primùm DEO, cujus præſentiam contemnit; deinde Judici, quem mentiendo fallit; poſtremò innocenti, quem falsò teſtimoniô lædit.* De eodem Falſo procedit *L. 1.* & *L. eos qui 27. ff. de Leg. Cornel. de falſ.* Tale etiam crimen Falſi Dictô committit is, qui ſubornat teſtem, eum donis, vel pretio corrumpendo ad falsè teſtificandum in judicio: vel utitur dictô falſi teſtis; uti habet Clarus. Tandem etiam Judex crimen falſi Dictô committit, ſi pecuniâ correptus, vel alias dolô malô inductus ſententiat contra Leges, *L. 1. ff. de Leg. Corn. de falſ.*

4. Nota tertiò: *Scriptô* committitur falſum; ſi quis conficiat falſam ſcripturam v. g. ſi quis ſcribat teſtamentum, vel aliud inſtrumentum falſum, ſignet, vel recitet, celet, aut ſubjiciat, §. *item Lex Cornelia, Inſtit. de public. Judic.* Item ſi quis in teſtamento adſcribat legatum, vel fidei commiſſum, *L. ſi quis legatum 6. ff. hoc tit.* Item ſi quis prodat adverſario inſtrumenta apud ſe depoſita. Item ſi quis radat literas alicujus ſcripti, & aliud eò inſerat, *cap. olim de reſcriptis.* Et huc pertinent novem modi recenſiti in *cap. Licet 5. hoc tit.* quibus cenſentur falſificari Reſcripta ſeu literæ Apoſtolicæ; quos vide *ibidem*

5. Nota quartò: *Factô* committitur crimen Falſi variè; *primò:* ſi quis utatur falſis ponderibus: vel menſuris, ſicq; dolô malô fraudem facit, *L. penult. ff. boc tit. Secundô* ſi monetam falſam cudat *L. quicunq; 8. ff. eod.* Dicitur autē monetam falſam cudere is, qui privata authoritate, ſinè conceſſione Imperatoris, ſeu ſupremi Principis monetā excudit, etſi aliàs probam & juſti

Juſti ponderis, appreſsô ſignô, ſeu figurâ Principis, qui illam cudi non fecit. Nam ad ſolum Imperatorem, vel alium Principem ſupremum ſpectat Jus monetandi *cap.* 1. *quæ ſint regalia lib.* 2. *Frud.* 56. Poteſt tamen Imperator, & alius ſupremus Princeps hoc jus aliis quoque concedere; imò & præſcriptione temporis immemorabilis aliis competere poterit, *Extrav. unic. Joan. XXII. hoc tit.* Præterea etiam ille cenſetur falſam cudere monetam, qui ſpurios nummos efformat ex ære, ſtanno, vel cupro, vel alia materia, eóſque tingit. Vel ſi nummos legitimos radat, ac diminuat, *L. quicunque* 8. *ff. hoc tit.* Item qui per artem chymicam alia viliora metalla transmutat in aurum, & nummos inde cudit, *Extrav. unic. ſpondet hoc tit. inter communes. Tertiò* crimen Falſi Factô quoque committunt, qui mercibus adulterinam, minúsque utilem materiam admiſcent; uti habet Molin. Pirh. &c. *Quartò* falſarius quoque Factô reputatur, qui alienum partum ſupponit, fingendo talem eſſe proprium filium; cùm tamen non ſit *L. qui falſum* 19. *ff. eod. Quintò* item qui duobus eandem rem in ſolidum vendit diverſis contractibus, *L. qui duobus* 21. *ff. eod. Sextò*, qui cum fraude, & præjudicio tertii mutat ſibi nomen & cognomen, *L. falſi* 13. *ff. eod. Septimò*, item qui utitur inſignibus alienis, *L. eos* 27. *ff. ad Leg. Corn. de falſ. Octavò* item qui ſe fingit Sacerdotem, Diaconum, vel Nobilem, vel Doctorem, cùm non ſit; & aliquos actus ad præfatas perſonas pertinentes exercet; uti habet Farinac & Pirh.

6. Nota quintò: *Uſu* committitur crimen Falſi; ſi quis falſis litteris utatur; vel alleget falſas Leges *L. fin. ff. hoc tit.* Item ſi quis utatur falſis probationibus, ùt ſi proferat ſcienter falſa inſtrumenta, vel ſcripturas in judicio; uti habet Maſcard. & Farinac. Item qui colligit falſam monetam, eandémque expendit, &c. ut habet Engel &c. Item qui pro milite ſe gerit, *L. eos, qui* 27. *ff. eod.* Plures alii paſſim in Legibus reputantur & ponuntur pro falſariis, ſaltèm ex interpretatione; ut notat Vallenſ. veluti apertores litterarum ſigillatarum Principis *cap. Olim. de poteſt. deleg. &c.*

CAP. II.
De pœnis Falſi.

1. NOta primò: pro crimine Falſi antiquæ Leges Civiles generaliter ſtatuerunt quoad perſonas liberas deportationem, cum publicatione omnium bonorum; quoad ſervos verò ultimum ſupplicium, §. *item Lex Cornelia, de falſis*; *Inſtit. de pub. jud.* ſed quia deportatio hodie non eſt ampliùs in uſu; & pœna publicationis eſt correcta per *Authen. bona damnat. C. de bon. proſcrip.* Ideo hodie pœna Falſi evaſit arbitraria, accommodanda caſibus emergentibus; uti notat Gloſſ. Farinac. &c.

2. Nota ſecundò: extant præterea etiam particulares quædam pœnæ contra committentes ſpecialia crimina Falſi. Sic Epiſcopus Sacerdos, vel Diaconus proferens falſum teſtimonium in judicio, aut falſas litteras, deponendus eſt in perpetuum ab Officio, & in Monaſterium detrudendus ad agendam ibi pœnitentiam, & Laicâ communione duntaxat reficiendus, *can. ſi Epiſc.* 7. *diſt.* 50. Et omnes falſificantes litteras Apoſtolicas, ſeu Bullas, Excommunicationi ſubjacent; ſi Clerici ſint quicunque omnibus officiis ſuis, & beneficiis ipſo Jure privantur; & poſt degradationem Judici ſæculari tradendi ſunt, ut condignis pœnis ſecundum Leges Civiles, caſtigentur *cap. Ad falſariorum* 7. *hoc tit.* Memoratam pœnam Excommunicationis incurrunt omnes cooperantes ad falſationem Bullæ, fautores, defenſores, & utentes literis jam falſificatis Apoſtolicis, *cit. cap.* 7. ſimiliter Bulla Cœnæ anathemati ſubjicit quoſcunque falſarios Litterarum Apoſtolicarum, etiam in forma Brevis, ac ſupplicationum, gratiam vel juſtitiam concernentium per Rom. Pontificem, vel S. R. E. Vice-Cancellarium, vel eorum vices gerentes, aut de mandato ejuſdem Rom. Pontif. ſignatarum.

3. Nota tertiò: etiam falſificantes monetam, ſpecialem habent pœnam ex Legibus Civilibus, ſcilicet combuſtionem, & confiſcationem omnium facultatum, *L.* 2. *C. de falſa moneta.* Ex Juribus etiam Canonicis falſarii monetæ excommunicantur ipſô factô, & excommunicatio hæc reſervatur Papæ, *Extrav. prodiens, unic.* Joan. XXII. *hoc tit.* Et Alchymiſtæ fabricantes, & alii ſcienter diſtrahentes aurum chymicum pro vero, redduntur perpetuò infames. Et ſi Clerici fuerint, præterea etiam privandi ſunt ſuis beneficiis, & efficiuntur inhabiles ad eadem, vel alia habenda, *Extrav. ſpondent. unic. hoc tit. inter communes.*

CAP.

Caput III.
De crimine falſi, commiſſo à Minorita.

1. NOta primò: Frater Minor de Obſerv. & Ref. committens crimen falſi, deponendo falſum in judicio, vel deponi procurans, aut revocans, vel revocari procurans, quod verè depoſitum fuerat, incurrit caſum Reſervatum Superiori majori; uti ſtatuitur in Conſtit. generai. *cap.* 7. §. 5. Et inſuper ipsô factô eſt excommunicatus; nec abſolvi poteſt niſi à Provinciali, ſatisfactione præmiſſâ; ac etiam ſemeſtri carceri mancipandus eſt, ſicut dicitur *in cit. Conſtit. §. 6. n.* 64. Convictus etiam ſcripſiſſe falſas litteras, falsáque memorialia compoſuiſſe, arbitrariâ ſeverâ pœnâ caſtigandus eſt, & tanquam communis quietis turbator habendus, *ibidem num.* 66.

2. Nota ſecundò: ijdem Fratres falſificantes per ſe vel alios litteras, aut ſigilla Prælatorum Ordinis noſtri Franciſcani; aut etiam alterius perſonæ notabilis, ipsô factô incidunt in excommunicationem, & ſuperiorum arbitriô carcerandi ſunt. Si verò ſigilla, & litteræ fuerint Generalium, ſinè eorum aſſenſu falſificatores è carcere liberari non poſſunt; ac præterea ad omnia Officia Ordinis perpetuò ſint inhabiles, *ibidem num.* 61. Judex competens de falſitate commiſſa circa litteras Generalium ſunt primò ipſimet Generales, eorûmque delegati. Deinde etiam Provinciales, in quorum Provincijs falſitas committitur; uti notat Sanct. *in pœnal.* & ex eo S. Severino.

TITULUS XXI.
De Sortilegiis.

CAP. UNICUM.
De Sortilegiis.

1. NOta primò: refertur etiam inter crimina Sortilegium, id eſt uſus ſortium; non quidem omne; cùm & in Lege Moſaica reperiatur ſortium quidam uſus: ſed Divinatorium, quod affert injuriam DEO; ut dicetur infra. Sortilegi mali ſic circumſcribuntur *can.* 1. *cauſ.* 26. *q.* 1. quòd ſint illi homines, qui ſub nomine fictæ religionis per quasdam, quas ſanctorum ſeu Apoſtolorum ſortes vocant, Divinationis ſcientiam profitentur, aut quarumcunque ſcripturarum inſpectione futura promittunt.

2. Dico primò: Sortilegium propriè dictum bene deſcribitur, quòd *ſit obſervatio alicujus caſûs fortuiti, juxta cujus eventum actio aliqua inſtituitur; vel occultum cognoſcitur; aut futurum prædicitur.* Ly *obſervatio* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Et quia Sortilegium innititur ſortibus, eſtque uſus quidam ſortium; ideò etiam juxta earum multiplicitatem dividitur. Unde

3. Nota ſecundò: Sortes communiter triplicis differentiæ aſſignari à DD. videlicet diviſorias, & conſultorias; & divinatorias. *Sortes Diviſoriæ* dicuntur illæ, per quas res, vel jus aliquod inter plures dividitur, vel litigium dirimitur; ut ſi inter plures cohæredes patrimonium defuncti & bona hæreditaria ſorte dividantur, *L.* 2. *C. quando, & quibus quarta pars debeatur, &c. Sortes Conſultoriæ* dicuntur illæ, in quibus occultæ veritatis manifeſtatio, aut conſilii alicujus directio à DEO imploratur. Hôc modò deprehenſum eſt peccatum Achan, qui de anathemate furtum ſurripuit, propter quod populus Iſraëliticus in bellô fuit cæſus, *Joſ.* 7. *Sortes Divinatoriæ* dicuntur illæ, quibus latentis veritatis manifeſtatio, vel conſilii directio non a DEO, ſed expreſsè, vel implicitè à Dæmone petitur: ſub his plerumque magna latet ſuperſtitio, & idololatria, *can. Sors* 1. *cauſ.* 26. *q.* 1. Ex hac itaque triplici differentia ſortium naſcuntur Sortilegia Diviſoria, Conſultoria, & Divinatoria.

4. Dico ſecundò: Sortilegium Diviſorium, ſeu uſus ſortium Diviſoriarum eſt licitus; modò non excludat Divinam Providentiam; & fiat ob neceſſitatem, vel utilitatem, vel juſtam cauſam. Ita Valſens. Engel, Pirh. &c. Et conſtat ex *can.* 1. *cauſ.* 26. *q.* 2. Et ex illo S. Scripturæ *Prov.* 18. *contradictiones comprimit ſors; & inter potentes quoq; dijudicat.* Et ex *L. ſed cùm ambo* 14. *ff. de jud.* Eſtq; Ratio; quia ejuſmodi ſortilegium, & uſus ſortium Diviſoriarum nullam per ſe continet ſuperſtitionem, aut divinationem, neque

neque DEO per ipſum infertur ulla iniuria; adeóque licitus eſt. Unde etiam S. Auguſtinus eundem approbavit, teſte Gloſſ. in *cauſ. 26. q. 2.* ſcribens quibusdam, quando Civitas quædam erat obſeſſa, & dubitabatur, quinam de Clero deberent exire, & quinam remanere, ſorte rem eſſe decidendam.

5. Dico tertiò; Similiter Sortilegium Conſultorium, ſeu uſus ſortium Conſultoriarum licitus eſt; ſed rariſſimè adhibendus, & non niſi DEI juſſu, vel quando nullum humanum Conſilium ſuppetit, & negotium eſt grave, ob quod proinde DEUS meritò conſulendus eſt; ſi id fiat cum debita reverentia, & petatur humiliter ab eo per ſpecialem providentiam occulta ſortium diremptio: ſi aliter fiat, uſus earum illicitus eſt. Ita Vallens. Engel. Pirhing. &c. Primum conſtat ex facto S. Petri, qui per ſortes Conſultorias elegit S. Matthiam in Apoſtolum locô Judæ, *Act.* 1. Et de ſimili uſu ſortium etiam procedit illud *Proverb. 16. Sortes mittuntur in ſinum; ſed à Domino temperantur.* Secundum conſtat ex *can. Sortes 7. cauſ. 26. q. 5.* Et *cap. 4. ibid.* ubi dicitur: *non Matthiæ exemplô indifferenter ſortibus credendum eſt; cùm ſingulorum privilegia legem communem facere non poſſint; ſi qui tamen neceſſitate aliquâ compulſi DEUM putant exemplô Apoſtolorum ſortibus conſulendum, videant hoc ipſos Apoſtolos non niſi collectô Fratrum cœtu, & precibus ad DEUM fuſis egiſſe:* Ex quibus habetur uſum ſortium conſultoriarum non eſſe licitum, quando non fit ex cauſis in concluſione allegatis.

6. Dico quartò: Sortilegium Divinatorium, ſeu uſus ſortium Divinatoriarum non eſt licitus; ſed graviter prohibitus. Ita communis DD. Et conſtat ex *can. 5.* Et *can. 7.* Et *can. 11. cauſ. 26. q. 5.* Eſtque Ratio; quia ſortes Divinatoriæ ſunt medium improportionatum, & vanum ad talem finem ac effectum: nusquam enim DEUS promiſit ſe ſortes temperaturum, ad præſignificanda futura; vel aperienda occulta: unde habet admixtam ſaltèm tacitam Dœmonis invocationem, ut is ſortes regat, & occultũ manifeſtet, per quod proinde DEO irrogatur gravis injuria. Et talia Sortilegia cenſentur eſſe, ſi invocetur Dæmon in libris, ſicut faciunt legentes aliquos verſus alicujus pſalmi: item ſi fiant aliqua puncta in tabulis, ex quibus indicentur futura, aut occulta, v. g. furta, &c. uti notat Abbas. Ad Sortilegos hujus claſſis reducuntur quoque incantatores, arioli, auſpices, augures, Magi, & ſimilis farinæ homines peſſimi; de quibus dicitur Lev. 19. *non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini.*

7. Nota tertiò: Sacri Canones prohibent regulariter uſum ſortium in electionibus ad Prælaturas, & ad beneficia Eccleſiaſtica, *cap. 3. & ult. boc tit.* Ratio eſt; quia nulla eſt neceſſitas in ejusmodi electionibus regulariter recurrendi ad Sortes; cùm per alias vias congruentes poſſint fieri. Deinde ſubeſſet in tali modo eligendi periculum, nè ſors ſuper indignos, vel minùs dignos cadat cum præjudicio Eccleſiarum. Præterea, quia per tales electiones ſorte factas quodammodo tentaretur DEUS, à quo petitur, ut ipſe per miraculum revelet, quis ſit eligendus, uti notat Abbas: Unde hic modus eligendi non continetur inter approbatos modos faciendarum electionum, qui habentur *cap. Quia propter 42. de elect.* Prohibent quoque iidem Canones uſum ſortium pro furtis inquirendis, *cap. 1. hoc tit.* Uti & uſum inſpectionis aſtrolabii, vel alterius inſtrumenti Aſtronomici, *cap. 2. titulo.*

8. Nota quartò: Jura Civilia ſtatuunt contra Divinatores, & Sortilegos Divinatorios pœnam capitis & publicationis bonorum, *L. nemo 5. C. de malefic.* Jura verò Canonica Clericos exercentes uſum ſortium Divinatoriarum jubent deponi ab officio, & beneficio, & detrudi ad monaſterium, *can. 4. & ſeq. cauſ. 26. q. 5.* Si autem id ex aliqua ſimplicitate feciſſent, ſuſpendendi ſunt à Divinis, & altaris miniſterio, *cap. 2. hoc tit.*

TITU-

TITULUS XXII.
DE
Colluſione detegenda.

CAP. UNIC.
De detegenda Colluſione.

1. NOta primò : *hoc tit.* diſcutit Papa aliud crimen, quod dicitur Colluſio, quæ ſpeciem Falſi habet; nam in Jure dicitur colludere is, qui aliud agit, & aliud ſimulat.

2. Dico primò : bene deſcribitur Colluſio hìc; quòd *ſit quædam latens fraudulenta Conventio inter actorem & Reum, vel eorum procuratores, quâ interveniente aliquando delicta manent impunita.* Ita Gloſſa, & communis DD. Ly *conventio* eſt genus: reliqua ponuntur pro differentia. Perficitur autem in re ejusmodi Colluſio, ſi actor poſt factam denuntiationem, ac litis conteſtationem adjuvet partes Rei, celando, vel diſſimulando veras probationes; vel falſas defenſiones & exceptiones admittendo; vel totaliter recedendo ab accuſatione eo fine, ut Reus abſolvatur, & evadat pœnas meritas; ſicque Judicium publicum reddatur illuſorium, uti ex Hoſtienſ. notat Pirh.

3. Dico ſecundò: Colluſio in judiciis eſt graviter prohibita. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. 3. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia per ejusmodi Colluſionem ſæpe contingit Judicia eludi, proximum damnificari, & peccata gravia non caſtigari, cum gravi damno Reipublicæ.

4. Nota ſecundò : poteſt autem Colluſio contingere non tantùm in cauſis criminalibus; ſed etiam in civilibus: item tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus ſeu Eccleſiaſticis; uti notat Hoſtiens. Item poteſt committi tam ab ipſis partibus litigantibus, quàm eorum procuratoribus ac advocatis; tam à perſonis laicis, quàm Eccleſiaſticis, ſecundùm Vallens. & Hoſtiens.

5. Nota tertiò : Si contingat in Judicio intervenire aliquam Colluſionem, ita ut actor ab accuſatione deſiſtat; tunc Judex debet ex officio inquirere, an is per Colluſionem deſtiterit ab accuſando, vel non; uti conſtat ex *cap. Scripta 1 hoc tit.* Imò etſi Reus jàm ſit abſolutus per Colluſionem à crimine, poſtquam Colluſio Judici innotuerit, tenetur de novo contra ipſum inquirere, *cap. in tantum 4. hoc tit.*

6. Nota quartò : Laicus colludens punitur pœnâ extraordinariâ arbitrariâ ſecundùm Abbat. &c DD. & ab accuſando repellitur *L. 5. ff. de prævar.* Clericus verò colludens in cauſa beneficiali, ſubjiciendo beneficium annuæ penſioni, beneficiô privandus eſt, *cap. Audivimus, 4. hoc tit.*

TITULUS XXIII.
De Delictis Puerorum.

CAP. UNIC.
De Puerorum Delictis.

1. NOta primò : delicta non tantùm perpetrantur ab hominibus in adulta ætate conſtitutis; verùm etiam ab aliis in tenerâ adhuc ætate degentibus, quatenus ſunt doli capaces; quales ſunt complures pueri, qui varia mendacia, furta, perjuria, blaſphemias, &c. committere ſolent, *cap. 1. hoc tit.* Unde meritò Papa *hoc tit.* de horum delictis etiam agit. Cenſetur autem puer is, qui adhuc eſt impubes, & intra ſeptimũ & quartum annum eſt conſtitutus, & puella, quæ intra ſeptimum, & duodecimum annum, *cit. cap.*

2. Dico primò : pueri & puellæ doli capaces ob ſua delicta gravia, v. g. homicidia, furta &c. puniendi ſunt; pœnâ tamen mitiori. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. Pueris 1.* Et *cap. referente 2. hoc tit.* Et quia in ejusmodi ætate vera & quidem omnia peccata; præter conſummarum carnis, cadere poſſunt *L. 1. ff. ad SC. Silenianum*, ac proinde pro iisdem non minus quàm provectæ ætatis homines, puniendi ſunt, *cap. 1. cit.*

3. Dico ſecundò: parentes ob delicta filiorum puerorum, vel puellarum impuberum non debent conveniri, vel mulctari pœnâ pecuniariâ. Ita Vallens. Gloſſ. &c. Et conſtat ex *cap.* 2. *hoc tit.* Et *L.* 1. *C. ne filius pro patre &c.* Et *Inſtit. de noxal. act. in fine.*

TITULUS XXIV.

De Clerico Venatore.

CAP. UNIC.

Quæ venatio Clericis prohibeatur.

1. NOta primò: *hoc tit.* proponit Papa prohibitionem Venationum quoad Clericos; non quòd ea illicita ſit ex ſe; cùm venari ſit actus indifferens, & propterea Laicis permiſſa; ſed quia eadem dedecet aliquomodo ſtatum eorum, qui in ſortem Domini ſunt vocati; & quia eſt impeditiva exercitiorum ad Clericos pertinentium. Unde

2. Dico primò: perſonis Eccleſiaſticis Jure Canonum vetita eſt venatio, & aucupium. Ita communis DD. Et habetur *cap.* 1. Et 2. *hoc tit.* Et in Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *de Reform.* Eſtque Ratio; quia ùt dixi, Venatio & Aucupium dedecent ſtatum Clericalem; & abſtrahunt multum ab exercitiis & Officiis Divinis; avocántque ab aliis ſpiritualibus occupationibus; inſuper frequentata præbent populo ſcandalum; uti rectè notat Menoch.

3. Nota ſecundò: prædicta autem concluſio intelligenda eſt tantùm de Venatione, in qua ſolent intervenire feritas, cædes, armorum uſurpatio, clamores, tumultus, curſus, & magni ſtrepitus, canum ingens latratus, ſylvaticæ evagationes; item accipitrum, & falconum uſus, longáque mora, & inutilis vigilia in aucupiis; uti conſtat ex *cap.* 1. *hoc tit.* Non autem de Venatione & aucupio quieto & moderato, cum paucis canibus, cum retibus, & laqueis, & brevi mora; maximè ſi hæc rarò fiant, & recreationis duntaxat causâ; vel ob aliquam neceſſitatem, puta ad capiendas feras nocivas, devaſtantes ſegetes, vel vineas Clericorum; vel causâ exercitii corporalis; uti notat Gloſſ. Hoſt. Sylv. &c. Cùm lex non ſit extendenda ultra rationem, quam habet adjunctam: ùt ait Zoeſ.

4. Nota tertiò: Epiſcopus frequentans venationes clamoroſas per tres menſes ſuſpendendus eſt ab officio; Presbyter per duos; Diaconus verò ab omni, ſed ſinè præfinitione temporis, *cap.* 1. *hoc tit.* Minoriſtæ beneficiati arbitriô Epiſcopi puniendi ſunt *arg. cap. de cauſis* 4. *de offic. Jud. deleg.*

TITULUS XXV.

De Clerico Percuſſore.

CAPUT I.

De Clerico Percuſſore.

1. NOta primò: *hoc tit.* Papa proſequitur Clericos percuſſores; hos enim decet manſuetudo, cui adverſatur percuſſio, exercita factô, aut verberibus, aut aliô modô indecente perſonas Eccleſiaſticas.

2. Dico primò: graviter vetitum eſt perſonis Eccleſiaſticis exercere percuſſiones. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap.* 1. Et 2. *hoc tit.* Eſtque Ratio; quia ùt dixi, ejusmodi exercitium non cohæret cum manſuetudine, quæ perſonas Eccleſiaſticas omnino decet, ad exemplum Salvatoris.

3. Nota ſecundò: Clericus ſæpè alium, etiam Laicum illicitè percutiens, jubetur deponi, *cap.* 1. *hoc tit.* Epiſcopus jubens aliquem Laicum delinquentem cædi graviter fuſtibus, debet à celebratione Miſſarum duobus menſibus abſtinere, *cap.* 2. *hoc tit.* Quòd ſi Clerici ipſi ſubditi graviter delinquant, Epiſcopus pro gravioribus criminibus poteſt quidem eosdem curare corrigi, etiam verberibus, *can. cùm beatus* 8. *diſt.* 45. Non poteſt tamen Epiſcopus eosdem

propriis manibus verberare, *can. non licet 25. diſt. 86.* Sed hoc fieri debet per alium Clericum; & nullatenus per Laicum: aliàs tam Epiſcopus, quàm talis Laicus incidunt in excommunicationem, *cap. Univerſitatis 24. de ſent. excom.* Quòd ſi tamen Clericus delinquens eſſet penitùs incorrigibilis, tunc is per Laicum licitè verberari poſſet, *arg. cap. Ut famæ 35. de ſent. excom.* Imò & per Epiſcopum Clericus quisque delinquens verberari poteſt, ſi alius Clericus ad hujusmodi effectum non reperiatur; uti habet Gloſſa. Prælati etiam minores Epiſcopô ſuos Regulares criminoſos causâ regularis diſciplinæ in perſona verberare poſſunt; uti & per alios Religioſos ad hoc deputatos, quando neceſſitas id exigit; *cit. cap. Univerſitatis.* Attendere autem debent dicti Prælati, nè notabiliter excedant in prætata correctione; aliàs incident in excommunicationem, latam *can. Si quis ſuadente, &c.*

CAP. II.
De Percuſſore in Ordine Franciſcano.

1. NOta primò: diſtingui in Ordine noſtro inter percuſſionem levem, & gravem. Percuſſio levis cenſetur, quæ fit pugnô, palmâ, manu, pede, digitô, baculô, lapide, &c. dummodo nullam maculam, ſeu ſugillationem relinquat; uti habet Sanctorus *in pœnal.* Gravis cenſetur eſſe, quæ fit præfatis inſtrumentis, cum ſecuta ſugillatione, vel abſciſſione membrorum; uti habet idem Author.

2. Nota ſecundò: Frater Minor leviter percutiens, deferre debet probationis caputium per annum, & ad Superioris libitum incarcerari, uti habent Conſtit. General. Ord. *cap. 7. §. 6. num. 51.* Graviter verò percutiens, gladiô, baculô, vel pugione Fratrem, vel ſæcularem, annuali carceri eſt mancipandus; & omni ſuffragiorum Jure, ac actibus legitimis perpetuò eſt privandus; & inſuper pœnitentiandus publicè ter quâlibet hebdomadâ genuflexione in communitate, & appenſione illorum inſtrumentorum, quibus percuſſit, *ibidem num. 52.* Percutiens autem graviter dictis inſtrumentis Prælatum, ſecutâ morte, ad triremes mittendus eſt. Si etiam percuſſio contingat fieri in perſonam Provincialis quôvis modô, etiam leviter tantùm, percutiens quoque ad triremes damnandus eſt, arbitriô Generalis. Si autem in perſonam ipſiusmet Generalis etiam leviſſimè fiat, percutiens perpetuò triremibus addicendus eſt, *ibidem num. 53.*

TITULUS XXVI.
De Maledicis.

CAP. UNICUM.
De Maledicis.

1. NOta primò: *præſ. tit.* Summus Pontifex tractat de crimine Maledicti, quod ſic dicitur à *maledicendo*: & contingit hoc crimen, dum quis aliquod malum de præſenti, vel futuro enunciat de proximo; vel dum lingua ſolvitur in DEI, Sanctorúmque injuriam, blaſphemando ſcilicet DEUM, aut Sanctos. Unde

2. Dico primò: rectè deſcribitur Maledicus, quòd *ſit injurioſus contumeliator, ſeu oblocutor DEI, vel Sanctorum, vel proximi ſui.* Ly *contumeliator* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Dico ſecundò: graviſſimè prohibitum eſt Maledictum tum in DEUM, ejúsque Sanctos; tum in proximos. Ita communis TT. Primum conſtat ex *cap. Statuimus 2. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia per maledictum, ſeu blaſphemiam DEI, ac Sanctorum maxima irrogatur injuria, & irreverentia eisdem; minuitur DEI Majeſtas, Sanctorum excellentia, ac honor. Secundum conſtat ex *cap. Innotuit 1. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia per maledictum ſeu oblocutionem calumnioſam gravem proximo factam committitur detractio ejus gravis, & damnificatio in honore ac æſtimatione.

4. Nota ſecundò: Clericus maledicus in Summum Pontificem in depreſſionem Officii, & Beneficii graviter puniendus eſt arbitriô Judicis; uti conſtat ex *cap. 1. hoc tit.* Nam ſcriptum eſt Exodi 22. *cap. Principi populi tui non maledices.* Si verò Clericus in aliam quamcunque perſonam, maximè Eccleſiaſticam maledicta effutierit, compelli debet ad veniæ peti-

tionem faciendam; & in caſu reluctantiæ ab Officio dejiciendus; nec unquam reaſſumendus, *can. Clericus maledicus 5. diſt.* 46. Religioſus maledicus in Prælatos Eccleſiarum per duos menſes ſubjacere debet pœnis, aliàs in Conſtitutionibus ſuis Regularibus ordinatis, Clement. 1. *de privil.* Laicus maledicus in Papam pœnâ rigorosâ arbitrariâ à Judice ſæculari puniendus eſt; uti habet Farin. Hoſtiens. Et conſtat *arg. cap.* 1. *hoc tit.* Maledicens verò proximo ſuo cuicunque, arbitriô Judicis corripiendus eſt. Quòd ſi maledictum fiat in forma libelli famoſi, redditur infamis, & ad triremes eſt damnandus, ex Conſtit. Gregorii XIII.

5. Nota tertiò: Maledicus in Cæſarem, vel alium ſupremum Principem ſæcularem, plectendus eſt pœnâ arbitrariâ ipſius Cæſaris, vel ſupremi Principis; uti conſtat ex *L. unic. C. Si quis Imperatori maled.* Nam & de tali Principe procedit ille textus Exod. 22. *cap. Principi populi tui non maledices.*

6. Nota quartò: Maledicus, & blaſphemus in DEUM, ejúsque Sanctos ſecundùm Legem Moſaicam lapidibus à populo obruebatur, *Levit.* 24. *cap.* Secundùm Jus Canonicum Clericus talis blaſphemus deponendus eſt ab officio Clericali. Laicus verò excommunicandus, *can. Si quis* 10. *cauſ.* 22. *q.* 1. Præterea *cap.* 2. *hoc tit.* ſtatuitur, ut Laicus blasphemus in DEUM, & ejus Cœlites publicam pœnitentiam agat, juxta formam *ibidem* præſcriptum; & pœnâ inſuper pecuniariâ coërceatur. Quòd ſi verò recuſaverit ſubire præfatas pœnas, interdicendus eſt ab Eccleſiæ ingreſſu, & privandus ſepulturâ Eccleſiaſticâ, *cit. cap.* 2. Demùm ſecundùm Leges Civiles maledicus, ſeu blaſphemus Divinæ Majeſtatis, ac Sanctorum ſubire debet extremum ſupplicium, ſeu pœnam mortis, juxta Auth. *ut non luxurientur homines coll. 6. nov.* 77. Putat autem Covarr. Clarus & alii Legiſtæ, hanc pœnam in deſuetudinem abiiſſe; unde hodie arbitraria tali maledico imponitur, ſpectatâ qualitate perſonæ, & facinoris; uti notat idem Clarus. Blaſphemus etiam efficitur inhabilis ad teſtificandum, uti notat Covarr. & Pirhing.

7. Nota quintò: cenſetur autem ille eſſe maledicus, & blaſphemus in DEUM *primò*, qui ei aliquid negat, dicendo v. g. quòd non ſit omnipotens; vel quòd non habeat providentiam hominum, ac rerum humanarum, &c. *Secundò*, qui aliquid de DEO aſſerit, quod ei non convenit; v. g. ſi dicat DEUM eſſe tyrannum injuſtum, aut aliô convitiô eum impetat. *Tertiò*, qui aliquid tribuit creaturæ, quod DEO debetur; v. g. ſi dicat, Dæmonem æquè cognoſcere cordium ſecreta, vel futura contingentia, ſicut DEUM. *Quartò*, ſi quis per falſos Deos juret. In Sanctos quoque committitur blaſphemia, ſi denegetur eis advocatio apud DEUM; aut debita invocatio, aut debitus cultus Duliæ, &c.

CAP. II.
De Maledicis in Ordine Franciſcano.

1. Nota primò: Minorita Obſervans, & Reformatus maledicus in DEUM, vel Sanctos per blaſphemiam DEI, aut Domini noſtri JESU Chriſti, aut Deiparæ V. MARIÆ incurrit Caſum reſervatum, ex Conſtitut. General. Ord. *cap.* 7. §. 3. Maledicus autem in Summum Pontificem, vel ſummam ejus dignitatem in terris, vel in Apoſtolicas Conſtitutiones, Decreta, vel Sanctiones, ſemeſtris carceris pœnâ eſt mulctandus, ac aliâ graviori, ad arbitrium Superioris; uti habent Conſtitutiones *cit. cap.* 1. §. 1. *n.* 1. Temerè verò os laxans in S. R. E. Cardinales, aut eorum dignitatem in genere, vel in ſpecie, & præſertim in D. Protectorem Ordinis, imò & in Epiſcopos, & alios Prælatos Eccleſiarũ, per tres menſes eſt incarcerandus; *ibid. n.* 2. Contumelioſus verò in Miniſtrum, vel Vicarium, vel Commiſſarium Generalem, puniendus eſt eorum arbitriô; *ibidem n.* 3. Maledicus in Provincialem, vel Commiſſarium, carcerandus eſt arbitriô eorum, & ſuffragiorum Jure privandus ad arbitrium Generalis; *ibidem n.* 4. & 5. Maledicus demùm in Guardianum, vel Vicarium, vel aliquem gravem Patrem, arbitriô Provincialis puniatur; *ibidem n.* 6.

TITU-

TITULUS XXVII.

DE

Clerico excommunicato, depoſito, vel interdicto miniſtrante.

CAP. UNIC.

De Clerico in Cenſuris miniſtrante.

1. NOta primò: contingit nonnunquam, ut Clericus cenſurâ excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti innodatus, vel depoſitus, vel degradatus, in ſuo ordine miniſtret, & Miſſam celebret, ac Divinis Officiis ſeſe ingerat; quæ delicta proinde Papa *iſto tit.* inſectatur, & punit. Unde

2. Dico primò: ſi Clericus excommunicatus excommunicatione majori, ſuſpenſus vel interdictus, celebret Divina Officia, & debitè monitus non ſe emendet, deponendus eſt perpetuò ab officio & beneficio. Ita Abbas, & communis DD. Et conſtat ex *cap. Clerici 3. hoc tit.* Et *cap. 4. & 6. eod.* Quòd ſi autem poſt depoſitionem per contemptum, & ſuperbiam aliquid de miniſterio ſibi interdicto agere præſumpſerit, & ab Epiſcopo ſuo correptus in incæpta præſumptione perduraverit, per ſæcularem poteſtatem ad Eccleſiæ requiſitionem in exilium ejiciatur, *cap. Si quis, 2. hoc tit.*

3. Dico ſecundò: Clericus propter crimen commiſſum juſtè depoſitus, ſeu degradatus à gradibus Eccleſiaſticis, deinde celebrans Miſſam, vel miniſtrans in ſuſcepto Ordine, poſt debitam admonitionem eſt excommunicandus. Ita Hoſtiens. & communis DD. Et habetur in *cap. Si quis Epiſcopus 1. hoc tit.*

4. Dico tertiò: Clericus dubitans ſe cenſurâ excommunicationis majoris eſſe innodatum, qui ſcilicet per ſolam famam audivit, ſententiam dictæ cenſuræ eſſe contra ſe latam; ſi poſtea celebret, incidit in pœnas Canonum decretas contra illos, qui celebrant Divina Officia in excommunicatione actuali; cum tali tamen miſericorditer poteſt diſpenſari. Ita Gloſſa & communis DD. Et conſtat ex *cap. Illud Dominus 5. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia talis ſtante dubio debebat abſtinere à celebratione; cum in dubiis tutior via ſit eligenda, *cit. cap. 5.*

5 Dico quartò: Clericis excommunicatis excommunicatione majori non poſſunt conferri beneficia Eccleſiaſtica: & collatio talibus facta non tenet. Ita Gloſſa, Covarr. &c. Et conſtat ex *cap. Poſtulâſti 7. hoc tit.* Et Ratio eſt; quia beneficia Eccleſiaſtica conferuntur regulariter propter Officium, juxta *cap. ult. de reſcript. in 6.* Excommunicatus excommunicatione majori eſt à Jure ſuſpenſus ab omni executione officii; ita ut ſi in excommunicatione celebret Divina, reddatur irregularis *cap. 1. & 2. de ſent. excom. in 6.* Conferentes autem ſcienter alicui excommunicato tali beneficium, ſuſpenduntur à collatione ulteriori beneficiorum, quouſque à Superiore ſuper hoc veniam conſequantur, *cit. cap. 7.* Si autem conferatur beneficium tali excommunicato, & is tempore collationis abſolvatur, tenet collatio, *cap. Propoſuit, 8. hoc tit.*

8. Nota ſecundò: innodatus ſolùm minori excommunicatione celebrando graviter quidem peccat; attamen non efficitur irregularis, *cap. ult. hoc tit.* Et tametſi talis prohibeatur eligi; non tamen eligere; vel ea præſtare, quæ ſunt juriſdictionis, *cit. cap. ult.* Præterea quamvis idem excommunicatus adminiſtrando aliis Sacramenta peccet; nullâ tamen afficitur irregularitate: & collatio dicta tenet, ſuúmque effectum habet; uti notat Vallens.

7. Dico quintò: Si alicui excommunicato excommunicatione majori confcratur beneficium, poſtea autem abſolvatur à dicta cenſura; poterit cum eo miſericorditer diſpenſari, ut illud retineat. Ita communis Doctorum. Et conſtat ex *cap. Poſtulâſti 7. hoc tit.*

8. Dico ſextò: Clericus cenſurâ excommunicationis majoris irretitus, ſcienter exercens actum proprium Ordinis ſaltèm majoris, v. g. Diaconus ſolemniter cantando Evangelium, vel Sacerdos celebrando, ipsò factò redditur irregularis: idem dicendum de Clerico interdicto & ſuſpenſo miniſtrante, Ita Covarr. Avila, Navarr. Et conſtat ex *can. Si quis*

Epiſcopus 6. Et *can. ſeq. cauſ.* 11. *q.* 3. Eſtque Ratio; quia Clericus in Sacris conſtitutus, & cenſurâ excommunicationis majoris irretitus, ipſô factô eſt ſuſpenſus à miniſtratione in ſuo ordine; quare ſi nihilominus in eo miniſtret, redditur irregularis; uti notat Gloſſa, & cit. DD.

9. Dico ſeptimò: imò & Clericus Minoriſta præfatè modò excommunicatus, ſuſpenſus, vel interdictus, & miniſtrans in aliquo Ordine irregularitatem contrahit. Ita Hoſtienſ. Sylv. Abbas &c. Et Ratio eſt; quia & Clerici Minoriſtæ veniunt nomine Clericorum; uti patet ex *can.* 1. *diſt.* 21. Quare ſicut Clericus in ſactis conſtitutus efficitur irregularis, ſi in excommunicatione conſtitutus miniſtret in ſuo Ordine, *can. ſi quis Epiſcopus* 6. *cauſ.* 11. *q.* 3. Ita & Clericus Minoriſta; nam Jus generaliter loquens, generaliter eſt intelligendum; niſi per aliud Jus diſtinguatur, ac declaretur, *cap. quia circa, de privil.* ſi tamen talis Clericus Minoriſta excommunicatus, ſuſpenſus, vel interdictus cum inculpabili ignorantia miniſtret in aliquo Ordine minori, non contrahit ullam irregularitatem; uti habet Avila, Lopez &c. Nam irregularitas iſta à Canonibus ſtatuta eſt in pœnam; uti conſtat *can.* 6. & 7. *cauſ.* 11. *q.* 3. Et *cap.* 4. *hoc tit.* ibi, *ſi deliquiſſe conſtiterit.* pœna verò non incurritur niſi ob commiſſam culpam: adeoque ſi adſit inculpabilis ignorantia, ſeu nulla culpa, conſequenter non contrahitur ulla irregularitas.

TITULUS XXVIII.
DE
Clerico non ordinato miniſtrante.

CAP. UNIC.

De miniſtrante in Ordine, quem non ſuſcepit.

1. Nota primò: punit *hoc tit.* Papa grave crimen, quod committitur ab aliquo exercente miniſterium, & functionem alicujus Ordinis, quem non habet. Unde

2. Dico primò: ſi Clericus quiſpiam præſumptuosè uſurpaverit ſibi Divina aut Eccleſiaſtica officia, temerè miniſtrando in aliquo Ordine, quem non habet; aut baptizando ſinè ulla neceſſitate, excommunicandus eſt; & efficitur irregularis, ita ut altiores Ordines ſuſcipere nequeat. Ita Gloſſa, & communis DD. Et conſtat ex *cap.* 1. *hoc tit.* ubi per ly *abjiciatur* in textu Suar. & alii DD. intelligunt *excommunietur*: & per ly *non ordinetur* irregularitatem. Eadem irregularitas conſtat ex *cap.* 2. *eod.* ſimiliter talis præſumptuoſus uſurpator miniſterii Divini, vel Eccleſiaſtici, quod ad eum non pertinet, ſuſpenditur ipsô factô ab uſu & exercitio illorum Ordinum, quos jam antea ritè ſuſceperat, *cit. cap.* 2. Circa beneficium tamen cum eo miſericorditer agi poterit per Epiſcopum, ne debitâ ſuſtentatione orbatus ad ſæculi negotia in opprobrium Clericalis ſtatûs cogatur revertí, *cit. cap.* 2. Clement. VIII. verò in quadam Conſtit. *Etſi aliàs*, ordinat, ut ſi non Sacerdos ſacrificet, vel confeſſiones audiat, ab Eccleſia abjiciatur, & ab Ordinibus degradetur, & demum Judici ſæculari tradatur, debitis pœnis plectendus.

Nota autem ſecundò: ut autem Clericus Divini, vel Eccleſiaſtici miniſterij præſumptuoſus & temerarius uſurpator cenſeatur, & præfatas pœnas incurrat, requiruntur ſequentes conditiones. *Primò* ut talis Clericus miniſtret ſcienter in aliquo Ordine, quem non habet; ùt norat Zoëſ. Avila, Suar. &c. *Secundò*, ut miniſtret in tali Ordine ſolenniter, tanquam ex officio ad tale miniſterium deputatus; ùt habet Sylv. Avila, Pirh. &c. *Tertiò*, ut illud miniſterium faciat lerió, & non per jocum tantùm; uti habent cit. DD.

4. Dico ſecundò: ſi aliquis Laicus eò uſque prævaricatus fuerit, ut ſibi uſurpaverit miniſteria Divina alicujus Ordinis; vel ſtatûs Clericalis; is & ſit irregularis & Judicis arbitriò graviter puniendus eſt. Ita Vallens. Navar. Avila &c. Primum conſtat ex *cap.* 1. *hoc. tit.* quod generaliter, & abſolutè quemcunque miniſtrantem in aliquo Ordine, quem non habet, & conſequenter Laicum inhabilitat ad Ordines ſuſcipiendos, ſeu irregularem efficit; quod à fortiori currere de-

be

bet de Laico, utpore qui magis delinquit, quàm Clericus, qui ſaltèm eſt conſtitutus in ſtatu Clericali. Nec obſtat, quod Rubrica *bujus tit.* ſit, *de Clerico non ordinato miniſtrante*; quia in pluribus manuſcriptis Codicibus Rubrica ſic ponitur; *de non ordinato miniſtrante*, teſte Gloſſa marginali hîc. Præterea, ut rectè obſervat Zoeſ. & Pirh. ex Everhard. non ſemper valet argumentum à rubro ad nigrum; quia quandoque contingit, ut nigrum ſit generalius rubrô; hoc eſt plus contineat inſcriptio Tituli; & vice verſâ, ut rubrum ſit nigrô generalius. Ratio ſecundi eſt; quia cùm Sacri Canones non impoſuerint determinatam pœnam corporalem laicis, miniſteria Divina ſibi uſurpantibus (& hoc ideo, quia forſitan non æſtimârunt Laicos eò temeritatis proruptûros, ut ejusmodi miniſteria ſibi uſurparent; uti deinde aliquando factum fuit) ideo pro tali crimine Judex arbitrariam pœnam ſtatuere poteſt, & debet.

TITULUS XXIX. DE Clerico per ſaltum promoto.

CAP. UNICUM. *De Ordinatione per ſaltum facta.*

1. Nota primò: perſtringit *hoc tit.* Papa aliud crimen Clerici, ſi nimirum curet ſe per ſaltum promoveri. Cenſetur autem per ſaltum promoveri is, qui prætermiſſo inferiore aliquo Ordine, priùs neceſſariò ſuſcipiendô, ſuſcipit alium Ordinem ſuperiorem; v. g. qui omiſſis Minoribus ſuſcipit Subdiaconatum, aut omiſſo Diaconatu curat ſe ordinari in Presbyterum; quod prohibitum eſt; quia Ordines cum quadam ſerie, & gradatim, & non præpoſtero modo ſunt ſuſcipiendi, & conferendi, *can, ſollicitudo diſt.* 52. Et 59. Et 60. aliiſque.

2. Dico primò: Ordinatio facta per ſaltum quidem tenet, & character imprimitur; ſed taliter ordinatus eſt ipſo Jure ſuſpenſus ab executione Ordinis ſuſcepti; donec prætermiſſus Ordo inferior eidem conferatur. Ita Avil. Suar. Pirh. &c. Primum colligitur ex *cap. Tuæ, unic. hoc tit.* ubi promotus per ſaltum non jubetur repetere ſuſceptionem Ordinis Sacerdotalis, quem per ſaltum ſuſceperat, ſed ſuſcipere Ordinem prætermiſſum; quod tamen fieri mandaſſet Papa; ſi Ordinatio per ſaltum facta non tenuiſſet, & character non fuiſſet impreſſus. Secundum colligitur ex *eod. cap.* ubi de illo Sacerdote per ſaltum promoto mandat Papa, ut Epiſcopus eum procuret ordinari in Diaconum; & tunc ex miſericordia permittat ipſum miniſtrare; adeóque ſupponit ipſum ipſo Jure fuiſſe ſuſpenſum ab executione Ordinis Sacerdotalis: aliòquin nulla opus fuiſſet diſpenſatione; ut rectè notat Avila contra Valleos.

3. Nota ſecundò: Epiſcopos poſſe diſpenſare cum ejuſmodi Clericis per ſaltum promotis; ſi non miniſtraverint in ſuſcepto Ordine, ut in Ordine ſic ſuſcepto deinde poſſint miniſtrare; impoſitâ tamen priùs congruâ pœnitentiâ, ſublatâ ſuſpenſione, & ſupplerô illô Ordine prætermiſsô, ut ſcilicet per ſubſequentem Ordinationem eidem priùs conferatur; uti conſtat ex *cap. unic. cit.* Et ex Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 14. *de Reform.*

4. Nota tertiò: ſi promotus per ſaltum non miniſtret in Ordine ſuſcepto, non propterea eſt irregularis factus per talem Ordinationem; nuſquam enim conſtat ex Jure de Canone inducente aliquam irregularitatem pro dicto caſu. Et quia *cap. unic. hoc tit.* dicitur, quòd Epiſcopus poſſit diſpenſare cum promoto per ſaltû poſt ſuppletionem Ordinis prætermiſſi, ut poſſit miniſtrare in ſuſcepto per ſaltum Ordine; quod facere non poſſet, ſi aliqua irregularitas ex Ordinatione per ſaltum eo ipſo accreſceret ordinato; nam ſolus Papa in tali irregularitate poteſt diſpenſare; ùt notat Zoeſ. & Avil. ſi tamen ordinatus per ſaltum ante abſolutionem ſuſpenſionis præſumat miniſtrare in Ordine per ſaltum ſuſcepto, efficitur irregularis; Ratio eſt; quia communis doctrina Canonica eſt, omnem Clericum ligatum aliquâ cenſura excommunicationis, vel ſuſpenſionis effici irregularem; ſi quâ talis miniſtret in aliquo Ordine, *can. ſi quis Epiſcopus* 6. *cauſ.* 11, *q.* 3. Similiter

Digitized by Google

militet fit irregularis, ſi miniſtret in Ordine prætermiſſo; quia tunc miniſtrat in Ordine, quem non habet; quod inducit irregularitatem, *cap. 1. de Cleric. non ordin. miniſtr.*

5. Nota quartò: ſi Clericus prætermiſſô Sacramentô Confirmationis ſuſcipiat Ordines, validè eos ſuſcipit, nec propterea fit irregularis; nullo enim Jure talis invaliditas, aut irregularitas exprimitur; uti notat Zoeſ. Avila &c. Tridentinum tamen *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. *de Reform.* præcipit, ut Sacramentum Confirmationis præmittatur primæ tonſuræ: omittentibus autem nullam taxat pœnam. Et putat Avila, quòd ſecluſo contemptu non ſit mortale illud omittere. Baptiſmi tamen omiſſio invalidat ſuſceptionem Ordinum; eò quòd ipſe ſit janua Sacramentorum; uti habet Gloſſa in *can. Sollicitudo diſt.* 52. & habet communis DD. Sententia.

TITULUS XXX.

De eo, qui furtivè Ordinem ſuſcepit.

CAP. UNIC.

De furtivè ordinatis.

1. NOta primò: in *iſto tit.* Pontifex invehitur contra Clericos furtivè ſuſcipientes Ordines; quod pariter prohibent SS. Canones, tum *hoc tit.* tum alibi. Contingit autem ſuſceptio furtiva Ordinum quatuor potiſſimùm modis. *Primò* ſi Clericus approbatus tantum ad ſuſcipiendos Ordines Minores, eadem die etiam ſuſcipit Subdiaconatum, de quo *cap.* 2. *hoc tit.* *Secundò*, ſi Clericus ſine licentia, & conſenſu ſui Epiſcopi, ac ſine prævio examine ſeſe intrudat inter Ordinandos; de quo *can. quando Epiſcopus diſt.* 24. Et *can. extra conſcientiam diſt.* 44. *Tertiò*, ſi Clericus contra prohibitionem Epiſcopi eodem tempore recipiat duos ſacros Ordines, de quo *cap. ult. hoc. tit.* *Quartò*, ſi Clericus curet ſe ordinari per ſaltum, de quo procedit *tit. præced.* De primis tribus furtivis Ordinationibus ſpecialiter *hoc. tit.* agit. Unde,

2. Dico primò: Clericus qui ſuſcepit furtive Ordinem aliquo ex prædictis tribus primis modis, ſi adversùs ejusmodi delinquentes lata fuerat excommunicatio, uti fieri ſolet paſſim, non poteſt talis Clericus miniſtrare in ſuſcepto Ordine; nec aſcendere ulterius ad alium ſuperiorem Ordinem, absque Apoſtolica diſpenſatione; ſed incurrit ſuſpenſionem. Ita Zoeſ. Vall. Abbas. &c. DD. Et conſtat ex *cap. Veniens 1. hoc tit.* Et *cap.* 3. *eod.* ſi autem nulla excommunicatio prævie lata fuerat contra tales Clericos furtivè ſuſcipientes Ordines, poterit Epiſcopus poſt injunctam & peractam pœnitentiam cum eodem diſpenſare, tolleteque ſuſpenſionem; uti conſtat ex *cap.* 3. & 2. & 1. *eod.*

3. Nota ſecundò: in Jure nullam reperiri irregularitatem, quæ propterea conſurgeret in Clerico aliquo ex præfatis tribus modis furtivè ſuſcipiente Ordinem; uti notat Zoeſ. contra Abbat. Unde quando *cap.* 3. *hoc tit.* dicitur, quòd ejusmodi Clericus non poſſit miniſtrare in taliter ſuſcepto Ordine; id non irregularitatem aliquam; ſed tantùm ſuſpenſionem ab executione talis Ordinis indicat, uti docet Covarr. & Zoeſ.

4. Nota tertiò: tametſi hæc ſuſpenſio ſtatuta ſit in *hoc tit. Decret.* contra Clericum furtivè ſuſcipientem Ordines Majores: attamen eadem contra ſuſcipientes Ordines Minores extenditur, *cap. Cùm illorum* 32. *de Sent. excom.* ubi ſimpliciter hæc pœna ſtatuitur contra furtive ſuſcipientes Ordines Eccleſiaſticos de quorum numero ſunt etiam Minores; uti notat Zoeſ. Pirh &c. Suſcipientes tamen furtivè eodem die primam duntaxat tonſuram, & quatuor Minores, hæc pœna non ligat; cùm prima tonſura non ſit aliquis Ordo; ùt notat Zoeſ. &c.

5. Nota quartò: ubi conſuetudo viget, eodem die eidem Clerico poſſunt licitè conferri quatuor Minores, & Subdiaconatus; ſi ita placuerit Epiſcopo ordinanti: nam Canones tantùm prohibent collationem duorum Sacrorum Ordinum eodem die: nec Tridentinum *ſeſſ.* 23. *cap.* 11. talem conſuetudinem reprobat. Aliàs autem regulariter diſtinctis diebus conferri debent Minores, & Subdiaconatus, *cap.* 2. *hoc tit.*

TITU-

TITULUS XXXI.

DE
Exceſſibus Prælatorum, & Subditorum.

CAP. I.

De exceſſibus Prælatorum circa Clericos Subditos, ac Religioſos Diœceſis.

1. NOta primò: poſtquam Papa in *Superioribus tit.* egit de criminibus omnium Clericorum; nunc *hoc tit.* tractat de delictis particularibus Prælatorum erga ſuos ſubditos; & Subditorum erga ſuos Prælatos; quæ delicta vocantur *Exceſſus.* Cenſetur autem tunc à memoratis perſonis particularibus committi Exceſſus (& ſit deſcriptio Exceſsûs) *ſi transgrediantur limites à Legibus Canonicis ſibi præfixos, operando aliqua, ad quæ non habent poteſtatem:* quod contingit plurimis modis, ita ut qui vellet omnes Exceſſus tales referre, deberet pœnè omnes reſolutiones ſequentium titulorum, ac plurium aliorum referre. Quare ad declinandam omnem prolixitatem, ſub *hoc tit.* proferam ſolos exceſſus, regiſtratos in *eod. tit.* Juris communis Canonici, prohibitos ſub variis pœnis.

2. Dico primò: cenſentur Prælati, Epiſcopi aliique, Clericum ſubditum habentes, committere exceſſum, ſi eundem iniquè gravent indebitis exactionibus, vel taliis, jure vel conſuetudine non permiſſis; item ſi aliquem Presbyterum indebitè tractent, & ſine judicio Capituli ſuſpendant, vel excommunicent, vel Eccleſiam ejus interdicto ſupponant, non ſervato ordine judiciario. Ita communis DD. Et habetur *cap. Pervenit* 1. *hoc tit.* Pœna pro tali Exceſſu ponitur arbitraria; *cit. cap.* 1.

3. Dico ſecundò: Præterea cenſentur Prælati Epiſcopi excedere, ſi abſque legitima causâ Eccleſias inferioribus Prælatis ſubditas eripiant ab eorum juriſdictione; vel ſi iidem, vel etiam Prælati beneficia, ſuæ collationi aliàs reſervata, ſibi ipſis retineant, vel conferant. Ita communis DD. Primum habetur *cap. Ad hæc* 2. *hoc tit.* Secundum verò extat *cap. Ad aures* 3. *hoc tit.*

4. Dico tertiò: excedunt quoque Epiſcopi, ac alii Prælati, ſi beneficia Eccleſiaſtica vacantia, vel Eccleſias conferant indignis: item ſi imperent aliquid contra privilegia Clericorum ſubditorum, & in caſu talis exceſsûs Clericus ſubditus privilegiatus non tenetur parere Epiſcopo, vel alteri Prælato ſic præcipiendi. Ita communis DD. Et primum habetur *cap. Inter dilectos* 11. *hoc tit.* Secundum extat *cap. Sanè* 5. *hoc tit.* Unde ſi forſitan Prælatus Clericum ſubditum privilegiatum excommunicaret, eò quòd non paruerit ſuo imperio, talis excommunicatio non tenet; ſed nulla cenſetur; uti conſtat ex *cap. Cùm ad quorundam* 7. *hoc tit.*

5. Dico quartò: excedunt ſimiliter Prælati, Epiſcopi, ſi dividant, vel uniant Epiſcopatus; quod ſolùm ad Summum Pontificem pertinet; aut ſi vigore decreti Conc. Tridentini *ſeſſ.* 23. *cap.* 18. *de Reform.* quô conceditur Epiſcopis applicare, & unire Seminario beneficia ſimplicia primò vacatura; velint unire illa, quæ in citato Decreto non continentur. Ita Vallens. &c. DD. Primum habetur *cap. Sicut* 8. *hoc tit.* Secundum conſtat ex declaratione Cardinalium, allegata à Vallenſi, ſecundùm quam Epiſcopus in vim citati Decreti Tridentini non poteſt unire Seminario beneficia vacantia, per reſignationem conditionalem, in favorem ſcilicet tertii, & non aliter; vel quæ ſub reſervatione penſionis; aut ſimilis vel quæ ſunt Epiſcopalis collationis.

6. Dico quintò: pro Exceſſu etiam gravi reputatur, ſi Epiſcopus directè, vel indirectè præbeat anſam homicidio; & eô ſecutô efficitur irregularis, privandusque eſt officiô Pontificali & Sacerdotali, ac removendus ab adminiſtratione Epiſcopatûs. Exorbitat pariter graviſſimè tum Epiſcopus, tum alius Prælatus, ſi adſtringat Sacerdotem ad faciendas revelationes peccatorum, in confeſſione Sacramentali auditorum. Ita communis DD. Et primum habetur *cap. Ex literis* 10. *hoc tit.* Unde Epiſcopus tenens aliàs juriſdictionem temporalem, debet conſtituere Judicem ſæcularem pro tractandis cauſis criminalibus; nè ſi Epiſcopus ipſe ſeſe ingerat executioni pœnæ corporalis, puta occiſioni Rei, vel ejusdem mutilationi, dictas pœnas *cit. cap.*

ſtatutas incurrat. Secundum habetur *cap. Dilectus* 13. *hoc tit.* Circa alterum articulum hujus cap.

5. Dico ſexto: Epiſcopi & Rectores Eccleſiarum, aliíque Clerici Cathedralium vel aliarum cenſentur excedere, ſi Religioſis viris quibusvis in ſua Diœceſi, vel territorio habitantibus imponant aliqua ex quindecim gravaminibus regiſtratis, *cap. Nimis iniqua* 16. *hoc tit.* & ex aliis triginta, relatis in Clement. *Frequens unic. hoc tit.* ac demùm, qui Fratres Minores & Prædicatores moleſtant aliquô ex duodecim gravaminibus *cap. Nimis prava*, 17. *hoc tit.* adductis. Ita Hoſtiens. Gloſſa, Vallens. Pirhing. &c. Et conſtat ex *cit. capit.* Decretalium, & Clementinæ, *hoc tit.* quæ conſule ibid.

CAP. II.

De Exceſſibus inferiorum Prælatorum, & ſubditorum circa ſuos Prælatos.

1. Dico primò: Prælati Epiſcopô inferiores cenſentur Exceſſum committere, ſi uniant Eccleſias ſibi ſubjectas ſinè conſenſu Epiſcopi, aut Epiſcopalem Juriſdictionem habentis; quod facere nullatenus valent. Ita Engel, Pith. & communis DD. Et conſtat ex *cap. Sicut* 8. *hoc tit.* Quod tamen intelligendum eſt, niſi Prælatus Epiſcopô inferior v. g. Abbas habeat Jus uniendi per aliquod ſpeciale privilegium Apoſtolicum; vel legitimâ præſcriptione; uti notat Abbas, Innoc. &c.

2. Dico ſecundò: excedunt quoque Prælati Epiſcopô inferiores, ſi judicialiter cognoſcant cauſas matrimoniales: item ſi Prælati præfati injungant publicas ſolennes pœnitentias; vel concedant Indulgentias; quod de Jure communi pertinet ad ſolos Epiſcopos; quamvis hujusmodi actus poſſint à Papa etiam alicui Prælato inferiori concedi. Ita Hoſtienſ. Vallens. & communis DD. Et habetur *cap. Accedentibus* 12. *hoc tit.* Circa alterum articulum hujus cap.

3. Dico tertiò: excedere dicuntur ſubditi Clerici in ſuos Prælatos, ſi ipſi quà privati & ſingulares ſinè Prælati ſeu Superioris legitimi authoritate & conſenſu erigant collegium; aut uſurpent ſibi ſigilla, vel alia Jura collegiorum: item ſi violent interdicta ab iisdem Superioribus legitimè facta. Ita communis DD. Primum habetur *cap. Dilecta* 14. *hoc tit.* Secundum verò extat in *cap Tanta* 18. *eod.*

4. Dico quartò: Excedunt præterea Clerici ſubditi, qui contra juramentum, ſeu homagium ſuo Prælato præſtitum, negant eundem eſſe ſuum Dominum; vel in cauſa ſpirituali ipſum trahunt ad ſæcularem Judicem, de eodem conquerendo ibidem; vel præbent conſilium adverſariis ejusdem contra ipſum. Ita communis DD. Et habetur *cap. Gravem* 15. *hoc tit.*

5. Dico quintò: Exceſſum quoq; committunt prohibitum in Jure Vicarii Eccleſiarum, qui uſurpant ſibi perſonatum Eccleſiaſticum, contra fidem & juramentum præſtitum: etiam excedunt graviter omnes tam Clerici, quàm Laici, qui peccata incontinentiæ, maximè quæ contra naturam ſunt, committunt; & demùm Clerici de ſuo crimine publicè gloriantes. Ita Hoſtiens. &c. DD. Primum habetur *cap. Illud* 6. *hoc tit.* Secundum ponitur *cap. Clerici* 4. *hoc tit.* Ubi Laici propter peccatum contra naturam perpetratum jubentur excommunicari, Clerici verò abjiciendi ſunt de ſtatu Clericali, aut in Monaſterium trudendi pro agenda pœnitentia. Tertium exſtat *cap. Quàm ſit*, 9. *eod.* ubi clariùs de commiſſo crimine glorians jubetur ſuſpendi.

TITULUS XXXII.

DE

Novi Operis Nunciatione.

CAP. UNIC.

De nunciatione novi operis.

1. Nota primò: inter exceſſus tam Prælatorum, quàm ſubditorum numerant quoque Canones ædificationes novorum operum, etiam piorum; ut Eccleſiarum, Capellarum, &c. quas fieri vetant iidem Canones, quatenus eæ ſunt præjudicioſæ aliquomodo vicinis; unde

unde de ſimilibus proponitur à Papa iſte tit.

2. Dico primò: rectè deſcribitur novi operis nunciatio; quòd *ſit prohibitio ſolemnis proximo facta, nè is in alterius præjudicium ædificet novum opus; aut jam cœptum proſequatur, donec de jure ædificationis conſtiterit.* Ita Hoſtiens. Vallens. &c. Ly *prohibitio* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

3. Nota ſecundò: nunciationem novi operis ſolùm fieri poſſe in illis operibus immobilibus, quæ ſolo conjuncta, aut conjungenda ſunt, fiùntque in eodem ſolo eo fine, ut fixa perſeverent: quare ſi quis meſſem colligat, aut arbores ſuccidat, ad hoc edictum nunciationis novi operis non ſpectat, *L.* 1. *§. hoc tit. autem edictum* 2. junct. Gloſſ. ver. *in ſolo ff. hoc tit.*

4. Nota tertiò: novum opus facere cenſetur, qui aut ædificando de novo, aut detrahendo immutat priſtinam faciem operis, *cit. L.* 1. Unde ſi quis opus olim conſtructum duntaxat fulciat; vel reparet; non dicitur novum opus facere, quod hôc edictô coërceri, & nunciari poſſet, *cit. L.* 1. Introducta eſt autem novi operis nunciatio ad conſervandum Jus noſtrum; vel ad avertendum damnum iminens ex fabricatione novi operis; vel ad avertendum Jus publicum, *cit. L.* 1.

5. Nota quartò: nunciationem novi operis poteſt facere inprimis is, cujus intereſt nunciare, ſeu dominus, cujus damnũ imminet, *L.* 1. §. *pen. ff. hoc tit.* Deinde etiam emphyteuta, & feudatarius; imò & ſuperficiarius, *L.* 3. *§. Si ego hoc tit.* Item creditor, cui prædium nomine hypothecario eſt ſubjectum, *L. creditori* 9. *hoc tit.* Item is, qui habet ſervitutem realem in fundo, in quo de novo fabricatur, *cit. L.* 3. §. *Si ego.* Non poteſt autem præfatam nunciationem facere adversùs dominum, ſeu proprietarium prædii is, qui habet ſervitutem merè perſonalem, ſi talis dominus aliquid attentet in eo fabricare, *cit. L.* 1. §. *fin.* Præterea poteſt etiam Procurator facere nunciationem prædictam nomine ſui principalis; dummodo munitus ſit ſpeciali mandato ad hoc; uti notat ex Molina Pirh.

6. Nota quintò: nunciatio novi operis perfici poteſt tribus modis, ſcilicet vel ſimpliciter verbô, inhibendo nè opus tale faciat; vel authoritate Magiſtratûs, ſeu Prætoris per publicam perſonam; vel per jactum lapilli in ipſum opus, *L. de pupillo* 5. §. 10. *ff. hoc tit.* Ceſſat porro ejuſmodi nunciatio ſex modis, ita ut vim & effectum non habeat. *Primò*, ſi nuncians remittat nunciationẽ factam ædificanti novum opus; uti conſtat ex *cap.* 2. *hoc tit.* *Secundò* ceſſat, ſi nuncians acceptet cautionem à denunciato de opere demoliendo, ſi conſtiterit ipſum jus ædificandi non habere, *cap.* 3. *hoc tit.* *Tertiò* ceſſat, ſi nuncians recuſet jurare coram Judice de calumnia, *cit. L.* 5. *de pupillo.* *Quartò* ceſſat, quando periculum eſt in mora, ita ut dilatio ædificii cœpti, vel incipiendi cauſet probabiliter grave damnum; uti conſtat ex *cit. L.* 5. & habet Abbas, Gail. &c. *Quintò* ceſſat, ſi Prætor nunciationem novi operis revocet *L. ſi opus* 16. *ff. hoc tit.*

7. Nota ſextò: effectus nunciationis novi operis eſt, quod eâ debite factâ ædificans deſiſtere debeat à cœpto opere; aliàs moles noviter ædificata, ex integro deinde demolienda erit expenſis ipſius ædificantis; ſive jure, ſive absque jure moles talis facta ſit, *cap. Cùm ex injuncto* 2. *hoc tit.* Et *L.* 1. *ff. hoc. tit.* Unde nunciatio iſta eſt quædam appellatio extrajudicialis, quâ pendente nihil attentandum eſt, uti notat Gail. & Vallens.

8. Nota ſeptimò: nè autem contingat in nunciationibus intercedere malitioſam retardationem, Canones ſtatuunt, ut nuncians novum opus, probet intra tres menſes, tale opus fieri cum præjudicio & injuria ſua, *cap.* 1. Et *ult. hoc tit.* His elapſis ædificans oblata priùs ſatisdatione de opere ſuis ſumptibus demoliendo in caſu, quô pronunciabitur injuſta ejus ædificatio, poteſt proſequi ædificationem novi operis, *cap. ult. hoc tit.* Et *L. unic, C. eod.*

9. Dico ſecundò: nunciatio novi operis etiam inſtitui poteſt, quando quis ædificat capellam in præjudicium Eccleſiæ baptiſmalis; quæ demolienda eſt, comperta veritate, expenſis conſtruentis. Ita communis DD. Et habetur *cap. Intelleximus* 1. *hoc tit.* Et in hoc conformat ſe Jus Canonicum Juri Civili dicens *cit. cap. quia verò ſicut Leges non dedignantur SS. Canones imitari* (prout habetur in Auth. *ut Clerici apud proprios Epiſcopos, &c. coll* 6.) *ita & SS. Canonum ſtatuta Principum conſtitutionibus adjuvantur; ideò mandat Papa, quòd ſecundùm Legales Conſtitutiones debet demoliri*, ſcilicet Capella in præjudicium baptiſmalis Eccleſiæ conſtructa.

TITULUS XXXIII.

DE Privilegiis; & Exceſſibus Privilegiatorum.

Caput I.

De Quidditate, Diviſione, Acquiſitione, & Perditione Privilegiorum.

1. Nota primò: committantur etiam exceſſus circa privilegia, quando nimirum vel nervus eorum eliditur; vel favor in eis contentus cum abuſu, & præjudicio extenditur; cum tamen Privilegia non ſint alteranda, ſed integra & illibata conſervanda, exceſſúsque circa ea cavendus, *cap. Porro 7. hoc tit.* Unde Papa *hoc tit.* invehitur contra exceſſus ſolitos fieri circa Privilegia, ponendo varias reſolutiones. Dicuntur autem *Privilegia* quaſi *privatæ Leges, can. 3. diſt. 3.* Nam Privilegia alicui particulari perſonæ, communitati, corpori, vel loco concedunt ſpeciale ac ſingulare Jus; uti colligitur ex *cit. can. 3.* Et *cap. Abbate de V. S.* Unde

2. Dico primò: rectè deſcribitur Privilegium, quòd *ſit conſtitutio Principis, ſpecialem favorem concedens certæ perſonæ, communitati, loco, vel muneri, contra vel ultra Jus commune.* Deducitur ex *cit. can. 3.* Ly *Conſtitutio* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Venit autem hìc nomine Privilegii ſic deſcripti, omne Reſcriptum, Indultum, Bullâ, Breve, Diploma, ac alia Scriptura, ſolemniter à Principe expedita, & favorem particularem continens, contra vel ultra Jus commune; uti notat Zoeſ. Circa diviſionem Privilegii

3. Nota ſecundò: Privilegium variè dividitur. *Primò* aliud eſt clauſum in Corpore Juris; aliud datum per ſpeciale reſcriptum. *Primum* eſt, quod inter cæteras Leges Corpori Juris inſertum eſt; talia ſunt Privilegia Eccleſiarum & Eccleſiaſticorum, quæ extant paſſim tam in Corpore Juris Canonici, quàm etiam Civilis in *tit. C de SS. Eccleſiis.* Et *C. de Epiſcopis & Clericis. Secundum* eſt, quod extra corpus Juris certæ alicui perſonæ, communitati, vel loco per ſpeciales Litteras, Diploma, vel Bullam conceſſum eſt; ut notat Engel.

4. Nota tertiò: præterea *ſecundò* dividitur in reale, & perſonale. *L. Privilegia ff. de R. J. Privilegium Reale* eſt, quod directè & principaliter conceditur alicui rei, loco, muneri vel dignitati; tale eſt Privilegium conceſſum Monaſterio, vel Eccleſiæ, vel dignitati Epiſcopali. *Perſonale* eſt, quod directè, & principaliter conceditur perſonæ; & propterea tale etiam dicitur ſequi perſonam, & cum perſona extingui, *cap. Privilegium, de R. J. in 6. Tertiò* partitur Privilegium in generale & ſpeciale. *Primum* eſt, quod conceditur omnibus perſonis talis communitatis. *Secundum* quod conceditur tantùm uni, vel quibusdam de tali corpore vel communitate. *Quartò* dividitur in merè gratioſum, & remuneratorium. *Merè gratioſum* eſt, quod datur ſinè ullo reſpectu ad aliqua merita. *Remuneratorium eſt*, quod datur cum reſpectu ad merita; talia ſunt pleraque Privilegia Regularibus data à Summis Pontificibus ob præclara eorum merita in prædicatione, converſione Infidelium, defenſione Eccleſiæ per literaturam, &c.

5. Nota quartò: rursùs *quintò* Privilegium aliud eſt perpetuum, aliud temporale. *Perpetuum*, dicitur, quod datur absque ulla limitatione temporis; tale eſt conceſſum dignitati, aut Sedi Epiſcopali; vel Ordine Religioſo. *Temporale* dicitur illud, quod datur cum aliqua determinatione temporis v. g. ad decennium. *Sextò* aliud præterea eſt contra Jus. *Privilegium contra Jus* dicitur illud, quod derogat Juri communi; tale eſt exemptio Regularium à Jurisdictione Ordinarii. *Ultra Jus* eſt quod concedit favores peculiares in Jure non expreſſas; talia ſunt amplæ facultates abſolvendi, diſpenſandi, &c. à Summis Pontificibus conceſſæ Regularibus. *Septimò* tandem dantur Privilegia quædam conceſſa ad preces; & quædam data motu proprio. *Prima* dantur ad ſupplicationem certarum perſonarum. *Secunda* absque ulla ſupplicatione conceduntur: Plures alias diviſiones vide in *Schola mea Theologica, tom. 3. tract. de Privileg.* & Laym. ac alios DD. Circa acquiſitionem Privilegii

6. Nota quintò: Privilegia tribus modis

modis acquiruntur. *Primò*, actuali conceſſione Principis privilegiantis certam aliquam perſonam, communitatem, vel locum. *Secundò* per communicationem, quando videlicet Princeps Privilegium uni conceſſum, etiam extendit ad alterum. Hôc modô Summus Pontifex Clemens VII. Privilegia conceſſa variis Religionibus, communicavit quoque & extendit ad tres Ordines S. Franciſci; ùt videre eſt in Bulla 2. ejuſdem. *Tertiò* acquiritur Privilegium conſuetudine, vel præſcriptione, præſertim illâ, cujus principium excedit memoriam hominum, quæ communiter ipſi Privilegio æquiparatur; uti conſtat ex text. & DD. in *cap. Novit, de judic.* Et in *cap Super quibusdam, de V. S.* Circa amiſſionem Privilegii

7. Nota ſextò: pluribus modis amittitur, & interit Privilegium. *Primò* per interitum vel perſonæ privilegiatæ, *cap. 7. hoc tit.* Vel per interitum rei privilegiatæ; ùt habet Engel. Si tamen domus v.g. privilegiata per ruinam, vel bellum, vel alium caſum corruat, conſervantur ejus Privilegia, & reviviſcunt, ſi denuò reficiatur, *L. æde ſacra ff. de contrah. empt.* Per mortem autem concedentis Privilegium non amittitur: nam gratia ſemel obtenta non ceſſat per mortem concedentis, *cap. Si ſuper gratia, de offic. deleg. in 6.* *Secundò*, amittitur Privilegium per lapſum temporis, ad quod fuit reſtrictum; vel ceſſationem conditionis, cui fuit ſubjectum. Primum habetur *cap. 4. de Offic. deleg.* Secundum patet; quia conditio continet in ſe tempus, quâ proinde ceſſante, cenſetur & Privilegium ceſſare. *Tertiò* amittitur per abuſum privilegiati; ſi nimirum is occaſione Privilegii delinquat; v.g. ſi quis ſpe immunitatis in Eccleſia committat crimen, *cap. ult. de immun. Eccleſ* Et *can. ubi diſt. 74.*

8. Nota ſeptimo: Præterea *quartò*, amittitur Privilegium ceſſante causâ finali ejus, quæ eſt cauſa principalis conceſſionis talis Privilegii, à qua ita dependet tum in fieri tum in cõſervari ut eâ ceſſante & ipſum ceſſare oporteat; cùm tunc careat fundamentô, *cap. ceſſante, de appell.* *Quintò*, ſi Privilegium incipiat cedere in grave aliorum, vel cõmunitatis detrimentum, cenſetur ceſſare; vel ſaltèm revocari poteſt per ſententiam concedentis, *cap. Suggeſtum, de decim.* Et *cap. penult. de Cler. non reſi.* *Sextò* quoque ceſſat Privilegium per renunciationem expreſſam ejusdem; id eſt voluntariam abdicationem Juris ſibi conceſſi: nam quivis poteſt renunciare favori pro ſe introducto, *L. pen. C. de pact.* Quod intelligendum eſt, ſi Privilegium perſonalem favorem contineat; non verò ſi communem alicujus corporis, vel publicum Ordinis Religioſi, vel Clericalis; nam tali privata perſona privilegiata renunciare nequit, v. g. Privilegio Fori, & Canonis, in favorem totius Ordinis Clericalis introducto, *cap. Si diligenti, de foro comp.* Et *cap. Contingit de ſent. excommun.*

9. Nota octavò rursùs amittitur Privilegium *ſeptimò* per renunciationem tacitam; quæ Juris interpretatione cenſetur fieri per non uſum Privilegii; vel per uſum contrarium; uti tenent communiter DD. Sed altercantur inter ſe de tempore, & numero actuum; quantum ſcilicet tempus, & quot actus requirantur, ut cenſeatur Privilegium interire per non uſum, vel contrarium uſum: quæ altercatio oritur ex varietate textuum utriusq; Juris. Probabiliorem cenſeo opinionem Gloſſæ dicentis in *cap. Accedentibus hoc tit.* quod Privilegia perdantur eodem tempore, quô præſcribitur contra Jus commune; nam cùm Privilegium ſit quædam lex privata, conveniátque cum Jure communi Eccleſiaſtico in cauſa efficiente, materiali, & etiam formali majori ex parte; meritò ſentiendum eſt, ut cum eodem etiam conveniat in tempore ſui interitûs, puta vel 30. vel 40. annorum; vel immemorabili tempore, juxta varias opiniones. Quoad numerum actuum contrarii usûs dici poteſt, quod Privilegium ſemel receptum, & uſitatum cenſeatur per uſum contrarium amitti tunc, ſi per annos 40. actus tali Privilegio contrarii continuentur, quo tempore præſcribitur contra Legem Eccleſiaſticam aliquando in uſu poſitam. Privilegium verò nunquam in uſum poſitum perdatur, ſi per 10. annos actus ipſi contrarii ponantur, quo tempore præſcribitur contra Legem Eccleſiaſticam, nunquam uſu receptam.

CAP. II.

Variæ Reſolutiones circa Privilegia.

1. Dico primô: ad valorem, & effectum Privilegii non requiritur neceſſariò, ut ſit ſcriptum; ſed ſufficit voluntas Principis ſufficienter declarata vivæ vocis oraculô, vel aliter, quòd is Privile-

Digitized by Google

gium tale concedat. Ita Gloſſa, Azor. Sylveſt. &c. Et conſtat ex *can. inſtitutionis 7. cauſ. 25. q. 2.* Et Clement. *Dudum 2. §. nos etenim &c.* Et *Extrav. ult poſt. initium.* Expediens tamen eſt, ut Privilegium ſcriptò conficiatur, ad ejusdem majorem firmitatem & probationem, *can. cit.* Et jam Stylus Curiæ Romanæ obtinuit, & habetur in Regulis Cancellariæ Apoſtolicæ, quòd Gratiæ omnes per literas expediri debeant; & ante earum ejusmodi expeditionem vocentur *informes*; ac nulli ſuffragentur diſpenſationes in judicio, vel extra, antequam ſuper iis Literæ Apoſtolicæ ſint confectæ.

2. Dico ſecundò: omnis, & ſolus ille poteſt concedere Privilegium, qui pollet poteſtate legiſlativa; cujusmodi ſunt Summus Pontifex, Imperator, Reges, & Supremi Principes; item etiam Prælati Papâ inferiores pro ſua ditione, & contra Leges à ſe conditas, vel indifferentes; non verò contra Jus commune. Ita Sylv. Suar. & communis DD. Ratio eſt; quia Privilegium eſt quædam Lex privata: adeóque omnis, & ſolus ille poteſt tale concedere, qui pollet poteſtate, legiſlativâ.

3. Dico tertiò: Privilegia conceſſa contra Jus commune ſtrictè ſunt interpretanda, & potiùs reſtringenda; quàm extendenda: ſimiliter ſi cedant in præjudicium tertii: ſi autem ſint conceſſa ultra Jus commune, & meram gratiam contineant, latè ſunt intrepretanda. Ita Gloſſa, Pirh. &c. Primum patet ex illa Regula 15. Juris in 6. *Oaia ſunt reſtringenda.* Et alia 28. *ibid.* Et ex *cap. Cùm dilectus* 8. & ibi Gloſſa ver. *Juri communi, de conſuet.* Eſtque Ratio; quia ſicut bonum commune eſt præferendum bono particulari; ita & Jus commune Juri particulari, quale eſt Privilegium quando agitur de ejus interpretatione. Ratio ſecundi eſt; quia Princeps privilegians non cenſetur velle alteri auferre ſuum Jus; niſi id clarè exprimat; quare meritò Privilegium cum præjudicio tertii datum, ſtrictè interpretandum eſt. Tertium conſtat ex illa Regula 15. Juris in 6. *favores convenit ampliare.* Et ex *cap. Olim 16. de V. S.* ubi dicitur, quòd *beneficia Principum ſint interpretanda latiſſimè.* Regulas autem ſpeciales ritè interpretandi Privilegia vide *tom. 1. hujus oper. in prol. tit. 4. cap. 1. & 2. poſitas.* Et apud Sylv.

4. Dico quartò; in Privilegio perſonali nequit fieri ulla extenſio de perſona Privilegiata ad aliam in Privilegio non expreſſam; nec de caſu in caſum; vel de actu in actum. Ita Gloſſa, Hoſtiens. & cæteri Doctores. Et conſtat ex *cap. Sanè 9. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia quod uni ſingillatim conceditur, non ſtatim omnibus convenit *can. hinc. eſt 39. cauſ. 16. q. 1.* Et quia Privilegium eſt Jus ſingulare, & ſequitur perſonam, ac cum eadem extinguitur, *cap. Privilegium, 7. de R. J. in 6.* Et procedit dicta doctrina, quòd Privilegium non poſſit extendi ad perſonas, loca, & actus, etſi adſit ſimilitudo rationis; uti habet Suar. Cùm Privilegii efficacia non conſiſtat omnino in ratione; ſed & voluntate Principis.

5. Dico quintò: quando Privilegia innovantur, vel confirmantur in forma communi, nihil Juris novi per hoc attribuitur privilegiato: quando verò innovantur ex certa ſcientia, ſcilicet cum perfecta notitia illius, & tenoris ejus, ac omnium circumſtantiarum, tunc novum Jus acquiritur privilegiato, ita ut ex invalido fiat validum; adeoque Privilegium etiam amiſſum revocetur in priſtinum statum. Ita Barboſ. Suar. Pith. &c. Primum habetur *cap. Quia intentionis 29. hoc tit.* Ratio ſecundi eſt; quia renovatio facta ex certa ſcientia habet vim novæ conceſſionis.

6. Nota primò: ſi contingat inſtrumentum Privilegii deperdi, & propterea petatur ejus renovatio; tunc priùs tria probanda ſunt; primò quòd illud inſtrumentum Privilegii aliquando extiterit: Secundò, quòd talis fuerit ejus tenor, qualis fuiſſe aſſeritur à privilegiato: tertiò quòd idem inſtrumentum caruerit omni vitio, *cap. Cùm olim 12. hoc tit.* Et ſtante petitione de obtinenda renovatione dicti Privilegii, poteſt pars adverſa, cujus intereſt, ſe opponere, & impedire innovationem ejuſdem Privilegii, ſi probet de Jure ſuo, *cit. cap. 12.*

7. Dico ſextò; Privilegium tunc demum ſortitur ſuum effectum, ac Jus confert privilegiato, poſtquam ad ejus notitiam pervenerit, & ipſe illud acceptavit, ſaltèm per Procuratorem, vel epiſtolam. Ita Gloſſa, Laym. &c. Et conſtat ex *cap. 1. §. ex parte de conceſſ. præb. in 6.* Et ex *cap. Si tibi 17. eod.*

8. Dico ſeptimò: nullus privilegiatus obligatur ad uſum ſui Privilegii; ſed poteſt illi renunciare. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. ſi de terra 6. in fine hoc tit.* ubi

tit. ubi habentur ſequentia ad propoſitum, *cùm liberum ſit unicuique ſuo Juri renunciare*. Eſtque Ratio; quia quod conceſſum eſt in favorem, non debet in ejus cedere gravamen, uti habet *Reg. 61. de reg. Jur. in 6.*

9. Dico octavò: ex eo, quod aliquæ Eccleſiæ ſolvant Papæ annuum cenſum, non probatur ſufficienter Privilegium exemptionis earundem à jurisdictione Ordinarii; niſi appareat quòd talem cenſum ſolvant in ſignum immediatæ ſubjectionis ac perceptæ libertatis. Ita Abbas, Gloſſa, &c. Et conſtat ex *cap. Recepimus 8. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia ſolutio censûs annui poteſt etiam ſignificare alia, quàm exemptionem à jurisdictione Ordinarii, puta ſpecialem protectionem Papalem, abſque ulla exemptione à jurisdictione Ordinarii.

10. Dico nonò: ſimiliter Privilegium à Papa conceſſum alicui monaſterio, ut fructus Eccleſiæ ſibi ſubjectæ in ſuos uſus poſſit convertere, non probat illam Eccleſiam eſſe exemptam à Jurisdictione Ordinarii. Ita communis DD. Et habetur *cap. Paſtoralis 19. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia Papa concedendo aliquod Privilegium non cenſetur velle derogare Juri Ordinariorum; niſi id exprimat, uti liquet ex *cit cap. 19.* Et quia Papalia Privilegia ſemper cenſentur eſſe conceſſa abſque gravamine tertii; uti notat Gloſſa.

11. Dico decimò: qui per Privilegium Apoſtolicum eſt exemptus à jurisdictione Ordinarii reſpectu unius loci, v. g. Capellæ Regiæ; non cenſetur eſſe exemptus reſpectu alterius, v. g. Parochiæ, quam ab Ordinario habet. Ita communis DD. Et habetur *cap. cum Capella 16. hoc tit.*

12. Dico undecimò: ſi contingat aliquod Monaſterium obtinere à Papa Privilegium exemptionis ab Ordinario, non propterea cenſentur etiam exemptæ Capellæ ipſi ſubjectæ; niſi ſpecialiter hoc exprimatur in Privilegio. Ita communis DD. Et ſtatuitur in *cap. Ex ore 17. hoc tit.* Quare Epiſcopus in ejusmodi Capellis retinet omnia Jura Epiſcopalia, enumerata *cap. conquerente 16. de Offic. Jud. Ordin.*

13. Dico duodecimò: exemptâ tamen per Privilegium Papale aliquâ Eccleſiâ collegiatâ, vel conventuali, cenſentur etiam exempti Canonici, Monachi & alii Miniſtri; & à fortiori ipſe Abbas, ſeu Prælatus Eccleſiæ. Ita communis DD. Et ſtatuitur *cap. Per exemptionem 9. hoc tit.* Et *arg. can. Scire 7. cauſ. 7. q. 1.*

14. Dico decimotertiò: perſonæ per Papalia Privilegia exemptæ à jurisdictione Ordinariorum, poſſunt nihilominus ratione delicti, contractûs, aut rei, de qua contra ipſos agitur, conveniri coram iisdem Ordinariis, ſi delictum ſit factum, vel contractus celebratus in loco non exempto; & res litigioſa non ſit exempta: perſonæ verò exemptæ per Privilegia Apoſtolica ſpecialia etiam ratione delicti commiſſi, contractûs initi, aut rei ſitæ extra locum exemptum, cujusmodi ſunt plerique Regulares, nequeunt conveniri coram Ordinariis. Ita Gloſſa Fagn. &c. Primum conſtat ex *cap. Volentes.* Secundum patet; quia aliàs tale Privilegium ſpeciale exemptionis nihil operaretur.

15. Dico decimoquartò; poteſt quis duplici Privilegio exemptionis, uno ſcilicet Papali, altero Epiſcopali uti ad ſe defendendum. Ita Gloſſa, & communis DD. Et conſtat ex *cap. Cùm olim 14. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia nemo prohibetur pluribus defenſionibus uti, juxta *reg. Juris 20. in 6.*

16. Dico decimoquintò: Si quis Epiſcopus concedat alicui Monaſterio Privilegium immunitatis à ſolvendis decimis, ſimpliciter, & indefinitè remittendo Decimas Epiſcopales, id eſt Quartam Canonicam, de Jure communi aliàs ſolvendam Epiſcopo ex decimis inferiorum Eccleſiarum, intelligitur tale Privilegium comprehendere remiſſionem non ſolùm præſentium & præteritarum; ſed & futurarum; & extenditur quoque ad Decimas prædiorum poſtea emendorum. Ita Gloſſa Barboſ. &c. Et conſtat ex *cap. Quia circa 22. hoc tit.* Eſtque Ratio; quia diſpoſitio indefinita æquipollet univerſali *can. 1. diſt. 19.* Et *L. Si ſervitus 23. de ſervit. urb. præd.*

17. Dico decimo ſextò: Regulares aliqui, qui interdicto cauſam non dederunt, habent Privilegium in una Eccleſia illius loci, qui interdicto generali ſubjacet, ſemel in anno celebrandi Divina: excluſis excommunicatis & interdictis; idemque cenſetur conceſſum Epiſcopis. Ita communis DD. Primum conſtat ex *cap. Ut Privilegia 24. hoc tit.* Secundum ſtatutum eſt *cap. Nonnullis 25. hoc tit.* Et Divinis memoratorum Privilegiatorum tunc intereſſe non poſſunt extranei; niſi & hi ſpeciale Privilegium haberent, quòd

poſſint

poſſint audire Divina in locis interdictis, *cap. Licet.* 11. *boc tit. in* 6. Bene tamen familiares dictorum Privilegiatorum, ſi Privilegium ipſis conceſſum, fuerit ſpeciale, *cit. cap.* 11.

18. Dico decimo ſeptimò: quando aliqui Regulares obtinent Privilegium tempore interdicti generalis liberè ſepeliendi ſuos Fratres, id quoque extenditur ad illos Confratres, qui Fraternitati eorum fuerunt adſcripti, & oblati Ordini, ita ut per habitum aliquomodo diſtinguantur ab habitu ſæcularium; licèt adhuc in domo ſæculari morentur. Ita Gloſſa &c. Et habetur *cap. Ut Privilegia* 24. *boc tit.*

19. Dico decimo octavò: Privilegium celebrandi ſuper altare portatile habent Epiſcopus, Archi-Epiſcopus, & his ſuperiores; item Minores, & Prædicatores ubique: ac demum Jeſuitæ in Miſſionibus. Primum habetur in *cap. Quoniam* 12. *& ult. boc tit in* 6. Secundum extat in *cap. In his* 30. *boc tit.* Quod Privilegium non eſſe revocatum per Tridentinum oſtendit Rodriqu. Brugn. &c. ſaltem non contradicente Epiſcopo, ut notat Portel. Et de hoc vide, quæ dico *tom.* 3. *Scholæ Theologicæ tract. de Sacram. diſt.* 5. *q.* 6. Tertium patet ex Brevi Apoſtolico, conceſſo Societati JESU à Gregorio XIII. edito An. 1569. die 1. Octob. uti refert Pirhing.

20. Nota ſecundò: in *boc tit.* præterea afferri diverſa Privilegia, conceſſa variis perſonis: ſic *primò* ſtudentibus in ſtudio generali Romanæ Curiæ conceduntur omnia Privilegia, immunitates & libertates, quibus gaudent ſtudentes in aliis Univerſitatibus; ita ut ſi Clerici ſint, integrè percipiant fructus ſuorum beneficiorum, ac ſi in eis reſiderent, *cap. Cum de diverſis* 2. *boc tit. in* 6. *Secundò* Patriarchis quatuor principalium Sedium Patriarchalium datur Privilegium, quòd quaſcunque alias Sedes poſt Romanam præcedant; & inter ſe primum locum obtinet Patriarcha Conſtantinopolitanus; ſecundum Alexandrinus; tertium Antiochenus; quartum Jeroſolymitanus. Item quòd iidem ſuis Suffraganeis dare poſſint Pallium, recipientes pro ſe ac Romana Eccleſia juramentum fidelitatis, obedientiæ ac reverentiæ. Item quòd ubique terrarum poſſint ſibi curare præferri Crucem; præterquam Romæ; & ſi Papa, vel ejus Legatus à latere adeſſet. Item quòd ad eos ab Archi-Epiſcopis poſſit appellari, *cap. Antiqua* 23. *boc tit. Tertiò*: Archi-Epiſcopis pariter conceditur Privilegium, quòd & ipſi in cunctis locis ſuæ Provinciæ ſibi poſſint curare præferri Crucem; populo benedicere, Divina Officia publicè, vel privatim audire, & ea etiam in Pontificalibus celebrare cum pallio, & facere in ſua præſentia celebrari, abſque licentia Prælati localis, etiam exempti, *cap. Archi-Epiſcopo.* Et Clement. 2. *boc tit. Quartò* Prælatis Epiſcopis inferioribus ut Abbatibus poteſt à Papa concedi Privilegium uſûs mitræ, ac aliorum Pontificalium; nec non poteſtas benedicendi ſolenniter populum dicendo, *ſit nomen Domini benedictum &c.* uti conſtat ex *cap. ut Apoſtolicæ* 6. *boc tit. in* 6. Et *cap. Abbates* 3. *eod.*

CAP. III.

De Exceſſibus Privilegiatorum.

1. NOta primò: per exceſſum Privilegiatorum hìc intelligi abuſum Privilegiorum; qui Jure Canonico eſt prohibitus: quia ſicut Privilegia conceſſa non debent ab aliquo violari, *cap. Quando* 26. *boc tit.* Nec malignâ interpretatione ita reſtringi, ut evadant privilegiatis planè inutilia *cap. In his* 30. *boc tit.* Ita pariter ipſi Privilegiati non debent pravâ interpretatione ſua Privilegia contra & præter mentem Principis ea concedentis in præjudicium alterius extendere & producere; aut ſub eorum prætextu aliqua operari, quæ fieri prohibentur; uti notat Vallens. & communiter alii DD. hìc. Et ſi ſimile quid agant, excedere dicuntur; quod variè contingere poteſt. Unde

2. Dico primò: cenſetur exceſſus, & abuſus Privilegii, ſi Religioſus ſub prætextu Privilegii, Laico vel Clerico non ſubdito ſinè licentia Parochi miniſtret Extremam Unctionem, vel Euchariſtiam per modum Viatici; vel Matrimonio aſſiſtat. Ita communis DD. Et habetur in Clement. *Religioſi* 1. *boc tit.* Poſſunt tamen Religioſi Extremam Unctionem & Viaticum circa ullum exceſſum miniſtrare ſuis familiaribus, ſeu domeſticis, *cit.* Clem. *§. fin.*

3. Nota ſecundò: reputatur hìc quoque pro exceſſu, ſi Privilegiati Religioſi ſepeliant excommunicatos in ſuos Cœmeteriis, *cap. Ad hæc* 5. *boc tit.* Item ſi in pri-

in privatis ſuis oratoriis exiſtentibus intra domos Regulares habeant campanas, eaſque publicè pulſent, *cap. Parentibus* 10. *eod. tit.* Item ſi Hoſpitalarii, vel alii ſimiles Religioſi mittant laicos illiteratos, Cruce tamē fictè ſignatos, ad colligendas eleemoſynas; vel celebrent in Eccleſia polluta; vel ſuſpenſos ab Epiſcopo reſtituant ad celebrationem Divinorum; vel erigant Capellas in locis non exemptis, ſinè licentia Ordinarii, *cap. Tuarum* 11. *hoc tit.* Item ſi Privilegiati celebrent in locis interdictis, niſi ſecundùm permisſionem Juris, de quo ſupra; vel ſi excommunicatos, aut interdictos admittant ad Divina Officia, Sacramenta, vel ſepulturam, *cap. Epiſcoporum* 8. *hoc tit.* It. qui novas Religiones ſinè licentia Papæ inſtituunt, *cap. Cùm & plantare* 3. *hoc tit.* Item qui Eccleſias alias jam Epiſcopo ſubjectas; vel decimas recipiunt de manibus laicorum, ſine conſenſu Epiſcopi, *cit. cap.* 3. Item qui excommunicatos, vel interdictos ab Ordinario non vitant, *cit. cap.* 3. Item qui in ſuis Eccleſiis, quæ ad eos pleno Jure non pertinent, Presbyteros inconſulto Ordinario inſtituunt, vel deſtituunt; *cit. cap.* Item Religioſi qui confratres ſuos, necdum in totum Ordini ſuo ſubjectos, eximunt à Jurisdictione Ordinarii *cap. cit.* 3.

4. Nota tertiò: omnes Privilegiati, qui quoquo modo exceſſus committunt abutendo ſuis Privilegiis, excedendo eorum fines, merentur eadem amittere; cùm abutantur, permiſsâ ſibi poteſtate, *cap. Ut Privilegia* 24. *hoc tit.* Privilegiati quoque, qui excedunt aliorum Privilegiis derogando, propriis ſuis, privandi ſunt *cap. Dilecti* 4. *hoc tit.* Denum violantes Privilegia Privilegiatorum arbitrariè à Papa corripiuntur per cenſuras, vel aliter; uti colligitur ex *cap. Quanto amplius* 26. *hoc tit.* Violantes autem Privilegia Regularium determinatis pœnis *ſequenti cap.* recenſendis caſtigantur. Unde ſit

CAPUT. IV.

De Privilegiis Ordinis Seraphici.

1. NOta primò: Ordini FF. Minorum à diverſis Summis Pontificibus fuiſſe plurima Privilegia, & gratias Apoſtolicas in forma authentica conceſſas, juſtiſſimis de cauſis; ſcilicet *primò* propter ſtatum profeſſionis ſuæ Minoriticæ, indiſſolubili vinculô DEO, & S. Sedi Apoſtolicæ conſecratum: item propter eorum virtutes, capacitatem, & indefeſſum laborem pro defendenda Eccleſia, & Papæ authoritate: item in peccatoribus, hæreticis & Infidelibus convertendis cum vitæ periculo, morte: item in Fidelibus, adhuc ſuperſluis conſervandis. *Secundò* propter promptam, & expeditam eorum obedientiam in exequendis Summorum Pontificum mandatis, in partibus Catholicorum, & Hæreticorum; in profectione ad longinquas partes Orbis Novi, & aliorum Regnorum, propter animarum ſalutem, Eccleſiæ dilatationem, & Fidei Catholicæ plantationem. *Tertiò* propter eximiam eorundem Regularium Sanctitatem & Scientiam, ex quibus tot ſancti Doctores, Epiſcopi, Patriarchæ, Cardinales, & Summi Pontifices prodiêre, cum magno Eccleſiæ incremento. *Quartò* propter maximos labores præſtitos in adminiſtrandis Sacramentis, maximè Pœnitentiæ, quod noſtris Regularibus, in eorum locis, plurimùm incumbit.

2. Nota ſecundò: Privilegia porrò conceſſa præfato Ordini Seraphico referuntur in ſpecie à pluribus AA. ejusdem Ordinis, & aliis: ſignanter ab Alphonſo de Caſarubios, *in compend. Privilegior. FF. Minorum.* Et ab Hieronymo à Sorbo *in additio. ad dictum Compendium Privil.* Et ab Antonio de Corduba *in ſimil. addit.* Et ab Emmanuele Roderico *in quæſt. regular.* Et à D. Joanne Bapt. Confettio Protonotario Apoſtolico *in collect. Litterar. Apoſtol. Ord. Mendic. &c.* Et à Joanne de la Cruz *in tract. de ſtat. Relig. & Privileg.*

3. Nota tertiò: inter Bullas Apoſtolicas, concendentes Ordini FF. Minorum Privilegia, celeberrimæ ſunt *Mare Magnum Sixti IV.* ſic dictum, eò quòd ingentem copiam Privilegiorum Apoſtolicorum contineat; & *Bulla Aurea ejusdem Sixti IV.* quarum Synopſim vide in *cit. collect.* Confettii: alia quoque plurima Indulta, & gratiæ Apoſtolicæ extant in Bullis aliorum Pontificum, recitatis à citatis AA. & relatis à me *in Schola Theologica tom.* 3. *tract. de Privil. Regular. per totum.* Præfata Privilegia FF. Min. etiam poſt Tridentinum Concilium ſunt valida, manentque in ſuo vigore; iis exceptis, quæ Decretis, & Canonibus ejusdem S. Concilii contrariantur; uti patet ex Brevi Clementis VIII. Anno 1597. emanato.

emanato. Et ex Bulla ſpeciali Pauli V. quâ poſt Tridentinum *anno* 1609. *die* 1. *Decembris* omnia Privilegia, indulta, gratias, prærogativas, conceſſiones, libertates, favoresque à Summis Pontificibus Ordini noſtro & Clariſſarum, ac Tertiariorum conceſſa in genere, vel in ſpecie, etiam per modum communicationis, perpetuò approbavit, innovavit, ac confirmavit: Bullam hanc ſingulariter notandam, refert per extenſum Lantuſca in *theat. Reg.* verbo *Privilegia.*

4. Nota quartò: Ordo Fratrum Minorum communicat, & participat pleniſſimè in Privilegiis aliorum Ordinum Mendicantium; utì conſtat ex Bulla 2. Clementis VII. quæ deinde etiam confirmata fuit à Paulo IV. Et à Pio IV. Et à Gregorio XIII. Et à Sixto V. &c. Omnes Moniales S. Claræ, & Tertiariæ clauſtraliter viventes, ſubditæ Minoritis; item etiam aliæ Moniales, modò ſubditæ eisdem, gaudent Privilegiis Fratrum Minorum; utì habet Rodriqu. *tom.* 1. *quæſt. Reg. q.* 55. ubi ad hoc plures affert Bullas. Imò & Sorores oblatæ, ac utriusque ſexûs perſonæ de pœnitentia nuncupatæ, quæ votô continentiæ emiſsô vivunt ſub directione Ordinis Min. quantum capacitas earum permittit, ex Bulla Leonis X. *Datum per nos &c.*

5. Nota quintò: Privilegia Minoritica, utì & aliorum Regularium, non cenſentur revocari per generalem revocationem Privilegiorum, quamvis in ea apponantur ſimilia verba, *Privilegiis in contrarium penitùs abrogatis, & excluſis*; utì habet Brugn. Oldradus, S. Thomas, Jaſon, Rodriq. Mendos. Germ. Et conſtat ex Mari Magno Sixti IV. Et Bulla Sixti V. Eugenii IV. Et Leonis X. pro Benedictinis emanata (in qua communicant Minores) dicente, *quòd non poſſit derogari ipſorum Privilegiis, niſi de ipſorum Ordine, & hujusmodi litteris fiat de verbo ad verbum expreſſa mentio.* Eſtq; Ratio; quia hujusmodi Privilegia ſortiuntur quandam excellentiam, ob quam expreſſior generalis requiritur revocatio. Et quia dicta Privilegia data ſunt ob merita, ſuntque gratiæ Summi Principis Eccleſiæ, in bonum Communitatis Seraphicæ conceſſæ; ac proinde æquantur Legib⁹, quæ Corpori Juris inſeruntur ſicut aliæ leges perpetuæ; ad quarum proinde extinctionem ſpecialis clauſula revocatoria adhibenda eſt.

6. Nota ſextò: Superiores Ordinis noſtri, & Capitula generalia habentia delegatam authoritatem Apoſtolicam ſpecialem, poſſunt limitare, vel omnino tollere à Fratribus uſum aliquorũ Privilegiorũ Apoſtolicorum; uti notat Brugn. Et conſtat ex conceſſione Leonis X. Unde ſæpiùs renunciatum fuit in Capitulis Generalib⁹, quibusvis Privilegiis relaxativis Regulæ, à Sede Apoſtolica emanatis, utique ad inſtantiam aliquorum Fratrum laxorum. Plura de Privilegiis variis Seraphicis in ſpecie, vide *in Schola mea Theologica ſupra cit.* Et in diverſis capitulis, in calce variorum titul. hujus Operis pro eorundem exigentia additis, in gratiam ſtudioſæ juventutis Franciſcanæ.

TITULUS XXXIV.

DE
Purgatione Canonica.

CAP. UNIC.
De Canonica Purgatione.

1. NOta primò: poſtquam Summus Pontifex in *ſuperior. titulis* digesſit varia crimina, quæ nonnunquam plenis probationibus oſtendi nequeunt; ideo *hunc tit.* ſubjicit, quô docet compellendos criminoſos ad faciendam debitam Purgationem; quæ duplex eſt, Canonica ſcilicet, & Vulgaris: de prima tractabitur *hoc tit.* de ſecunda *tit. ſeq.*

2. Dico primò: rectè deſcribitur Purgatio Canonica, quòd *ſit oſtenſio innocentiæ de objecto crimine, facta ſecundùm præſcriptum Canonum.* Ly *oſtenſio* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Hæc Purgatio dicitur *Canonica*; quia à Canonibus introducta: & pro magna parte jam abiit in deſuetudinem, & quoad ſolos Clericos adhuc in quibusdam viget Provinciis; utì teſtatur Ricc. Quare de eadem breviter hic differendum judico.

3. Nota ſecundò: Purgatio Canonica ut

ut ritè cenſeatur fieri, debent adeſſe ſequentia. *Primò*, debet ea fieri, ſeu indici à Judice competente; aliàs eſt nulla, arg. *cap. Licet* 5. *de Offic. Leg.* Secundò, Reus tactis SS. Evangeliis debet jurare, ſe objectum crimen non commiſiſſe nec per ſe, nec per alium ſubmiſſum; nec aliquem ſuo nomine ſe ſciente id perpetrâſſe, *cap. Quoties* 5. *hoc tit.* Tertiò, prætereà idem Reus debet adhibere certos compurgatores; aliquando duodecim, aliquando decem, aliquando ſeptem, aliquando plures, vel pauciores, juxta arbitrium Judicis; uti conſtat ex *cap.* 8. Et 10. *hoc tit.* Et *variis Canonibus cauſ.* 2. Memorati verò compurgatores debent quoque tactis Evangeliis jurare, ſe credere, quòd Reus objectum crimen non perpetraverit; & eundem verum jurâſſe, *cit. cap.* 5. Unde juramentum talium non eſt de veritate; ſed de credulitate, *cap. De teſtibus* 13. *hoc tit.*

4. Nota tertiò: porrò compurgatores ùt legitimi ſint, debent habere ſequentes qualitates; oportet enim eos eſſe vitæ probatæ, & honeſtæ, ac vicinos, *cap. Cùm dilectus* 11. *hoc tit.* Et *cap. cum P.* 75. *eod.* aut ſaltèm de nullo crimine condemnatos vel ſuſpectos, *cap. Conſtitutus* 9. *hoc tit.* Et notam habere vitam & mores talis purgandi, *cit. cap.* 7.

5. Nota quartò: ſi diffamatus de aliquo crimine defecerit in Purgatione Canonica; puta vel quia jurare recuſat; vel quia non reperit compurgatores; talis tanquam convictus de crimine, auctorque ſceleris puniendus eſt, *cap. De hoc* 11. Et *cap. Inſinuatum* 13. *de Simonia.* Unde ſi crimen tale ſit, quod depoſitionem mereatur, tunc ei pœna depoſitionis infligenda eſt, *cap. Cum P.* 7. *hoc tit.* Ratio eſt; quia præſumptio probabilis orta ex infamia tunc tranſit in violentam, quæ ſufficit ad condemnationem, *cap.* 2. *de præſumpt.*

6. Nota quintò: Purgatio Canonica ritè peracta habet effectum abſolutionis à crimine, ita ut canonicè ſe purgans abſolvendus ſit à ſuſpenſione, ſi præceſſit, & ab infamia criminis objecti, *can. habet* 6. *cauſ.* 2. *q.* 5. Et canonicè ſe purgans non poteſt ampliùs accuſari de eodem crimine; niſi nova infamia ejusdem criminis ſuboriatur.

7. Nota ſextò: Purgatio Canonica non paſſim indici debet ob quamcunque levem cauſam; ſed ſi quis publicè infamatus ſit de crimine apud bonos & graves viros, *cap. penult.* §. *fin hoc tit.* Non debet indici alicui, ſi is poſſit convinci per idoneas accuſatores, vel teſtes, vel alias legitimas probationes plenè probantes, *cap.* 2. Et *cap.* 5. Et *cap.* 6. Et *cap.* 8. *hoc tit.* Nam iſta Purgatio eſt introducta à Canonibus in ſubſidium aliarum probationum. Item indici non debet, niſi adſint veriſimiles ſuſpiciones, vel præſumptiones criminis; uti conſtat ex *cap.* 4. Et 12. Item quando crimen eſt notorium, non poteſt, nec debet indici iſta Purgatio, *cap. Cùm dilectis* 15. *hoc tit.* Nam tunc non eſt opus aliâ probatione, *can. manifeſta* 15. *cauſ.* 2. *q.* 1. Et *cap. Evidentia* 9. *de accuſat.* Poteſt autem indici tam Clericis ſæcularibus, quàm regularibus, quando hi publicè ſunt infamati, & graviter ſuſpecti, *cap. Moniales* 3. *hoc tit.* Item etiam Epiſcopis, & Sacerdotibus, & Diaconis; unde Epiſcopi ſecundùm *can. omnibus* 19. *in fine cauſ.* 2. *q.* 1. ſe purgabant adhibitis duodecim aliis Epiſcopis: Sacerdotes adhibitis ſeptem Sacerdotibus: & Diaconus tribus Diaconis, *cit. can.* 19.

8. Nota ultimò: præter Purgationem Canonicam, etiam olim fuit in uſu Purgatio per ſumptionem Venerabilis Sacramenti Euchariſtiæ; unde etiam Papa Gregorius VII. impetitus variis criminibus ab Henrico IV. Imp. purgavit ſe ſumptione S. Euchariſtiæ, cum imprecatione, ut ſi crimina objecta commiſiſſet, ſuſceptio SS. Sacramenti Euchariſtiæ tenderet in perniciem animæ; uti narrat Hoſtiens. Zoeſ. &c. Item vigebat Purgatio per juramentum ad SS. Martyrum reliquias; ut narrat Baron. *tom.* 5. *annal,* ad an 412. Et conſtat ex pluribus *can. cauſ.* 2. *q.* 4.

TITULUS XXXV.

DE

Purgatione Vulgari.

CAP. UNIC.

De Purgatione Vulgari.

1\. NOta primò: *hoc cap.* tangitur altera olim famoſa Purgatio, *Vulgaris* dicta, eò quòd à vulgo eſſet introducta, & practicata; unde deſcribitur, quòd *ſit illa purgatio, quam ſub variis illicitis modis excogitavit, & invexit vulgus, ad oſtendendam innocentiam alicujus.*

2\. Dico primò: Omnis Purgatio vulgaris prout ſub modis illicitis introducta eſt à vulgo, eſt prohibita à SS. Canonibus. Ita communis DD. Et conſtat ex *capitulis hujus tit.* Et *can. 2. cauſ. 2. q. 5.* & aliis mox citandis. Et Ratio eſt; quia per ejusmodi Purgationes vulgares ſæpè contingeret, aliquem innocentem condemnari, qui eſſet abſolvendus, & abſolvi, qui eſſet condemnandus, *cap. 2. hoc tit.* Et quia per plerasque Purgationes tentatur DEUS, v. g. per judicium ferri candentis *cap. 3. & ult. hoc tit.* Item quia aliquæ earum Diabolo authore conſtitutæ ſunt; ut duellum pro deſignando fure, *cap. 2. hoc tit.* Deſcendendo autem ad ſingulas famoſiores hujusmodi Purgationes.

3\. Nota ſecundò: itaque *imprimis* prohibita eſt illa Purgatio vulgaris per aquam frigidam, *cap. Ex tuarum 8. de purg. can. Secundò* vetita quoque eſt Purgatio per aquam ferventem; vel per judicium ferri candentis, quæ ſi quis tetigerit illæſus, innocens reputetur, *can. Mennam 7. §. ult.* Et *can. conſuluiſti 20. cauſ. 2. q. 5.* Et *cap. 3. hoc tit. Tertiò* prohibita pariter eſt Purgatio per monomachiam, vel duellum, in quo illæſus cenſeatur innocens, *can. Monomachiam, 22. cauſ. 2. q. 5.* Et *cap. cura 1. hoc tit. Quartò* ſimiliter inhibita eſt Purgatio per prunas ardentes, quas qui pedibus nudis calcet, & non aduratur, innocens ſit: & plures ſimiles ab Eccleſia jam pridem rejectæ. Huc etiam videtur ſpectare illud judicium, quod capitur ex cadavere, quando ex ſanguine inde erumpente ad talis hominis præſentiam concluditur ipſum eſſe occiſorem, ut notat Zoëſ. Item immerſio veneficarum crine tonſarū in flumen, in quo ſi mergantur innocentes reputentur; ſi verò ſupernatent, ſint reæ; ut notat idem Zoeſ. & Delrio.

TITULUS XXXVI.

DE

Injuriis; & Damno.

CAPUT I.

De Injuriis.

1\. NOta primò: quoniam ex criminibus; & exceſſibus, de quibus in ſuper tit. actum eſt, ſæpè naſcuntur variæ Injuriæ, & Damna, ad quorum reparationem ſeu ſatisfactionem Rei tenentur, ita dictante æquitate, quæ nulli invito patitur inferri iniquam conditionem, *L. non debet 74. ff. de R. I.* ideo Papa *hunc tit.* ſubnectit de ejusmodi injuriis, & damnis reparandis. Venit autem nomine Injuriæ generaliter conſideratæ omne id, quod non Jure fit. Unde etiam ex hoc ſuum trahit etymon *L. 1. ff. de injur.* Sed de Injuria ſpecialiter conſiderata ad propoſitum *hujus tit.*

2\. Dico primò: rectè hìc deſcribitur Injuria, quòd *ſit contumelia alicui dicta, vel facta.* Ita conſtat ex *princ. Inſtit. de Injuriis.* Ly *contumelia* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Ad hujusmodi Injuriam ſemper requiritur prævius dolus & fraus injuriandi; aliàs actio non cenſetur eſſe Injuria *L. Si non convitii 5. C. hoc tit.*

3\. Nota ſecundò: Injuriam ad præſens propoſitum quatuor communiter modis poſſe inferri: Primò *verbis*, quando quis convitium, ſeu verba contumelioſa profert in contumeliam alterius, *L. 1. §. 1. ff. eod.*

eod. maximè ſi ejuſmodi proferantur cum vociferatione, ac in cœtu hominum. Huc ſpectat, ſi quis alteri dicat, *tu mentiris*; etſi addat *ſalvo honore tuo*, ùt habet Covarr. Clar. &c. Item ſi alteri objiciat crimen, quod non probat; ùt habetur *L.* 18. *ff. hoc.* Secundò re, quando quis alicui manus infert, eundem vel pulſando, vel verberando; ut notat Vallens. Tertiò *ſcriptò*; quando quis litteras, hiſtoriam, vel libellum famoſum, vel carmen famoſum in infamiam alterius exarat, vel evulgat; ùt obſervat Hoſtienſ. & Sylv. Quartò *geſtu*, quando quis alteri medium digitum inter alios digitos compreſſum oſtendit; vel cornua affigit alterius januæ; aut alia deſpectuoſa ſigna, & geſtus edit in contumeliam alterius; ùt habet Sylv. Pirh. &c.

4. Dico ſecundò: qui affert alteri Injuriam per libellum famoſum enormiter infamantem, quæ eſt graviſſima injuria, puniendus eſt pœnâ capitali, ſi criminaliter agatur; ſi verò agatur civiliter, condemnatus de tali Libello, efficitur inhabilis ad teſtandum. Ita communis DD. Primum habetur *L. unic. C. de famoſ. libell.* Secundum verò extat *in L. Lex Cornelia* 5. §. *ſi quis librum ff. hoc tit.* Ex quo patet dupliciter poſſe agi ad reſarciendas Injurias, ſcilicet criminaliter, & civiliter. *Criminaliter* agitur, quando injuriam paſſus petit, ut pœna extraordinaria ex officio Judicis Reo infligatur; puta vel corporalis, vel pecuniaria, Fiſco applicanda non actori; utì habet Gloſſa, & Clarus. *Civiliter* agitur ad æſtimationem Injuriæ, quando Actor petit ſibi pœnam applicari; quæ poteſt eſſe arbitraria Judici, ùt habent cit. DD.

5. Nota tertiò: tametſi pœna pro Injuria irrogata ſit arbitraria juxta dicta *prior. Concluſ.* attamen ea juxta æſtimationem, & gravitatem Injuriæ taxanda erit. Sunt autem Injuriæ aliæ pertinentes ad læſionem corporis; ùt ſi quis verberetur injurioſè: aliæ ſunt ſpectantes ad læſionem dignitatis; ùt ſi honoratæ matronæ abducatur comes: aliæ ſunt ad infamiam pertinentes; ùt ſi quis contra pudicitiam alterius aliquid attentet, *L.* 1. §. *ff. hoc tit.* Et aliæ ſunt ſpectantes ad læſionem rerum, ùt in *tit. ad Leg. Aquiliam.* Et ex his quædam ſunt atroces, quæ ſcilicet fiunt ex contumelia majori, habito reſpectu ad perſonam injuriatam, tempus, locum, & rem; quæ ſingula explanantur in *L. aut facta* §. 1. *ff. de pœn.* Et *L. Prætor. edixit*, §. *atrocem*; *cum Leg. ſeq. ff. hoc tit.* Quædam verò ſunt leves, quæ proinde etiam levem merentur pœnam, arbitrariam Judici.

6. Nota quartò: ſi contingat injuriatum retorquere in continenti injuriam illatam; ùt ſi objicienti aliquod crimen furti, vel aliud convitium dicat, *tu mentiris*, talis nequit conveniri injuriarum crimine; utì habet Pirh. &c. DD. Eſtque Ratio; quia ſicut permiſſum eſt, vim vi repellere in continenti, *L.* 3 *ff. de juſt. & jur.* ita & injuriam retorquere in injuriantem; quia honor & fama hominis præponenda eſt omni pecuniæ *L. ſi. in duabus* 104. *ff. de R. I.* Et gravior eſt amiſſione oculorum, *L. infamia* 8. *C. de Decur.*

CAP. II.
De Damno dato.

1. Dico primò; quocunque modo afferens aliquod Damnum proximo ſuo, etiam ex leviſſima culpa, ſive per ſe, ſive per alium, vel alteri ferendo opem, obligatur illud reſarcire, & ſatisfacere. Ita communis DD. Et conſtat ex *cap.* 1. Et 2. Et *ſeq. hujus tit.* ubi recenſentur varia Damna data, & pro iiſdem jubentur fieri à damnificantibus ſatisfactiones; puta pro percuſſione, lapide vel pugno factâ, *cap.* 1. Item pro morte jumentorum, ſecuta ex apertura, vel foſſione ciſternæ, *cap.* 2. *eod.* Item pro internecione bovis, ab alio bove cornupeta ſecuta, *cap.* 3. *eod.* Item pro deſtructione vineæ per ingreſſum jumenti alieni, *cap.* 4. *eod.* Item pro devaſtatione acervi frugum, vel ſegetum, ſecuta ex igne egreſſo ab altero, *cap.* 5. *eod.* Item ex accenſione domûs alienæ, *cap.* 6. *eod.*

2. Dico Secundò: damnificans non tantùm Damnum illatum debet reſarcire; ſed etiam refundere expenſas litis, quas occaſione litis injuſte motæ adverſarius juſtè fecit. Ita communis DD. Et habetur *cap. Olim* 7. *hoc tit.* Et quia communiter victus victori in expenſas condemnatur; etiam in cauſis civilibus, & pecuniariis, *L. properandum ff. C. de judic.* Quare tametſi extaret juratum ſtatutum, diſponens de damnis non repetendis, nihilominus tenetur damnificans ad expenſas litis refundendas, *cap.* 8. *hoc tit.* Eſtque Ratio; quia aliud eſt damnum; & aliud expenſæ litis.

3. Nota primò: quia per Repreſſalias etiam inferuntur damna; ideo meritò

quoque de ipſis breviter hîc agendum. Sunt ergo *Repreſſaliæ* (latinè idem quod *pignorationes*) litteræ quædam, in quibus Princeps ſuis ſubditis, vel militibus injuſtum damnum paſſis, concedit poteſtatem invadendi terras eorum, qui damnum tale intulerant, & occupandi bona incolarum, etiam innocentium, in compenſationem damnorum illatorum; uti notat ex Sylv. Pithingius. Ejusmodi Repreſſaliæ generaliter loquendo illicitæ ſunt; cùm per eos plures innocentes damnificentur. Si tamen concurrant certæ conditiones, reputantur licitæ, ſecundùm Sylv. Covarr. Victor. Pith. &c. Et tunc Princeps alienus punitur in ſuis ſubditis etiam innocentibus Conditiones autem ſunt hæ: *Primò*, ut in indicente Repreſſalias ſit authoritas Principis, potentis aliàs indicere bellum. *Secundò*, ut adſit juſta cauſa indicendi Repreſſalias; & quidem talis, ob quam aliàs juſtum bellum poſſet moveri; v. g. ſi Reſpublica, vel Rex, contra quem Repreſſaliæ fiunt, recuſaverit vel neglexerit vindicare in ſuis ſubditis illud, quod improbè factum fuit contra indicentem Repreſſalias; vel noluit reddere, quod per injuriam fuerat ablatum ab iisdem ſubditis, *can. Dominus* 2. *cauſ.* 23. *q.* 2. *Tertiò*, ut damnum per Repreſſalias illatum non excedat damnum paſſum ab indicente, vel intereſſe datum. *Quartò*, ut Repreſſaliæ non exerceantur in perſonis ipſis innocentibus; ſed in rebus eorum. *Quintò*, ut Reſpublica, & Princeps, contra quem fiunt Repreſſaliæ, prius moneatur ad faciendam compenſationem; & tamen negligat facere eandem.

TITULUS XXXVII.

De Pœnis.

Caput I.

De quidditate; & diviſione Pœnarum; deque modo eas infligendi.

1. Nota primò: parum proficerent criminum prohibitiones, de quib' in *pluri b. ſuper. tit. cap.* tractatum fuit; niſi ſequeretur in transgreſſores animadverſio pœnalis; ut quos non deterret à perpetrandis delictis virtutis ſtimulus; ſaltem cohibeat metus pœnarum. Quare rectè Papa *hoc tit.* diſſerit de Pœnis; per quarum etiam inflictionem Respublica ſuam aſſequitur tranquillitatem, quam criminoſi intercipere ſolent. Derivatur autem ly *Pœna* à *pendendo*, ut vult Varro, & Vallens.

2. Dico primò; rectè deſcribitur Pœna, quòd *ſit coërcitio debita criminum, invecta à Legibus, vel earum miniſtris, ad conſervandam publicam diſciplinam.* Ly *coërcitio* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia. Pœna à mulcta diſcriminatur ſicut genus à ſpecie; mulcta enim eſt tantùm pœna pecuniaria; pœna verò eſt ad eam, & plures alias, v. g. capitalem, &c. genus. Circa diviſionem Pœnæ

3. Nota ſecundò: Pœna *primò* dividitur in pœnam ex contractu; & ex delicto. *Pœna ex contractu* (quæ & *conventionalis* dicitur) eſt illa, quæ apponitur alicui contractui ex conſenſu contrahentium, ut is videlicet ſolvat tantam quantitatem pecuniæ, qui contractum non ſervaverit. *Pœna ex delicto* eſt, quæ à Legibus, vel Judice taxatur pro aliquo delicto. *Secundò* dividitur in Civilem; & Criminalem. *Civilis* eſt, quæ infligitur non ad vindictam publicam; ſed ad privatum commodum civiliter agentis. *Criminalis* eſt, quæ infligitur ad vindictam publicam. *Tertiò* dividitur in Legalem; & Judicialem. *Prima* eſt, quæ taxatur ab aliqua Lege vel pro reparatione damni illati, vel propter contumaciam; vel propter contemptum. *Secunda* (quæ & *arbitraria* dicitur) eſt, quæ taxatur à miniſtro Legis, id eſt Judice. *Quartò* partitur in Temporalem; & Perpetuam. *Temporalis* eſt, quæ infligitur ad tempus. *Perpetua* quæ ad ſemper infligitur. *Quintò* rurſus alia eſt *Pecuniaria* (quæ & *mulcta*, & *emenda*, & *compoſitio* dicitur) quæ perſolvitur ære. Alia *Corporalis*, quæ eſt afflictiva corporis, ùt verberatio; vel famæ, ùt infamia; vel libertatis, ùt ſervitus. Alia *ſpiritualis*, quales ſunt cenſuræ, excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, & degradationis. Alia *Perſonalis*, quæ perſonam tantùm afficit, ùt excommunicatio. Alia *Realis*, quæ res afficit, ùt privatio beneficii. Alia *Mixta*, quæ & perſonam, & rem afficit, ut interdictum.

dictum. Alia *Capitalis*, quâ affertur ſupremum ſupplicium. Alia *non Capitalis*, quâ ſalvâ vitâ quis punitur in corpore, ùt deportatione ad inſulam. Circa tertium articum hujus cap.

4. Dico ſecundò: Pœnæ debent infligi ſecundùm tenorem Legum, easdem taxantium. Ita communis DD. Et habetur *Inſtit. de offic. in pr.* ubi dicitur; Judicem ſæcularem debere judicare ſecundùm Leges Civiles. Et *L.* 1. §. 1. *ff. ad SC. Turpill.* ubi dicitur, à præſcripta Jure pœna non eſſe recedendum. Et *cap.* 1. *Conſtit.* ubi dicitur, Judicem Eccleſiaſticum debere judicare ſecundùm Canones; niſi ſubſit cauſa; quia tunc conceditur utrique Judici augere, vel diminuere pœnam, vel etiam prorſus remittere, *cap. fin de transact.* Et *L.* 3. Et *L.* 4. *ex quib. cauſ. irrog. infamia.*

5. Nota tertiò: ut Judex debitè fungatur officiô ſuô in infligendis pœnis, debet is præterea prudenter reflectere ad ſequentia. *Primò* oportet diligenter expendere, num delictum fuit voluntarium, & cum plena deliberatione perpetratum; an verò involuntarium: nam tunc pœnis percelluntur malefacta, quando ex corde committuntur, uti notat Gloſſa in *cap.* 1. *de converſ. Conjug.* *Secundò* debet pariter reflectere ſuper ſtatum, conditionem, gradum, ac qualitatem perſonarum delinquentium, *L.* 2. Et *L.* 3. *de termino modo.* *Tertio* debet expendere differentiam temporis, in qua delictum commiſſum eſt; hæc enim ſæpe plurimùm facit ad diſtinctionem criminum, ac pœnarum infligendarum, *can. fin. diſt.* 14. *Quartò* attendere quoque debet circumſtantiam loci, (quæ pariter in præfatis prodeſt, *can. ante terminum.* Et *can. aliter diſt.* 30. *Quintò* conſideranda etiam eſt quantitas; nam qui committit furtum unius duntaxat ovis, puniendus eſt ùt fur: qui verò integrum gregem abigit, tanquam abigens tractandus eſt, *L. fin. ff. de abigeis.* *Sextò* attendenda pariter eſt recidivatio ejuſdem delicti; nam qui frequenter eadem perpetuat crimina, majori pœnâ percellendus eſt, *L. ſervos §. viles autem C. ad Leg. Jul. de vi publica.* *Septimò*: Similiter delicti extenſio eſt inſpicienda; nam ſi ex eodem naſcantur plures ſpecies delictorum, pluribus & totidem pœnis caſtigandæ ſunt, *L.* 2. *de privat. delict.* Aut ſaltèm gravior pœna pro tali delicto originante infligenda erit, *L. uni. C. de rapt. virg.* *Octavò* demùm criminum majoritas vel minoritas bene eſt expendenda; & cum proportione ad eandem Pœnæ taxandæ, *can. adulterii malum.* Et *can. flagitia.* Et *can. quod in nobis, cauſ.* 31. *q.* 7.

CAPUT II.

Ventilantur variæ pœnæ in ſpecie hoc tit. contentæ.

1. Nota primò: Pœna depoſitionis verbalis, eſt perpetua muneris Clericalis privatio, per canonicam ſententiam, cum debita ſolemnitate prolatam; ùt notat Zoeſ. Si itaque contingat, Clericos patrare graviora crimina, iidem pœnâ depoſitionis ab officio & beneficio, ac ad Monaſterium detruſione caſtigandi ſunt; uti habetur *cap. Quod in dubiis* 5. *hoc tit.* Hujusmodi pœna degradationis verbalis ſimplicis, *cap. Degradatio* 2. *hoc tit. in* 6. non eſt infligenda Clericis, niſi in caſibus à Jure expreſſis; uti notat Vallens. Et fit per ſimplicem ſententiam, quâ Clericus criminoſus ab Ordinibus depoſitus declaratur; Solemnitates obſervandæ in tali depoſitione ſeu degradatione verbali ponuntur *can.* 4. Et *can.* 9. *cauſ.* 15. *q.* 7. Et Gloſſ. hìc. Hæc tamen depoſitio non privat omni privilegiô Clericali; nec privilegiô Canonis.

2. Nota ſecundò: Depoſitio realis, ſeu Degradatio ſolemnis eſt pœna muneris Clericalis, & privilegii privatio per ſententiam, cum debita ſolemnitate à Canonibus præſcripta. Hæc privat omni privilegiô Clericali, & privilegiô fori; ùt notat Abbas, Diaz. &c. Hâc Clerici incorrigibiles, & graviſſima perpetrantes crimina puniendi ſunt, *cap. Degradatio* 2. *hoc tit. in* 6. ubi etiam Solemnitates in actu Degradationis ſolemnis adhibendæ exprimuntur; uti & in Trident. *ſeſſ.* 13. *cap.* 4. *de Ref.* Et ſummariè conſiſtunt in publica ablatione omnium ſacrarum veſtium ſucceſſivè; abſciſſione coronæ Clericalis; ſubtractionéque omnis veſtigii Clericalis; additâ certâ formâ Epiſcopo prolatâ. Sic degradatus relinquendus eſt deinde Curiæ ſæculari pro ſupremo ſupplicio eidem inferendo; ùt habet Vivian. &c. Eccleſia tamen debet intercedere pro vita degradati, *cap. Novimus de V. S.*

3. Nota

3. Nota tertiò: Pœna exilii eſt relegatio, ſeu ejectio alicujus de loco, vel Provincia, ubi aliàs morabatur delinquens. De hac procedit *cap. 1. de calum.* Hanc pœnam poteſt Judex pro certis criminibus infligere, *cit. cap. 1.* Et *can. cùm beatus, diſt.* 45. Et ſæpè plurimùm prodeſt ejusmodi pœnæ inflictio; ut videlicet per loci mutationem tollatur ſcandalum; & delinquenti ſubtrahatur occaſio malorum, *can. valet diſt.* 81. Epiſcopus poteſt relegare tantùm extra ſuam Diœceſim; Archi Epiſcopus verò extra ſuam totam Provinciam, *cit. cap. 1.*

4. Nota quartò: Pœna privationis beneficiorum eſt remotio alicujus beneficiati à beneficio, ob delictum. Pœna verò ſubtractionis fructuum eſt demptio proventuum ex aliquo beneficio aliàs percipiendorum. Hæ etſi ipſo Jure infligantur, non ſtatim obligant, etiam in conſcientia; ſed adhuc egent ſententiâ declaratoriâ Judicis, quâ Judex pronuntiet, & declaret, quod delinquens pœnas Juris incurrerit; uti habent communiter Interpretes per *cap. Cùm ſecundùm, de hæreticis in* 6. Niſi Canon ipſe ob certa delicta, & cauſas in ſpecie dicat, quòd talis delinquens ipſo Jure ſit privatus beneficiô, & fructibus, etiam aliâ declaratione non ſecutâ; uti fit in Extrav. *Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien.*

5. Nota quintò: Pœna carceris eſt reclusiò alicujus in aliquo loco arcto, ut inde pro libitu exire nequeat. Hâc pœnâ uti poteſt etiam Judex Eccleſiaſticus pro certis criminibus Clericorum, *cap. Quamvis 3. hoc tit. in* 6. Debet tamen carcer Clericorum eſſe non ſquallidus, aut ſordidus; ſed decens, & conveniens qualitati criminis, ac perſonæ, juxta Trident. *ſeſſ. 25. cap. 6. de Reform.* Nullus Clericus poteſt perpetui carceris pœnâ puniri; niſi in caſibus à Jure expreſſis, *cap. penult. & ult. de hæreticis*: quibus ſcilicet ſecundùm Leges Civiles aliàs infertur mors corporalis, non ſimplex, ſed atrox, v. g. mediante igne, damnatione ad beſtias, membrorum laceratione; uti notat Diaz. Piaſec. Vallens. &c. DD. Et in caſu talis incarcerationis perpetuæ incumbit Judici Eccleſiaſtico, attendere, nè Reus defectu alimentorum ibidem moriatur; aliàs ipſi efficitur irregularis; ut notat ex Abbate Vallenſis.

6. Nota ſextò: Pœna verberationis fit, dum delinquens cæditur virgis, loris, vel fuſtigatur. Hac quoque uti poteſt Judex Eccleſiaſticus pro gravioribus delictis Clericorum, *can. 1. cauſ. 5. q. 1.* Et *can. nullus Clericus cauſ. 11. q. 1.* Debet autem verberatio Clerici fieri per alium Clericum; vel ipſum Judicem Eccleſiaſticum non Epiſcopum, *can. Univerſitatis 24. de ſent. excom.* Et ea fieri debet cum tali moderamine, ne mors ſequatur, vel mutilatio, & nè in vindictam ſanguinis videatur tranſire, *cap. In Archi-Epiſcopatu 4. de raptor.* Hæc pœna debet eſſe rara in Judice Eccleſiaſtico, & Clerici maximè Sacerdotes plùs verbis, & aliô modô; quàm verberationibus corripiendi ſunt.

7. Notà ſeptimò: Pœna pecuniaria eſt mulctatio quædam in ære: Hæc à Judice Eccleſiaſtico non debet imponi pro criminibus; *cap. Presbyteri 2. hoc tit.* Niſi in caſibus à Jure expreſſis; uti habet Gloſſa. Et ſi quam talem tunc impoſuerit, & exegerit, ea non ſuis uſibus reſervanda, ſed in pios uſus, puta utilitatem Eccleſiæ, vel pauperum eleemoſynas impendenda eſt, *cit. cap. 2.* Ad hanc pœnam refertur condemnatio in expenſas, quas victus victori poſt latam ſententiam tenetur refundere, *cap. Calumniam 4. hoc tit.*

8. Nota octavò: reperiuntur & pluries aliæ pœnæ ſparſim in *hoc & aliis tit.* ut Pœna conventionalis, quæ eſt illa, quæ adjicitur alicui contractui; ut dixi ſuprà *cap. 1. not. 2.* Hæc etiam de Jure Canonico apponi poteſt contractui, & exigi, uti conſtat ex *cap. Suam 9. hoc tit.* Item Pœna occidentium Epiſcopum proprium; quæ Jure antiquo eſt privatio feudorum, & beneficiorum Eccleſiæ, quæ ſponſa fuit occiſi Præſulis *cap. Ad aures 1 . hoc tit.* Jure verò novo, qui Epiſcopum proprium occidit, vel bannivit, vel hæc fieri mandavit, vel aliter cooperatus fuerit, excommunicatur excommunicatione Papæ reſervatâ; terra item, & civitas in hoc delinquens ſubjicitur interdicto, *Clement. Si quis 1. hoc tit.* Item pœna privationis Jurium, quæ quis obtinet in Eccleſia, & abſolutionis ſubditorum à Juramento, quæ infligitur laico in excommunicatione ſordeſcente, *cap. Gravem 13. & ult. hoc tit.* Et talis inſuper eſt ſuſpectus de hæreſi, ſi per annum perſiſtat in dicta cenſura, *cap. Excommunicamus 13. de hæret.* Item pœnæ perſequentium Cardinales S. R. E. quæ graviſſimæ ſtatuuntur *cap. Felicis 5. & ult. hoc tit. in 6.* Vide etiam pœnas detinentium, vel procurantium capi perſonas Eccleſiaſticas, ut re-

ut renuncient ſuis beneficiis; item eorum qui citati nolunt comparere coram Sede Apoſtolica, in *Clement. Multorum* 2. *hoc tit*, Et Religioſorum variè excedentium circa ſuas domus, prædicationes, ſepulturas &c, in *Clement. Cupientes* 3. *hoc tit.* Pœna damnatinnis Clericorum ad triemes etiam in uſu eſt in partibus mari vicinis: de qua vide Diaz, Piaſec. &c. Item Tortura eorundem ſecundum Vall. & Diaz, quæ infligi poteſt, quando adſunt violenta indicia criminis commiſſi, per duos teſtes ad minus probata.

Caput III.

De Pœnis in Ordine FF. Minorum.

1. Nota primò: Pœna communiores, quibus utitur Ordo FF. Minorum in puniendis Fratribus delinquentibus, ſunt ſequentes, videlicet privatio Juris ſuffragiorum; privatio actuum legitimorum; privatio officiorum Ordinis; incarceratio; pœna talionis; Excommunicatio; Suſpenſio ab officio, &c. condemnatio ad triremes; diſciplinatio, jejunia, inhabilitationes variæ; exilium, ejectio ex Ordine; Probationis caputium; infamia, &c. quas explicant, & delictis accommodant *Conſtit. General. Ord. cap.* 7. §. 8. Et Pract. Criminal. Ord. verbô *pœnarum genera.*

2. Nota ſecundò: Superiores & Judices Minoritici regulariter mulctare debent delicta pœnis à Statutis Generalibus, vel municipalibus præfixis; uti habet Practica Crimin. Ord. verbô *Sententia.* Niſi circumſtantiæ graves perſonæ, delicti, &c. ſuaderent rigorem pœnarum ſtatutariarum in aliquo mitigandum, *arg. cap. fin. de transact.* Et *arg. L.* 3. Et *L.* 4. *ex quibus cauſ. irrog. infam.* Iisdem pœnis punienda ſunt delicta, etiamſi dolum non oleant, ptoùt in Statutis regularibus ſancita reperiuntur: aliàs quæ in fragilitate fundantur, uti ſunt delicta carnis, jejuniorum fractiones, injuriæ, homicidia, furta, &c. manerent impunita; cùm in his dolus propriè non reperiatur; & tamen ſunt delicta graviſſima, & pœnis condignis mulctanda; uti notat Sanctor. *in pœnal.* & S. Sever.

3. Nota tertiò: Si Reus non ſit capax pœnarum ſtatutariarum, poterit Judex eidem aliam ſimilem infligere, ex praxi Religionis; vel ex S. Canonibus elicitam; uti notat Pract. Crimin. Ord. ex Bald. Betto, &c. Quando autem eidem delicto duplex aſſignatur Pœna, una ex Jure communi, & alia ex Statutis regularibus, v. g. pro homicidio aſſignat Jus commune mortem; ſtatutum verò regulare triremes; tunc ſtandum eſt pœnæ ſtatutali; quia ſtatutum moderatur legem communem; uti habent *cit.* DD. Si demùm eidem delicto diverſæ pœnæ taxentur in diverſis Statutis regularibus, quæ ſint incompoſſibiles; tunc arbitriô Judicis remitti poſſunt, & mitior debet imponi; Si tamen ſint compoſſibiles, & delicti atrocitas id ſuadeat, debet Judex unam alteri connectere, & prudenter accommodare delicto; uti advertunt *cit.* AA.

4. Nota quartò: quando in Statutis imponuntur pœnæ privationis, carceris, excommunicationis, ſuſpenſionis, &c. non obligantur ad eas Fratres, niſi ſcienter & deliberatè deliquerint. Et ubi ipsô factô incurrenda imponitur aliqua Pœna ſtatutaria, nemo in eam incidit, niſi poſt declarationem à Prælato factam; uti habent *Conſtit. General. Ord. cap.* 7. *§.* 6. *num.* 40.

5. Nota quintò: ſi Conſtitutiones regulares non exprimant diſtinctè à quo talis pœna ſtatutalis ſit infligenda; tunc ab illo Superiore debet infligi, ſeu declarari, coram quo legitime probatur exceſſus, dummodò aliàs ad eundem pertineat ejusdem exceſsûs correctio; uti dicunt *Conſtit. Gen. Ord. cit. n.* 42. Non debent autem pœnarum ſtatutariarum inflictiones à Superioribus ordinariis inferioribus differri in Provinciis noſtris usque ad adventum Provincialis, vel Generalis; niſi cauſam legitimam talis dilationis oſtendant, *ibidem n.* 74.

6. Nota ſextò: Nullus Judex inferior Ordinis noſtri poteſt pœnas à Superioribus impoſitas alterare, vel remittere, ſub iisdem & gravioribus pœnis, arbitriô Superioris infligendis, *ibidem n.* 77. Pœnas verò ab inferioribus injunctas Superiores non remittant; niſi ob cauſam publicæ utilitatis; vel aliam rationabilem; & tunc remiſſio talis fiat cum matura conſideratione, ex cauſis cognitis, ac maturè diſcuſſis, *ibidem n.* 78. Et quia per fictas cauſas, quæ tamen probabiles apparent, quandoque contingit extorqueri gratias, vigore quarum pœnæ injunctæ remittantur, aut minuantur à Generalibus, vel eorum Commiſſariis, qua ratione delicta

etiam gravia manent impunita; propterea ſtatuunt *Conſtitutiones Generales cit. n.* 79. innixæ authoritati Concilii Tridentini, ut Provincialis in Provincia ſibi commiſſa reſidens de ſubreptione, & obreptione gratiæ, quæ ſuper abſolutione alicujus criminis, de quo ipſe inquirere jam inceperat; aut remiſſione pœnæ, ad quam criminoſus juſtè jam condemnatus fuerat, per ſe ipſum ſummariè cognoſcat; ipſamque gratiam, poſtquam per falſi narrationem, aut veri taciturnitatem, obtentam eſſe legitimè conſtiterit, ſuſpendat, quousque Generali admonitô, ac informatô, deſuper ab eo fuerit proviſum, prout ei magis expedire in Domino videbitur.

TITULUS XXXVIII.

DE Pœnitentiis; & Remiſſionibus.

CAPUT I.
De Pœnitentiis.

1. NOta primò: Poſt evolutas complures Pœnas fori externi, proponit Papa *hunc tit.* de Pœnis fori interioris animæ, quæ *Pœnitentiæ* nomine veniunt. Et quia ejusmodi Pœnæ, ſeu Pœnitentiæ quandoque relaxantur per remiſſiones ſeu Indulgentias; propterea de his quoque *eod. tit.* agit. Circa primum.

2. Nota ſecundò: Pœnitentia plures habet acceptiones; ad propoſitum principales quatuor ejus attendunt Canones; quatenus nimirum *primò* capitur pro ſpeciali quadam virtute, in actu pœnitentis conſiſtente. *Secundò* pro ſpeciali virtute in habitu pœnitendi conſiſtente, de utraque procedit *can. Ecce nunc tempus* 39. *de pœnit. diſt.* 1. Et *can.* 1. *&* 6. *diſt.* 3. *Tertiò* pro Sacramento Pœnitentiæ; de hac procedit *cap. Quod in te* 11. *hoc tit. Quartò* pro Satisfactione, & vindicta peccati, ſive ſponte ſuſcepta, ſive à Sacerdote impoſita; De hac procedit *cap. Omnis utriusque* 12. *hoc tit.* Et *can. pœnitentia diſt.* 3.

3. Nota tertiò: Pœnitentia accepta pro actu ſpecialis virtutis rectè deſcribitur, quòd *ſit deteſtatio & dolor de peccato Theologico commiſſo, cum intentione pro eo ſatisfaciendi, & ſe reconciliandi DEO.* Pœnitentia verò accepta pro habitu ſpecialis virtutis rectè definitur, quòd *ſit habitus inclinans ad præfatos actus Pœnitentiæ actualis.* Pœnitentia accepta pro Sacramento bene deſcribitur, quòd *ſit abſolutio hominis pœnitentis facta certis verbis, cum debita intentione prolatis à Sacerdote Jurisdictionē habente, efficaciter ſignificantibus abſolutionem animæ à peccatis.* Pœnitentia capta pro ſatisfactione rectè deſcribitur, quòd *ſit operatio exterior laborioſa, & pœnalis, voluntariè aſſumpta ad vindicandum, ac puniendum peccatum commiſſum, ac ad placandam Divinam offenſam.*

4. Nota quartò: Pœnitentia accepta pro ſatisfactione, alia eſt publica, & alia privata. *Pœnitentia publica* eſt illa, quæ imponitur, & peragitur pro manifeſtis peccatis; de hac procedit *cap. Manifeſta* 1. *hoc tit. Privata* eſt, quæ imponitur, & peragitur pro peccatis ſecretis, in Confeſſione Sacramentali allegatis. Pœnitentia publica rursùs ſubdividitur in publicam ſolemnem; & in publicam non ſolemnem. *Publica Solemnis* eſt, quam imponit Epiſcopus ob graviſſima crimina, in principio Quadrageſimæ peragendam, ſervatis certis ſolemnitatibus, expreſſis in capitulo in *capite* 64. *diſt.* 50. Et *can. pœnitentes* 63. *ibid. Publica non Solemnis* eſt, quæ publicè quidem; ſed absque ullis Solemnitatibus Juris imponitur ab Epiſcopo, vel Sacerdote: quando autem Pœnitentia publica ſit imponenda, vide Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 8.

5. Nota quintò: de Pœnitentia quatenus uſurpatur pro ſpeciali quadam virtute deteſtandi, & dolendi de peccatis Theologicis, vide plurima quæ dico ex profeſſo *tom* 3. *Scholæ meæ Theologicæ tract. de Sacramentis diſt.* 6. *&* 7. *&* 8. *per totum.* Item de Pœnitentia quatenus accipitur pro Sacramento, vide quæ dico ex profeſſo *cit. tom. diſt.* 9. *&* 10. *&* 11. *&* 12. uti & de ejus materia proxima, puta Confeſſione, Contritione, & Satisfactione; item de ejusdem forma, Miniſtro, aliisque hoc Sacramentum concernentib' amplè diſſero. Demum de Pœnitentia capta pro Satisfactione, plurima quoque reſoluta & dicta vide *eod. tom.* 3. *diſt* 12. Quæ hic repetenda non judicavi; ſed proferam eas duntaxat

duntaxat deciſiones Canonicas, quæ in Capitulis *bujus tit.* continentur. Unde

6. Nota ſextò: pro peccato occiſionis Presbyteri imponenda eſt Pœnitentia 12. annorum; v. g. Jejunii certis diebus hebdomadæ; vel peregrinationis. Item ſi occiſor ſit miles; privandus eſt cingulô militari toto tempore vitæ: Et demùm privandus quoque eſt facultate contrahendi Matrimonium, *cap. Presbyterum* 2. *boc tit.* Pro peccato oppreſſionis filiorum in lecto, ſi eam procurent Sacerdotes conjugati Græci; vel ſtudiosè negligant, Pœnitentia remotionis perpetuæ ab Altaris Miniſterio imponenda eſt. Si verò ex incuria eorum mortui fuerint, & hoc ſit occultum, arbitraria Pœnitentia ipſis eſt imponenda, & ad tempus abſtineant ab eodem Miniſterio, *cap. Quæſitum* 7. *boc tit.* Pro peccato omiſſionis annuæ Confeſſionis Sacramentalis, & Communis Paſchalis graviter omnem utriusque ſexûs fidelem obligantis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, juxta *cap. Omnis* 12. *boc tit.* omittenti pœnitentia interdicti ingreſsûs in Eccleſiam injungenda eſt; & ſi mortuus fuerit, carere debet Sepulturâ Eccleſiaſticâ, *cit. cap. Omnis.* Pro peccato mulieris ſupponentis fraudulenter alienum vel ſpurium partum marito ignorante, Pœnitentia competens arbitraria imponi poteſt à Sacerdote, *cap. Officii* 9. *boc tit.*

7. Nota ſeptimò: Sacerdos debet in imponendo Pœnitentias *eſſe diſcretus ac cautus, ut more periti Medici* (inquit *cap. Omnis* 12. *boc tit.*) *ſuperfundat vinum, & oleum vulneribus ſauciati; & diligenter inquirat circumſtantias peccatoris, & peccati, quibus prudenter conſideratis intelligat, quale conſilium ei dare debeat, & remedium adhibere, diverſis experimentis utendo, ut ſanet ægrotum. Caveat autem omnino, nè verbô, vel ſignô, vel aliô quôvis modô prodat peccatorem, &c.* & *qui peccatum, in pœnitentiali judicio ſibi detectum revelare præſumpſerit, non ſolùm à Sacerdotali Officio deponatur; ſed etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum Monaſterium detrudatur.* Huic Canoni conſentit Tridentinum *ſeſſ.* 24. *can.* 5. & 8. *de Sacram. Pœnitent.*

8. Nota octavò: ad Pœnitentiam maximè diſponendi, & adhortandi ſunt infirmi, *ut* (ait *cap.* 13. *boc tit.*) *Medicos advocent animarum, ut poſtquam fuerit infirmo de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur; cùm causâ ceſſante ceſſet effectus.* Quare *cit. cap.* injungitur etiam ipſis Medicis, ut accedentes ad ægros adhortentur eosdem ad Pœnitentiam; aliàs ipſi ab ingreſſu Eccleſiæ ſunt arcendi. Et ibidem in calce *cap.* dicitur; *Cùm anima ſit multò pretioſior corpore, ſub interminatione anathematis prohibemus, nè quis Medicorum pro corporali ſalute aliquid ægroto ſuadeat, quòd in periculum animæ convertatur.* Homini lapſo in mortale Pœnitentia adeò eſt neceſſaria, ut etiam tempore interdicti graviter infirmis, & morientibus concedenda ſit; non autem aliis; *cap. Quod in te* 11. *boc tit.*

9. Nota nonò: pro ſuſcipienda Pœnitentia Sacramentali de Jure communi nemo poteſt ſibi eligere Confeſſarium alienum; ſed à ſuo proprio Sacerdote ac Prælato, habente in illum ordinariam jurisdictionem, abſolvi debet, *cap Omnis* 12. *boc tit.* Unde Epiſcopus debet de Jure confiteri ſuo Archi-Epiſcopo; & hic ſuo Patriarchæ; ùt notat Hoſtiens. & Abbas. Verumtamen cum licentia proprii Sacerdotis, ac Prælati poteſt quis alieno Sacerdoti approbato confiteri *cit. cap.* 12. Item per Privilegium Papæ, relato *cap. ult. boc tit*: poſſunt Epiſcopi ſibi Confeſſarium eligere ſinè licentia ſui Archi-Epiſcopi. Similiter alii Prælati Superiores, ùt Archi-Epiſcopi, Patriarchæ, & Primates; imò & Prælati minores exempti, ut citra ſui Superioris licentiam poſſint eligere Confeſſarium, *cit. cap. ult.*

CAP. II.

De Remiſſionibus, ſeu Indulgentiis; & Jubileo.

1. Dico primò: rectè deſcribitur Indulgentia, quòd ſit *pœnæ temporalis, DEO debitæ, remiſſio extra Sacramentum, per applicationem Satisfactionis Chriſti, & Sanctorum.* Ita Clemens VI. in Extravag. *Unigenitus, de Pœnit. & Remiſſ.*

2. Dico ſecundò: eſt in Eccleſia poteſtas concedendi Indulgentias. Ita TT. omnes contra hæreticos. Et conſtat *primò* ex Conciliis: ùt Tridentino *ſeſſ.* 25. hoc ipſum definiente. Item ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. *cap.* 62. & refertur *cap. Cùm ex eo, de Pœnit. & Remiſſ.* Item ex Concil. Lugdunenſi, & Viennenſi, concedentibus Indulgentias iis, qui interſint Divinis Officiis,

ficiis, per octavam Corporis Chriſti. Conſtat *ſecundo* ex Summis Pontificibus, qui jam olim extra Conciliorum celebrationem, uſurpârunt authoritatem concedendi Indulgentias; Ita fecit Innocentius III. Eugenius III. Urbanus II. Gregorius Magnus, teſte Altiſiodorenſi, & S. Thomæ. Et nè Indulgentiarum veſtigia in ſtatutis antiquiſſimorum Conciliorum, & Scriptis veterum Patrum deeſſe conquerantur Hæretici (è quibus Kemnitius impudenter mentitur, eas incepiſſe circa Annum 1200.) inſpiciant Decreta Concilii Nicæni, *can.* 12. & antiquiſſimum Concilium Ancyranum *can.* 4. Item vetuſtum Patrem S. Cyprianum Martyrem, *Epiſtola* 46. Et *Epiſt.* 11. alias *lib.* 3. *Epiſt.* 5. Imò putant interpretes: Apoſtolum 2. *ad Cor.* 2. dediſſe jam pœnitenti Indulgentias, dum *verſ.* 10. ait *Nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti.* Eadem veritas fuit confirmata maximis miraculis, quæ S. Bernardus, ùt habetur *lib.* 3. *vitæ cap.* 4. patravit, prædicans variis in locis Indulgentias, ab Eugenio III. conceſſas. Quibus accedit portentoſa Indulgentia Portiunculæ, à Chriſto conceſſa S. Franciſco, toti mundo nota. Eandem ſuadent ſufficienter illa verba Chriſti Matth. 16. *Tibi dabo claves Regni Cœlorum, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis:* ex quibus patet, quòd per præfata verba data ſit Eccleſiæ poteſtas in culpas; adeóque & in pœnas conſequentes, relaxandas per Indulgentias.

3. Nota primò: Indulgentiam aliam eſſe plenariam ac totalem; aliam partialem. *Plenaria* dicitur illa, quæ omnem pœnam, in Purgatorio pro peccatis luendam, remittit. *Partialis* eſt, quæ partem tantùm remittit, ſive in Purgatorio, ſive in hoc ſæculo etiam luendam; v. g. Indulgentia pœnæ unius anni vel plurium: qualis pœna erat olim *Carena*, id eſt, carentia, ſive jejunium in pane & aqua per dies quadraginta: & *quadragena*, quæ eſt remiſſio pœnitentiæ, quæ per quadrageſimam ſubeunda erat; de quibus habetur mentio in Concilio Nicæno; & cap. *in capite* diſt. 50. Quando autem dicitur in Bullis Pontificum, quod detur *Indulgentia Septennis*, vel *Carena*: Senſus eſt; remitti tantam pœnam, quanta deleretur per Pœnitentiam ſeptem annorum, vel quadraginta dierum jejunium.

4. Nota ſecundò: Indulgentiam ulterius dividi in perſonalem; & realem. *Perſonalis* dicitur; quæ per ſe directè perſonis conceditur, ſine determinatione ad certam rem materialem. *Realis* verò dicitur; quæ alicui rei materiali v. g. Metallo, vel Roſario eſt affixa; vel loco, ùt Altari, vel Eccleſiæ. Item alia eſt perpetua; alia temporalis. *Perpetua* eſt, quæ ſemper durat, durante perſona, vel materiali, cui eſt affixa. *Temporalis* eſt; quæ certo tempore exſpirat.

5. Dico ſecundò: Indulgentiæ habent efficaciam tollendi pœnas Purgatorii; imò prout defactò conceduntur, eas tollunt. Ita omnes Catholici contra Hæreticos. Primum conſtat ex Decretis Sixti IV. oppoſitum damnantis. Eſtque Ratio: quia Indulgentiæ habent vim tollendi pœnas Purgatorii in Defunctis; ùt dicetur infrà: adeóque & in vivis. Deinde ſi per Indulgentias non poſſent tolli pœnæ Purgatorii: ſed tantùm Pœnitentiæ injunctæ in foro Sacramentali: ad quid eſſet neceſſarius theſaurus Satisfactionum Chriſti, & Sanctorum? Secundum patet ex ſenſu Eccleſiæ Summorum Pontificum, SS. Patrum, & Fidelium, firmiter tenentium ab antiquo, quòd per applicationem Indulgentiarum, eò ipsô tollantur pœnæ.

6. Dico tertiò: Per Indulgentias abſolutè conceſſas non tantùm tollitur pœna Purgatorii, correſpondens Pœnitentiæ Sacramentali; ſed etiam alia, quæ eſſet exſolvenda pro peccatis, in aliis Confesſionibus, explicatis. Ita communis DD. contra Cajet. Ratio eſt: quia poteſt Papa alias quoque pœnas tollere: nec eſt ratio, cur reſtringat ſuam intentionem ad pœnas tantùm correſpondentes injunctis Pœnitentiis: imò contrarium conſtat eò ipsô, quòd abſolutè indulgentias plenarias concedat. Deinde ſæpè conceduntur Indulgentiæ multorum millium annorum; & tamen nulli tot annorum Pœnitentia imponitur. Tandem in multis ſola venialia confitentibus, pro lucranda Indulgentia, plenariæ Indulgentiæ forent inutiles; quod dici nequit: ergo &c.

7. Dico quartò: vivis conceduntur Indulgentiæ per modum abſolutionis; defunctis verò per modum ſolutionis tantùm, & ſuffragii. Ita communis DD. Primum conſtat ex *cap. Noſtro, de Pœnit. & Remiſſ.* ubi Indulgentiæ vocantur *Remiſſiones*; quod ſonat authenticam condonationem, ſeu abſolutionem. Idem ſonant formulæ, quibus Pontifices conferunt Indulgentias. Quando verò Papa ſibi

pa ſibi dat Indulgentias, dat ſibi per modum ſolutionis puræ; cùm Jurisdictio abſolutoria cum poteſtate ligandi non ſit ad ſeipſum; ſed ad alium. Secundum patet *primò* ex formis, quibus utuntur Pontifices, & dicunt ſe concedere Defunctis Indulgentias per modum Suffragii. *Secundò* eſt Ratio; quia abſolutio eſt actus Jurisdictionis; adeóque tantùm in ſubditum exerceri poteſt: ſed Defuncti non ſunt ſubditi Papæ; qui præeſt tantùm Eccleſiæ Militanti: ergo per modum abſolutionis eis concedi nequeunt Indulgentiæ: adeoque tantùm per modum Suffragii.

8. Sed Difficultas eſt; an Indulgentiæ pro Defunctis habeant certum & infallibilem effectum; an verò tantùm proſint ſecundùm liberalem & congruam DEI acceptantis voluntatem. Hunc effectum in Defunctis non eſſe infallibilem, docet Cajet. Petrus Soto, Canus, &c. Contraria tamen opinio melior eſt Dominici Soto, Navarr. Suar. & RR. communiter Ratio pro hac ſententia deducitur ex Bulla Leonis X. *ad Cajetanum*, in qua æqualiter & abſolutè, tum vivis, tum defunctis promitti videtur liberatio à pœnis.

8. Dico quintò: ut Indulgentia licitè, & validè concedatur; requiritur pia & rationabilis cauſa. Ita Doctores communiter. Et colligitur ex modo loquendi Pontificum, qui ſemper dicunt, Indulgentias ex cauſa pia & juſta poſſe concedi; ita loquitur Clemens VI. Extrav. *Unigenitus.* Martinus V. Leo X. in *Epiſtola informatoria* ad ſuum Legatum Cajetanum. Deinde; Papa non eſt Dominus, ſed diſpenſator Theſauri Indulgentiarum: diſpenſator autem non poteſt ſinè cauſa diſponere de rebus Domini; aliàs eſſet diſſipator. Et quia alioquin Papa poſſet unô verbô liberare omnes animas ex Purgatorio quotidie; quod eſt incredibile: Ita etiam ſentit S. Bonaventura, &c. DD.

10. Nota tertiò: ad lucrandas Indulgentias, varias diſpoſitiones ſeu requiſita eſſe neceſſaria. *Primum* eſt lucrans ſit baptizatus. Ratio eſt; quia communis theſaurus Satisfactionum eſt in Eccleſia, ut à Paſtoribus fideliter diſpenſetur iis, qui ſunt membra Eccleſiæ. Catechumenis tamen etiam cenſent multi poſſe concedi Indulgentias, non per modum abſolutionis; ſed per modum ſuffragii. *Secundum requiſitum* eſt; ut lucrans Indulgentias ſit ſubditus concedentis; uti conſtat ex *cap. Quod autem, de Pœnit. & Remiſſ.* Privilegiati tamen, & exempti etiam poſſunt frui Epiſcopalibus Indulgentiis; quia in hoc ſe ſubjicere poſſunt Jurisdictioni Epiſcopi; uti habet Laym, &c. *Tertium requiſitum* eſt; ut lucrans Indulgentias ſit excommunicatione majori ligatus, Ratio eſt; quia hæc privat hominem participatione ſpiritualium bonorum Eccleſiæ; de quorum numero eſt participatio Indulgentiarum. *Quartum* eſt; ut lucrans ſit in ſtatu gratiæ. Ratio eſt, quia reatus pœnæ nunquam aufertur, niſi ablatâ culpâ: unde licet abſolutè neceſſarium non ſit ad lucrandum Indulgentiam, ut aliquis opera præſcripta omnia in gratia impleat; uti habet Sotus, S. Antonius, &c. in ſtatu tamen gratiæ debet eſſe, quando Indulgentiam conſequitur. *Quintum requiſitum* eſt; ut impleatur totum opus; unde licèt per oblivionem etiam, vel juſtum impedimentum, aliquid operis omitteretur; non lucraretur Indulgentiam; niſi omiſſa pars operis eſſet moraliter parva. Hinc infertur; quòd ille non lucretur Indulgentias, qui famulo mandavit dare talem eleemoſynam; famulus verò eam non dedit; uti habet Ponacin. Suar. & Sanch. *Sextum requiſitum* eſt: ùt lucrans Indulgentias per ſeipſum impleat præſcripta opera, v. g. jejunium: Unde ſi per alium impleat, non lucratur Indulgentias. Excipe, niſi ille alius eſſet nudum inſtrumentum, materialiter tantùm concurrens; ſicut concurrit famulus, qui ex manu Domini eleemoſynam accipit, & transfert ad vicinum pauperum.

11. Nota quartò: Indulgentias poteſt Jure Divino concedere *primò*, Summus Pontifex; uti conſtat ex Extrav. Clementis VI. relata ſuprà. Et Trident. *ſeſſ.* 25. docente, poteſtatem diſpenſandi Indulgentias divinitus datam eſſe Eccleſiæ; utique primò, & principaliter exercendam per caput Eccleſiæ. *Secundò* poteſt eas concedere Archi-Epiſcopus; ſed pro ſua tantùm Provincia: uti colligitur ex *cap. Noſtro, de Pœnit. & Remiſſ.* Et quidem tantùm ex conceſſione Papæ. *Tertiò;* poſſunt Epiſcopi pro ſuis Diœceſibus: uti habetur *cap. Cùm ex eo, eod. tit.* ubi etiam refertur ordinatio Concil. Lateran. *cap.* 62. decernentis, ut Epiſcopi tantum poſſint concedere Indulgentias unius anni in Dedicatione Baſilicæ & in anniverſario 40. dierum. Alii Prælati inferiores jure ordinario non poſſunt concedere

Indulgentias; imò nec Capitulum Sede vacante; nec Cardinales: nec Generales; nec Provinciales Ordinum eas concedere poſſunt; niſi ſpecialem ad hoc obtineant gratiam; ſicut jam obtinuerunt Viſitatores Generâles noſtrarum Provinciarum in ſuis Viſitationibus. De facultate Papæ, & gratia particulari, quiscunque poterit concedere Indulgentias, etiam Laicus; conceſſio enim Indulgentiæ non eſt actus Ordinis; ſed Jurisdictionis. Circa Jubilæum

12. Nota quintò; Jubilæum erat annus Quinquageſimus remiſſionis apud Judæos, in quo jubebantur ab agricultura vacare; debita remittere; poſſeſſiones antiquis Dominis absque pretio reſtituere; ſervos libertate donare; uti conſtat ex *cap.* 25. & 27. *Levitici.* Et dicitur à *Jobel* Hebraico, quod Latinè ſonat *initium.* Ad hujus ſimilitudinem in Eccleſia inſtitutus eſt annus Jubilæus, ſeu remiſſio omnium peccatorum pleniſſima. Bonifacius VIII. eum ſtatuit centeſimô quôque annô celebrandum. Clemens IV. ad quinquageſimum revocavit; cùm paucorum hominum vita ad centeſimum pertingat. Paulus tandem II. Jubilæum ad vigeſimum quintum reduxit. Circa quod

13. Nota ſextò: quòd Annô Jubilæi, ſecundùm Bullas Gregorii XIII. & Clementis VIII. omnes Indulgentiæ plenariæ ſuſpendantur, quibuscunque Eccleſiis, Perſonis, vel Congregationibus, extra Urbem conceſſæ. Hæc tamen ſuſpenſio intelligitur tantùm quoad vivos; non quoad defunctos. Unà cum Indulgentiis etiam ſuſpenduntur aliæ facultates locales, & indulta, v. g. abſolvendi à peccatis determinatis, &c. Sub ſuſpenſione tamen, ſolita fieri in Jubilæo, non comprehenditur Indulgentia plenaria Compoſtellana (ût oſtendit Caſtro Palao) Item, nec Indulgentia illius S. Domûs Portiunculæ, quæ propè Aſſiſium eſt; uti declaravit Urbanus VIII. A. 1625. Item Clem. VIII. & Innoc. X. referente Lantuſca ver. *Indulgentia*; *in Theat. Reg.* Similiter non comprehenduntur ſub generali tali ſuſpenſione facultatum, facultates abſolvendi à caſibus Epiſcopalibus; imò & à Papalibus; quando non ſunt conceſſæ occaſione Indulgentiarum eas conſequendi; ſed ob alios fines, v. g. quæ ſunt conceſſæ Regularibus in ipſorum Privilegiis.

14. Nota ſeptimò: quòd poſt annum Jubilæi; item poſt incoronationem Papæ; & quando Eccleſia gravi aliquâ difficultate premitur, ſoleat Pontifex Indulgentiam plenariſſimam etiam concedere, ſicut in Anno Jubilæi Romani: circa quod obſervandum; quòd ſi quis ob infirmitatem, vel profeſſionem, aliámve cauſam, non potuerit opera in Bulla præſcripta exequi; conceditur facultas Confeſſori omnia & ſingula in opus bonum & pium, proût ſibi viſum fuerit, commutandi. Obſervandum item: quòd Confeſſariis tempore ejusdem Jubilæi detur poteſtas abſolvendi in foro conſcientiæ ab omnibus cenſuris & pœnis, à Jure, vel ab homine latis; & à quibuscunque criminibus, etiam contentis in Bulla Cœnæ. Et ex hoc capite diſtinguitur Jubilæum ab Indulgentia plenaria, penes nimirum Jurisdictionem. Nulla tamen datur facultas diſpenſandi ſuper irregularitate, etiam occulta; ex defectu, aut inhabilitate quomodolibet contracta. Tandem datur facultas commutandi quælibet vota, exceptô Caſtitatis, & Religionis. Et hæc eſt ſecunda differentia Jubilæi, ab Indulgentia plenaria.

15. Nota octavò: veriorem eſſe illam opinionem D. Thom. Cord. Navarr. & RR. (licèt plurimi DD. contrarium probabiliter ſentiant) quæ dicit, Jubilæum tale per duas ſeptimanas communiter extenſum, non niſi ſemel poſſe obtineri; ac conſequenter non niſi ſemel à caſibus reſervatis abſolvi. Colligitur ex ipſis formulis disjunctivis, non copulativis, ſub quibus dictum Jubilæum publicatur; quæ proinde diligenter ſunt inſpiciendæ: tantùm enim valet Bulla, quantum ſonat; ût habet comunis Canoniſtarum. Accedit declaratio Clementis VIII. Notab. 5. cit.

16. Nota nonò: Opera præſcripta in Bulla poſſe impleri in diverſis locis v. g. in unô domicilio poteſt viſitare Eccleſias; & in alio reliqua opera facere; uti tenet Caſtro Palao. Ratio eſt; quia favor Jubilæi non localis; ſed perſonalis eſt. Qui Jubilæô ferè tranſactô, ex mera ignorantia, opera facienda omiſiſſet; is poſſet confiteri ultimo die, & communicare; reliqua verò opera poſſet Confeſſarius prorogare in ſequentem ſeptimanam. Similiter ſi quis opera omnia explêſſet, exceptâ Communione; & ultimo die inadvertenter aliquid cibi aſſûmeret, poſſet Communio commutari in aliud opus pium, vel differri in proximum diem, & lucrari Indulgentiam.

17. Nota

17. Nota decimò: Completò Jubilæò poſſe pœnitentem abſolvi à Reſervatis oblitis; modò ſaltèm eô animô ſit confeſſus tempore Jubilæi. Similiter & is abſolvi poteſt, qui animô Jubilæum lucrandi confeſſus erat Reſervata; etſi poſtea ipſum non lucretur mutatâ intentione; uti habet Herincx, & alii DD. Etſi ſecuriùs & conformiùs praxi ſit, unâ hebdomatâ omnia opera abſolvere: probabilis tamen etiam eſt ſententia DD. Rodriq. Laym. docentium; quòd poſſint opera dividi ex rationabili cauſa; ita ut unâ ſeptimanâ viſitet Eccleſias; alterâ communicet, vel jejunet. Iis, qui jejunium per tres dies præſcriptum ſine notabili difficultate, perferre non poſſunt; cujusmodi ſunt Adoleſcentulæ, Infirmi, Pauperes, aliqui Mechanici, & ſimiles; poteſt Confeſſarius locô jejunii alia opera æquivalentia injungere; ſimiliter pauperibus, qui eleemoſynam dare nequeunt, v.g. recitationem Coronæ, auditionem Miſſæ, uti tenet Candidus, Henriq. &c. DD.

CAPUT III.

De Pœnitentiis, & Remiſſionibus in Ordine FF. Minorum.

1. Nota primò: Pœnitentias pro Caſibus reſervatis in Ordine FF. Minorum de Obſerv. & Reform. taxare, imponere, & ab iisdem abſolvere poſſunt ſoli Prælati Regulares majores; id eſt Generalis & Provincialis; ac eorum Pœnitentiarii ritè delegati; uti conſtat ex Conſtit. Clement. VIII. edita *an.* 1593. *die* 26. *Maji.*

2. Nota ſecundò: Subditi Minoritæ tenentur acceptare Pœnitentias ſalutares ſibi à Superiorib. etiam localibus impoſitas pro delictis & exceſſibus; & qui tales ſubire renuerit, de Diſcretorum conſilio, & aſſenſu trinâ monitione etiam non præmiſsâ carceri mancipetur; juxta Conſtit. Generales Ord. *cap.* 1. *§.* 1. *n.* 7. Ut autem Pœnitentiæ cenſeantur eſſe ſalutares, debent eſſe proportionatæ delictis, & conformes Legibus Ordinis. Circa Remiſſiones, ſeu Indulgentias Ordinis

3. Nota tertiò: Fratribus Minoribus, ac aliis Regularibus olim plurimas à Summis Pontificibus fuiſſe conceſſas Indulgentias; ùt videre eſt apud Rodriq. Sed propter earum incertitudinem & confuſionem Paulus V. Anno 1606. die 23. Maji in Bulla *Romanus Pontifex* omnes revocavit, & novas 13. ſequentes conceſſit; quæ in hodiernum usque diem vigent; & eas poſſunt ſecurè conſequi Religioſi omnes, & Religioſæ: videlicet:

Primò: Habitum Regularem legitimè ſuſcipiens, eodem ſuſceptionis die lucratur Indulg. plenariam.

Secundò: Profeſſionem emittens die Profeſſionis pariter lucratur Indulgent. plenariam.

Tertiò: Quivis Religioſus in feſto principali ſui Ordinis celebrans vel communicans plenariam.

Quartò: In mortis articulo, confeſſus ac communicans; vel ſaltèm contritè invocans nomen JESU, lucratur plenariam.

Quintò: Miſſam novellam celebrantes, & intereſſentes; aut eodem die celebrantes, lucrantur plenariam.

Sextò: Facientes Exercitia ſpiritualia per dies decem (nunc Alexander VII. pro Minoribus Obſerv. & Reform. reduxit ad octo) lucrantur plenariam.

Septimò: Clauſtraliter viventes, ſi viſitent ſuas Eccleſias diebus Stationum; lucrantur Indulgentias easdem, quas viſitantes Eccleſias Romanas diebus Stationum lucrantur.

Octavò: Item clauſtrales aliis diebus ante Altare ſuæ Eccleſiæ recitantes 5. Pater & Ave, pro qualibet die lucrantur quinque Annos, & totidem Quadragenas.

Nonò: Prædicatores & Lectores itinerantes cum licentia Prælati, dicentes quinque Pater & Ave ante quodlibet Altare; lucrantur pariter 5. Annos, & totidem Quadragenas.

Decimò: Mentalem Orationem facientes mediâ horâ quolibet die per integrum Menſem: lucrantur ſex Annos, & totidem Quadrag.

Undecimò: Accuſantes culpas in propriis Capitulis; lucrantur tres Annos, & totidem Quadrag.

Duodecimo: Miſſiones ad terras Infidelium acceptantes, in acceſſu & receſſu, lucrantur Indulg. plenar.

Decimo tertiò: Orationibus 40. horarum, à Superioribus Ordinum ordinatis in Viſitationibus generalibus, intereſſentes duabus horis, lucrantur plenariam.

4. Has ſolas Indulgentias Paulus V. in cit. Bulla revocatoria conceſſit Regularibus, & priſtinas omnes abolevit; quæ usque modò nequaquam ſunt revali-

datæ

datæ per Succeſſores Pontifices; ùt contendit P. Hieronymus Rodriq. in ſuo *Reductorio qq. Regular. Emmanuelis Rodriq. Reſolut.* 77. contra P. Portel, verbo *Indulgentiæ*, pluribus ſolidis rationib' bene oſtendentem, nunquam eſſe revalidatas Indulgentias Regularium à Paulo V. revocatas. Pro qua accedit noviſſima Alexandri VII. prohibitio, in editis propoſitionibus prohibitis *Anno* 1666. vetantis graviter hanc propoſitionem, *Indulgentiæ conceſſæ Regularibus, & revocatæ à Paulo V. hodie ſunt revalidatæ.* Alias plures Indulgentias Ordinis noſtri vide *tom* 3. *Scholæ meæ Theologicæ tract. de Sacrament. diſt.* 13. *q.* 4. *&* 5.

TITULUS XXXIX.
DE
Sententia Excommunicationis.

CAPUT I.
De Cenſuris in genere.

1. NOta primò: Pœnis pro utroque foro in *præced. tit.* diſcuſſis, addit Papa *hoc tit* pœnam ſolemnem Excommunicationis, quâ comprimuntur ii, qui rebelles, & refractarii exiſtunt contra præfatas pœnas; unde etiam rebellium, & contumacium pœna vocatur in *can. Nullus.* Et *can. certum cauſ* 11. *q.* 3. Et quia Excommunicatio eſt cenſura quædam, per connexionem de aliis duabus ſpecialibus Cenſuris, videlicet Suſpenſione & Interdicto, quoque *hoc tit.* agendum judico: & primô de Cenſura in genere. Hoc vocabulum autem *Cenſura* originem trahit à *Cenſoribus* Romanis, qui ſupra mores exorbitantes Populi Cenſuras, id eſt certas pœnas pronunciabant. Ecclesia deinde uſurpavit hoc idem vocabulum pro pœnis quibusdam Canonicis, quibus cenſurat, ſeu corrigit depravatos Chriſtianorum mores.

2. Dico primò: rectè deſcribitur Cenſura Eccleſiaſtica in genere, quòd *ſit pœna ſpiritualis, ac medicinalis delinquenti inflicta per poteſtatem Eccleſiaſticam, privans hominem baptizatum uſu aliquorum bonorum ſpiritualium, donec recedat à contumacia.* Ly *pœna* ponitur locò generis; reliqua loco differentiæ. Per ly *aliquorum bonorum ſpiritualium*, intelliguntur receptio, & adminiſtratio Sacramentorum, participatio ſuffragiorum Eccleſiæ, exercitium officiorum Eccleſiaſticorum.

2. Dico ſecundò: Cenſuræ propriè dictæ tres duntaxat aſſignantur, ſcilic. Excommunicatio, Suſpenſio, & Interdictum: unde nec irregularitas, nec degradatio, nec depoſitio verbalis, nec ceſſatio à Divinis, ſunt in rigore Eccleſiaſticæ Cenſuræ. Ita communis DD. Primum conſtat ex *cap. Quærenti* 20. *de V. S.* Et *cap. Statutum* 13. Et *cap. Is cui* 20. *hoc tit. in* 6. Ratio ſecundi eſt; quia irregularitas, degradatio, & depoſitio verbalis non ſunt medicinales, nec infliguntur ab Eccleſiaſtica poteſtate, ut recedatur à contumacia, quod proprium eſt Cenſuræ Eccleſiaſticæ. Ceſſatio à Divinis pariter non imponitur ad recedendum à contumacia; ſed ad propulſandam injuriam factam Eccleſiæ; uti conſtat ex Clement. *hoc tit. cap.* 1. ubi appellatur *lumen unicum ad repellendas injurias Eccleſiæ factas.* Ex quibus omnibus conſtat, nec irregularitatem, nec degradationem, nec depoſitionem verbalem, nec ceſſationem à Divinis eſſe Cenſuras propriè dictas; ſunt ergo tantùm Pœnæ quædam Canonicæ.

4. Nota ſecundò: quamlibet ex præfatis tribus Cenſuris dividi in Cenſuram *latam à Jure*; & *latam ab homine. Prima* dicitur talis, quæ lata eſt à SS. Canonibus, & Statutis Eccleſiæ ſtabilibus. *Secunda*, quæ à Judice Eccleſiaſtico infligitur per ſententiam. Ita Navar. Brug. Bonacin. & communis DD.

5. Nota tertiò: quòd *Cenſura ab homine lata* rurſus partiatur in *Generalem*; & *Specialem. Generalis* eſt; quæ infligitur per ſententiam generalem pro culpis futuris; talis eſt, quæ fertur contra omnes Hæreticos. *Specialis*, quæ ob contumaciam nominatim infligitur, per ſententiam ſpecialem v. g. contra Platonem. Ita Navar. Brug. Bonacin. &c.

6. Nota quartò: quamlibet Cenſuram ex dictis tribus rurſus ſubdividi in Cenſuram *latæ ſententiæ*; & *ferendæ ſententiæ.*

Latæ

Latæ Sententiæ eſt; quæ incurritur cum delicti patratione, ſine aliqua Judicis ſententia; talis eſt in *cap ſi quis ſuadente*, de percuſſione Clerici; & de tali dicitur *cap. Paſtoralis*; quòd Excommunicatio latæ ſententiæ executionem ſecum trahat. *Ferendæ ſententiæ* eſt, quæ non ipsô factô infligitur; ſed eget Judicis declaratione. Ita Bonacin. Brug.

7. Nota quintò: Pro regula generali, ex ſequentibus colligi, aliquam Cenſuram *latæ ſententiæ* eſſe; primò, ſi feratur verbis præſentis temporis modi indicavi: ùt ſi dicatur, *Excommunicamus, anathematizamus, ſuſpendimus, qui hoc fecerit, innodamus, &c.* uti conſtat ex *cap. Excommunicamus* 1. Et 2. *de Hæreticis.* Secundò, quando fertur per verba præteriti temporis, ùt *Excommunicavimus, excommunicatus eſt, ſuſpenſus eſt, &c.* uti conſtat ex Clementina *de Decimis.* Tertiò, dum ſimiles voces apponuntur, *ipsô factô, ipsô jure, illico, mox protinùs*, & aliæ æquivalentes; uti habet Brugnoli. Quarto, quando ad præteritum perfectum infinitivi modi additur antecedens verbum præſentis, vel præteriti temporis, v. g. ſi dicatur, *Noveris te eſſe excommunicatum, ſuſpenſum; declaro hunc eſſe excommunicatum*, & ſimilia; uti habent pariter DD. Quintò, quando Cenſura fertur per verbum imperativi modi, temporis præſentis v. g. ſi dicatur. *Qui id fecerit, incidat in Excommunicationem, ſuſpenſionem, &c.* ita tenet Bonacin, & plures alii DD.

8. Nota ſextò: *Ferendæ ſententiæ*, autem erit Cenſura; ſi vel verba ſint futuri temporis, v. g. ſi dicatur, *Excommunicabitur, Excommunicabitis eum, &c.* vel ſi ſint comminatoria verba; v. g *Præcipimus ſub pœna Excommunicationis, ſub anathemate &c.* uti habent cit. DD,

9. Nota ſeptimò: ſi dubia ſit Cenſura; an ſit latæ, vel ferendæ ſententiæ: cenſeri poteſt, eſſe tantùm ferendæ. Ita ſentit Azorius, Sayrus, Suar. &c. DD. Et Ratio eſt; quia odia ſunt reſtringenda, & in meliorem partem interpretanda, per Regulam 15. & 40. *Juris in 6.*

10. Nota octavò: differentiam Cenſurarum inter ſe; ab aliis pœnis Canonicis, & ab Irregularitate: Primò enim omnes tres Cenſuræ generaliter differunt à pœnis Canonicis, depoſitionis, degradationis, infamiæ; quòd Cenſuræ ſint medicinales pœnæ, impoſitæ ut recedatur à contumacia: non ſic aliæ pœnæ Canonicæ. Ab Irregularitate verò; quia multæ Irregularitates nullum ſupponunt peccatum; neque tolluntur per abſolutionem, ſicut Cenſuræ; ſed tantùm per diſpenſationem. Inter ſe autem differunt tres Cenſuræ ſpecies ex effectu; nam Excommunicatio privat omnibus Sacramentis activè, & paſſivè; ſuſpenſio autem tantùm activè; & Interdictum tantùm aliquibus Sacramentis. Suſpenſio differt ab Interdicto in ſubjecto; quòd ipſa poſſit ferri in ſolum Clericum; Interdictum verò in Clericum, & Laicum. Et in effectu; quòd ſuſpenſio privet tantùm activâ ſuſceptione Sacramentorum; Interdictum etiam paſſivâ privare poſſit.

11. Dico tertiò: in Eccleſia reſidet authoritas ferendi Cenſuras Eccleſiaſticas. Ita Catholici DD. contra Lutheranos, aliosque Hæreticos. Et conſtat primò ex Concil. Conſtan. *ſeſſ.* 8. hoc definiente. Secundò ex perpetuo uſu Eccleſiæ Summorum Pontificum, & Concil. Generalium. Tertiò ex facto D. Pauli, qui 1. *ad Corinth.* 5. excommunicat inceſtuoſum. Quartò ex *cap. Ab Eccleſiarum, de Officio Ordinarii.* Quintò ex Scriptura, quæ Apoſtolis, eorumque Succeſſoribus dat generalem facultatem corrigendi; adeoque etiam per Cenſuras emendandi fideles; nam dicitur Matth. 18. *Quæcunque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cœlis.*

12. Dico quartò: in ſolos baptizatos, viatores, doli & rationis capaces, & ſubditos ferri poſſunt Cenſuræ. Ita Conink, Navar. Herincx, &c. Et *de Baptizatis* colligitur ex *cap. Gaudemus, de Divortiis.* Et *cap. de Judæis.* Et Paulus dicit 1. *ad Corinth.* 5. *Quid mihi de iis, qui foris ſunt judicare?* adeoque non baptizati non poſſunt cenſurari. *De Viatoribus* patet; quia *mortuorum cauſa*, inquit Leo I. *ad Ruſtic. Epiſt.* 90. *DEI judicio reſervanda eſt.* Et Ratio eſt; quia hi non poſſunt recedere à contumacia. Unde quando mortui quandoque leguntur Excommunicati fuiſſe poſt mortem; hoc intelligendum eſt, quoad declarationem tantùm, quâ ſignificatur, eos in Excommunicatione mortuos fuiſſe: Vel dicendum eſt; quod Excommunicati fuerint impropriè; id eſt execrari, propter enorme crimen, ad terrorem populi; quô pactô intelligitur factum Innocentii I. Papæ excommunicantis Arlacium poſt mortem, in Epiſt. ad Arcadium Imperatorem. *De doli, &* ratio-

rationis capacibus Ratio eſt ; quia in non capacibus doli, & rationis, v. g. amentibus, pueris, furioſis &c. ceſſat finis Cenſuræ; cùm à contumacia non dicantur recedere quà tales. *De Subditis* pariter eſt Ratio; quia jurisdictio, & ſubjectio ſunt correlativa : Si ergo neceſſaria eſt in eo, qui Cenſuram imponere debet, jurisdictio, et iam erit ſubjectio requiſita in patiente illam: adeoque ſolus ſubditus corrigi poteſt Cenſurâ.

13. Ex dictis infertur ; Papam non eſſe capacem Cenſuræ. Ratio eſt ; qui non habet Superiorem in terris; cùm cunctis Superior ſit, *cap. Cuncta per mundum* 9. *qu.* 3. Plura de Cenſuris in genere vide *tom.* 3. *Scholæ Theologicæ tract. de Cenſuris, diſt.* 1. per totum.

Caput II.

De Cenſura Excommunicationis in ſpecie.

1. NOta primò: inter ſpecies Cenſuræ, omnium famoſior eſt Excommunicatio ; ſic dicta à communicationis excluſione : nam in Jure Civili *L. ea verò ff. pro Socio.* Communicatio idem eſt, quod Societas : unde Excommunicatio importat privationem Societatis, ſcilicet Chriſti fidelium. Excommunicatio ſtatim à primitiva Eccleſia fuit in uſu ; unde eam protulit D. Paulus contra quemdam inceſtuoſum ſcandaloſè 1. *ad Cor.* 5.

2. Dico primò : bene deſcribitur Excommunicatio ùt ſic ; quòd *ſit pœna ſpiritualis medicinalis, inflicta ab Eccleſiaſtica poteſtate, privans hominem baptizatum communione fidelium quousque à contumacia recedat.* Ly *pœna* eſt genus : reliqua ponuntur pro differentia. Eſt autem ſecundùm S. Bonaventuram 4. *diſt.* 18. *q.* 1. triplex communio, ſeu communicatio fidelium inter ſe. *Primò*, in purè internis rebus, v. g. in gratia & Charitate, in quibus fideles inter ſe, & cum Chriſto myſticè copulantur ; uti inſinuat D. Paulus 1. *ad Corinth.* 12. *Secundò*, in purè externis, pura in convictu, colloquio, contractu, aliisque commerciis humanis. *Tertiò*, in mixtis, nempe in actionibus externis, & cœremoniis ; quæ tamen interiorem fructum ex ſua inſtitutione continent, v. g. in uſu tam activo, quàm paſſivo Sacramentorum Eccleſiæ, omnibus ſuffragiis, Indulgentiis, applicatione ſatisfactionum Chriſti &c. Illa itaque particula definitionis, *privans Communione Fidelium* non intelligitur de Communione primi modi ; ſed ſecundi, & tertii.

3. Nota ſecundò : Excommunicationem quandoque idem ſonare, quod anathema ; ùt videre eſt in Trident. *ſeſſ.* 25. *cap,* 3. *de Reform.* quandoque tamen anathema uſurpatur à Sacris Canonibus pro peculiari termino exprimente Sententiæ ſeveritatem in excommunicandis Hæreticis, & accidentales quasdam alias ſolemnitates, ut denunciationem, & condemnationem adhibitis Cœremoniis, in aliorum terrorem, v. g. ut Epiſcopum 12. Sacerdotes circumſtent, qui lucernas ardentes in deteſtationem Excommunicati in terram elidant ; ùt habet *cap. Debent* 11. *q.* 3.

4. Nota tertiò : Excommunicatio dividitur primò in Majorem, & Minorem, *cap. Si quem* 59. *hoc tit. Major* eſt pœna omnium graviſſima in Eccleſia, *can. corripiantur* 17. *cauſ.* 24. *q.* 3. quem gladium ſpiritualem Judex Eccleſiaſticus non debet evaginare, niſi poſtquam alia media pœnæ & monitiones non profuerint, ſecundùm Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de refor.* Conſiſtit autem hæc Cenſura in privatione totali communionis Fidelium ; id eſt in privatione omnium Sacramentorum activè & paſſivè ; id eſt tam perceptionis, quàm adminiſtrationis eorundem ; item in privatione publicorum ſuffragiorum Eccleſiæ : item in privatione convictûs civilis cum Fidelibus; in privatione ſepulturæ, & pluribus aliis : Unde hæc Excommunicatio dicitur ſimpliciter privare communione Fidelium. De quibus omnibus effectibus plura in ſequentibus. *Minor Excommunicatio* eſt pœna ſpiritualis medicinalis, privans tantùm paſſivâ perceptione Sacramentorum ; non verò reliquis bonis ſpiritualibus Chriſti Fidelium ; unde dicitur tantum ſecundùm quid privare communione Fidelium, *cap. pen. hoc tit.* Vocatur autem *Minor* non propter parvitatem objecti ; quia ex ſe eſt gravis res privari participatione paſſivâ Sacramentorum ; ſed per comparationem ad Excommunicationem Majorem, ſuperius deſcriptam.

5. Nota quartò : præterea *Secundò* partitur Excommunicatio in illam, quæ fertur ab homine, ſeu Judice Eccleſiaſtico; & illam, quæ fertur à Jure ipſo. *Prima* eſt

eſt illa, quæ infligitur per ſententiam Judicis competentis. *Secunda* eſt; quæ fertur per ipſos Canones. Differentia inter has duas Excommunicationes eſt, quòd lata ab homine extinguatur morte, vel depoſitione inferentis; lata verò à Jure perpetuò durat, etiam poſt mortem Legiſlatoris; quousque lex contraria introducatur. *Tertiò* dividitur in illam, quæ eſt latæ ſententiæ; & illam quæ eſt ferendæ ſententiæ. *Excommunicatio latæ ſententiæ* eſt, quæ ipſô factô incurritur per criminis admiſſionem. *Excommunicatio ferendæ ſententiæ* eſt, quæ demum per Sententiam Judicis incurritur. *Quartò* rurſus Excommunicatio alia eſt *generalis*; quæ fertur in communi contra omnes, qui patrarunt tale crimen. Alia *ſpecialis*, quæ fertur contra perſonas particulares criminoſas, expreſſis eorum nominibus, v. g. contra Joannem, Paulum &c.

6. Nota quintò: ad Excommunicationem infligendam non eſt neceſſariò adhibenda aliqua determinata formula verborum: ſed ſufficit eam taliter proferri, ut de præſenti exprimatur ſignis externis ſcripturæ; vel voce determinata mens excommunicantis; ut notat ex Tannero Pirhing. nam in Jure nulla aſſignatur determinata formula hujus Cenſuræ. Unde ſufficit, ſi excommunicans dicat, vel ſcribat ſic; *privo, ſegrego, ſeparo Petrum à Communione Fidelium.* Modus tamen procedendi ad Sententiam Excommunicationis aſſignatur in Jure *cap. Cum Medicinalis* 1. *hoc tit. in 6.* quem vide *ibidem.* Excommunicatio Major ex dictis ſupra *not.* 3. habet plures graviſſimos effectus, quos hìc per ſpecialia Jura placet oſtendere. Unde

7. Dico ſecundò: Excommunicatio iſta privat uſu paſſivo Sacramentorum omnium, ita ut excommunicatus non poſſit licitè percipere ulla Sacramenta. Ita Suarez. Herincx &c. Et conſtat ex *cap. Cum illorum.* Et *cap. ſi qui etiam, de Sent. Excommun. Apoſtolicæ*, & pluribus aliis.

8. Nota autem ſextò circa hunc effectum: licèt exiſtens in Excommunicatione peccet mortaliter, recipiendo aliquod Sacramentum; validè tamen illud ſuſcipiet, quoad ſubjectum, licèt non ſemper quoad effectum generalem, cui obicem ponit; uti docet Bonacin. Nav. &c. Quod etiam verum eſt de Sacramento, ſi recipiens ignoret ſuam Excommunicationem; aut licèt eam ſciat, ignoret tamen inculpabiliter, ſe non poſſe accedere ad Pœnitentiæ Sacramentum, propter Excommunicationem: juxta Regin. Suar. Valent. &c.

9. Dico tertiò: Excommunicatio Major privat etiam adminiſtratione activâ Sacramentorum, & Celebratione. Ita Suar. Herincx, Navar. & communis DD. Et conſtat primum ex *cap. Illud de Clerico excommunicato.* Advertendum tamen eſt, quòd id neceſſitate, & abſentia alterius Miniſtri, Excommunicatus Miniſter poſſit adminiſtrare Sacramenta. Extra neceſſitatem, ſi Excommunicatus adminiſtret, validè quidem adminiſtrat, ſed non licitè. Excipe Pœnitentiæ Sacramentum, quod invalidè ab Excommunicato adminiſtratur extra neceſſitatem, defectu Juriſdictionis. Ratio ſecundi ſumitur ex *cap. Latores.* Et *cap. Illud.* Et *cap. Fraternitas, de Clerico Excommunicato.* Excuſat tamen neceſſitas communicandi moribundum, gravis morbus, periculum infamiæ; ut tenet Herincx Præpoſit. &c.

10. Dico quartò: Excommunicatio Major privat etiam communibus Eccleſiæ ſuffragiis, Orationibus, & fructu reſultante ex conceſſione Indulgentiarum. Ita cit. Scholaſt. & Canoniſt. cum S. Gregorio *lib.* 2. *Dialog. cap.* 23. Et conſtat ex *cap. à nobis, de Sentent. Excommun.* Et *cap. Sacris.* Unde dicit S. Auguſt. *tract.* 27. *ſuper Joan. cap.* 6. *Nihil ſic debet formidare Chriſtianus, quam ſeparari à Corpore Chriſti; tunc enim non vegetatur ſpiritu ejus*: ſubintellige per ſuffragia Eccleſiæ, Orationes, Indulgentias, &c.

11. Nota ſeptimò; per communia Eccleſiæ Suffragia hìc intelligi ea, quæ à Clero Eccleſiæ nomine, & tanquam ejus Miniſtris offeruntur pro Fidelibus; uti ſunt ſacrificia Miſſæ, Officia Divina, Supplicationes publicæ, & ſimilia. Privata tamen ſuffragia, & opera pia quivis ut privatus homo ſuo nomine & Chriſti licitè poteſt offerre pro Excommunicatis; uti docet Covar. in *cap. Alma Mater*, Navar. Angelus, Sylv. &c.

12. Dico quintò: Excommunicatio Major privat etiam licentiâ frequentandi Divina Officia. Ita Red. Herincx, Navar. & communis. Sunt autem Officia Divina, Sacrificium Miſſæ audiendum, Horæ Canonicæ, Proceſſiones communes, ſimileſq; functiones Eccleſiaſticæ. Et conſtat

conſtat per *cap, Alma Mater, de Sent. Excomm.* per *cap. Nuper.* Et per *cap. ſignificavit.* Quod intelligitur de Excommunicatis non toleratis : tolerati enim non prohibentur his intereſſe.

13. Nota Octavò ; ſi Excommunicatus non toleratus ſit in Eccleſia, debet Sacerdos ſiſtere in Miſſa, quouſque expellatur : qui ſi expelli nequeat, debet Sacerdos recedere ab Altari, etſi ſit in Canone, modò adhuc ſit ante verba Conſecrationis; ut habent DD, Suar. *diſp,* 12. *Sect.* 1. Sylv. verbo *Excommunic.* 5. *n.* 3. Laym. &c. Quòd ſi Conſecratio eſſet incepta, vel peracta, Sacerdos uſque ad Calicis ſumptionem incluſivè peragere debet Miſſam, reliqua verò dicere in Sacriſtia, vel omittere, ſi talis debitus locus non ſit. Ita DD. communiter Henr. Layman. &c.

14. Nota nonò : licèt ad publicam recitationem horarum non poſſit nec teneatur accedere Excommunicatus non toleratus; ad privatam tamen recitationem tenetur; non autem dicere ly *Dominus vobiſcum*, cùm hoc pertineat ad exercitium Ordinis ; uti notat Henricx, Abbas, Avila, &c. DD.

15. Dico ſextò : Excommunicatio Major privat ſimiliter exercitiò Juriſdictionis : hinc ejus acta ſunt invalida. Ita Caſtro Palao, Red. Henricx, & eſt communis D D. ſenſus. Et conſtat ex *cap. Audivimus* 24, *q.* 1. Et *cap. Si is cui, de officio delegati in* 6. Et *cap.* 1. *de Officio Vicarii in* 6. Intelligitur autem Concluſio de Excommunicatis non toleratis. Nam acta Excommunicati tolerati poſt Concil. Conſtant. v. g. inflicta alteri Excommunicatio ab Excommunicato; item Eccleſiaſtici beneficii collatio &c. eſt valida; uti habet Leſſius, Gutier. &c.

16. Dico ſeptimò : Excommunicatio Major arcet Excommunicatum à Suſceptione valida beneficii cujuſvis. Ita Garcias, Leſſius Navar. & communis. Et habetur ex *cap. Poſtulaſtis.* Et *cap. ult. de Clerico Excommunicato.* Concluſio autem iſta verificatur, tam pro non toleratis; quàm toleratis; uti habet Her. Item pro ignorantibus etiam invincibiliter ſuam Excommunicationem; ut habet Covarr. Henriq. &c. Et tametſi collatio beneficii eſſet facta à Papa motu proprio, niſi ſciret Papa Excommunicationem ; vel niſi Excommunicatum ob cautelam prius abſolveret ; uti ht communiter his verbis : *Ad effectum præſentium duntaxat conſequendum*; uti habet cit. Her. & alii DD.

17. Ex his infertur; ſi Excommunicatus obtineat durante Excommunicatione beneficium, eum non facere fructus beneficii ſuos ; ſed teneri ante Sententiam Judicis ad reſtitutionem ; uti habent communiter DD. De fructibus verò natis tempore Excommunicationis ex beneficio, quod ante Excommunicationem debitè obtinuit, dicunt Excommunicatum hujusmodi fructus poſſe retinere, uſque ad Sententiam Judicis. Ita Avila, Con. Sanch. &c.

18. Dico octavò : Excommunicatio Major removet a Communione forenſi; unde nec Judicis, nec Tabellionis, nec Advocati, nec Teſtis munus agere poteſt Excommunicatus. Ita Reding. Caſtro Palao, Henricx, & communis Canoniſt. Et conſtat *de Judice* per *cap. Decernimus, de Sent. Excomm. in* 6. De aliis verò per *cap. Ad probandam, de Sent. & re judicata.*

19. Dico nonò : Excommunicatio Major privat ſimiliter omni politicâ communione Fidelium. Eſt communis Canoniſt. Et intelligitur per *politicam communionem*, omnis humana Societas, facta per verba, nutus, litteras, nuntium, munera, per contractus, commercia, cohabitationem, communem menſam; item iter, & convenientia ſocialis ; non tamen caſualis in eadem domo, balneo, &c. Breviter omnes actiones prohibitæ cum Excommunicatis ſequenti verſu continentur :

Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

Et conſtat ex *cap.* 2. *de except.* Et *cap. Nuper.* Et *cap. Excommunicaito* 11. *q.* 3.

20. Nota decimò : etiam ipſos Fideles eſſe prohibitos, ſub peccato cum Excommunicatis communicare, in dictis actibus ; uti habetur *cap. Illud DEUS de Clerico Excommunicato*; niſi adſint juſtæ cauſæ, quæ ſequenti verſu exprimuntur.

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Ly *utile* denotat notabilem utilitatem corporalem ; vel ſpiritualem comunicantis, vel Excommunicati, quæ excuſat à peccato communicantem cum Excommunicato; uti habet Layman. Ly *lex*, id eſt Matrimonialis, oſtendit Conjuges poſſe communicare, petere debitum, & alia neceſſaria ſecũ tract[illegible]; ut habet Cajetan. Sanch. Laym. &c. Ly *humile* exprimit ſubjectionem, & permittitur liberi,

beri, nepotes, avi, & proavi, gener, nurus, pupilli, Minorennes & famuli poſſint cum Excommunicato Patre, cognato, affine, tutore, & Domino communicare licitè; uti habet *cap. Quam* 11. *qu.* 3. Ly *res ignorata* monſtrat ignorantiam Juris, & facti, modò craſſa non ſit, vel affectata, excuſare à culpa, ſi communicetur. *Neceſſitas* permittit communicationem omnibus illis, qui ob habitos contractus cum Excommunicato debent negotiari neceſſariò; Item ut Excommunicatis pauperibus Eleemoſyna detur, hoſpitio recipiantur &c.

21. Dico decimò: Excommunicatio Major privat Sepulturâ Eccleſiaſticâ, ſi Excommunicatus in ea moriatur: Ita communis apud Navar. Barboſ. & Canoniſt. Et conſtat per *cap. Sacris, de Sepultur.* Et Clementina 1. *eod. tit.*

22. Nota Undecimò hìc doctrinam particularem; quòd privatio comunionis Fidelium tam in ſacris, quàm profanis negotiis cum excommunicatis, de qua *in ſuperiorib. concluſion.* actum fuit, non intelligatur de toleratis Excommunicatis; ſed de ſolis non toleratis & evitandis; vel ſi ſint notorii Clericorum percuſſores. Nam Anno 1414. in Concil. Conſtantienſi ad Schiſma inter tres Pontifices tollendum, Eccleſiæque pacem reſtituendam, poſtea confirmata à Martino V. legitimo Papa, edita eſt Conſtitutio *ad evitanda &c.* quam refert Soto, Gutier. Navar. itemque confirmata à Leone X. in Concil. Lateran. cujus ſumma hæc eſt: Ad evitanda animarum pericula ſtatuit S. Synodus, ut nemo deinceps quemquam ratione alicujus Sententiæ, aut Cenſuræ Eccleſiaſticæ à Jure, vel ab homine generaliter promulgatæ, in Sacramentorum adminiſtratione, receptione, aut iis quibuſcunque rebus divinis vel externis vitare, aut interdictum obſervare teneatur; niſi ſententia hujuſmodi &c. ſpecialiter à Judice publicata, vel denunciata fuerit; eò exceptô, qui ob ſacrilegiam manuum injectionem in Clericum, Excommunicationem Canonis notoriè incurrit, &c. Unde vigore hujus Conſtitutionis nunc in his noſtris Septentrionalibus Regionibus evitare non tenemur Hæreticos, alioquin Excommunicatos; modò denuntiati non ſint;

23. Dico undecimò: Excommunicatio Minor non contrahitur defactò, niſi ob cauſam participationis in rebus prohibitis, cum Excommunicato Majori denuntiato non tolerato, aut cum notorio percuſſore Clerici. Ita DD. communiter. Et conſtat ex *cap. Cum Excommunicato* 11. *q. cap. Nuper, de Sent. Excommunicationis.*

24. Nota duodecimò: quòd hæc Excommunicatio incurratur, ſive quis communicet Excommunicato vivo, in Sacris, vel Civilibus; ſive mortuo, eum lavando, veſtiendo &c. quia cùm non communicemus vivo, nec mortuo debemus communicare, ex *cap. Nobis* 2. *de Sent. Excommun.* Eam verò non incurrit communicans cum Excommunicato tolerato; uti habet Conſtitutio Concilii Conſtant. *Ad evitanda.* Neque communicans cum Excommunicato Excommunicatione Minori: cùm nullum Jus hoc doceat.

25. Dico duodecimò: duos tantùm habet effectus Excommunicatio Minor, videlicet privationem perceptionis activæ Sacramentorum; & paſſivæ electionis, præſentationis, collationiſque beneficii Eccleſiaſtici. Ita communis Canoniſt. Et conſtat per *cap. Si celebres de Clerico Excommunicato miniſtrante.* Ex concluſione iſta inferunt DD. eum peccare mortaliter, qui innodatus Minori Excommunicatione recipit Sacramenta. Non verò qui adminiſtrat, ùt habet Regin. & Covarr. Imò nec venialiter quidem; uti habet Navar. Henriqu. Bonac. Filliuc. &c. Cùm nec ratio, nec lex oppoſitum ſuadeat.

26. Nota decimo tertiò: Excommunicatio Major, vel etiam alia Cenſura Eccleſiaſtica non debet infligi ob quodvis peccatum; ſed ob mortale; uti conſtat ex Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de refor.* Et quidem pro infligenda Excommunicatione Majori debet eſſe peccatum inobedientiæ, ſeu contumaciæ, uti colligitur ex *can. quiſquis* 19. *cauſ.* 2. *q.* 6. Inſuper debet eſſe peccatum externum; nam propter internum, & mente occultatum non ſolet Eccleſia cenſuras ferre; utpote quæ non judicat de occultis, *cap. Sicut* 33. *in fine de Simon.* Debet etiam eſſe completum peccatum, ſeu actus conſummatus; uti notant DD. hìc.

27. Nota decimo quartò: ut Excommunicatio lata à Judice incurratur, & ſit valida, debet eam neceſſariò præcedere trina omninò monitio; uti habetur *cap. Sacro.* Et *cap. Statuimus.* Et *cap. Conſtitutionem hoc tit. in* 6. Unde non ſufficit

 una

una pro tribus facta; niſi in ea contineantur tria interſtitia; uti notat Vallens. Et quævis trium dictarum monitionum debet continere intervallum duorum vel trium dierum ad arbitrium Judicis; uti habet Covarr. Debent etiam monitiones iſtæ fieri quoad poteſt perſonaliter ipſi Reo; niſi is malitiosè latitet; quo caſu ſufficit, ſi citatio cum comminatione fiat ad ejus domum, vel ad valvas Eccleſiæ, vel ad alium locum publicum; uti habet Pirhing. Et ſi is per contumaciam non compareat, etiam abſens excommunicari poteſt; uti tenet Covarr. &c. Ad incurrendam verò Excommunicationem latam à Jure pro futura culpa, ad ejus valorem non requiritur trina monitio, *cap. reprehenſibilis*, junct. Gloſſ. ver. *ipſo ſuo genere, de appellat.* Quia hìc lex ipſa monet ſufficienter.

28. Nota decimò quintò: ignorantia facti concomitans, excuſat ab incurſu Excommunicationis; ùt ſi quis percutiens Clericum; ignoret ipſum eſſe Clericum, *cap. Clericus* 5. *de vit. & honeſt. Cleric.* ſimiliter excuſat ignorantia inculpabilis, ſeu probabilis Juris Eccleſiaſtici, ſive communis, ſive particularis prohibentis aliquid ſub Excommunicatione; uti habet Azor. & Suar. Præterea ignorantia invincibilis non tantùm Juris Eccleſiaſtici prohibentis aliquid ſub incurſu cenſuræ; ſed etiam ſola ignorantia ipſiuſmet pœnæ, ſive Cenſuræ excuſat ab eodem incurſu; uti conſtat *ex cap.* 2. *de Conſtit. in* 6. Demum etiam ignorantia vincibilis, & culpabilis ſive facti, ſive Juris imponentis Cenſuram excuſat ab Excommunicationis incurſu; dummodo non ſit craſſa, aut ſupina; uti habet Sanch. Layman. Pirh. &c. Et colligitur ex *cap. cit.* 2. Excuſat quoque metus gravis, cujuſmodi eſt metus mortis, mutilationis, infamiæ &c. uti tenet Suar. & Pirh.

Caput III.

Variæ aliæ reſolutiones circa Excommunicationes quaſdam particulares.

1. Nota primò: plurimæ extant in Corpore Juris, Conciliis, & Bullis Pontificiis ſpecies Excommunicationis, quarum uſitatiores vide in elenchum redactas in *Schola mea Theologica, tom.* 3. *tract. de Cenſur. diſt.* 1. *q.* 4. Quæ deinde tanguntur *hoc tit.* Juris, breviter in ſequentibus evolvam. Prius autem ventilabo illam ſolemnem Excommunicationem, quam edidit Concil. Lateran. ſub Innocentio II. *cap.* 15. contra percutientes Clericum, vel Monachum; & refertur *can. Si qui ſuadente* 29. *cauſ.* 17. *q.* 4. ubi dicitur, *ſi quis ſuadente Diabolo in Clericum, vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculò ſubjacet: & nullus Epiſcoporum præſumat eum abſolvere, niſi mortis urgente periculò, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur; & ejus mandatum ſuſcipiat.* Cape ſingularum partium brevem elucidationem. Et

2. Nota ſecundò: ly *ſi quis* terminatur ad omnia individua ſexûs maſculini, & fœminini, cujuſcunq; ordinis, gradûs, & conditionis, etiam in Eccleſiaſtico Ordine exiſtentia, ſi aliunde ſint capacia peccati, & excommunicationis; uti notat Molina, Avila &c. Ly *in Clericum* comprehendit tam Ordinibus initiatum, quàm tantùm primâ tonſurâ tonſuratum, *cap. Cùm contingat, de ætat. & qualitate Ordin.* Item Clericum mortuum; ùt habet Abbas in *cap. A nobis, de Sent. Excommun.* Cùm & huic injuria fieri poſſit in corpore.

3. Nota autem tertiò: hoc Privilegium non favere Clericis omnibus: & Primò *Clericis Bigamis* non favet: hi enim omni Privilegiò Clericali dicuntur nudati, *cap. unic. de Bigamis in* 6. Unde percutiens talem non excommunicatur. Secundò pariter non favet *Clericis Conjugatis*, etſi bigami non ſint; niſi tonſuram, & habitum Clericalem geſtantes alicui Eccleſiæ ſerviant; uti habetur *cap. ult. de Clericis Conjugatis*. Et in Trident. *ſeſſ.* 23. *c.* 6. *de Refor.* Tertiò nec favet etiam *Clericis Hæreticis, & Schiſmaticis*, ut habet Cartenius, Decianus, Portel &c. Quartò non favet *Clericis inmiſcentibus ſe enormitatibus*, v. g. Seditioni, prælio, aggreſſioni, & hujuſmodi; uti patet ex *cap. Perpendimus.* Quintò nec *Clericis* etiam Majorum Ordinum, *qui dimiſſo habitu negotiis ſæcularibus ſe immiſcent, ſi tertiò ab Epiſcopo moniti ſe emendare contempſerint*; uti dicit *cap. Contingit, de Sent. Excommun.* Sextò neque *Clericis ante baptiſma ſuſcipientibus Ordines*, ùt habet Brug. Septimò neque *Clericis coactè ordinatis cum conditione, ut poſtea ordinationem ratificent*; uti tenet Ant. Sayrus, Sylv. &c. Octavò non favet *Clericis per annum exercentibus artem ignominioſam mimi, vel hiſtrionis.* Nec

exer-

exercentibus officium Lanionis, aut Cauponis poſt admonitionem Epiſcopi; uti habet Clement. 1. *de vita & honeſtate Clericorum.*

4. Ly *vel Monachum*, complectitur Religioſos utriusque ſexûs ſequentes. Primò Omnes Profeſſos etiam FF. Laicos, Converſos, & Converſas in approbata Religione; uti patet ex *cap. Non dubium de Sent. Excommunic.* Secundò etiam Profeſſos, qui in ſæculo erant Bigami, uti habet Archi-Diaconus in *cap. Quisquis diſt.* 84. Brug. &c. Tertiò Novitios approbatæ Religionis; uti conſtat ex *cap. Religioſo, de Sent. Excommunic.* Quartò Tertiarios & Tertiarias cujuscunq; Ordinis Regularis, collegialiter viventes, ſeu cum Clauſtralibus degentes: etiam Mulieres, quæ emiſſo expreſſo voto cœlibatûs, in habitu alicujus Ordinis vivunt, uti docet Leo X. in Bulla; *Ea quæ per ſedem.* Quintò Eremitas, qui emiſſo voto paupertatis in aliqua Congregatione, ſub aliquo Prælate vivunt ſtabiliter: Secùs dicendum de vagis; ita Gloſſa *cap.* in *Qui verè 16. q.* 1. Sextò Equites S. Joannis Hieroſolymitani, S. Jacobi, Calatravæ, Alcantaræ, S. Lazari in Sabaudia, S. Stephani Florentiæ, & ſimiles, qui tria vota Caſtitatis, Paupertatis & Obedientiæ emiſerunt, & in comuni vivunt; aut ſi non ſic vivant, tamen comunicata ſint eis Privilegia Clericalia, cujusmodi videntur eſſe Melitenſes, & Teutonici Equites; uti tenet Navar. Alterius, Hugolin. Bonac. &c. Ly *ſuadente Diabolo* poſtulat ad incurrendam hanc Excommunicationem gravem injuriam, mortale peccatum, & externam actionem injurioſam. Ratio eſt; quia ſecundùm Doctores, Eccleſiaſtici Canones ordinati pro Eccleſiaſtica diſciplina externa, plerumq; ſolent tantùm punire graves exceſſus externos; Ly *Manus Violentas* comprehendit quamvis contumelioſam, & injurioſam actionem externam circa Clericum conſummatam, ſive immediata ſit, ſive mediata; unde excommunicantur ſequentes; *Primò*, Detinentes Clericum in publica cuſtodia, vel alio loco, unde exire nequeat; uti tenet communis Canoniſtarum. *Secundò*; qui occidit Clericum cibo, vel potu intoxicatô; ſecundùm Molinam, Barboſam, & Bonacin. *Tertiò* verberans Clericum, etiam conſentientem, in ſatisfactionem commiſſi delicti, *cap. Contingit* 1. *de Sent, Excommunic.* Hic enim fit injuria Eccleſiæ: Unde Clericus non poteſt conſentire in talem verberationem ſui. *Quartò* Clericus ſibi ipſi verbera graviter infligendo, animo iratò; ſecundùm Navar. & Clarum cum aliis. *Quintò* violenter extorquens rem aliquam poſitam in manibus, vel corpore Clerici: vel eundem conſpergens aquâ, pulvere, lapillis, vel ita perſequens, ut in flumen, vel foſſam labatur: injiciens manus in equum, cui Clericus inſidet, occidens, vulnerans, mutilans, aut retentô frœnô ſiſtens equum eundem: & ſimilia faciens, quæ in contumeliam manifeſtam Clerici, & læſionem injurioſam honoris debiti Clerico vergunt, *cap. Nuper, de Sent. Excommunic.* & docent communiter DD. poſt Suar. Laym. Brug. &c. *Sextò* Conſulentes, & mandantes, ut violentæ manus injiciantur Clerico inſonti; niſi hi efficaciter, & ſeriò retractaverint mandatum, & conſilium ante opus executum. Similiter incidunt in eam non prohibentes, ſi ex officio aliàs teneantur: item ratam habentes percuſſionem ſuo nomine factam excommunicantur; utì habet Suar. Layman. Navarr. & Brug. Et deducitur ex *cap. Mulieres §. ult.* Et *cap. Quantæ, de Sent. Excommunic.*

5. Nota quartò: Ab incurſu hujus Excommunicationis excuſari ſequentes; *Primò* Excuſantur pueri percutientes Clericum, non habentes adhuc judicium ad peccandum; uti tenet Henriq. Farinacius, & Navarr. *Secundò*, non baptizatus percutiens Clericum: uti colligitur ex *cap. Poſtulâſti qualiter, de Judæis & Saracenis.* *Tertiò* percutiens Clericum veſtitum, laica veſte, & non deferentem tonſuram, probabiliter putans eum eſſe Laicum; ſicut Conſtat ex *cap. ſi verò* 2. vel putans eum eſſe inimicum ſuum ſæcularem. Ut habet Covarr. Bonacin. Sayr. *Quartò* volens colaphô percutere Petrum Laicum, ſed aberrat ictus, & infligitur Joanni Clerico, ſecundùm Suar. Ægidium &c. *Quintò* percutiens Clericum aggreſſorem ſui, vel alieni corporis, ſervato tamen moderamine inculpatæ tutelæ; uti conſtat ex *cap. Si verò, de Sent. Excommunic.* *Sextò* percutiens Clericum, quem invenit cum propria Uxore, Matre, Cognata, Filia vel Affine, turpiter ſe gerentem per oſcula & turpes tactus: vel ipſum actum carnalem exercentem: Secus ſi cum aliena fœmina; uti deducitur ex *cap. ſi verò*, tenetque Gloſſa, & Hoſtienſis in Summa. *Septimò*

Mulier

Mulier ob defenſionem caſtitatis, & honoris, colaphizans, vel aliqualiter verberans Clericum, oſculantem vel tangentem ſe inhoneſtè, modò ſervet moderamen in defenſione; uti docet Navar, Suar. Laym. Brug. &c. *Octavò* Magiſter, Pater, & Superior cauſâ correctionis leviter ſinè odio percutiens Clericum, uti habet Abbas, Suar. Laym. Brug. Et deducitur ex *cap. Ex tenore* 1. *Nonò*, mittens manum in Clericum, de mandato ſui Superioris, eum capiendo; uti habetur *cap. Ut famæ, de Sent. Excommunic. Decimò*, Exorciſta verberans leviter Clericum obſeſſum à Dæmone, in contemptum Dæmonis; ſecundùm Brug. *loc cit. Undecimò*, apprehendentes, & detinentes Clericum, in flagranti deprehenſum, & tentantem fugam; dummodo eum ſtatim debito Superiori conſignent *cap. ſi verò*, & habet Abbas, Menoch. Hoſtienſ. &c. *Duodecimò*, percutiens Clericum jocò, ſinè indignatione, vel inimicitia, uti tenet Gloſſa verbo *de familia* in *cap. Cùm voluntariè*, & Hoſtienſis, de Graffiis &c. Item percutiens abſque deliberatione, ſeu ex motu primo, dummodo retrahat manum, quando advertit ſe errare, ſecundùm Barboſam & Brugn. Idem eſt de percutiente cum imperfectione actûs non pertingentis ad culpam mortalem, ùt habet Suar. & alii DD.

6. Ly tandem *Et nullus Epiſcoporum ipſum abſolvere præſumat &c.* Oſtendit Cenſuram hanc Papæ eſſe reſervatam; quod intelligendum eſt, ſi notoria ſit, & enormis: ſi enim occulta ſit, & non enormis poteſt Epiſcopus ab ea abſolvere; uti colligitur ex *cap. Pervenit.* & Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6.

7. Nota autem quintò: cenſeri levem percuſſionem illam, quæ fit pugnô, palmâ, pede, digito, baculo, vel lapide, nullam relinquens maculam, ſuggillationem carnis, & quæ fit abſque abſciſſione membri, ſinè effractione dentis, vel evulſione multorum capillorum, & ſinè multi ſanguinis effuſione. Enormis erit *primò*: ſi intulerit quis mortem, mutilationem membri, effoſſionem oculi, magnam ſanguinis effuſionem ex vulnere. *Secundò*, illa quæ fuit commiſſa in Epiſcopum, Abbatem, vel Superiorem Monaſterii, in Sacerdotem veſtibus Sacris indutum, pariter ſi Monachus percutiat Clericum Sæcularem, ratione ſcandali, ſi percuſſio fiat in præſentia Prælati, vel Judicis, in Eccleſia tempore magnæ ſolemnitatis publicè, &c. ſecundùm Brug. Sayrum, Aſtenſem, &c.

8. Nota ſextò circa Excommunicationes Capitulorum *hujus tit.* ſpeciales; ſi quis in fratrem ſuum Clericum occultè violentas manus injecerit, per quam incurritur Excommunicatio; pœnitentiâ autem ductus, & non convictus, occultè veniam petat, ab Epiſcopo loci monendus eſt, ut congruè ſatisfaciat illi, quem læſit, & pro abſolutione Papam adeat, *cap. Porrò* 7. *hoc tit.* Verùm hodie talis occultus percuſſor poteſt ab Epiſcopo abſolvi, uti conſtat ex Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de ref.* Præterea percuſſores temerarii Monachorum ſtatim vitandi ſunt, quàm primùm conſtat eos eſſe excommunicatos, quamvis nondum ſint denunciati; occultus quidem occultè, publicus publicè, *cap. Cùm non ab homine* 14. *hoc tit.* A Sententia etiam Excommunicationis latæ contra percuſſores tales non licet appellare, quando conſtat notoriè de tali percuſſione. Nec propter factam appellationem quis impeditur à denunciando, vel vitando, *cap. Parochianos* 9. *eod.*

9. Nota ſeptimò: occidens Clericum, qui enormitatibus ſe ſe immiſcet, ùt ſi commoveat ſeditionem, &c. non incurrit Excommunicationem latam contra percuſſores Clericorum *cap. Perpendimus* 23. *hoc tit.* Talis enim Clericus jam perdiderat privilegium Canonis. Pœnitentia tamen competens tali occiſori imponenda eſt ab Epiſcopo, *ibidem.* Percuſſores Clericorum à Cardinalibus, & à Legatis Apoſtolicis à latere abſoluti ab Excommunicatione, incurſa *cap. Ad eminentiam* 20. *hoc tit.*

10. Nota octovò: Omnes hæretici utriuſque ſexûs, eorumque fautores, receptores, & defenſores Excommunicationem incurrunt, *cap. noverit* 49. *hoc tit.* Et *Gravem* 53. *eod.* Item edentes, & ſervari mandantes ſtatuta contra Eccleſiaſticam libertatem, *ibid.* Uti & Scriptores eorundem Statutorum, *ibidem.* Item abſoluti ab Excommunicatione, cum onere tamen comparendi tempore commodo, ſi non compareant, reincidunt in Excommunicationem ſimilem priori, *cap. Eos qui* 22. *hoc tit.* in 6. Uti & abſoluti à Papa, vel ejus Legato, cum conditione tamen, ut ſe præſentent ſuo Superiori immediato, *ibid.* Item qui Eccleſias effringunt, & ſpoliant, ſunt ipſo Jure excommunicati, *cap. Conqueſti* 32. *hoc*

hoc tit. Item incendiarii Eccleſiarum ſunt pariter ipſo Jure excommunicati, *cap. Tua nos* 19. *hoc tit.* Item Clerici participantes ſcienter in Divinis cum excommunicatis, à Papa ſunt Excommunicationi ſubjecti, *cap. Significavit* 18. *hoc tit.* Circa abſolutionem ab Excommunicatione, & aliis Cenſuris

11. Dico primò: abſolutionem Excommunicationis, vel alterius Cenſuræ reſervatæ, & latæ ab homine per ſententiam particularem, impertiri poſſunt ſoli ſequentes: nempe ferens Excommunicationem, vel Cenſuram; Superior ferentis; Succeſſor ferentis; & delegatus legitimè ad talem abſolutionem. Ita Brug. Suarez, & Canoniſtæ communiter. Et de *ferente* conſtat ex *cap. Verbum d.* 1. *de Pœnit.* ubi dicitur *par eſt jus ſolvendi, & ligandi.* De *Superiore* habetur ex *cap. Sacro de ſent. Excommunic.* Eſtque Ratio; quia Superior ordinarius habet ordinariam Juriſdictionem, & Cenſuram ferendi. De *Succeſſore* patet per *cap. Si Epiſcopus* 11. *qu.* 3. Et *cap.* 1. *de Major & Obedien.* De *delegato*, eſt Ratio; quia hic acquirit hujusmodi facultatem abſolvendi vi delegationis, & agit perſonam Ordinarii.

12. Ex dictis infertur *primò:* Epiſcopos & alios Superiores non poſſe Jure ordinario abſolvere ab Excommunicationibus notoriis Papæ reſervatis; nec unum Epiſcopum poſſe alterius Epiſcopi ſubditum, Excommunicatione & Cenſurâ ab altero vivente innodatum, abſolvere: cùm nec ſint ferentes ullas Excommunicationes, & Cenſuram ſubditi alieni: nec Superiores, nec Succeſſores Papæ, aut alterius Epiſcopi viventis. Unde dicitur *Can.* 82. Concil. Nicæn. Arabici, *Nullus Epiſcopus ſolvat, quem alius Epiſcopus ligavit quamdiu ille, qui ligavit, vixerit.* Infertur *Secundò*: Capitulum Sede vacante poſſe abſolvere ab Excommunicationibus, & Cenſuris; ab Epiſcopo demortuo latis. Eſt enim ſuccedens in Juriſdictione Ordinarii. Et habetur clarè *cap.* 1. *de Major. & Obed. in* 6.

13. Dico ſecundò: abſolutionem Excommunicationis, & cenſuræ reſervatæ, latæ tamen ab homine per generalem ſententiam, quivis impertiri poteſt, qui vel Jure ordinario, vel ex privilegio habet facultatem abſolvendi à Cenſuris, per Jura, vel ſtatuta poſitis. Ita Covarr. Tolet. Layman. &c. Et eſt Ratio; quia hujusmodi Excommunicatio, & Cenſura non cenſetur eſſe Sententia Judicis, ſimpliciter ab alio irreſciſſibilis, ſinè violatione Juriſdictionis: ſed eſt tantùm mandatum, ſub tali pœna ordinatum, ac proinde æquiparatur Cenſuris Juris & Statuti, ſumptô argumentô, ex *cap. Nuper de ſent. Excommunic.* ubi admittitur tantùm duplex ſententia Excommunicationis, Juris & Judicis, quarum ultima abſolvi debet ab ipſo Judice; prima verò ab omni Ordinario, vel Privilegiato; niſi ſit reſervata auctori Excommunicationis & Cenſuræ ſpecialiter in ipſo tenore Excommunicationis & Cenſuræ.

14. Dico tertiò: ab Excommunicationibus & Cenſuris, latis per Jura ſinè reſervatione, abſolvere poteſt quivis Juriſdictionem habens abſolvendi à mortalibus. Ita Navarr. Suarez, Avila & communis. Et conſtat ex *cap. Nuper, de ſent. Excommun.* Et Ratio eſt, quia non eſt limitata Confeſſariorum facultas, niſi obſtent Jura: adeóque quando Jura non reſervant abſolutionem Excommunicationis & Cenſuræ, poterit quivis abſolvere Excommunicationem & Cenſuram.

15. Dico quartò: Epiſcopi poſſunt abſolvere ab omnibus, caſibus & Cenſuris Juris; item Anteceſſorum ſuorum, & Summ. Pontif. & hoc per ſe, vel ſuum delegatum; ſi tamen caſus illi Pontificii ſint occulti. Ita Bonac. Barboſ. Suarez, Brugnoli, & communis DD. Et conſtat ex Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de Reform.* hoc Privilegiũ Epiſcopis concedente: In quod etiam ſuccedit Capitulum Sede vacante.

16. Notant tamen Molin. Sanchez & alii, Epiſcopos ex prædicto Tridentini Privilegio non poſſe ordinariè abſolvere à Caſibus & Cenſuris Bullæ Cœnæ; nec ab Excommunicatione, & Cenſura incurſa ob violatam immunitatem Eccleſiaſticam; uti declaravit S. Congregatio, Anno 1617. & refert Barboſa *Collect. Conſtitut. Apoſtol.* verbo *abſolutio.* Poſſunt tamen etiam ab his Caſibus, & Cenſuris Bullæ Cœnæ, ac violatæ Immunitatis abſolvere eos, qui Pontificem adire nequeunt, ob pauperiem, infirmitem., vel ſi excommunicata perſona ſit fœmina, impubes, aut laboret ſimili impedimento; quod prudentis judiciô ponderari debet; uti habet Navarr. Henriqu. Vaſq. Gutier. &c. DD.

17. Nota nonò: Quando alicui conceditur Privilegium, vel authoritas delegata ad abſolvendum ab Excommunicationibus,

nibus, & Cenſuris, in quo nil exprimitur determinatè de foro; poteſt is abſolvere in foro conſcientiæ interno ac externo. Ratio eſt; quia beneficium latiſſimè eſt interpretandum, per *L. Beneficium, ff. de Conſtit. Principum.* Excipe: niſi ex circumſtantiis, & materia ſubjecta colligi poſſit clarè, mentem concedentis fuiſſe pro ſolo foro conſcientiæ, in favorem animæ, qualiter cenſetur eſſe, quando in Bullis Jubilæi conceditur Confeſſariis abſolutio ab omnibus caſibus, etiam enormibus Excommunicationibus & Cenſuris, quod volunt pro foro conſcientiæ tantùm valere; uti habet Covarr. Avila Gutier. &c. quia pro enormibus & publicis caſibus videtur Papa velle vindictam publicam, & Reipublicæ ſatisfactionem in foro externo: Unde qui virtute Jubilæi eſſet in foro conſcientiæ abſolutus ab Excommunicatione majori notoria; adhuc abſtinere deberet à Sacris, & aliis, in Excommunicatione illa contentis, ac ſi abſolutus non eſſet, quouſque abſolutionis beneficium obtineat; vel uſque dum conſtet publicè de legitima abſolutione obtenta, ſecùs dicendum, ſi Caſibus illi enormes, & Cenſuræ annexæ eſſent occulta, & jam ſublata per abſolutionem virtute Jubilæi.

18. Dico quintò: quivis Sacerdos ſimplex, etiam degradatus, excommunicatus, irregularis, & hæreticus in articulo mortis abſolvere poteſt ab omnibus Excommunicationibus, Cenſuris, & reſervatis caſibus; ſi Superior, vel alius Confeſſarius haberi nequeat. Ita Coninck, Sà, Brug. & communis. Et conſtat ex Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 2. Conc. Carthag. 3. *can.* 32. Et Rationem dat Tridentinum; quia Eccleſia terens Cenſuras neminem propter eas vult perire in articulo mortis.

19. Nota decimò: ſi taliter abſolutus convaleſcat; eum poſtea debere neceſſariò ſe ſiſtere legitimo Superiori, quàm primùm commodè poterit; utì habetur *cap. de cætero, de ſent. Excommun.* non ut iterum abſolvatur; quia verè fuit abſolutus in articulo mortis ab Excommunicatione, Cenſuris, & reſervatis; ùt docet Zambranus, Barboſa, Ricciolus, &c. Sed ut oſtendat ſe obedientem, ad recipiendam debitam medicinam; & ad exhibendam majorem ſatisfactionem; utì habet Suar. & Covar. alias hoc negligens reincidit in Cenſuras; ùs declarat Bonifacius VIII.

20. Nota præterea undecimò: quòd à tali pœnitente, ab Excommunicatione & Cenſuris abſoluto in articulo mortis, Confeſſarius ille ſimplex extorquere debeat, ſi capax ſit pœnitens, juramentum ſe ſiſtendi, quàm primùm poterit, ratione Excommunicationis & Cenſurarum, ſi convaluerit; utì conſtat ex *cap. Eos qui de ſent. Excommunic. in 6.* Et docet Suar. Vasqu Brugnoli & alii. Non tamen ratione caſuum præcisè reſervatorum, qui nullam Cenſuram annexam habebant, ſi hos tantùm ſit confeſſus, ùt habet Coninck, Henriqu. &c. quia nullum Jus petit talem comparitionem; ſicut petit in confitentibus reſervata tempore neceſſitatis, extra mortis articulum, Confeſſario inferiori, ubi non eſt directa abſolutio reſervatorum, ſicut in articulo mortis.

21. Nota duodecimò: talem pœnitentem à ſimplici Sacerdote abſolutum ab Excommunicatione & Cenſuris in articulo mortis, ſatisfacere ſuo oneri oſtendendi ſe, ſi ſe ſiſtat Confeſſario, qui ratione Jubilæi, vel Privilegii poteſt abſolvere extra mortis articulum ab incurſa Excommunicatione & Cenſuris; utì habet Henriqu. Sanchez, & Brugnoli. Ratio eſt; quia poteſt non uti Privilegiò primò, quò fuit abſolutus ab Excommunicatione & Cenſuris, propter onus adeundi Superiorem; ſed poteſt recurrere ad Confeſſarium habentem Juriſdictionem ſuper Excommunicationem, & Cenſuras illas incurſas, & ab eo petere abſolutionem. Circa Privilegia Regularium, quoad abſolutionem à reſervatis, Excommunicatione, & Cenſuris tam ſuorum ſubditorum, quàm ſæcularium, remitto me ad alibi dicta in *Schola mea Theologica, Tract. de Sacram. diſt.* 11. *qu.* 9.

CAPUT IV.

De Cenſura Suſpenſionis in Specie.

1. DIco primò rectè deſcribitur ſuſpenſio, quòd *ſit pœna ſpiritualis, inflicta à poteſtate Eccleſiaſtica, privans Clericum in totum, vel in partem, vel ad tempus exercitiò Ordinis, Officii & Beneficii, quod illi competèbat ratione alicujus poteſtatis, & Juris Eccleſiaſtici.* Ita conſtat ex *cap. Tuarum, de Privil.* Ly *Pœna* eſt genus; reliqua ponuntur pro differentia.

2 Nota primò: Suſpenſionem aliam eſſe à Jure, aliam ab homine latam. Item aliam

aliam eſſe ferendæ; aliam latæ ſententiæ. Item aliam eſſe totalem, id eſt ab Ordinibus ſeu Officio, & Beneficio, & Jurisdictione ſimul; Aliam partialem, id eſt ab uno Ordine tantùm, vel Beneficio, vel ab Officio. Alia iterum eſt à toto Officio, vel Beneficio: Alia tantùm à parte ejus. Alia eſt lata cum determinatione temporali, alia ſinè ea.

3. Nota ſecundò: Suſpenſionem cenſendam eſſe ab Officio, Jurisdictione, & Beneficio ſimul, ſi lata ſit terminis abſolutis indefinitis; uti habet Henriqu. Her. Con. &c. Ratio eſt; quia ex Sermonis uſu propoſitio indefinita, ob ſuam indifferentiam, æquivalet univerſali.

4. Nota tertiò: nullam extare determinatam formam ſuſpenſionis in Jure; debet tamen fieri in Scriptis, cum cauſæ expreſſione, ſicut Excommunicatio; aliàs Judex Eccleſiaſticus ipſemet incurrit Suſpenſionem; ùt habet *cap.* 1. *de Sentent. Excommunic.*

5. Dico ſecundò: Ut Suſpenſio feratur legitimè, debet præſupponere peccatum proprium. Ita Avila, Suar. Laym. Navarr. &c. Eſtque Ratio; quia Suſpenſio eſt pœna rigoroſa: talis autem præſupponit culpam in eo, qui punitur, *argum. c.* 2. *de Conſtit.*

6. Dico tertiò peccatum, quod dat cauſam Suſpenſioni, communiter debet eſſe mortale. Ita Con. Henriqu. Avila, Laym. &c. Et Ratio eſt; ſed Suſpenſio eſt pœna gravis: ergo, &c.

7. Dico quartò: Suſpenſus abſolutè arcetur ab omni actione Clericali propria Clericis; quales ſunt omnes actiones Jurisdictionis Eccleſiaſticæ, omne exercitium Ordinis, &c. Ita Henriqu. & communis DD. Et Ratio eſt; quia hæc eſt natura Suſpenſionis abſolutæ. Et quia ſic intendit ſuſpendens.

8. Dico quintò: Suſpenſus ſpecialiter ab Ordine tantùm poteſt omnes actus Jurisdictionis exercere, ubi Ordinis uſus non intervenit: Unde poteſt dare facultatem audiendi Confeſſiones, ſi Superior ſit: Item eligendi Confeſſarium: poteſt eligere, &c. Ita Henriqu. Navarr. Hugol. Herincx, Eſtque Ratio; quia Suſpenſio eſt odioſa; adeóque reſtringenda tantùm ad illa, à quibus expreſsè ſuſpendit, ſalvâ poteſtate alia diſparata faciendi.

9. Dico ſextò: Suſpenſus ab Officio tantùm non ſuſpenditur à Beneficio. Ita Palud. Sayr. & Hugol. Et eſt Ratio; quia ſunt pœnæ diſparatæ, Suſpenſio ab Officio, & Suſpenſio à Beneficio; poteſtque una infligi, non verò alia: Sunt inſuper odioſæ, & conſequenter reſtringendæ.

10. Dico ſeptimò: Suſpenſus ſimiliter à Beneficio, non ideò ſuſpenditur ab Officio, vel Jurisdictione: Unde poteſt eligere, & conferre Beneficia. Ita Gloſſa, Herincx, Con. &c. Eſtque Ratio eadem, quæ pro priori Concluſ.

11. Dico octavò: Suſpenſus abſolutè à Beneficio, nec poteſt temporaliter adminiſtrare beneficium; nec fructus ejus percipere; poteſt tamen omnes diſtributiones percipere, quæ non dantur intuitu beneficii, v. g. ſtipendia pro Anniverſariis, pro frequentatione Horarum, & ſimilia: imò portionem aliquam congruam ſuſtentationis, etiam ex ipſo beneficio natam. Ita DD. communiter; Et eſt Ratio primi, & ſecundi; quia hoc operatur ipſa natura Suſpenſionis ex intentione Suſpendentis. Tertium quoque patet; quia hujusmodi diſtributiones non ſpectant ad Beneficium, à quo eſt Suſpenſio.

12. Dico nonò: Suſpenſus à Jurisdictione tantùm poteſt omnes actus Ordinis, ſeu Officii ſpiritualis exercere, non requirentes Jurisdictionem. Ita Suar. Cajetan. Navar. &c. Sic poteſt celebrare, in horis Canonicis Officiatorem agere, &c. Ratio eſt; quia talis Suſpenſio eſt limitatæ naturæ; adeóq; non impedit ab aliis actionibus.

13. Dico decimò: Suſpenſus ab Officio, Ordine, aut Jurisdictione, in nullo loco poteſt exercere ejusmodi actus Eccleſiaſticos. Ita habet Gloſſa, Abbas, Hugolin. Navarr. &c. Ratio eſt; quia Cenſura quævis immediatè afficit cenſuratum; ideóque concomitatur eum extra territorium ferentis; & ùt loquitur Abbas, *ſequitur eum ſicut lepra leproſum.*

14. Nota ultimò: plurimas extare in Jure, Bullis, & Conciliis ab Eccleſiæ latas Suſpenſiones pro conſervatione Chriſtianæ diſciplinæ inter Eccleſiaſticas perſonas; earum quæ uſu firmatæ ſunt, videre eſt regiſtrum *in Schola mea Theologica*, *tom.* 3. *tract. de Cenſur. diſt.* 2. *qu.* 7.

Caput V.

De Cenſura Interdicti in Specie.

1 Dico primò : rectè deſcribitur Interdictum, quòd *ſit pœna ſpiritualis inflicta à poteſtate Eccleſiaſtica, privans uſu Officiorum Divinorum, participatione Sacramentorum activâ & paſſivâ, & ſepulturâ Eccleſiaſticâ.* Ita conſtar ex *cap. Non eſt* 11, *de Sponſal.* Et *cap. Quod in te* 11. *de pœnit. & remiſſ.* Ly *pœna* eſt genus : reliqua ſunt pro differentia.

2, Nota primò : Interdictum dividitur primò in perſonale; locale; & mixtum. *Primam* eſt, quod cadit ſuper ſolam perſonam. *Secundum* quod cadit ſuper ſolum locum. *Tertium* quod cadit ſuper utrumque. Prætcrea Locale ſubdividitur in generale ; & particulare; *Generale Locale* eſt, quod interdicit locum plura loca continentem, v. g. regnum in quo continentur Civitates, villæ, & Caſtra, *cap. Cùm in partibus* 17. *de V.S. Particulare Locale* eſt, quod interdicit locum unum particularem, v.g. Eccleſiam, vel Oratorium. Similiter Perſonale ſubdividitur in generale ; & ſpeciale, *Perſonale generale* eſt, quô interdicitur tota communitas, prout unum corpus Politicum conſtituit, v.g. Populus unius Provinciæ. *Perſonale ſpeciale* eſt, quô interdicitur aliqua ſpecialis perſona; vel etiam plures alicujus communitatis ; non verò tota communitas.

3. Dico ſecundò : dum locus interdicitur, etiam perſonæ illius loci Interdictô innodantur, quæ interdicto cauſam dederunt, ubicunque morentur. Ita Herincx, Barboſa, & communis Canoniſt. Et colligitur ex *cap. Si ſententia, de ſent. Excommunic. in* 6. Cæteri autem extra locum interdictum poſſunt audire Divina ; ùt habent communiter DD.

4. Dico tertiò : ſi Civitas Interdicto ſubjiciatur, etiam habitacula proxima extra mœnia Interdictô involvuntur. Eſt communis apud Canoniſtas. Et colligitur ex *cap. Si Civitas, de ſentent. Excommun. in* 6.

5. Dico quartò : dum Eccleſiæ interdicuntur, etiam Capellæ, & Cœmeteria interdicuntur, ſi ſint contigua, ſecùs ſi non ſint contigua. Ita communis ſenſus Doctorum. Et colligitur ex *cap. Si Civitas. cit.*

6. Dico quintò . Si populus Civitatis totius interdicatur, non perinde feriuntur Interdictô extranei, negotiationis vel recreationis causâ eò accedentes ; nec probabiliter Studioſi Univerſitatis, ibidem exiſtentes; nec Clerici, & Religioſi. Ita Herincx, & alii DD. Et deducitur ex *cap. Si ſententia, de ſent. Excommunic. in* 6. Et quia hi omnes non cenſentur ſtrictè eſſe de corpore populi Civitatis; ſed conficere aliud corpus. Circa effectus Interdicti

7. Dico ſextò : Interdictum antiquô Jure Canonico inducebat generalem ſubtractionem celebrationis, & auditionis Divinorum Officiorum: hoc eſt tam celebrationis, quàm auditionis Miſſæ, & Horarum Canonicarum publicè ; item prohibebat omnem orationem ſolemnẽ Eccleſiæ, & Benedictiones Miniſtrorum ejus: non tamen Concionem ; cùm non cenſeatur eſſe Divinum Officium. Ita DD communiter. Et conſtat ex *cap. ult. de ſent. Excommun. in* 6.

8. Dico ſeptimò : Hic tamen effectus Interdicti, ſi id Locale Generale ſit, deinde fuit limitatus. Ita habet communis Summiſtarum modernorum. Et conſtat per *cap. Alma Mater*, ubi dicitur; quòd tempore Interdicti, ſingulis diebus in Eccleſiis Regularium ac Monaſterii Miſſæ celebrentur, & alia dicantur Divina Officia, ſicut priùs: ſubmiſſâ tamen voce, januis clauſis, & campanis non pulſatis. In feſtis verò Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, & Aſſumptionis, quibus addidit Martinus V. & Eugenius IV. Feſtum Corporis Chriſti, & alii Pontifices feſta ſpecialia Religioſorum pro Religioſis, etiam januæ aperiri poſſunt, & campanæ pulſari in loco interdicto generaliter.

9. Nota ſecundò: quòd hoc Privilegium *Alma Mater*, extendatur etiam ad Oratoria privata ; uti habet Navarr. Henriqu. &c. & valet pro omnibus perſonis Eccleſiaſticis, etiam Religioſis, & Monialibus ; uti habet Cordub. Avila Herincx &c.

10. Dico octavò : Interdictum etiam antiquo Jure per modum effectûs cauſabat ſubtractionem Sacramentorum, tam quoad adminiſtrationem, quàm receptionem. Ita pariter omnes Canoniſtæ. Et conſtat ita diſpoſitum fuiſſe in *cap. Alma Mater.*

11. Dico nonò : Huic tamen effectui à poſteriori Jure appoſitæ ſunt q[uædam?] limitationes. Ita communis Docto[ru]m

Eſtque

Eſtque Ratio; quia modò tempore Interdicti poteſt adminiſtrari Baptiſmus, & Confirmatio, per *cap. Quoniam in 6.* Item Sacramentum Pœnitentiæ poteſt conferri omnibus, iis exceptis, qui ſunt excommunicati; vel cauſam dedêre Interdicto, per *idem cap.* Item communio poteſt dari pro viatico moribundis, per *cap. Quod in te, de Pœnit & Remiſſ.* imò cum ſonitu campanellæ, ac facibus ad ægrotum publicè deferri; uti habet Navarrus Con. Sà, Laym. &c.

12. Dico decimò: etiam Matrimonium tempore Interdicti poteſt celebrari licitè. Ita paſſim Canoniſtæ cum Henriqu. Sylv. Navar. Sanch. Her. &c. Etſi hoc negent de Extrema Unctione, & Ordine ob diverſa Juris capita. Ratio eſt; quia Interdictum non prohibet fieri contractus politicos; Matrimonii autem celebratio eſt talis contractus; cui tamen acceſſit ratio Sacramenti à Chriſtu. Deinde Interdictum prohibet adminiſtrationes Sacramentorum, à Miniſtro Eccleſiæ ſolitos fieri; Matrimonium autem adminiſtratur ab ipſis contrahentibus.

13. Dico undecimò: Interdictum etiam inducit per modum effectûs privationem ſepulturæ, ita ut in loco Interdicto, ſi Locale ſit Interdictum, nemo poſſit ſepeliri, Ita communis DD. Et conſtat ex *cap. Quod in te, de Pœnit. & Remiſſ.*

14. Nota tertiò: quòd hic effectus ſit generaliſſimus, ita ut omnes, etiam infantes & amentes nequeant in loco ſacro interdicto ſepeliri; uti habet Laym, Her. &c. Etſi hujusmodi, & omnes qui Interdicto locali generali causâ non interdicto ſepeliri poſſint; uti habet Suar. Avila & alii DD.

15. Dico duodecimò: ſi perſonale ſit Interdictum; & perſona interdicta nominata, & denunciata, nullibi poteſt ſepeliri Sepulturâ Eccleſiaſticâ. Ita Herincx, & alii Summiſtæ. Et conſtat per *cap. Alma Mater.* Secùs tamen eſt, ſi non eſſet denunciata ſolemniter; uti deducitur ex Extravag. *Ad evitanda,*

16. Dico decimo tertiò: Eccleſiaſtici violantes Interdictum locale, vel perſonale, peccant mortaliter. Eſt communis Theologorum. Eſtque Ratio; quia tales faciunt in materia gravi contra Obedientiam Eccleſiæ. Imò & Laici cum violentia, vel fraude ſeſe ingerentes Divinis Officiis in loco interdicto, vel alibi: ſi ſint perſonaliter interdicti, eundem reatum contrahunt; uti habet Suar. Sotus, Navar. &c.

17. Nota quartò: Pœnas violantium Interdictum eſſe ſequentes: ſi violans ſit Laicus, nullam pœnam Juris incurrit. Si autem Clericus ſæcularis, & exerceat actum Sacri Ordinis, fit irregularis; *cap. Is qui.* Fit præterea ineligibilis activè & paſſivè; per *cap. 1. de Poſtulatione Prælatorum in 6.* ſi violans ſit Religioſus exemptus, incurrit Excommunicationem; Clement. 1 *de Sentent. Excommun.* Tandem quivis præſumens ſepelire hominem interdictum denunciatum in loco ſacro, vel alios in loco interdicto, etiam incurrit Excommunicationem, ex Clement. 2. *de Sepulturis.*

18. Dico decimo quintò: ut Interdictum tam perſonale totale, quàm locale generale legitimè feratur, debet præcedere culpa mortalis. Ita Avila, Sà verbo *Interdictum*, Layman. Suar. &c. Eſtque Ratio; quia debet eſſe commenſuratio inter pœnam gravem, qualis eſt Interdictum totale perſonale; & inter culpam. Putat tamen Layman. Interdictum particulare perſonale ab una tantùm re v.g. à Communione, vel ingreſſu Eccleſiæ ad tempus poſſe fieri ob ſolum veniale peccatum.

19. Dico decimo quintò: absque Papæ licentia non poteſt interdici integra Provincia, Villa, Caſtrum, Locus, vel Territorium, propter ſolum pecuniarium debitum. Ita Canoniſtæ, & Summiſtæ communiter. Et ita providetur in Extravag. *Provide, de Sent. Excomm.* Circa abſolutionem ab Interdicto, vide reſoluta ſuprà *cap. 3. hoc tit.*

20. Nota quintò: Interdicto locali multum aſſimilari *Ceſſationem à Divinis,* quæ eſt *quædam deſiſtentia à Divinis Officiis & Adminiſtratione Sacramentorum, nata ex ſimplici prohibitione.* Differt tamen ab eo, quod Ceſſatio non ſit pœna: ſed ſimplex tantum prohibitio; quam aſſuevit Eccleſia inſtar planctûs, & ſigni graviſſimi doloris, ob graviſſimam ſibi, aut honori Divino illatam injuriam, aſſumere. Inſuper violans Ceſſationem hujusmodi, non fit irregularis, ſicut violans Interdictum. Quare ſi neceſſitas ſit adminiſtrandi Sacramenta, poſſunt abſolutè adminiſtrari absque ulla culpa, vel pœna, non obſtante Ceſſatione à Divinis.

Caput VI.

De Sententia Excommunicationis in Religione noſtra Franciſcana.

1. NOta primò : Prælati Ordinis noſtri habentes ordinariam juriſdictionem, cujuſmodi ſunt Generalis Miniſter, & Commiſſarius : item Provincialis, & ab eis delegati, ac Guardianus, poſſunt legitimè fulminare Sententiam Excommunicationis in ſuos ſubditos ; & Fratres oppoſitum aſſerentes, tanquam errantes, & perturbatores graviter ſunt puniendi arbitrio Superiorum ; uti habetur in Conſtit. Gen. Ordin, *cap.* 7. §. 6. *n.* 28. Memorati tamen Prælati non debent Excommunicationis Sententias ferre temerè, aut ex levibus cauſis ; ſed cum magna circumſpectione, & ob gravia motiva, *ibid. n.* 29. Pro rebus autem deperditis ſoli Generalis & Provincialis, qui quaſi Epiſcopalem habent authoritatem, excommunicare poſſunt, *ibid. n.* 30. Idem dicendum de Commiſſario Viſitatore, à Generali deſtinato ad omnes cauſas commiſſæ ſibi Provinciæ ; ùt notat Sanct. *in pœnal.* Non item de Commiſſario à Provinciali delegato ; niſi ad hoc etiam ſpecialem haberet delegationem ; ùt obſervat idem Sanct. & S. Sever.

2. Nota ſecundò : non licet ſubditis Minoritis Excommunicationem à Prælatis inferioribus latam contemnere ; aut non formidare : quia non pertinet ad ſubditos, ſed ad eorum Prælatos ejus cognitio ; uti habent cit. Conſtit. *n.* 31. Poſſunt tamen ſubditi reclamare apud Superiores Majores Ordinis contra fulminatores illarum Excommunicationum, quæ ſinè diſcretione & maturitate fulminantur ; ùt notant cit. AA. Pro quibus porrò in ſpecie delictis fulminanda ſit à Prælatis Minoritis Sententia Excommunicationis, aut Sententia Suſpenſionis, exprimunt Conſtit. gen. *cit.* ſub variis numeris ; & alibi.

TITULUS XL.

DE Verborum Significatione.

CAP. I.

Quædam Reſolutiones de Significatione Verborum in Jure.

1. NOta primò : Summ. Pontifex ſecutus Compilatores Digeſtorum poſt propoſitos quinque Libros Decretalium, quibus complectitur tractatum Univerſi Juris Canonici ; demùm addit duos Titulos generales, qui diffunduntur per univerſam ejuſdem Juris materiam ; ſcilicet de Verborum Significatione ; & de Regulis Juris : primus concernit interpretationem verborum, quæ inventa ſunt, ut dicentis exprimant ſententiam : nam cùm ſæpè dubitari contingat de ſignificatione terminorum, ſeu vocum ipſarum, meritò quædam doctrinæ generales de eorumdem intellectu, & acceptione apponuntur. Poſterior verò Titulus concernit Regulas Juris in unum collectas, quæ in Corpore Juris diſperſæ reperiuntur. Circa *primum* itaque *Tit.*

2. Nota ſecundo : ſequentes doctrinas generales. *Primò*, verba Legum & Canonum ſunt in propria ſignificatione, & ſecundùm communem hominum uſum accipienda, *L. non aliter* 69. *ff. de leg.* 3. niſi fortè aliter conſtet de mente Legislatoris ; uti obſervat Gloſſa, Engel, &c. Vel niſi ex verbis ſequeretur aliquod abſurdum. Vel diſpoſitio Legis, vel Canonis redderetur inutilis ; quo caſu verba potiùs ſunt improprianda ; quàm ut pereat diſpoſitio, *cap. Abbati* 25. *hoc tit.* Unde

3. *Secundò* : verba Legis, & Canonis alicujus accipienda & intelligenda ſunt cum effectu, ita ut aliquid operentur, nec ſint ſuperflua, *L.* 1. §. *hæc autem verba ff. quod quisque Juris, &c.* Et *L.* 3. *in prin. ff. de Jurejur.* Et *cap. relatum, de Clericis non reſid.* Sed *Tertiò* cùm verba inventa ſint, ut indicent proferentis mentem, *L. Labeo ff. de ſupellect. legat.* Et quia verba intentioni, & non intentio verbis debet deſervire, *cap. Secundo requiris, de appellat.* Et *cap. Intelligentia hoc tit.* Ideò aſpicienda, & obſervanda eſt mens Legislatoris & ſecundùm eandem verborum ſignificatio accipienda : & cum de tali mente conſtat, non eſt laborandum de verborum ſono, *cap. Intelligentia.* Et *cap. Nihil, obſtat.* Et *cap. Præterea hoc tit.*

4. *Quar-*

4. *Quartò* in contractibus,ſi verba ſint ambigua, interpretatio fit contra eum, qui legem potuit apertiùs dicere, *cap. contra eum de R. I. in* 6. Ita tamen ut ſervetur, quantùm fieri poteſt, æqualitas inter contrahentes. *L. pen. C. communi dividendo.* Et ut ratio æquitatis habeatur, *L. Si id quod* 7, *in fin. ff. de reſcind. vendit. Quintò* demùm verba ſemper ſunt intelligenda ſecundùm ſubjectam materiam, & naturam actûs, vel contractûs, *L. Si uno.*

3. Nota tertiò: tandem in *hoc. tit.* proponuntur etiam variorum verborum explicationes, definitiones, & etymologiæ; ut ly *Navalis*, quòd ſit ager nunc primùm præciſus, *cap.* 1. *eod.* Et Ly *Unigenitus*. quòd aliquando in Scriptura accipiatur pro illo, qui mox natus, ſinè nomine, quaſi nunquam eſſet, de vita deceſſit, *cap.* 3. *eod.* Et *Pactum* inter partes, quòd ſit ex pace conveniens Scriptura, legibus, ac moribus approbata: dictum *pactum*, quaſi ex *pace factum*, *cap.* 11. *eod.* Et plura alia; quæ quia clara ſunt, vide in fonte ipſo.

Caput II.

Qualiter Titulus de V. S. concernat Ordinem FF. Minorum.

1. Nota primò: quoniam circa Regulam Seraphicam FF. Minorum à S. Franciſo Inſtitutore inclyto Ordinis Franciſcani, ſeu FF. Minorum promulgatam, à Chriſto dictatam, uti referunt concorditer omnes Annales & Chronica Ordinis Seraphici; emerſerant variæ hæſitationes tum ex parte ipſorum Fratrum; tum ex parte forenſium; idcirco Summi Pontifices Nicolaus III. & Clemens V. duas ſolemniſſimas edidêre Decretales, Corpori Juris communis Canonici inſertas, ſub *hoc tit in* 6. & in Clementinis, quibus easdem hæſitationes elucidarunt, & complanarunt. Circa primam Decretalem

2. Nota ſecundò: Summarium primæ Decretalis eſt hoc. *Primò* Papa Nicolaus III. mirè extollit Seraphicam FF. Minorum Religionem ſub metaphora Terræ Bonæ, quæ ſecundùm S. Evangelium ſuſcepit ſemen Divini ſeminantis Chriſti, & protulit germen ſanctum Obſervantiæ Regularis. *Secundò* invehitur contra quosdam ejuſdem Religionis mordaces impugnatores, & iniquos æmulatores. *Tertio* allegat certam ſcientiam & experimentum, quod habet de ſincero intellectu Regulæ Seraphicæ, quam declarandam aſſumit. *Quartò* declarat FF. Minores non obligari ex præcepto ad omnia conſilia Evangelica in eadem Regula contenta; ſed tantùm ad ea, quæ præceptoriè, vel inhibitoriè, vel ſub verbis æquipollentibus ſunt expreſſa. *Quintò* aſſerit paupertatem Minoriticam, ſeu abdicationem proprietatis omnium rerum temporalium tam in ſpeciali, quàm in communi propter DEUM factam, eſſe meritoriam, & ſanctam. *Sextò* dogmatizat cum præfata abdicatione adhuc ſtare ſimplicem uſum facti rerum neceſſariarum temporalium; eundèmque explicat, & docet eſſe ſeparabilem â domino. *Septimò* oſtendit dominium rerum Fratribus Minoribus perfectè oblatarum, neceſſariarum, vel donatarū transferri non in ipſos Fratres; ſed in Sedem Apoſtolicam; uti & Eccleſiarum, & Oratoriorum; item locorum pro habitatione: niſi Fundatores eorum dominium ſibi reſervaverint. *Octavò* ordinat, quarum rerum utenſilium receptio libitò fieri poſſit à Fratribus Minoribus. *Nonò* ponit reſolutiones varias circa receptionem eleemoſynarum pecuniariarum pro Fratribus. *Decimò* ponit proviſiones circa neceſſitates futuras Fratrum. *Undecimò* quid operandum cum pecunia ſuperflua oblata Fratribus, habita neceſſitate determinata. *Duodecimo* docet, quid agendum cum illis rebus, quæ Fratribus relinquuntur teſtamentô. *Decimo tertiò* diſcurrit de legatis indifferenter Fratribus relictis. *Decimo quartò* agit de commutatione rerum mobilium. *Decimo quintò* de largitione vilium. *Decimo ſexto* de veſtimentis Fratrum. *Decimo ſeptimò* de modo laborandi. *Decimo octavò* de Prædicatoribus. *Decimo nonò* de modo recipiendi forenſes ad Ordinem. *Vigeſimò* de inſtituendo Custode Cuſtodum ad Capitulum. *Vigeſimo primo* de ingreſſu, & acceſſu ad Monaſteria Monialium. *Vigeſimo ſecundo* oſtendit Teſtamentum S. P. Franciſci non obligare ſuos Minores, ſicut obligat Regula. *Vigeſimo tertio* docet ſuam Decretalem declaratoriam Regulæ ſervandam tantùm eſſe in iis, quæ habet communia cum Declarationibus Summ. Pontificum Anteceſſorum. Demum *vigeſimo quartò* addit ſuæ Decretali robur Apoſtolicum.

3. Nota tertiò: Summarium verò Decretalis Clementis V. eſt hoc. *Primò* com-

commendat dictus Papa Ordinem Fratrū Minorum ſub metaphora Horti plantati à Divino agricola Chriſto; redditque cauſam, cur condat ſuam Decretalem declaratoriam Regulæ Franciſcanæ. *Secundò* tractat de obſervatione præceptorum, ac conſiliorum Evangelicorum, & de quibuſdam articulis Regulæ æquipollentibus præcepto. *Tertiò* reſolvit, an liceat Fratribus recipere aliquid de bonis ingredientium Ordinem. *Quartò* agit de veſtimentis Fratrum, & eorum vilitate. Item de calceamentis & jejuniis. *Quintò* de præcepto non recipiendi pecuniam. *Sextò* de expropriatione Fratrum. *Septimò* de hæreditatibus Fratribus relictis, & de redditibus. *Octavò* de aſſiſtentia Fratrum in Curiis, aut litibus, & executoribus teſtamentorum, hortis ſuperfluis, granariis, & cellariis; item de ædificiis, vaſis, apparamentis Eccleſiaſticis, equorum & ſimilium oblationibꝰ. *Nonò* reſolvit ad quem uſum arctum teneantur Fratres ex Regula. *Decimò* tractat de electione, & confirmatione Provincialium, &c.

4. Nota quartò: edidit quoque Papa Joannes XXII. quamdam Extravagantem *Quorundam exigit &c. cap. 1. hoc tit.* inter Extravag. ejusdem Pontificis. Et aliam *eod. tit. cap. 2. Quia nonnunquam, &c.* Et aliam *Ad Conditorem Canonum, &c. ibid. cap. 3.* concernentes Regulam Ordinis FF. Min, ſed quia tertia impugnat diſtinctionem uſûs facti rerum à dominio, ſicque Fratres Minores dominos formales facit ſaltèm rerum illarum, quæ unico uſu ſunt conſumptibiles; quam doctrinam Ordo Seraphicus in altiſſima paupertate fundatus, tanquam contrariam Regulæ, & cit. Decretali Nicolai III. nunquam recepit. Et eidem Decretali, aliíſque hanc materiam concernentibus poſtea ab aliis plurimis Summ. Pontificibus fuit plenè derogatum, uti teſtatur Paulus IV. Papa in Bulla, *Ex clementi Sedis*, &c. edita Anno 1555. dicens, derogationem dictarum Extravagantium emerſiſſe à Martino V. Eugenio IV. Nicolao V. & Sixto IV. Iisdem etiam derogavit noviſſimè Gregorius XIII. Bullâ 6. Quinimò ipſemet etiam Joannes XXII. ante obitum ſuum refertur teſte Wadingo *in annal. ad an.* 1333. & Marchant, & aliis AA. hanc ſuam Decretalem revocâſſe, unà cum aliis opinionibus privatis, quas aſſeruerat priùs circa animas ſeparatas.

TITULUS XLI.

De Regulis Juris.

CAP. UNICUM.

De Regulis Juris.

1. Nota primò: *hoc altero titulo generali, & ultimo V. Decretaliū D. Papæ* Gregorii aſſignantur undecim Regulæ Juris; quibus adduntur in Sexto [illegible] 88. quas ampliſſimè interpretantur C[illegible]ſius, Barboſ. Dynus, Streinius, Peckius, ac plures alii DD. Sunt autem Regulæ Juris *quædam Sententiæ, axiomata, & propoſitiones generales, multarum deciſionum cauſas & principia continentes, traditæ, & hoc tit. à D. Gregorio Papa IX. & D. Bonifacio Papa VIII. collectæ, & propoſitæ*: ſuntque ſequentes.

REGULÆ JURIS

Propoſitæ à Gregorio IX. *hoc tit.*

1. Omnis res, per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur.
2. Dubia in meliorem partem interpretari debent.
3. Propter ſcandalum evitandum veritas non eſt omittenda.
4. Propter neceſſitatem illicitum efficitur licitum.
5. Illicitè factum obligationem non inducit.
6. Tormenta Indiciis non præcedentibus inferenda non ſunt.
7. Sacrilegus eſt, offendens rem vel perſonam Eccleſiaſticam.
8. Qui facit aliter, quàm debet, facere non dicitur.
9. Committens unum peccatum, reus eſt omnium, quoad vitam æternam.
10. Ignorantia non excuſat Prælatum in peccatis ſubditorum.
11. Pro ſpiritualibus homagium non præſtatur.

REGULÆ JURIS

Propoſitæ à Bonifacio VIII. *hoc tit in 6.*

1. Beneficium Eccleſiaſticum non poteſt licitè ſine inſtitutione canonica obtineri.

2. Pro-

2. Poſſeſſor malæ fidei ullo tempore non præſcribit.
3. Sine poſſeſſione præſcriptio non procedit.
4. Peccatum non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum.
5. Peccati venia non datur niſi correcto.
6. Nemo poteſt ad impoſſibile obligari.
7. Privilegium perſonale perſonā ſequitur, & extinguitur cum perſona.
8. Semel malus, ſemper præſumitur eſſe malus.
9. Ratum quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtū.
10. Ratihabitionem retrotrahi & mandato non eſt dubium comparari.
11. Cum ſunt Partium jura obſcura, reo favendum eſt potius, quam actori.
12. In Judiciis non eſt acceptio perſonarum habenda.
13. Ignorantia facti, non Juris excuſat.
14. Cum quis in Jus ſuccedit alterius, juſtam ignorantiæ cauſam cenſetur habere.
15. Odia reſtringi & favores convenit ampliari.
16. Decet conceſſum à principe beneficium eſſe manſurum.
17. Indultum à jure beneficium, non eſt alicui auferendum.
18. Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit.
19. Non eſt ſine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, ſe immiſcet.
20. Nullus pluribus uti defenſionibus prohibetur.
21. Quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt.
22. Non debet aliquis alterius odio prægravari.
23. Sine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus.
24. Quod quis mandato facit judicis, dolo facere non videtur: cum habeat parere neceſſe.
25. Mora ſua cuilibet eſt nociva.
26. Ea, quæ fiunt à judice, ſi ad ejus non ſpectant officium, viribus non ſubſiſtunt.
27. Scienti & conſentienti non fit injuria, neque dolus.
28. Quæ à Jure communi exorbitant, nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda.
29. Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.
30. In obſcuris minimum eſt ſequendum.
31. Eum, qui certus eſt, certiorari ulterius non oportet.
32. Non licet actori, quod reo licitum non exiſtit.
33. Mutare conſilium quis non poteſt, in alterius detrimentum.
34. Generi per ſpeciem derogatur.
35. Plus ſemper in ſe continet, quod eſt minus.
36. Pro poſſeſſore habetur, qui dolo deſiit poſſidere.
37. Utile non debet per inutile vitiari.
38. Ex eo non debet quis fructum conſequi, quod niſus extitit impugnare.
39. Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ ſequuntur ex illo.
40. Pluralis locutio duorum numero eſt contenta.
41. Imputari non debet ei, per quem non ſtat, ſi non faciat, quod per eum fuerat faciendum.
42. Acceſſorium naturam ſequi congruit principalis.
43. Qui tacet, conſentire videtur.
44. Is qui tacet, non fatetur; ſed nec utique negare videtur.
45. Inſpicimus in obſcuris, quod eſt veriſimilius, vel quod plerunq; fieri conſuevit.
46. Is, qui in jus ſuccedit alterius, eo jure, quo ille, uti debebit.
47. Præſumitur ignorantia, ubi ſcientia non probatur.
48. Locupletari non debet aliquis, cum alterius injuria vel jactura.
49. In pœnis benignior eſt interpretatio facienda.
50. Actus legitimi conditionem non recipiunt neque dicm.
51. Semel Deo dicatum, non eſt ad us' humanos ulterius transferendum.
52. Non præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum.
53. Cui licet quod eſt plus, licet utiq; quod eſt minus.
54. Qui prior eſt tēpore, potior eſt jure
55. Qui ſentit onus, ſentire debet commodum & è contra.

56. In re communi potior eſt conditio prohibentis.

57. Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, eſt interpretatio facienda.

58. Non eſt obligatorium, contra bonos mores præſtitum juramentum.

59. Dolo facit, qui petit, quod reſtituere oportet eundem.

60. Non eſt in mora, qui poteſt exceptione legitimâ ſe tueri.

61. Quod ob gratiam alicujus conceditur, non eſt in diſpendium retorquendum.

62. Nullus ex conſilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

63. Exceptionem objiciens, non videtur de intentione adverſarii confiteri.

64. Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi.

65 In pari delicto vel cauſa, potior eſt conditio poſſidentis.

66 Cùm non ſtat per eum ad quem pertinet, quò minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac ſi impleta fuiſſet.

67. Quod alicui ſuo non licet nomine, nec alieno licebit.

68. Poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum.

69 In malis promiſſis fidem non expedit obſervari.

70. In alternativis electoris eſt electio, & ſufficit alterum adimpleri.

71. Qui ad agendum admittitur, eſt ad excipiendum multò magis admittendus.

72. Qui facit per alium, eſt perinde ac ſi faciat per ſeipſum.

73. Factum legitimè retractari non debet, licèt caſus poſtea eveniat, à quo non potuit inchoari.

74. Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet aliis in exemplum.

75. Fruſtra ſibi fidem quis poſtulat ab eo ſervari, cum fidem à ſe præſtitam ſervare recuſat.

76. Delictum perſonæ, non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare.

77. Rationi congruit, ut ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore.

78. In argumentum trahi nequeunt, quæ propter neceſſitatem aliquando ſunt conceſſa.

79. Nemo poteſt plus juris transferre in alium, quàm ſibi competere dignoſcatur.

80. In toto partem non eſt dubium contineri.

81. In generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus.

82. Qui contra jura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere.

83. Bona fides non patitur, ut ſemel exactum iterum exigatur.

84. Cum quid unâ viâ prohibetur alicui, ad id aliâ non debet admitti.

85. Contractus ex conventione legem accipere dignoſcuntur.

86. Damnum, quod quis ſuâ culpâ ſentit, ſibi debet, non aliis imputare.

87. Infamibus portæ non pateant dignitatum.

88. Certum eſt, quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.

2. Nota ſecundò: circa præfatas Regulas Juris plurimas dari exceptiones: unde cum grano ſalis iisdem utendum eſt, in confirmatione aliquorum dictorum & in caſibus occurrentibus: valentque tam diu, quousque aliud Jus in contrarium adducatur.

Finit V. Decretalium

Quem flexo poplite Cenſuræ S. R. E. ſuppono.

A. M. D. G.

INDEX

INDEX
RERUM PRÆCIPUARUM IN HOC TOMO II. CONTENTARUM.

P. *paginam.* C. *capitulum.* N. *numerum ſignificat.*

A.

ABſolvere ab hæreſi qui poſſint? pag. 269. n. 3. qui poſſint abſolvere ab Excommunicationibus & Cenſuris? p. 345. n. 11. 13. 14. & 15. quando alicui conceditur Authoritas ad abſolvendum ab Excommunicationibus & Cenſuris, ſi nil exprimatur determinatè de foro, poteſt is abſolvere in foro conſcientiæ interno & externo. ibid. n. 17. Qualiter in articulo mortis quivis Sacerdos ſimplex, etiam degradatus, Excommunicatus, irregularis & hæreticus abſolvere poſſit ab omnibus Excommunicationibus, Cenſuris & Caſibus reſervatis p. 346. n. 18. & 20. taliter abſolutus ſi convaleſcat ad quid obligetur. ibid. n. 19. & 21. Qualis abſolvendi poteſtas detur Confeſſariis tempore Jubilæi? p. 334. n. 14. Quid Fratres Minores poſſint circa abſolutionem ab hæreſi? p. 271. c. 4. n. 2. abſolvere à caſibus reſervatis in Ord. noſtro Franciſcano qui poſſint? p. 335. c. 3. n. 1.

Accuſatio quid ſit? p. 244. c. 1. n. 2. Accuſatio criminalis debitè inſtructa eſt licita. p. 245. n. 3. ut debitè fiat, & legitima forma & certæ conditiones obſervari debent. ibid. n. 4. 5. & 6. Quid ſi omittatur aliqua ex neceſſariis conditionibus? ibid. n. 7. Qui criminaliter accuſare poſſint & qui non poſſint. p. 246. c. 2. n. 2. & ſeqq. ad formandam accuſationem criminalem an quis cogi poſſit, vel obligari? p. 247. c. 3. n. 1. Qui criminaliter accuſari non poſſint & qui poſſint. p. 248. n. 4. 5. & 6. publicè diffamatus de aliquo crimine ſi Accuſator id probaverit, non debet immitti in beneficium Eccleſiaſticum quod petit. p. 249. n. 7. Accuſatio criminalis variè extinguitur. ibid. n. 8. quoad accuſationes in Judicio Minoritico, quid ordinatum ſit in conſtitutionibus noſtris Generalibus? p. 251. c. 6. n. 1. qualiter in Tribunali noſtro accuſatio ſit recipienda? p. 252. n. 2. an accuſatio ſemel recepta aboleri poſſit & per quem? ibid. n. 3. in Ordine noſtro nemo cogi poteſt ad accuſandum. ibid. n. 4. Frater Minor accuſans Fratrem ſuum de delicto, quod non niſi ſemiplenè per unum teſtem probare poteſt, peccat. p. 252. n. 5. Contra quos & à quibus non ſint recipiendæ accuſationes. ibid. n. 6. Accuſator qui habuit ante notitiam criminis, elapſo triennio ampliùs non eſt audiendus, ſed certis pœnis corrigendus. ibid. n. 7. Accuſatores, quas quandoque malitias committant. p. 255. n. 6.

Adulterii commiſſi crimen affert impedimentum dirimens matrimonii ſubſequentis. p. 211. c. 1. n. 2. ut reverà afferat tale impedimentum, quæ requirantur. ibid. n. 3. Adulterium unde dictum. p. 283. c. 1. n. 1. ſecundum jura Civilia in quas perſonas committatur & ſecundum jura Canonica in quas? ibid. Adulterii deſcriptio. p. 284. n. 2. eſt graviſſimè prohibitum. ibid. n. 3. committi poteſt tribus modis. ibid. n. 4. ad accuſandum Adulterium qui admittantur? p. 284. n. 5. difficulter probari poteſt per teſtes & documenta. ibid. n. 6. nec ſufficit ſola ſuſpicio probabilis ibid. per ſolas præſumptiones & conjecturas violentas conficiuntur ejuſdem probationes & quæ ſint illæ? ibid. Adulterium quas pœnas habeat præſcriptas à Lege Divina, & à Jure Canonico? ibid. c. 2. n. 1. quæ pro Laicis & quæ pro Clericis adulterantibus ſtatutæ ſint? ibid. Jure Civili quæ pœna decreta ſit in adulterantes? p. 285. c. 2. n. 2. Uxorem adulteram non reſipiſcentem maritus tenetur dimittere. p. 285. c. [illegible] n. 3. quibus de cauſis ceſſent pœnæ contra adulterantes ſtatutæ? ibid. n. 4. quis diſpenſare poſſit cum Clericis in pœnis adulterii. ibid. n. 5. An pater filiam in adulterio comprehenſâ poſſit occidere ſimul cum adultero. ibid. n. 6. in Ord. noſtro adulterium vel quodcunque aliud peccatum carnis voluntariè opere conſummatum admittentes incurrunt caſum reſervatum Superiori Majori. p. 289. c. 5. n. 1. contra adulteros & alios Caſtitatis violatores qualia in Religione noſtra Franciſcana condita ſint ſtatuta & quæ pœnæ taxatæ? ibi. n. 2. 3. & 4.

Ægrotans Clericus percipit fructus beneficii. p. 28. c. 1. n. 2. eidem tamen adjungendus eſt coadjutor. ibid. n. 3. ægrotantes Prælati in Ord. noſtro Franciſcano qui arcendi ab officio? p. 29. c. 3. n. 1.

Affinitas duplex eſt. p. 220. c. 1. n. 1. utriusq; affinitatis impedimentum in quotum gradū ſe olim extendebat & in quotum nunc ſe extendat? p. 221. n. 9. varia circa impedimentum affinitatis ortæ ex copula illicita, reſolvuntur. ib. c. 2. n. 1. & ſeq. Affinitas unde dicatur. p. 225. c. 2. n. 1. Ejus deſcriptio. ib. n. 2. quomodo

quomodo inducatur impedimentum affinitatis impediens & dirimens matrimonium contrahendum? ib.n.3. & 4. ſecundum jura eſt triplex genus affinitatis. ib. n. 6. quos habeat gradus? ib. n. 5. inter quos contrahatur affinitas inferens impedimentum dirimens Matrimonii? p. 226. n. 7. & 8. jure Eccleſiaſtico affinitas ex copula licita orta dirimit hodie matrimonium tantum usque ad quartum gradum ib. n. 9.

Alienatio duplex eſt, alia ſtricta, alia lata. p. 42. c. 1. n. 2. quibus & quarum rerum Eccleſiaſticarum alienatio ſit prohibita? ib. n. 4. & pag. 43. n. 5. & ſeq. & quarum conceſſa, ac quomodo fieri poſſit? ib. c. 2. n. 1. & ſeqq. imò quandoq; juſtis de cauſis fieri debet? p. 44. n. 5. quæ ſint cauſæ juſtæ ad ritè inſtituendã alienationem rerum mobilium & immobilium? p. 44. c. 3. n. 1. forma ſeu ſolemnitas Juris in alienatione facienda in quibus conſiſtat? p. 45. n. 2. variæ pœnæ à Jure ſtatutæ contra alienantes res Eccleſiæ. ib. n. 3. ſi fierent alienationes rerum prohibitæ, vel cum enormi læſione Eccleſiæ, quid ſit faciendum? ib. n. 4. & p. 46. n. 5. quomodo in Ordine noſtro Franciſcano rerum Eccleſiaſticarum vel aliarum ablatarum alienationes fieri poſſint & per quos? ib. c. 4. n. 1. & ſeqq.

Altare quale hodie eſſe debeat? p. 159. c. 2. n. 1. aliud eſt portatile, aliud fixum. ibid. quandoque Altaria perdunt ſuam Conſecrationem. ibid. n. 2. Exconſecratis Altaribus, non exconſecratur Eccleſia; nec è contra. ib. n. 3. In una Eccleſia ſub una eademque Miſſa poſſunt conſecrari plura Altaria. ibid. per unius Miſſæ celebrationem ſuper Altari non conſecrato, ipſum altare conſecratur. p. 162. n. 18. qualiter Fratres Minores & alii Regulares, præſertim mendicantes, ubique locorum in Altari portatili celebrare poſſint. p. 167. c. 4. n. 4. & ſeq.

Annatæ quid ſint? p. 263. c. un. n. 4. eas exigere non eſt Simoniacum. ib.

Apoſtaſia & *Apoſtata* vocabula græca latinè quid ſignificent? p. 273. c. 1. n. 1. Apoſtatæ in triplici ſunt differentia, alius enim eſt Apoſtata perfidiæ, alius Apoſtata Religionis & alius Apoſtata Ordinis Sacri. ibidem Apoſtata perfidiæ deſcribitur ibid. n. 2. ſimiliter Apoſtata Religionis. ibid. n. 3. & Apoſtata ab Ordine Sacro pariter ibid. n. 4. In Ordine noſtro Franciſcano Apoſtatæ qui cenſeantur? p. 274. c. 3. n. 1. habet tamen Apoſtaſia ſuos gradus. ib. n. 2. Prælati Ordinis noſtri habent Apoſtolicam Autoritatem ſuos Apoſtatas declarandi excommunicatos. ib. n. 3. quis deſuper informandus? ibid. qualiter in ſuas Provincias remittendi. ib. quomodo ipſis invigilandum nè circum vagentur & qualiter perquirendi ſint ut Religionẽ revertantur. p. 278. n. 4. & p. 279. n. 5.

Arrhæ nomine quid intelligatur? p. 192. c. 2. n. 1. quando perdantur arrhæ & quando reſtituendæ? ib.

Aſylus. vide *Immunitas*.

Aucupium quale perſonis Eccleſiaſticis Jure Canonum vetitum ſit. p. 306. c. un. n. 2. & 3.

B.

BAptiſmus Græcum vocabulum, quid ſignificet? p. 168. c. 1. n. 1. Ejus definitio. ibid. n. 2. quando à Chriſto fuerit inſtitutus? p. 169. n. 3. Sacramentum Baptiſmi qualiter omnibus ſit neceſſarium. ib. n. 4. Baptiſmus unicus eſt, & triplex. ib. n. 5. in defectu Baptiſmi fluminis ſufficit Baptiſmus flaminis. p. 169. n. 6. etiam Baptiſmus ſanguinis ſufficit. ib. n. 7. quæ ſit legitima materia remota Baptiſmi? p. 170. n. 8. 9. & 10. quæ materia proxima? ib. n. 11. & quæ ſufficiat? ib. n. 12. quæ ſit forma legitima Baptiſmi? ib. n. 13. & p. 171. n. 14. & 15. Miniſtri hujus Sacramenti qui ſint Ordinarii, qui delegati. p. 171. n. 17. & qui extraordinarii eſſe poſſint. ibid. n. 16. Nemo poteſt ſeipſum baptizare. p. 172. n. 18. Unus Miniſter poteſt plures ſimul baptizare. ib. ubi Baptiſmus Regulariter adminiſtrandus? ib. quæ ceremoniæ regulariter adhibendæ? ib. n. 19. quando ſupplendæ? ib. n. 20. nunquam ſunt omittendæ. ib. n. 21. qui ſint effectus Baptiſmi? p. 172. c. 2. n. 1. & ſeqq. Presbyter non baptizatus, baptizari & rursùs ordinari debet. p. 173. c. 1. n. 2. credens ſe probabiliter baptizatum, ſi ſine Baptiſmo moriatur, an ſalvetur? ib. n. 3. Baptiſmus à Presbytero non baptizato collatus non eſt reiterandus. ibid. n. 4. Scienter reiterantes Baptiſma & reiterantibus miniſtrantes & baptizati adulti, qualiter efficiantur irregulares. p. 273. c. 2. n. 1. & 2. præterea ſi Clerici ſint deponuntur; ſi Laici excommunicantur. p. 274. n. 3. & ſecundum Jus Civile ultimo ſupplicio afficiuntur tam reiterantes Baptiſma, quàm Baptizati. ib.

Benedici quæ poſſint à Prælatis Ordinis noſtri Franciſcani? p. 160. c. 2. n. 1.

Beneficii Eccleſiaſtici plura Synonima. p. 19. c. 1. n. 2. coincidit cum præbenda. ibid. ſimpliciter etiam uſurpatur. p. 20. n. 3. Ejusdem deſcriptio. ib. n. 4. Beneficium Eccleſiaſticum eſt multiplex & variè dividitur. p. 20. n. 6. & 7. & p. 21. n. 8. 9. & 10. an Beneficium Regulare poſſit conferri Clericis ſæcularibus & è contra? p. 21. n. 11. Beneficiorum ſæcularium pluralitas quando vetita? p. 22. c. 2. n. 1. & quando licita? ib. n. 2. 3. & 4. etiam Beneficiorum Regularium pluralitas prohibita eſt. ib. n. 5. beneficia incompatibilia quæ? ib. n. 6. ſunt in duplici differentia p. 23. n. 7. & 8. Uniones diverſorum beneficiorum & Eccleſiarum quandoque fieri poſſunt. p. 23. c. 3. n. 1. & p. 24. n. 4. ad quem hæ ſpectent. p. 23. n. 2. Concilii Trid. Ordinationes circa easdem obſervandæ. ib. n. 3. in Ord. noſtro Franciſcano de facto

nulla extant Eccleſiaſtica beneficia propriè dicta. pag. 27. c. 7. n. 1. De *beneficiorum reſervatione & collatione*, vide verb. *Reſervatio*, & verb. *Collatio*. De eorum *inſtitutione* vide verb. *Inſtitutio*. De eorundem *Vacantia* vide verb. *Vacantia*. De *Beneficii Diminutione* vide verb. *Diminutio*.

Bephotrophia quæ loca vocentur? p. 146. c. 1. n. 1.

Beſtialitas quid ſit? pag. 296. n. 14.

Bona Clericorum in triplici ſunt differentia. p. 88. c. 1. n. 2. quorum bonorum Dominium verum ſit in ſæcularibus Clericis & beneficiatis? ib. n. 3. 5. & 6. Bona Clericorum pura Eccleſiaſtica quædam ſunt neceſſaria, quædam ſuperflua? ib. n. 4. Bonorum neceſſariorum habent verum Dominium, non verò ſuperfluorum ib. n. 5. & p. 79. n. 6. & ſeqq. ad ſucceſſionem Bonorum quæ Clericus ab inteſtato relinquit, qui ſuccedant? pag. 99. c. 4. n. 4. & ſeqq. plura vide verb. *Peculium. Succeſſio. Teſtamentum.*

C

Cæremoniæ in Baptiſmo quid ſint & quæ? p. 172. n. 19. quando ſupplendæ? ibid. n. 20. nunquam ſunt omittendæ. ib. n. 21.

Calix cum patena debet eſſe conſecratus pro Sacrificio Miſſæ p. 162. n. 12. per unius Miſſæ celebrationem cum calice non conſecrato, ipſe calix conſecratur. ibid. n. 18.

Calumniator definitur. p. 254. c. 1. n. 2. Calumniatori antiquitus inurebatur in fronte litera K. ib. n. 3. quædam cauſæ excuſantes criminalem accuſatorem à pœnis calumniæ. ib. n. 4. non tantum accuſator, ſed etiam denunciator poteſt committere vitium calumniæ: p. 255. n. 5. quæ præterea malitiæ præter calumniam, ab iiſdem quandoque committantur. ib. n. 6. quas pœnas incurrat Frater minor Calumniatorem agens? ib. c. 2. n. 1.

Cambium quid ſit p. 300. n. 11. an Cambia ſint uſuraria? ibid. Cambii diviſio. ibid. quæ ſint licita? ibid. n. 12. & 13.

Canonici Regulares unde dicti & quomodo diſtinguantur a Canonicis beneficiatis? p. 143. c. 1. n. 1. Canonicorum Regularium ſtatus deſcribitur. ibid. n. 2. circa ſtatum eorundem varia conſtituta ſunt à S. Canonibus. ibidem n. 3. 4. & 6. Canonici Regulares poſſunt eſſe Parochi. p. 144. & n. 7.

Capellæ nomen variè uſurpatur in Sacris Canonibus. p. 148. c. un. n. 1. quid per eam hic intelligatur? ibid. tali Capellæ non Monachus, ſed Capellanus ſæcularis authoritate Epiſcopi, de conſilio tamen & præſentatione Monachorum, præficiendus eſt. ib. n. 2. in defectu verò Sacerdotum ſæcularium ab Abbate Monachus præfici poteſt tali Capellæ, examinandus tamen & approbandus ab Epiſcopo. ib. n. 3. an talis aſſociatus, vel ſolitarius in Capella ſit collocandus? ib. n. 4.

Capitulum Sede Vacante quæ innovare non poſſit? p. 34. c. 1. n. 1. & ſeqq. & p. 35. c. 2. n. 3. & quæ facere poſſit? p. 35. c. 2. n. 1. & ſeq. per Capitulum quid hic intelligatur? p. 36. c. 1. n. 1. qualis ſit differentia inter requiri conſenſum, & requiri conſilium Capituli? ib. n. 2. In quibus actionibus teneatur Epiſcopus, vel alius Prælatus requirere conſenſum Capituli? ib. n. 3. & ſeq. & in quibus non? p. 37. n. 12. & 13. præfatos conſenſus Capituli quomodo fieri debeat? ibid. n. 11. à conſenſu Capituli in quibus dependeat Miniſter Generalis Ordinis noſtri Franciſcani? p. 38. c. 2. n. 1. in quibus Provincialis & Viſitatores Provinciarum? ib. n. 2. & 3. ad aliquem actum gerendum debet non tantum major, ſed & ſanior pars Capituli conſentire. ib. c. 1. n. 2. & 3. quandoque tamen minor pars, etiam unus de Capitulo effectum talis actus impedire poteſt. p. 39. n. 4. In Ordine noſtro Franciſcano illa electio ſola eſt canonica, quæ fit à majore parte Capituli. ib. c. 2. n. 1. Idem dicendum de aliis definitionibus & deciſionibus. ibid. n. 2. quæ pars Capituli cenſenda ſit major? ibid. n. 1. Capitula Provincialia, qui Monachi & Regulares ſingulis trienniis teneantur celebrare? p. 144. n. 8.

Cardinalibus à quo conceſſus ſit habitus & galerus rubeus?

Catechismus ante Baptiſmum quid ſit? 217 n. 8. quale olim afferebat impedimentum Matrimonii & an nunc aliquod afferat? ib.

Cauſæ Criminales agitantur tribus modis. p. 244. c. 1. n. 1. in cauſis criminalib' an & quando admitti poſſit Procurator? p. 247. c. 3. n. 2.

Cautio quid ſit. p. 76. n. 6. eſt multiplex. ib.

De *Celebratione Miſſarum* vide verb. *Miſſa*.

Cenſuræ Etymologia. p. 336. c. 1. n. 1. Cenſuræ Eccleſiaſticæ deſcriptio. ib. n. 2. Cenſuræ propriè dictæ tres tantum aſſignantur. ib. n. 3. quomodo quælibet Cenſura dividatur & ſubdividatur. ib. n. 4. 5. & 6. ex quibus colligatur aliquam Cenſuram eſſe *latæ ſententiæ*? p. 337. n. 7. & ex quibus deſumatur eam eſſe *ferendæ ſententiæ*? ib. n. 8. ſi dubia ſit Cenſura, an ſit latæ, vel ferendæ ſententiæ, cenſeri poteſt, eſſe tantùm ferendæ. ib. n. 9. quæ ſit differentia cenſurarum inter ſe; ab aliis pœnis Canonicis; & ab Irregularitate? ibid. n. 10. in Eccleſia reſidet Authoritas ferendi Cenſuras Eccleſiaſticas ib. n. 11. in quos ferri poſſint? ib. n. 12. & quis non ſit capax Cenſuræ? p. 338. n. 13. Clericus aliquâ Cenſurâ irretitus, Divina Officia celebrans, vel miniſtrans quid incurrat? p. 309. c. un. n. 2. 3. 4. 5. 6. & 8. & p. 310. n. 9.

Cenſus nomen variè uſurpatur. p. 154. c. 1. n. 1. Ejus deſcriptio. ibid. n. 2. Ejusdem diviſiones. ibid. n. 3. an Monaſteriis, vel aliis Eccleſiis ſæcularibus novi Cenſus imponi, vel veteres augeri poſſint? ibid. n. 4. Qui cenſum expoſcit ab aliqua Eccleſia, debet exprimere cauſam, ratione cujus ei

debeatur ib. n. 5. In qua moneta cenſus ſolvendus ſit p. 155. n. 6.

Ceſſatio à Divinis quid ſit? p. 349. n. 20. quomodo differat ab Interdicto. ibid.

Chriſma S. qualiter aſſervandum? p. 175. c. un. n. 1.

Chriſtianis quæ prohibita ſint reſpectu Judæorum & quæ reſpectu Saracenorum? p. 265 n. 4. & p. 266. n. 5.

Clandeſtina deſponſatio quid ſit? p. 203. c. 1. n. 1. Clandeſtinæ Deſponſationes qualiter Jure antiquo fuerint prohibitæ & tamen validæ? ib. n. 2. Jure novo irritæ ſunt, ac invalidæ. ib. n. 3. validæ tamen adhuc ſunt in illis locis, ubi Trident. vel non fuit promulgatum, vel non receptum. ib. n. 4. ut Matrimonium non cenſeatur clandeſtinum, quæ ſolemnitates requirantur? p. 203. c. 2. n. 1. Clandeſtinis Matrimoniis duæ ſtatutæ ſunt pœnæ. p. 205. n. 13.

Clauſura quô Jure à Monialibus ſervanda? p. 144. c. 2. n. 1. ob quas cauſas excuſari poſſint ab obſervantia clauſuræ. ib. n. 2. quis illis dare poſſit licentiam egrediendi è clauſura? ibid. n. 3. egredientes ſinè debita facultate & cauſa ſufficienti excommunicantur. ib. quæ perſonæ prohibeantur per Tridentinum ab ingreſſu intra Clauſuram Monialium. ib. n. 4. nomine Clauſuræ quis locus intelligendus? p. 145. n. 5. quis extraneis poſſit dare licentiam ingrediendi intra clauſtra Monialium exemptarum? ibid. Plura vide verb. *Moniales*.

Clerici Etymologia. p. 1. c. 1. n. 2. Ejusdem deſcriptio. p. 2. n. 3. Clericorum bona alia intrinſeca, alia extrinſeca. p. 1. n. 1. ſub nomine *Clericorum* qui comprehendantur in materia favorabili & qui in odioſa? p. 2. n. 4. Clerici univerſi ad quid obligentur? ib. n. 6. & ad quid in Sacris conſtituti? ib. c. 2. n. 1. interdicitur iisdem familiarior acceſſus ad monaſteria Monialium. p. 3. n. 2. quid ultra iidem ſectari & à quibus alieni eſſe debeant. ibid. n. 3. & ſeq. debent gerere tonſuram ſeu coronam congruentem. p. 5. c. 3. n. 1. & regulariter deferre habitum Clericalem ſtatui ſuo convenientem. ib. n. 2. qui moderatus eſſe debet in colore. ib. n. 3. quis color pro veſtibus clericalibus communiter adhibendus & quæ forma? ib. n. 4. non debent geſtare annulos (exceptis excipiendis) neq; nutrire comam, vel barbam. p. 6. n. 7. Clericorum ſæcularium quæ vita olim. ibid. n. 8. in choro à laicis ſeparati Divina peragant. ib. n. 9. Clericus notoriè concubinarius qualiter puniendus? p. 9. n. 8. non poteſt tamen adſtringi ad abjurandam concubinam: ib. n. 9. quid olim de tali Clerico ſtatutum fuerit & quid nunc? ib. n. 10. quid intelligatur per Clericum conjugatum? p. 10. c. 1. n. 1. Clerici Latini regulariter debent eſſe cœlibes, & qui præſertim. ib. n. 2. Clericus minoriſta poteſt validè contrahere Matrimonium & nubere. p. 12. c. 3. n. 1. ſtatim autem ut ſit conjugatus amittit omnia beneficia & ipſo jure etiam penſiones Eccleſiaſticas, non tamen per ſola ſponſalia de futuro contracta; aut ſi contrahat Matrimonium invalidum ob aliquod impedimentum dirimens. ib. n. 2. 3. & 4. ut talis Clericus Beneficium Eccleſiaſticum obtineat quis diſpenſare poſſit? ib. n. 5. quomodo quædam privilegia perdat & quædam retineat? p. 13. n. 6. & 7. in quibus cauſis privilegio fori gaudeat, & in quibus non? ib. n. 8. Clericus in Sacris Ordinibus conſtitutus nequit ducere uxorem. ib. n. 9. & ſi ducat, non eſt ipſo Jure privatus beneficio, ſed eo privari poteſt in pœnam delicti. ibid. plures pœnæ aſſignantur. ib. n. 10. quæ qualitates requirantur in Clerico, ut promoveri poſſit ad beneficium? p. 27. c. 6. n. 3. & 4. Clericus ægrotans percipit omnes fructus beneficii. p. 28. c. 1. n. 2. eidem tamen adjungendus eſt coadjutor ib. n. 3. quæ negotia ſæcularia prohibita ſint Clericis. p. 189. c. un. n. & ſeqq.

De *Clericorum Bonis. Dominio & Peculio*. vide verb. *Bona, Dominium. & Peculium.*

De *Clerico Excommunicato, &c. miniſtrante*, vide verb. *Cenſura. Excommunicatio.*

De *Clerico non ordinato miniſtrante*, vide verb. *Ordo Sacer.*

De *Clerico percuſſore*, vide verb. *Percuſſio.*

De *Clerico per ſaltum promoto*, vide verb. *Ordo Sacer.*

De *Clerico qui furtivè Ordinem ſuſcepit.* vide *ibid.*

De *Clerico Venatore*, vide *Venatio.*

Coadjutor dandus eſt Clerico ægrotanti. p. 28. c. 1. n. 3. quibus ſolus Papa dare poſſit Coadjutorem? ibid. n. 4. Coadjutor Epiſcopi quid non poſſit & ad quid teneatur? p. 29. c. 2. n. 2. Ejusdem qualitates requiſitæ, officium, & poteſtas p. 28. c. 2. n. 1. Coadjutor Parochi quis eſſe poſſit & quot annorum eſſe debeat p. 29. c. 2. n. 2. Coadjutoris officiũ quando finiatur? ibid. Quamvis Coadjutor Epiſcopo cum ſucceſſione futura non ſit facilè dandus, quandoque tamen Summus Pontifex talem dare ſolet. ibid. n. 3.

Codicillus quid ſit & quomodo differat à Teſtamento? p. 91. c. 1. n. 1. ad ejus valorem quæ requirantur? p. 95. n. 5. quomodo fieri & quis facere poſſit? ibid.

Cœlibatus Clericorum eſt vetuſtiſſimus, p. 10. c. 1. n. 3. annexus eſt ſtatui Clericali non Jure Divino, ſed Eccleſiaſtico. ib. n. 4. ad colendum Cœlibatum tenetur ordinatus cum ignorantia legis Eccleſiaſticæ & cum intentione interna expreſſa non continendi ibid. n. 5. non tamen ordinatus ante annos pubertatis, vel per metum injuſtum, aut quando ordinatio fuiſſet irrita. p. 11. n. 6.

Cœmeterium quale eſſe debeat? p. 100. c. 1. n. 2. quando polluatur? p. 158. n. 13. Eodem modo benedicitur quô Eccleſia, iisdemque modis polluitur. p. 159. c. 2. n. 4. & eodem pariter modô reconciliatur. ibid. quomodo

Cœmeteria à Prælatis Ordinis noſtri Franciſcani reconciliari poſſint? p. 160. c. 3. n. 1.

Cognatio quid genericè & quid ſpecificè importet? p. 216. c. n. 1. 1. cur dicatur ſpiritualis? ibid. quomodo vulgo aliter vocetur? ib. Cognationis ſpiritualis deſcriptio. ib. n. 2. unde conſurgat impedimentum Cognationis ſpiritualis dirimens Matrimonium? ib. n. 3. ex aliis Sacramentis, præter Baptiſmum & Confirmationem, non oritur tale impedimentum. p. 216 n. 4. olim ex adminiſtratione & receptione Baptiſmi & Confirmationis oriebatur triplex cognatio ſpiritualis dirimens Matrimonium. ibid. n. 5. Jure novo qualis & inter quos oriatur? ib. n. 6. hoc impedimentum Jure Eccleſiaſtico quando ſit introductum? p. 217. n. 7. ut à ſuſceptoribus contrahatur vera Cognatio ſpiritualis ex adminiſtratione & receptione Baptiſmi & Confirmationis, quæ requirantur? ib. n. 9. Cognatio legalis unde dicatur & quid ſit? p. 219. c. 1. n. 1. ejus deſcriptio. ib. n. 2. ponit impedimentum dirimens Matrimonii inter certas perſonas. ib. n. 3. tres ſunt ſpecies Cognationis legalis. ib. n. 4. omnes tres ſpecies an & qualiter impediant, & dirimant Matrimonium? ibid. n. 5. 6. 7. & 8.

Cohabitatio mulierum & Clericorum quid ſit? p. 8. c. 1. n. 2. prohibita eſt Clericis etiam ſecularibus & ob quas cauſas? ib. n. 3. cum certis tamen perſonis eis licita eſt. p. 8. n. 4. & 5. Clerici ſcandaloſam cohabitationem & converſationem cum fœminis inſtituentes ac notoriè concubinarii qualiter puniendi? ibid. n. 6. 7. & 8.

Collatio beneficii Eccleſiaſtici quid ſit? p. 25. c. 5. n. 1. alia eſt libera, alia non libera. ibid. per liberam rectè acquiruntur beneficia Eccleſiaſtica. ib. n. 2. Summ. Pontifex legitimè conferre poteſt omnia beneficia Eccleſiaſtica, ibid. n. 3. & ab eo tribus modis fieri poteſt Collatio beneficiorum. p. 25. n. 4. à quibus præterea Collationes beneficiorum fieri poſſint? ib. n. 5. & ſeqq. Dignis imò dignioribus conferri debent beneficia p. 26. c. 6. n. 1. & 2. quæ qualitates requirantur in Clericis ad Collationem beneficiorum? p. 27. n. 3. & 4. Plura vide verb. *Inſtit.*

Collegium vide *Domus Religioſæ*.

Colluſio deſcribitur. p. 305. c. un. n. 2. colludere quis dicatur in Jure? ib. n. 1. Colluſio in Judiciis eſt graviter prohibita. ib. n. 3. in quibus cauſis & à quibus perſonis poſſit contingere Colluſio? ibid. n. 4. ſi contingat in Judicio intervenire aliquam Colluſionem, Judex ex officio de ea debet inquirere. ibid. n. 5. quâ pœnâ puniatur Laicus colludens, & quâ colludens Clericus? ibid. n. 6.

Commodatum unde dictum? p. 51. c. 1. n. 1. ejus definitio. ib. n. 2. quæ res commodari poſſint? ibid. 3. Commodatarius ad quid obligetur? ib. c. 2. n. 1. 2. & 3. ex contractu commodati quæ naſcantur? p. 52 n. 4.

Commutatio votorum, vide *Votum*.

Concubinatus quid ſit? p. 287. c. 4. n. 4. Concubinarius quis dicendus? ib. Concubinatus eſt graviſſimè prohibitus tum Clericis, tum Laicis & ſub quibus pœnis, ib n. 5.

Conditio in contractu appoſita quid ſit? p. 206. c. 1. n. 1. conditionata ſponſalia quæ ſint? ib. Conditiones ſunt variæ. ibid. cum quibus Conditionibus Matrimonium reddatur nullum? ib. n, 2. & cum quibus ſubſiſtat? ibid. n. 3. & 4. & p. 207. n. 5. & 6. ac cum quibus ſuſpendatur Matrimonii validitas? ibid. n. 7. & 8. Conditiones appoſitæ in aliis contractibus quid operentur? ibid c. 2. n. 1. & 2.

De *Conducto* & *Conductore* vide verb. *Locatum-Conductum*.

Conjugium unde dicatur? p. 195. c. 4. n. 1. Conjugati quomodo poſſint admitti ad Clericatum & Sacros Ordines in Eccleſia Latina? p. 11. c. 2. n. 1. & quomodo ad beneficia Eccleſiaſtica? ibid. n. 3. Clerici præfati non ſunt admittendi ad dignitates Eccleſiaſticas Eccleſiæ Latinæ. ibid. n. 4. Eccleſiæ tamen alicui deſervientes, ac habitum & tonſuram deferentes gaudent privilegiis Statûs Clericalis. ib. n 5. Conjugium Clericorum in Sacris Ordinibus conſtitutorum eſt invalidum. p. 13. n. 9. pœnæ Clericorum Conjugium ineuntium quæ? ibid. n. 10. Conjugatorum converſio deſcribitur. p. 129 c. 1. n. 2. quando Conjugati licitè & validè poſſint converti, ſeu ingredi & profiteri Religionem & quando non? ib. n. 3. & ſeq. ſi alteruter Conjugum adulteretur carnaliter, vel ſpiritualiter, poteſt alter innocens converti & licite ac valide profiteri Religionem. p. 130. c. 2. n. 1. an vir ſine licentia Uxoris poſſit ſuſcipere Sacros Ordines? ib. n 3. & ut talis poſſit in Epiſcopum ordinari, quid uxor priùs præſtare teneatur. ib. n. 4.

Connubium unde dicatur? p. 105. c. 4. n. 1.

Conſanguinitas quid ſit? p. 222. c. 1. n. 1. ejus deſcriptio ib. n. 2. ejuſdemque diviſio. ib. n. 3. Conſanguinitas diſtinguitur per lineas & linea per gradus. p. 223. n. 4. ad cognoſcendam propinquitatem & computandos gradus Conſanguinitatis ſtatuuntur Regulæ generales. ib. n. 5. 7. & 8. aliter computantur gradus lineæ transverſæ à Jure Civili & aliter à Jure Canonico. p. 223. c. 1. n. 6. in linea recta tam aſcendente, quam deſcendente primus gradus, imò probabilius quilibet gradus in infinitum dirimit Matrimonium Jure naturæ. p. 224. n. 9. Conſanguinitas in linea transverſali dirimit Matrimonium tantum usq; ad quartum gradum incluſivè ſolo Jure Eccleſiaſtico, non naturali. ib. n. 10. & 12 Cauſæ hujus reſtrictionis quæ? ibid. n. 11.

Conſecratio Eccleſiæ deſcribitur p. 157. c. 1. n. 2. Eccleſia legitimè constructa à quo Epiſcopo conſecranda ſit? ib. n. 3. Conſecratio eſt Ordinis Epiſcopalis. ib. n. 4. an etiam ſimplex Sacerdos conſecrare poſſit Altaria? ibid quando Conſecratio Eccleſiæ fieri debeat

beat? ib. n. 5. non debet reiterari. ibid. n. 6. excipiuntur certi caſus. ib. quando Eccleſia non egeat reconſecratione? ib. n. 7. Eccleſia conſecrata quinq; modis poteſt violari vel pollui. ib. n. 8. & p. 158. n. 9. 10. 11. & 12. conſecrari poſſunt ſub una eademque Miſſa in una Eccleſia plures Epiſcopi, & plura altaria p. 159. c. 2. n. 3.

Contractus alius eſt latus, alius ſtrictus. p. 47. c. 1. n. 2. Contractus ſtricti definitio. ib. n. 3. variæ ejusdem diviſiones. ibid. n. 4. p. 48. n. 5. 6. & 7. quatuor modi perfectivi Contractus. ib. n. 8. qualis inde naſcatur obligatio? p. 49. n. 9. Species contractus ſunt Precarium & Precaria ſeu Precariæ. ib. c. 2. n. 1. De his vide verb. *Precarium.*

Converſio Conjugatorum, vide *Conjugium.* *Converſio Infidelium*, vide *Infidelis.*

De *Crimine Falſi*, vide *Falſum.*

De *Cultu* Reliquiarum & Sanctorum vide *Reliquiæ. Sancti.*

D.

Damnum quocunq; modo afferens proximo ſuo obligatur illud reſarcire & ſatisfacere. p. 325. c. 2. n. 1. Damnificans non tantum damnum illatum debet reſarcire, ſed etiam refundere expenſas litis. ib. n. 2.

Decimæ unde dictæ? p. 108. c. 1. n. 1. earum deſcriptio. ib. n. 2. Aliæ ſunt prædiales, aliæ perſonales, aliæ mixtæ. ib. n. 3. ſub gravi obligatione ſolvendæ ſunt Miniſtris Eccleſiarum. ib. n. 4. & ſub diverſa conſideratione debentur ipſis tum Jure naturali & Divino, tum Jure Eccleſiaſtico. p. 109. n. 5. & 6. quibus perſonis Decimæ prædiales ſint ſolvendæ, & quibus non? 109. c. 2. n. 1. & 2. & p. 110. n. 3. 4. 5. & 6. & cui Eccleſiæ Parochiali ſolvendæ ſint Decimæ perſonales & mixtæ? ib. n. 7. qui obligati ſint ad ſolvendas Decimas? ib. c. 3. n. 1. & 2. & qui à ſolutione earundem exempti ſint? p. 111. n. 3. quô tempore & locô ſint ſolvendæ? ibid. n. 4. & 5. de quibus rebus Decimæ præſtandæ ſint? ib. c. 4. n. 1. ſolus Papa poteſt concedere legitimum Privilegium exemptivum à ſolutione Decimarum. p. 112. n. 2. Privilegia exemptiva à ſolvendis Decimis quomodo amittantur? ib. Decimæ Novalium cui Eccleſiæ ſolvendæ? ib. n. 3. malitiosè detinentes Decimas Miniſtris Eccleſiæ variè puniuntur. ib. n. 4. an Jus Decimarum percipiendarum transferri poſſit in Laicos? ib. n. 5.

De *Delictis puerorum.* vide *Impuberes.*

Denunciatio in genere deſcribitur. p. 250. c. 5. n. 2. alia eſt Evangelica, alia Canonica, alia Civilis. ibid. n. 3. Denunciatio Evangelica quid ſit? ibid. quid ſit Canonica? ibid. n. 4. & quid Civilis? p. 251. n. 5. quando Fratres ordinis noſtri ad denunciandum cogi poſſint? p. 252. c. 6. n. 4. Denunciator qui habuit ante notitiam criminis, elapſo triennio non eſt amplius audiendus, ſed certis pœnis corrigendus. ibid. n. 7. Minoritæ noſtri tenentur tempore viſitationis Canonicæ denunciare fratrum delicta, quæ de Jure ſunt denuncianda. ibid. n. 8. an occulte delinquentem teneatur Frater Minor denunciare? p. 253. n. 9. in denunciatione judiciali ſi delicta ſint publica, opus non eſt fraterna prævia correptione. ib. n. 10. Minor denuncians judicialiter ad quid obligetur? ib. n. 11. contra quos, & à quibus non ſint recipiendæ Denunciationes? ib. n. 12. Denunciatores quas quandoque malitias committant? p. 255. n. 6.

Denuntiationes quando & quot præmittendæ ſint Matrimonio? p. 204. n. 10. an ſinè his validum eſſet Matrimonium? ib. quando in his Epiſcopi diſpenſare poſſint? ib. n. 11. & quando Parochus ſinè illis copulare poſſit? p. 205. n. 12.

Depoſitum quid ſit & unde ſic dictum? p. 52. c. 1. n. 1. ejus deſcriptio prout ſumitur pro Contractu. ib. n. 2. res Eccleſiæ poſſunt depoſitari. ib. n. 3. Depoſitarius ad quid teneatur & obligetur? ib. c. 2. n. 1. & 2. & ad quid non teneatur? p. 53. n. 3. & 4. quis obligetur reſarcire damnum, ſi culpa Clerici vel Religioſi Depoſitarii res depoſita pereat, vel deterioretur? ib. n. 5. ex contractu Depoſiti quæ naſcantur? ib. n. 6. in locis Regularibus Ordinis Noſtri Franciſcani Depoſita ſinè gravi cauſa nullatenus ſunt acceptanda. ib.

De *Deſponſationibus*, vide verb. *Sponſalia Matrimonium.* Et de *Deſponſatione clandeſtina* vide verb. *Clandeſtina.*

Dignitatis Eccleſiaſticæ deſcriptio. p. 20. n. 5. etiam in Ordine noſtro Franciſcano extant quædam dignitates Eccleſiaſticæ. p. 28. c. 7. n. 2. quæ officia non cenſeantur inter Dignitates? ib. n. 3.

Diminutio beneficii poteſt contingere quatuor modis. p. 40. c. 1. n. 2. Sinè ulla diminutione conferendum eſt beneficium. ib.

Diſparitas cultus quid ſit? p. 231. n. 2. quale ponat impedimentum Matrimonii & quo Jure? ib. n. 4.

Diſpenſatio in voto quid ſit? p. 138. c. 5. n. 1. in Eccleſia reſidet Authoritas diſpenſandi in votis, juramentis, &c. p. 139. n. 2. in quibus reſideat hæc poteſtas & reſpectu quorum? ib. n. 3. & p. 140. n. 7. in quibus votis ſolus Pontifex diſpenſare poſſit? p. 139. n. 4. & in quibus poſſit Epiſcopus? p. 140. n. 6. Confeſſarii etiam Ordinum Mendicantium poſſunt diſpenſare in votis ſæcularium, in quibus poſſunt Epiſcopi ib. n. 8. qui diſpenſare non poſſint? p. 141. n. 9. ut diſpenſatio ſit valida requiritur aliqua juſta cauſa. ib. n. 10. quæ ſint illæ? ib. n. 11. in Diſpenſationibus votorum quæ forma ſervanda? p. 142. n. n. 12. Diſpenſare quis poſſit in impedimentis Matrimonii & in quibus? p. 233. c. 2. n. 1. 4. & 5. debet adeſſe juſta cauſa diſpenſandi, & quæ ſint illæ? ib. n. 2. & 3. Superiores Ordinis noſtri Franciſcani quomodo & in quibus votis diſpenſare poſſint cum ſuis ſubditis Regularibus p. 142. c. 6. n. 2. & 3. Confeſſores Ordinis noſtri non poſſunt diſpenſare in votis cum ſæcularibus, niſi in Sacramento pœnitentiæ. ib. n. 8.

Diſtri-

Diſtributiones quotidianæ Eccleſiaſticæ quid ſint. p. 17. n. 10. qui habeant jus ad percipiendas Diſtributiones quotidianas Cathedralium, & Collegiatarum Eccleſiarum, & qui non? p. 18. n. 11. afferuntur nonnullæ cauſæ, ob quas etiam chorum non accedentes jus habent ad percipiendas Diſtributiones ibid. n. 12. qui in eadem Cathedrali gaudet duplici beneficio, & officio, probabiliùs non poteſt percipere duplices Diſtributiones, ibid. n. 13.

Divortium dupliciter accipitur. p. 237. c. un. n. 1. Ejus deſcriptio. ibid. n. 2. vinculum Matrimonii conſummati non diſſolvitur niſi ſecuta morte alterius Conjugis p. 238. n. 3. quale Divortium poſſit inſtitui ob comiſſum adulterium alterius Conjugis? ibid. n. 4. & 5. in quibus præterea caſibus poſſit inſtitui Divortium thori, & cohabitationis? ibid. n. 6. & 7. p. 239. n. 8 & 9. Divortium thori cujus authoritate fieri poſſit, & pro divortio quoad cohabitationem cujus judicium exſpectandum? pag. 239 n. 10. ſecutô Divortiô à quo Conjugum liberi ſint educandi & alendi? ib. n. 11. poteſt etiam inſtitui Divortium mutuo conſenſu Conjugum ob cauſam honeſtam. ib. n. 12. quale poſſit inſtitui Divortium inter duos Conjuges, quorum unus convertitur ad fidem, & alter remanet infidelis? p. 240. n. 14. ſed ſi ambo convertantur, nequit propterea inſtitui Divortium. ibid. n. 15. Si Judæus priùs repudiâſſet ſuam uxorem & duxiſſet aliam, deinde converſus ad Fidem Catholicam debet facere Divortium cum ſecunda, & adhærere primæ. ibid. n 16. & ſi Paganus plures habens uxores convertatur, poſt converſionem adhærebit primæ. ibid. n. 17. qui cum notitia impedimenti dirimentis contraxère Matrimonium, per Divortium quæ perdant, & quis ea acquirat? p. 241. c. 2. n. 2. & 3.

Dominium verum an reſideat in Clericis ſæcularibus, & beneficiatis, & reſpectu quorum bonorum? p. 88. c. 1. n. 3. 5. & p. 89. n. 6. & p. 90. n. 11. 12. & 13.

Domus Religioſæ quæ loca vocentur in latiori & arctiori ſignificatione? p. 146. c. 1. n. 1. quæ ſubjaceant jurisdictioni Epiſcopi Diœceſani? ibid. n. 2. 3. & 4 quàm diu Domus Religioſæ nequeant ab Epiſcopo transferri ad Clericos ſæculares? pag. 147. n. 5. tam viri quàm fœminæ poſſunt ſeparatim & privatim in ſuis Domibus ſolitariam vitam exercere, edito etiam voto Caſtitatis & Obedientiæ in manibus Epiſcopi. ibid. c. 2. n. 2. Omnes Domus Religioſæ quæcunque Ordinis noſtri exemptæ ſunt à jurisdictione Ordinariorum. ibid. c. 3. n. 1. niſi aliqua Eccleſia noſtra haberet annexam curam animarum. p. 148. c. 3. n. 2. pro erigendis tamen novis Domibus Religioſis Conventuum & Eccleſiarum requirendus eſt conſenſus Ordinariorum. ibid. n. 3. ad faciendam verò tantùm translationem novi Conventûs in una Civitate, vel Oppido, de uno loco ad alium non requiritur licentia Epiſcopi ibid. c. 3 num 4.

Donationis Etymon. p 83. c. 1. n. 1. Doni & Donationis deſcriptio. ibid. n. 1. & 2. Donatio dividitur in Donationem inter vivos, & Donationem causâ murtis. ibid. n. 3. Utraque fieri poreſt duobus modis. ibid. n. 4. & 5. qui poſſint facere Donationes inter vivos, & qui non poſſint? p. 84. c. 2. n. 1. & ſeqq. per totum. Donatio liberalis inter vivos certam quantitatem excedens quæ invalida. & quæ valida? p. 85. c. 3. n. 1. & p. 86. n. 2. & 3. an & quando revocari poſſit Donatio liberalis? p. 86. n. 4. quomodo Donationes inter vivos factæ jure veteri perficiebantur, & quomodo iure novo perficiantur? ibid. n. 6. circa Donationes latiſſima facienda eſt Interpreratio in ſavorem Donatarii. ibid. n. 7. Donatio inter Conjuges eſt duplex, alia ſimplex, alia propter cauſam. p. 240. c. 1 n. 2. quando Donatio ſimplex inter virum & uxorem ſit invalida? p. 241. n. 4. & 5. quæ Donationes inter illos non ſint invalidæ, nec prohibitæ? ibid. n 6. Donationes ſimplices inter illos factæ quot modis convaleſcant? ibid. num. 7. Franciſcani non poſſunt facere formales Donationes de rebus Ordinis p. 86. c. 4. num. 1. quomodo eorum Prælati poſſint ſubditos ſuos Fratres licentiare ad aliquid largiendum intra vel extra ordinem? p. 87. n. 2. quales largitiones poſſint facere? ibid. n. 3.

Dos deſcribitur. p. 240. c. 1 n. 3. Dos reſtituenda eſt mulieri, & donatio propter nuptias viro, ſi contingat fieri Divortium ex juſta cauſa p. 241. c. 2. n. 1. non tantum Dos reſtituenda mulieri, ſed & bona ſtante Matrimonio communiter acquiſita, æqualiter inter eos ſunt dividenda. ibid. n. 2. ſi fiat Divortium ob adulterium à muliere commiſſum, ipſa perdit Dotem, eamque cedit marito. p. 242. n. 4. quando nec maritus lucretur Dotem, nec uxor donationes factas propter nuptias, & ad quem hæc ſpectent? ibid. n. 5. ſi uxor efficiatur hæretica, & propterea fiat Divortium, quis lucretur Dotem? ibid. n. 6.

Duellum unde dictum? p. 282. c. un. n. 1. græcè vocatur Monomachia. ibid. Ejusdem deſcriptio. ibid. n. 2. ſolet ob quinque potiſſimùm cauſas committi. ibid. graviſſimè eſt prohibitum. ibid. n. 3. Clerici duellantes quas pœnas incurrant? ib. n. 4. & pro Laicis duellantibus quæ pœnæ ſtatutæ ſint? ibid. n. 5. qui duellantes non videantur pœnas Duelli incurrere? p. 283. num. 6.

E.

Eccleſia nomine quid quandoque intelligatur? p. 42. n. 3. & p. 99. n. 6. & p. 157. c. 1. n 2. Eccleſia legitimè conſtructa à quo Epiſcopo quantocyus conſecranda ſit? ibid. n. 3. Eccleſia conſecrata violatur quinquemodis. ibid. n. n 8. & p 158. n. 9. 10 11. & 12. polluta Eccleſia polluitur ſimul & Cœme-

moterium, non tamen è contra. ibid. n. 13. quando locus ſacer non cenſeatur violatus? ibid n. 14. ſi Eccleſiæ ſolùm ſit benedicta, quomodo & per quem poſſit reconciliari? ibid. n. 15. quomodo Prælati Regulares ſuas Eccleſias conſecratas, quando pollutæ ſunt, reconciliare poſſint? ibid. Eccleſia violata non reçonciliatur per præſentiam Corporis Chriſti. p. 159. n. 16. quale ſit diſcrimen inter Eccleſiæ violationem & execrationem? ibid. n. 17. quomodo Eccleſiæ à Prælatis Ordinis noſtri Franciſcani reconciliari poſſint? 160. c. 3. n. 1. in Eccleſiis non admittendæ ſuppellectiles Clericorum vel Laicorum. pag. 174. c un. n. 2. Eccleſiæ aliæ ſunt Baſilicæ, aliæ Cathedrales, aliæ Collegiatæ, aliæ Regulares, aliæ Matrices, aliæ Baptiſmales. pag. 180. c. 1 n. 1. pro licitè ædificandis Eccleſiis novis in loco publico accedere debet conſenſus Ordinarii ibid. n. 3 ob quas rationabiles cauſas communiter ædificandæ ſint? ibid. n. 4. forma Eccleſiarum quæ, & quid ſignificet? ibid. n. 5, ut nova Parochialis debitè erigatur, varia requiruntur. p. 181. n. 6. & 7. ex quibus redditibus Eccleſiæ Parochiales reſtaurandæ ſint? p. 181. c. 2. n. 1. & ex quibus Eccleſiæ Cathedrales? ibid. n. 2. ſi Eccleſia Parochialis reſtaurari non poſſit, quid faciendum? ibid. n. 3. Eccleſia ſæcularis Collegiata in quam aliam converti poſſit? ibid. n. 4. De *Eccleſia Parochiali* Plura vide verb. *Parochia*. De *Immunitate Eccleſiarum*, vide verb. *Immunitas*.

Electio canonica & valida in Ordine noſtro Franciſcano ſola illa eſt, quæ fit à majore parte Capituli p. 39. c. 2. n. 1. quæ pars cenſenda ſit major? ibid.

Emphyteuſis vocabulum græcum, latinè quid ſignificet? p. 65. c. 3. n. 1. Ejus definitio. ibid. n. 2. cum quibus habeat quandam affinitatem? ibid. n 3. ab iiſdem quomodo differat? ibid. Emphyteuſis alia eſt Eccleſiaſtica, alia Laica. ibid. n. 4. ad valorem utriusque quæ conditiones requirantur? ibid. quando Prælatus poſſit bona Eccleſiæ dare in Emphyteuſim, & quando non? p. 66. n. 5. ſi contingat Emphyteutam profiteri Religionem, ad quem tunc Emphyteuſis rerum immobilium tranſeat? ibid. n. 6. Emphyteuſis in quibus conveniat cum feudo, & in quibus ab eo differat? p. 70. n. 3.

Emptio-Venditio quid ſit? p. 54. c. 1. n. 2. Contractus Emptio-Venditionis debet eſſe ultrò citroq; obligatorius. ibid. c 2. n. 1. ut ſit validus, requiritur mutuus conſenſus contrahentium. ibid. n. 2. & 3. & ut careat culpa debet pretium pro mercibus dandum eſſe juſtum. p 55. n. 4. quæ Emptio præterea ſit licita & quæ illicita? p. 56. n. 9. & 12. & p. 57. c. 1. n. 2. qui ſecluſa neceſſitate gravi Emptionis & Venditionis negotiationem licitè per ſe exercere non poſſint? p. 56. c. 3. n 1. qui fructus pertineant ad Emptorem? p. 58. n. 9. & 13. in Emptio-Venditione retractus quis ſit licitus? p. 59. n. 15. ex Contractu Emptio-Venditionis quæ oriantur? p. 60. n. 18. quæ res poſſint emi, & quæ non? ibid. c. 4. n. 1. & ſeqq. Fratres Ordinis noſtri Franciſcani nequeunt per ſe celebrare contractus formales Emptionis, & Venditionis. ibid c 5. n. 1.

Error conditionis ſervilis quomodo contingat in contractu matrimoniali, & quale ponat impedimentum? p. 213. c. 1 n. 2. quomodo contingat error circa ſubſtantiam & error circa qualitatem? p. 214. c. 2. n 1. Error circa ſubſtantiam quale ponat impedimentum Matrimonii, & quo jure? ibid. n. 2. 3. & 4 & quale impedimentum ponat error circa qualitatem? p. 215. n. 5. & 6.

Euchariſtia vox græca eſt, latinè quid ſignificet? p. 163. c 2. n. 1. Euchariſtia eſt proprium & verum Sacramentum ibid. n. 2. Ejus definitio. ibid. n. 3. quando Euchariſtiæ Sacramentum inſtitutum ſit? ibid. n. 4 5. & 6. quæ ſit materia idonea neceſſaria & ſufficiens ad conſecrandum corpus Chriſti? p. 164. n. 7. 8. 10 11. 12. & 13. & p. 165. num. 14. 15. & 16. quæ materia ſit apta ad conſecrationem Sanguinis Chriſti? p. 165. n. 17. & 18. & p. 166. n. 19. 20. 21. & 22. in Calice Conſecrationis eſt permiſcenda aqua vino. p. 166. n. 24 quæ ſit valida forma conſecrativa Corporis Chriſti? ibid. n. 25. & quæ Sanguinis? p. 176. n. 26. Euchariſtia fideliter aſſervanda. p. 174. c. un. n. 1. ubi recondenda, & quando renovanda? ibid. n. 3.

Exactiones quid ſint? p. 155. c 2. n. 1. quæ Exactiones debeantur Epiſcopis? ibid. n. 2. à quibus Eccleſiis ſint iiſdem præſtandæ? ibid. n. 3. aſſignantur cauſæ rationabiles ob quas Epiſcopus petere poſſit ſubſidium charitativum. ibid. n. 4.

Exceſſus quid ſit, & quando cenſeatur committi? p. 313. c. 1. n. 1. quando Epiſcopi & alii Prælati cenſeantur committere Exceſſum? ibid. n. 2. 3. 4. 5 6. & 7. & quando alii Prælati Epiſcopo inferiores. p. 314. c. 2. n. 1. & 2. qualiter & quomodo è contra ſubditi Clerici excedere dicantur in ſuos Prælatos? ibid. n. 3. & 4. Exceſſum quoque in Jure prohibitum quando committant Vicarii Eccleſiarum? ib. n. 5. & quomodo excedant omnes tam Clerici quàm Laici? ibid. per Exceſſum Privilegiatorum quid intelligatur? pag. 320 c. 3. n. 1. quando Religioſi Privilegiati cenſeantur excedere & abuti Privilegiis. ibid. n. 2. & 3 Privilegiati omnes quoquo modo Exceſſus committentes abutendo ſuis Privilegiis, quid mereantur? p. 321. n. 4.

Excommunicationis Etymon. p. 338. c. 1. n. 1. Ejus deſcriptio. ibid. n. 2. an Excommunicatio idem ſit quod Anathema? ibid. num. 3. Ejusdem diviſio. ibid. n. 4 & 5. ad Excommunicationem infligendam non requiritur neceſſariò aliqua determinata formula verborum. p. 339. n. 6 Excommunicatio major quos habeat effectus, & quas privationes importet? ibid. n. 7. 8. & ſeqq. & p. 340. n. 13. usque ad n. 22. Excommunicatio minor quomodo contrahatur? pag. 341. num. 23. & 24. duos

tantum habet effectus. ibid. n. 25. quale debeat eſſe peccatum, ut Excommuncatio major, vel alia Cenſura Eccleſiaſtica infligatur. ibid. n. 26. ut Excommunicatio lata à Judice incurratur, & ſit valida, quid debeat præcedere? ibid. n. 27. quæ ignorantia & quis metus excuſet ab incurſu Excommunicationis? p. 342. n. 28. Excommunicatio major & minor quos effectus habeat in Clericis, & ſi hac vel illâ innodati Divini Officia celebrent, vel miniſtrent, quid incurrant? p. 309. c. un. n. 2. 4. 5. 6. & 8. & p. 310. n. 9. Excommucatio edita contra percutientes Clericum vel Monachum breviter elucidatur. p. 342. c. 3. n. 1. 2. & 3. & p. 343. n. 4. & p. 344. & 6. ab incurſu hujus Excommunicationis qui excuſentur? p. 343. n. 5. quando occidens Clericum non incurrat Excommunicationem? p. 344. n. 9. omnes hæretici utriusq; ſexûs, eorumque fautores', receptores, & defenſores incurrunt Excommunicationem. ibid. n. 10. in Ordine noſtro Franciſcano qui fulminare poſſint ſententiam Excommunicationis in ſuos ſubditos? p. 350. c. 6, n. 1. non licet ſubditis Minoritis Excommunicationem à Prælatis inferioribus latam contemnere, aut non formidare; poſſunt tamen reclamare apud Superiores Majores Ordinis, ſi ſinè diſcretione fulminata ſit. ibid. n. 2.

Executio Teſtamentorum ad quem ſpectet? p. 95. n. 8. Executores qui eſſe poſſint, & ad quid obligentur? ibid.

Exemptionem à ſolutione Tributorum & Gabellarum quæ perſonæ habeant, & quo Jute? p. 186. c. 3. n. 1. & ſeqq.

Expoſitio, & abjectio infantis ut pereat, vel per aiios miſeratione ductos alatur, grave crimen eſt. p. 278. c. un. n. 2. ſimiliter graviter peccat, qui exponit languidos, & infirmos, quique ipſis alimenta impiè denegat. ibid. n. 3. ſi genitores proles ſuas alere nequeant, non propterea ſunt exponendi. ibid. n. 4. exponentes infantes ut pereant, quâ pœnâ digni ſint? ibidem n. 5.

F.

F*Alcidiæ* detractionem facere ex legatis factis quid ſit? p. 94. c. 2. n. 3. quando hæc fieri poſſit, & quando non? ibid. n. 4.

Falſificantium juſtas menſuras, & pondera, quæ olim pœna, & quæ nunc? p. 60. n. 17.

Falſum prout crimen importat, deſcribitur. p. 301. c. 1, n. 2. quibus quatuor modis principaliter committi poſſit? ibid n. 3. 4. 5. & 6. pro falſariis, tum Laicis, tum Clericis, quæ pœnæ ſtatutæ ſint? p. 302. c. 2. n. 1. & 2. Falſificantes monetam, quâ pœnâ afficiendi? ibid, n. 3. Frater Minor committens crimen Falſi quid incurrat, & qualiter puniendus? p. 303. c. 3, n. 1. Fratres falſificantes literas, aut ſigilla Prælatorum Ordinis noſtri Franciſcani quâ pœnâ caſtigandi. ibid, n. 2.

Feloniam committere quid ſit? p. 74. c. 3. num. 6.

Feudum unde dictum, & a quibus primitùs inſtitutum fuerit? p. 70. c. 1. n. 1. dupliciter accipitur. ibid. & deſcribitur. ibid. n. 2. Feudum cum Emphyteuſi in quibus conveniat, & in quibus ab ea differat? ibid. n. 3. variæ ejusdem diviſiones p. 71. n. 4. quædam dubia circa Feuda reſolvuntur. ibid. c. 2. n. 1. & ſeqq. quæ res per ſe nequeant in Feudum dari? p. 72. n. 6. Feudatarius nequit alienare Feudum ſinè conſenſu Domini directi infeudantis p. 73. n. 9. poteſt tamen cum conſenſu ejusdem ibid. n. 10 tribus modis acquiruntur Feuda ibid. c. 3. n. 1. quomodo *pactò* cum inveſtitura Feuda acquirantur? ibid, quomodo acquirantur *Præſcriptione* & *Succeſſione*? ibid. n. 2. qui à ſucceſſione in Feudis excludantur? ib. n. 3. & p. 74. n. 4. ex quadruplici cauſa Feuda amittuntur p. 74. n. 5. & 6.

Fideicommiſſum quid ſit, quomodo coincidat cum Legato, & ab eo differat? p. 91. c. 1. n. 1. quibus fieri poſſit Fidei commiſſum? p. 95. n. 6.

Fidejuſſoris Etymologia. p. 78. c. 1. n. 1. dupliciter ſumitur. ibid. quomodo diſtinguatur à Conſtitutore, Mandatore, &c. ibid. n. 2. Ejus deſcriptio p. 79. n. 3. qui regulariter admittantur pro Fidejuſſoribus? p. 78. c. 2. n. 1. & qui non? ibid, n. 2. quando Clericis permittatur fidejubere? p. 79. n. 3. Fidejuſſores adhiberi poſſunt in omni genere obligationum ibid. n. 4. Jure competunt illis duo beneficia ſeu exceptiones. ibid. n. 5. in tribus caſibus Fidejuſſor poteſt agere contra debitorem. ibid, n. 6. Nemo ex Ordine noſtro Franciſcano poteſt agere Fidejuſſorem formalem in cauſis bona temporalia concernentibus p. 80. c. 3. n. 1.

Filiicidium quid ſit? p. 275. c. 1. n. 1. graviſſimè lege humana & Divina prohibitum eſt. ibid. n. 2. Filiicidii pœna & crimen ad quos extendatur? ibid. n. 3. ſecundùm Jura Civilia Filiicidii pœna quæ? ibid. n. 4. an parentes culpandi, qui infantem de nocte repoſuerunt in ſuum communem lectum, & is deinde mortuus reperiatur? p. 276. n. 6.

Fornicatio unde dicatur? p. 286. c. 4. n. 1. ejus deſcriptio. ibid. eſt ſub mortali prohibita. ibid, n. 2. an pro ſimplici fornicatione aliqua pœna conſtituta ſit? ibid. n. 3. Fornicarius ad quid obligetur? p. 287. n. 3. Clericus Fornicarius cum ſcandalo deponendus eſt ab officio & beneficio. ibid.

Furtum unde dictum, & quid ſecundùm Juris Conſ. p. 292, c. 1. n. 1. ejus deſcriptio. ibid. n. 2. Furtum rei in quantitate notabili deliberatum eſt ſub mortali peccato prohibitum. ibid. n. 3. quæ ſit quantitas notabilis ſufficiens ad peccatum mortale ibid, n. 4. 5. & p. 293. n. 6. 7. & 8. Furti diviſio. p. 294. n. 9. Secundùm Jura Civilia, & Canonica, ac Divinam Legem pro diverſitate furtorum, diverſæ ſtatutæ ſunt pœnæ tum pro Clericis, tum pro Laicis. p. 294. c. 2. n. 1. 2. 3. & 4. p. 295. n. 4. & 6. Frater Minor committens Furtum rei ſacræ, vel alterius rei notabilis

bilis de rebus Monaſterii incurrit caſum reſervatum. ibid. c. 3. n. 1.

G.

G*Eneralis* Miniſter Ordinis noſtri ſi moriatur extra ſuam Familiam, quid faciendum? p. 29. n. 4. dum ingreditur intra clauſtra Monialium, quot Socios habere debeat? p. 145. c. 3. n. 2.

Gerontcomia quæ loca dicantur? p 146. c. 1. n. 1.

Gradus Conſanguinitatis quid ſit? p. 223. c. 1. n. 4. Plura vide verb. *Conſanguinitas.*

H.

H*Abitus Clericalis* quis cenſeatur decens & conveniens? p. 5. n. 3. cujus communiter coloris, & formæ eſſe debeat? ibid. n. 4. qualis conceſſus ſit Cardinalibus, Epiſcopis, & quibusdam Prælatis? ibid. Habitum Clericalem non deferentes quas pœnas incurrant? p. 6. n. 5.

Hæredes qui inſtitui poſſint, & qui non? p. 98. n 12. Hæredis ſubſtitutiones qualiter licitè fieri poſſint? p. 94. c. 2. n 2 ſi filius hæres ſe ſentiat gravatum fidei commiſſo, vel legatis in teſtamento factis, quid agere poſſit? ibid. c. 2. n 3. Hæres neceſſarius an poſſit renunciare hæreditati? p. 95. n. 7. nullus Ordinis noſtri Franciſcani poteſt inſtitui hæres formalis in Teſtamentis. p. 96. c. 3. n. 2. quis ſit hæres peregrini in locis remotis intra hoſpitale defuncti? p. 99. c. 4. n. 3. De ſucceſſione ab inteſtato, vide *Succeſſio.*

Hæreſis græcum vocabulum, latinè quid ſignificet? p. 266. c. 1. n. 1. Ejus deſcriptio. ibid. n. 2. quæ requirantur, ut quis dicatur formalis hæreticus? p. 267. n. 3. 4. 5. 6. 7. & 8. Hæreticus formalis plectitur pœnâ Excommunicationis majoris latæ ſententiæ. ibid. c. 2. n. 1. ut præfata Excommunicatio incurratur, quæ conditiones requirantur? ibid. quas pœnas ultrà incurrat formalis Hæreticus? p. 267. n. 2. p. 268. n. 3. 4. & 6. ſi Clericus efficiatur formalis & manifeſtus Hæreticus, qualiter cum eo procedendum? pag. 268. n. 5. cur rigor pœnarum non obſervetur, nec obſervari poſſit circa Hæreticos formales? ibid. c. 3. n. 1. quibus vetitum ſit diſputare cum Hæreticis formalibus? p. 269. n. 2. qui poſſunt abſolvere ab Hæreſi occulta & publica in foro conſcientiæ? ibid. n. 3. de Jure communi Hæreticus notorius Laicus ad Fidem Catholicam converſus remanet irregularis. ibid. n. 4. filii Hæreticorum, etſi Catholici effecti, quibus priventur? ibid. n. 5. dicti filii, uti & fautores, defenſores, & receptores Hæreticorum ſunt irregulares. ibid. & hi præter excommunicationem quas pœnas incurrant? p. 270. n. 6. nè latiùs ſerpat crimen Hæreſis quæ ordinata à S. Canonibus? ibid n. 7 Criminis Hæreſis, ordinarii Judices qui? ibid. n 8. ad quid obligentur Principes ſæculares in exterminandis Hæreticis? pag. 271. n. 9. in cauſa Hæreſis quomodo procedi poſſit? ibid. n. 10, omnis Hæreticus ſimul eſt Schiſmaticus, non tamen è contra. p. 272. c. un n. 3. qui Hæretici ad Religionem noſtram Franciſcanam nequeant ſuſcipi? p. 271. c. 4 n. 1. & quid Fratres Minores poſſint circa abſolutionem ab Hæreſi? ibid. n. 2.

Hermaphroditi qualiter admittendi ad contrahendum Matrimonium? p. 230. c. 2. num. 5.

Homicidii crimen ponit impedimentum dirimens Matrimonii ſubſequentis. p. 212. c. 2. n. 1. & ut verum impedimentum inducat, quæ requirantur? ibid. n. 2. & 3. Homicidii derivatio. p. 279. c. 1. n. 1. deſcribitur in genere. ibid. n. 2. dividitur in Voluntarium & in involuntarium ſeu caſuale. ibid. n. 3. Voluntarium ſubdividitur in licitum ſeu juſtum, & in illicitum ſeu injuſtum. ibid. n. 4. Homicidium neceſſarium defenſivum quando ſit juſtum, licitum, & permiſſum? ibid. num. 5. quando cenſeatur fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ? ibid. n. 6. ut aliquod Homicidium voluntarium reputetur injuſtum, illicitéque factum, quæ requirantur? p. 278. n. 7. Secundùm Jus Canonicum quas pœnas incurrat Homicida voluntarius injuſtus? ibid. c. 2. n. 1. & 2. quas ſi Laicus, & quas ſi Clericus ſit? ibid. n. 1. variæ ſortes Homicidarum, & variæ pœnæ eorundem. ibid n. 3. & p. 279. n. 4. qui non ſint cenſendi Homicidæ formales, nec conſequenter irregulares? ibid. c. 3. n. 1. 3. & 4. & qui incurrat irregularitatem? ibid. c. 3. n. 2. & 5. & ſeqq. an & qui Homicidæ ad Ordinem noſtrum Franciſcanum poſſint recipi? p. 280. c. 4. n. 1. quâ pœna puniendus eſſet Frater Minor, ſi (quod DEUS avertat) occideret ſuum Superiorem localem, vel Provincialem, vel etiam tantùm ſæcularem? p. 281. n. 2.

Honeſtas à Clericis requiſita alia eſt interior, alia exterior. p. 2. c. 1. n. 5. quænam in ſpecie expoſcat Clericorum honeſtas? ibid. c. 2. n. 1. & ſeqq. quæ honeſtas vitæ requiratur in Clericis Minoriticis ſeu Ord. Fratrum Minorum? p. 6. c. 4. n. 1. & ſeqq.

Horæ Canonicæ horis competentibus debitè perſolvendæ. p. 167. c. 3. n. 1.

Hoſpitalia unde dicantur? p. 146. c. 1. n. 1. cenſentur inter domos Religioſas ibid. authoritate Epiſcopi erecta juriſdictioni ejuſdem ſubjacent ibid n. 3. ſi unum Hoſpitale uniatur alteri, manet ſubjectum illi Epiſcopo, in cujus Diœceſi ſitum eſt. p. 147. n. 4. quæ Hoſpitalia Epiſcopus viſitare poſſit, & quæ non? ibid. n. 6. & 7.

Hypotheca, vide *Pignus.*

I.

J*Ejunium* Eccleſiaſticum quod dicatur? p. 177. c. n. 1. Ejus deſcriptio. ibid. n. 2. in Jejunio Eccleſiaſtico tria neceſſariò ſervandanda. ibid. n. 3. 4. & 5. & p. 178. n. 8. quomodo adhuc cenſeatur unica moraliter refectio, etiamſi illa interrumpatur? ibid. n. 6. etſi in die Jejunii plures fierent refectiones, unicum tamen peccatum mortale erit. ibid.

ibid. num. 7. quibus diebus ſtatuta ſint Jejunia de præcepto obſervanda? ibid num. 9. ſi Feſtum Nativitatis Domini incidat in feriam ſextam, licitum eſt veſci carnibus. ibid. n. 10. ſi aliquod Feſtum habens Vigiliam cum Jejunio incidat in feriam ſecundam, Jejunium ſervandum eſt Sabbatho præcedenti. ibid. ob tres cauſas quædam perſonæ excuſantur à Jejunio: ibid. n. 11. non tamen ab abſtinentia à carnibus. pag. 179. n. 12.

De Illegitimis, eorumque legitimatione, vide verb. *Legitimi* & *Liberi*.

Imaginum ſanctarum cultus eſt licitus. pag. 176. n. 4.

Immunitas deſcribitur in genere. p. 182. c. 1. num. 1. clarior Immunitatis Eccleſiaſticæ deſcriptio. ibid. num. 2. vocatur etiam Libertas, ſeu Exemptio Eccleſiaſtica. ibid. num. 3. Immunitas alia eſt localis, alia realis, alia perſonalis. ibid. localis conſiſtit in in variis. ibid. num. 4. & 5. quo Jure competat Eccleſiis, aliiſque locis piis Immunitas? ibid. c. 2. num. 1. contra eam nulla conſuetudine poteſt præſcribi. pag. 183. n. 2. quæ loca ſacra gaudeant privilegiò Immunitatis Eccleſiaſticæ? ibid. num. 3. 4. & 5. quæ perſonæ gaudeant ejusmodi privilegiò? p 184. n. 6. 7. & 8. & quæ non gaudeant? ibid. n. 9. Immunitas Eccleſiaſtica quos operetur effectus? p 185. n. 10. & p 186. n. 11. infringentes Immunitatem Eccleſiaſticam committunt Sacrilegium, & quid incurrant? ibid. num. 12. Eccleſiæ, ac perſonæ Eccleſiaſticæ, earumque res regulariter immunes ſunt & exemptæ utroque Jure à ſolutione Tributorum & Gabellarum. ibid. c. 3. n. 1. hæc exemptio fundata eſt in Lege Divina & naturali. ibid. num. 2. privilegiò hujusmodi Exemptionis qui gaudeant. p. 187. num. 3. in quibus caſibus Eccleſiaſtici obligentur ſolvere tributa? ibid. n. 4. & ſi reluctentur, à quo poſſint cogi ad ſolvendum? p. 188. num. 5. quas pœnas incurrant violantes Immunitatem Eccleſiaſticam per impoſitionem exactionum? ibid. n. 6.

Impedimentum Matrimonii generaliter acceptum quid ſit? pag. 208. c. 1. num 2 in quibus ſit poteſtas ſtatuendi Impedimenta Matrimonii tam dirimentia, quàm impedientia tantùm? ibid. num. 3. 4. & 6. in quibus non? pag. 209. n. 5. & 7. ſolemniter Celebrantes Matrimonia cum Impedimento dirimente qualiter peccent? ibid. num. 8. Quid ſit Impedimentum publicæ honeſtatis, & unde oriatur? pag. 193. n. 5. & pag. 227. c. 3. n. 4. & 5. Ejus deſcriptio p. 226. n. 2. eſt duplex hujusmodi Impedimentum. ibid. n. 3. Impedimentum dirimens Matrimonii ponunt Coactio, violentia, & vis gravis injuſta. pag. 198. c. 6. n. 2. Impedimenta dirimentia Matrimonii quot, & quot impedientia tantùm? pag. 209. n. 9. & p. 232. c. 1. n. 4. & 5. quid faciendum, ſi contrahatur Matrimonium cum impedimento dirimente occulto? pag. 209. n. 10. & quid ſi unus Conjugum tantùm ſit conſcius hujusmodi impedimenti, & alter ignoret? ibid. n. 11. 12. & 13. quomodo Matrimonium nulliter contractum ab initio ob occultum Impedimentum dirimens poſſit convalidari? ibid. n. 12 & p. 210. n. 14. in Impedimentis Matrimonii quis diſpenſare poſſit, & in quibus? p. 233. c. 2. n. 1. 4. & 5. debet adeſſe juſta cauſa diſpenſandi, & quæ ſint illæ? ibid. n 2. & 3.

Impotentiæ deſcriptio. p. 227. c. 1. n. 2. Ejus diviſio. ibid. n. 3. & p. 228. n. 4. cauſæ efficientes Impotentiam variæ. p. 227. n. 3. quæ ponat Impedimentum dirimens Matrimonii contracti? p. 228. n. 5. 6. & 8. & quæ non ponat tale Impedimentum dirimens Matrimonii contracti, & ſubſequentis? ibid. num. 7. & pap. 229. n. 9. allegatâ Impotentiâ cujus authoritate diſſolvendum ſit Matrimonium jam contractum? pag. 229. n. 10. quid ſi ambo Conjuges de tali Impotentia falsè juràſſent, & vir reputatus frigidus aliud contraxiſſet Matrimonium, illúdque conſummâſſet, aut aliam fornicariè cognoviſſet? ibid num 11. & p. 230. c. 2. n. 3. nec ſoli viro, nec ſoli fœminæ alleganti impedimentum Impotentiæ credendum eſt. p. 229. c. 2. n. 1. hoc Impedimentum etiam primò poſt multos annos allegari poteſt. p. 230. n. 2. qui habeant Impedimentum Impotentiæ ad validè contrahendum Matrimonium? ibid. num. 4.

Impuberes qui dicantur? p. 201. c. 1. n. 1. ut Impuberum ſponſalia valida ſint, quæ ætas requiratur? ibid. n. 2. an tractu temporis ſponſalia Impuberum convaleſcant? ibid. num. 3. quando Impuberes reſilire poſſint? p. 202. n. 4. an Parentes pro Filiis puberibus, vel impuberibus valida poſſint contrahere ſponſalia de futurô ibid. n. 5. an ſi pubes contrahat ſponſalia cum impubere teneatur hunc expectare usque ad annos pubertatis? Ibid. num. 6. quis poſſit diſpenſare ut Impuberes Matrimonio jungantur? ibid. n. 7. puer cenſendus is, qui adhuc eſt Impubes & intra 7. & 14. annum conſtitutus, & puella intra 7. & 12. annum. p. 305. c. un. n. 1. pueri & puellæ delicti capaces ob ſua delicta gravia qualiter puniendi? ibid. n. 2. parentes ob delicta filiorum puerorum vel puellarum Impuberum non debent conveniri, vel mulctari pœnâ pecuniariâ pag. 306. num. 3.

Incendiarius definitur. pag. 291. c. 2. n. 1. Secundùm Jura Civilia & Canonica quæ pœnæ Incendiariis infligendæ? ibid. num. 2. & 3.

Inceſtus quale afferat Impedimentū Matrimonii? p. 220 c. 1 n. 2. & 3. præter Impedimentum quas pœnas incurrant Inceſtuoſi? ibid. n. 4. & 5. ut ex Inceſtu verè cenſeatur conſurgere Impedimentum dirimens, quas debeat habere conditiones? p. 221. num 6. quando hoc Impedimentum non contrahatur à

fœmina?

fœmina? ibid. n. 7. & quando contrahatur à viro inceſtuoſo? ibid. n. 8. Inceſtus deſcriptio. p. 287. c. 4. n. 6. committitur aliquando cum, aliquando ſinè Matrimonio, ibid n. 7. Inceſtus tum Laici, tum Clerici qualiter puniendus? ibid. ſi Inceſtus commiſſus ſit cum Matrimonio, quæ pœna Jure Civili ſtatuta ſit? ibid. n. 8.

Indulgentiæ deſcriptio. p. 331. c. 2. n. 1. in Eccleſia eſt poteſtas concedendi Indulgentias. ibid. n. 2. Indulgentia variè dividitur. p. 332. n. 3. & 4. Indulgentiæ quem habeant effectum? ibid. n. 5. & 6. quomodo concedantur vivis, & quomodo defunctis? ibid. n. 7. & quomodo Papa ſibi det Indulgentias? ibid. an Indulgentiæ pro defunctis habeant certum & infallibilem effectum? p. 333. n. 8. ut Indulgentia licitè & validè concedatur, requiritur pia & rationabilis cauſa. ibid. n. 9. ad lucrandas Indulgentias quæ requiſita ſint neceſſaria? ibid. n. 10. qui poſſint concedere Indulgentias? ibid. n. 11. Fratribus Minoribus ac aliis Regularibus olim plurimæ à Summis Pontificibus fuerunt conceſſæ Indulgentiæ. p. 335. c. 3. n. 3. quæ adhuc ſint in vigore? ibid. quando ſoleat Pontifex Indulgentiam concedere ſicut in anno Jubilæi? p 334. n. 14.

De Infantibus, & languidis expoſitis, vide verb. *Expoſitio.*

Infidelis quis communiter cenſendus? p. 130. c. 1. n. 1. inter Infideles Conjuges quale ſit Matrimonium? ibid. n 2. & p. 231. n. 3. ſi unus Infidelium convertatur, alter non, cui aſſignanda ſit communis proles? ibid. n. 3. quale inter illos inſtitui poſſit Divortium? p. 240 n. 14. Converſio ad Fidem Catholicam non patrocinatur in gravioribus criminibus. p. 131. n. 4. exemplificatur hoc ipſum. ibid. & n. 5.

Injuriæ Etymon. p. 324. c. 1. n. 1. Ejus deſcriptio. ibid. n. 2. Injuria quatuor communiter modis poteſt inferri. ibid. n. 3. quâ pœnâ puniendus is, qui affert alteri Injuriam graviſſimam per libellum famoſum? p. 325. n. 4. dupliciter poteſt agi ad reſarciendas Injurias. ibid. quædam Injuriæ ſunt atroces, quædam leves, unde juxta gravitatem Injuriæ pœna taxanda erit. ibid num. 5. ſi Injuriatus retorqueat in continenti Injuriam illatam, talis nequit conveniri Injuriarum crimine. ibid. n. 6.

Inquiſitio quid ſit? p. 249. c. 4. n. 2. alia eſt generalis, alia ſpecialis ibid. n 3. ad Inquiſitionem ſpecialem ritè inſtituendam quæ requirantur? ibid. 250 n. 4. ſi in Inquiſitione ſpeciali non ſervetur debitus Juris Ordo, ad quid Judex obligetur? ibid. n. 5. in Inquiſitione generali quomodo ſe gerere debeat Judex Franciſcanus? p. 252. n 13.

Inſtitutio beneficii alia eſt juſta, alia injuſta. p. 30. c. 1. n. 1. Inſtitutionis juſtæ & canonicæ varii ſunt modi. ibid. variè etiam ſumitur Inſtitutio ibid. n 2. Ejusdem deſcriptio. ibid. n. 3. quis poſſit inſtituere Clericos in beneficiis? ibid. c. 2. n 1. 2. & 3. & quis non poſſit? ibid. n. 4. Inſtituendi in aliquo beneficio qualitates requiſitæ p. 31. c. 3. quot ordinariè pro uno loco inſtituendi ſint? ibid. n. 3. Inſtitutionem ſequitur inveſtitura. ibid. n. 4. Inſtitutio quibus neceſſaria? ibid. n. 5.

Interdicti deſcriptio. 348. c. 5. n. 1. Ejusdem diviſio. ibid. n. 2. dum locus interdicitur, etiã perſonæ illius loci interdicto innodantur, qui Interdicto cauſam dederunt, ubicunque morentur. ibid. n. 3. ſi Civitas Interdicto ſubjiciatur etiam habitacula proxima extra mœnia Interdicto involvuntur. ibid. n. 4. non tamen extranei eò certis de cauſis accedentes, nec probabiliter Studioſi Univerſitatis ibidem exiſtentes; nec Clerici, & Religioſi? ibid. n. 6. dum Eccleſiæ interdicuntur an etiam Capellæ & Cœmeteria interdicantur? ibid. num. 5. Interdictum antiquo Jure Canonico quos habebat effectus? ibid. n. 7. & 10. fuerunt tamen deinde limitati. ibidem n 8. 9. & 11. quæ Sacramenta poſſint adminiſtrari tempore Interdicti? p. 349. n. 11 & 12. Interdictum etiam inducit per modum effectus privationem ſepulturæ. ibid. n. 13. & hic effectus eſt generaliſſimus. ibid. n. 14. & 15. Eccleſiaſtici imò & Laici violantes Interdictum locale vel perſonale peccant mortaliter ibid. n. 16. quæ ſint pœnæ violantium Interdictum? ibid. n. 17. Ut Interdictum legitimè feratur, debet præcedere culpa mortalis. ibid. n. 18. absque licentia Papæ non poteſt interdici integra Provincia. ibid. n. 19. Interdicto locali multùm aſſimilatur *Ceſſatio à Divinis*, ibid. n. 20. quomodo ab eo differat? ibid.

Inveſtituræ ritus varii pro diverſitate locorum. p. 31. c. 3. n. 4. ad quem de Jure communi ſpectet? ibid.

Iubilæum quid fuerit, & quid operabatur apud Judæos? p. 334. n. 12. unde derivetur? ibid in Eccleſia annus Jubilæus quid ſit? ibi. in anno Jubilæi quæ Indulgentiæ plenariæ ſuſpendantur, & quæ non? ibid num. 13. Iubilæum quomodo diſtinguatur ab Indulgentia plenaria? ibid. n. 14. an Jubilæum per duas ſeptimanas extenſum, ſæpiùs quàm ſemel poſſit obtineri? ibid. n. 15. opera in Bulla præſcripta quomodo poſſint adimpleri, & commutari? ibid. n. 14. 16. & p. 335. n. 17. an omnia opera unâ hebdomadâ ſint abſolvenda? p. 335. n. 17. quomodo completo Jubilæo pœnitens poſſit abſolvi à Reſervatis oblitis? ibid.

Judæi unde dicti? p. 265. c. un. n. 1. qualiter concedatur Judæis habitatio in terris Chriſtianorum? ibid. n 2. quæ è contra iisdem ſint interdicta? ibid. n. 3.

Judex ut debitè fungatur officio ſuo in infligendis pœnis ad quæ ſe prudenter reflectere debeat? p. 327. c. 1 n. 5. Judex Minoriticus regulariter debet punire delicta pœnis à Statutis Generalibus, vel Municipalibus præfixis. p. 329. c. 3. n. 2. quid poſſit, ſi Reus non ſit capax pœnarum ſtatutariarum; vel eidem delicto duplex aſſignetur pœna, una ex Jure communi, & alia ex Statutis Regularibus;

vel

vel ſi eidem delicto diverſæ pœnæ ex diverſis Statutis taxentur, quæ ſint impoſſibiles? ibid. n. 3.

Judicium Eccleſiaſticum criminale inſtituitur tribus modis. pag. 244 c 1, n. 1. an & quando in Jndicio criminali accuſatorio procedendum, ſicut in Civili? pag. 248. c. 3. n. 3. Judicium criminale adhuc aliis tribus modis inſtitui poteſt. p. 251. n. 6.

Jus Patronatûs deſcribitur. pag. 149. n. 2. Jus Patronatûs aliud eſt Eccleſiaſticum, aliud Laicum, aliud Civile, & aliud mixtum. ibid. n. 3. quinque de cauſis acquiritur Jus Patronatûs. ibid. n. 4. ſi concurrant plures ad erectionem Eccleſiæ vel Beneficii, ſinguli efficiuntur in ſulidum Patroni illius. ibid. num. 5. ſi plures Patroni actu præſentent, quomodo fieri debeat Collatio beneficii? ibid. n. 6. quomodo verò ſi plures præſententur à Laico Patrono, & quomodo ſi à Patrono Eccleſiaſtico? p. 150. n. 7. Utrique Juri Patronatûs, & Laico, & Eccleſiaſtico qui poſſint derogare, & qui non poſſint? ibid. n 8. 9. & 10. qui ſint capaces Juris Patronatûs, & qui non ſint? ibid. cap. 2. n. 1. 2. & 3. quot & quæ Jura ſint conceſſa Patronis? p. 151. n. 4. quid eis non competat? ibid n. 5. & 6 Juris Patronatûs translatio poteſt contingere quatuot modis. ibid. c. 3. n. 1. quomodo transferatur per ſucceſſionem? ibid n. 2. & 4. ſi hæredes, vel Patroni diſcordent in præſentando, quid poſſit Epiſcopus? ibid. n. 3. quomodo Jus Patronatûs transferatur per donationem? ibid. n 4. quomodo per venditionem, & per permutationem? p. 152. n. 6. & 7. cum qua intentione Jus Patronatûs à Clericis nec emendum, nec aliô titulô acquirendum. ibid. n. 11. quando Jus Patronatûs transfertur in aliam perſonam qualiter nihil ſit immutandum? p. 153. c. 4. n. 1. Jura Patronatûs quomodo poſſint dari in feudum vel Emphyteuſim? ibid. n. 2. abſque conſenſu Patroni nequit Ordinarius Eccleſiam vel beneficium quod eſt Juris Patronatûs concedere vel unire alteri Eccleſiæ, &c. ibid. n. 8. Jus Patronatûs deperditur variis modis. ibid. num. 4.

K.

K Litera antiquitus inurebatur in fronte Calumniatoris. pag. 254. c. 1; n. 3.

L.

L*Audemium* quid ſit? p 66 n. 4.

Lectores Philoſophiæ & Theologiæ, vide *Magiſtri.*

Legatum quid ſit? p. 91. c. 1. n. 1, & p. 95. n. 6. qui legare, & quæ legari poſſint? ibid.

Legitima detractio ex legatis factis quid ſit? p 94. c. 2. n. 3.

Legitimi filii qui cenſeantur eſſe? p. 234. c. 1. n. 2. 4. 5. 6. 7. & 8. & qui illegitimi? ibid. n. 9. illegitimi græcè vocantur Nothi. ibid. omnes filii illegitimi ad quæ reputentur inhabiles? pag. 235. n. 10. Illegitimorum legitimatio fieri poteſt tribus modis. ibid. c. 2. n. 1. 2. 4. & 5. qui filii per ſubſequens Matrimônium legitimari non poſſint? ibid num. 3. ad probandam legitimationem natalium quid requiratur? ibid. n. 6. & ad invalidandam legitimationem quid probari oporteat? ibid. n. 7. Legitimatio prolis per quæ efficaciter probetur? ibid num 8. quæſtio natalium cognoſcenda eſt à Judice Eccleſiaſtico p. 235. num 9.

Lepra morbus non rectè ſtatuitur pro impedimento dirimente Matrimonii jam contracti & conſummati. p. 212. c. un. n. 2. ſi Conjuges poſt ſupervenientem lepram nequeant ſeſe affectione conjugali tractare, ad quid inducendi ſint? ibid. n. 3. Leproli poſſunt inire Matrimonia non obſtante lepra ibid. n. 4. an Conjunx ſanus teneatur leproſo regulariter reddere debitum, ſi id exigat? p 214. n. 5. Lepra ſuperveniens diſſolvit ſponſalia de futuro priùs contracta. ibid. n. 6.

Liberi in multiplici ſunt differentia p 96. c. 1. n 4. & p. 97. n. 5. 6 & 8 quomodo ſuccedant in hæreditatibus, & qui præferendi? ib. Proles genitæ ex libero ventre efficiuntur liberæ, etſi pater ſuiſſet ſervus, & è contra. p. 218. c. un n. 2. ad libertatem prolis ſufficit ut Mater fuerit libera aliquo tempore. ibid. n 3. aliàs proles legitime natæ quoad familiam, nobilitatem, & dignitatem ſequuntur conditionem patris, & non matris. ibid. n. 4. quandoque etiam quoad libertatem ſequuntur conditionem patris. pag. 214. cap. 1. num. 5.

Ligamen prioris Matrimonii ponit impedimentum dirimens ſequentis. pag. 205. c. 1. n. 2.

Linea Conſanguinitatis quid ſit, & quotuplex? p. 221. c. 1. n. 4. Plura vide verb. *Conſanguinitas.*

Locatum-Conductum pro quo ſumatur? p. 62. c. 1. n 1. Locatio-Conductio deſcribitur. Ibid. n. 2. aliquæ res Eccleſiaſticæ locari poſſunt ad breve tempus, nulla tamen ad longum tempus. ibid. c 2. n 1 & 2. quod breve, & quod longum tempus cenſeatur? ibid. concluſo contractu Locatio - Conductionis ad quid regulariter teneatur & cogi poſſit Locator & Conductor? p. 63. n. 3. & 4 quas Locationes prohibuerit Concilium Tridentinum. ibid n 5. res locata rurſus alteri locari poteſt. ibid. n. 6. ſi contingat rem locatam divendi, Emptor cenſetur eſſe potior. ibid. n. 7. quandu Conductor abſolvatur ab onere reddendæ penſionis? ibid. n. 8. & 9. & quando non? ibid. n. 10. quid Locator pro reſtauratione aut reparatione rei locatæ præſtare teneatur? p. 64. n 11. ante elapſum tempus non poteſt Conductor ſpoliari uſu, vel uſufructu rei locatæ. ibid. n. 12. & 13. Locanti perſonales ſuas operas reddi debet juſtum pretium. ibid. n. 14. Conductor ad quid obligetur, & ad quid non, reſpectu ſamuli ſui locantis perſonales ſuas operas?

operas? ibid. n. 15. & ſeqq. Non licet Fratribus Minoribus aliquid locare in beneficium Ordinis ſui. p. 67. c. 4. n. 1.

M.

Magiſtri nomine qui intelligantur? pag. 263. c. 1. n. 1. Magiſtri artiū Liberalium, & Theologiæ, & Grammatices in quibus locis Diœceſis conſtituendi? ibid. n. 2. ejusmodi Magiſtro competens beneficium pro ſuſtentatione aſſignandum eſt. ibid. Magiſtri Theologi munus quod? ibid. Magiſtri Theologiæ actu docentes quale habeant ſpeciale privilegium? ibid. n. 3. an ſit aliqua ſimonia, dare Magiſtris, vel accipere ſtipendium juſtum pro munere docendi S. Theologiam? ibid. n. 4. & p. 264. 5. pro ſtudiis Philoſophiæ, & Theologiæ in Ordine noſtro Franciſcano qualificati Magiſtri ſeu Lectores inſtituendi ſunt in Capitulis & Congregationibus Provincialibus. p. 264. c. 2. n. 1. & 2. intra quod tempus Curſum Philoſophiæ & Theologiæ abſolvere teneantur? ibid. n. 1. ad quid obligentur? ibid. n. 1. & 2. quando quis poſſit inſtitui Lector Theologiæ? ibid. inter Obſervantes Lector Theologiæ 6. annorum quale Privilegium habeat? ibid.

Maledicus deſcribitur. p. 307. c. un. n. 2. Maledicti crimen qualiter contingat? ibid. n. 1. hoc crimen graviſſimè eſt prohibitum. ib. n. 3. Maledicus in Summum Pontificem ſive Clericus, ſive Religioſus, ſive Laicus, qualiter puniendus? ibid. n. 4. Maledicus in Cæſarem, vel alium Supremum Principem ſæcularem, quâ pœnâ plectendus? p. 308. n. 5. Maledicus in DEUM, ejusque Sanctos ſi Clericus ſit, vel Laicus, quâ pœnâ afficiendus? ibid. num. 6. quis cenſendus ſit Maledicus in DEUM, & Sanctos? ibid. n. 7. Frater Minor maledicus in DEUM, vel Sanctos, in Summum Pontificem, D. Protectorem Ordinis, alios Cardinales in genere vel in ſpecie, in Epiſcopos, & alios Eccleſiarum Prælatos, in ſuos Superiores Majores, & minores, quibus pœnis caſtigandus? ibid. c. 2. n. 1.

Matrimonium unde dictum? p. 195. c. 4. n. 1. Ejus deſcriptio. ibid. n. 2. Ejuſdem definitio, primò, ut dicit vinculum, & tandem ut dicit rationem Sacramenti. ibid. n. 3. triplex reperitur Matrimonium. p. 196. num 4. Matrimonium in ratione contractus indiſſolubilis fuit à DEO inſtitutum ſtatim à principio mundi. ibid. n. 5. conformè fuit legi naturæ ut in ratione talis contractûs inſtitueretur. ibid. n. 6. Matrimonium fidelium in Lege nova eſt propriè dictum Sacramentum à Chriſto inſtitutum. ibid. n. 7. quæ ſit Materia Matrimonii, & quæ forma? ibid. n. 8. & quis Miniſter eſſentialis hujus Sacramenti? p. 197. n. 9. ut Matrimonium debitum ſortiatur valorem qualis conſenſus contrahentium ſit neceſſarius? ibid. c. 5. n. 1. p. 198. 6. & 7. an ſufficiat ſolus conſenſus Conjugū ſinè conſenſu Parentum vel Curatorum? p. 197. n. 2. 3. 4. & 5. poteſt etiam per Epiſtolas vel per Procuratorem fieri contractus Matrimonii. p. 198. n. 8. & 9. quæ verba adhibenda à Procuratore? ibid. n. 10. contrahentes Matrimonium in peccato mortali qui peccent, & qui non? ibid. n. 11. Matrimonium propriè coactum quod dicatur? ibid. c. 6. n. 1. quis metus ſufficiat ad invalidandum Matrimonium, & quis non? ibid. n. 2. pag. 199 n. 3. 4. & 5. preces importunæ quæ ſufficiant ad invalidandum Matrimonium, & quæ non? ibid. n. 7. & 8 Matrimonium nullum eſt quando ex parte unius actu contrahentis intercedit ſimulatio animi. ibid. n. 8. taliter ſimulans qualiter peccet? ibid. n 9. de hac tamen ſimulatione etiam juranti non eſt credendum. ibid. num 10. Matrimonium conſummatum eſt indiſſolubile, exceptis tribus particularibus caſibus. ibid. n. 11. & 12 Matrimonium tamen ratum per quæ ſit diſſolubile? p. 200. n. 13 quæ ætas requiratur ad contrahendum? pag. 202. n. 7. quæ ſolemnitates requirantur, ut Matrimonium non cenſeatur eſſe clandeſtinum? p. 203. c. 2. n. 1. cujus Parochi præſentia requiratur ut Matrimonium ſit validum? ibid. n. 2. 3. p. 204. n. 4. & 5. & coram quo Parocho celebratum ſit invalidum? ibid. n. 6. quam pœnam incurrat Sacerdos aſſiſtens Matrimonio ſinè licentia proprii Parochi vel Epiſcopi? ibid. n. 7. quot teſtes requirantur & qualiter adeſſe debeant Matrimonio ſolemni? ibid n. 8. qui poſſint eſſe teſtes? ibid. n. 9 Matrimonium actu ratum non conſummatum, per aliud ſubſequens conſummatum non diſſolvitur. p. 205. c. 1. n. 3. lite pendente ſuper Matrimonio nequit celebrari aliud. ibid n. 4. ad accuſandum Matrimonium qui admittendi ſint? pag. 236. c. un. n. 2. & 3. qui poſſint admitti ad teſtificandum contra idem? ibid. n. 4. ab accuſando Matrimonium qui repellantur? p. 237. n. 5. pro impediendo futuro contractu Matrimonii quot ſufficiant teſtes, & quot requirantur ad diſſolvendum Matrimonium? ibid. n. 6. & 7. regulariter accuſatio & teſtificatio perſonaliter fieri debet. ibid. n. 8. Plura vide verb. *Conjugium.* De *Matrimonio Clandeſtino* vide verb. *Clandeſtina deſponſatio.*

Mercium nomine quid intelligatur in contractu Emptio-Venditionis? p. 54. c. 1. n. 3. Mercis vitium vel defectum occultum an Venditor id ſciens teneatur manifeſtare Emptori? p. 57. c. 3. n. 3. & 5. ſi res venditæ deteriorentur, vel pereant, quis debeat ſubire jacturam? p. 58. n. 7. & 8. Merces cariùs vendere extraneis, quàm indigenis non eſt licitum. p. 59. num. 16.

Miſſa qualis vox ſit, Hebraica, vel Latina? p. 160. c. 1. n. 1. quid per eam intelligatur? ib. in Miſſa noſtra Catholica quid à Sacerdote offeratur? ibid. n. 2. Sacrificii Miſſæ valor eſt ſimpliciter finitus. p. 161. n. 2. 3. qui ſint effectus Sacrificii Miſſæ? ibid. n. 4. 5. 6. & 7. quo tempore licitum ſit omni Sacerdoti Miſſam celebrare? ibid. num. 8. ut licitè & ordinatè

Miſſa celebretur, quæ requirantur? pag. 162. n. 11. 12. 13. 14. 15. 16. & 17. In Nativitate Domini, & in caſibus neceſſitatis licet eidem Sacerdoti plures Miſſas legere, aliàs non? p. 163. n 19. quot & qui ſint illi caſus neceſſitatis? ibid. n. 20. ſi bis celebretur quid requiratus? ibid. n. 21. quo tempore Fratres Minorer, & alii Regulares præſertim Mendicantes celebrare poſſint Miſſam? p. 167. c. 4. n. 1. & 2. quomodo & qualiter ubique celebrare poſſint in Altari portatili? ibid. num. 3. 4. & ſeqq.

Mollities quæ & Pollutio vocatur, deſcritur p. 288. n. 14.

Monachus unde dictus? p. 143. c. 1. n. 1. Monachorum ſtatus deſcribitur. ibid num. 2. Monachorum nomine in favorabilibus veniunt omnes Religioſi. ibid. n. 1. circa ſtatum Monachorum quæ ſint ſtatuta à Sacris Canonibus? ibid. n. 3. 4. & 6. quale peculium habere poſſint? ibid. n. 5. qui Monachi & Regulares teneantur ſingulis trienniis celebrare Capitula Provincialia? p. 144. n. 8. quæ negotia ſæcularia prohibita ſint Monachis? p. 188. c. 1. n. 1. & ſeqq. Monachi ſæculariter viventes ad Obſervantiam Regularem compelli debent. p. 189. n. 4.

Monaſteria quæ jurisdictioni Epiſcopi ſubjecta? p. 146. c. 1. n. 2. ſi unum Monaſterium uniatur alteri, manet ſubjectum illi Epiſcopo, in cujus Diœceſi ſitum eſt. p. 147. n. 4.

Moniales quot perſonas recipere poſſint ad ſua Monaſteria? p. 144. c. 2. n. 1. de Jure communi obligantur ad ſervandam clauſuram. ibid. ob quas cauſas excuſentur ab obſervantia clauſuræ? ibid. n. 2, quis iisdem dare poſſit licentiam egrediendi è clauſura? ib. n. 3. egredientes ſinè ſufficienti cauſa & facultate debita in quam Excommunicationem incidant? ibid. Monialium Conventus exempti & non exempti, quando & à quibus debeant viſitari? p. 145. n. 5. Moniales Ordini noſtro ſubjectæ quando & à quibus canonice viſitandæ? ibid. c. 3. n. 1. inobedientes contumaciter qualiter coercendæ? ibid. ad earum Monaſteria accedere Fratribus noſtris prohibitum eſt. ibid. nec licet iisdem, imò nec ipſis ſuperioribus comedere in ædiculis pro Confeſſionibus & Viſitationibus deputatis. ibid. qui, quomodo, & quando ingredi poſſint intra clauſtra Monialium? ibid. n. 2. non poſſunt pecunias expendere, vel aliqua bona alienare inconſultis Superioribus. ibid. n. 3. Omnes Moniales Ordinis noſtri debent agere vitam communem in omnibus, nec ulla earum peculium proprium habere poteſt. p. 146. c. 3 n. 4. Earum Confeſſarii quot annos habere debeant, quando inſtituendi, & à quo approbandi? ibid. n 5. quoties per annum iisdem exhibendi ſint Confeſſarii extraordinarii? ibid.

Montis pietatis nomine quid intelligatur? p. 299. n. 9. primum Montem pietatis quis erexerit? ibid. Montes pietatis ſub quibus modificationibus erecti ſint ſinè labe Uſuræ? pag. 300. n. 10.

Mutuum unde dictum? pag. 80. c 1. n. 2. Ejus deſcriptio. ibid. n. 3 qui poſſint contrahere Mutuum? p. 81. n 4. & qui non poſſint? ibid. num. 5. quando Prælatus Eccleſiæ poſſit contrahere, & dare Mutuum nomine Eccleſiæ? ibid. num. 6. in Mutuo poteſt licitè ſtatui pœna Conventionalis de aliquo pretio, quod Mutuatarius ſolvere teneatur, ſi intra præfixum terminum non reſtituat ſortem. pag. 298. cap. 3. num. 1. ut autem præfata pœna conventionalis ritè ſtatui poſſit, deque ea paciſci, & exigi, quæ requirantur conditiones? ibid num. 2. Mutum ſub uſuris acceptum, nequit alteri mutuari. p. 299. n. 3.

N.

Noſocomia quæ loca appellentur? p. 146. c. 1. n. 1.

Novitius Regularis quibus gaudeat privilegiis? pag. 121. num. 7. accipit aliquale jus ad profeſſionem. pag. 122. num. 8. an obligetur ad obſervantiam Regulæ, & præceptorum Prælati? ibid. num. 9. Suſcipiens habitum à Prælato Ordinis noſtri Franciſcani, vel ejus vices gerente, à quibus abſolvi, & in quibus diſpenſari poſſit? p. 127. n. 4.

Nunciatio novi operis deſcribitur. p. 315. c. un. num. 2. in quibus operibus Nunciatio novi operis fieri poſſit? ibid num. 3. novum opus facere quis cenſeatur? ibid. num. 4. Nunciationem novi operis qui poſſint facere? ibid. num. 5. Nunciatio novi operis perfici poteſt tribus modis pag. 315. num. 6 quis ejus effectus? ibid. num. 7. ne in Nunciationibus intercedat malitioſa retardatio, Nuncians intra tres menſes probare debet, tale novum opus fieri cum præjudicio, & injuria ſua. ibid. num. 8. Nunciatio novi operis etiam inſtituti poteſt, ſi quis ædificet Capellam in præjudicium Eccleſiæ Baptiſmalis. ibid. num. 9.

Nuptiæ unde dictæ? pag. 195. cap. 4. num. 1. Nuptiarum ſecundarum nomine quæ intelligantur? pag. 242. cap. unic. num. 1. qualiter Eccleſia permittat & approbet ſecundas nuptias? ibid. num. 2. ob ſolam abſentiam diuturnam alterius Conjugis nequit alter inire ſecundas nuptias. ibid. num. 3. antiquo jure civili mulier fiebat infamis tranſiens ad ſecundas nuptias intra primum annum luctus poſt obitum viri, aliasque pœnas incurrebat? p. 243. num. 4. novo jure hæ ſublatæ ſunt. ibid. num. 4. quando ſecundæ Nuptiæ à Sacerdote non debeant ſolemniter benedici? ibid. num. 5. illas benedicens quam pœnam incurrat? ibid. num. 6.

O.

Oblationes deſcribuntur. p. 113. c. 5. n. 3. quomodo differant à Decimis? ibid. n. 4. ex natura ſua ſunt voluntariæ? ibid. n. 5. à quibus perſonis recipere Oblationes prohibitum ſit? ibid. n. 6.

Officium Divinum horis competentibus debitè perſolvendum. p. 167. c. 3. n. 1

Ordinis Sacri ſuſceptio ponit in Clerico impedimentum dirimens reſpectu matrimonii poſtea contracti p. 210. c. 2. n. 1. excipiuntur aliqui caſus. ibid. Clericus poſt ſuſceptionem alicujus Ordinis ſacri, celebrans matrimonium, efficitur irregularis. ibid. num. 2. quis ejusmodi irregularitatem poſſit tollere? ibid. Suſceptio tamen Ordinum Minorum tantùm, non affert tale impedimentum dirimens. ibid. num. 3. ſuſceptio Ordinis ſacri à quo jure ſtatuta ſi pro impedimento dirimente? ibid. n. 4. non dirimit matrimonium priùs contractum, etſi non fuiſſet conſummatum. ibid. n. 5. Clericus miniſtrans in aliquo Ordine, quem non habet, quas pœnas incurrat? p. 310. c. un. n. 2. ut autem taxatas pœnas incurrat, quæ conditiones requirantur.? ibid. n 3 ſi quis Laicus ſibi uſurpaverit miniſteria Divina alicujus Ordinis, vel ſtatûs Clericalis, quibus pœnis afficiendus ſit? ibid. n 4. Ordinatio facta per ſaltum tenet quidem, & character imprimitur, ſed taliter ordinatus eſt ipſo jure ſuſpenſus ab executione Ordinis ſuſcepti. pag. 311. c. un. n. 2. quis cenſeatur per ſaltum promotus? ibid. n. 1. quomodo Epiſcopi poſſint diſpenſare cum ejusmodi Clericis per ſaltum promotis? ibid. n. 3. an per ſaltum promotus in Ordine ſuſcepto miniſtrans efficiatur irregularis? ibid. num. 4 Baptiſmi omiſſio invalidat ſuſceptionem Ordinem, non verò omiſſio Confirmationis. p. 312. n. 5. ſuſceptio furtiva Ordinum contingit quatuor modis. p. 312. c. un. n. 1. Clericus, qui furtivè ſuſcepit Ordinem, incurrit ſuſpenſionem, non tamen Irregularitatem. ibid. n. 2. 3. & 4. an eodem die eidem Clerico poſſint licitè conferri quatuor Minores, & Subdiaconatus? ibid. n. 5.

Ordo Religioſus, vide *Religio.*

Orphanotrophia quæ loca vocitentur? p. 146. c. 1. n. 1.

P.

Pactum Antichriſeos eſt uſurarium non tamen pactum cenſuale. p. 299. n. 8. & p. 77. c. 3. n 2.

Parochiæ originatio p. 107. c. 1. num. 1. ejus deſcriptio. ibid. n. 2. quæ requirantur ut aliqua Eccleſia cenſeatur verè eſſe Parochialis? n. 3. Jura Parochialis Eccleſiæ quæ? ibid. n. 4. Parochiæ Rector quas habeat obligationes? ibid. num. 5. Parochiarum limites nequeunt præſcribi. ibid. n. 6. Parochiarum origo prima. p. 108. n. 7. quæ Eccleſiæ Parochiales ſubſint jurisdictioni Epiſcopi? p. 146. c. 1. n. 2 ſi una Eccleſia uniatur alteri, manet ſubjecta illi Epiſcopo, in cujus Diœceſi ſita eſt. p 147. n. 4. De Parochialibus Eccleſiis unitis ſeu incorporatis Monaſteriis ſeu Eccleſiis Regularibus. vide verb. *Capella.*

Parricidium quid ſit? pag. 275. cap. 1. n 1. graviſſimè Lege Divina & humana prohibitum eſt, ibid. num. 2, Parricidii impietas, & pœna ad quos extendatur? ibid. num. 3. qui præterea ad hoc crimen grande reducantur? ibid.

Patrinus requiritur in Sacramento Baptiſmi. p. 172. n. 22 munus Patrini quod? ibid n. 23. quot olim Patrini admittebantur, & quot nunc? p. 218. c. 2. n. 1. qui non poſſint eſſe Patrini? ibid. num. 2. Procurator deputatus pro Patrino non contrahit cognationem ſpiritualem. ibid. n. 3. nec Parens baptizans, vel Patrinum agens ex Ignorantia, aut neceſſitate. ibid. n. 4. ſecus dicendum ſi id faciat extra caſum neceſſitatis: ſimulque peccat mortaliter. ibid. n. 5.

Patronus Eccleſiæ, vide verb. *Jus Patronatûs.*

Peculii derivatio. pag. 88. c. 1. n. 1. triplex peculium reperitur apud Clericos beneficiatos ibid. n. 2: an in Clericis ſæcularibus & beneficiatis reſideat verum Dominium, & reſpectu quorum bonorum? ibid. n. 3. 5. & p. 89. n. 6. p. 90. n. 12. & 13. de ſuperfluis Beneficii fructibus qualiter diſponere teneantur? p. 89. n. 6. & qualiter peccent ſi eosdem diſſipent? p. 90. n. 10. Peculium quale poſſint habere Monachi? p. 143. c. 1. n. 5.

Penſio Eccleſiaſtica quid ſit? p. 41. c. 2. n. 1. regulariter non licet Beneficiatis imponere Penſiones. ibid. n. 2. ob juſtas tamen cauſas ſum: Pontifex, & Epiſcopus eas beneficiis annectere poſſunt, ibid. & n. 3. ut eas quis ritè obtinere poſſit, quæ conditiones requirantur? ibid. n. 4. Penſiones quando communiter extinguantur? ibid. n. 5. Penſionarius ad quid obligetur? ibid. n. 6. de Penſionibus Beneficio affigendis quid ſtatuerit Tridentinum? ibid. n. 7. Penſionis reſervatio quando & cum cujus conſenſu fieri poſſit? p. 42. n. 8. Penſio tamen dicta debet eſſe moderata. ibid.

Percuſſio graviter vetita eſt perſonis Eccleſiaſticis p. 306. c. 1. n. 2. Clericus ſæpe alium, etiam Laicum illicitè percutiens debet deponi ibid. n. 3. quam pœnam incurrat Epiſcopus jubens Laicum delinquentem cædi graviter fuſtibus? ibid. an & quomodo Epiſcopus Clericos ſubditos graviter delinquentes verberibus corrigere poſſit? ibid. Percuſſio quæ cenſenda ſit gravis, & quæ levis? p. 344. n. 7. & quæ in Ordine noſtro Franciſcano cenſeatur levis, & quæ gravis? p. 307. c. 2. n. 1. percutiens leviter vel graviter in Ordine noſtro qualiter puniendus? ibid. num. 2. Percuſſores Monachorum ſtatim ſunt vitandi. p. 344. n. 8.

Permutatio Rerum dupliciter accipitur, latè & ſtrictè. p. 67. c. 1. n. 1. ſtrictè ſumptæ deſcriptio. ibid. n. 2. quæ res permutari poſſint, & quæ non? ibid. n. 4. & ſeqq. res ſpiritualis & Eccleſiaſtica cum alia re ſpirituali & Eccleſiaſtica permutari licitè poteſt. p. 68. c. 2. n. 1. quæ conditiones ad hoc requirantur? ibid. n. 2. Permutatio beneficiorum Eccleſiaſticorum cum conditionibus requiſitis facta quomodo ſubſiſtat? p. 69. n. 3. quæ beneficia Eccleſiaſtica permutari poſſint? ibid. n. 4. & quæ

quæ non? ibid. n ſ. in Ordine noſtro Franciſcano Syndici Apoſtolici poſſunt permutare res Ordinis, non verò Fratres. ibid. cap. 3. num. 1.

Pignus unde dicátur? p. 7ſ. c. 1. n. 1. ſumitur dupliciter. ibid. ejus deſcriptio. ibid. n. 2. Pignus & Hypotheca quomodo inter ſe diſtinguantur, & conveniant? ibid. n. 3. Ejusdem diviſio. ibid. n. 4. quæ bona tacito Pignore ſeu tacitâ Hypothecâ oppignorentur & hypothecentur? ibid. n. ſ. quæ res poſſint, vel non poſſint oppignorari ſeu hypothecari? p. 76. c. 2. n. 1. & 2. Pignoris effectus duo. ibid. c. 3. n. 1. ejus contractui varia pacta ſolent apponi, & quæ pacta ſint illicita? p. 77. n. 2. ex Pignore conſtituto oritur duplex actio, una pignoratica, altera hypothecaria. ibid. n. 3. quomodo actio hypothecaria differat à pignoratica? ibid. variè Pignus diſſolvitur. ibid. n. 4. Fratribus Minoribus prohibitum eſt res Conventûs vel Ordinis oppignorare ſeu hypothecare. p. 78. c. 4. n 1. qualiter ratione Pignoris uſura committatur? p. 299. n. 7. & 8.

Pœna etymon. p. 326. c. 1. n. 1. ejus deſcriptio. ibid. n. 2. ejusdemque multiplex diviſio, ibid. n. 3. Pœnæ debent infligi ſecundum tenorem Legum easdem taxantium. p. 327. n. 4. ut Judex debitè fungatur officio ſuo in infligendis pœnis, ad quæ ſe prudenter reflectere debeat? ibid. n. ſ. Pœna Depoſitionis tum verbalis tum realis quid ſit? ibid. cap. 2. n. 1. & 2. Pœna exilii quid? quid Pœna privationis beneficiorum? quid pœna carceris? & quid pœna verberationis? p. 328. n. 3. 4. ſ. & 6. quid ſit pœna pecuniaria? ibid. num. 7. plures adhuc aliæ pœnæ referuntur. ibid. n. 8. Pœnæ communiores, quibus utitur Ordo FF. Minorum in puniendis Fratribus delinquentibus, quæ? p. 329. c. 3 n. 1. Superiores Minoritici regulariter punire debent delicta pœnis à ſtatutis Generalibus, vel Municipalibus præfixis. ibid. num. 2. ſi Reus non ſit capax pœnarum ſtatutariarum, quæ eidem ſit infligenda? ibid. n. 3. ſi verò eidem delicto duplex aſſignetur pœna, una ex Jure communi, altera ex ſtatutis Regularibus, quæ ſint incompoſſibiles, quæ pœna tunc imponenda Reo? ibidem. quando Fratres obligentur ad pœnas? ibid num. 4 à quo ſuperiore pœna ſtatutalis infligenda? ibid. n. ſ. nec differri debent pœnarum ſtatutariarum inflictiones à ſuperioribus inferioribus, usque ad adventum Superioris Majoris. ibid. nullus Judex inferior Ordinis noſtri poteſt pœnas a Superioribus Majoribus impoſitas alterare, vel remittere, ſub quibus pœnis? ibidem num. 6.

Pœnitentia nomine veniunt pœnæ fori interioris animæ. p. 330. c. 1. n. 1. Pœnitentia plures habet acceptiones, principales tamen quatuor. ibid. n 2. & ſecundùm has Pœnitentia variè deſcribitur. ibid. n. 3. Pœnitentiæ pro ſatisfactione acceptæ diviſio. ibid. n. 4. pro certis peccatis certæ Pœnitentiæ imponendæ. p. 331. n. 6. Sacerdos in imponen... Pœnitentiis debet eſſe diſcretus. ibid. n. 7. ad Pœnitentiam maximè diſponendi, & adhortandi ſunt infirmi. ibid. n. 8. pro ſuſcipienda Pœnitentia Sacramentali quis Confeſſarius accedendus? ibid. n 9. Pœnitentias pro Caſibus reſervatis in Ordine noſtro Franciſcano taxare, imponere, & ab iisdem abſolvere qui poſſint? p. 33ſ. c. 3. n. 1. ſubditi Minoritæ tenentur acceptare Pœnitentias ſalutares ſibi à Superioribus etiam Localibus impoſitas pro delictis, & exceſſibus, & qui tales ſubire renuerit, quâ pœnâ ſit afficiendus? ibid. n. 2. quæ cenſeantur Pœnitentiæ ſalutares? ibid.

Pollutio deſcribitur. p. 288. n. 4.

Polygamia quid ſit? p. 201. n. 14. quæ ſit prohibita, & quæ non? ibid n. 16. & 1ſ.

Portio Canonica cur dicatur? p. 102. c. 3. n. 2. eſt varia. ibid. cui Eccleſiæ, & de quibus hæc portio debeatur? ibid. n. 1. & 3. quæ debeatur Epiſcopo? pag. 103. n. 4. qui exempti ſint à ſolutione quartæ funeralium? p. 10ſ. c. ſ. n. 6. 7. & 8.

Præbendæ derivatio. p. 19. c. 1. n. 1. Præbenda, Canonia, beneficium Eccleſiaſticum, & Canonicatus quomodo inter ſe diſtinguantur? ibid. n. 2. aliquando pro ſynonimis accipiuntur. ibid. Præbenda tripliciter quoque uſurpatur. p. 20. n. 3. Ejusdem deſcriptio. ibid. n. 4. Plura vide verb. *Beneficium.*

Præſentatio ad beneficium vacans quid ſit? pag. 1ſ3. cap. 3. num. 8. præſentare ſeipſum non poteſt Patronus alicujus Eccleſiæ, vel beneficii vacantis, etſi Clericus ſit. ibid. n. 9. ſemper præſentandæ ſunt perſonæ idoneæ & dignæ. ibid. n. 10. loco Patroni pupilli Tutor præſentationem facere debet; ſi verò Patronus ſit major ſeptennio, tunc ipſe præſentare poteſt. ibid. num. 12. in præſentando quis Patronus variare poſſit, & quis non poſſit? ibid. num. 13. Præſentatio quomodo fieri debeat, ſi Jus Patronatûs ſpectet ad plures ut ſingulos, & quomodo ſi ſpectet ad plures ut univerſos? ibid. n. 14 intra quod tempus Præſentatio fieri debeat à Patrono? p. 1ſ3. num. 1ſ.

Precarium unde dictum? p. 49. c 2. n. 2. ſumitur dupliciter. ibid. ſumptum pro Contractu definitur ab Ulpiano. ibid. ſed paulò clariùs deſcribitur. n. 3. quomodo differat à Donatione, & à Commodato? ibid. n. 4. quando finiatur? pag. ſo. c. 2. n. ſ. Precarii contractus quando licitus, & quando prohibitus? ibid. n. 6. inter Precarium & Precariàs an aliqua ſit differentia? ibid c. 3. n. 1. Ejusdem deſcriptio. ibid. n. 2. contractus Precariæ ſeu Precariarum quomodo differat à contractu Precarii? ibid. n. 3 contractus Precariarum quando licitus, & quando non? ibid n. 4. debet ſingulis quinquenniis renovari. ibid. n. ſ.

Pretii nomine quid intelligatur, in contractu Emptio-Venditionis? pag. ſ4. c. 1. n. 3.

pretium dandum pro mercibus debet eſſe juſtum. p. 55. n. 4.

Primitiæ deſcribuntur. p. 113. c. 5. n. 1. earum oblatio unde ſumpſerit originem? ibid. n. 2 obligatio eas ſolvendi abolita eſt. ibid.

Privilegii Etymologia p. 316. c. 1. n. 1. Ejus deſcriptio ibid. n. 2. variè dividitur. ibid. n. 3. 4. & 5. Privilegia tribus modis acquiquiruntur. ibid. n. 6. & pluribus modis amittuntur, & intereunt. p. 317. n. 7. 8 & 9. ad valorem & effectum Privilegii quid requiratur? ibid. c. 2. n. 1. quis poſſit concedere Privilegium? p. 318. n 2. quæ Privilegia ſtrictè ſint interpretanda, & potius reſtringenda quàm extendenda? ibid. n. 3. in Privilegio perſonali nequit fieri ulla extenſio. ibid. n 4. quando in Confirmatione vel innovatione Privilegiorum attribuatur Privilegiato novum jus? ibid n. 5. ſi inſtrumentum Privilegii deperdatur, & propterea petatur ejus innovatio, quæ prius probanda ſint? ibid. n. 6 quando Privilegium ſortiatur ſuum effectum? ibid. n. 6. quando Privilegium ſortiatur ſuum effectum? ibid. n. 7. nullus Privilegiatus obligatur ad uſum ſui Privilegii, ſed poteſt illi renunciare. ibid. n. 8. ex eo quòd aliquæ Eccleſiæ ſolvant Papæ annuum cenſum, non probatur ſufficienter Privilegium exemptionis earundem a Jurisdictione Ordinarii. pag. 319. n. 9. Similiter Privilegium à Papa conceſſum alicui Monaſterio, ut fructus Eccleſiæ ſibi ſubjectæ in ſuos uſus poſſit convertere, non probat illam Eccleſiam eſſe exemptam à Jurisdictione Ordinarii. ibid. n. 10 qui per Privilegium Apoſtolicum exemptus eſt à Juriſdictione Ordinarii reſpectu unius loci, non cenſetur eſſe exemptus reſpectu alterius. ibid. n. 11. Monaſterium poteſt habere Privilegium Exemptionis ab Ordinario, non propterea Capellæ ipſi ſubjectæ cenſendæ ſunt idem habere. pag 319. n. 12. exempta tamen Eccleſia aliqua Collegiata vel Conventuali per Privilegium Papale, etiam cenſentur exempti Canonici, Monachi, & alii Miniſtri. ibid. n. 13. Perſonæ exemptæ à juriſdictione Ordinariorum, quando nihilominus conveniri poſſint coram iiſdem Ordinariis? ibid. n. 14. ad ſe defendendum poteſt quis duplici Privilegio uti. ibid. n. 15. ſi Epiſcopus concedat alicui Monaſterio Privilegium immunitatis à ſolvendis Decimis, ſimpliciter & indefinitè remittendo Decimas Epiſcopales, qualiter illud intelligendum? ibid. n. 16. qui Regulares Privilegium habeant in locis interdictis Divina celebrandi? ibid. n. 17. ad quos extendatur hoc Privilegium? p. 320. n. 18. Privilegium celebrandi ſuper Altare Portatile qui habeant? ibid. n. 19. varia Privilegia conceſſa variis Perſonis. ibid. n. 20. Privilegia privilegiatorum violantes à quo, & qualiter puniendi? p. 321. c. 3. n. 4. Ordini noſtro Franciſcano quibus de de cauſis à diverſis ſummis Pontificibus plurima Privilegia fuerint conceſſa? ibid. c. 4. n. 1. Bullæ Apoſtolicæ concedentes eidem Privilegia quæ ſint celeberrimæ? ibid. n. 3. Ordo noſter communicat & participat pleniſſimè in Privilegiis aliorum Ordinum pag. 331. n 4. Privilegia Minoritica, & aliorum Regularium per generalem revocationem non cenſentur revocari. ibid. n. 5. an Superiores Ordinis noſtri poſſint limitare, vel omnino tollere à Fratribus uſum aliquorum Privilegiorum Apoſtolicorum? ibid. n. 6. De *Privilegiatorum Exceſſibus*, vide verb. *Exceſſus*.

Procurationes deſcribuntur. p. 155. c. 3. n. 1. quibus Prælatis Procurationes debeant exhiberi? ibid. n. 2. & p. 156. n 4. in quibus conſiſtant dictæ Procurationes? p. 155. n. 3. quæ Procurationes dandæ Viſitatori, ſi una die plures viſitet Eccleſias? pag. 156. n. 5. jus viſitandi qui habeant, ut eis Procurationes exhibeantur? ibid n. 6. quas Eccleſias Epiſcopus non poſſit gravare Procurationibus? ibid. n. 7.

Profeſſio Religioſa ut ſit valida quæ requirantur? p. 119. c. 4. n. 1. & ſeqq Profitendi duplex modus ibid. n. 1. quid requiratur ad debitè ratificandam Profeſſionem invalidam? p. 121. n. 11. effectus Profeſſionis qui? ibid. c. 5. n. 1. & ſeqq. Profeſſus ad quid obligetur? p. 122. c. 6. n. 1. ſpecialiſſima cujuslibet Profeſſi obligatio eſt, ſervare tria vota ſubſtantialia. ibid. n. 2. ad quæ obligetur vi voti Caſtitatis? ibid. num. 3. ad quæ vi voti paupertatis p. 123. n. 4. & 5. & ad qui vi voti Obedientiæ? ibid n. 6. obligatio obediendi ad quæ ſe extendat, & ad quæ non? ibid. n. 7. & 8. Profeſſus debitè ob culpam ex aliquo Ordine ejectus, quæ adhuc ſervare teneatur? p. 125 n 6. & 7. an teneatur denuo petere recipi ad Ordinem? ibid. num. 8. & ad quid talis obligari poſſit à Prælato ejiciente? ibid. n. 9. an Profeſſus alterius Ordinis ad Ordinem noſtrum Franciſcanum recipi poſſit? p. 127. n. 5. ut quis legitimè profiteri valeat in Ordine noſtro quæ obſervanda? ibid. n. 6. ad tria vota eſſentialia ſpecialiſſimo modo qualiter obligetur Frater Minor? ibid. n. 7. 8. & 9.

Proles, vide *Liberi*.

Provincialis Ordinis noſtri ob gravem cauſam ex Provincia diſceſſurus, prius inſtituere debet Commiſſarium Provincialem. p. 19. c 4. n. 3. quomodo dictus Commiſſarius ſit eligendus? ibid. Provincialis ſi moriatur extra Provinciam, in officio ei ſuccedit dictus Commiſſarius ſub titulo Vicarii Provincialis; & ſi moriatur Commiſſarius in abſentia Provincialis, regimen devolvitur ad digniorem Provinciæ Patrem. pag. 29. cap. 3. num. 2. ſi Provincialis moriatur in Provincia quid faciendum? ibid. c 3. n. 3. Provincialis quid poſſit circa bona immobilia Monialium Ordinis noſtri? p. 145. c 3. n. 3.

Puberes unde dicantur? p. 281. c. un. n. 1. de his plura vide verb *Impuberes*.

Purgatio duplex eſt, Canonica, & vulgaris. p 322. c. un. num. 1. Purgatio Canonica

deſcribitur. ibid. n. 2. ut 2 hæc ritè cenſeatur, fieriquæ debeant adeſſe? ibid. n. 3. Compurgatores ut legitimi ſint, quas debeant habere qualitates? p. 323. n. 4. qui in Purgatione Canonica defecerit, pro convicto habendus eſt, & ut Author ſceleris puniendus. ibid. n. 5. Purgatio Canonica quem habeat effectum? ibid. n. 7. præter Purgationem Canonicam etiam olim fuit in uſu Purgatio per ſumptionem Venerab. Sacramenri Euchariſtiæ. ibid. n. 8. Purgatio Vulgaris quid ſit, & unde ſic dicta? pag. 324 c. unic. num. 1. Omnis Purgatio Vulgaris, prout ſub modis illicitis introducta eſt à vulgo, eſt prohibita à ſacris Canonibus. ibid n. 2. quæ ſint illæ famoſiores Purgationes Vulgares prohibitæ? ibid. n. 3.

Purificationis lex in Evangelica Lege evacuata eſt. p. 179. c. un. n. 1.

R.

R*Aptus* eſt duplex, ſcilicet mulierum, & rerum aliarum. p. 290. c. 1. n. 1. Raptus mulieris quid ſit? p. 231. n. 5. & quale ponat impedimentum matrimonii? ibid. n. 6 ſi mulier rapiat virum non dirimitur matrimonium. ibid. n. 7. Raptor mulieris deſcribitur. p. 290. c. 1. n. 2. quæ requirantur, ut quis cenſeatur eſſe verus Raptor mulieris? ibid. n. 3. ſecundum jus civile Raptor Virginis, maximè DEO dicatæ, vel etiam alterius mulieris honeſtæ, quâ pœna ſit puniendus. ibid. n. 4. & ſecundùm jus Canonicum; quâ pœnâ afficiendi Raptores tum Clerici, tum Laici? ibid. n. 5. Raptor rerum deſcribitur p. 291. num. 6. in Raptores rerum Jura Civilia quid ſtatuant, & quid Jura Canonica? ibid. n. 7. & 8. Judices Eccleſiaſtici quâ pœna poſſint punire Raptores ſuæ Diœceſis? ibid. n. 9.

Regulæ Juris quid ſint? pag. 352. c. un. n. 1. quod ſint à Gregorio IX. propoſitæ, & quot à Bonifacio VIII. ibid. circa Regulas Juris plurimæ dantur exceptiones? p. 354. num. 2. qualiter iis utendum, & quouſque valeant? ibid.

Regulares, unde dicti? pag. 114. c. 1. n. 1. communiter etiam vocantur Religioſi, & unde? ibid. Plura vide verb. *Profeſſio. Religio.* De Regularium *Privilegiis*. vide verb. *Privilegium*. De *Sepulturis* in Eccleſiis Regularium, vide verb. *Sepultura.*

Regula Seraphica a S. Franciſco Inſtitutore inclyto Ordinis FF. Minorum promulgata, à Chriſto dictata fuit. p. 351. c. n. 1. cur eandem Summi Pontifices Nicolaus III. & Clemens V. per ſuas ſolemniſſimas Decretales declarârint, & elucidârint? ibid. quid in Decretali Nicolai III. contineatur? ibid. n. 2. & quid in Decretali Clementis V. pag. 352. num. 3. Quas Extravagantes Regulam Seraphicam concernentes ediderit Papa Joannes XXII. ibid. n. 4. qualiter ejuſdem Doctrinæ Regulæ noſtræ contrariæ ab aliis plurimis Summ: Pontificibus plenè derogatum fuerit? ibid. etiam ipſemet Joannes XXII. ante obitum ſuum refertur Decretalē ſuam revocâſſe unà cùm aliis quibuſdam opinionibus privatis. ibid. vid. verb. ſequens Religio.

Religio definitur. p. 114. c. 1. n. 2. ad eſſentiam veri ſtatus Religioſi, quæ requirantur? ibid. n. 3. qui Ordines non ſint conſendi veræ Religiones? p. 115. c. 1. n. 4. Religioſi Inſtituti origo. ibid. c. 2. n. 1. primam Religionem approbatam cum ſua Regula inſtituit S. Baſilius. ibid. n. 2. ſecundam S. Auguſtinus. ibid. n. 3. tertiam S. Benedictus ibid. n. 4. quartam S. Franciſcus Seraphicus. ibid. n. 5. tota collectio omnium Religioſorum, & Regularum dividitur in 4. Claſſes. ibid. n. 6. quæ Congregationes ſpectent ad 1 Claſſem? p. 116. n. 7. quæ ad ſecundam? ibid. n. 8. quæ ad tertiam? ibid. n. 9. Ordines Mendicantium ſolemniores ſunt quatuor. ibid. his quatuor alii annumeranrur. p. 117. n. 12. qui Ordines ſpectent ad 4 Claſſem? ibid. n. 13. variæ etiam ſunt Congregariones Religioſarum fœminarum. ibid n. 14. quæ ex omnibus Religionibus ſint perfectinres? p. 118. n. 15. qui poſſint ingredi Religionem, & qui non? ibid c. 3. n. 1 & ſeqq. conceditur tranſitus ab una Religione ad aliam arctiorem. p. 124. c. 7. n. 1. ut hujuſmodi tranſitus licitè fiat, quid requiratur? ib. n. 2. nomine arctioris Religionis non intelligitur perfectior. ibid n. 3 an etiam ex Religione ſtricta ad laxiorem poſſit fieri tranſitus? ibid. n. 4 Religiones quandoq; poſſunt juſta de cauſa Religioſum ejicere. ibid. n. 5. Religio noſtra Seraphica à quo . & quo tempore fundata? p. 115 c. 2. n. 5. & p 116 n. 9. & p. 126. c. 8. n 1 cur in ea variæ hujuſque fuerint reductiones & reformationes? ibid. n. 2. ingreſſurus Religionem noſtram, quas debeat habere conditiones? ibid. n. 3. an quis de Religione noſtra Franciſcana poſſit tranſire in aliam? p. 127. n. 10. quomodo Fratres de Obſervantia poſſint tranſire ad Reformationem & è contra? ibid. n. 11 à Religionè noſtra qui ejici poſſint? ibid. n. 12. & ut ejuſmodi ejectio ritè & legitimè fiat, quæ obſervanda? ibid. n. 13. & 14. ejectus ex Ordine noſtro an teneatur ſervare Regulam Seraphicam? ibid num. 15. nulla Religio novo propriè dicta inſtitui poteſt ſinè facultate, & approbatione Sedis Apoſtolicæ. p. 147. c. 2. n. 1. Religioſi habitum malitioſè dimittentes quam pœnam incurrant? p. 189. n. 4.

Religioſus, vide *Religio.*

Reliquiarum nomine quid intelligendum? p. 174. c. 1. n. 1. Reliquiæ Sanctorum ſtatim ab exordio Eccleſiæ veneratæ fuerunt ibid. n 2. pro cultu privato aliquarum Reliquiarum quid ſufficiat? p. 175. n. 3 & pro cultu publico quid requiratur? ibid. n. 4 Reliquiæ debitè recognitæ, & approbatæ poſſunt abſolutè publicè coli, etſi in diverſis locis perhibeantur eſſe. ibid. n. 5. nequeunt venales exponi. ibid n 6 Reliquias Sanctorum vendere Simonia eſt. p. 260. n. 5.

De *Remiſſionibus*, vide verb. *Indulgentia.*

Repreſſaliæ quid ſint? p. 325. n. 3. generaliter loquendo ſunt illicitæ. ibid. cum certis tamen conditionibus reputantur licitæ. ibid.

Reſervatio beneficii Eccleſiaſtici quid ſit? p. 24. c. 4. n. 1. Papa poteſt juſtis de cauſis ſibi reſervare aliqua beneficia Eccleſiaſtica. ibid. n. 2. juſtæ cauſæ quæ ſint? ibid. quæ beneficia Sum. Pontifici ſint reſervata? ibid. n. 3. 4. & 5.

Reſidentia perſonalis quid? p. 14. c. 1. n. 1. qui Clerici habeant graviſſimam obligationem reſidendi perſonaliter in ſuis Eccleſiis? ibid. n. 2. & ſeqq. quæ pœnæ decretæ ſint jure antiquo & novo contra Clericos non Reſidentes in Eccleſia vel Præbenda? p. 15. c. 2. n. 1. & ſeqq. Cauſæ excuſantes Clericos à continua Reſidentia afferuntur quatuor ex Concilio Tridentino, p. 16. c. 3. n. 2. 3. 4. & 5. afferuntur præterea nonnullæ aliæ cauſæ excuſantes. ibid. n. 6. Et pag. 17. n. 7. 8. & 9. Excuſari ex allatis cauſis juſtis & rationabilibus recipere poſſunt fructus groſſos annexos ſuo beneficio, vel præbendæ, & pœnas Juris contra non reſidentes evitant. ibid. n. 10. Diſtributionibus tamen quotidianis non gaudent. ibid. ad Reſidentiam tenentur Prælati, & Superiores Ordinis noſtri. p. 18. c. 4. n. 1. quæ cauſæ quandoque excuſent? ib. n. 2.

S.

S*Acrificium Miſſæ*, vide *Miſſa*.

Sacrilegium, prout eſt delictum carnis, deſcribitur. pag. 288. n. 13. qualiter tum in Clerico, tum in Laico, tum in Moniali puniendum? ibid.

Sagittariorum ars qualis? p. 283. c. un. n. 1. Sagittarius deſcribitur. ibid n. 2. eſt prohibitum Chriſtianis adverſus fideles in bello injuſto ſagittarios agere. ibid. n. 3. qui id faciunt, ſecuta occiſione, redduntur irregulares. ibid.

Sanctis licitè & meritò impenditur cultus duliæ. p. 175. c. 2. n. 1. Sanctorum invocatio ſemper fuit licita. ibid. 2. quæ prohibeantur fieri circa ſervos DEI nondum beatificatos. p. 179. n. 3.

Saraceni unde dicti? p. 265. c. un. n. 1. de jure Agareni deberent appellari. ibid. ex quibus hæc Colluvies conflctur? ibid.

Schiſma, vox græca, latinè quid ſignificet, p. 272. c. unic. n. 1. ejus definitio. ibid. n. 2. quomodo ſchiſma plerumque tranſeat in hæreſim? ibid. n. 3. quale ſit peccatum, & qualiter puniatur? ibid. n. 4. omnes Ordinationes à Schiſmaticis factæ ſunt irritæ, quantum ad executionem & functionem, & qui actus eorum ſint invalidi? ibid. n. 5. an puri ſchiſmatici incurrant aliquam irregularitatem? p. 273. n. 6.

Sedis nomine quid intelligatur, tum dicitur, *Ne ſede vacante aliquid innovetur*. p. 34. c. 1. n. 1.

Sepulchrum, vide verb. *Sepultura*.

Sepultura nomen variè ſumitur in Jure. p. 100. c. 1. n. 1 ſepulturarum. apud veteres & modernos Chriſtianos locus diverſus. ibid. num. 2. an qui habent ſepulchrum Majorum, in eo tumulandi ſint? ibid. n. 3. & qui tali ſepulchro carent, ubi ſepeliendi? ibid. num. 4. ſi quis habeat duo domicilia, in quibus æquè habitavit, locus erit præventioni. ibid. n. 5. ſi verò quis habeat domum ſtabilem in uno loco, & ad alium quandoque recreationis, vel alterius negotii causâ excurrat, tunc in priori loco, vel in ſepulchro Majorum ſepeliendus eſt. pag. 101. n 6. peregrini, & advenæ ubi ſepeliendi? ibid. n. 7. ubi ſuperiores Religioſorum, & Religioſi ſubditi extra clauſtrum defuncti, ſint tumulandi? ibidem num 8. Uxor vidua ubi ſepelienda? ibid. n. 9. qui ſibi eligere poſſint ſepulturam? p. 101. cap. 2. n. 1. electio ſepulturæ ſemper variari poteſt. pag. 102. c. 2. num. 3. graviſſimè prohibetur omnibus Religioſis, & Clericis Sæcularibus, ne aliquos inducant ad vovendum, jurandum, &c. ut apud eorum Eccleſias Sepulturas eligant, vel electam ulteriùs non mutent. ibid. num. 4. quibus Eccleſiis de jure communi competat jus ſepeliendi? ibid. num. 5. & quibus ex privilegio ſpeciali Apoſtolico? ibid. an & quibus deneganda ſit Eccleſiaſtica ſepultura? p. 103 c. 4. num. 1. 2. & 3. quam pœnam incurrat, qui ſcienter & malitiosè aliquam ex perſonis à jure prohibitis in loco ſepelire præſumpſerit? ibidiem num. 4. ad quid teneatur ille, qui alienum Parochianum ſepelierit? pag. 104. num. 5. Sepulchrorum violatores qualiter puniendi? ibid. n. 6 Sepulchrum varie violatur ibidem. Conſuetudine intro ductum eſt, ut aliquid Eccleſiis detur pro loco ſepulturæ ibid. n 8. & Clerici pro ipſo officio ſepulturæ aliquid petere, & acceptare poſſunt. ibid. n. 9. ſæculares poſſunt relictâ ſuâ Parochiâ, & ſepulchrô Majorum ſibi eligere Sepulturam in Eccleſiis Ordinis noſtri, & aliorum Regularium. ibid. c. 5. n. 1. poſſunt ſepeliri in habitu S. Franciſci. ibidem n. 2. quis hunc dare poſſit? ibid. eligentes ſepeliri in Eccleſiis noſtris cum habitu S. Franciſci, quas lucrentur Indulgentias? p. 105 n 3. in Eccleſiis Regularium ipſis invitis nemo ſepeliendus. ibid. n. 4. Domeſtici, famuli, & famulæ Ordinis S. Franciſci, ac aliorum Mendicantium, & Monialium iis ſubditarum ubi ſepeliendi? ibid. n. 5. quid Parochi recipere poſſint in ſepulturis, quæ fiunt in Eccleſiis noſtris, aut aliorum Regularium? p. 106. n 9. Regulares non poſſunt prohiberi aſſociare corpora defunctorum ibid. n. 10. Regulares poſſunt recto tramite, etiam invitô Parochô, cadavera ad ſuas Eccleſias tranſportare. ibid. n. 11. idem dicendum de cadaveribus Regularium decedentium extra clauſtra. ib. n. 12. ad quem ſpectet declarare per quam viam cadavera in Eccleſiis noſtris & aliorum Regularium ſepelienda, ſint exportanda? ibid. n. 13. De *ſolutione quartæ Funeralium*, vide verb. *Portio Canonica*.

Servus

Servus quis propriè dicendus? p. 213. c. 1. n. 1. ſervilis conditionis error ponit jure Eccleſiaſtico impedimentum dirimens Matrimonii contracti. ibid. n. 2. & 4. quando Matrimonium Liberi cum ſerva fiat, & ſit validum? ibid. n. 3. ſi ſervus contrahat cum ſerva Matrimonium eſt validum, & indiſſolubile p. 214. n. 5. Partus ex conjugio duorum, quorum Pater eſt liber, mater verò ſerva, an ſemper ſequatur conditionem ventris? ibid. n. 6.

Simonia unde dicta? p. 255. c. 1. n. 1. ejus definitio. ibid. n. 2. ſimonia eſt graviter prohibita. ibid. n. 3. ejuſdem diviſio. p. 256. n. 4. quando Simonia peccaminoſa committatur, & quando non? p. 257. c. 2. n. 1. 2. & ſeqq. & p. 232. c. 3. n. 1. & ſeqq. & p. 91. n. 7. quando committatur Simonia confidentialis, & quando non? p. 250. c. 4. n. 2. 3. 4. & 5. ut reſultet vera Simonia pretium interveniens debet neceſſariò eſſe aliquid temporale. p. 260. n. 6. pretium ſimoniacum ſolet eſſe triplex. ibid. n. 7. pro Simonia purè mentali, & pro Conventionali actu exteriori non completa, nulla ſtatuta eſt pœna Eccleſiaſtica. ibid. c. 5. n. 1. & 2. pro Simonia verò reali actu exteriori completa ſtatutæ ſunt pœnæ Eccleſiaſticæ diverſæ pro diverſitate ejusdem. ibid. n. 3. quæ ſint illæ? ibid. n. 4. & pag. 261. num. 5. & 6. pro Simonia confidentiali quæ pœnæ taxatæ ſint? ibid. n. 7. ſub Simoniæ incurſu prohibetur Eccleſiarum Prælatis, ne vices ſuas, ſeu Juriſdictionem ſuam Eccleſiaſticam committant alteri ſub annuo cenſu. p. 262. c. un. n. 1. ſimiliter prohibetur Rectoribus Eccleſiarum ultra certum tempus locare ſuas Eccleſias, id eſt proventus, & fructus beneficiorum ſuorum ſub annuo cenſu ibid. n. 3. vendere vel reſervare Clericatum, vel Auditoratum in Curia Apoſtolica, quomodo nullam ſapiat Simoniam? p. 263. n. 4. an ſit Simonia dare Magiſtris, vel accipere ſtipendium juſtum pro munere docendi S. Theologiam? p. 264. c. 1. n. 4. & 5. Prælatus, vel Conventus Ordinis noſtri Franciſcani quomodo committere poſſint Simoniam? p. 262. c. 6. n. 1. & quomodo Fratres eam committere poſſint; ibid. c. 6. n. 2. qui eos à ſimoniaca pravitate abſolvere poſſint. ibid. n. 3.

Sodomia unde dicta? pag. 288. n. 9. ejus deſcriptio. ibid. crimen Sodomiæ eſt graviſſimè vetitum. ibidem n. 10. quæ crimina reputentur ſodomitica? ibid. n. 11. Sodomia propriè dicta quæ ſit. & qualiter tum in Clericis, tum in Laicis punienda? ibid. n. 12.

Solutio dupliciter accipitur p. 80. c. 1. n. 1. ejus deſcriptio ibid. n. 2. debita contracta ſolvere tenentur tam Clerici, quàm Laici. p. 81. c. 2. n. 1. Clerici inopes qui non ſunt ſolvendo, quale habeant privilegium? ibidem quomodo poſſit debitor ſolvere debitum creditori etiam invito? ibid. n. 2. an poſſit compelli, ut mutuum pecuniarium in illa ſpecie monetæ ſolvat in qua accepit pag. 82. n. 3. & an poſſit pro pecunia reddere aliud quidpiam? ibid. n. 4. ſi contingat monetam mutari ex diſpoſitione Principis, quomodo præſtanda erit ſolutio? ibid. n. 5. Creditor non tenetur acceptare dimidiatam ſolutionem. ibid. n. 6. qui errore ductus exiſtimans debitum eſſe, ſolvat id, quod nullo modo erat debitum, quid talis agere poſſit? ibid. n. 7. quando debitum contractum in diem ſolvendum ſit? pag. 83. n. 8.

Sortilegi mali qui? p. 303. c. 1. n. 1. ſortilegium deſcribitur. ibid. n. 2. ſortes communiter, in triplici ſunt differentia ibid. n. 3. ſortilegium Diviſorium quomodo licitum ſit? ibid. n. 4. ſimiliter Sortilegium Conſultorium eſt licitum, ſed rariſſimè adhibendum. pag. 304. n. 5. Sortilegium verò Divinatorium non eſt licitum, ſed graviſſimè prohibitum ibid. n. 6. qui ad Sortilegos hujus Claſſis reducantur? ibid. in quibus caſibus ſacri Canones regulariter prohibeant uſum ſortium. ibid. n. 7. Jura Civilia quas ſtatuant pœnas contra ſacrilegos Diviniatorios, & quas Jura Canonica contra tales Clericos ibid. num. 8.

Spadones, & Eunuchi excluduntur à contrahendo Matrimonio. p. 230. c. 2. n. 4.

Sponſalia unde deriventur? pag. 190. cap. 1. num. 1. deſcribuntur ibid. num. 2. eorum diviſio. ibid. num. 3. ut ſubſiſtant ſponſalia propriè dicta, quæ neceſſariò requirantur? pag. 191. num. 4. 6. & 7. á contrahendis Sponſalibus an Liberi à parentibus licitè poſſint impediri? ibid. num. 5. Sponſalia obligant ſub mortali ad implementum, ibid. num. 8. in iis promiſſa fides ſervanda eſt. ibid. num. 9. Sponſaliorum de præſenti quis effectus? pag. 192. num. 10. & quis Sponſaliorum de futuro? p. 193. num. 11. qualis obligatio afficiat ſponſalia de futuro? ibid. n. 12. & qualis obligatio ſit in illo, qui Sponſionibus fictis induxit puellam ad copulam carnalem? ibid. allegantur quædam exceptiones ab illa obligatione, ibidem num. 13. omnes pœnæ à ſponſis contractui ſponſalium adjectæ in caſu reſilientiæ ſunt irritæ. pag. 193. c. 2. num. 2. ad valorem ſponſaliorum non requiritur præſentia Parochi, aut ullius teſtis. ibid. num. 3. Sponſalia de futuro an & quando tranſeant in Matrimonium? ibid. cap. 2. num. 4. in quibus conſiſtat forma ſponſaliorum? ibid. num. 6. ex quibus cauſis diſſolvantur Sponſalia de futuro? ibid. cap. 3. per totum. ad diſſolutionem Sponſaliorum quando expectanda ſit ſententia Judicis, & quando non? pag. 195. num. 17. Sponſalia de præſenti evacuant priora ſponſalia de futuro. pag. 205. cap. 1. num. 2. De *Deſponſatione Impuberum*, vide verb. *Impuberes*.

Studia Philoſophiæ, Theologiæ, & Grammatices in quibus locis Diœceſis conſtituenda? pag. 263. cap. 1. n. 2. in qualibet Provincia Ordinis noſtri Franciſcani debent eſſe ſtudia Philoſophiæ, & Theologiæ tum Speculativæ, tum Moralis, proviſa qualificatis Magiſtris ſeu Lectoribus, pag. 207. c. 2. n. 1.

Stuprum dupliciter accipitur. pag. 285. cap. 3. num. 1. in largo ſenſu quid ſit? ibidem ſtrictè acceptum deſcribitur. ibid. num. 2. Stuprator Laicus quomodo puniendus, & quomodo Clericus? pag. 286. n. 3. an & quando ſtuprator teneatur puellam defloratam ducere in uxorem? ibid. num. 4. & 5. puella ſtuprata in dubio præſumitur virgo fuiſſe. ibid. num. 6.

Succeſſio ab inteſtato eſt legitima ſucceſſio. pag. 96. c. 1. num. 1. quis dicatur diſcedere ab inteſtato? ibid. ſuccedentium in hæreditate ab inteſtato diſcedentis quinque ſunt Ordines. ibid. n. 2. ad hanc ſucceſſionem vocantur primò Deſcendentes, ſeu liberi defuncti inteſtati ibid. num. 3. & quia hi in multiplici ſunt differentia, quis ordo inter illos ſervandus in Succeſſione? pag. 97. num. 5. & ſeqq. Secundo loco vocantur Aſcendentes. pag. 97. c. 2. n. 1. quis ordo inter hos ſervandus? pag. 98. n. 2. & ſeqq. ad Succeſſionem ad inteſtato tertiò locò vocantur Collaterales defuncti. ibid. c. 3. n. 2. Collaterales qui dicantur? ibid. num. 1. quis inter hos ſervandus ordo? ibidem n. 3. ad hanc ſucceſſionem prioribus deficientibus quartò locò admittuntur Conjuges. pag. 99. c. 2. n. 1. & quintò locò admittitur Fiſcus. ibid. num. 2. ad ſucceſſionem bonorum, quæ aliquis Clericus ab inteſtato reliquit, qui ſuccedant? ibid. num. 4. & 5. ſi maſſa hæreditaris Clerici ab inteſtato defuncti compoſita ſit ex diverſis bonis, in quot partes dividi debeat. ibid. num. 7. Religioſorum bona, de quibus ante profeſſionem nihil diſpoſuerunt, ſecuta profeſſione ad quos devolvantur? ibid. n. 8. & p. 100. n. 9.

Suſpenſio, ut eſt Cenſura, deſcribitur. pag. 346. c. 4. n. 1. Ejusdem diviſio. ibidem. n. 2. ſi lata ſit terminis abſolutis indefinitis qualis cenſenda ſit ſuſpenſio? pag. 347. num. 3. quomodo & qualiter fieri debeat? ibid. n. 4. ut ſuſpenſio feratur legitimè, debet præſupponere peccatum proprium, & quidem mortale? ibid. num. 5. & 6. ſuſpenſus abſolutè à quibus actionibus arceatur? ibidem n. 7. ſuſpenſus verò ſpecialiter tantùm quos actus poſſit exercere? ibid. num. 8. ſuſpenſus ab officio tantùm, non cenſetur ſuſpenſus à beneficio, & è contra. ibid. n. 9. & 10. ſuſpenſus abſolutè à beneficio quid non poſſit? ibid. n. 11. & à Juriſdictione tantùm ſuſpenſus quos actus poſſit exercere? ibid. n. 12. tandem ſuſpenſus ab officio, Ordine, aut Juriſdictione in nullo loco poteſt exercere ejusmodi actus. ibid. n. 12.

T.

TAurorum agitationes, quæ inſtar Torneamentorum ſeſe habent, qualiter prohibitæ, & qualiter tolerari poſſint? pag. 281. n. 6.

Teſtamentum unde dictum? p. 91. c. 1. n. 1. quomodo differat à Codicillo? ibid. Ejuſdem definitio. ibid. n. 2. aliud eſt ſcriptum, aliud nuncupativum. ibid. n. 3. ut validum ſit Teſtamentum ſcriptum perſonæ ſæcularis ad cauſam profanam, quæ requirantur? ibid. n. 4. quædam Teſtamenta non neceſſariò petunt omnes ſolemnitates,

tates ib. n. 5. quæ requirantur, ut ſubſiſtat Teſtamentum Nuncupativum perſonæ ſæcularis ad cauſas profanas? p. 92. n. 6. ſi Teſtamentum condatur ad cauſam piam non requiruntur neceſſariò ſolemnitates Juris. ib. n. 7. & 8. poteſt Teſtamentum aliquod eſſe invalidum in foro civili, validum tamen in foro conſcientiæ. ib. n. 9. qui teſtari poſſint, & qui non? pag. 93. n. 10. qui in Teſtamentis hæredes poſſint inſtitui, & qui non? ib. n. 12. quæ Teſtamenta poſſint licitè mutari, & caſſari, & quæ non? p. 94. c. 2. n. 1. in Teſtamentis quales poſſint fieri ſubſtitutiones hæredis? ib. n. 2. variæ ſubſtitutionis ſpecies referuntur. ibid. Teſtator in Teſtamento prohibere poteſt detractionem Falcidiæ, & Trebellianicæ. ibid. 4. Nullus Ordinis noſtri Franciſcani poteſt Teſtamentum condere de ulla re temporali. pag. 96. c. 3. n. 1. nec inſtitui hæres formalis in Teſtamentis. ib. n. 2. De *Teſtamentorum Executione*, vid. verb. *Executio*. De *ſucceſſione ab inteſtato*, vide *Succeſſio*.

Tonſura ſeu corona clericalis quid ſignificet. p. 5. c. 3. n. 1.

Torneamenta à quo vocabulo Italico dicantur? p. 281. c. un. n. 1. Eorum deſcriptio. ibid. n. 2. ſunt prohibita Chriſtianis. ib. n. 3. occidens aliquem in Torneamentis, homicidii reus eſt; & quas pœnas incurrat? ibid. n. 4. de quibus Torneamentis procedant prohibitiones, & pœnæ ſtatutæ? ib. n. 4. quæ Torneamenta Chriſtianorum tolerentur? ibid.

Trebellianica detractio ex legatis factis quid ſit? p. 94. c. 2. n. 3. quando hæc fieri poſſit, & quando non? ibid. num. 4.

à *Tributis*, & Gabellis qui exempti ſint, vide verb. *Exemptio*, & *Immunitas*.

V.

VAcantia realis beneficii quid ſit? p. 32. c. 1. n. 1. quatuor modi generales, quibus beneficia vacare cenſentur. ib. n. 2. plures modi ſpeciales. ib. n. 3. non vacantis Præbendæ conceſſio, inſtitutio, & compromiſſio prohibita eſt, ibid. c. 2. n. 1. & ſeqq. quid in his poſſit Papa? p. 33. n. 5. realiter vacantia beneficia, cui & quando conferenda? ibid. c. 3. n. 1. & ſi infra tempus præfixum non conferantur, ad quem devolvatur eorundem collatio? ib. n. 2. quæ vacantia beneficia non poſſint licitè conferri aliis, & quæ poſſint? ib. c. 3. n. 3. p. 34. n. 4. & 5. *Ne ſede Vacante aliquid innovetur*, vide verb. *Capitulum*.

Venatio qualis perſonis Eccleſiaſticis jure Canonum vetita ſit? pag. 306. c. unic. n. 2. & 3. quas pœnas incurrant frequentantes Venationes clamoroſas? ib. n. 3.

Venditores excedentes limites pretii juſti vulgaris peccant peccato injuſtitiæ p. 55. c. 2. n. 1. quando ſinè injuſtitia merces poſſint pluris vendi, quàm per ſe valeant, vel venderentur alias ib. n. 8. quæ Venditio præterea ſit licita, & quæ illicita. p. 56. n. 10. & 11. an & quando Venditor teneatur Emptori manifeſtare defectum occultum mercis? p. 57. c. 1. n. 3. & 5. & an teneatur ad reparationem damni ſecuturi? pag. 58. n. 6. qui fructus ſpectent ad Venditorem? ib. n. 10. & p. 50. n. 13. ad quid obligetur Venditor? p. 59. n. 14. non eſt licitum vendere merces cariùs extraneis, quàm indigenis. ibid. n. 16. quæ Procuratores, Syndici, & amici Spirituales Ordinis noſtri vendere poſſint, & quæ non? p. 61. c. 5. n. 2.

De *Veneratione Reliquiarum*, & *Sanctorum* vide verb. *Reliquiæ*, & *Sancti*.

Verba Legum & Canonum quomodo accipienda & intelligenda ſint? p. 350. c. 1. n. 2. & 3. in Contractibus ſi verba ſint ambigua, qualis interpretatio facienda? p. 351. n. 4. variorum Verborum explicationes, definitiones, & etymologiæ. ibid. n. 5.

Violator Eccleſiarum deſcribitur. pag. 292. c. 2. n. 4. quæ pœna fulminetur in Violatores Eccleſiarum? ibid. num. 5.

Viſitationes Eccleſiarum à quibus, & quando inſtituendæ? p. 156. c. 3. n. 6. quæ Procurationes Prælatis Viſitantibus debeant exhiberi, & à quibus? p. 155. c. 3. n. 2. & ſeqq. quas Eccleſias Epiſcopus viſitare non poſſit? p. 156. n. 7. Plura vide verb. *Procurationes*.

Voluntates ultimæ quid ſint? p. 91. c. 1. n. 1. vid. verb. *Teſtamentum*.

Voti deſcriptio. p. 131. c. 1. n. 2. ut Votum ſit legitimum, quæ conditiones neceſſariò requirantur? ibid. n. 3. variæ diviſiones Voti. ibid. n. 4. Votum ſolemne & ſimplex quomodo differant? p. 132. n. 5. Materia Voti alia eſt proxima, alia remota. ibid. n. 6. quæ ſit materia valida Voti, & quæ non? ibid. n. 7. & ſeqq. Votum emittere de rebus puri Conſilii, & reddere opus ſalutare eſt. p. 133. c. 2. n. 1. Opera bona procedentia ex Voto ſimul, ſunt perfectiora, quàm elicita abſque Voto. ibid. n. 2. Votum quam trahat ſecum obligationem? ibid. n. 3. & 4. ſi dubium oriatur de emiſſione Voti; aut de ſufficienti deliberatione in Voto emiſſo, quid agendum? ibid. n. 5. quomodo Vota ſint interpretanda? p. 134. n. 6. quorem poſt Vota exſolvenda? ibid. num. 7. Vota perſonalia ab ipſomet vovente perſolvi debent. ibid. num. 8. Vota realia non adimpleta à vovente ad quos tranſeant? ibid. n. 9. an Votum Patris factum de filio impubere, filium obliget? ibid. num. 10. quando Vota Teſtatorum ſunt mixta, quam inducant obligationem? p. 135. n. 11. Votum poteſt redimi ſeu tolli quinque modis. ibid. c. 3. num. 1. quæ Vota ev. cuari poſſint per Irritationem, & quæ non? ibid. n. 2. 3. & ſeqq. & pag. 136. n. 9. & 10. Commutatio Voti quid ſit? p. 137. c. 4. n. 1. cujus authoritate Vota commutari poſſint, & debeant? ibid. n. 2. 3. & 4. qui pollet facultate diſpenſativâ Votorum, pollet etiam poteſtate commutativa, non verò è contra. ibid. n. 5. quando commutationem requiratur juſta cauſa, & quando non? ibid. n. 6. in Commutationibus Votorum quis modus ſervandus? ibid. n. 7. peracta Commutatione Voti, quando vovens cenſeatur abſolutus ab obligatione Votum adimplendi? p. 138. n. 8. peractâ ritè ſemel commutatione, quid vovens facere poſſit? ibid. n. 9. Omnia vota priùs in ſæculo edita in Votum Religionis approbatæ commutari poſſunt. ibid. n. 10. certis deſinentibus deſinit obligatio Voti. p. 142. n. 13. Voti ſolemnis Caſtitatis emiſſio per Profeſſionem, etiam tacitam, Religionis, quo jure ponat impedimentum dirimens Matrimonii rati, & poſtea initi? p. 210. n. 6. & p. 211. n. 7. emiſſio Voti ſimplicis Caſtitatis quale ponat impedimentum Matrimonii. p. 211. n. 8. & 9. Fratres Minores Confeſſores quæ Vota poſſint in foro conſcientiæ commutare in alia pia opera, & quæ non? p. 142. c. 6. n. 1. Vota commutate, & in iis diſpenſare non poſſunt niſi in foro poli. ibid. n. 3. De *Votorum diſpenſatione* vide *Diſpenſatio*.

Uſura unde dicta? p. 295. c. 1. n. 1. aliter vocatur fœnus. ibid. Ejus deſcriptio. ibid. n. 2. quando non committatur Uſura, & quando committatur. p. 296. n. 3. & 4. Uſuræ diviſiones. ibid. n. 5. & pag. 297. n. 6. quæ Uſuræ tum jure Divino, tum Canonico, & naturali prohibitæ ſint ſub mortali pag. 297. n. 7. qui tituli excuſent à labe Uſuræ, & qui non? ibid. c. 2. n. 1. 2. & p. 298. n. 4. quæ conditiones requirantur, ut quis ob lucrum poſſit accipere aliquid. p. 298. n. 3. quæ pœnæ ſtatutæ ſint pro Uſurariis tum Clericis, tum Laicis? ibid. n. 5. omnes recipientes Uſuras, reſtituere eas debent, ſive ſint Clerici, ſive Laici. p. 299. c. 3. n. 4. quibus reſtituendæ? ibid. etiam Judæi compellendi ſunt ad reſtitutionem Uſurarum Chriſtianis faciendam. ibid. n. 5. qui præterea obligentur ad reſtitutionem Uſurarum? ibid. quæ Uſurarius reſtituere teneatur? ibid. n. 6. quomodo Uſura committatur ratione pignoris? ibid. n. 7. & 8.

X.

Xenodochia quæ loca appellentur? pag. 146. cap. 1. num. 1.

F I N I S.

ANT 1.316.190

Digitized by Google